

JYU DISSERTATIONS 50

Leena Hannula

Kävijät, kokijat, kokemukset

Museologinen tutkimus Siffin
senioriklubista taidemuseon keskiössä

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ
FACULTY OF HUMANITIES AND
SOCIAL SCIENCES

JYU DISSERTATIONS 50

Leena Hannula

Kävijät, kokijat, kokemukset

Museologinen tutkimus Siffin
senioriklubista taidemuseon keskiössä

Esitetään Jyväskylän yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi yliopiston vanhassa juhlasalissa S212
tammikuun 19. päivänä 2019 kello 12.

Academic dissertation to be publicly discussed, by permission of
the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Jyväskylä,
in Auditorium S212 on January 19, 2019 at 12 o'clock noon.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄ 2019

Editors

Janne Vilkkuna

Department of Music, Arts and Culture Studies, University of Jyväskylä

Timo Hautala

Open Science Centre, University of Jyväskylä

Copyright © 2019, by University of Jyväskylä

This is a printout of the original online publication.

Permanent link to this publication: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7638-5>

ISBN 978-951-39-7638-5 (PDF)

URN:ISBN:978-951-39-7638-5

ISSN 2489-9003

Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä 2019

ABSTRACT

Hannula, Leena

Visitors and experiences; museological research concerning the Senior Citizen Club of the Sinebrychoff Art Museum

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2019, 414 p.

(JYU Dissertations,

ISSN 2489-9003; 50)

ISBN 978-951-39-7638-5

Museums have a diverse selection of professional experts participating in preparation for exhibitions and activities with the public. In museums expectations and experiences concerning the visiting public can vary from extreme openness to very traditional approaches. This research focuses on the Sinebrychoff Museum's Senior Citizen Club and its members. What makes people become involved in museum programmes and become regular visitors is the focal point of the study.

When exploring the activities of the visiting public in museums, when seeing a person through operative and practical routines as a 'client', a theory of recognition, but also of non-recognition, can be applied. This research concentrates on the third age, and especially on the go-go or slow-go periods, of the senior visitors to the Sinebrychoff Art Museum. The study is qualitative and is conducted via narrative methods in interviews with regular members of the club. It scrutinizes both the art experiences the members have had and at the same time how they have noticed changes in the museum organization. Their economic situation as well as the process of ageing has caused them some difficulty in participating in the club programme.

Constitutional law guarantees for us certain basic rights within the public sector. The government and municipalities have responsibilities for ensuring basic rights, basic services and human rights. Especially in the field of art and culture the public sector has to provide equal possibilities for the elderly to participate and develop themselves via the arts whatever their economic resources. The government creates these opportunities by supporting cultural institutions. The aim of this research is to show in practice how a museum institution is able to (or fails to) fulfil its responsibility for transmitting cultural heritage, which belongs to all of us.

Keywords: museum studies, human rights, senior citizens, work with the public.

Author's address	TaM Leena Hannula Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos Jyväskylän yliopisto Solvikintie 29, 02820 Espoo lphannula@gmail.com
Supervisors	Professori Janne Vilkuna: museologia Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos Jyväskylän yliopisto Yliopistotutkija Tuija Saresma: nykykulttuuri Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos Jyväskylän yliopisto
Reviewers	TaT Anniina Koivurova Lapin yliopisto Professori Helena Sederholm Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Opponent	TaT Anniina Koivurova Lapin yliopisto

ABSTRAKTI

Hannula, Leena

Kävijät, kokijat ja kokemukset - museologinen tutkimus Siffin senioriklubista taidemuseon keskiössä

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2019, 414 p.

(JYU Dissertations,

ISSN 2489-9003; 50)

ISBN 978-951-39-7638-5

Museossa on moniammatillinen joukko suunnittelemassa ja toteuttamassa taidenäyttelyitä ja yleisötyötä. Museoiden tapa tehdä yleisötyötä vaihtelee perinteisiä näkemyksiä noudattavista keinoista hyvinkin ennakkoluulottomiin kokeileviin menetelmiin. Tämä tutkielma käsittelee Sinebrychoffin taidemuseossa toimivaa vakituista Siffin senioriklubin ryhmää. Tutkimukseni päätavoite on selvittää, mikä saa ihmiset sitoutumaan museoon ja tulemaan vakituiseksi kävijäksi.

Museotoiminnan tarkasteluun voi soveltaa teoriaa tunnustamisesta ja myös sen vastakohtasta, tunnustamatta jättämisestä. Viimeksi mainitussa tapauksessa museokävijä nähdään museon arkirutiineissa asiakkaana, ei niinkään henkilönä. Tutkimukseni keskittyy Sinebrychoffin kävijöistä niin sanotun kolmannen iän ja erityisesti sen go-go- tai slow-go-vaiheen edustajiin. Tutkimukseni on kvalitatiivinen ja sen lähtökohtana ovat senioriklubilaisten vapaamuotoiset teemahaastattelut. Olen käyttänyt haastatteluaineiston keruussa narratiivista metodologiaa. Klubilaiset ovat osallistuneet taideluentoihin, mutta olleet samalla todistamassa museossa tapahtuneita organisaatiomuutoksia. Muutosten aiheuttamat taloudelliset tekijät sekä klubilaisten ikääntyminen ovat osittain vaikuttaneet heidän jatko-osallistumiseensa klubin toimintaan sen jatkuessa.

Perustuslaki turvaa ihmisille perusoikeudet julkisella sektorilla. Valtiolla ja kunnilla on velvollisuuksia turvata perusoikeudet ja -palvelut sekä ihmisoikeudet. Erityisesti taide- ja kulttuurialalla julkisen sektorin täytyy turvata tasavertaiset oikeudet vanhemmalle väestölle, jotta ikäryhmään kuuluvat voivat kehittää itseään taloudellisista tekijöistä riippumatta. Valtio luo mahdollisuuksia osallistumiselle, tukemalla kulttuuri-instituutioita taloudellisesti. Tässä tutkimuksessa esitän keinoja, joilla museo-instituutio voi ottaa vastuuta kulttuuri-perinnöstä, joka kuuluu kaikille.

Avainsanat: museologia, ihmisoikeudet, seniorit, yleisötyö

"Lähetä" minulle kirje jossa kerrot ystäväillesi josta ei tiedä senioriklubista mitään mikä senioriklubi on ja mitä se sinulle merkitsee. Leena

SIFFIN SENIORIKLUBI SOPII IHEKILÖLLE
JOKA ON KIINNOSTUNUT TÄTEESTÄ KAIKISSA
MUODOISSAAN.
KLUBIIN EI OLE PÄÄSYVAATIMUKSIA!

KLUBIN TOIMINTA ON 5 IDEN VUODEN AIKANA
OLLUT MONIPUOLISTA JA VAIHTELEVAA, ALKAEN
PUNAJUURILIKÖÖRIN MAISTELUSTA KORUJEN NÄP-
KÄÄMISEEN.

UNOHTUMATON ON SYKSYINEN RETKI KOFFIN
HEVOSTEN VANKKURIKYYDILLÄ KATVOPUISTOON JOSSA
NAUTITTUIN MAUKKAAT EVÄÄT.

PÄÄASIANA ON TIETYSTI ANNA FANNY JA PAUL
SINEMOCHOFFIN KERÄÄMIN TAIDEKOKOELMIIN JA
VAHTUVIIN NÄYITELMIIN PEREHTYMINEN.

TUNNELMA KOTIMUSEOSSA ON AIVOITAATUVINEN!
ODOTTISI FANNYN ISTUVAN IKKUNASYVERUKSEI-
SÄ. BULEVARDIN VILINÄÄ KATSELEMASSA.

KLUBI ON TAPAHTUMA JOTA ODOTAMME
SYKSYIN, KEVÄIN (PSALMIA MUKAILLEN)
TUULIIN "KUIN DEURA LÄHTEELLE JANOA."

KEVÄTTERVEIKSI

Molla Tamm
Outi Tammi

ESIPUHE

Toimin Sinebrychoffin taidemuseossa vastaavana museolehtorina vuosina 2003–2018. Pääasiallinen tehtäväni oli arvioida ja kehittää yleisön ja esillä olevan taiteen välistä suhdetta eri keinoin, joista yksi keskeisin toimintamalli oli taidepajatyöskentely. Seniorikävijät olivat alusta alkaen mielenkiintoni kohteena. Perustin Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubin vuonna 2004 ja vastasin sen toiminnasta kevääseen 2018 asti. Toiminnan vakiinnuttua minua alkoi kiinnostaa, miten taidemuseo onnistuu yleisötyönsä ja näyttelytoimintansa avulla vastaamaan ikääntyvien kävijöiden asettamiin haasteisiin?

Klubiin kuuluneet henkilöt tulivat museolle tutuiksi ja arvokkaiksi vakiokävijöiksi. Ilman senioriklubilaisten pyyteetöntä paneutumista haastatteluun ja muuhun aineiston keruuseen ei tutkimus olisi ollut mahdollista toteuttaa tässä laajuudessa. Toimiessani vastaavana museolehtorina Sinebrychoffin taidemuseossa olen kehittänyt senioriklubin toimintaa oman ammatillisen osaamiseni ja elämäkokemukseni pohjalta. Museossa ei toimintakauden alussa ollut ystäväyhdistystä tai muuta sen kaltaista säännöllistä ohjattua toimintaa, johon aikuiset olisivat voineet osallistua. Senioriklubille tuntui olevan tilausta, joten se aloitettiin pilottiprojektina. Kokeilu onnistui ja senioriklubia päätettiin jatkaa säännöllisesti keväisin ja syksyisin. Säännölliset kokoontumiset keräsivät vuosien mittaan oman uskollisen kävijäkunnan, jonka lojaalisuus sai minut tutkimaan niitä tekijöitä, jotka tekivät klubilaisista vakituisia taidemuseokävijöitä. Kyseessä on 14 vuoden matka yhdessä senioriklubilaisten kanssa.

Vuoden 2004 alun Siffin senioriklubin rauhallinen ja taidepajakeskeinen toimintakulttuuri loi pohjan vakiintuneelle yhteisöllisyydelle, jolla tuntui olevan kysyntää. Museo-organisaation muutosprosessit ja museon oman työympäristön ammatillinen toimintakulttuuri muuttuivat vuosien kuluessa ja sillä oli vaikutusta myös senioriklubin toimintaan. Uusien toimintamallien haltuunotto, tila- ja henkilöstömuutokset olivat aikaa vieviä prosesseja. Senioriklubi oli osana museon vaihtelevaa toimintakulttuuria, jonka muutosprosesseissa klubilaiset eivät olleet erityisasemassa. Sosiaalinen media helpotti vuosien varrella tiedonsaantia yleisellä tasolla, mutta esimerkiksi kaikilla klubilaisilla ei ollut tietokonetta käytössään. Vanha kirjekulttuuri museon viestintävälineenä katosi yhteiskunnan digitalisoiduttua. Tällä oli myös ristiriitaista vaikutusta senioreiden tiedonsaantiin.

Aloittaessani tutkimuksen kuvittelin keskittyväni enemmän klubilaisten tekemiseen liittyvään toimintaan kuin mihin tutkimussuuntaa minut lopulta johdatti. Innoittajani oli Petja Aarnipuun väitöskirja *Turun linna kerrottuna ja kertovana tilana*¹. Siinä käsittelytapa on narratiivinen. Tutustuttuani Jari Pirhosen hänen vanhustutkimuksessaan soveltamaan tunnustamisen teoriaan näin siinä joitakin näkökulmia, jotka avasivat uusia lähestymistapoja omaan aineistooni. Siffin senioriklubiin ei ollut valikoitunut ainoastaan virkeitä ja aktiivisia henkilöitä, vaan ryhmä oli erittäin heterogeeninen erilaisine pelkoineen, suruineen ja

---

¹ Aarnipuu 2008.

iloinen. Senioriklubi oli eräänlainen pienoismaailma, missä taide yhdisti osallistujia, vaikka se koettiin kovin eri tavoin. Ymmärsin, että en tutkimuksessani voi puhua pelkästään toiminnasta, vaan mukaan täytyy ottaa toimijuuden edellytykset. Kulttuurinen osallisuus laajeni ihmisoikeuksiin sekä muihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin seniorinäkökulmasta. Yliopistotutkija Tuija Saresman luennot ja elämäkertoihin liittyvä aineistonkeruu rohkaisivat käyttämään narratiivista tutkimusmenetelmää senioreiden haastatteluissa. Professori Janne Vilkun museologian tuntemus ja hänen museohistoriaa valottavat artikkelinsa auttoivat asettamaan yleisötyön museoalan historialliseen kontekstiin.

Tieteellisissä julkaisuissa ja monissa seminaareissa sekä seniorityötä tekevissä järjestöissä on käyty keskustelua kulttuurin ja taiteen hyvää tekevästä vaikutuksesta ihmisen terveyteen. Aiheesta on virinnyt myös runsaasti lehtikirjoituksia ja se on herättänyt yleistä mielenkiintoa. Katsoin tarpeelliseksi käsitellä julkisuudessa muokattua kuvaa ikääntymisestä ja senioreiden osallistamisesta sekä antaa yleiskatsaus senioreille järjestetystä toiminnasta. Päätin selvittää, kuuluuko tutkimukseni kaltainen senioriklubi yleisemmin museoissa tai muissa kulttuurilaitoksissa järjestetyn senioritoiminnan piiriin.

Haluan kiittää kaikkia senioriklubilaisia, jotka ovat osallistuneet Siffin senioriklubin toimintaan vuosien 2004–2018 välisenä aikana, paneutumisesta ja eläytymisestä senioriklubin toimintaan sekä suostumuksestaan tutkimukseni kohteeksi. Erityiskiitokset kuuluvat ohjaajilleni professori Janne Vilkunalle sekä yliopistotutkija Tuija Saresmalle luottamuksesta ja ohjauksesta. Olen saanut paljon rakentavia kommentteja, tukea ja kannustusta tutkimusprosessini aikana. Olen kiitollinen Jyväskylän yliopistolle, Matti Hyväriselle sekä Pirjo Nikanderille inspiroivista hetkistä ja korkeatasoisesta opetuksesta narratiivista tutkimusta käsittelevissä seminaareissa.

Olen tehnyt väitöskirjani työn ohessa lukuun ottamatta kahden kuukauden viimeistelyä, jota varten sain Jyväskylän yliopistolta apurahan. Olen iloinen viimeistelyvaiheen mahdollisuudesta, koska silloin sain ensimmäisen kerran tutkimusrauhan ja saatoin syventyä aineistoon kokonaisuutena. Kiitän myös Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun professori Helena Sederholmia sekä Lapin yliopiston taiteiden tohtori Anniina Koivurovaa tarkoista ja rakentavista väitöskirjakäsikirjoitustani koskevista huomautuksista.

Henkilö, jota ilman en olisi tämän aiheen parissa, on Ateneumissa pitkän uran tehnyt Marjatta Levanto eli ”Puti”. Kiitän häntä koko opiskeluaikani ja työurani kestäneestä mentoroinnista ja haastatteluista, jotka ovat avanneet näkökulmia museopedagogiikan kehitykseen Suomessa. Olen tehnyt hänen ohjauksessaan kaksi lopputyötä museopedagogiikasta. Kiitän entistä Ateneumin taidemuseon ja nykyistä Ruotsin Nationalmuseummin johtajaa Susanna Pettersonia, Sinebrychoffin taidemuseon johtajaa Kirsi Eskelistä sekä Kansallisgallerian pääjohtajaa Risto Ruohosta ja muuta henkilöstöä kannustavasta asenteesta väitöskirjatyötäni kohtaan. Kiitän kollegaani registraattori Anne-Mari Forssia siitä, että hän ehdotti tutkimukseni rajaamista juuri senioriväestöön. Erityinen kiitos tulee myös miehelleni oikeustieteen tohtori Ilari Hannulalle, joka on vuosien aikana myötäelänyt kirjoitusprosesseja sekä antanut arvokkaita kommentteja.

teja muun muassa lainsäädäntöön liittyvissä kysymyksissä. Lämmin kiitos myös Marialle, Harrille ja Rasmukselle sekä Alvalle, Robertille, Petjalle ja Pikille perheen tuesta. Kiitän myös koko musiikkielämäni ystäviä ja laulajia, joiden positiivinen energia on saanut minut jaksamaan kirjoittaa vapaa-ajalla. Loput kiitokseni menevät sisarilleni, jotka valoisuudellaan ja kannustuksellaan ovat jaksaneet uskoa pikkusiskoonsa.

Väitöskirjan kannen kuva on tekemäni akvarelli museon taidepajan työpöydästäni. Se kuvaa museopedagogisen ajattelun monikerroksisuutta.

Jyväskylässä 19.1.2019

Leena Hannula

KUVIOT

KUVIO 1	Tutkimusaineisto.....	18
KUVIO 2	Prosessikaavio Siffin senioriklubilaisten vakiokävijyyteen vaikuttavista tekijöistä vuosina 2003–2018.....	63
KUVIO 3	Siffin senioriklubin toimintamalli sitoutumisen näkökulmasta.....	70
KUVIO 4	Tunnustaminen seniorin kokemuksena.....	86
KUVIO 5	Senioriklubi	199
KUVIO 6	Senioriklubilaisen asiakasarvo	213

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Senioriklubilaisen tunnustaminen Sinebrychoffin taidemuseossa.....	55
TAULUKKO 2	Senioreiden ja kävijätutkimusten avointen vastausten palautetaulukko.....	126
TAULUKKO 3	Kansallisgallerian edeltäjät	178
TAULUKKO 4	Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmien esittely yleisötyön näkökulmasta.....	185
TAULUKKO 5	Siffin senioriklubin hintakehitys 2004–2017	218
TAULUKKO 6	Museokorttikäynnit 5/2015–3/2017	227

KUVAT

KUVA 1	Yhteishenki.....	69
KUVA 2	Senioriklubi puutalon alakerran taidepajassa.....	72
KUVA 3	Kuvausta roolivaatteissa Sinebrychoffin taidemuseossa.....	73
KUVA 4	Marita ja Marja Hietalahden kauppahallissa.....	75
KUVA 5	1700-luvun puikkovirkkausta puutalon yläkerran taidepajassa.....	77
KUVA 6	Uusien asioiden opiskelua puutalon alakerran taidepajassa.....	78
KUVA 7	Konservaattori Maija Santala puhumassa taideteosten konservoinnista.....	79
KUVA 8	Molla ja Irma eduskunnassa	79
KUVA 9	Eila rooliasussa.....	80
KUVA 10	Koffin hevosta ihailmassa.....	82
KUVA 11	Uusittuun Ateneumiin tutustumassa vuonna 2016.....	82
KUVA 12	Senioriklubi puutalon alakerran taidepajassa.....	84
KUVA 13	Puutalon yläkerran taidepaja.....	85
KUVA 14	Portugalilaisen kaakelimaalauksen harjoittelua	89
KUVA 15	Empiresalin istunto.....	89

KUVA 16	Eiran musiikkikoulu.....	92
KUVA 17	Seniorit lähdössä aikamatkalle museoon.....	93
KUVA 18	Hevosmies Make ja Koffin hevoset.....	94
KUVA 19	Silkkimaalaus.....	95
KUVA 20	Le Notti Italiane -näyttely.....	95
KUVA 21	Maalausretki lähiympäristöön.....	97
KUVA 22	Kirjanvalmistusta.....	99
KUVA 23	Maalausretkelle hevosvankkureilla.....	100
KUVA 24	Seniorit taidereتكellä Kaivopuistossa.....	100
KUVA 25	Eila pelaa Jakkolo-peliä (Sjoelen) puutalon alakerran tilavassa taidepajassa.....	101
KUVA 26	Leena S. museon aulassa.....	103
KUVA 27	Puikkovirkkausta Heidi Kallioisen johdolla.....	106
KUVA 28	Leidit Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa.....	143
KUVA 29	Museolehtori Satu Jovero ja senioriklubilaiset Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa.....	143
KUVA 30	Nautilus.....	144
KUVA 31	Seniorit kuva-arkistossa.....	152
KUVA 32	Matias Kallio Museet HEMissä oppilaiden kanssa.....	153
KUVA 33	Kotoa käsin -projekti.....	153
KUVA 34	Turun suomalainen yhteiskoulu.....	154
KUVA 35	Opetusharjoittelu.....	154
KUVA 36	Marjaleena. Museon kuvausprojektissa etsimme mieluisimman paikan museosta.....	166
KUVA 37	Maija-Liisa syksyllä 2008.....	166
KUVA 38	Seniorit eduskuntavierailulla.....	171
KUVA 39	Paul Sinebrychoff työhuoneessaan kokoelmiensa keskellä.....	180
KUVA 40	Marjaleena.....	191
KUVA 41	Paul ja Fanny Sinebrychoff.....	193
KUVA 42	Tuunauspajassa tehtiin vanhasta uutta.....	196
KUVA 43	Museon Punainen kellari. Kallion lukiolaiset kertovat viuhkoilla päivän uutiset.....	197
KUVA 44	Taidepajaan liittyvä "istunto".....	198
KUVA 45	Rembrandt Huis, Amsterdam.....	198
KUVA 46	Seniorit maalaamassa puutalon yläkerrassa sijaitsevassa taidepajassa.....	199
KUVA 47	Bakkanaalit-ateria.....	200
KUVA 48	Kuvassa Marjaleena, Eila, Helena B. ja Marli.....	202
KUVA 49	Hilkka rooliasussa empiresalissa.....	203
KUVA 50	Maj-Len harjoittelee 1700-luvun puikkovirkkausta heijastinlangalla.....	205
KUVA 51	Taidepaja valmistautuu joulun historiaan.....	205
KUVA 52	Molla Bulevardilla.....	208
KUVA 53	Pia tutkimassa kaupan tuotteita.....	211
KUVA 54	Maalaushetki puutalon yläkerrassa. Pia oikealla.....	212

KUVA 55 Senioriklubissa kokeiltiin muun muassa erilaisia grafiikan menetelmiä.	215
KUVA 56 Kokoontuminen puutalon alakerrassa 2011.	221
KUVA 57 Kävelyretki Bulevardilla. Teemana muistot.	222

SISÄLLYS

ABSTRACT

ESIPUHE

KUVIOT JA TAULUKOT

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	15
2	AIKAISEMPI TUTKIMUS.....	29
2.1	Museoalan yleisötutkimuksiin liittyvä kirjallinen aineisto	29
2.2	Tutkimusteoriaa ja -menetelmiä koskeva kirjallinen aineisto.....	33
3	TUTKIMUSTEORIAMENETELMÄT JA KESKEISET KÄSITTEET.....	35
3.1	Ikääntymisen määrittelystä	35
3.2	Museo-opetuksen terminologiaa.....	36
3.3	Institutionaalinen taideteoria ja representaatiot	40
3.4	Kävijä- ja yleisötutkimusmenetelmiä.....	48
3.5	Tunnustamisen teoria.....	53
4	TUTKIMUSAINESTO JA -MENETELMÄT.....	57
4.1	Aineiston keruu.....	57
4.2	Tutkimusmenetelmän valinta	62
5	AINESTON ANALYYSI	66
5.1	Haastattelussa esiin nousseita teemoja.....	66
5.2	Tunnustaminen - henkilökunta, sosiaaliset suhteet, tunteet	76
5.3	TAIDE - kognitiivinen ajattelu, elämys	87
5.4	TAIDEPAJA - sydämellä ja kipinällä	91
5.5	Lapsuuskokemukset.....	106
6	MUSEOYLEISÖ TUTKIMUKSEN KOHTEENA.....	112
6.1	Kävijätutkimukset ja raportit	112
6.2	Kävijätutkimusten kvalitatiivinen luokittelu	114
6.3	Avoimet vastaukset tunteiden tulkkina	115
6.4	Asiakaspalvelun viikonloppuraportit viestintuojina	123
6.5	Vertailu klubilaisten kertomuksiin	125
7	TAIDEMUSEO JA MUSEOPEDAGOGIIKKA.....	128
7.1	Polkuni vastaavaksi museolehtoriksi	128
7.2	Senioriklubin alku.....	132
7.3	Kriittinen museopedagogia yleisötyössä	134
7.3.1	Ateneumin taidemuseo ja Marjatta "Puti" Levanto	135
7.4	Yleisötyöstrategia ja museo-opetus.....	139
7.4.1	Museo-opetus verkossa ja lähiopetuksessa.....	142
7.4.2	Oppimiskäsitykset museo-opastuksen pohjana	148
7.5	Palvelumuotoilustrategia	160

7.6	Yleisötyön näkyvyys museolainsäädännössä	167
7.7	Kaikkien taidemuseo.....	172
8	SENIORIKLUBIN YMPÄRISTÖ JA TOIMINTA.....	178
8.1	Kansallisgallerian museot.....	178
8.2	Bulevardi 40.....	182
8.2.1	Kokoelmien esillepanon alkuvaiheet	182
8.2.2	Perheenjäsenet	186
8.3	Genius loci – Siffin senioriklubin paikan henki	188
8.4	Istumiset ja muistelot taiteen parissa.....	195
8.5	Mikä saa tulemaan Siffin senioriklubiin?.....	201
8.6	Asiakasarvo ja arvolupaus museokontekstissa.....	209
8.7	Uudistukset, talous ja hinnoittelu senioreiden näkökulmasta.....	213
8.8	Siffin senioriklubin fyysinen saavutettavuus	220
9	MUSEOVIERAASTA VAKIOKÄVIJÄKSI	225
9.1	Museokortti väylien avaajana.....	225
9.2	Museokokemus	228
10	KULTTUURI JA HYVINVOINTI.....	231
10.1	Senioreille tarjottuja kulttuuripalveluja	231
10.2	Esimerkkejä senioreihin liittyvästä kulttuuritoiminnasta	238
10.3	Osallistava seniorityö hyvinvoinnin edistäjänä	242
10.4	Vapaaehtoistyö kulttuurilaitoksissa	245
10.5	Seniorit julkisena representaationa	250
11	MUSEON YHTEISKUNNALLINEN ROOLI.....	257
11.1	Museo yhteiskunnan palvelijana.....	257
11.2	Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja Suomen perustuslaki museotoiminnan ja ikäihmisten oikeuksien perustana.....	262
12	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	265
12.1	Minkälaisia kertomuksia Sinebrychoffin taidemuseo herättää Siffin senioriklubin kävijöissä? (Kysymys 1)	265
12.2	Mitkä tekijät saavat senioriklubilaiset sitoutumaan säännöllisesti taiteen äärelle ja nauttimaan Sinebrychoffin taidemuseon tarjoamista palveluista tai luopumaan niistä? (Kysymys 2).....	267
12.3	Voiko museokäynneillä tai muulla kulttuuriharrastuksella ylläpitää tai jopa edistää ikääntyvien henkilöiden toimintakykyä? (Kysymys 3)	268
12.4	Johtopäätökset.....	269
	LÄHTEET	274
	LIITTEET.....	294

1 JOHDANTO

Tutkimukseni otsikko on Kävijät, kokijat ja kokemukset – museologinen tutkimus Siffin senioriklubista taidemuseon keskiössä. Tutkimukseni kohteena on Sinebrychoffin taidemuseossa toiminut senioriklubi. Se oli kaikille eläkeläisille, työelämänsä lopettaneille suunnattu avoin tapaamisfoorumi. Ohjelmisto oli suunniteltu kokonaisuudeksi siten, että kokoontumiset tapahtuivat syksyisin ja keväisin.

'Kävijä' viittaa tässä tutkimuksessani henkilöön ja tapaan piipahtaa museossa. Kyseessä voi olla niin tottunut kuin satunnainenkin museokävijä, mutta käyntiin ei pääsääntöisesti kuulu osallistuminen mihinkään järjestettyyn, säännölliseen oheisohjelmaan. 'Kokija' tässä yhteydessä viittaa henkilöön, jolla on oma henkilökohtainen intressi olla osallisena prosessissa, jossa taidemuseo tuottaa järjestetyllä esillepanolla tai oheisohjelmalla hänelle itselleen asiakasarvoa tai pahimmassa tapauksessa jättää ulkopuolisen tunteen. Kokemukset voivat jäädä yksityisiksi tai niitä jaetaan ystäväpiirissä, sosiaalisessa mediassa tai mahdollisissa palautteissa. Siffin senioriklubissa käytiin sekä vakituisesti että kertaluonteisesti. Tutkimukseni pääkohteena ovat erityisesti klubin vakituiset kävijät.

Olen halunnut tutkimuksessani tuoda esiin erityisesti Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubilaisten äänen. Tutkimukseni tavoitteena on luonnehtia ja selittää Sinebrychoffin taidemuseossa säännöllisesti vierailevan senioriryhmän jäsenten, Siffin senioriklubilaisten kertomuksia kokemuksistaan museossa ja siellä tapahtuvasta toiminnasta. Kertomus on hyvin laaja käsite, tutkimuksessani kyse ei ole 'puhtaasta kerronnasta' (*diegesis*).² Tutkimukseni käsittää erilaisten kertomusten muodostaman kokonaisuuden, joka syntyy yksittäisten henkilöiden kokemusten pohjalta. Kertomuksen kieli tarvitsee professori Matti Hyvärisen mukaan kertomisen, kerronnallistamisen, kerronnallisuuden ja ker-

---

² 'Puhtaan' kerronnan esikuvana on Sokrates. Siinä haetaan selitystä, yhteyksiä ja yhden henkilön kokonaiskuvaa. Sen rinnalla mainitaan usein Platonin käsite "jäljitteily" (*mimesis*), missä mennyttä yritetään kuvata ilman kommentteja.

ronnallisuuden prosessin käsitteet.³ Tulen käsittelemään kertomuksen analyysia tarkemmin luvussa 4.2.

Senioriklubi on kotona asuvien senioreiden kodin ulkopuolella oleva taideharrastus. Joidenkin kohdalla taideharrastus on alkanut vasta Sinebrychoffin taidemuseossa. Huolimatta siitä, että tutkimukseni koskee virkeitä ja aktiivisia senioreita, on luonnollista, että myös heidän parissaan oli havaittavissa ikään-tymisen myötä tapahtunutta toimintakyvyn heikkenemistä. Perustin Siffin senioriklubin vuonna 2004 ja se toimi neljätoista vuotta ilman keskeytystä. Sen syntyhistorian aikana ei vastaavankaltaista senioreille kohdistettua, säännöllisesti järjestettyä museotoimintaa ollut liiemmin. Ajatus senioritoiminnasta Sinebrychoffin taidemuseossa syntyi vuonna 2003 tuolloin oppaana toimineen Anna-Maria Wiljasen ideasta.⁴ Hän oli kuullut Porin taidemuseon senioriohjelmista ja kertoi siitä minulle opaskokouksessa. Sain senioriklubitoimintaidealle tukea Sinebrychoffin taidemuseossa vietetyssä Taiteiden yössä 2003, jolloin Mollan, tulevan senioriklubilaisen, ehdotuksesta perustettiin aikuisten taide-ryhmä. Ryhmän ikärakenne oli kuitenkin painottunut nuoriin aikuisiin, minkä vuoksi seniorit toivoivat heidän ikäryhmälleen suunnattua toimintaa.

Siffin senioriklubi edustaa erinomaisesti yleisellä tasolla toisaalta elämäniloisten ja energisten ihmisten ja toisaalta ikääntyneiden museokävijöiden ryhmää, jonka tarpeet tulee museotoiminnassa ottaa huomioon. Liikkumisen hankaloitumisella on ollut selkeä vaikutus muuten aktiivisten senioreiden osallistumismahdollisuuksiin. Havainnot ovat yleistettävissä ja niillä on kosketusta laajempaan vanhenemiseen ja kulttuuripalveluihin liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tutkimuksessani ei tarkastella vanhenemistä sinänsä, vaan iän karttuessa mahdollisuutta osallistumiseen itselle mielekkääseen toimintaan. Lähtökohtani on vanhuuteen tai vanhenemista koskevissa viittauksissa tehdä kulttuuri-instituutioiden saavutettavuutta ja elinikäistä oppimista koskevia huomioita.

Tavoitteenani on selvittää, mitkä seikat saavat seniorit ikään-tymisen myötä sitoutumaan vakituisiksi kävijöiksi. Tavoitteenani on myös löytää heidän kertomustensa pohjalta vastaus kysymykseen, mikä on heille suunnattujen palveluiden saavutettavuus ja museaalisten käytäntöjen toimivuus. Sinebrychoffin taidemuseon museoympäristön suunnittelussa on painottunut esteettisyys, kodinomaisuus, myyntituotteiden esillepano sekä tilat näyttelytoiminnan ja oheisohjelmien toteuttamista varten. Tutkimusympäristönä oleva Sinebrychoffin taidemuseo sekä museon eri tiloihin vaihtelevasti sijoitettu taidepajatoiminta ovat olleet viitekehystenä monipuoliselle toiminnalle, johon senioriklubilaiset ovat osallistuneet. Suunnittelin klubilaisille vuosittain oman, Sinebrychoffin taidemuseon näyttelyihin liittyvän kokonaispaketin. Siihen kuului taidehistorialuentoja, taiteellista työskentelyä ja vierailuja valittuun aihepiiriin oleellisesti liittyviin kohteisiin.⁵ Siffin senioriklubi kokoontui yhteisten ohjelmien puitteissa

---

³ Hvvärinen 2012.

⁴ FT Anna-Maria Wiljanen toimii Suomen Japanin instituutin säätiön johtajana. Instituutin toimipaikka on Tokio.

⁵ Liite 12.

212 kertaa. Tämän lisäksi seniorit ovat voineet osallistua museon järjestämiin vapaavalintaisiin oheisohjelmiin.

Humanistisessa tutkimuksessa raja metodien ja teorian välillä ei ole aina selvä. ”Monitieteisyys”⁶ voi humanistiselle tutkijalle tarkoittaa tutkimustehtävän moniulotteista teoreettista tarkastelua tietyin empiirisin työvälinein. Tutkimuksessani laadullinen eli kvalitatiivinen ja määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus täydentävät toisiaan. Joitakin tuntemuksia tai koettuja asioita on vaikea ilmaista verbaalisesti, mutta ne voi ymmärtää haastateltavan ilmeistä ja olemuksesta ja ovat siten osa laadullista tutkimusta. Keskeinen tutkimusaineistoni on senioriklubilaisilta narratiivisella metodilla kerätty haastattelu- ja kirjallinen aineisto vuosilta 2008–2015.⁷ Haastatteluaineiston yhdistäminen kävijätutkimuksiin ja osallistuvaan havainnointiin antoi laajan näkökulman analyysin muodostamiseen. Laadulliseen tutkimukseen ja erityisesti narratiiviseen metodiin kuuluu henkilökohtaisuus ja subjektiivisuus.⁸ Tutkimuksessani aineistonkeruun ytimessä on etnografinen eli osallistuvaan havainnointiin perustuva kenttätyö Siffin senioriklubista. Taide oli klubilaisilla läsnä muistoina, mutta myös nykyisen elämän aktiivisuutta ylläpitävänä voimana. Taiteentarkastelu klubissa oli yhteinen tilanne, johon osallistuin senioreiden kanssa. Jokainen saattoi kokea sen myös yksilöllisesti ja yksityisesti. Valitessani aineistonkeruun metodia arvioin, että haastattelu ja kirjeen kirjoittaminen tuntuivat luontevilta tavoilta avata senioreiden kokemuksia Sinebrychoffin taidemuseosta. Ne olivat kirjemuodossa tai kerronta tapahtui haastatteluissa. Ne olivat myös kertomuksia toiselle, dialogeja, joihin odotettiin kuuntelijan eläytymistä. Museon taidepajassa kuunteleminen oli keskeinen osa työtapoja, joten esimerkiksi haastattelut sopivat siltä osin hyvin etnografiseen tutkimukseen. Aineiston keruuta kuvaa oheinen kuvio 1.

Kuviosta käy ilmi tutkimusaineisto, aineiston keräämisen ajankohta ja tutkimusaineiston ryhmittely. Kuvion vasemmalle puolelle on sijoitettu senioriklubilaisten haastattelujen ja kirjallisten palautteiden ajankohdat ja lukumäärät. Oikealla puolella ovat museossa kerätyt kävijätutkimusaineistot ja henkilökunnan viikonloppuraportit sekä yksittäiset kävijäpalautteet. Kävijätutkimuksia ja viikonloppuraportteja on määrällisesti huomattavasti enemmän kuin senioreilta keräämääni aineistoa. Kävijätutkimuksista olen koonnut yhteen vastaukset, jotka koskevat selkeästi seniorikävijöitä. Kuviossa ylimpänä on kuvattu etnografisen havainnoinnin ajanjakso. Havainnot alkoivat vuoden 2003 syksyllä perustetusta aikuisten taidepajasta ja päättyivät senioriklubin loppuessa keväällä 2018. Museon yksittäiset anonyymit kävijäpalautteet toimivat senioreilta saadun palautteen vertailuaineistona.

⁶ Johnson, Onwuegbuzie, TuckeR ja Icenogle 2014, 557–558; Creswell 2015, 37.

⁷ Tutkimusaineistosta kerrotaan tarkemmin luvussa 4.

⁸ Narratiivisesta metodista tarkemmin luvussa 4.2.

KUVIO 1 Tutkimusaineisto.

Senioreiden kirjallisen aineiston keräsin kahdessa erässä vuonna 2008 ja 2015. Aineisto valaisee niitä tekijöitä, joita senioriklubilaiset pitivät tuona ajankohtana itselleen merkityksellisenä. Vuoden 2008 aineisto on kerätty aikana, jolloin senioriklubin toiminta oli vielä melko nuorta. Pyysin klubilaisilta kirjettä, jossa senioriklubilainen kertoisi klubista ja sen merkityksestä itselleen. Kirje tuli muotoilla siten, että se oli kirjoitettu ystävälle, jolla ei ole senioriklubista mitään ennakkotietoa. Painopisteinä monissa kertomuksissa ovat tekemisiin liittyvät asiat. Seuraavassa vuoden 2008 kirjeessä senioriklubilainen Kaarina kertoo kokemuksistaan Siffin senioriklubista:

”Kerron sinulle senioriklubista, jossa olen ollut mukana useamman vuoden ajan - lähes sen perustamisesta lähtien. Se on siis taidemuseo Sinebrychoffin ylläpitämä, museolehtori Leena Hannulan ohjastama kerho taiteesta kiinnostuneille senioreille. Näiden vuosien aikana joina olen ollut mukana toiminnassa, on klubista muodostunut mielenkiintoinen tapaaminen taiteen ja yhdessäolon merkeissä. Luomme välillä katsauksia vanhaan, merkittävään taiteeseen. Sinebrychoffin omat kokoelmat ja näyttelyt ovat tulleet tutuiksi vuosien kuluessa.

Välillä palaamme nykypäivään sekä maalaustaiteen että nykypäivään ilmiöiden ja jopa muodin, että ruokakulttuurin pariin. Mielestäni Leena on osannut tehdä klubimme ohjelman erittäin vaihtelevaksi ja monipuoliseksi. Onpa meillä joskus tilaisuus itsekkin kokeilla taiteen tekemistä. Uusien, samoista asioista kiinnostuneiden ihmisten tapaaminen on myöskin klubimme oheistuotteena merkittävä.

Kun ohjelmamme on melko vapaamuotoista - emme istu pelkästään luentoja kuuntelemassa - meille jää myös aikaa keskusteluun ja ajatusten vaihtoon. Samal-

la tutustumme toisiimme syvemmin ja saamme uutta näkökulmaa asioihin. Tällainen on tämä meidän klubimme. Tule mukaan!”⁹

Olin suunnitellut ohjelman intuitiivisesti, korostaen ohjelman vaihtelevuutta ja sisältörikkautta. Joimme työskentelyn alkaessa tai sen päättyessä kahvia, minkä aikana ihmisillä oli mahdollisuus sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tilava taidepaja sijaitsi ensimmäisessä kerroksessa, minne oli helppo tulla ja seurata valoista ikkunoista ympäröivää puistoelämää. Kaarinan kirje kokoaa kuvaavasti juuri taidepajan toteutuksen kokeilumieltä. Pysin selvittämään, minkä tyyppisestä toiminnasta seniorit saattaisivat pitää eniten, ja mitkä asiat tuntuisivat raskailta.

Vuonna 2008 keräämäni kirjallisen aineiston pohjalta arvioin, voisiko haastatteluilla saada uusia näkökulmia senioriklubiin. Haastattelin senioreita kolmeen otteeseen siten, että ensimmäinen haastattelukierros tehtiin vuonna 2009, toinen vuonna 2011 ja kolmas 2015. Haastattelut tehtiin Sinebrychoffin taidemuseon hallinnoimassa puiston vieressä sijaitsevassa puutalossa, jonka osoite on Bulevardi 40b. Sen alakerta oli tilava ja viihtyisä ja loi itsessään kotoisen ilmapiirin, jossa oli tilaa hengittää. Vuoden 2015 haastattelut tehtiin saman rakennuksen yläkerran taidepajassa, joka kokonsa puolesta muistutti enemmänkin asuinhuonetta kuin taidepajaa. Tein sekä yksilö- että ryhmähaastatteluja. Haastattelut olivat syvähaastatteluja narratiivisella metodilla. Haastattelun alkukysymyksenä pyysin senioreita kertomaan, mikä tai mitkä asiat saivat heidät tulemaan Sinebrychoffin taidemuseoon. Haastateltava sai kertoa ajatuksistaan vapaasti. Tilanne oli kiireetön ja keskustelu muotoutui pitkälti dialoginomaisesti ilman voimakkaasti ohjattua kaavaa. Vuorovaikutus ja luottamuksellinen ilmapiiri ovat syvähaastattelussa ¹⁰ merkityksellisiä. Yksilöiden vapaamuotoiset kertomukset paljastivat museokäyntiin liittyvistä ajatuksista ehkä enemmän, kuin jos olisin käyttänyt perinteisempää haastattelutekniikkaa etukäteen valmistetuilla kysymyksillä. Vuonna 2015 senioreilta kerätty tutkimusaineisto alkoi olla jo koossa, mutta mukana oli uusia jäseniä, joita pidin tarpeellisena kuulla. Haastattelin lisäksi niitä vapaaehtoisia klubilaisia, jotka eivät aiemmin olleet mukana tutkimuksessa.¹¹

Tutkimukseni keskittyy taiteeseen ja museoympäristöön ja on siten museologian alaan kuuluva. Siinä käsitellään myös taidekasvatusta ja museopedagogiikkaa koskevia kysymyksiä.¹² Valtion taidemuseo muuttui julkisoikeudeksi Kansallisgalleriaksi vuonna 2014. Muutos oli merkittävä, koska silloin uudelleen arvioitiin vanhat toimintamallit sekä muutettiin koko hallintorakenne. Tutkimusaineistossa näkyvät sellaiset museon organisaation ja taidepajan muutokset, joilla oli välillistä ja välitöntä vaikutusta senioreiden toimintamahdollisuuksiin Sinebrychoffin taidemuseossa.¹³

⁹ Liite 1, kirje KS08.

¹⁰ Ks. luku 4.1.

¹¹ Ks. luku 5.

¹² Taidekasvatusta ja museopedagogiikkaa käsitellen tarkemmin luvussa 3.2.

¹³ Tarkastelen haastatteluja tarkemmin luvussa 5.

Vuoden 2014 muutosta voidaan verrata aiempaan suureen organisatiomuutokseen, joka tapahtui säätiömuotoisen Ateneumin taidemuseon muutuksessa Valtion taidemuseoksi vuonna 1990. Valtion taidemuseon synty oli historiallinen käännekohta, jonka vaikutusta yleisötyöhön tarkastelen tutkimukseni erityisesti Marjatta Levannon kehittämän 'kriittisen museopedagogiikan' yhteydessä. Tuolloin perustettiin valtakunnallisesti merkityksellinen Museopedagoginen yksikkö. Yksikkö teki huolellista ja pitkäjänteistä kehittämistyötä luodakseen kuhunkin Valtion taidemuseoon kuuluviin museoihin vakituisen museolehtorin vakanssin. Sinebrychoffin taidemuseoon saatiin kahden vuoden erityisrahoitus museopedagogisen toiminnan kehittämistyötä varten.

Tutkimusaineistosta tuli esiin yksilöitä, joilla oli oma, ainutlaatuinen historia. Senioreiden kertomuksissa esille tulleet asiat eivät liittyneet aina taiteeseen tai klubissa yhteisesti käsiteltyihin aiheisiin. Taiteesta puhuminen ja sen kokeminen voivat olla vaikeasti sanallistettavissa. Kertomuksissa oli mukana elämäkerrallisia aineksia, kuten muistoja lapsuudesta ja kouluajoista. Museoikänteihin liitetyt tunnelmat ja elämykset liittyivät usein muiden ihmisten kanssa jaettuihin kokemuksiin ja kertomuksiin. Kertomuksissa palautui mieleen jopa vuosikymmenten takaa seurassa olleet tutut henkilöt, säätila tai esillä ollut taide. Minulle haluttiin kertoa asioista, joita en olisi ilman haastatteluja ja kirjeitä voinut tietää. Näin senioreilta kerätyssä aineistossa pienimuotoisia elämänkertoja, joiden kanssa kävin dialogia.

Kategorisoin aineiston teemoihin. Tarkastelin kertomuksissa erityisesti taidekokemuksiin, taidepajaan ja museokäynteihin liittyviä muisteloita. Näin aineistosta ja käsiteltävistä aiheista sai monipuolisemman ja moniäänisemmän käsityksen. FT Juha Varto on kuvannut dialogia siten, että se on mahdollista ainoastaan silloin, kun paikalla olevilla ihmisillä on erityinen syy ja valmius jakaa keskenään koettuja asioita. Se voi tapahtua ainoastaan luottamuksellisessa ilmapiirissä, missä kaikilla on sama päämäärä. Se voi kehittyä jostain tilanteesta ja tapahtua aivan spontaanisti. Dialogin edellytyksiä ovat halu ja rohkeus kyetä jakamaan kokemus muiden kanssa sekä vilpittömyys yrittää puhua ilman klišeitä.¹⁴ Mielestäni haastattelutilanteissa toteutuivat Juha Varron mainitsemat edellytykset.

Käytän Siffin seniorklubilaisilta kerätyn aineiston vertailuaineistona Sinebrychoffin taidemuseon kävijätutkimusten kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia vastauksia. Asiakaspalveluhenkilökunnan kvalitatiiviset viikonloppuraportit ovat mukana aineistossa niiltä osin kuin niissä mainitaan selkeästi palautteiden koskevan vanhempia museokävijöitä.¹⁵ Katson, että toistakymmentä vuotta kestänyt jatkuva ja tiivis yhteistyö museohenkilökunnan ja seniorikävijöiden kanssa avaa joitakin senioreiden sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä näköalapaikalta aivan erityisellä tavalla. Silloin, kun toimintaa katsotaan museon sisältä käsin senioriklubin suunnittelijan ja toteuttajan roolissa, on mahdollista ymmärtää ja tulkita arkipäivän havaintoja. Näin on myös mahdollista luoda luottamukselli-

¹⁴ Varto 2007, 62–63.

¹⁵ Kävijätutkimuksista ja viikonloppuraporteista tarkemmin luvussa 6.

nen suhde tutkimuksen kohteena oleviin henkilöihin. Aito vuorovaikutus on myös perustelu etnografisen tutkimustavan valinnalle.

Museoalalla kiinnostus seniorityötä kohtaan on lisääntynyt. *Avara museo – kehittyvä oppimisympäristö aikuisille* oli 3-vuotinen kehittämishanke (2010–13), jota koordinoi Suomen museoliitto. Hanke oli valtakunnallinen ja sen yhteydessä rakennettiin eri puolelle Suomea paikallisia aivoriihityöpajoja. Niissä oli tavoitteena lisätä museotyöntekijöiden aikuispedagogista osaamista sekä kehittää uusia toimintamalleja ja palveluita museoiden aikuiskävijöille.¹⁶ Sinebrychoffin taidemuseo ei osallistunut varsinaiseen hankekokeiluun, mutta osallistuin aktiivisesti hankkeen ryhmätapaamisiin. Hankkeen ideana oli oppiminen, jonka tavoitteena oli muutos ja identiteetin kehittäminen: identiteetti rakentuu ja muuttuu yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa¹⁷, joka voi olla moniammatillista, lähiopetusta tai tapahtua verkossa. Hankkeen varsinaiset toteuttajat olivat CICERO Learning -verkosto Helsingin yliopistosta, Tekniikan museo, Työväenmuseo Werstas, Tampereen museopalveluiden kulttuurikasvatysyksikkö TAITE, Porin taidemuseo ja Satakunnan Museo.¹⁸ Aikuisyleisön näkökulmasta hanke toi esiin selkeän muutoksen sekä museokävijän asemaan että museon näyttelytoiminnan intentioiden muuttumiseen. Museoammattilaiset pohtivat yhdessä ensimmäistä kertaa, kuinka kohdata aikuisyleisö monimuotoisesti siten, että mahdollisimman erilaiset yleisöt tulisivat huomioiduiksi.

Analysoidessani senioriklubilaisilta kerättyä aineistoa käytin Grounded theory (GT) -lähestymistapaa. GT-menetelmässä kysymys on lähtökohtaisesti induktiivisesta teorianmuodostuksesta, jossa tutkija aineiston pohjalta luo hypoteeseja ja sitten testaa ja muokkaa niitä lisäaineistojen avulla.¹⁹

Tuon tutkimuksessani esiin julkisuudessa senioreista käytyä keskustelua, joka liittyy kulttuurilliseen osallistumiseen, terveydenhuoltoon, kotipalveluihin ja muuhun sosiaalialan piiriin kuuluviin asioihin. Valotan tutkimuksessani myös senioreiden ihmisoikeuksiin kuuluvaa oikeutta nauttia kulttuuripalveluista sosiaalisen oikeuden näkökulmasta. Professori Antti Eskola on kirjassaan *Vanhuus* kantanut moraalista huolta vanhusten kohtelusta. Kartoittaakseen huolensa lajia hän on vuosien mittaan keräillyt päivä- ja iltapäivälehdistä runsaasti kauhukertomuksia suomalaisten vanhusten elämästä. Hänen motiivinsa yksittäisen artikkelin tallentamiseen on moraalinen närkästys: tuo on väärin!²⁰

Käytän tutkimuksessani myös senioreihin liittyviä lehtiartikkeleita. Lehtiartikkelit tuovat useimmiten esiin sen julkisen puheen ja kielen, julkisen representaation muun muassa siitä, miten taiteen terveyttä edistävä vaikutus tai ikääntyvä ihminen kuvataan. Ne kertovat enemmänkin vanhuuteen liittyvistä mahdollisuuksista parantaa elämänlaatua ja pidentää toimintakykyä kuin taiteen suorasta terveysvaikutuksesta sinänsä. Keskusteluissa viitataan usein neu-

¹⁶ Kinanen, Nystedt ja Tornberg 2012, 6.

¹⁷ Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppo ja Rajala 2010, 92.

¹⁸ Kinanen 2012, 9.

¹⁹ Luomanen 2010, 354. GT-menetelmästä tarkemmin luvussa 4.2.

²⁰ Eskola 2016, 116–117.

rologi ja tietokirjailija Markku T. Hyypän teokseen *Kulttuuri pidentää ikää*.²¹ Avaan tutkimuksessani Hyypän kulttuurin käsitettä, joka tarkoittaa muutakin kuin taidemaailmaan liitettyjä kulttuurin ilmiöitä. Muuna aineistona käytän omia muistiinpanojani sekä kirjaamattomia arkihavaintojani, jotka liittyvät klubiin, henkilökuntaan ja museokäyntikokemuksiin. Senioreiden elämää havainnollistavana esimerkkinä käytän muun muassa Tiedekeskus Heurekan Dialogit ajassa -näyttelyä, joka käsittelee vanhenemista ja siihen liittyviä ennakkoluuloja. Näyttelyn oppaina olivat vähintään 70 vuotta täyttäneet henkilöt.²²

Lähtökohtani on tarkastella sitä senioriklubilaisen elämänvaihetta, jolloin ihminen on siirtynyt pois työelämästä ja kykenee autonomisesti päättämään vapaa-ajan käytöstään. Käytän tutkimukseni kohderyhmän henkilöistä nimeä seniori tai leidi, vaikka työelämän taakseen jättänyt ihminen voidaan nimetä myös monilla muilla tavoin.²³ Julkisessa kielenkäytössä vanhus mielletään henkilöksi, jonka toimintakyky saattaa olla hyvin vaihteleva ja haavoittuva. Oikeustieteen tohtori Matti Mikkolan²⁴ mukaan ikäihmisen tai vanhuksen määrittäminen voi tapahtua elettyjen vuosien tai toimintakyvyn pohjalta, joilla molemmilla on sidonnaisuutensa ympäröivään kulttuuriin ja elinoloihin. Vanhuksen määrittämisessä on keskeistä myös se, kuinka ikäihmisen aikaisempia tekemisiä ja kokemusta arvostetaan, ja mikä sija ikääntyvällä väestöosalla on työmarkkinoilla ja lähiyhteisössään. Vanhus on kaikkea viisaan vanhuksen ja huutolaisen välillä. Kansainvälisessä sopimuskäytännössä on lähtökohtana pidetty lakisääteistä vanhuuseläkkeen ikärajaa tai ikärajaa, jolloin eläkkeelle voidaan varhaisimmin siirtyä.²⁵

Suomessa on yleensä vanhuusiän rajana pidetty 65 vuoden eläkeikää. Kuitenkin yhteiskunnan toimintaan osallistumisen kannalta merkittävää on toimintakyky, ei ikä. Nykyään suuri osa ihmisistä pääsee eläkkeelle hyväkuntoisena. Tällöin elinaikaa on vielä jäljellä keskimäärin 20–25 vuotta ja sinä aikana avun tarvetta on suhteellisen vähän. Sanaa ”vanhus” vältetään. Puhutaan mieluummin senioreista, ikäihmisistä, harmaista panttereista, kolmannesta ja neljännestä iästä, go-go- ja slow-go-ajasta. Ikääntyvän väestön ennustetaan kasvavan ja pysyvän hyväkuntoisena entistä pidempään.²⁶ Tilastokeskuksen mukaan Suomen väestö oli sukupuolen ja iän mukaan 2016/11–2017/11 jakautunut senioreiden osalta seuraavasti: yli 65-vuotiaita oli vuonna 2016 kaikkiaan noin 650 000 (20,9 %), joista naisia oli 342 000. Tästä senioreiden osuus kasvoi vuodessa 4 %, jolloin vuonna 2017 senioreita oli 675 000, joista naisia oli 354 000.²⁷

²¹ Hyypä 2013. Markku T. Hyypä on LKT, neurologi ja kirjailija. Hän on Helsingin yliopiston neurologian ja Turun yliopiston kuntoutusopin dosentti. Tutkija-, opettaja- ja lääkäriuransa ohella Hyypä on julkaissut useita tiede-, oppi- ja tietokirjoja ja esseekokoelmia sekä romaanin.

²² Heureka Tiedekeskus 2016–2017, raportti Dialogi ajassa -näyttely.

²³ Ks. tarkemmin luku 3.1.

²⁴ Työoikeuden professori emeritus, Helsingin yliopisto.

²⁵ Mikkola 2014, 19–22. Ks. myös Mäki-Petäjä-Leinonen & Karvonen-Kälkäjä 2017, 14–16.

²⁶ Vanhuspalvelulaisissa käytetään ilmaisia ’iäkäs henkilö’ tai ’ikäntyvä väestö’. Ks. myös Saarenheimo 2017, 38–43.

²⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkajulkaisu].

Tutkimukseni eräs tarkastelukulma liittyy filosofian tohtori Jari Pirhosen väitöskirjassaan *Hyvä elämä vanhojen ihmisten ympärivuorokautisessa hoidossa soveltamaan tunnustamisen teoriaan*.²⁸ Se on viime vuosina noussut yhdeksi yhteiskuntafilosofian keskustelluimmista tutkimusalueista. Pirhonen tutkii identiteetin pysyvyyttä ja vuorovaikutussuhteita palvelutaloissa. Hänen väitöskirjansa perustuu artikkeleihin, joissa näkökulmat vaihtelevat gerontologian, filosofian ja yhteiskuntatieteiden välillä. Pidin Pirhosen käyttämää yksilöön liittyvää tunnustamisen teoriaa käyttökelpoisena omassa senioritutkimuksessani.²⁹ Eräs Pirhosen väitöskirjaa koskeva huomioni liittyi itsemääräämisoikeuden menettämiseen ikääntymisen tuoman kunnon heikentymisen myötä. Tästä näkökulmasta ei museoalalla ole ollut laajempaa keskustelua, vaikka yksittäisissä museoissa on tehty monia erillisiä hankkeita.

Huomasin monien senioreihin liittyvien kysymysten koskettavan heidän oikeuksiaan saada tietoa kulttuuripalveluista tai mahdollisuutta osallistua toimintaan. Senioreiden sähköpostit saattoivat kulkea monen ihmisen välityksellä. Mikäli heillä ei ollut tietokonetta tai sitä käytettiin harvoin, tieto klubista meni esimerkiksi ystävän tai puolison osoitteeseen. Klubilaiset olivat myös vastuuntuntoisia lastenlastenhoitajia, mikä saattoi olla esteenä osallistumiseen.

Ikääntymistä koskevan julkisen keskustelun painopisteenä on ollut useammin terveydenhoito kuin kulttuurinen osallisuus. Harvemmin on puhuttu ihmisten oikeudesta kulttuuriin. Oikeus sivistykseen ja kulttuuriin taataan kuitenkin jokaiselle perustuslaissa (731/1999) ja Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Jokaisen oikeus kulttuuriin ilmaistaan jo vuonna 1948 annetussa Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa.³⁰ Senioreiden kannalta yksi merkittävimmistä kansainvälisistä sopimuksista on Euroopan sosiaalinen peruskirja. Sen ikäihmisten oikeuksia modernilla tavalla ilmentävän 23 artiklan mukaan ikääntyneillä henkilöillä pitää olla mahdollisuus pysyä yhteiskunnan täysipainoisena jäsenenä. Ajatuksena on pitää vanhusväestö toimintakykyisenä sekä turvata toimintakykyisen vanhusväestön aktiivinen osallistuminen yhteiskunnan toimintoihin kuten kulttuurielämään heidän tarpeitaan vastaavien elinolojen ja riittävän toimeentuloturvan avulla. Sitoutumalla 23 artiklaan Suomi on samalla ottanut velvollisuudekseen täyttää kaikki vanhusväestön sosiaalisia ihmisoikeuksia koskevat vaatimukset. Valtiolta edellytetään positiivisia toimia velvollisuuksiensa toteuttamisessa. Resursseja on käytettävä esimerkiksi ikäihmisten liikkumisen turvaamiseen ja kulttuuripalvelujen saatavuuteen.³¹

²⁸ Pirhonen 2017. *Good Human Life in Assisted Living for Older People: What the residents are able to do and be*; Pirhosen taulukko on liitteessä 6; Tunnustamisen teoriasta tarkemmin luvussa 3.5.

²⁹ Katso taulukko 1 luvussa 3.5.

³⁰ Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista.

³¹ Mikkola 2014, 21–22 ja 53–57. Vanhuksia koskevasta kansainvälisestä normistosta ks. Mäki-Petäjä-Leinonen ja Karvonen-Kälkäjä 2017, 5–8. Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklassa tarkoitettut oikeudet sisältyvät ns. vanhuspalvelulakiin 980/2012. Ks. Arajärvi 2014.

Ihmisoikeussopimusten sisältämät aikuis- ja vanhusväestön oikeudet taa-
taan pitkälti myös Suomen perustuslaissa. Perustuslaissa turvatut perusoikeu-
det luovat ihmisille myös oikeuksia suhteessa julkiseen valtaan. Perustuslain ja
Euroopan sosiaalisen peruskirjan erona on se, että jälkimmäisessä mainitaan
vanheneva väestö erikseen, kun taas perustuslain mukaan vanhukset kuuluvat
automaattisesti perusoikeuksien suojan piiriin. Ikääntyville ihmisille on tärkeä
esimerkiksi ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa koskeva perustuslain
19.1 §.³² Valtiolla ja kunnilla on vastuu perusoikeuksien ja peruspalvelujen sekä
ihmisoikeuksien turvaamisesta (PL 22 §).³³ Julkisen vallan tulee myös aktiivisin
toimenpitein edistää tasa-arvon toteutumista lainsäädännöllä ja muilla toimen-
piteillä. Erityisesti taiteeseen ja kulttuuriin liittyvän PL 16.2 §:n mukaan julkisen
vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja eri-
tyisten tarpeittensa mukaisesti myös muuta opetusta kuin perusopetusta ja ke-
hittää itseään varattomuuden sitä estämättä.³⁴ Itsensä kehittäminen on ymmär-
rettävä laajasti. PL 16.2 §:n on katsottava sisältävän muun muassa oppimista ja
kulttuurin tuottamista tai siitä nauttimista koskevan ulottuvuuden.³⁵ Valtio luo
edellytyksiä itsensä kehittämiseen muun muassa ylläpitämällä ja tukemalla
kulttuurilaitoksia.³⁶ Säännös merkitsee elinikäisen koulutuksen periaatteen
tunnustamista. Siinä viitataan tosiasialliseen eikä pelkästään muodolliseen yh-
denvertaisuuteen. Varattomuus tai asuinpaikka ei saa muodostua kohtuutto-
maksiksi esteeksi opiskelulle tai muulle itsensä kehittämislle.³⁷ Museolaitosta
koskee lisäksi PL 20.1 §, jonka mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kai-
kille. Vastuuseen kuuluu kulttuuriperinnön säilyttämisen lisäksi sen saatavilla
ja elävänä pitäminen.³⁸ Taidemuseoiden tehtävät pohjautuvat siten vahvasti
perustuslakiin, sen 16.2 ja 20 §:iin.

Tutkimukseni on osittain myös metamuseologinen. Metamuseologian tut-
kimuskohteena on museologian yleinen luonne ja perusteet. Sen tehtävänä on
museologian olemuksen määrittäminen. Eräs perusolettamuksia on, että ihmi-
sellä on arvottava suhde todellisuuteen.³⁹ Koska museo on muistiorganisaatio,
museologisia käsitteitä on syytä täsmentää museokävijän näkökulmasta. Pro-
fessori Tomislav Solan lähestymistapa museologiaan on kulttuuriteoreettinen.

³² Ks. Mäki-Petäjä-Leinonen ja Karvonen-Kälkäjä 2017, 9–14. Kirjoittajat esittelevät
vanhusten asemaa Suomen lainsäädännössä.

³³ Perusoikeuksista tarkemmin ks. Hallberg 2011. PL 22 §:n mukainen perusoikeuksien
ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuus merkitsee perusoikeus- ja ihmisoikeus-
myönteistä lain tulkintaa. Lakia sovellettaessa on pyrittävä mahdollisimman hyvin
toteuttamaan perusoikeussäännöksen tavoitteita. PL 22 § täydentää yksittäisiin pe-
rusoikeussäännöksiin liittyviä julkisen vallan aktiviteettivelvollisuuksia ja sen merki-
tys on lähinnä TSS-oikeuksien turvaamisessa ks. Tuori ja Lavapuro 2011, 809–810 ja
815–818, ks. myös Sakslin 1999, 228–229.

³⁴ Ojanen 2003, 32–33.

³⁵ Rautiainen 2007, 98–100. Oikeuden sivistykseen Rautiainen kiteyttää oikeudeksi kou-
lutukseen ja kulttuuriin.

³⁶ HE 309/1993 vp, 64. Valtion on valvottava, että ikäihmisten kulttuuriset oikeudet
toteutuvat myös kunnissa. Ks. Tuori ja Lavapuro (2011), 818–820 ja Kuntien kulttuu-
ritoiminnasta annettu laki (728/1992).

³⁷ Arajärvi 2011, 58.

³⁸ Arajärvi 2006, 176–178.

³⁹ Heinonen & Lahti, 2011, 17.

Hänen käsitteitään ovat muun muassa heritologia ja mnemologia. Heritologia-la hän tarkoittaa ”perinnetiedettä”, joka laaja-alaisena sisältää kaikki perinnettä säilyttävät ja välittävät ilmiöt, muun muassa museot. Mnemologia vielä laajempaan tarkoittaa muistin tai muistojen säilyttämistä ja välittämistä. Lähtökohtana Solalla on ”uusi museologia”, jossa ekomuseon tapaan ei olisi rajoja laitoksen ja ympäristön, henkilökunnan ja yleisön, museon sisällä ja sen ulkopuolella olevien esineiden sekä esineiden ja informaation rajojen välillä.⁴⁰ Jyväskylän yliopiston museologian professori Janne Vilkuna määrittelee museologian seuraavasti:

”Museologia (heritologia) on tiede, joka tarkastelee sitä, kuinka yksilö ja yhteisö hahmottaa ja hallitsee ajallista ja alueellista ympäristöään [Käsittää sekä aineellisen että aineettoman eli henkisen ympäristön] ottamalla haltuunsa [Valikoiden ja rajaten osia todellisuudesta ja ottamalla ne haltuunsa kulttuuriseksi todellisuudeksi] menneisyyden ja nykyisyyden todistuskappaleita.”⁴¹

Pidän museologisesti tärkeänä selvittää katsomisprosessia kokonaisuutena. Ihmisen tajunta erottaa hänet muista biologisista olioista. Tajunta muodostuu symbolien avulla välittyneistä ympäröivän maailman sisäisistä edustuksista, representaatioista:

”Tajunta mahdollistaa tulevaisuuden hahmottamisen samoin kuin kokemuksiin perustuvaan käyttäytymisen säätelyyn. Tajuntansa itseorganisoitumisen avulla ihminen kykenee luomaan uusia päämääriä ja muuttamaan käyttäytymistään.

Ihminen on paitsi biologinen myös sosiaalinen olio, joka historiansa aikana on kehittynyt vuorovaikutuksessa kulttuurinsa kanssa. Ihmisen tajunta ja hänen kulttuurihistoriansa ovat johtaneet siihen, että ihmiselle on tunnusomaista symboleilla, erityisesti kielellinen kommunikointi. Kieli ohjaa havaintoja merkitysten kautta, joita tutkimuksen tulisi tavoittaa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa merkitysten tutkiminen onkin keskeistä.”⁴²

Vilkuna määrittelee yhteisen kulttuuriperinnön syntyyn vaikuttavia tekijöitä, joita ovat muun muassa Solan mainitsevat sosiaalisuus ja muisti:

”Muistin kehittyminen synnytti yhteisön perinteen, ja yhteisön muuttuessa yhteiskunnaksi perinteen säilytys- ja siirtojärjestelmistä kehittyivät muistiorganisaatiot eli kirjastot, arkistot ja museot sekä oppilaitokset. Kulttuurin kehittymiselle olennainen tekijä oli myös kielen synty ja kehitys, joka mahdollisti yhteisön tehokkaan kommunikaation.”⁴³ Muistiorganisaatioiden kansainväliset käsitteet ovat englanniksi MLA (Museum, Library, Archive). Skandinaviassa vastaava käsite on ABM (Arkiv, Bibliotek, Museum) ja Suomessa on käytössä lyhenne KAMUT (Kirjasto, Arkisto, Museo). Kun Suomessa on ryhdytty 1990-luvulta lähtien puhumaan muistiorganisaatioista, muualla Pohjolassa käytetään samasta asiasta sanaa kulttuuriperintöorganisaatiot (ruots. kulturarvorganisationer).⁴⁴

⁴⁰ Heinonen & Lahti 2001, 19–20.

⁴¹ Vilkuna 2010a, 343, ks. myös Vilkuna 2007c, 51.

⁴² Hirsjärvi & Hurme 2010, 23.

⁴³ Vilkuna 2007d, 12–13.

⁴⁴ Vilkuna 2007a, 177.

Vilkunan artikkelit museologian historiasta, museoalan organisoitumisesta sekä museosta muistiorganisaationa arvojen ja aineettoman perinnekeruun näkökulmasta antavat historiallista perspektiiviä muun muassa Suomen museolaitoksen nykyiseen moniammatillisuuteen. Museon aineeton arvo on museoprosessissa kokonaisuutena, mihin liittyy muistaminen, esineiden ja asioiden ymmärtäminen kokonaisvaltaisesti.⁴⁵ Muistamiseen ja ymmärtämiseen liittyy ilo ja kokemuksellisuus, mikä on eräs tutkimukseni aihealueita.⁴⁶

Vilkuna suhtautuu kriittisesti taidemuseoiden väen tapaan kyseenalaistaa museon muistifunktiota. Hänen mukaansa taidemuseoissa on painotettu niiden roolia laitoksina, joissa ihmiset voivat etsiä ja löytää esteettisiä kokemuksia ja elämyksiä. Ne koetaan taidelaitoksiksi teattereiden ja orkestereiden tavoin.⁴⁷ Näen Vilkunan ajatuksen museon muistifunktion kyseenalaistamisesta kiinnostavana oman tutkimukseni kannalta, missä haastatteluihin voidaan olettaa liittyvän juuri kokemuksiin ja elämyksiin liittyviä kertomuksia. Vilkuna kuvaa yleisön näyttelykokemusta seuraavasti:

"Katsoessaan näyttelyä ja sen objekteja kävijä tulkitsee ja ymmärtää niitä omien kokemustensa kautta. Kyseessä on "representaatioliberalismi", jonka avulla syntyy jatkuvasti yhä uusia kolmansiä representaatioita. Tällöin "unohtuu ja unohdetaan" yhä enemmän ja enemmän ensimmäiseen representaatioon liittyviä asioita."⁴⁸

Vilkuna käyttää lainausmerkkejä, koska hänen mukaansa katsoja ei voi unohtaa mitään sellaista, mitä hänellä ei ole ollut muistona. Unohtaminen tässä merkityksessä on käsitettävä suhteessa objektin omaan identiteettiin.⁴⁹ Esimerkiksi Sinebrychoffin suvun alkuperään liittyvät tarinat kuuluvat osittain "representaatioliberalismin" piiriin, jonka selvittäminen on osa museon kulttuuriperinnön keruuta.

Jouko Heinosen ja Markku Lahden mukaan taidemuseoiden olisi erittäin tärkeitä harjoittaa museologista tutkimusta, koska niiden suhteet gallerioihin eivät ole selvät, ja paineet ulkopuolelta muihin kuin perinteisiin museotehtäviin ovat melkoiset.⁵⁰ He jaottelevat museologian lähtökohdat seuraavasti:

1. museo ja muut sen kaltaiset ilmiöt
2. (museo)esine eli objekti
3. museaalinen toiminta (ihmisen arvottava suhde todellisuuteen).⁵¹

Esine koetaan museoympäristössä lähes poikkeuksetta mielenkiintoiseksi ja myönteiseksi, teosten sisältöä tai aikakautta avaavaksi. Museo ei kuitenkaan ole pelkkiä esineitä, vaan rakennukseen liittyvät paikan ja ihmisten tarinat, jotka

⁴⁵ Vilkuna 2010b, 27–47.

⁴⁶ Vilkuna 2007a, 177–182, Vilkuna on käsitellyt muistiorganisaatioita ja kolmanteen representaatioon liittyviä aiheita artikkelissaan Museoiden valikoiva muisti. Representaatioista tarkemmin luvussa 3.3.

⁴⁷ Vilkuna 2007a, 177.

⁴⁸ Vilkuna 2007a, 182.

⁴⁹ Vilkuna 2007a, 182.

⁵⁰ Heinonen & Lahti, 146. Ks. myös Vilkuna 2010d ja Vilkuna 2010b.

⁵¹ Heinonen & Lahti 2001, 16–17.

ajan mittaan värittyvät ja muuttuvat, jollei hankinnoista tai muistiinpanoista löydy luotettavaa dokumenttia. Museo on myös ne ihmiset, jotka kokevat paikan ja haluavat jakaa kokemuksensa ystäviensä kanssa.

Professori Matti Hyvärisen⁵² mukaan on syytä erottaa muisti ja tarina toisistaan; tarina saattaa auttaa muistamaan ja jäsentämään muistia. Hän lainasi tutkija Marie-Laure Rynan (2005), joka on kirjoittanut, että muisto olisi 'semi-oottinen objekti', tässä tapauksessa museokävijän verbaalinen tai kirjoitettu omiin kokemuksiin perustuva tarina.

Jos museotoiminnan alku aina 1900-luvun alkuun asti oli pienten piirien ylevää harrastuneisuutta, kokoelmien kartuttamista sekä kansallistunteen ja kansallisten arvojen vahvistamista, niin myöhemmin siinä painotettiin tiedon siirtämistä tuleville sukupolville. Museo oli muistiorganisaationa sekä koulujärjestelmän täydentäjä että kansalaisia yleissivistävä organisaatio.⁵³ 2000 - luvun museon aikuisyhteisöä huomioiva rooli nähdään seuraavasti:

"Uusimpana kehityssuuntana näyttäytyy museoiden roolin painottuminen yhteiskunnallisiin tehtäviin. Tässä trendissä koulu yhteistyö on edelleen tärkeällä sijalla, mutta sen lisäksi museoilta odotetaan entistä suurempaa panosta terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja muissa sosiaalisen sektorin tehtävissä. Näistä parhaiten museoiden perinteisiin osaamiseen soveltuvat elinikäisen oppimisen tehtävät, kuten esimerkiksi maahanmuuttajien kotouttaminen, rakennemuutoksessa työttömäksi jääneiden uudelleen kouluttaminen sekä jatkuvasti kasvavan senioriväestön tietojen, taitojen ja vireyden ylläpito."⁵⁴

Emeritaprofessori Eileen Hooper-Greenhill⁵⁵ korostaa museon tehtävää hahmottaa "ennalta arvaamatonta" eli tarkastella museokävijän tekemiä huomioita ja palautteita. Hooper-Greenhill painottaa museon taholta sisällöllisesti korkealaatuista, tutkimukseen perustuvaa ja elämyksellistä tapaa kommunikoida yleisön kanssa:

"Tässä lähestymistavassa kommunikaatiossa keskitytään merkityksen rakentumiseen, siihen, kuinka aktiivisesti yksittäiset tekijät toimivat, miten he muodostavat sosiaalisen elämän merkityksen sosiaalisten verkostojen sisällä... Eri kommunikaattoreiden - museossa kuraattorien, pedagogien ja näyttelyn suunnittelijoiden - tehtävänä on tarjota kokemuksia, jotka kutsuvat kävijöitä luomaan merkityksiä sekä tulkitsemaan näkemäänsä kävijöiden omista lähtökohdista käsin. Se tapahtuu käyttämällä ja laajentamalla heidän aiempaa osaamistaan ja mieluisimpia oppimistyyylejään. Näin voidaan testata kävijöiden hypoteeseja toistensa kanssa, asian tuntijat mukaan luettuina."⁵⁶

Senioreiden kertomusten, kirjallisten palautteiden ja muun aineiston pohjalta pyrin tutkimuksessani vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

⁵² Hyvärinen 2014.

⁵³ Levä, Kinanen ja Tornberg 2012, 10.

⁵⁴ Levä, Kinanen ja Tornberg 2012, 10.

⁵⁵ Eileen Hooper-Greenhill toimi Leicesterin yliopiston johtajana. Leicesterin yliopisto on keskittynyt erityisesti museologiaan ja museopedagogiikkaan.

⁵⁶ Sandell 2002, 15.

1. Minkälaisia kertomuksia Sinebrychoffin taidemuseo herättää Siffin senioriklubin kävijöissä?
2. Mitkä tekijät saavat senioriklubilaiset sitoutumaan säännöllisesti taiteen äärelle ja nauttimaan Sinebrychoffin taidemuseon tarjoamista palveluista tai luopumaan niistä?
3. Voiko museokäynneillä tai muulla kulttuuriharrastuksella ylläpitää tai jopa edistää ikääntyvien henkilöiden toimintakykyä?
4. Miten taidemuseo voisi järjestää seniori-ikäisille sellaista säännöllistä toimintaa, joka tukisi seniorin identiteettiä tunnustamisen teorian mukaisesti?

Ensimmäinen ja toinen tutkimuskysymys keskittyvät Sinebrychoffin taidemuseon toimintaan ja tekijöihin, joita klubiin osallistujat pitävät Sinebrychoffin taidemuseossa tai laajemmin taiteeseen liittyvissä muisteloissa merkityksellisinä.

Toinen, vakiokävijyyttä koskeva kysymys, on tutkimukseni kannalta keskeinen. Se liittyy sekä omiin etnografisiin havaintoihini että aineistosta esiin tulleisiin seikkoihin.

Kolmas ja neljäs kysymys liittyvät senioreiden kulttuuriharrastuksiin yleensä sekä taidemuseokäynteihin liittyvään fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin.

Tutkimuksen rakenne on kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa edetään seuraavasti (luvut 1-6): aikaisempi tutkimus, tutkimusteorioiden ja keskeiset käsitteet, tutkimusaineisto ja menetelmät, aineiston analyysi ja museoyleisö tutkimuksen kohteena. Toinen osa sisältää seuraavat asiat (luvut 7-11): taidemuseo- ja museopedagogiikka, senioriklubin toimintaympäristö ja toiminta, museovie- raasta vakiokävijäksi, kulttuuri ja hyvinvointi sekä museon yhteiskunnallinen rooli. Lopuksi yhteenveto ja johtopäätökset ovat luvussa 12, jossa kokoan laajasti vastauksia esittämiini kysymyksiin. Tutkimuksen läpäiseviä teemoja ovat museaalisen toiminnan historia, seniorit ja ikääntyminen, yleisötyö sekä tiedollinen ja fyysinen saavutettavuus.

2 AIKAISEMPI TUTKIMUS

2.1 Museoalan yleisötutkimukseen liittyvä kirjallinen aineisto

Museologinen tutkimukseni yleisönäkökulmasta täyttää Suomessa vähän tutkitun aukon museon ja museoyleisön väliseen suhteeseen liittyvistä osatekijöistä. Näitä ovat kokoelmat ja kokoelmia koskeva tutkimus, näyttelypolitiikka, asiakaspalvelu sekä museon pedagoginen toiminta. Jyväskylän yliopistossa on museologian alalta tehty aiemmin kuusi väitöskirjaa.

Hannu Valtonen tutki vuonna 2006 tehdyssä väitöskirjassaan museomaailman näkökulmasta ilmailualan historiaa. Tutkimusaiheena olivat miten ja miksi Saksan ilmavoimien toisessa maailmansodassa käyttämä, omana aikanaan yleinen Messerschmitt Bf 109 -hävittäjälentokone on ajan kuluessa muuttunut arvokkaaksi harvinaisuudeksi.⁵⁷

Myöhemmät museologian väitöskirjat ovat toistaiseksi enimmäkseen liittyneet konservointiin. Niistä ensimmäinen oli István Kecskemétiin väitöskirja *From papyrus to megabytes: conservation management of archival and photographic collections*.⁵⁸ Muita samaan aihepiiriin liittyviä väitöskirjoja olivat Ulla Knuutisen *The heritological functions of materials research of conversation*,⁵⁹ ja Nina Robbinsin *Poisto museokokoelmasta – museologinen arvokeskustelu kokoelmanhallinnan määrittäjänä*.⁶⁰ Kaksi viimeisintä väitöskirjaa ovat käsitelleet kulttuuriperintöä sekä historiallisesta näkökulmasta että digitaalisen kulttuuriperinnön luomisen näkökulmasta. FM Helena Lonkilan tutkimuksen *Syoällä sydänmaassa – Yrjö Blomstedtin ja Victor Sucksdorffin Kainuu* aiheena on kansallisen kulttuuriperinnön muotoutumisprosessi.⁶¹ Magdalena Laine-Zamojskan väitöskirja koskee paikallismuseoiden digitaalista perintöä. Sen aiheena on *Pienten paikallis-*

---

⁵⁷ Jyväskylän yliopisto 2009.

⁵⁸ Kecskeméti 2008.

⁵⁹ Knuutinen 2009.

⁶⁰ Robbins 2016.

⁶¹ Lonkila 2016.

*museoiden rooli digitaalisen perinnön luomisessa: Suomen tapaus.*⁶² Suoraan yleisöön kohdistuvaa museologian väitöskirjaa ei Suomessa ole vielä tehty.

Ihmisillä saattaa olla lukuisia tapoja tai syitä käydä museoissa. Hollannissa, Ranskassa, Saksassa, Yhdysvalloissa ja Englannissa museoiden yleisötutkimuksilla museologisena tutkimuskohteena on pitkä historia. Erityisesti Leicesterin yliopiston Department of Museum Studies on tuottanut arvokasta tutkimusta museon ja yleisön suhteesta. Leicester on eräs alansa arvostetuimpia museopedagogiikkaan perehtyneitä yliopistoja.

Richard Sandell on toiminut Leicesterin yliopiston Department of Museum Studies -osaston johtajana ja hän on koonnut *Museums, Society, Inequality* -julkaisuun tutkimuksia, jotka käsittelevät museon laaja-alaista roolia ja velvollisuuksia yleisöä kohtaan. Teoksessa on mukana kansainvälisiä näkökulmia. Niiden yhteisenä tavoitteena on virvoittaa keskustelua kriittiseen väittelyyn sekä antaa museotyön ammattilaisille ja poliittisille päättäjille tietoa museoiden positiosta yhteiskunnallisiin kysymyksiin.⁶³

Museokävijyyttä koskevissa Leicesterin tutkimuksissa hahmotan senioritutkimuksen kannalta kolme keskeistä osa-aluetta; kulttuuri-identiteetin luominen, vuorovaikutteisuus ja museon saavutettavuus. Artikkeleissa painotetaan museon yhteiskunnallista vastuuta suhteessa kävijöihinsä.⁶⁴ Museot, jotka rahoittavat toimintansa osittain yhteiskunnan tuen turvin, joutuvat yhä enenevässä määrin vastaamaan kysymykseen: Miten museot voivat muuttaa ihmisten elämää ja yhteiskuntaa yleisellä tasolla?⁶⁵

Eileen Hopper-Greenhillin toimittama teos *Museum, Media, Message*⁶⁶ on avainteos uudenaikaiseen analyysiin museosta kommunikaation välineenä ja on verrattavissa 'kriittiseen museopedagogiikkaan'.⁶⁷ Hopper-Greenhillin toimittamassa teoksessa tutkitaan museota viestintävälineenä, sen eri yleisöjä sekä museon arviointia. Teos on hyödyllinen henkilöille, jotka haluavat kehittää ammatillisesti korkeatasoista suhdetta museon ja sen yleisön välille. Leicesterin julkaisuja on myös George E. Heinin *Learning in the Museum* -teos, joka keskittyy erityisesti museoyleisöön ja museon rooliin yleisön kasvattajana. Se on johtanut museon ja sen kävijöiden välisen suhteen uudelleenarviointiin. Lyhentyneet museokäyntien kestot ovat herättäneet kysymyksen oppimisen eri käytännöistä: miten teorioita voisi yhdistää museokäytäntöihin? Hein puhuu konstruktivistisesta museosta, joka on *fyysisesti, sosiaalisesti ja tiedollisesti avoin kaikille*.⁶⁸ Tulen käsittelemään myöhemmin oppimisteorioita, joista konstruktivistinen oppimiskäsitys on ehkä yleisin museo-oppimiseen liittyvä termi.⁶⁹

⁶² Laine-Zamojska 2017.

⁶³ Sandell 2002. Olen tavannut Richard Sandellin ja hänen kollegansa sekä Leicesterissä että useissa taidekongresseissa. Niissä olen saanut vahvistusta käsitykselleni, että Leicesterissä julkaistut teokset ovat edelleen ajankohtaisia museopedagogiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

⁶⁴ Sandell 2002, 3.

⁶⁵ Sandell 2002, 4.

⁶⁶ Hopper-Greenhill 2002.

⁶⁷ Kriittistä museopedagogiikkaa käsittelen luvussa 7.

⁶⁸ Hein 1998, 34–36.

⁶⁹ Ks. luku 7.4.2.

Tuore museo-opastamista koskeva julkaisu *Guiding is a Profession, The museum guide in art and history museums* perustuu vuonna 2014 aloitettuun tutkimusprojektiin. Tutkimuksen käynnistivät Rijksmuseum Amsterdam (Annemies Broekgarden), Stedelijk museum Amsterdam (Rixt Hulshoff Pol), Van Gogh Museum (Marthe de Vet) ja Amsterdamin yliopisto (Carla von Boxtel, Marie-Thérèse van den Kamp, Julia Noordegraaf). Tutkimusta johti tohtoriopiskelija Mark Schep, jonka päätavoitteena oli kirkastaa toimivan ja tehokkaan museo-oppaan profiilia pedagogisesta näkökulmasta erityisesti taide- ja historiallisten museoiden kouluyhteistyöhön.⁷⁰ Teoksessa on opastusta koskevaa yleishyödyllistä päivitystä. Pidän kyseistä teosta tämän hetken ajankohtaisimpana ja merkittävimpanä museo-opastusta käsittelevänä teoksena, jota suosittelen käännettäväksi suomeksi.

Museo-opetusta koskevasta pohjoismaisesta tutkimuksesta on syytä tuoda esiin Venke Auran, Helene Illeriksen ja Hans Örtegrenin toimittama teos *Kons-ten som läranderesurs*, jossa on artikkeli myös Kiasmassa käytetystä pedagogiikasta. Kirjan julkistamistilaisuuden ympärille järjestettiin seminaari. Tulen esittelemaan seminaarissa käsitellyt aiheet museo-opetuksen yhteydessä.⁷¹ Kirja on julkaistu pohjoismaisen Akvarellimuseon sarjassa, kuten myös Helene Illeriksen teos *Kunstpædagogisk forskning og formidling i Norden 1995 – 2004*.

Sinebrychoffin perhettä, museon historiaa ja keräilyä koskevasta aineistosta voin mainita filosofian tohtori Susanna Petterssonin⁷² Sinebrychoffin taidemuseota sekä taidekokoelmien syntyä käsittelevät teokset. Näitä ovat muun muassa *Lumoutuneet*⁷³ ja *Suomen Taideyhdistyksestä Ateneumiin*⁷⁴. Susanna Pettersson ja Pauliina Kinanen ovat toimittaneet teoksen *Suomen museohistoria*⁷⁵. Edellä mainitut teokset muodostavat hyvä kokonaiskuvan niistä tekijöistä, jotka ovat synnyttäneet nykyisen museokäsityksen sekä johtaneet Kansallisgalleriaa edeltäneen Valtion taidemuseon syntyyn.

Svante Konstantin Kuhlbergin toimittama kirja *Venäläiset kauppiaat Helsingin historiassa*⁷⁶ kertoo muun muassa Sinebrychoffin perheestä kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta. Sinebrychoffien perhehistoriaa on tarkennettu viimeisimmässä suvun historiaa käsittelevässä julkaisussa *Sinebrychoffit*⁷⁷, jonka artikkelissa FT, dosentti Anneli Mäkelä-Alitalo. Kirjassaan Mäkelä-Alitalo tarkisti ja yhtenäisti perhettä koskevan aiemman hajanaisen informaation.

Sinebrychoffin taidemuseo on alkujaan rakennettu Sinebrychoffin panimon edustusasunnoksi. Myöhemmin rakennus on muutettu perheen kodiksi, joten nyt museokävijä voi osin rekonstruoidussa ympäristössä kuulla tarinoita ”kotimuseosta”, perheestä ja huonetilojen sisustuksesta. Edwin Heathcote on kirjailija ja arkkitehtuurin asiantuntija, jonka *Financial Times*-lehteen julkaistut

⁷⁰ Schep & Kintz 2017.

⁷¹ Ks. luku 7

⁷² Susanna Pettersson on toiminut Ateneumin johtajana vuosina 2014–18 ja sen jälkeen siirtynyt Tukholman Nationalmuseumiin johtajaksi.

⁷³ Pettersson 2004.

⁷⁴ Pettersson 2008. Ks. myös Harju 2010.

⁷⁵ Pettersson 2010.

⁷⁶ Kuhlberg 2002.

⁷⁷ Mäkelä-Alitalo 2009.

esseet on koottu kirjaan *The Meaning of Home*.⁷⁸ Kirjassa hän tutkii kotia historiallisesta näkökulmasta kirkastaen kodin symboliikkaa. Teos on senioreihin kohdistuvan tutkimuksen kannalta kiinnostava.

Pauline von Bonsdorff on Heathcoten tapaan tutkinut sosiaalista ulottuvuutta asumisen näkökulmasta Anne-Mari Forssin toimittamassa teoksessa *Paikan estetiikka*.⁷⁹ Vaikka von Bonsdorffin mukaan sosiaalisen ulottuvuuden perusta tietyssä mielessä onkin asumisen toiminnoissa, sen osana oleminen sellaisenaan ei edellytä asumista. On mahdollista ottaa osaa paikan *sosiaaliseen ulottuvuuteen* myös vierailijoina, passiivisina tarkkailijoina, pelkkinä ohikulkijoina – kenenä tahansa. Paikassa vallitseva aineeton ihmis- ja kommunikaatiosuhteiden rakenne ei muodostu ainoastaan paikan asukkaiden välisessä arkielämän kanssakäymisessä, vaan myös arkkitehtoniset teokset ilmentävät sosiaalista järjestystä paikassa.⁸⁰ Antti Eskola on kirjassaan *Vanhuus* tutkinut myös kodin merkitystä. Eläkkeellä koti on keskeinen paikka. Tutusta arjen olemisesta voi tulla mahdollisesti uusi projekti, kun ymmärtää asumiseen liittyviä uusia näkökulmia. Eskola katsoo, että julkinen tila voi toimia ”kotina”, johon palataan yhä uudestaan. Tutkimusaiheen kannalta on syytä mainita myös Rosanna Pavonin toimittama teos *Historic House Museums as Witnesses of National and Local Identities*.⁸¹

Olen löytänyt senioreita koskevaan tutkimukseeni uusia näkökulmia ikääntymistä ja vanhuksen oikeutta käsittelevästä kirjallisuudesta. Ikääntymiseen liittyviä ilmiöitä ovat Eskolan lisäksi teoksissaan käsitelleet muun muassa Jarmo Heinonen *Senioriteetti voimavarana*⁸² sekä Antti Karisto *Suuret ikäluokat*⁸³. Senioreiden oikeudellista asemaa kosketellaan Anna Mäki-Petäjä-Leinosen ja Anja Karvonen-Kälkäjän teoksessa *Vanhuusoikeuden perusteet*⁸⁴ sekä Mäki-Petäjä-Leinosen ja Liisa Niemisen toimittamassa teoksessa *Vanhuus ja oikeus*.⁸⁵ Vanhenemiseen liittyvää empatiaa ja ymmärrystä kuvataan hoitotyön näkökulmasta teoksessa *Vanhuus ja haavoittuvuus*.⁸⁶

Lapin yliopistossa on tutkittu museopedagogiikkaa ja opetukseen liittyviä kompetensseja ja käytäntöjä. Eveliina Happonen julkaisi 2007 progradututkimuksen *Kansan valistamisesta taiteen kohtaamiseen – Museo-opetus ja sen tavoitteet suomalaisissa taidemuseoissa*. Siinä käsitellään museopedagogiikkaan liittyvää terminologiaa, oppimisteorioita sekä museotyöläisten koulutustaustaa opettamisen näkökulmasta.⁸⁷ Tutkielma käsittelee myös silloisen Valtion taidemuseon museo-opetusta.

Olen aiemmin kuvannut opastuksiin ja museopedagogiseen toimintaan liittyviä esimerkkejä, joissa on kuvattu muun muassa opastusta draamallisena

---

⁷⁸ Heathcote 2012.

⁷⁹ Forss 2007.

⁸⁰ von Bonsdorff (Forss 2007), 96–97.

⁸¹ Pavoni 2002.

⁸² Heinonen 1998.

⁸³ Karisto 2005.

⁸⁴ Mäki-Petäjä-Leinonen ja Karvonen-Kälkäjä 2014.

⁸⁵ Mäki-Petäjä-Leinonen ja Nieminen 2014.

⁸⁶ Sarvimäki, Heimonen ja Mäki-Petäjä-Leinonen 2010.

⁸⁷ Happonen 2007.

tapahtumana⁸⁸, elinikäistä oppimista⁸⁹ ja museo-opetuksen kohokohtia.⁹⁰ Sinebrychhoffin taidemuseon kokoelma- ja yleisötyöstä sekä seniorinäkökulmasta on kirjoitettu muun muassa Valtion taidemuseon julkaisemissa teoksissa *Arvoisa yleisö!*⁹¹ ja *Museon arvoinen kokoelma*.⁹² Edellisessä teoksessa on esitelty erilaisia lähestymistapoja yleisötutkimuksiin. Museon arvoinen kokoelma -teoksessa on artikkelini Iloa katsoa toisiinsa. Se kertoo Siffin senioriklubista.⁹³

2.2 Tutkimusteoriaa ja -menetelmiä koskeva kirjallinen aineisto

Eräs tutkimukseni lähestymistavoista perustuu Jari Pirhosen väitöskirjaan *Good Human Life in Assisted Living for Older People: What the residents are able to do and be*.⁹⁴ Käytän aineiston käsittelyssä soveltuvien osin Pirhosen hyödyntämää tunnustamisen teoriaa.⁹⁵ Käsitteeseen liittyy myös *tunnustamatta jättäminen*, mikä merkitsee ihmisen persoonan huomiotta jättämistä. ”Tunnustamisen tai tunnustamatta jättämisen”-teema on osa tutkimukseni rakennetta, jonka puitteissa tarkastelen senioriklubilaisten kertomuksia. Artikkelissaan ”Toimintamahdollisuudet vanhojen ihmisten pitkäaikaishoidossa” Pirhonen tarkastelee Martha C. Nussbaumin teoriaa etnografisen tutkimuksen valossa.⁹⁶ Tutkija esittelee Nussbaumin yleisinhimilliset määritelmät toimintamahdollisuuksien sisällöksi. Näitä ovat terveys, leikki ja oman ympäristön kontrolli. Pirhonen on soveltanut luokittelua omassa tutkimuksessaan koskien pitkäaikaishoidon asiakkaita. Pirhosen mukaan kyseessä olevaa universaalia jäsenystä voisi soveltaa vaikkapa vanhojen ihmisten kotihoitoon, lasten päivähoitoon tai vammaispalveluihin. Sovellan tutkimuksessani teoriaa kulttuuripalvelujen tuottajan näkökulmasta, mihin liittyy sekä eettisyyttä että saavutettavuutta koskevia arvokysymyksiä. Eettisyyden ja saavutettavuuden huomiotta jättämisellä saattaa olla merkitystä lojaliteetin katoamiseen, mikä voi johtaa *ei-kävijyyteen*.⁹⁷

Yliopistotutkija Tuija Saresma on perehtynyt suomalaisten omaelämäkertoihin kertomusten näkökulmasta. *Omaelämäkerran rajapinnoilla, kuolema ja kirjoitus*⁹⁸ käsittelee omaelämäkertatutkimuksen vaiheita, metodologiaa ja etiikkaa. Teoksessaan *Häivähdys kauneutta. Taide suomalaisessa arjessa* Saresma käsittelee

---

⁸⁸ Hannula 2003.

⁸⁹ Hannula 2015.

⁹⁰ Hannula 2014.

⁹¹ Valtion taidemuseo 2012, 82–84.

⁹² Hannula 2012.

⁹³ Hannula 2012, 232.

⁹⁴ Pirhonen 2017.

⁹⁵ Pirhosen malli on liitteessä 6.

⁹⁶ Pirhonen 2013.

⁹⁷ Karhio 2003. Ks. myös Anu Norolan ”Ohikulkijasta museokävijäksi? Museoissa käymättömät ihmiset museoiden huomionkohteeksi ja voimavaraksi” -artikkelia sekä Päivi Karhion Valtion taidemuseolle tekemää tutkimusraporttia ”Miten lähestyä käymättömiä? Ei-kävijyyden esitarkastelua asiantuntijahaastattelujen valossa”.

⁹⁸ Saresma 2007.

taidetta eri kirjoittajien näkökulmasta.⁹⁹ Hän hahmottelee siinä laajan omaelämäkertaa-aineiston pohjalta suomalaisten suhdetta taiteen tekemiseen ja kokeamiseen.¹⁰⁰ Senioriklubilaisten kertomukset kuvaavat tapahtumia, jotka liittyvät varhaiseen lapsuuteen ja koulu-aikaan ja ovat siten omaelämäkerrallisia pienenkertomuksia. Saresman teoksissa käsitelty omaelämäkertatutkimus ja aineiston kanssa käydyt dialogit avasivat näkökulmia senioreilta kerättyjen haastattelujen ja kirjallisten palautteiden analysointiin.

Tutkimuksessani käytettyä kvalitatiivista tutkimusta ja haastattelututkimusta koskevasta keskeisestä kirjallisuudesta mainittakoon *The Oxford Handbook of Qualitative Research*¹⁰¹, *Haastattelun analyysi*¹⁰², *Tutkimushaastattelu, teema-haastattelun teoria ja käytäntö*¹⁰³ sekä *The SAGE Handbook of Social Research Methods*.¹⁰⁴

---

⁹⁹ Saresma 2002.

¹⁰⁰ Saresma 2002.

¹⁰¹ Levy 2014.

¹⁰² Ruusuvoori, Nikander ja Hyvärinen 2010.

¹⁰³ Hirsjärvi ja Hurme 2010.

¹⁰⁴ Alasuutari, Bickman ja Brannen 2008.

3 TUTKIMUSTEORIAM JA KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Ikääntymisen määrittelystä

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan dosentti Liisa Nieminen näkee iän kulttuurillisena konstruktiona, jolla ihmiset merkitään, annetaan heille identiteetti ja asetetaan heidät erilaisiin valta- ja auktoriteettisuhteisiin toisiinsa nähden. Hänen mukaansa ikääntymiseen liittyvät asiat eivät koske pelkästään vanhoja ihmisiä, koska kaikki ikääntyvät koko ajan. Ikää voidaan tarkastella lukuisista eri näkökulmista. Tällaisia ovat kronologinen, biologinen, psykologinen tai psyykinen, kehityksellinen, sosiaalinen, institutionaalinen, juridinen, toiminnallinen, persoonallinen, subjektiivinen, ruumiillinen, rituaalinen ja symbolinen ikä.¹⁰⁵ Yleisintä on ehkä määritellä henkilö kalenteri-iän mukaan, jolloin hän on eläkeiässä.

Kolmas ikä, josta tässäkin tutkimuksessa on kyse, kuvaa eläkkeelle pääsyn ja varsinaisen vanhuuden väliin jäävää aikaa. Useimmilla eläkkeelle siirtyneillä ihmisillä on kuntoa, varaa ja aikaa toteuttaa itseään.¹⁰⁶ 'Eläkkeelle' siirtyminen sisältää monenlaisia stereotyyppisiä mielikuvia, kuten 'eläkeläisillä on kiire', 'nyt ei sitten tarvitse tehdä mitään', tai 'miten aiot käyttää aikasi', joita toistetaan lähes poikkeuksetta eläkkeelle jäämisen yhteydessä huolimatta henkilön persoonasta tai taustasta. Äärimmillään eläkkeelle jäänyt henkilö voi tuntea ulkopuolisuutta, mikäli häntä muistutetaan uudesta roolista ja annetaan ymmärtää, että hänen mielipiteillään ja ajatuksillaan ei ole enää samaa arvoa. Arkkikokemukseni mukaan muistuttelu on melko yleistä ja on usein puettuna stereotyyppisen huumorin muotoon. Tällöin henkilö nähdään edustavan tiettyä ennalta määriteltyä ryhmää, kuten eläkeläisiä, kulttuurifriikkejä tai vastaavaa.

Vanhuustutkija Antti Eskola näkee eläkeiän täynnä mahdollisuuksia. Hänen mukaansa kyse on "irtaantumisteorian" eli sosiaalisen luopumisen vastakohtasta, "aktiivisuusteoriasta". Sen mukaan hyvä vanheneminen ei ole vetäytymistä, passiivisuutta ja väsymykselle periksi antamista, vaan päinvastoin ak-

---

¹⁰⁵ Nieminen 2014, 75–76. Ks. myös luku 1.

¹⁰⁶ Mikkola 2014, 19–22.

tiivista vaikuttamista niin oman vanhuuden rakentumiseen kuin ympäristöönkin. Hän jakaa iät seuraavasti: ensimmäinen ikä käsittää lapsuuden ja nuoruuden, toinen ikä aikuisuuden kuudenkymmenen tienoille ja eläkkeelle jäämiseen. Tästä alkavaan kolmanteen ikään sijoittuu aktiivisuusteorian mukainen toimeiliasuus, johon vapautuminen työelämän asettamista rajoituksista antaa mahdollisuuden.¹⁰⁷ Go-go-, slow-go- ja no-go -termeillä on haluttu vielä tarkemmin kuvata kolmannen ja neljännen iän vaihteita. Kolmannen iän go-go- ja slow-go-ryhmät ovat yhteiskuntaan aktiivisesti osallistuvia ihmisiä, jotka ovat olleet myös nuorisokulttuurin pioneereja.¹⁰⁸ Neljäs ikä kuvaa sitä, mitä useimmat ymmärtävät vanhuudella, vaihetta, jolloin tarvitaan toisen apua. Eläkeikään saavutaan aiempaa terveempinä ja toimintakykyisempinä.

Kun käytän tutkimuksessani käsitteitä seniori, vanhus tai ikäihminen, niin tarkoitan yleisesti kolmatta ikää ja sen go-go- ja slow-go- vaihteita. Tutkimukseni kohteina olevat senioriryhmän jäsenet on nimetty klubilainen, seniori tai leidi. Viimeinen nimitys johtuu englanninkielisestä suomennoksesta, joka liittyi klubilaisten kanssa toteutettuun projektiin Ladies' Night at the Museum.¹⁰⁹

3.2 Museo-opetuksen terminologiaa

Oppimista tapahtuu kaikkialla. Kasvatus on määritelty ”inhimilliseksi toiminnaksi, jossa joku vaikuttaa johonkuhun jonkin avulla ja jotakin varten”. Opetus voi olla formaalista tai informaalista. Museo-opetus lasketaan non-formaaliksi oppimisympäristöksi, joissa oppiminen vaihtelee tavoitehakuisesta toiminnasta informaaliin, ei-suunniteltuun oppimiseen. Museon tavoitteellisessa oppimisympäristössä henkilö voidaan vuorovaikutuksessa asemoida aloitteelliseksi tai passiiviseksi sen mukaan, miten häntä kohdellaan ja miten hänen toimintaansa reagoidaan.¹¹⁰ Formaaliseseen kasvatukseen kuuluvat ulkopuoliset tavoitteet, joissa toteutetaan määrättyä tapaa toimia. Kulttuurilaitoksissa vuonna 2017 alkanut Taidetestaajat hanke kuuluu formaalisen kasvatuksen piiriin, jossa valtakunnallisesti pyritään saattamaan 8-luokkalaiset oppilaat taiteen pariin etukäteen sovittujen yhteistoiminnallisten konseptien mukaan. Informaalista museo-opetusta voivat olla opastukset ja taidepajat, joiden sisältö ja toteutus määritellään puhtaasti museosta käsin. Tiedossani ei ole esimerkkejä museoista, joissa toteutettaisiin elinikäisen oppimisen periaatteella senioreiden formaalista opetusta. Sen sijaan niin Tukholman kuin Helsingin yliopistoissa on ikäihmisille kursseja, joihin on sisältynyt museovierailuja kertakäyntiluontoisesti.

¹⁰⁷ Eskola 2016, 90.

¹⁰⁸ Kalliomaa-Puha 2014, 323–324.

¹⁰⁹ Ks. luku 7.4.1.

¹¹⁰ Tutkimuksen teon aikana oli kaikissa Valtion taidemuseoissa jo alusta pitäen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut kuvataideopettajan pätevyyden omaava museolehtori hoitamassa opetustyötä. Happonen kirjoitti, että ”ketään kokeneista pedagogista ei ollut otettu museoon hoitamaan opetusta, vaan se on myöhemmin lisätty heille”. Ks. Happonen 2007. Opetustehtävä on Valtio taidemuseossa ollut alusta asti jokaisen museolehtorin toimenkuvassa.

Perusajatuksena museotapahtumissa tulisi olla, että toiminta antaa lisäarvoa näyttelykäynnille, ja että palvelujen tarjoajat suhtautuvat ohjelman suunnitteluun riittävällä kunnianhimmolla. Museologian näkökulmasta on kuitenkin hyvä ymmärtää ja selventää erityisesti museotalalla ja yleisesti yleisötyöhön liittyviä termejä ja käsitteitä, jotta museon eri tehtävät ja opetustavoitteet tulisivat selkeästi määritellyiksi. Käytetyt termit eivät sisällöltään ole yhdenmukaisia opetusalaalla didaktiikassa käytettyjen termien kanssa. Didaktiikka on opetusta eli sen avulla tutkitaan opetukseen liittyviä metodeja ja sisältöjä. Opetusalaalla ammattinimikkeet ovat tarkoin määriteltyjä ja kertovat tehtävänkuvasta ja pätevyydestä. Museotalalla ei näin aina ole. Museotalalla, kuten muissakin ei-opetusalan koulutuslaitoksissa, käytetään lehtorin nimikettä ilman vaatimusta didaktiikan opinnoista. Nykyisellä museokentällä käytettyjen ammattinimikkeiden alkuperä tai sisältö saattaa olla epäselvä tai suorastaan merkityksetön tehtävän toimenkuvan kannalta.

Didaktiikka eli opetusoppi on museossa hyvin väljä käsite. Opettamiseen liittyvät termit, kuten museolehtori tai museopedagogiikka, on sisällytetty museon yleisötyötä suunnittelevien vastuuhenkilöiden toimenkuviin. Oppiminen ja opettamiseen liittyvä terminologia on museotalalla perinteisesti liitetty ”museopedagogiikka” (education policy) - käsitteen alle, joka on osa museokommunikaatiota.¹¹¹ Nykyisin museopedagogiikka on sisällytetty yleisötyöhön. Taidemuseotalalla termi ”yleisötyö” parhaimmillaan sisältää opetukselliset tavoitteet yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa, kapeimmillaan se on puuhastelua tapahtumien järjestelyksi. Yleisötyön käsitteeseen liitetään myös esimerkiksi asiakaspalvelu, jonka toimenkuva ja työkulttuuri on käytännössä usein erotettu pedagogisesta suunnittelutyöstä.

Pedagogiikka on oppia ja tiedettä, joka on alun perin tarkoittanut nimenomaan lapsiin liittyvää kasvatustoimintaa. Pedagogiikka viittaa näkemyksiin ja periaatteisiin oppimisesta ja opettamisesta, kun taas pedagogia viittaa kasvatustaitoon.¹¹² Pedagogiikka on määritelty muun muassa seuraavasti:

”Pedagogiikan voi yleisesti ja väljästi määritellä opetus- ja kasvatuskäytännön perusteluksi tai lähtökohdaksi sekä niiksi käytännön opetustoimiksi, jotka rakentuvat esimerkiksi persoonallisuuden, kokemusten, yksilöllisten tottumusten ja mieltymysten kautta. Tietoisempi pedagogiikka sisältää perusteltuja näkemyksiä muun muassa ihmiskäsityksestä, oppimisteorioista, kehityspsykologiasta ja laajemmista asioista, kuten yhteiskunnasta, arvoista tai moraalista.”¹¹³

Erotuksena lapsista, on aikuiskasvatuksen yhteydessä joskus käytetty termiä andragogiikka (andragogy).¹¹⁴ Termi on vakiintunut Pohjois-Amerikassa ja levinnyt sieltä yleiseksi termiksi. Andragogian määritelmä liittyy läheisesti elinikäisen oppimisen periaatteisiin, missä otetaan aikuiskasvatukseen liittyvät tekijät huomioon. Niitä ovat elämäkokemus ja erilaiset kiinnostuksen kohteet. Aikuisilla kiinnostus taidetta kohtaan saattaa olla muutakin kuin tutustumista

¹¹¹ Kinanen (toim.) 2007, 207.

¹¹² Kinanen (toim.) 2007, 297.

¹¹³ Kinanen (toim.) 2007, 296.

¹¹⁴ Kinanen (toim.) 2007, 296; Kansanen 2004, 11.

museokokoelmiin. Yhteiskunnallisuus museokäynneillä ei aikuisella välttämättä tarkoita omien asioiden käsittelyä yhteisesti tai epäkohtiin puuttumista, vaan enemmän kiinnostusta eri aikakausien ilmiöihin.¹¹⁵ Tekemäni haastattelut vahvistivat käsitystä siitä, että omien asioiden peilaaminen museotapaamisissa ei ollut toivottavaa. Senioriväestöllä on halu oppia ja kehittyä siinä missä nuorilla. Oppimisen tapa poikkeaa siitä, että vanhempaa väestöä ei tule rasittaa esimerkiksi kirjallisilla töillä tai edellyttää samoja toimintatapoja esimerkiksi verkkooppimisessa tai vastaavassa tietoteknisissä asioissa.

Museopedagogiikka liitetään museon varsinaiseen kasvatukseen ja opetustyöhön, jonka muoto on hyvin riippuvaista ajan hengestä. Aiemmin kuviteltiin, että museon tehtävänä on kasvattaa yksisuuntaisesti tietämättömiä kansalaisia sivistyksen pariin. Alun perin museoyleisön valistaminen nähtiin varsinaisen museotoiminnan tukitoimena, jonka tehtävänä oli ainoastaan näyttelyyn perehdyttäminen. 1970-luvulla alkanut taidemuseopedagogiikka muutti yksisuuntaisen valistusajattelun vuoropuheluksi ja yleisöön suuntautunut toiminta muodostui omaksi tärkeäksi kehittämisalueeksi. Museopedagogiikassa ei enää ollut kysymys pelkästä tukitoimesta. Näyttelyihin liittyviä asioita alettiin suunnitella ja toteuttaa laajemmin ottaen huomioon taidekasvatukselliset, museopedagogiset ja yleisölähtöiset tavoitteet. Valtion taidemuseoon perustettiin vuonna 1990 Museopedagoginen yksikkö. Sen toiminta sai kansallisen roolin ja kohdeyleisönä olivat kaikki suomalaiset. Puhutaan taidemuseopedagogiikasta, jonka aktiivisina tiennäyttäjinä ovat olleet Marjatta Levanto ja Susanna Pettersson.

Filosofian tohtori Riikka Haapalaisen mukaan perinteisimmillään museopedagoginen toiminta tarjoaa museonäyttelyihin ja -kokoelmiin liittyviä opastuksia ja työpajoja. Nykyään siihen saattaa sisältyä äänioppaat, luennot, seminaarit, taidekasvatusprojektit – kyse on kokonaisvaltaisesta, museokävijän huomioonottavasta asenteesta.¹¹⁶ Pääajatuksena on, että toiminta on museon valitsemien, ei ulkopäin määrättyjen tai ohjattujen, opetus- ja kasvatustavoitteiden toteuttamiseen tähtäävää toimintaa. Esimerkiksi opastaminen saattaa olla vain yksi väline ja osa opetustyötä, tai on parhaimmillaan kasvattavaa ja antaa aiheisiin uusia näkökulmia.¹¹⁷ Yleisöltä kysytään usein mielipiteitä museon palveluista kysymällä esimerkiksi mielipidettä oheisohjelmista, mikä kävijätutkimuksissa on tarkoitettu käsittävän juuri edellä mainitut palvelut. Termiä on pidetty haasteellisena jopa museoammattilaisten keskuudessa. Ihmisillä on hyvin erilaisia käsityksiä siitä, mitä oheisohjelmalla tarkoitetaan.

Museopedagogi on määritelty muun muassa seuraavasti:

”Hän (museopedagogi) on suhdetoimintahenkilö, joka toimiessaan välittäjänä museosta yleisöön edustaa samalla museon ammattitaitoa, vastaanottokykyä ja yhteiskunnallista näkemystä. Hänen tehtävänsä on aikaansaada museokäynnistä miellyttävää ja muistamisen arvoinen kokemus. Tämä on tärkeää siksi, että käynti on useimmiten vapaaehtoista. Uuden käynnin perustana ovat aikaisemmat myönteiset kokemukset. Museopedagogilta edellytetään hyvää kommunikaatiotaitoa,

¹¹⁵ Dufresne-Tassé 2004,245.

¹¹⁶ Haapalainen, 2010, 244.

¹¹⁷ Heinonen ja Lahti 2001, 181.

kärsivällisyyttä, joustavuutta, empaattisuutta ja herkkyyttä havaita yleisön reaktiot.”¹¹⁸

Vuonna 2005 perustettu Suomen museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. määrittelee museopedagogiikan seuraavasti:

”Museopedagogian tehtävä on tuoda esiin yleisön näkökulma museossa ja ottaa huomioon erilaisten kävijöiden tarpeita. Museopedagoginen toiminta on kaksisuuntaista, se toimii välittäjänä museon ja yleisön välillä. (...) Museopedagogialla on kolme lähtökohtaa: helpottaa, rohkaista ja tukea kävijän henkilökohtaista kokemusta ja elämystä sekä aktivoida omiin tulkintoihin ja omaan luovuuteen; välittää informaatiota, syventää ymmärrystä ja lisätä tietoa sekä käsitellä ja avata museota instituutiona, tilana ja paikkana. (- -) Museopedagogian tehtäviin kuuluu myös koko organisaation sitouttaminen yleisön huomioimiseen ja pedagogisen mission tukemiseen.”¹¹⁹

Filosofian tohtori, Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun professori Helena Sederholm teki vuonna 2001 Opetusministeriön tilauksesta selvityksen taidemuseoiden erityisluonteesta museokentässä. Hän totesi museoalalla käytettyjen käsitteiden hankaluuden erityisesti koskien museopedagogiikan suhdetta taidekasvatukseen.¹²⁰ Joissakin taidemuseoissa museopedagoginen ajattelu nähdään laaja-alaisena eri taiteenlajit alleen kätkeväna sateenvarjona, jonka suojissa taidekasvatus ja erilaiset yleisölähtöiset toimintatavat ovat informaation jakajana. Sederholmin selvityksessä taidekasvatus voidaan käsittää myös kapea-alaisesti ilmaisutaitojen opettamisena, koska Suomessa taidekasvatusalan koulutus on traditionaalisesti liitetty kuvataideopettajien kouluttamiseen.¹²¹ Taidekasvatuksen oppiaineen nykyinen sisältö ymmärretään laajemmin visuaalisen ja muun taidekulttuurin laaja-alaisena tutkimisena ja opettamisena.¹²² Taidekasvatus on määritelty Museologian perusteet - kirjassa seuraavasti:

”Taidekasvatus on sellaista vaikutushakuista toimintaa, jossa 1) pyritään saamaan aikaan vaikutussuhde taiteen ja sen yleisön välillä tai 2) tuetaan ja edistetään tätä vaikutusta tai toimintaa mainitun tarkoituksensa hyöksi tai 3) käytetään ensimmäisen tason toimintaa tuloksineen hyöksi ulkopuolisen kasvatusintention toteuttamiseksi.”¹²³

Sederholm toteaa selvityksessään, että taidekasvatus on taidemuseotoimijoiden mielestä keskeinen osa toimintaa. Hän myös ehdottaa, että taidemuseoilla pitäisi olla mahdollisuus keskittyä taidekasvatukseen joidenkin muiden toimintojen,

¹¹⁸ Heinonen ja Lahti, 2001, 187–188.

¹¹⁹ Tornberg 2012, 91.

¹²⁰ Sederholm 2001, Opetusministeriölle. Selvitys liittyy Museo 2000 museopoliittisen ohjelman (KM 1999:31) taidemuseoiden antamiin kriittisiin lausuntoihin, joilla pyrittiin kartoittamaan taidemuseoiden toimintaa ja suunnitelmia niin taidemuseokentässä kuin laajemmin kulttuuritoimijoiden kentässä.

¹²¹ Sederholm 2001, 3.

¹²² Opetusta antavat Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, Jyväskylän yliopisto ja Lapin yliopisto.

¹²³ Heinonen ja Lahti 2001, 182.

kuten esimerkiksi tutkimuksen, sijasta.¹²⁴ Sederholm pitää taidekasvatus – termiä ongelmallisena, koska se mielletään vaihtelevin painotuksin. Hän näkee puutteita erityisesti elinikäisen oppimisen näkökulmasta, joka on jäänyt muun taidekasvatuksen varjoon. Sederholmin mukaan museoiden tulisi paremmin ottaa huomioon se yhteisö, jolle palveluja tarjotaan. Hän toteaa, että museoissa, joissa on museolehtori, on kehitetty innovatiivisimpia hankkeita.¹²⁵

Sederholm kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi aluetaidemuseoissa virkanimikkeet ovat usein tutkijan vakanssin alla, vaikka todellinen työkenttä on museopedagogiikan parissa. Koulutus ei aina vastaa vaadittua tehtävää.¹²⁶ On totta, että museopedagogisesta toiminnasta vastaa kirjavan koulutustaustan omaava joukko. Mielestäni nimikkeet eivät kuitenkaan ole kovin suuri ongelma, jos museossa riittää tahtotilaa toteuttaa ja kehittää museon taidekasvatusta ja museopedagogista toimintaa. Elinikäisen oppimisen näkökulmasta ryhmien ohjauksessa tulisi olla pätevää ohjausta. Taidekasvatusta on yleensä edustamassa yksi henkilö, jolla ei ole välttämättä asemaa missään päätöksentekokelelmässä eikä näin ollen ole mahdollista osallistua täysipainoisesti yleisötyön kehittämiseen siitä näkökulmasta. Näkisin, että museot yrittävät ratkaista museopedagogiikan turvaamisen käyttämällä niitä nimikkeitä, jotka eri kunnallisissa ja valtiollisissa organisaatioissa ovat käytössä. Taloudelliset ja tilakysymykset voivat omalta osaltaan vaikuttaa museoiden mahdollisuuksiin toteuttaa taidekasvatusta esimerkiksi taidepajamuodoissa.

Näen taidemuseoiden museopedagogiikan ja taidekasvatuksen erillisinä, toisiaan tukevinä opetuskeinoina. Taidekasvatusta voi tapahtua kaikkialla, mutta museopedagogiikka on sidottu museon näyttelypolitiikkaan ja toimintakulttuuriin. Taidekasvatus on osa museopedagogista toimintaa. Näkisin museopedagogiikan vuorovaikutteiseksi toiminnaksi, missä edellytetään hienovaraisuutta ja pedagogisia taitoja. Museon tehtävänä on huolehtia ammatillisesti hoidetusta museopedagogisesta toiminnasta siten, että toiminnalla saavutetaan asiakasarvoa, jolla lujitetaan luottamusta museon tarjoamien palveluiden laatuun ja kestävään kehitykseen.¹²⁷

3.3 Institutionaalinen taideteoria ja representaatiot

Museossa representaatiokäsitteeseen sisältyy katsomisprosessi ja ihmisen pyrkimys ymmärtää näkemäänsä. Esillä olevaa taidetta pidetään Sinebrychoffin taidemuseossa usein vaikeatajuisena, koska se on ajallisesti hyvin vanhaa, sisällöllisesti täynnä symboliikkaa tai maallikolta unohtuneita tarinoita. Huonekalujen, maalausten ja esineistön hahmottaminen taidemuseossa voi tapahtua hyvin monella tavalla. Useimmin lainattuja, taiteen määrittelyyn liittyviä käsitteitä

---

¹²⁴ Sederholm 2001,54.

¹²⁵ Sederholm 2001, 33–34.

¹²⁶ Sederholm 2001, 54.

¹²⁷ Asiakasarvosta lisää luvussa 8.6.

löytyy distinktioteoriasta tai institutionaalisesta teoriasta, jotka myös liittyvät toiseen ja osittain kolmanteen representaatioon.

Pierre Bourdieu (1930–2002) on kansainvälisesti vaikutusvaltaisimpia ranskalais sosiologeja. Hän yhdisti empiirisen ja teoreettisen tutkimustavan halutessaan selvittäessään muun muassa taidemaun kehittymiseen liittyviä sosiaalisia taustoja. Bourdieu on tutkimuksissaan tuonut esiin sen, että taide on perinteisessä ajattelussa avautunut ennen kaikkea koulutetulle yleisölle. Tähän liittyy teoreettinen pohdinta yleisön maun kehittämistä. Bourdieu kokosi keskeisimmät ajatukset taiteesta, kulttuurista ja yhteiskuntaluokista klassikkoteokseensa *La distinction, critique sociale du jugement* (1979). Siinä yhdistyy empiirinen tutkimus ja tutkimusteoriata tavalla, jotka ovat myös sidoksissa aikaan ja paikkaan. Distinktioteoriaan liittyy Pierre Bourdieun taidemaailman pelikenttäteoria, jossa esineen valinta taideteokseksi määrittyy muun muassa vahvasti porvarillisen perinteen ja kriitikkojen hyväksymisen kautta.¹²⁸ Bourdieu näkee taidemaun ja valintakriteerien muodostumisen liittyvän koulutukseen ja luokkayhteiskuntaan. Esimerkiksi maun kehittyminen liitetään perhetaustaan ja sosiaaliseen statukseen, missä koulutuksella on suuri rooli.¹²⁹

Bourdieun kuvaamassa makujen hierarkiassa on kolme vyöhykettä, joiden perusteella myös yhteiskunta voidaan jakaa kolmeen luokkaan. *Erottelutietoisilla* on täydellinen erojen taju. Tämän ryhmän makua pidetään samalla legitimiinä, oikeutettuna. *Erottelutietoisia* ovat etupäässä hallitsevan luokan eri ryhmät ja intellektuellit eli varsinkin se osa yläluokkaa, joka on saanut hyvän koulutuksen. *Hyvää kulttuuritahtoa* esiintyy keskiluokassa, varsinkin siinä osassa, joka pyrkii ja pystyy seuraamaan legitimiä makua. *Välttämättömän valitsijat* pitävät siitä, minkä joutuvat muutoinkin valitsemaan. Institutionaalinen taideteoria on kuvaus siitä toiminnasta, jonka kautta jokin objekti saa taideteoksen aseman.¹³⁰

Bourdieun empiiris-teoreettisiin päätelmiin on suhtauduttu tietyllä varauksella esimerkiksi Englannissa, missä hänen alkuperäisteoksensa käännettiin ensimmäistä kertaa englanniksi vuonna 1987. Tutkimuksia on pidetty kovin ”ranskalaisina” erityisesti puhuttaessa yhteiskuntaluokista.¹³¹ Tässä tutkimuksessani en tutki taidemakuja ja sen kehittymistä tai yhteiskuntaluokkia. Ilman Bourdieun vaikutusta olisi kuitenkin vaikea hahmottaa, miten museo maailmassa perinteisesti ajatellaan taidemaun kehittymisestä ja asiantuntijuudesta.

Bourdieun distinktioteoria on museoalalla tunnettu, mutta ei ehkä niinkään koulujen taidekasvattajien parissa. Sivulaudaturtyöni Helsingin yliopistossa oli Ateneum-rakennuksen taide ja lapsi - museopedagoginen tutkimus lasten taidenäkemyksistä. Tutkimus koski välillisesti myös perheeseen kuuluvia aikuisia.¹³² Tutkimuksessa käytin Bourdieun empiiris-teoreettista lähestymistapaa. Perehdyin tuolloin Bourdieun distinktioteoriaan tehdessäni teemahaastattelulla empiiristä tutkimusta lasten taidemausta. Esittelen lyhyesti tutkimuksen

¹²⁸ Bourdieu 1989, Introduction; Bourdieu 1979, Introduction I.

¹²⁹ Bourdieu 1984, 92; Bourdieu 1979, 101–102.

¹³⁰ Sepänmaa 1991, 145; Bourdieu 1984, 92; Bourdieu 1979, 101–102.

¹³¹ Nice 1987.

¹³² Hannula, 1992.

toteutuksen, joka noudatteli pienimuotoisesti Bourdieun kenttätyön periaatteita. Distinktio-teoria liittyi läheisesti omaan tutkimusalueeseeni, missä yritin myös selvittää, onko perheiden sosiaalisessa taustassa tekijöitä, jotka vaikuttavat lasten taidekäsitteisiin. Selvitin tutkielmassani, minkälaisia taidevalintoja 7-, 10- ja 13-vuotiaat koululaiset Ateneum-rakennuksessa tekivät, mitkä olivat heidän valintaansa vaikuttavia seikkoja sekä mitkä olivat käytettävissä olevat keinot, joilla asiaa voisi tutkia. Tällöin lähtökohtani oli kiinnostus testata Bourdieun ja Alain Darbelin vuonna 1979 esittämää distinktioteoriaa, jossa taiteen legitimointumiseen ja taidemaun muodostamisen prosessia eriteltiin teoreettisesti empiiristä aineistoa hyväksi käyttäen.¹³³ Valitsin oppilaiden ikäjakauman peruskouluikäisten joukosta, koska halusin selvittää, alkaako ajattelun kehittymisen myötä taidevalintoja ohjalla muut kuin välittömään havaintoon pohjautuvat tekijät. Näitä olivat esimerkiksi vanhempien asenteet, koulutustausta, toverien mielipiteet ja perheen harrastukset.

Haastattelin 92 perhettä kyselylomakkeen avulla, ainoastaan yksi perhe kieltäytyi vastaamasta. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää perheen harrastukset ja niiden mahdollinen vaikutus lapsen taidenäkemyksiin. Valitsin tutkimukseni kohteeksi 4 eri koulua, joista 1. ja 7. luokka olivat Kauniaisista, kaksi 4:ttä luokkaa Helsingistä. Helsingiläiskoulut edustivat lähes päinvastaista oppimiskäsitystä; toinen kouluista oli tiukkaa järjestystä noudattava, mutta taidemyönteinen Vallilan ala-aste, toinen vapaamuotoisempi Steiner-koulu. Tein tutkimukseni kvalitatiivista menetelmää käyttäen, missä teemahaastattelulla oli tärkeä osuus. Keräsin lapsista empiiristä tutkimusaineistoa sekä kouluissa että museossa. Haastattelut talletin sekä videolle että nauhurille. Materiaalia kertyi noin neljäkymmentä tuntia. Työskentelin jokaisen ryhmän kanssa kymmenen tuntia, joista yhden käytin kouluvierailuun ennen ensimmäistä museokäyntiä. Muut yhdeksän tuntia käytimme Ateneum-rakennuksen taiteen tarkasteluun. Kiasmaa ei vielä ollut, joten museossa oli nähtävillä myös Nykytaiteen museon koelmat.

Teemahaastattelu sopi erinomaisesti juuri lapsiin kohdistuvaan tutkimukseen monipuolisuutensa ansiosta. Tutkimustuloksissa oli mielenkiintoista ja yllättävää kymmenvuotiaiden kriittinen, lähes vastustava suhtautuminen nykytaiteeseen. Heidän reaktionsa tukee ajattelun oppimisen teoriaa siltä osin, että heillä on juuri alkanut sosiaalistumisprosessi, missä pyritään ymmärtämään ja asettamaan asiat arvojärjestykseen. Uskon, että silloiset kriittiset tulokset olivat aikaansa sidottuja, mutta nyt tulokset voisivat olla myönteisemmät Kiasman avattua ovet nykytaiteeseen.

Vanhempien asenteilla tai sosiaalisella taustalla ei tuntunut olevan vaikutusta lasten taidemakukysymyksiin. Monet vanhemmat olettivat, ettei taide kiinnosta heidän lastaan, vaikka tilanne käytännössä osoittautui toiseksi. Suurin este vanhempien museokäynneille lastensa kanssa oli museon etäisyys kodista. Kaikki vastanneet olivat sitä mieltä, että museokäynnit ovat tärkeitä ja avartavat lapsen maailmankuvaa. Olen tavannut lasten vanhempia vuosien jälkeen, ja

¹³³ Bourdieu 1979, *LaDistinction*; Nice 1984, *Distinction* (käännös Bourdieun tekstistä); Ks. Eskola 1991, 185, viite 19.

he ovat olleet kiitollisia siitä, että lapsilla oli mahdollisuus olla mukana tutkimuksessa. Eräs senioriklubin leideistä oli mukana kyseisessä tutkimuksessa äidin roolissa. Edellä kuvatun tutkimuksen ansioita olivat sukupolvien välinen vuorovaikutus sekä koko perheen osallistuminen taiteen arvioimiseen vuoropuhelun kautta.

Institutionaalisen taideteorian esitteli ensimmäisenä yhdysvaltalainen Arthur C. Danto artikkelissaan *Artworld* (1964). Hän on käsitellyt teemaa läpäisevästi taidetta koskevissa kirjoituksissaan myöhemminkin. Danton filosofisena strategiana on pohtia taide-esineen ja arkisen esineen yhteneväisyyksiä sekä niitä eroja, joista toinen saa taideteoksen määritelmän. Jos Marcel Duchampin ”Suihkulähde” (Fountain) tai Andy Warholin Brillo-pakkausrasia ovat taidetta, niin miksi pisiaari tai alkuperäinen Brillo-rasia eivät sitä ole.¹³⁴

Eräs Institutionaalisen taideteorian tunnetuimpia kehittäjiä on George Dickie. Dickie määrittelee yleisön joukoksi, joka väistämättä sitoutuu muihin ryhmiin: taiteilijoihin, taideteoksiin ja taidemaailmaan.¹³⁵ Dickie on *Art and the Aesthetic* -teoksessaan esittänyt seuraavan taiteen määritelmän, joka on myös hyvin lähellä edellä mainitun Bourdieun ajattelua:

*”Taideteos luokittelevalta kannalta on artefakti, jolle joku tai jotkut erityisen sosiaalisen järjestelmän, taidemaailman, piirissä toimivat henkilöt ovat myöntäneet aseman mahdollisen arvostamisen kohteena sen tiettyjen ominaisuuksien muodostaman kokonaisuuden perusteella.”*¹³⁶

Sääntöjen noudattamisen ja konventioiden huomioonottamisen lisäksi taideyleisöltä edellytetään määrättyjä kykyjä (esimerkiksi värienerotuskyky) ja yleistä taustatietoa seuraamistaan taidelajeista.¹³⁷ 2000-luvulla on tapahtunut paljon yhteiskunnallisia asennemuutoksia taidemuseoiden yleistyössä, millä on oma vaikutuksensa myös taideteoksen ja yleisön suhteeseen. Dickien ajatukset tuntuvat kaukaisilta eivätkä tue nykyistä saavutettavuusajattelua, missä taiteen tulee kuulua kaikille ja osallistumista tuetaan kulloisenkin tarpeen mukaan. Kuvia voi ladata omaan käyttöön ja taidekuvat pilkahtelevat arjessa mitä yllättävimmissä yhteyksissä.¹³⁸ Siksi yleisön ja taideteoksen yhteys ei rajoitu pelkästään taidemaailman ytimeen, kuten Dickie asian määritteli yli kolmekymmentä vuotta sitten.¹³⁹

Kolmas institutionaalista ajatustapaa edustava tutkija on Howard S. Becker. Hän pitää merkityksellisenä ymmärtää kertojan rooliin liittyviä valtakäsymyksiä. Ammatillisen ja institutionaalisen monopolin käyttämissä yhteiskunnallisissa representaatioissa on Beckerin mukaan tärkeitä ymmärtää mikä on ’professionaalista vallankäyttöön liittyvää jargoniaa.¹⁴⁰ Hän toteaa, että representaatioita voidaan kategorisoida monin tavoin. Taidemaailma edustaa hä-

¹³⁴ Danto 1991, 11 (kirjoitettu 1989, New York).

¹³⁵ Dickie 1984, 81.

¹³⁶ Sepänmaa 1991, 144; Dickie 1974, 34.

¹³⁷ Dickie 1983, 125.

¹³⁸ Ateneum-sali, Rijksmuseon johtajan lausunto 21.10.2014.

¹³⁹ Dickie 1983, 126.

¹⁴⁰ Becker, 2007, 6.

nen mukaansa äärimmäisen jaoteltua toimintakulttuuria, missä toistuu usein samat toteutustavat huolimatta ilmaisukeinojen erilaisuudesta. Becker puhuu tekijöistä ja kuluttajista, missä toimintakulttuuri tapahtuu totuttujen konventioiden valossa. Hän näkee ryhmän ulkopuolella kokeilijat ja innovaattorit, joiden ajatuksia ja ideoita lainataan ja toteutetaan, jotta voitaisiin avata perinteisiä näkökulmia uusin tavoin.¹⁴¹

Becker on kiinnittänyt huomiota niihin ristiriitoihin, jotka liittyvät taide-maailman päätöksentekoon. Hänen mukaansa Dickien ja Danton teoria ei sovel-lu sellaisenaan empiirisen sosiologisen tutkimuksen lähtökohdaksi.¹⁴² Hän pe-räänkuuluttaa vallanpitäjien rooleja:

*”Institutionaalisen teorian edustajat ovat pitäneet kritiikkiä, tutkimusta ja esteet-tisiä teorioita tärkeinä sääntöinä luovina ja ylläpitävinä eliminä, mutta Becker ar-vioi niiden merkityksen olevan vähäisemmän kuin taidelaitosten johtoportaiden toiminnan, johon ne tosin vaikuttavat jossain määrin.”*¹⁴³

Becker näkee vallankäytön olevan osa valtiollisen taidehallinnon tukiketjua, joka viime kädessä taiteeseen kohdistuneiden valikoivien tukimuotojensa avul-la vaikuttaa ainakin välillisesti taidetta koskeviin sääntöihin ja taiteen sisältöön. Esille nostetut piirteet ovat valikoituja, joita kouluopetus ja käytännön taide-kasvatus seuraavat. Siitä syntyy arvojen ja normien järjestelmä, ja ne ovat sitä koskevan laajemman konsensuksen ylläpitäjiä.¹⁴⁴ Tämä edellä kuvattu edustaa normatiivista taideopetusta, joka on johtanut myös yleiseen käsitykseen tavasta, jolla taidetta tarkastellaan ja siitä puhutaan. Tämä on ollut omiaan luomaan korkeakulttuurin käsitteen, joka luo paineita puhuttaessa esimerkiksi vanhem-masta taiteesta.

Siffin senioriklubi toimii erinomaisena esimerkkinä siitä, miten päätöksentekoprosessit ohjaavat työntekijän ja osallistujien toimintaedellytyksiä ja viime kädessä tapaa, jolla taidetta tarkastellaan. Yhteinen tavoite kaikilla toiminta-alueilla on saada motivoitunut, taiteesta nauttiva museokävijä viihtymään tai-teen parissa, mutta, kuten Becker katsoo, instituutioiden valtarakenteilla on keskeinen rooli mihin suuntaan ja kuinka toimintoja kehitellään.

Museologit ovat selvittelleet muun muassa museo-objekteja ja museointi-prosesseja, jotka liittyvät ensimmäiseen ja toiseen representaatioon. Katve-Kaisa Kontturi on avannut representaatioanalyysia seuraavasti:

”Representaatio-analyysistä eli sen tutkimuksesta mitä kuvat esittävät ja edusta-vat, on puolestaan muodostunut rutinoitunut menetelmä, jonka avulla taide-esine avataan prosessiksi ja jonka kautta vaihtuvia merkityksiä tutkitaan ja eritellään.”

¹⁴⁵

Ensimmäinen representaatio on teoksen alkuperäinen sijoituspaikka, joka voi olla esimerkiksi Egyptin pyramidi tai italialainen alttarimaalaus. Tutkittava

¹⁴¹ Becker 2007, 7.

¹⁴² Becker 1982, 148-158; Sepänmaa 1991, 153.

¹⁴³ Becker 1982, 151 ja 155; Sepänmaa 1991, 152.

¹⁴⁴ Sepänmaa 1991, 152.

¹⁴⁵ Kontturi 2012.

kohde on alkuperäisellä paikallaan, jolloin tulkintaa helpottaa paikallisuus, kirjalliset dokumentit ja suullinen perimätieto. Siihen liittyy kuitenkin elementtejä, jotka liittyvät katsojan valintoihin. Solveig Sjöberg-Pietarisen mukaan ruotsiksi "representera" merkitsee olemista jossain paikassa jonkun tai jotakin varten nähtävillä. Sosiologiassa sama asia tulkitaan "prosessina tai käytäntönä jonka avulla luodaan merkitystä".¹⁴⁶ Museologinen ja narratiivinen ongelma on, kuinka kävijälle hahmotetaan esineen suhde ympäristöönsä. Pauliina Kinanen mukaan ensimmäinen representaatio on tulosta niistä valinnoista ja päätöksistä, joiden seurauksena tietty "objekti nostetaan" museaalisen kiinnostuksen kohteeksi.¹⁴⁷

Toinen representaatio tarkoittaa sitä, kun esine tai teos siirretään alkuperäisestä sijoituspaikastaan esimerkiksi museoon.¹⁴⁸ Museossa esineet ja niiden esillepano voidaan toteuttaa lukemattomin eri tavoin. Susan Pearce jakaa kokoelmat kolmeksi päätyypiksi, muistoesineeksi (souvenirs), fetissiesineiksi (fetish objects) ja systemaattisiksi kokoelmiksi (systematics):

*"Museot pitävät tärkeimpänä tehtäväänään huolehtia kokoelmien säilymisestä tuleville sukupolville, jopa niin, että nykyihmisen toiveet ja tutkijoiden tarpeet käyttää aineistoja usein torjutaan."*¹⁴⁹

Sinebrychoffin taidemuseossa on Piercen jaottelun mukaan sekä muistoesineitä että systemaattisia kokoelmia. Nykyihmisen toiveita edustavat seniorit edustavat yleisöä, jonka toiveena on ohjatussa toiminnassa "käyttää" kokoelmia heille sopivassa muodossa. Torjunta voidaan käsittää esimerkiksi siten, että senioreita ei erityistarpeineen oteta ohjelmiston suunnittelussa huomioon.

Toisessa representaatiossa kyseessä voi olla mikä tahansa taide-esine. Esimerkiksi ikonit ja alttaritaulut olivat sijoituspaikoissaan usein tilaajan valintoja. Ne olivat sijoitettuina julkisiin tiloihin, kuten kirkkoihin. Yleisö sai nähdä teokset alkuperäisillä paikoillaan. Muun muassa Ira Westergård on väitöskirjassaan *Approaching Sacred Pregnancy* tutkinut alttaritaulujen merkityksellisyyttä ja niiden vaikutusta aikansa ihmisiin. Ennen kirkossa sijainnut alttarimaalaus on museoon siirrettynä irrallinen katsomisen kohde ja saattaa ilman alkuperäistä tarinaa ja selitystä harrastamattoman katsojan kokemuksessa muuttua vaikkapa ikoniksi. Muotokuvien ja miniatyyrien kohdalla sisällön etäantyminen katsojasta on tavanomaista: muotokuvien runsas kirjo, kuvattujen henkilöiden ajallinen etäisyys ja näennäinen samankaltaisuus häivyttävät pian nimet muistista, ellei teoksista nouse tarinaa ja muistoa. Teoksen syvällisempää ymmärtämystä voidaan edesauttaa lisäämällä teostekstit, esittämällä havaintoesineet myös digitaalisesti tai tutkimalla teoksia konservaattorin avulla. Miniatyypirejä pääsee harvoin tutkimaan, mutta konservaattorin ja digitaalisen kuvauksen avulla katsoja voi nähdä hiuskiehkuroita tai salaisia viestejä satojen vuosien takaa. Sillan rakentaminen museoesineen ja yleisön välillä on johtanut asiantun-

¹⁴⁶ Sjöberg-Pietarinen 2004, 13.

¹⁴⁷ Kinanen 2007,181.

¹⁴⁸ Kinanen 2007,181.

¹⁴⁹ Pearce 1992, 68–69; Bourdieu 1985, 186; 1995, 112; Rönkkö 1999, 47–48.

tijuuden arvostamiseen, missä esimerkiksi tutkimuksella, museopedagogiikalla ja museo-oppailla on tärkeä rooli.

Kolmas representaatio tarkoittaa museoyleisöä, joka kohtaa museon näytteille asettamat teokset, esineet ja muun ympäristön. Vilkunan määrittelyssä kävijä tulkitsee ja ymmärtää näyttelyä ja sen objekteja omien kokemustensa kautta, jonka avulla syntyy yhä uusia kolmansia representaatioita.¹⁵⁰ Varhaisessa yleisötyössä valistuksella on ollut keskeinen osa.¹⁵¹ Käsitys, että yleisölle suunnattu ohjelmisto tapahtuu yksisuuntaisesti museosta käsin, on istunut vankasti museoammattilaisten piirissä. Mielikuva museon pysähtyneisyydestä liittyy näin ollen vaiheeseen, jolloin museot vakiintuivat hiljalleen esittelykohteiksi, näyttelyinstituutioiksi, joihin yleisöä on houkuteltu katsomaan yhä uusia ihmeellisyyksiä kulttuurin kentältä.

Suomessa taidemaun kehittämisenä on pitkät juuret. Ateneumin taidemuseon kävijäluettelossa mainitaan ilmaiset koululaisryhmät jo vuodelta 1893. Sen lisäksi, että huomiota kiinnitettiin kouluryhmien vierailuihin, alettiin myös vaatia näkemystä itse katselukokemukseen. Kuvaamataidon opettajaliitto perustettiin vuonna 1900. Vuonna 1902 Suomen Pedagogisen seuran keskusosasto esitti huolestumisensa sen johdosta, ettei koululaisten taideaistia suomalaisessa koululaitoksessa riittävästi ohjattu. Säännöllisiä museo- ja näyttelykäyntejä pidettiin ehdottoman tarpeellisina, jo 12 - 13-vuotias lapsi nautti ajan pedagogisen käsityksen mukaan taiteesta. 1900-luvun alun koulussa katsottiin painotettavan liikaa tietoa, oppilaat eivät oppineet katsomaan kuvaa. Koululaitoksen ja museon yhteinen panos taidekasvattajana kasvoi Taidetta kouluihin -järjestön perustamisen myötä.¹⁵²

Osallistava yleisötyö tai yleisön äänen kuuluminen museokontekstissa eivät aina ole olleet museoiden kärkihankkeita. Museoiden perustehtävä oli ja tulee varmasti olemaan jatkossakin säilyttää, tutkia, konservoida ja esitellä museoiden kokoelmia. Museoiden lisääntynyt kiinnostus yleisötyötä kohtaan on lähentänyt museoammattilaisia ja museoyleisöä. Museoyleisö on halukas kertomaan toiveistaan ja museo toimii mahdollisuuksiensa mukaan täyttääkseen kävijöidensä odotukset.

Tässä tutkimuksessa teoksia tarkasteleva senioriklubilainen edustaa keskimäärin Bourdieun määrittelemää hyvää kulttuuritahtoa, joka pyrkii seuraamaan taidemuseon esille asettelemaa näyttelykonseptia. Senioreilta ja kävijätutkimuksissa saaduista palautteista kävi ilmi, että taiteella ja taiteilijoilla oli merkitystä palautteen antajien arjessa. Lisätietoa tarvittiin ja niitä yritettiin hakea näyttelyn seiniltä. Teosten nimikyltit löytyivät seinältä, mutta nimikylttien sijoittelu liian alas häytti senioriklubilaisen lukemista:

"Mä oon aina sillon tällön sanonu, kun oon käyny, ni laittanu sen johonki palautelomakkeeseen, et tekstit on liian alhaalla. Sitä ei kyllä tarpeeks moni sano tarpeeks usein. Et sitä ruvettais huomioimaan ja tehtäis sille jotain. Mä vaan ihmet-

¹⁵⁰ Vilkuna 2007a, 182.

¹⁵¹ Levanto ja Pettersson 2004, 11.

¹⁵² Levanto 2010 Pedafooni 2B, 8.

telen niitä, jotka on mua puol metriä pitempiä. Niin neki joutuu lukemaan sen sieltä alhaalta.”¹⁵³

Vaikka emme olleet ”päntänneet” taiteilijoiden nimiä tai elämäkertoja, olivat ne tärkeä ja elävä osa haastateltavien elämää ilman, että olisi ollut kyse ammatillisesta kiinnostuksesta:

”Mä oon aina tykänny vanhemmasta taiteesta. Ku mä olin Hollannissa, niin mä tykkäsin HIRVEESTI siitä. Niitten kaikki Rembrandtit ja muut. Sen takia mä oon monta kertaa kokenu täällä, et ne tuo mukavia muistoja. Mä oon aina tykänny tommosista. Sitten on Watteau vai kenen, se Keinuu.”¹⁵⁴

”Semmonenkin jäi tosi pitkään, mietin sitä miniatyyrinäyttelyä ja siinä olis hirveesti tarkasteltavaa. Joskus täytyy tulla silleen erikseen ja suurennuslasilla katella. Se on jäänyt hyvin mieleen ja oli mielenkiintoinen. Niitähän ei nyt hirveesti näyttelyissä oo semmosia.”¹⁵⁵

Viime vuosina on tapahtunut paljon kehitystä museoiden yleisötyössä ja asiakaspalvelussa. Enää ei museokävijän ole häpeällistä kertoa taiteesta omia tulkintoja, vaikka ne olisivatkin kaukana taidehistoriallisista analyyseistä. Ammatillaisen on teosten esittelyssä aina kysyttävä, onko esineeseen liittynyt informaatio riittävää ja kiinnostavasti esitetty ja pystyykö taideteos itsessään herättämään riittävän suurta kiinnostusta, jotta museoon halutaan palata tutkimaan esinettä uudelleen. Tässä viitataan Vilkun mainitsemaan ”representaatioliberalismiin”¹⁵⁶, jota on tulkittava eri tavoin sen mukaan, onko kyseessä museon ammatillinen kokoelmatoiminta tai museokävijän kanssa tehty taiteentarkastelu.

Helsingin Sanomissa julkaistiin vuonna 1996 Pertti Alasuutarin artikkeli, jossa hän pohtii taiteen asemaa ja merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa. Hänen mukaansa käsitys korkeakulttuurista ja taiteesta pohjautuu 1800-luvun kansallisaatteeseen. Artikkelissaan Alasuutari mainitsee ”taidekasvatuksen” synonyymina taide- ja kulttuuripolitiikalle, jonka päämääräksi oli ymmärretty se, että rahvaan tavoista ja mausta tulee hienostuneempia, enemmän sivistyneistön makua vastaavia. Asetelma on ruokkinut asenteita, joiden mukaan taide ja korkeakulttuuri ovat vaikeasti ymmärrettäviä ja jalostuneempaa kuin se yleisö, jolle sitä yritetään esittää. Populaarikulttuuri ja muuttuneet taidekäsitykset ovat kaventaneet hieman yleisön ja korkeakulttuurin välistä kuilua. Taide on kuitenkin säilyttänyt asemansa siinä, että sen avulla yksilöt kokevat velvollisuudekseen jatkuvasti kehittää itseään.¹⁵⁷

Kirjallisuudentutkija Roland Barthesin ”tekijän kuolema” merkitsi Arja Elovirran mukaan paitsi taiteilijan intention, myös kriitikoiden, tutkijoiden ja yleensäkin auktoriteettien varaan rakentuvien tulkintojen kyseenalaistamista. Korostaessaan lukemisen merkitystä Barthes alleviivaa vastaanottajan aktiivista roolia tekstin tuottajana.

¹⁵³ Marja-Leena 060611.

¹⁵⁴ Marjaleena 1(2) 230511.

¹⁵⁵ Eila 200309.

¹⁵⁶ Ks. luku 1, 25.

¹⁵⁷ *Helsingin Sanomat* 2.6.1996. Pertti Alasuutari on sosiologian professori Tampereen yliopistossa. Kirjoitus perustui hänen kirjaansa *Toinen tasavalta: Suomi 1946–1994*.

Taiteen aseman perustuksia ravisteltiin Ruotsissa 1960-luvulla, jolloin Dagens Nyheter-lehden kriitikko Ulf Linden julkaisi taidepoliittisen ohjelmajulistuksen *Spejare*. Lindenin mukaan vasta katsojat tekevät teoksen tulkitsemalla objektin taiteeksi konventioidensa pohjalta. Siksi myös taiteen arvo määräytyy kulttuurisesti, ei teoksen absoluuttisten ominaisuuksien kautta.¹⁵⁸

3.4 Kävijä- ja yleisötutkimusmenetelmiä

Valtion taidemuseon aikana alkoi systemaattinen kävijä- ja yleisötutkimusten toteuttaminen. Kävijätutkimuksen kohteena on museokävijän antama palaute. Yleisötutkimus tarkoittaa museokävijöiden tutkimista eri menetelmin.

Taidemuseoiden yleisötutkimusten suunnittelulle ja toteuttamiselle on Valtion taidemuseossa asetettu seuraavat kaksi tavoitetta parhaan mahdollisen käytännön luomiseksi. Näitä ovat jokaiseen näyttelyprojektiin liittyvä näyttelyn yleisökartoitus sekä museoiden toiminnan vaikuttavuutta ja kehittämistä pohjivat syventävät tutkimukset.¹⁵⁹ Yleisökartoituksissa tutkimusmenetelmät, tutkimuskohteet ja raportointimallit voivat olla suhteellisen pysyviä näyttelystä tai museosta riippumatta. Niiden avulla saadaan tietoa kävijäprofiileista tai palvelun tasosta sekä mahdollisista laajemmista kokonaisuuksista, kuten kävijäryhmien tyypittelyistä.¹⁶⁰

Kyselyissä esitetään pitkälti samoja kysymyksiä, jotta saataisiin pitkällä aikavälillä mahdollisimman hyvä vertailuaineisto. Kävijätutkimukset ovat pääosin pari kertaa vuodessa yleisötiloissa toteutettuja kyselytutkimuksia ja ne ovat osa yleisökartoitusta. Museokävijä täyttää paperisen kyselylomakkeen ja saa palkkioksi taidekortin.¹⁶¹

Pauliina Rautio teki Ateneumissa vuonna 2004 syventävän yleisötutkimuksen *Taidemuseo vakituksessa käytössä, Ikääntyvien naisten kertomaa taideharrastuksistaan*.¹⁶² Tätä ennen oli tutkittu jo ei-kävijöitä, sillä yhtä lailla kuin oltiin kiinnostuneita museokävijöiden ajatuksista, haluttiin ymmärtää niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat kielteisiin tai välinpitämättömiin asenteisiin museota kohtaan. Tutkimuksissa ei käsitelty erityisesti esimerkiksi työpajoja, vaan ne painottuivat näyttelykierroksia koskeviin kokemuksiin. Taideyliopistoissa lisääntynyt kiinnostus museopedagogiikkaan teetti opinnäytetöitä, joissa pohdittiin museo-opetusta.¹⁶³

Raution tutkimuksen tilaaja oli Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS, jonka tavoitteena oli saada reflektiivinen, menetelmällinen ja käytännöllinen pohdinta. Pyrkimyksenä oli tehdä samankaltaisia tutkimuksia jatkossakin. Syventävän tutkimuksen aiheena olivat jo-kävijät eli taidemuseoiden vakituiset

¹⁵⁸ Elovirta 2003, 228–234.

¹⁵⁹ Valtion taidemuseo 2012.

¹⁶⁰ Valtion taidemuseo 2012.

¹⁶¹ Kävijätutkimukset. Ks. liitteet 5 a–b ja 7a–c.

¹⁶² Raution tutkimuksesta ks. Kivilaakso 2010.

¹⁶³ Happonen 2007.

käyttäjät. Tutkimuksessa haastateltiin yhtätoista yli 45-vuotiasta pääkaupunki-seutulaista naista, jotka miellettiin vakituisiksi museokävijöiksi. Tutkimusasetelmalle oli keskeistä fenomenologis-hermeneuttinen tieteenfilosofinen viitekehys sekä narratiivisesta psykologiasta johdettu elämäntarinallinen haastattelu- ja aineiston analysointimenetelmä.¹⁶⁴ Aineiston haastatteluissa ilmeni samoja teemoja kuin senioriklubilaisten haastatteluissa – lapsuuden muistelot, puolison menetyksen aiheuttama sijaistoiminta ja varhainen kiinnostus taiteeseen. Menetelmään kuuluu, että aineistosta johdettu laaja teema paikannetaan ja sijoitetaan kuhunkin kertovaan henkilöön erittelemällä teeman merkitystä hänelle itselleen. Paikannuksia vertailtiin haastateltavien välillä. Eroavaisuudet ja yhtäläisyydet käsiteltiin sekä yksilötasolla että haastateltujen joukon tasolla.¹⁶⁵ Raution tutkimustuloksilla on yhtäläisyyksiä oman tutkimukseni kanssa, vaikka käytänkin Grounded Theory -menetelmää.¹⁶⁶

Tutustuimme senioriklubilaisten kanssa yhdessä Raution tutkimukseen. Klubilaiset eivät tunnistanee itseään naisten kertomuksista. Heidän mielestään tutkimuksen kertomukset loivat liian staattisen ja stereotyyppisen kuvan ikääntyvien naisten taidemausta. Jos verrataan ”ikäntyviä naisia” ja tutkimukseni kohteena olevaa senioriryhmää, niin neljäkymmentäviisivuotias oli hieman eri elämäntilanteessa kuin omassa tutkimuksessani olevat eläkeläiset henkilöt.

Muita Valtion taidemuseon museoyleisöä tutkineita henkilöitä ovat muun muassa Aura Kivilaakso, Mia Muurimäki ja Petra Korhonen. He eivät kuitenkaan ole tutkineet nimenomaan seniorikävijöitä, mutta tutkimushaastattelut ovat antaneet monipuolisen kuvan museokävijän prosessista. Aura Kivilaakso toteutti Sinebrychoffin taidemuseossa laadullisen syventävän yleisötutkimuksen *Taiteen ja tiedon lähteillä, mielikuvia kuvataiteesta ja Sinebrychoffin taidemuseosta* syksyn 2010 päänäyttelyn, Flaamilaiset mestarit Antwerpenista, yhteydessä. Tutkimus käsitteli kävijöiden mielikuvia Sinebrychoffin taidemuseosta, sen kokoelmatoiminnasta ja vanhasta esittävästä kuvataiteesta. Kävijätyyppejä ei eritelty. Siinä keskityttiin kävijöiden kokemuksiin ja mielikuviin taiteesta, taidenäyttelystä ja -museosta. Tutkimuksen primääriaineistona oli kaksikymmentä haastattelua, joista neljätoista oli yksilöhaastatteluja. Kyseisessä yleisötutkimuksessa tarkasteltiin niitä subjektiivisia mielikuvia, joita Sinebrychoffin taidemuseon kävijät olivat vierailunsa aikana muodostaneet. Ennen tutkimuksen aloittamista museonjohtajalla, museolehtorilla ja intendentillä oli mahdollisuus kertoa omista toiveistaan tutkimuskysymysten suhteen. Pidän tätä tutkimusta herättäjänä Sinebrychoffin taidemuseossa käytävälle laadulliselle, yleisönäkökulmaa koskevalle pohdiskelulle.

Sinebrychoffin taidemuseon henkilökunta oli toivonut Kivilaakson tutkivan muun muassa sitä, kuinka Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmat koetaan yleisön keskuudessa. Henkilökunta oli kiinnostunut tietämään, kuinka pitkä ja millainen on yleisön suhde Sinebrychoffin taidemuseoon, miten tietoa vastaanotetaan, mitä taideteoksissa havainnoidaan ja mihin käynti ylipäänsä liittyy.

---

¹⁶⁴ Rautio 2004, 3.

¹⁶⁵ Rautio 2004, 24.

¹⁶⁶ Grounded Theory ks. luku 4.2.

Kivilaakso piti yleisötutkimuksen tekemistä tärkeänä, sillä erilaisten yleisöjen tunnistaminen ja kävijöiden tarpeiden tunteminen auttavat museotoiminnan kehittämiseksi. Hän kannatti tutkimuksen laajentamista vierailun eri vaiheisiin ja näyttelyn ulottuvuuksiin, kuten mukavuuteen, sitouttavuuteen, tiedolliseen vahvistavuuteen sekä merkityksellisyyteen.¹⁶⁷ Syventävä yleisötutkimus avasi suoran yhteyden yleisöön. Sen rajallisuus senioriklubilaisia koskevaan tutkimukseeni oli siinä, että Kivilaakson tutkimuksessa ei käsitelty taidepajatoimintaa, vaan se keskittyi näyttelytiloissa tapahtuvaan toimintaan.¹⁶⁸

Mia Muurimäki käytti Sinebrychoffin taidemuseon Peru -näyttelyssä Think Aloud -metodia. Siinä on yksinkertaisimmillaan kyse museovieraan ajatusten tallentamisesta vierailun aikana. Kävijä puhuu ääneen havainnoistaan, ajatuksistaan, tunteistaan ja tulkinnoistaan tutkijan heittäytyessä Friendly Strangerin eli ystävällisen tuntemattoman rooliin. Tutkija seuraa vierailijan liikkeitä, mutta pysyy hiljaa ja pyrkii olemaan mitenkään vaikuttamatta tilanteen etenemiseen. Testivieraalla on näin ollen vapaus ja valta ajoituksen, aikataulun, reittivalinnan ja puhumisen suhteen. Friendly Strangeraineistonkeruumetodina on Anne-Marie Èmondin kehittämä museoiden tutkimus- ja evaluointimenetelmä. Sitä voi luonnehtia pedagogiseksi ja sosiaalipsykologiseksi orientaatioksi, jonka tavoitteena on tutkia taidemuseon vaikuttavuutta, yhteiskunnallista relevanssia, ja jonka avulla päästään kiinni todelliseen kokemukseen. Interaktiivisella toiminnalla sitoutetaan kävijät museon kehittämiseen.¹⁶⁹ *Think aloud -metodi* edellyttää, että ”ulkopuolinen” kuuntelija seuraa kävijöiden puhetta ja kommentteja, myös puhumattomuutta. Ongelmana oli, että tutkittavan kohderyhmän tuli olla tuntematon eikä tutkimuskohdetta kannattanut yksilöidä kovin tarkkaan. Friendly Stranger -metodia käyttänyt Mia Muurimäki on omassa tutkimusasetelmassaan haastatellut sukulaisiaan ja ystäviensä ystävä- ja tuttavapiiriä, mutta ei pidä sitä suositeltavana¹⁷⁰. Aineisto koostuu viiden henkilön haastatteluista, joiden ikärakenne vaihteli 45–84 vuoden välillä. Näin ollen kyse on kuitenkin jo keski-ikäisistä sekä kolmannesta iästä, joten tutkimustuloksia voi sinänsä verrata oman tutkimukseni aineistoon, vaikka en itse käyttänyt metodia.

Pauliina Raution tutkimuksessaan käyttämä narratiivinen haastattelumetodi ja Mia Muurimäen käyttämä Think Aloud -metodi omassa sosiologian tutkimuksessaan Museokävijän prosessikuvauksen¹⁷¹ metodienmäärittämisessä loivat pohjaa senioriklubilaisten haastattelun rakenteeseen. Prosessikuvauksessa käytetty kokonaisvaltainen analyysi museokäyntiin vaikuttavista muista kuin taiteen kohtaamiseen liittyvistä tekijöistä auttoi näkemään senioriklubilaisen museokäyntiin liittyviä tekijöitä. Think Aloud -metodi puolestaan rohkaisi kokeilemaan erilaisia vapaan keskustelun tapoja taiteen äärellä. Petra Korhosen vuonna 2008 tekemä Museokävijän prosessikuvaus on yhdistelty, täydennelty ja testattu sovellus Raution ja Muurisen käyttämistä menetelmistä. Esittelen

¹⁶⁷ Kivilaakso 2010, 6; Serrell, 2006.

¹⁶⁸ Kivilaakso 2010, 6.

¹⁶⁹ Kivilaakso 2010. Ks. Valtion taidemuseo 2012.

¹⁷⁰ Korhonen 2008, 3; Ks. liite 19a.

¹⁷¹ Liite 19b.

Korhosen mallin tarkemmin, koska se näyttää sen keskeisen prosessin, jota Valtion taidemuseon viimeisimmissä yleisötutkimuksissa tarkasteltiin.

Korhosen esityksessä museovierailu ymmärretään vuorovaikutukseen perustuvana janana kävijän kokemusmaailmassa, joka alkaa ajasta ennen museovierailua eli tarjontakentän hahmottamisesta. Päätöksentekoa seuraa vierailu museossa. Vierailun muistelun kautta siirrytään taas mahdolliseen seuraavaan museovierailuun eli takaisin janan alkupäähän. Prosessikuvauksen päämääränä on avata vierailuprosessin kaikki vaiheet. Tästä syystä kuvausta ei voi myöskään tehdä vain yhteen menetelmään nojaten, vaan toisella menetelmällä paikataan sitä prosessin vaihetta, johon toinen ei anna vastauksia.

Museokävijän prosessikuvauksen menetelmät ovat:

- kävijöiden taustatietojen kerääminen
- reittiseurannat ja ajanotto
- kävijöiden haastattelut
- Think Aloud -vierailut ja
- asiakaspalveluhenkilökunnan haastattelut

Prosessikuvausta voidaan käyttää niin taidemuseoiden kuin muidenkin museoiden yleisösuhteiden arvioinnin välineenä. Painopiste on kävijäystävällisyydessä ja palvelujen laadun arvioinnissa. Tutkijan oman arvioinnin ja ajankäytön mahdollisuuksien varaan jää kysymys tutkimusaineiston määrästä. Kävijäkohteisesti materiaalin määrä ja sen keräämiseen tarvittava aika vaihtelee huomattavasti, koska vierailujen kesto on yksilöllistä. Tämänkään vuoksi ajankäyttöä ja aineiston määrää on hankala ennakoida. Huomioitavaa kuitenkin on, että kysymys on laadullisesta tutkimuksesta, eikä tarkoitus olekaan päästä tilastollisesti päteviin tuloksiin.

Museokävijän prosessikuvauksen menetelmin voidaan tutkia henkilöitä, jotka museokäyntinsä yhteydessä ovat valmiita osallistumaan tutkimukseen. Prosessikuvaus tarjoaa välineitä parantaa palveluita jo tiensä museoon löytäneiden kävijöiden antaman palautteen pohjalta. Tutkimusotos kannattaa pyrkiä keräämään niin, että se noudattelee museon kävijäprofiilia. Käytännössä tutkimuksen otos ja tulos määräytyvät reittiseurantojen ja haastattelujen osalta sen mukaan, ketkä tulevat vieraaksi museoon tutkimusajankohtana ja ketkä suosittavat osallistumaan tutkimukseen. Tutkimusotoksessa tulisi myös mahdollisuuksien mukaan huomioida erityisryhmät, vaikka heidän osuutensa kävijäkunnasta olisikin verrattain pieni. Esimerkiksi liikuntarajoitteiset ja eri kieltä käyttävät vieraat ovat parhaita arvioimaan, kuinka heidän tarpeensa on museossa huomioitu.

Karkeasti ajatellen testivieraat eli koehenkilöt voidaan jakaa neljään eri "testiryhmään" A-D. Ryhmiltä A-C, jotka ovat kaikki museovieraita, kerätään taustatietolomakkeet ja he osallistuvat reittiseurantaan. Ryhmä D käsittää museon asiakaspalveluhenkilökunnan edustajat. Ryhmät B, C ja D haastatellaan. Think Aloud -vieraat muodostavat ryhmän C. Think Aloud -metodi ei vie testimenetelmänä enempää aikaa kuin pelkkä reittiseuranta, mutta aineiston pur-

kaminen käsiteltävään muotoon eli litterointi on työlästä. Think Aloud jää metodina siksi otokseltaan pienemmäksi, mutta sitäkin tärkeämmäksi menetelmäksi.

Kaikilta tutkimukseen osallistuvilta vierailta kerätään taustatietolomake. Se antaa lisäarvoa aineistolle ja auttaa pitämään aineiston koossa. Taustatietolomakkeessa voidaan kysyä vieraiden demografisten tekijöiden (ikä, sukupuoli, paikkakunta ja niin edelleen) lisäksi muun muassa museoaktiivisuudesta ja vieraan museokäyntiin liittyvistä odotuksista. Lisäksi lomakkeessa voidaan kysyä sitä, mistä vieras oli saanut tietoa museosta tai näyttelystä.

Taustatietolomakkeet kannattaa valmistella niillä kielillä, joita museo muutenkin käyttää. Kävijöitä voi pyytää täyttämään lomakkeet joko ennen tai jälkeen museovierailun. Think Aloud -vieraita on ehkä luontevampaa pyytää täyttämään lomake vasta vierailun jälkeen, jottei vieras kokisi "utelusta" aiheuttavia paineita vierailun aikana. Haastattelutilanteessa on hyvä tarkistaa lomake, jotta haastateltavaa voi pyytää tarkentamaan esimerkiksi museoaktiivisuuteen liittyviä asioita. Kävijätutkimukset tulisi aina tehdä nimettömänä. Seuraavassa luettelossa Korhonen on listannut asioita, joita kävijätutkimuksessa tulisi huomioida:

1. Onko kävijä paikkakuntalainen, vai jostain kauempaa saapunut?
2. Mistä kävijä on saanut tietoa näyttelystä?
3. Kuinka aktiivisesti vierailija käy museoissa?
4. Onko hän käynyt tässä museossa aikaisemmin, ja jos, niin kuinka monta kertaa?
5. Mitä odotuksia vierailijalla on tätä museokäyntiä kohtaan?
6. Tuleeko kävijä yleensä yksin vai seurueessa museoon?
7. Oliko hän suunnitellut museovierailua pidempään, vai tuliko hän hetken mieli-johteesta?¹⁷²

Korhosen malli sopii hyvin satunnaiskävijätutkimukseen. Tutkimuskysymykset ovat kuitenkin relevantteja vakiokävijöidenkin kohdalla, sillä oletukseni on, että myös vakiokävijyyteen kuuluvat erilaiset päätöksentekoprosessit niin ennen vierailua, vierailun aikana kuin myös sen jälkeen.

Nykyisen Kansallisgallerian aikana kävijätutkimustoiminta on jatkunut säännöllisenä. Toimintaa kehitetään monin tavoin tutustumalla ajankohtaisiin kävijä- ja tunnettuustutkimuksiin, tutkimuskäytäntöihin ja niissä tapahtuviin ilmiöihin. Kiinnostus kansainvälistä liikkuvuutta kohtaan on tuonut konkreettisia malleja erilaisista yleisötyömuodoista henkilöstön työn kehittämiseksi. Suomen Museoliiton julkaisemat museokortin käyttötilastot puhuttelevat valtakunnallisesti varmasti jokaista suomalaista museota. Suomalaiset ovat käyttäneet aktiivisesti museokorttia ja se näkyy kävijämäärien kasvuna.

---

¹⁷² Korhonen 2008, 6.

3.5 Tunnustamisen teoria

Tutkimuksessani eräs tarkastelukulma liittyy Jari Pirhosen väitöskirjassaan *Hyvä elämä vanhojen ihmisten ympärivuorokautisessa hoidossa soveltamaan tunnustamisen* teoriaan. Hän on tutkinut tunnustamista filosofisena käsitteenä (recognition) sekä identiteetin pysyvyyttä ja vuorovaikutussuhteita palvelutaloissa.¹⁷³ Kyse ei ole tekojen tai ajatusten tunnustamisesta, vaan sekä yksilöiden että kollektiivien välisestä vuorovaikutuksesta. Pirhonen ottaa lähtökohdaksi Aristoteleen ajoista lähtien vallinneen näkemyksen, että hyvä inhimillinen elämä perustuu itsensä toteuttamiselle. Elämä on hyvää, kun ihmisellä on mahdollisuus käyttää omia kykyjään omien päämääriensä tavoitteluun. Pirhosen tutkimus osoittaa, että asukkaiden hyvää elämää voidaan tukea kiinnittämällä erityistä huomiota heidän autonomiaansa ja toimijuuteensa sekä heidän persoonansa tunnustamiseen ja osallisuutensa tukemiseen.¹⁷⁴

Pohja tunnustamisen teorialle löytyy jo Hegelin ajattelusta.¹⁷⁵ Nykyteorian edustajia ovat Charles Taylor¹⁷⁶ ja erityisesti saksalaisen yhteiskuntafilosofi Axel Honneth.¹⁷⁷ Kanadalaisen filosofin Charles Taylorin mukaan ihmisen toiminta on aina kulttuurista riippuvaista ja tilanteisuus määrittelee sitä vahvasti.¹⁷⁸ Taylor haastaa meitä kohtaamaan toisen ihmisen autenttisesti, välittömästi kuin roolien ohitse.¹⁷⁹ Persoonan rakentumisen ja säilymisen suhteen riippuvaisuutemme toisista on elinikäistä.¹⁸⁰ Honnethin mukaan koko sosiaalinen maailma on lopulta taistelua tunnustuksesta: ihmisen identiteetti voi syntyä ja säilyä vain silloin, kun hän tuntee itsensä rakastetuksi, arvostetuksi ja kunnioitetuksi.¹⁸¹ Positiiviseen minäkuvaan ihminen tarvitsee kokemuksen siitä, että läheiset ihmiset ja oma yhteisö rakastaa ja arvostaa häntä. Yhteiskunta kunnioittaa ihmistä toteuttamalla hänen kansalaisoikeuksiaan.¹⁸² Antti Eskola vahvistaa tämän näkemyksen. Hänen mukaansa vanhetessaan ihminen ei pöde huolta ja surua ainoastaan omista liikkumisvaikeuksistaan, väsymyksestään ja muistinsa heikkenemisestä vaan myös siitä, kuinka häntä kohdellaan, kun hän tuolla tavoin huononee. Vieläkö hänelle myönnetään ihmisarvo ja kohdellaan kunnollisesti vai tehdäänkö hänelle tavalla tai toisella väärin?¹⁸³

Pirhosen käyttämä yksilöön liittyvä tunnustamisen teoria tuntui omassa senioritutkimuksessani käyttökelpoiselta. Vakiokävijyyden muodostumiseen liittyvät välttämättä myös tunteet. Sinebrychoffin taidemuseossa Securitaksen henkilökunnalla ja asiakaspalvelulla on merkityksellinen rooli välittömässä

¹⁷³ Pirhonen 2015, 95–103; 2017, 7.

¹⁷⁴ Pirhonen 2015, 95–103; 2017, 7.

¹⁷⁵ Pirhonen 2015, 27.

¹⁷⁶ Taylor 1989;1992.

¹⁷⁷ Pirhonen 2015, 26; Honneth 2005; 2012.

¹⁷⁸ Joas 2005, 145–167.

¹⁷⁹ Pirhonen 2015, 26.

¹⁸⁰ Honneth 2005, 107–121; Laitinen 2001, 475; Ringmar 2012, 3–7.

¹⁸¹ Honneth 2005.

¹⁸² Pirhonen 2016, 120.

¹⁸³ Eskola 2016, 116.

seniori-ikäisen vastaanottamisessa. Pirhosen ja työryhmän *Yksin yhteisössä – tutkimuskohteena tehostettu palveluasuminen -artikkelissa*¹⁸⁴ pohditaan iäkkään ihmisen yksinäisyyttä ja mistä yksinäisyyden tunne yhteisössä kumpuaa. Senioriklubikävijät eivät edusta samalla tavoin konkreettisesti yksin yhteisössä elävää henkilöä kuin tuetussa palvelutalossa asuvat, henkilökunnasta riippuvaiset ihmiset. Monen haastateltavan kohdalla on kuitenkin kyse tunteesta saada kuulua omana arvostettuna persoonana ja täysivaltaisena jäsenenä kodin ulkopuolella olevaan yhteisöön. On eri asia olla klubin jäsen kuin edustaa anonyymia seniori-ikäistä kulttuurikuluttajaa.

Korhosen museokävijän prosessikuvauksessa keskityttiin satunnaiskävijän kokemuksiin ja vierailuun liittyviin prosesseihin. Tunnustamisen teorian käyttäminen museokävijän kokemuksen kuvaajana antaa mahdollisuuden rakentaa ja eritellä niitä yksittäisiä tekijöitä, jotka vahvistavat tai heikentävät henkilön päätöstä sitoutua museon tarjoamiin ohjelmiin ja palveluihin. Kyse on hyvin pitkälti tunteista ja toimintakyvystä, joita erilaiset kohtaamiset herättävät. Seniori-ikäisiin liitetyt stereotyyppiset käsitykset eläkkeelle jäämisestä, ikääntymisestä, toimintakyvyn heikkenemisestä ja ennen kaikkea itsestään selvänä pidetyn kulttuurikuluttajan roolista vaativat syvällisempää tarkastelua heille suunnatun ohjelmiston suunnittelun näkökulmasta. Tutkimuskohteenani ovat ihmiset, joilla vapaa-aika on tullut työn päättymisen myötä ehdottomana, joillekin toivottuna, toisille ehkä uhkaavana ja pelottavana. Usein toimintakyvyn heikentyminen merkitsee myös haavoittuvuuden lisääntymistä sekä aiheuttaa tuen ja palveluiden tarvetta.¹⁸⁵Vapaus työstä toi aikaa, joka tulisi käyttää johonkin. Eskola mainitsee kirjassaan Simone de Beauvoirin kärjistetyn ajatuksen, jonka mukaan vapaa-aika ei tarjoa köyhälle eläkeläiselle uusia mahdollisuuksia hetkellä, jolloin yksilö vapautuu vihdoon työelämän kahleista. Häneltä viedään keinot käyttää tätä vapautta. Hänet on tuomittu elää kituuttamaan yksinäisyydessä ja ikävässä. Jotta uutta vapautta voisi käyttää, tarvitaan Eskolan mukaan myös se ”jokin” eli konkreettinen ja mielekäs omakohtainen toiminnan kohde. Monille työpaikka saattoi olla sellainen. Mitä tehdä, mihin mennä ja kuinka täyttää päivänsä uudessa vapaudessa?¹⁸⁶ Yksinäisyydellä on monta ulottuvuutta, joillekin se on oma valinta. Tutkimukseni kannalta näen tilanteen ennen kaikkea museon kynnyksen madaltamisena ja ovien avaamisena yleisölle uutta luovaan maailmaan.

Tunnustamisen teorian mukaan on merkityksellistä, kuinka henkilökunta ottaa senioriklubilaiset vastaan. Tunnustamisen syvällisempi ymmärtäminen tuo mukaan toisesta vastuun ottamisen aspektin vuorovaikutussuhteessa. Vastuun ottamista on esimerkiksi henkilökunnan eläytyminen toisen ihmisen tarpeisiin, kuunteleminen ja läsnäolo sekä seniorin toiveiden huomioiminen. Kohtaaminen museon henkilökunnan kanssa herättää erilaisia tunteita. Useimmiten tilanne on juuri niin kuin senioriklubilainen Molla toteaa:

¹⁸⁴ Pirhonen, Tiilikainen ja Lemivaara 2016, 119.

¹⁸⁵ Sarvimäki, Heimonen ja Mäki-Petäjä-Leinonen 2010, 19–30.

¹⁸⁶ Eskola 2016, 23–26.

"Henkilökunta tuntee kasvot, muttei nimiä."¹⁸⁷

Asiakaspalveluhenkilökunta oppii tuntemaan vakiokävijänsä useimmiten ulkonäöltä. Sinebrychoffin asiakaspalveluhenkilökunta on sanonut iloinneensa nähdessään klubilaisten ilon perjantaiamuisin museon kassalla. Havainnollistan Jari Pirhosen hoivatyömallin käyttämistä tutkimuksessani seuraavan taulukon avulla.¹⁸⁸ Se on muokattu museon seniorityöhön soveltuvaksi.

TAULUKKO 1 Senioriklubilaisen tunnustaminen Sinebrychoffin taidemuseossa. Taulukko noudattaa Pirhosen rakennelmaa ja luetaan hänen taulukkonsa tavoin alhaalta ylöspäin.¹⁸⁹

Tunteet tunnustaminen vakiokävijäksi	Oikeudet = toiminta ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen	Henkilökohtaiset ominaisuudet identiteetin vahvistaminen
Seniори saa asiakasarvoa ja tuntee itsensä kunnioitetuksi tullessaan museoon ja saadessaan olla taiteen äärellä hänelle sopivalla tavalla.	Seniори kokee, että hänen perus- ja ihmisoikeuksia kunnioitetaan.	Seniори tuntee itsensä pidetyksi/rakastetuksi, hänet tunnustetaan persoonana ja hänet muistetaan ryhmään kuuluvana jäsenenä.
Hän tuntee lojaalisuutta museota kohtaan.	Valinnanvapaus - saa itse päättää haluaako ja kannattaako osallistua toimintaan.	Ryhmä luo turvallisuuden tunnetta ja näkyvyyttä.

↑ miksi tunnustetaan?

Moniulotteisesti tunnustaminen klubilaiseksi	Käytännöllisesti saavutettavuus	Välittömästi ilo, leikki, huumori
Senioriklubilainen on täysivaltainen, omanlaisensa ihminen, joka on suhteessa toisiin ihmisiin.	Tunnustaminen on tekoja, seniorklubilaisen tarpeista huolehtimisesta, tietyllä tavalla kohtelemista, valinnan vapauden antamista, elämäntarinoita taidepajoissa.	Asiakaspalvelun kohtaaminen, seniorklubin ilmapiiri, ystävyys-suhteet, perheiden tuki toiminnalle.

↑ miten tunnustetaan?

Olemassaolo tunnistaminen senioriksi	Ihmisyys ihmisarvo, asiakasarvo	Yksilöllisyys kuunteleminen	Merkitykselliset ihmissuhteet yhteisöllisyys
Senioriasiakkaan kohtaaminen tavatessa = tervehtiminen ja heistä kommentointi viikonloppuraporteissa,	Arvokkuus, seniorklubilaisesta vastuun ottaminen, tiedollinen ja fyysinen saavutettavuus.	Ei asiakkaita vaan klubilaisia.	Senioriasiakas huomaa, että hänet tunnustetaan <i>klubin jäsenenä</i> asiakaspalvelussa ja klubissa

↑ mitä tunnustetaan?

Taulukossa esitetty malli on esimerkki tunnustamisen teorian soveltamisesta seniorkävijän asiakasarvon näkökulmasta. Alin rivi kuvaa ensikohtaamista. Siihen liittyvät tunteet määrittelevät tulevien käyntikertojen tiheyden. Pelkän suvereniteetin, kuten tässä tapauksessa seniorkävijän roolin tunnustaminen,

¹⁸⁷ Molla 200309.

¹⁸⁸ Ks. Pirhosen hoivatyömalli liitteessä 6.

¹⁸⁹ Liite 6. Ks. myös Pirhonen 2015, 31.

jättää vastuun asiakkaalle itselleen. Seniori on kuin kuka tahansa museoon tulla ja ilman erityistä positiota museotoimintaan osallistujana. Alla olevat esimerkit selittävät mitä, miten ja miksi tunnustetaan ja mitä sillä saadaan aikaan.

1. Tunteet
tunnustaminen vakiokävijäksi

Seniori saa asiakasarvoa ja tuntee itsensä kunnioitetuksi tullessaan museoon. saadessaan olla taiteen äärellä hänelle sopivalla tavalla. Hän tuntee lojaalisuutta museota kohtaan. Hän kokee, että häntä kuunnellaan ja ymmärretään.

2. Oikeudet = toiminta
ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen

Seniori kokee, että hänen perus- ja ihmisoikeuksia kunnioitetaan. Valinnanvapaus - saa itse päättää haluaako ja kannattaako osallistua toimintaan. Hän luottaa palvelujen tarjoajan eettisyyteen ja aitoon haluun huomioida toimintakykyyn liittyvät muutokset.

3. Henkilökohtaiset ominaisuudet
identiteetin vahvistaminen

Seniori tuntee itsensä pidetyksi/rakastetuksi, hänet tunnustetaan persoonana ja hänet muistetaan nimeltä ryhmään kuuluvana jäsenenä. Ryhmä luo turvallisuuden tunnetta ja näkyvyyttä. Hänen kognitiiviset ja kädentaidon kyvyt huomioidaan ja toiminta suunnitellaan niiden mukaan.

Pirhonen avaa omassa tutkimuksessaan *toimintamahdollisuusteoriaa* käsitteiden selventämiseksi. Taloustieteen nobelisti Amartya Sen on kehittänyt toimintamahdollisuusteoriaa 1970-luvun lopulta lähtien kritiikiksi John Rawlsin *oikeudenmukaisuusteorialle*. Rawlsin mukaan yhteisten resurssien tasajako jakajien kesken on tavoite, josta voidaan tinkiä vain tiettyjen ehtojen vallitessa. Senin kritiikki kohdistuu resurssien jakoperiaatteeseen, mikäli jakaminen nostetaan oikeudenmukaisuuden kriteeriksi. Ihmiset ovat monien synnynnäisten, opittujen, sosiaalisten ja ympäristöllisten seikkojen takia eriarvoisessa asemassa myös sen suhteen, kuinka hyvin resurssit voidaan muuttaa omia arvopäämääriä ja tavoitteita tukeviksi toimintamahdollisuuksiksi.¹⁹⁰ Näihin toimintamahdollisuuksiin kuuluu esimerkiksi elinikäinen oppiminen ja harrastustoiminnat.

Seniori-ikäisen vapaavalintaisuus ja motivaatio toimintakyvyn ylläpitämiseen vaatii monimuotoista tukea. Museo tai muu kulttuuri-instituutio voi olla yksi osa tukiverkostoa.

---

¹⁹⁰ Pirhonen 2013, 58–71; Sen 2001; Nussbaum 2007; 2011a.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

4.1 Aineiston keruu

Tutkimukseni keskeistä aineistoa ovat senioriklubilaisten kirjeet, muut kirjalliset palautteet ja haastattelut.¹⁹¹ Vertailuaineistona käytän museossa kerättyä tietoa asiakaskokemuksista, joita ovat kävijätutkimusten kvantitatiiviset ja vapaat osiot vuosilta 2004–2016, viikonloppuraportit 2010–2016, asiakaspalautteet ja muut satunnaiset palautteet. Senioriklubilaisilta saatu aineisto on koottu aikavälillä 2008–2015. Etnografisia havaintoja senioriklubista olen tehnyt vuosien 2003–2018 välisenä aikana. Olen tutkimuksessani ottanut huomioon yksityisyyden suojan ja ICOMin eettiset ohjeet. Kertomukset ja kertominen ovat aineiston keruun avainkäsitteitä.

Etnografinen lähestymistapa, missä haastattelija on osa tutkittavaa prosessia, mahdollistaa syvähaastattelussa esiin tulleiden kertomusten ymmärtämistä. Kyse on oman työprosessin ja siihen osallistuneen kokijan välisestä kommunikaatiosta, kokemuksen jakamisesta ja sen tulkinnasta. Roolini vastaavana museolehtorina oli kaksisuuntainen. Minun tuli ymmärtää niin museokävijöiden odotuksia kuin edustaa työnantajaani. Haastattelijan roolissa pidättäydyin kuitenkin mahdollisimman päättäväisesti olla arvioimatta, ottamatta kantaa tai argumentoimatta esitettyjä kertomuksia organisaation näkökulmasta. Keskeiset tutkimuskysymykset osoitin erikseen senioreille, tutkimukselle ja tutkimusaineistolle. Senioreille esitetty kysymys oli, mikä saa sinut tulemaan Siffin senioriklubiin. Tutkimuskysymys oli mitkä olivat ne tekijät, jotka saivat seniorit sitoutumaan museon toimintaan. Aineistolta kysyin, miten klubilaiset puhuvat osallistumisestaan, millaisia näkemyksiä heillä on osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä ja miten ne liittyvät tutkimuskysymyksiin.

Esitin senioreilta saaduille haastatteluaineistoille, palautteille ja kirjeille (vuodet 2008 -2015)¹⁹², kävijätutkimusten vapaille osioille (2004–2016)¹⁹³ sekä

---

¹⁹¹ Tutkimusaineistoa esittelen lyhyesti edellä johdannossa.

¹⁹² Liitteet 1–2.

¹⁹³ Liite 3.

viikonloppuraporttien (2010–2017)¹⁹⁴ aineistoille samat kysymykset. En pidä tässä yhteydessä senioreille osoitettujen kysymysten esittämisen ajallista eroa merkittävänä, koska klubin toimintakonsepti pysyi lähes samanlaisena lukuun ottamatta paikkaan tai hinnoitteluun liittyviä tekijöitä. Mitä halusin kysyä aineistoltani? Halusin tietää, mitkä asiat museokäynneistä muistettiin tai vastakaisesti – mitä asioita kerrottiin unohtuneen. Senioreiden kertomukset olivat rikkaita ja niissä esiintyi paljon muisteloita muistakin aihepiireistä kuin taidekokemuksista.

Etnografisessa tutkimuksessa kentän voi mieltää sosiaalisista suhteista muodostuvana tilana.¹⁹⁵ Haastattelumateriaali on tuolloin aina sidoksissa kyseiseen kenttään ja sitä tulee analysoida siihen aineistokokonaisuuteen, josta tässä tapauksessa sosiaalinen tila, senioriklubi, muodostuu.¹⁹⁶ Tutkimusaineisto ei kuitenkaan voi koostua pelkästään haastatteluista, vaan ne ovat aina osa suurempaa empiirisen materiaalin kokonaisuutta. Antropologi Clifford Geertzin mukaan etnografisessa tutkimuksessa pyritään tiheään kuvaukseen (*thick description*), eli tutkittavan ilmiön monipuoliseen ja sävykkääseen tarkasteluun.¹⁹⁷ Tällaiseen tiheyteen pyritään juuri yhdistämällä erilaisia aineistoja. Tällöin tutkimuskysymystä ja kenttää lähestytään monien aineistojen yhtäaikaisen käytön avulla.¹⁹⁸

Käytän tutkimuksessani monimenetelmäisyyttä noudattaen Geertzin tiheän kuvauksen metodia. Rajat eri tutkimustermien ”mixed methodology”, ”multi-methods”, ’multi-method approach’ ja triangulation’ välillä ovat hyvin ohuita. Käytän tutkimuksessani puolistrukturoitua metodia, jossa on myös avoimia vastauksia. Täydentävä malli sopii mielestäni parhaiten sellaiseen yleisöä käsittelevään tutkimukseen, jossa kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen aineisto tarkastelevat samaa asiaa, mutta eri tavoin. Kvantitatiivinen kävijätutkimus antaa tietoa käyntien määristä, saavutettavuuteen liittyvistä tyytyväisyysasteista ja palvelutasosta, kun taas kvalitatiivisen osioiden narratiivit kertovat muistoista, toiveista ja tunnelmista. Pidän molempia tarkastelutapoja mielekkäinä tässä tutkimuksessa, koska ne yhdessä piirtävät tutkittavasta asiasta kirikkaamman kuvan eli triangulaation. Kvalitatiivinen aineisto selittää tilastoista ilmeneviä mielipiteitä.¹⁹⁹ Sinebrychoffin taidemuseossa ryhdyttiin keräämään systemaattisesti tietoa museokävijöistä vuodesta 2004 lähtien. Olen voinut käyttää kävijätutkimuksista saatuja tilastoja esimerkiksi saadakseni ikäryhmiin liittyvää näyttelykohtaista tietoa kävijämääristä. Kvalitatiivinen tutkimus on lunastanut paikkansa ihmistieteissä, vaikka siihen liittyy paljon erilaisia uskomuksia ja näkemyksiä koskien tutkimusprosessia, haastattelutilanteita ja tulkintoja.²⁰⁰

Luottamuksellisen ilmapiirin luomiseksi tein vuosien 2009 ja 2011 haastattelut senioreille tutussa paikassa taidepajassa, joka sijaitti museon puutalora-

¹⁹⁴ Liite 4b.

¹⁹⁵ Gupta & Ferguson 1997; Olwig & Hastrup 1997.

¹⁹⁶ Huttunen 2010, 39–40.

¹⁹⁷ Geertz 1973; Huttunen 42–43.

¹⁹⁸ Huttunen 2010, 43.

¹⁹⁹ Creswell 2015, 37.

²⁰⁰ Leavy 2014, 3.

kennuksen tilavassa alakerrassa (Bulevardi 40b). Vuoden 2015 haastattelut tein uudessa taidepajatilassa saman rakennuksen yläkerrassa. Senioriryhmässä ovat käyneet etupäässä naiset. He ovat vuosia osallistuneet museon tarjoamiin tilaisuuksiin harvinaisen myötämielisenä ja uskollisena kävijäkuntana. Vuosien aikana toimintaan on osallistunut viisi miestä.

Koska tutkimukseni on etnografinen ja koskee vakituista senioriryhmää, käytän senioreista heidän omia nimiään. Olen aineistoa kerätessäni saanut kailta tutkimukseen osallistuneilta henkilöiltä suullisen luvan käyttää haastatteluja, kirjallista aineistoa sekä kuvia haastateltavien nimillä. Varmistin luvat kirjallisesti vuonna 2018. Haastateltavina on ollut muitakin kuin seniorklubilaisia. Olen kerännyt aineistoa seuraavilta henkilöiltä: Anja, Anne (ei-seniori), Auli, Carita, Eila, Helena B, Helena L-V, Hilikka, Irma, Kaarina, Leena, Maj-Len, Marita, Marja, Marjaleena, Marja-Leena, Molla, Pia ja Ilari.²⁰¹ Heistä osa on osallistunut useampaan aineistonkeruuseen, osa joko haastatteluun tai kirjalliseen osioon.²⁰² Haastatteluajankohdan aikaan toimintaan ei osallistunut yhtään mieshenkilöä. Ilari, joka on aviopuolisoni, on osallistunut klubitoimintaan myöhemmin, joten kirjasin hänen kommenttinsa vapaamuotoisena haastatteluna.²⁰³

Keräsin haastatteluja yhteensä noin kymmenen tuntia käyttäen H4 -nauhuria. Audiolitteroin haastattelut ja koodasin ne henkilön ja haastattelupäivämäärän mukaan. Esimerkiksi Auli 060409 ilmaisee että, olen tehnyt Aulin haastattelun 6. päivä huhtikuuta vuonna 2009.²⁰⁴ Koodasin kirjallisen aineiston järjestysnumeron, nimen ja vuosiluvun mukaan. Esimerkiksi Kirje 1 Anja08 lue-taan siten, että Anjan kirje on seniorin kirjeistä ensimmäinen ja se on annettu minulle vuonna 2008. Muun kirjallisen palautteen koodi on esimerkiksi P1 2015 eli ensimmäinen palaute on annettu vuonna 2015. Kävijätutkimukset on listattu virallisen koodauksen mukaan. Senioriklubiohjelmassa koodi KE05 ja SY05 lue-taan siten, että KE on kevät ja SY on syksy, ja numerot kirjainten jälkeen merkitsevät vuosilukua 2005.

Aloitin senioreiden etnografisen havainnoinnin vuonna 2003 ensimmäisestä aikuistaidepajasta ja muun tutkimusaineiston systemaattisen keräämisen vuonna 2008. Senioriklubi erotettiin aikuistaidepajasta vuonna 2004. Pyysin senioreilta palautetta kirjallisesti kahdessa vaiheessa, vuosina 2008 ja 2015. Ensimmäisessä vaiheessa pyysin senioreita kirjoittamaan ystävälleen fiktiivisen kirjeen, missä he kuvailisivat tuntemuksiaan ja kokemuksiaan Siffin senioriklubista.²⁰⁵ Sain yhdeksän kirjettä tutkimuskäyttöön. Hain niistä erityisiä merkityskokonaisuuksia eli kategorioita. Löysin sellaisia teemoja, kuten ilmapiiri, elämys ja osallistuminen, joita myöhemmin vertasin myös kävijätutkimusaineistoon. Tutkimuksen edetessä muodostin GT:n mukaan uusia kategorioita, joita samaan tapaan lisäsin muuhun vertailuaineistoon.

---

201 Liite 1.

202 Liite 2.

203 Hannula 2017.

204 Auli 060409.

205 Liite 8.

Ensimmäiset haastattelut tein vuonna 2009. Haastateltavat olivat seniori-klubin vakinaisia osallistujia. Osallistuminen haastatteluun oli vapaaehtoista. Huomasin haastattelun olevan senioreille kirjoittamista helpompi tapa ilmaista itseään ja jatkoin aineiston keruuta tällä metodilla. Olin etukäteen kuvitellut, että kerätty aineisto käsittelisi ajankohtaisia asioita, joissa erityisesti Siffin seniori-klubin toiminnalla olisi suuri vaikutus museokokemukseen. Kertomusten aihepiirit osoittautuivat jo ensimmäisistä haastatteluista lähtien paljon laajemmiksi. Aineisto käsitteli ryhmädynamiikkaan ja ihmissuhteisiin liittyviä tekijöitä. Seuraava katkelma Riitan haastattelusta kuvaa Siffin seniori-klubin kohtamista kassalla ja välitöntä suhtautumista uusiin jäseniin:

”Mut otettiin seniori-klubiin hyvin vastaan. Kaikki tajus heti, et toi on sitä meidän porukkaa alhaalla. Kun mä jäin siihen odottaa, niin heti jotkut rupes juttelemaan. Sitä mä sit jälkeenpäin mietin, miks mä en sanonut, että minä olen minä. Se on ollu mulle semmoinen. Mut eihän nekään esittäytyyny mulle. Tääkin on tätä tyhmää suomalaista. Vaik ollaan tämmöses pienes salaseurassa. Sä tervehdit, mut nää niinku muut ihmiset. Sillon tokalla kerralla sä sanoit kahville menosta, mut sillon mä olin sopinut treffit. Nythän sit ku istuttiin täällä, niin siin istu kaks mimmii mun kans samas pöydässä.”²⁰⁶

Riitan kommentti ”vaik ollaan tämmöses pienes salaseurassa” kuvaa hyvin sitä asennetta, mikä täysin julkista ja kaikille avointa Siffin seniori-klubia kohtaan tunnettiin. Ketkä hakeutuivat klubiin ja miten he löysivät tien toimintaan, jota tuskin mainostettiin missään?

Senioreiden muistelut toivat esiin heille tärkeitä, taiteen pariin innostaneita henkilöitä, mutta myös kipeitä, naiseuteen, omaan perheeseen tai statukseen liittyviä muistoja. Haastattelujen avoimen koodauksen ensivaiheessa huomasin aineistossa asioita, jotka muuttivat kysymyksenasetteluani. Ne antoivat aihetta laajentaa luokittelua eli kategorisointia seniori-klubiin liittyvistä havainnoista lapsuuteen ja saavutettavuuteen.

Haastattelin vuonna 2011 kahta uutta seniori-klubin jäsentä. Kysymykset olivat samoja kuin aiemmin. Uudet jäsenet olivat hyvin sitoutuneita ja kuuluivat selkeästi jo vakiokävijöihin. Syntyi uusia kategorioita, kuten hyväksyminen, ryhmään kuuluminen ja identiteetti. Kertomuksissa toistui aiemman mukaisesti tyytyväisyys tapaan, jolla haastateltavat otettiin Siffin seniori-klubissa vastaan. Haastateltaville oli tärkeää, miten sen jäsenet toimivat ryhmänä. Aineistosta kävi selville, mitkä olivat ne taustatekijät, jotka olivat johtaneet siihen, että seniori-klubilaisesta tuli vakituinen kävijä. Esiin tuli myös demografinen näkökulma. Suurten ikäluokkien elämä 1960-luvulla sai uudet kasvot ja ymmärsin olevani selviytymistarinoiden ja toteutuneiden haaveiden keskellä. Haastateltavat miettivät kertomuksissaan, että entä jos olisikin käynyt toisin: lukio olisi perustettu paikkakunnalle aiemmin tai olisin päässyt taidekouluun.

Kerätty aineisto olisi ehkä riittänyt väitöskirjan materiaaliksi, mutta 1.1.2014 tapahtui merkittävä organisaatiomuutos: Valtion taidemuseosta tuli

Kansallisgalleria.²⁰⁷ Uusi organisaatio loi uudet toimintamallit eikä aineisto olisi antanut kuvaa niistä muutoksista, jotka jatkossa heijastuivat museon arkeen ja seniorityöhön. Juuri ennen Kansallisgalleriaksi muuttumista vuosina 2013–14 yleisötyö oli eräänlaisella odotuskannalla, koska toimintatapoihin suunniteltiin muutoksia. Vuonna 2014 museotoiminnan päästyä käyntiin, alkoi senioriklubiin tulla ulkoisia muutospaineita. Sinebrychoffin taidemuseon uusi johtaja muutti senioriklubin toimintakonseptia klubimaisesta kausikokonaisuudesta kertaluonteisiksi ja kertamaksullisiksi museovierailuiksi. Tarkoitus oli avata senioritoiminta laajemmalle yleisölle.

Ensimmäisen ja toisen kirjallisen osion aineistoa oli sen verran vähän ja kirjoitukset melko lyhyitä, että päätin tammikuussa 2015 kerätä lisääaineistoa haastatteleamalla senioreita sekä yksilö- että ryhmähaastattelussa. Tein aiemman aineiston pohjalta seuraavat tarkentavat kysymykset: 1) Mikä saa sinut tulemaan Sinebrychoffin taidemuseoon? 2) Haluatko kertoa jotain museon taiteesta tai esineistä - mikä sinuun vaikuttaa eniten? 3) Mitä muuttaisit tai säilyttäisit, jos haluaisit kehittää museon toimintaa? 4) Miten henkilökunta ottaa sinut vastaan? 5) Muita ajatuksia?²⁰⁸

Vuoden 2015 haastattelut toivat uudenlaista näkökulmaa senioriklubin toimintaan. Ensimmäisen ja toisen haastattelukierrosten hehkutus ja innostus oli muuttunut hämmennykseksi ja arviointi kriittisemmäksi. Kansallisgalleria nimenä ei juuri näkynyt haastateltavien kertomuksissa. Museoyksiköt Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo toimivat ulkonaisesti aiemman mallin mukaan, joten suuri yleisö ei välttämättä havainnut organisaation muuttuneen, mutta senioritoimintaan alkoi tulla erilaisia paineita. Katsoin tarpeelliseksi tehdä myös muutaman tarkentavan haastattelun saadakseni kuvan organisaation muutosten vaikutuksista. Kolme yksilöhaastattelua tein syvähaastatteluna. Tein tarkentavia kysymyksiä organisaatiossa tapahtuneiden muutosten vaikutuksista senioriklubilaisen näkökulmasta. Kysymykset koskivat tiedottamista, aikatauluja, hinnoittelua ja tilaratkaisuja. Mainitut asiat heikensivät senioriklubin toimintaedellytyksiä ilman, että vetäjänä pystyin vaikuttamaan niihin. Haastatteluissa oli havaittavissa hieman enemmän hiljaisuutta ja varovaisuutta kuin aiemmin tehdyissä haastatteluissa. Hidastuneet aikataulut ja epävarmuus suunnitelmien toteutumisessa oli noteerattu ja esitettiin jopa arvioita toiminnan loppumisesta. Tehokkuuden lisääminen ja aikataulujen kiristäminen myöhentämällä klubin aloitusaikaa ei miellyttänyt, koska se muun muassa esti osallistumisen edullisille seniorilounaille klubin päättymisen jälkeen.²⁰⁹

Tein ensimmäisen neljän hengen ryhmähaastattelun aikuisten avoimessa taidepajassa, jossa oli senioreiden lisäksi kaksi nuorempaa henkilöä. Nuoremmat henkilöt olivat varsinaisten haastateltavien keskustelujen tukihenkilöitä. Toinen klubilaisista ilmaisi toiveensa päästä ryhmähaastatteluun, koska koki itsensä epävarmaksi taidekeskustelussa.

---

²⁰⁷ Ks. luku 8.

²⁰⁸ Lähetetty sähköpostissa 27.4.2015.

²⁰⁹ Senioriklubilaisten haastatteluista tarkemmin luvussa 5.

Parihaastatteluun osallistui kaksi henkilöä, jotka olivat olleet lähes alusta asti mukana ja myös osallistuneet aiempaan aineistokeruuseen.

Käydessäni läpi kaiken senioreilta saadun aineiston, aloin kiinnittää huomiota toistuviin sanoihin tai ilmauksiin. Ne saattoivat liittyä kauneuteen, paikkaan, teoksiin tai saavutettavuuteen. Koska tavoitteeni oli tutkia erityisesti senioriklubin jäsenten sitoutumiseen vaikuttaneita tekijöitä, päätin verrata kävijätutkimusaineistojen kommentointiosioita haastatteluihin ja kirjeisiin. Yhdistämällä keräämäni tutkimusaineistot saatoin etsiä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia tekemieni kategorisointien perusteella. Avoin koodaus ja kategorisointi toivat esiin kysymyksiä, kuten saavutettavuus, asiakasarvo ja tunnustaminen persoonaksi.

4.2 Tutkimusmenetelmän valinta

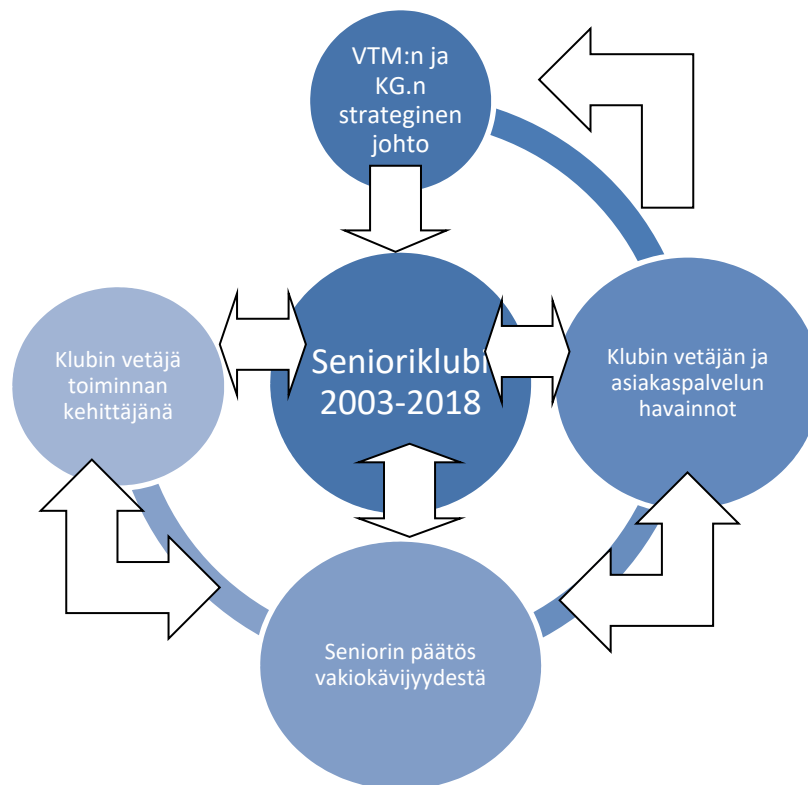
Valitsin analyysimenetelmäksi Grounded theoryn (GT). GT on aineistolähtöinen laadullinen analyysimenetelmä. Se on paikallisesti ja tapauskohtaisesti selittävä tutkimusmenetelmä, joka soveltuu hyvin tähän tutkimukseen. Tutkija liikkuu induktiivisen ja deduktiivisen ajattelun välillä, ja juuri tämä edestakainen liike tekee syntyvästä teoriasta aineistoon pohjautuvan, johon teorian nimikin ”Grounded theory” viittaa. Teorian ovat kehittäneet Barney Glaser ja Anselm Strauss 1960-luvulla. Menetelmän keskiössä ovat erilaiset koodauksen aineistolähtöisten tulkintojen tekemisen vaiheet. Grounded theory -menetelmässä analyysiprosessi jaoteltiin alun perin selkeästi eri vaiheisiin ja työskentelytapoihin. Tutkimus voi lähteä liikkeelle hyvin vapaasta formaatista, jossa keskeisintä on tutkittava aihealue. Aluksi aineistoa hankitaan avoimena otantana, intuitiivisesti tutkimusaiheeseen liittyviä materiaaleja hakien. Tietämyksen lisääntyessä tutkija voi tehdä teoreettisen otannan eli punnita aineiston lisätarvetta ja näin laajentaa ja tarkentaa lisäkysymyksiä.²¹⁰ Kategorisoinnit ohjaavat avoimen koodauksen ja teoreettisen saturaation avulla lopulliseen teorianmuodostukseen. Kirjallinen aineisto tulee mukaan vertailuaineistona vasta, kun aineisto on käyty huolellisesti läpi ja sen tuloksena muodostettu teoria.

Haastattelujen pohjalta tein vakiokävijyyden syntymiseen vaikuttavan prosessianalyysin.²¹¹ Tätä on kuvattu seuraavassa kuviossa 2.

---

²¹⁰ Luomanen 2010, 351–354.

²¹¹ Glaser 1978, 81.

KUVIO 2 Prosessikaavio Siffin senioriklubilaisten vakiokävijyyteen vaikuttavista vuorovaikutustekijöistä vuosina 2003–2018.

Kuviossa 2 on havainnollistettu ne tekijät, jotka GT:n analyysin mukaan ovat vaikuttaneet Siffin senioriklubilaisten vakiokävijyyteen välillisesti ja välittömästi. Kuvio osoittaa, että senioriklubilaiset olivat Sinebrychoffin taidemuseon keskiössä vuosina 2003–2018. He olivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa asiakaspalveluhenkilökunnan ja klubin vetäjän kanssa, joka vastasi toiminnan kehittämisestä. Klubin vetäjä oli riippuvainen organisaationsa strategisista päätöksistä, jotka haastattelujen mukaan vaikuttivat klubilaisten kokemaan ilmapiiriin ja heidän päätöksiinsä osallistua toimintaan tai luopumaan siitä.²¹²

Haastattelujen perusteella klubilaisten kokemukset senioriklubista olivat periaatteessa myönteisiä vuosien 2003–2018 välisenä aikana. Kategorisoituani ja koodattuani haastateltavien käyntikokemuksiin liittyviä havaintoja tuli esiin, kuinka kokemukset vaihtelivat onnistumisen tunteista ja vieraanvaraisuudesta myös hyljätysitulemisen tunteeseen.²¹³

Amerikkalaisen sosiologisen tutkimuksen menetelmällinen pääpaino oli 1960 -luvulla deduktiivisessa tutkimuksessa eli yleisen teorian verifiointissa. Tutkimukset olivat luonteeltaan melko abstrakteja ja Grounded theory syntyi tällaisen "Grand theory" -ajattelun kritiikistä. Jatkossa menetelmän ympärille syntyi erilaisia koulukuntia. Omassa tutkimuksessani sovellan lähinnä Straussin, Glaserin ja Corbinin esittämiä tulkintoja. Ne ovat järjestelmällisiä ja autta-

²¹² Aineiston analyysistä ks. luku 5.

²¹³ Liite 2.

vat jäsentämään monipuolista aineistoa.²¹⁴ GT-menetelmässä analyysiprosessi jaoteltiin alun perin selkeästi eri vaiheisiin ja työskentelytapoihin. Straussin ja Corbinin koulukunnan GT-menetelmän mukaan aineisto voitiin jakaa kolmeen erilaiseen analyysi- ja koodausvaiheeseen: aineiston avoimen koodauksen (open coding), pitkittäiskoodauksen (axial coding) ja valikoivan koodauksen (selective coding) vaiheisiin. Nykyisiin Corbinin ja Straussin menetelmän tulkintoihin ei enää sisälly pitkittäiskoodausta.²¹⁵

Tutkimusmenetelmäksi valitsin narratiivisen metodin. Siinä informantti saa valita vapaasti kertomuksensa sisällön. Tutkimuksessani keskustelu seniorin kanssa käynnistettiin senioriklubia koskevalla alkukysymyksellä: ”Mikä saa sinut tulemaan Sinebrychoffin taidemuseoon?” tai kirjallisessa muodossa: ”Mitä haluaisit kertoa Siffin senioriklubista ystävällesi?”²¹⁶, jolloin kertoja vastasi siihen omien kokemustensa pohjalta. Narraatio eli kerronta on luonteeltaan laajaa ja liittyy aiheisiin sekä ilmiöihin. Se rohkaisee ihmisiä tekemään narratiiveja eli kertomuksia. Tarinat kerrotaan aina jollekin toiselle henkilölle.²¹⁷ Narratiivi on funktionaalinen ja sitä pidetään yhtenä verbaalisena tekniikkana koota ja tiivistää kokemus jäsennellyksi kertomukseksi. Professori Dan P. Hutto (2007) on kannustanut luonnolliseen ja kuuntelemaan vuorovaikutukseen kertojan ja haastattelijan välille. Hutton metodi oli perusteltua senioreiden haastatteluissa, koska se noudatti samaa toimintamallia kuin taidepajassa muutoinkin tehtiin. Annoin haastateltavien päättää, halusivatko he olla haastateltavana yksin vai toisen klubilaisen seurassa.

Haastatteluaineistoa koskevan tutkimusmetodin valinta edellytti, samoin kuin GT-metodi, koko aineiston huolellista läpilukemista. Etsin haastatteluista esille nousevat keskeiset aihepiirit. Kertoessamme tarinoita toisista, luomme mielikuvia heistä ja heidän toiminnastaan, luokittelemme ja sijoitamme heidät johonkin saadaksemme järjestyttä ja ajatusta tarinaan. Nojaan tältä osin sosiologien Jaber F. Gubrium ja J. A. Holsteinin²¹⁸ kehittämään ajatukseen narratiivisesta käytännöstä, narratiivisesta kontrollista (missä ja kenen toimesta tarina kerrotaan) ja narratiivisesta ympäristöstä (sama aihe kerrottuna eri tavoin). Senioriklubissa ihmiset rakentavat tarinoita kertoessaan kokemuksistaan ja muistoistaan muille ihmisille. Tämä tukee museologiaan liittyvää ajatusta siitä, että ihmisillä on halu kertoa näkemästään ja kokemastaan ja Saresman käsitystä siitä, että narratiivi on luonteeltaan sosiaalinen tapahtuma. Senioreiden haastatteluissa samana kertomuksen aiheena toimi museo ja siihen liittyvä toiminta. Se, miten asioita haastatteluissa käsiteltiin, riippui kunkin kertojan taustoista ja kokemuksista.

Narratiivisessa tutkimusmenetelmässä pyritään inhimillistämään humanistiset tieteet asettamalla ihmiset, tarkoitukset ja persoonallinen identiteetti keskiöön, kutsumalla mukaan refleksiiviset, suhteelliset ja esittävät metodolo-

²¹⁴ Luomanen 2010, 351–352.

²¹⁵ Luomanen 2010, 356.

²¹⁶ Ks. luku 8.5.

²¹⁷ Saresma 2014.

²¹⁸ Gubrium & Holstein 2001.

giat ja kiinnittämään huomiota ei ainoastaan ajankohtaiseen, mutta myös mahdolliseen ja hyvään.²¹⁹

Ryhmitin senioreiden kertomukset ensin aihepiireihin, kuten lapsuus, aikuisikä ja senioriklubilaisuus. Aineistosta esiin nousseet vastaukset jakautuivat seuraaviin teemoihin: näyttelyt, museokokemus, museo fyysisenä ympäristönä, saavutettavuus ja muut taiteenlajit. Jaoin kunkin osion alalajeihin siten, että näyttelyihin kuuluivat erikseen kotimuseo ja erikoisnäyttelyt. Museokokemuksen osiot kuvasivat asioita, jotka liittyivät tunteisiin ja elämyksiin. Museon fyysinen ympäristö oli puolestaan se, mihin seniori kiinnitti erityistä huomiota. Saavutettavuuteen kuuluivat sisäänpääsymaksuihin liittyvät kommentit, seniori-ihmisen huomiointi henkilökunnan palautteissa, esteettömyyteen sekä tiedolliseen saavutettavuuteen liittyvät senioreiden palautteet. Viimeinen osio ”muut taiteet” käsitti lähinnä draamaopastuksiin sekä musiikkiesityksiin liittyvät kommentoinnit. Senioreiden ja vertailuaineiston kategoriat olivat pääosin samat. Poikkeuksena oli lapsuutta ja nuoruutta koskeva senioriaineiston lisäkategoria. Lapsuusmuistelmat puuttuivat lähes kokonaan muun aineiston kommentoinnista.

---

²¹⁹ Bochner ja Riggs 2014, 195.

5 AINEISTON ANALYYSI

5.1 Haastatteluissa esiin nousseita teemoja

Käydessäni haastatteluaineistoja läpi, jouduin pohtimaan mikä on sopiva analyysimenetelmä, jonka avulla voisin eritellä ja kategorisoida kertomuksia luotettavalla tutkimusmetodilla. Tutkijat Labov ja Waletzky kehittivät radikaalin mallin verbaalisen narratiivin tutkimiseen. Malli sopi senioreilta kerätyn aineistojen analyysiin, koska niissä kertomukset täyttivät mallin mukaiset kriteerit. Labovin ja Waletzkyin mallissa kertomuksen järjestys tulee olla alkuperäisessä muodossaan, koska sillä on vaikutusta sisältöön. Malli koostuu lyhyestä tiivistelmästä; kertomuksen aiheesta "haluatko kuulla tämän"; orientaatiosta "aika, paikka, henkilöt"; toimijan teoista "mitä tapahtui"; arvioinnista, päättelyn tuloksista ja koodista. Kiinnostavin osa senioriklubia koskevassa aineistossa oli yleensä arviointi, koska kertojalla on yleensä ollut odotuksia ja on kiinnostava kuulla jälkeensä, miten asiat on koettu. Tautot, nyökkäykset, huokaukset ja naurut ovat haastattelupäiväkirjassa yhtä tärkeitä kuin itse tarinat.²²⁰ Haastattelun alussa esitin peruskysymyksen: "Mikä saa sinut tulemaan Sinebrychoffin taidemuseoon?" Haastattelun lopuksi kysyin, mitä toiveita ja odotuksia klubilaisella on ajatellen museokäyntiä ja mitkä asiat käynnin aikana koettiin tärkeimpänä. Muutoin haastateltava puhui hyvin vapaavalintaisesti itse valitsemistaan aiheista.

Seuraava esimerkki on ensimmäisistä haastatteluosioista. Siinä ilmenee kertomuksen kulku:

"Ihan ensimmäistä käyntikertaa en edes muista eikä mulla varmasti ollut mitään mielikuvaa mitä täällä tapahtuu. Muistan kyllä käyneeni Sinebrychoffin taidemuseossa aikaisemminkin jo. On siitä vuosia. En yhtään muista mikä näyttely. Mitään en muista. Muisti alkaa jo mennä, kun ikääkin on, mutta olihan tää jo ihan alkujaan ihan uutta. En muista, et olisin pelännyt tulla. Oon jo iso tyttö. Mä menen vaan sinne, missä mä tiedän, että on kiinnostavaa. Sen mä haluan tässä välis-

---

²²⁰ Labov ja Waletzky 1997, 3–38.

sä sanoa, kun multa aina unohtuu, et musta tää rakennus, museorakennus eli entinen koti, niin minun mielestä siin on ihan erilainen henki kuin jossakin Kiasmassa tai Espoon Emman isoissa halleissa. Eihän sinne oo ehtinyt tullakaan selasta filistä. Ryhmästä, et sen on huomannu, että mitä vanhemmaks on tullu, niin sitä vaikeampaa on, kun ei tunnista tai tunne, mitä enemmän ikää sen huonompi nimimuisti. Onko sillä nyt niin väliä. Nimilaput vois olla hyöä. En tiedä, tykkääkö toiset huonoa siitä. Onks tää nyt viides vuosi?"²²¹

Kertojana on Auli, joka aloittaa kertomuksensa muistelemalla ensimmäistä käyntikertaansa Sinebrychoffin taidemuseossa. Hän vetoaa iän tuomaan hankaluuteen muistaa käyntiä koskevia asioita. Aulille on taidemuseokäynneissä merkityksellistä asioiden kiinnostavuus ja tunnelma. Hän on mitä ilmeisimmin ollut jo vuosia Siffin senioriklubissa sen takia, että hän kokee ilmapiirin hyväksi ja on kiinnostunut taiteesta. Hän vahvistaa asiantuntemuksensa mainitsemalla kaksi nykytaiteeseen painottunutta tunnettua museota. Hän arvioi huonoa kasvo- tai nimimuistiaan ja epäröi muiden suhtautumista ehdotukseensa nimilapuista. Hän kokee kuitenkin itsensä rohkeaksi ollessaan välittämättä muiden mielipiteestä ja tehdessään valintoja oman kiinnostuksensa mukaan.

Siffin senioriklubi omaksui homogeneisen toimintakulttuurin vuosien yhteistyön myötä, vaikka ryhmän jäsenet liittyivät klubiin sattumanvaraisesti. Tutkimusaineistosta nousee esiin klubilaisten kielellisyys, jonka perusta on esillä olevassa ympäristössä ja siihen liittyvässä toimintakulttuurissa. Seniorit asemoivat itseään ja suhdetta ryhmäänsä toiminnan ja keskustelun kautta. Arnulf Deppermannin mukaan position (mikä suhde ihmisillä on keskenään) ymmärtäminen on avaimena vuorovaikutuksessa olevien yksilöiden analyysiin. Kyse on keskusteluanalyysin metodologisesta viitekehystä.²²² Senioriklubilaisten narratiivit toivat henkilökohtaisia näkökulmia omasta asemasta suhteessa perheeseen, klubilaisiin ja museokokemukseen ja siten tukevat Deppermannin näkemystä position ymmärtämisestä.

Yhtä tärkeää, kuin oli saada jokainen uusi tulokas osaksi ryhmää istuttamalla hänet muiden joukkoon, oli kuunnella heidän omia toiveitaan ja ymmärtää heidän sanomaansa. Esimerkiksi Sinebrychoffin taidemuseo vakiintui senioriklubilaisten suussa Siffiksi, senioriklubi meidän klubiksi ja klubilaiset saattoivat kutsua toisia osallistujia tytöiksi. Klubin alkuaikoina syntyi perinne, että taidepajasessioita jatkettiin museon vieressä olevassa kahvilassa. Sieltä sai edullisia salaatteja ja ruoka-annoksia. Perjantaitapaamisissa klubilaiset kokivat yhteenkuuluvuutta ja jäsenet pitivät tunnelmaa korkealla alkaen kassalla kohtamisesta siihen hetkeen, kun he lähtivät useimmiten yhdessä edulliselle lounaalle klubin päätyttyä. Klubilaiset saivat keskenään puhella omista yksityisistäkin asioista, mutta usein siellä kuuleman mukaan ”tyttöjen kanssa juteltiin” klubi-toimintaan liittyvistä ratkaisuista ja ohjelmista. Sain itsekin heiltä kutsuja tällaisiin jälkipuinteihin, jotka olivat hengeltään rakentavia ja loivat yhteishenkeä. Törmäsin tutkimuksessani kuitenkin samaan yksinäisyyden tai näkymättömyyden kokemuksen ilmiöön, johon myös Vappu Taipale viittasi Helsingin

²²¹ Auli 060409.

²²² Deppermann 2013, 63–64.

sanomien artikkelissaan.²²³ Eräs haastateltava kertoi muistavansa päivän, jolloin hänen läpi katsottiin ja hän tunsi, ettei ole enää olemassa.

Kielen vuorovaikutuksellisuutta tutkineiden Hackingin (1999), Bambergin (2006) ja Georgakopouloun (2007) mukaan kertomuksen esittämiseen liittyvä vuorovaikutteisuus on rajattu tapahtuma, jonka tutkimiseen voidaan käyttää esimerkiksi Membership Categorization Analysis (MCA)-menetelmää. Sillä voidaan tutkia ihmisten kulttuurikäyttäytymistä sosiaalisissa tilanteissa etenkin silloin, kun halutaan tunnistaa määrätyn kaltaisia tai määrätyllä tavalla toimivia henkilöitä ja tietää, kuinka tämä tunnistettavuus toimii heidän vuorovaikutuksessaan. MCA-menetelmä auttoi minua kiinnittämään huomiota siihen, miten haastateltavat keskustelivat klubiin liittyvistä asioista ja millaisia ilmauksia he puhuessaan käyttivät. En kuitenkaan käyttänyt MCA-menetelmää systemaattisesti.

Bambergin asemointitasoja erittelevän mallin mukaisesti minäkertoja asemoi itseään kolmella eri tasolla: kertomuksensa toimijana suhteessa toisiin kertomuksen toimijoihin (taso 1), puhetilanteen kertojana suhteessa kuulijoihinsa (taso 2) ja kertomisella omaa identiteettiään rakentavana suhteessa laajempiin kulttuurisiin merkityksiin, ”suuriin kertomuksiin” ja muihin hegemonisiin diskursseihin (taso 3).²²⁴ Diskurssi merkitsee tietyn tyyppiseen sosiaaliseen toimintaan liittyvää yhtenäistä kielenkäyttöä. Vuosia kestäneen klubitoiminnan myötä on ollut mahdollista seurata, kuinka puheen ja erilaisten kuvausten kautta klubilaiset ovat rakentaneet jäsenyyttään. Kassahenkilökunta puolestaan on viikonloppuraporteissaan pyrkinyt saamaan muun henkilökunnan tiedostamaan asiakkaiden esittämiä kehitystarpeita luomalla eloisia mielikuvia kohtaamisista museokävijöiden kanssa.²²⁵

Haastatteluista ja kirjeistä tuli ilmi, kuinka eri tavoin yksilöt kokivat asioita. Kun keskustelua käytiin ryhmissä, niin puheenaiheiksi valikoitui erilaisia kärkiteemoja, kuten yhteinen kiinnostus hassutteluun rooliasuissa, klubin merkitys arjen rytmiin ja ystävien ja sukulaisten suhtautuminen ”klubilaisuuteen”. Samat tarinat alkoivat toistua useiden ihmisten puheissa. Näitä olivat esimerkiksi klubilaisten toisilleen kertomat muistelut työpajoista, huoli taidepajan kohtalosta tai kiitollisuus senioriklubin olemassaolosta. Forssin mukaan Relphin mielikuvatyyppeiden välille ei voi vetää tiukkoja rajoja, mutta ajattelumalli antaa hyvän kuvan siitä, kuinka mielikuvamme paikoista eivät aina ole puhtaasti omia henkilökohtaisia luomuksiamme. Ihminen ja hänen havainnointinsa on kokonaisen kulttuurin tuote – toisinaan myös massakulttuurin.²²⁶ Klubin vetäjänä minun oli välillä helppo havaita, mistä asioista oli yhteisesti keskusteltu ja kuinka niitä arvostettiin tai arvosteltiin. Senioriklubi koettiin kuitenkin omaperäisenä ja persoonallisena tapana tutustua taiteeseen.

---

²²³ Taipale, 2017.

²²⁴ Bamberg 1997, 336–337; Bamberg, 2004, 358–359; Hacking 1999.

²²⁵ Ks. luku 6.4.

²²⁶ Forss 2007, 102.

KUVA 1 Yhteishenki.

Senioriklubilaiset Sirpa ja Auli pukeutu-neena Provence-asuun. He saivat kuvaus-ta varten valita museosta lempipaikan, -asun ja -esineen. Rooliasut ja niissä esiin-tyminen valokuvauksissa tai omakuva-aiheisissa piirustustapahtumissa olivat mieleisiä ja vapauttavia teemoja klubin ohjelmistossa. Yhdessä heittäytyminen uusiin tilanteisiin julkisissa tiloissa vah-visti ryhmähenkeä ja antoi näkyvyyttä. Klubilaiset saivat yhdessä esiintyessään ulkopuolisilta positiivisia kommentteja.

Vakiintuneet toimintatavat, kuten klubipäivän sijoittaminen perjantaihin tai kellonajan sopi-minen taloudellisista näkökulmista juuri en-nen lounasaikaa, loivat klubilaisen elämään rytmiä, lisäsivät turvallisuuden tunnetta ja antoivat seniorille mahdollisuuden vaikuttaa oman elämänsä rytmiin tunnustamisen teorian mukaisesti. Yksilön omat kokemukset jaettiin ryhmässä ja niitä kuunneltiin. Senioriklubin sali-istunnot osoittivat, että yhdes-säolo, kertomuksilla taiteesta ja sen tutkimuksesta oli kuulijaa kohottava tunne, mikä loi museokäynnille lisäarvoa. Ryhmäytyminen näkyi työpajojen taide-työskentelyssä tai keskustelutuokioissa taiteen äärellä.

Oma havaintoni oli, että säännöllinen rytmi ja aikataulu helpottivat se-niorin kotoa lähtemistä ja pitivät yllä toimintakykyä ja elämänhallintaa. Klubi-laiset kokivat ryhmän ilmapiirin hyväksi ja usein toistettiin, kuinka uusien jä-senten oli helppo tulla mukaan toimintaan. Senioriklubin virallisessa tiedottees-sa sanottiin, että kyseessä on taiteesta keskustelevien ihmisten foorumi. Klubi oli paljon muutakin. Museon rooliasut kiehtoivat ja niiden ympärille rakennet-tiin erilaista toimintaa valokuvauksesta piirustus- ja maalaushetkiin, jotka saat-toivat tapahtua niin ulkona kuin museossa. Seniorit nähtiin myös ulkopuolisten silmin kaduilla ja erilaisissa vierailukohteissa.

Henkilökohtaiset ja yhteisön mielikuvat eroavatkin näin ollen toisistaan. Siinä missä henkilökohtaisessa mielikuvassa keskeisellä sijalla on paikan merki-tys juuri minulle, kokoa yhteisön mielikuva tällaiset henkilökohtaiset merki-tykset yhteen laajemmaksi kokonaisuudeksi intersubjektiiivisten sidosten avul-la. Paikan merkitys "meille" kollektiivina korostuu. Yksilöiden osallistuminen museon toimintaan muuttuu senioriryhmäksi, joka on ottanut huolehtivan roo-lin niin jäsenistään kuin itse taidepajaan liittyvistä muuttujista.

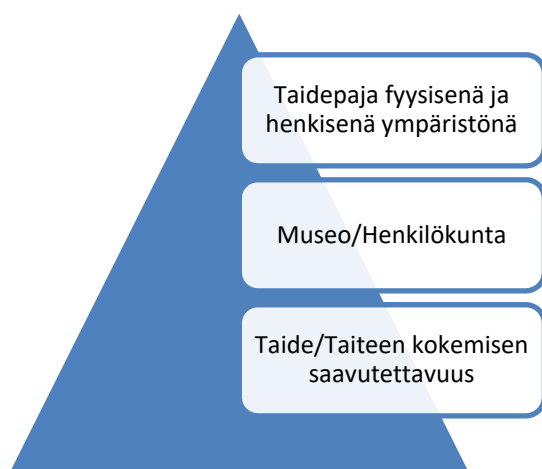
Senioreilta saatu palaute oli rakentavaa, vaikka siihen toisinaan liittyi kri-tiikkiä. Kielteinen palaute on koskenut saavutettavuuskysymyksiä samansuun-taisesti vertailuaineistona käytettyjen kävijätutkimusten kanssa.²²⁷ Senioreilta

²²⁷ Ks. luvut 6.1 ja 6.2.

saatu kritiikki koski tilaratkaisujen lisäksi Valkoisen kellarin hämäryyttä. Valon puute vaikeutti työskentelyä rasittamalla silmiä ja heikentämällä värierottelukykyä esimerkiksi vesivärien sävyjen havaitsemisessa. Toistuvista senioriklubilaisten ja muun museoyleisön palautteista huolimatta näyttelyjen nimilaput saattoivat olla liian alhaalla. On ymmärrettävää, että omaan lukemiseen perustuva tiedonhakeminen alkaa iän myötä tuntua työläältä toimintakyvyn heikentyessä. Joillekin saattaa kumartuminen tuottaa vaikeuksia.

Tutkimusaineistosta nousi esiin erityisesti senioriklubilaisuuteen liittyviä mielikuvia, jotka joko vahvistivat tai heikensivät osallistumista yhteisiin tapahtumiin. Koodasin vastaukset, jotka koskivat esimerkiksi saavutettavuutta, asiakaspalvelua, tiedonsaantia, hinnoittelua ja museorakennuksessa viihtyvyyttä. Senioriklubilaiset kokivat painostavina ulkonäköön tai elämäntapoihin liittyviä vaatimuksia, joita esiintyi julkisessa keskustelussa. Molla oli hyvin tyytyväinen siitä, että senioriklubissa sai olla oma itsensä ja että häntä kuunneltiin. Erityisesti hänelle opettajien ammattikunta kuvaamataidonopettajia lukuun ottamatta oli aika raskas taakka menneisyydestä.²²⁸

Senioriklubia koskevan aineiston valmistuttua vertailin niitä omiin senioriklubissa tehtyihin havaintoihini, kävijätutkimusten avoimiin vastauksiin sekä viikonloppuraportteihin. Valikoivassa koodauksessa kategorisoin Siffin senioriklubia koskevan aineiston sitoutumisen näkökulmasta kolmeen osaan: taide, museo ja taidepaja. Havainnollistan tätä oheisessa kuviossa 3.

KUVIO 3 Siffin senioriklubin toimintamalli sitoutumisen näkökulmasta.

Kuviossa on esitetty, mistä osatekijöistä senioriklubiin osallistuminen tutkimusaineiston perusteella muodostuu. Seniorin näkökulmasta on tärkeää, että toimintaan on mahdollista osallistua taloudellisen ja fyysisen saavutettavuuden näkökulmasta, ja että henkilökunta on vastaanottavainen kaikissa klubilaisten kohtaamisissa. Pyramidin perustana on taide, joka saa ihmiset tulemaan museoon. Sitoutumiseen vaikuttavat tiedon ja taiteen saavutettavuus. Museon henkilökunnalla on eräänlainen portinvartijan rooli. Museo tekee päätökset kenelle ohjelmistoa tarjotaan ja halutaanko toiminnan jatkuvan. Museon taidepajatoi-

minta voi olla luonteeltaan monenlaista, mutta sen ensisijainen tehtävä on koota palaset yhteen ja tarjota räätälöityä ja huomioon ottavaa palvelua. Laadukas sisältö yleisötyössä luo uskottavuutta ja sitouttaa esimerkiksi senioriklubilaiset vakituisiksi kävijöiksi. Ryhmäytyminen luo yhteisen kielen ja lisää yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Taidepajan sijainti pyramidin huipulla kuvaa hyvin sen asemaa museo-organisaatiossa; perusrakenteen muuttuessa taidepajankin huippu saattaa katketa.

Kuviossa esitetty ryhmittely on hieman liukuva, sillä todellisuuden asettamat ulkopuoliset rajoitteet ja ihmisten väliset suhteet niin museohierarkiassa kuin klubilaisten parissa määrittelevät hyvin pitkälle moninaisia sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä. Museovierailua säätelevät tiedollinen, henkinen ja fyysinen saavutettavuus sekä esteettömyys. Tiedollista saavutettavuutta edustavat esimerkiksi tiedotus, nimilappujen fonttikoko ja katselukorkeus sekä seniorin liikkumista, kuulemista ja näkemistä mahdollistavat fyysiset olosuhteet. Kun edellä mainitut asiat ovat kunnossa, ne vahvistavat seniorin mahdollisuutta sitoutua museon vakituisiksi asiakkaaksi.

Senioreilta kerätyssä aineistossa oli joitakin eroja kirjoitetun ja suullisen viestinnän välillä. Kirjeissä ihmiset kirjoittivat lyhyesti, mutta joissakin tapauksissa avoimesti henkilökohtaisesta menneisyydestään. Ystävän oletettiin tietävän esimerkiksi henkilökohtaisesta menetyksestä, omasta esiintymispelosta ja siitä ilosta, että sai vain olla läsnä eikä tarvinnut sanoa mitään.²²⁹ Jokaisessa minulle jätetyssä kirjeessä oli Labovin ja Waletskyn teorian mukaisesti *abstrakti* (aihe), *orientaatio* (aika, paikka ja henkilöt) ja *arviointi*. Kertomukset vaihtelivat yksittäisestä surusta onnelliseen jälleennäkemiseen entisen viidenkymmenen vuoden takaisen lapsuudenystävän kanssa.

Seuraavassa esimerkissä on Anjan kirjeen aloitus, missä hän käsittelee vanhuutta. Lause ”tulla siihen tulokseen” kuvaa hänen tapaansa tarkkailla tapahtumia:

”Olen tässä tullut siihen tulokseen, ettei tämä vanhuus niin tylsää kuin luulisi.”²³⁰

---

²²⁹ Kirje 1 Anja 2008.

²³⁰ Kirje 1 Anja 2008.

KUVA 2 Senioriklubi puutalon alakerran taidepajassa.

Kuva on otettu klubitoiminnan alkuvaiheessa. Anja on kuvassa edessä oikealla. Anjan kirjeessä kommentti vanhuudesta herättää mielenkiintoa ja tekee mieli kysyä, että mitkä ovat ne asiat, jotka tekevät vanhuudesta kiinnostavan. Ennen vastauksen paljastamista hän kuvailee elämässään tapahtuneita menetyksiä, ja on miettinyt, että ei enää voi jäädä odottamaan oman elämän loppua.

Anja kertoo kirjeessään, miten museon senioriklubi muutti hänen elämänsä. Hän oli tyytyväinen, että sai olla läsnä muiden kanssa, mutta ei ollut pakotettu osallistumaan silloin, kun ei jaksanut. Vielä vuosien jälkeen puhelimesta hän muisteli laadukasta senioriklubia, joka oli ollut hänelle merkityksellistä:

*"Onneksi Siffin senioriklubi ilmestyi kuvioihin ja pääsin mukaan."*²³¹

Lapsuuden ja nuoruuden ajan kokemukset muodostivat niin tärkeän osuuden aineistossa, että käsittelen niitä jäljempänä omassa luvussaan. Muistelussa kävi ilmi haastateltavien erilaiset lähtökohdat suhteessa omaan kuvalliseen ilmaisuun. Hajonta oli suuri; osalla ei ollut juurikaan ollut mahdollisuuksia kuvataiteen harrastuksiin lapsuusiässä, kun taas joillakin harrastus oli ollut mukana läpi elämän. Senioriklubilaisten haastatteluissa lapsuuteen liittyviin kulttuuri-kohtaamisiin sisältyivät monet auktoriteettikysymykset, muiden tekemät määritelmät itsestä sekä maantieteellinen sijainti. Opettajien asenne, mahdollisuus osallistua kulttuuritapahtumiin ja kommunikaatio taidemaailman vaikuttajien

²³¹ Kirje 1, Anja 2008.

kanssa määrittivät hyvinkin paljon niitä ratkaisuja, joita haastateltavat henkilöt tulivat tulevaisuudessa tekemään. Museossa oli mahdollisuus toteuttaa leikkisyyttä ja iloa ohjatun toiminnan kautta.

KUVA 3 Kuvausta roolivaatteissa Sinebrychoffin taidemuseossa.

Roolileikit ja draamallisuus museon kauniissa ympäristössä olivat suosittuja teemoja senioriklubilaisten parissa. He kuvasivat museoympäristöä valitsemalla sieltä mieleisiä kohteitaan. Heistä otettiin kuvia sellaisena kuin he halusivat kokea itsensä heille tärkeässä paikassa. Pukeutuminen rooliasuihin perustui vapaaehtoisuuteen. Osa ryhmästä halusi tulla kuvatuksi omassa arjen roolissaan.

Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden taustat koulutuksen, perhesuhteiden, talouden tai iän kannalta tulivat esille heidän omista kertomuksistaan vain, jos he halusivat sen sanoa. Kokoamani aineiston perusteella tutkimukseni lähti toiseen suuntaan kuin olin sitä aloittaessani kuvitellut. Haastatteluissa tulleet saavutettavuuteen liittyvät asiat, kuten liikkuminen, näkeminen, hinnoittelu ja yleensäkin seniori-ikäisen oikeudet nousivat varsinaisen tekemisen ja työpajojen sisältöjen analysoimisen yläpuolelle. Tutustuminen lainsäädäntöön ja senioreiden asemaan esimerkiksi lehtiartikkelien välityksellä alkoivat viedä ajatuksiani yhteiskunnallisempaan suuntaan. Ymmärsin, että kyse ei ollut pelkästään tekemisestä, vaan oikeudesta päättää omasta osallistumisesta kodin ulkopuoliseen toimintaan. Merkitystä on sillä, kenellä on valta päättää, mitä ikääntyvä ihminen saa tehdä ja ennen kaikkea, miten hän voi nauttia arkipäivästä nuorempien sukupolvien tapaan, mutta oman resurssien mukaan mitoitettuna.

Perheiden välinen kanssakäyminen tuli ilmi, kun senioriklubilaiset kertoivat vapaa-ajankäytöstään. Moni seniori oli myös isovanhempi. Yleinen käsitys

on, että isovanhemmilla on aina aikaa lastenlapsille. Isovanhemmilla on myös omia tarpeita. Oma aika, lepo ja ystävät ovat tärkeä osa henkistä hyvinvointia:

”Tää on myöskin mun henkistä mielialaa ja mun mieltä virkistäny suunnattomasti ja se on myös herättäny tunteita mun perheessä. Ne on sanonu, että miks sä meet aina niitten museomummojes kanss, et ne on tärkeempiä sulle, kun sun lapsenlapset. Mut siit ei oo kyse. Siit on kyse, et kun mä saan olla samanikäisten ihmisten kanssa tekemässä asioita, kokemassa asioita, ja niinku saamassa elämyksiä ja kauniissa ympäristössä, arvostavassa ilmapiirissä, niin mä jaksan paremmin olla niitten lastenlasten kanssa. Jos mä eläisin vaan sitä kautta, mitä mun lapsenlapset tekee, niin mä luulen, et mä tulisin vielä kärttyisemmäksi vanhukseksi mikä mä nyt oon.”²³²

Amerikkalainen filosofi ja psykologi John Dewey on tutkinut museon mahdollisuutta muuttaa ja innostaa ihmistä. Hänen mukaansa rutiinit eivät ole palkitsevia eivätkä pelkästään viihdyttävät ja osallistavat toiminnalliset ”hands on”- tai tietoa painottavat ”minds on”- tapahtumat. Dewey haastaa museoiden näyttelyiden ja oheisohjelmien tekijät rakentamaan museokävijöiden kokemukset sitoutuneemmalle pohjalle siten, että kävijöiden ilmeinen kiinnostus museota kohtaan integroidaan ja liitetään tiiviimmin sen toimintaan.²³³ Deweyn ”kokeemus”, rutiinien hävittäminen, toteutui senioriklubissa. Yhteenkuuluvuuden tunne aktiivisena klubijäsenenä loi innostusta tutustua taiteeseen monipuolisella tavalla.

Senioriklubilaisten haastatteluissa asiat polveilivat hyvinkin pitkillä aikaväleillä. Haastateltavien kertomuksissa taiteella oli arjen pyöryksessä keskeinen rooli. Koulujen taideopetuksella oli yllättävän paljon merkitystä lähes puolen vuosisadan jälkeen – taideopettajat muistettiin ja heidät oli koettu enimmäkseen kannustavina ja heihin pidettiin edelleen yhteyttä.²³⁴ Joillekin koulu oli ollut ahdistava kokemus, johon piirustuksessa menestyminen oli tuonut helpotusta. Taidemuseo mainittiin monessa yhteydessä ja eräs haastateltava iloitsi erityisesti siitä, että museossa ei ollut valokuvanäyttelyjä.²³⁵ Haastateltavien suosikkiteemoja museossa olivat klubilaisille pidetyt luennot, taidepajat ja yhdessä ruokailu. Sosiaaliset tekijät koettiin tärkeiksi: ihmiset mainitsivat haastatteluissa toisiaan nimiltä ja kiittivät senioritapaamisten hyvää henkeä.

Klubilaiset arvostelivat hintapolitiikkaa ja tiloja, mutta muutoin he kokivat senioriklubin toimintatavan poikkeuksellisen virkistävänä. Kirjeistä ja haastatteluista löytyi yllättäviä elinkaareen liittyviä asioita. Joissakin haastatteluissa ihmiset ovat odottaneet eläkkeelle pääsyä, mikä on ollut ehtona klubiin osallistumiselle. Klubikerrosten ikärajoitus on välillä ohitettu. Mukaan ovat päässeet erityistä avustusta tarvitsevat henkilöt tai omaishoitajat, joille kellonaika on saattanut olla ainoa mahdollisuus päästä kotoa. Seuraavassa Marjan Sosialle osoitetusta kirjeessä kuudenkymmenen vuoden takaiset ystävät käyvät klubissa.

²³² Pia 180515.

²³³ Dewey 1934. Ks. myös Hein 2004, 2–3.

²³⁴ Riitta 060409.

²³⁵ Molla 2003009.

"Cara Sonia,

Kun etsin paperia kirjoittaakseni ja kertoakseni sinulle Siffin seniorkiklubista, osui käteeni menu: marinoituja paprikoita, artisokkaa, aurinkokuivattuja tomaatteja ja jossain alempana bruschettaa...viinejä unohtamatta.

Se oli ruokalistamme, kun lounastimme vetäjämme Leena H:n kanssa Ravintola Pihassa. "Piha" oli oikein sellainen italialainen sisäpiha, jonka reunalla pöytämme oli. Ihan taivas ei ollut kattona, täällä Suomessa kun oltiin.

Vasta tullessa uudessa ohjelmassa on sitten luonnollisesti ensin tutustuminen Siffin tämänhetkiseen "Auringonjumalan tyttäret- japanilainen nainen - näyttelyyn, mutta myös käynti eduskunnassa! Jälleen on elämän ja taiteen. taiteen ja elämän laaja kirjo mukana: myös japanilainen ruoka ja "Chakaitetilaisuus". Tämä laaja-alaisuus ohjelmassa kiehtoo.

Entä sitten itse leidit? Meitä on eri-ikäisiä senioreja vasta eläkkeelle jääneistä jo monet vuodet tätä elämänvaihetta eläneisiin. Selvästi meitä nuorempi uusi tulo-kaskin on ilmeisesti viihtynyt hyvin ja oli innostava esimerkki, kun "tuunattiin" Craftmansleipiä ja taiteellisuutta hänessä.

Ja sitten on Marita, samasta Pohjanmaan kaupungista, ja jonka ainakin tiedän jo 60 vuoden takaa. On helppo lähteä perjantai-aamupäivisin liikkeelle, kun hän odottaa kadunkulmassa. Se oman mausteensa antava ero meissä on, että hänen kotikaupunkinsa on Gamla Karleby ja minun Kokkola.

Lämpimin terveisin!"²³⁶

KUVA 4 Marita ja Marja Hietalahden kauppahallissa.

Tällä kertaa yhteisruokailu vietettiin klubilaisten kanssa Hietalahden torin kuppessa olevan kauppahallin sushibaarissa.

Aloittaessani senioriklubitoiminnan koin asiakaspalvelumme kanssa seniorit jonkinlaiseksi sparrausjoukoksi. En kuitenkaan osannut etukäteen arvata, että klubilaiset tulivat saamaan tapaamisista ja toiminnasta arjelleen voimauttavia kokemuksia, kuten uskoa elämään tai kokemaan ryhmässä näkyväksi tulemisen. Toistuvat positiiviset kohtaamiset vahvistivat ryhmätunnetta ja klubilaisilla alkoi syntyä sisäinen ”me”-henki, Siffin senioriklubi.

5.2 Tunnustaminen – henkilökunta, sosiaaliset suhteet, tunteet

Pirhonen kirjoitti tutkimuksessaan laitoshoidossa pitkäaikaispotilaiden statuksen tunnustamisesta. Ihminen tulisi huomioida kokonaisuutena ja tunnustaa ihmisenä. Tunnustamiseen liittyvät esimerkiksi eletty elämä, ammatti ja harrastukset.²³⁷ Taidepajassa havaitsin lievää jännitystä nimenomaan sosiaaliseen statukseen liittyvissä asioissa. Opettajien ammattikunta oli joillekin eräs kipupisteistä. Käsittelen aihetta erityisesti lapsuuteen liittyvissä koulumuistoissa. Tiedostettuani asian, yritin välttää ammateista puhumista, koska halusin luoda tasavertaisen ilmapiirin osallistujien välille. Seuraavassa Irman kuvaus Siffin senioriklubin hengestä:

”Me ollaan hirveen erilaisia. Mut mun mielestä se on se rikkaus tässä ryhmässä, et ihan erilaisten ihmisten kanssa voi olla tasavertasena. Toisethan on korkeesti koulutettuja ja muita eri tavalla, ni se ei täs häiritse ollenkaan. Kyl se varmaan on tää kokonaisuus, minkä takia mä oon niin monta vuotta tääl aina kuitenkin käynny, vaik mä joskus aattelen, et syksyl on pimeetä ja...ku ei tää kuitenkaa on siite ihan joka viikko ympäri vuoden. Jos se ois aina ihan samanlainen, ni ei sitä sit varmaan viittis käydäkään. Ihan sama jos sä käyt jossain yhdistyksessä, et jos ei seillä mitään uutta toimintaan keksitä, niin eihän siel jaksa käydä.”²³⁸

---

²³⁷ Pirhonen 2015, 25–33.

²³⁸ Irma 180515.

KUVA 5 1700-luvun puikkovirkkausta puutalon yläkerran taidepajassa. Irma on kuvassa etualalla opiskelemissa tekstiiliopettaja Heidi Kallioisen johdolla.

Olin vuoden 2009 haastatteluissa pyrkinyt siihen, että haastateltavat kuvailisivat mahdollisimman vapaasti ja laajasti niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat heidän osallistumiseensa Siffin senioriklubiin. Myöhemmin tehdyissä haastatteluissa tein tarkentavia kysymyksiä, jotka olivat heränneet aiemmista haastatteluista. Tunteet ja yhteisön antama arvostus tai sen puute nousivat erityisen tärkeäksi vuoden 2015 haastatteluissa.²³⁹

LH: Mikä siinä sitte on, minkä te ootte kokenu tärkeeksi?

IS: No tää ohjelmahan on ollu monipuolinen ja sit jotenki se, että tänne on ollu hyvää tulla ja se tuleminen riippuu paljon siitä ihmisestä, joka meijät ottaa täällä vastaan. Et onhan monia, jotka on sellasia, jotka ei oo ite, vetäjäkää ei oo paneutunu siihen tai ei oo sydämestään siinä mukana. Sanotaan nyt näin.

LH: Se ei oo haitannu, et mä en osannu tehdä niitä merimiessolmuja? (naurua)

IS: No ei niitä moni muukaa tässä osaa tehdä. Eiks oo kuitenkin mukava, tehdään ja yritetään ja siinä mielessä mäkin ajattelin, että kaikki ku ei mee nappiin, niin on se kiva, et sultakaan ei mee heti nappiin, mä oon sentään käyny Houtskarın kansanopiston ja opetellu merimiessolmuja... (naurua) harjotellu.”²⁴⁰

²³⁹ Tunnustamisen teoriasta tarkemmin luvussa 3.5.

²⁴⁰ Irma 180515.

KUVA 6 Uusien asioiden opiskelua puutalon alakerran taidepajassa. Senioriklubin jäsen Sirpa opettaa 25.11.2011 vastaavalle museolehtori Leenalle, miten joulupalloja kudotaan.

Senioriklubilaiset olivat jokainen omia persoonia. Heistä huokui sellaista herkkyttä, arkuutta, iloa ja vahvuutta, joka täytyi ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Ikääntyminen itsessään tuo mukanaan tunteita ja luopumisen aiheuttamaa surua, ehkä jopa yksinäisyyttä, vaikka ympärillä olisi sukua ja ystäviä. Seniori-ikäisellä ihmisellä on paljon erilaisia taitoja ja osaamista. Historialliset kattaukset ja juhlaservettien taittelu kuuluivat klubiohjelmistoon. Teimme paljon ajankohtaisia käsitöitä, kuten joulupalloja, frilloja eli kaulahuiveja, heijastinkoruja ja solmukäsitöitä pannunalustaksi. Niiden yhteisenä tavoitteena oli tuottaa pieniä hyötytuotteita arjen käyttöön.

Ensimmäisen haastatteluaineiston koodauksen pohjalta tehdyssä analyysissä tuli esiin sitoutumiseen vaikuttavia positiivisia tekijöitä. Kategorisoin ne eri merkityskokonaisuuksiin, kuten tieto, ilmapiiri ja ihmiset. Siffin senioriklubilaiset kokivat ensimmäisellä haastattelukierroksella vuonna 2009 museon toiminnan ja klubin olosuhteet joka suhteessa myönteiseksi. Huomiota kiinnitettiin kiinnostavaan ohjelmaan, tervehtimiseen, hymyyn ja lämpimään tunnelmaan. Kertomukset paljastivat, että senioriklubilaiset kokivat olevansa tervetulleita ja saavansa arvostusta henkilökunnalta. Myös oma tekeminen ja uuden oppiminen koettiin myönteiseksi.

"Se tietosuus, et mä oon nyt jo – ku lehtiä lukee joka paikassa – sellanen väheksyvä asenne. Sitä täällä ei koe. Tässä museossa ei väheksytä vanhuutta. Koska täällä on vanhoja tavaroitaki. Tää ei oo mikään modernin taiteen museo (naurua), siks mä ehkä erosin sielt Kiasmasta. Joo vitsi-vitsi, mut ihan oikeesti, ni jopa nää teidän vahdit, jotka on ulkopuolisia, ni ne, jotka seisoo siinä, niin hänki tervehtii ystävällisesti. Mut kyllä mä oon sitä mieltä, et myös meidän tulee tervehtii ystäväl-

lisesti. Ei pidä kuvitella, et muut meitä kantaa, kyl meidänki pitää suhtautua myös muihin ihmisiin positiivisesti. Sehän tulee niinku peilistä takasin.”²⁴¹

Tein ensimmäiset senioriklubilaisten haastattelut vuonna 2009, jolloin klubi oli ehtinyt toimia jo viisi vuotta puutalon alakerrassa. Toiminnasta ei juurikaan tiedotettu laajemmin – kyse oli alun perin pilottiprojektista, joten tieto kulki lähinnä museossa jaettavien lehtisten, KAS-lehden sekä tuttavien välityksellä. Sinebrychoffin taidemuseo koettiin haastateltavien mukaan fyysisesti ja esteettisesti turvalliseksi samoin kuin siellä kohdattavat ihmiset herättivät luottamusta. Taide kokosi ihmiset yhteen ilman, että täytyi olla minkäänlaisia etukäteistietoja tai erityisosaamista:

”Sisältö vaikuttaa paljon siihen, mikä kiinnostaa. Teidän erikoisalut, kaikki konservaattorit, näyttelyjen esittely.”²⁴²

KUVA 7 Konservattori Maija Santala puhumassa taideteosten konservoinnista.

Lähes kaikkien kävijöiden suosituin ohjelmakierros on päästä kuulemaan konservattorin tutkimuksia. Ihmisiä kiehtovat pinnan alla olevat piilokuvat, vanhat pigmenttilöydökset ja teosten takana olevat mahdolliset proveniensiin liittyvät tiedot. Kuvassa on meneillään ”istunto” museon empiresalissa.

Seniorit nauttivat yhdessä tekemistämme vierailuista myös ulkopuolisiin kohteisiin. Saimme kutsun Eduskuntaan erään kansanedustajan vieraaksi.

KUVA 8 Molla ja Irma eduskunnassa.

Haastateltaville oli heidän kertomustensa mukaan rohkeutta vaahtavaa osallistua toimintaan esimerkiksi museoympäristössä. Useat heistä olivat tulleet henkilökohtaisen kontaktin kautta tai ystävän kanssa. Senioriklubi rohkaisi liikkumaan kodin ja museon ulkopuolisiin kohteisiin.

²⁴¹ Pia 180515.

²⁴² Marjaleena 1/2 230511.

KUVA 9 Eila rooliasussa.

Eila oli muuttanut Tampereelta neljänkymmenen vuoden jälkeen Helsinkiin jättäen kaikki ystävänsä sinne ja kaipasi uudella paikkakunnalla toimintaa. Eila sai klubista tiedon tyttäreltään, joka lauloi kanssani samassa kuorossa.

*"Kaipasin tämmöstä ja Marjo (tytär) tiesi, että haeskelin ja mietin mitä keksis jostain mielenkiintoista. Ja tietysti hän kertoi sitten. Silloin kun mä tulin tänne, niin olin siinä kohti, että oli aika vähän väkee. Ilmeisesti olit sitten sen takia puhunut siitä. Mähän, totta kai, heti paikalla ajattelin, että se vois olla mun juttu. Heti paikalla oli sellainen, kun tultiin tänne taidepajaan, semmonen, että tännehän oli mukava tulla. Sitä vähän jännitti ja ajatteli, että mitäköhän sitä nyt. Molla sano heti, et tuu tähän istumaan. Tuossa pöydässä istuttiin. Sitä aatteli, että toi uus' ihminen arastelee. Se tuntuu heti mukavalta, että täällä on taitaa olla sellasta välitöntä porukkaa. Ja niinhän mä sitten onn tässä vuosien mittaan aatellukki, että tosi ihana juttu, että tämä tuli ilmi yleensä, et tämmönen mahdollisuus on."*²⁴³

Marjaleena peri paikan Maija-Liisa-ystävältään, joka lopetti klubikäynnit muuttuaan Helsingistä toiselle paikkakunnalle:

"Se on kauheen tärkeä, että tuntee – vaikka mä en niinku tuntenu ihmisiä, niin silti tuli sellanen tunne, että täs on kiva olla ja sit vetäjä Leena oli aivan erinomainen, josta tietysti johtu – et, kyl se vetäjä on hirveen tärkeä. Jos sä olisit jotenkin toisenluonteinen, niin en mä tiedä pysyiskö tämmönen, vois pysyä koossa,

²⁴³ Eila 200309.

mutta toisella lailla. Ja sit mun mielestä kaikki nää ihmiset on ollu – enhän mä tietenkään oo kaikkiin tutustunu – mutta nihin, mihin oon, ni heki on mun mielestä kauheen kivoja ja lämpimiä, vaikka me ei nyt täällä paljoo ehditä jutella, mutta se vähä mitä on, niin tulee sellaseen tuttuun joukkoon, vaikka ei ookkaan mitään yhteistä menneisyyttä. Ku se Maija-Liisa Hirvi soitti mulle ja sano, et hänellä on nyt mulle paikka. (naurua) Ku hän jää pois, niin hän on suositellu sinulle, et jos mä tulisin. Mä kuvittelin sillon, et on tietty määrä ihmisiä ja mä tulisin jos joku jää pois. Sit se paikataan.

LH: Nyt se vähän onkin niin, ei pystytä ottaa yhtään lisää.

MLM: Mä tulin suurin odotuksin. Ja Maija Liisa ylisti tietysti tätä kauheesti ja sano, et se on JUST semmonen JUST semmonen, et sä tykkäät (naurua), hän tietää, et sä tykkäät. Kyl näin olikin.

Nyt, kun tässä on tää tietty määrä ihmisiä, niin se asettaa tiettyjä rajoituksia.

Sit, jos se halutaan pitää jossain 20 -25 – 30:ssä, niin ei sitä voi hirveesti mainostaa, jos halutaan pitää nekin, jotka ovat olleet kauan. Jos ei ketään potkita pois entisistä. ”²⁴⁴

Pia liittyi klubiin jäätyään eläkkeelle, hän oli kuullut toiminnasta Irmalta. Irma puolestaan oli kuullut klubistaan ystävättäreltään, joka oli lukenut asiasta lehdestä. Sen jälkeen, kun seniorit olivat kotiutuneet puutalon alakertaan ja olimme luoneet luottamusta herättävän toimintasuunnitelman, Sinebryhoffin taidemuseoon alettiin liittää jo monia mielihyvää kertovaa ajatusta. Päätaavoitteena senioriklubin toiminnalle oli löytää uusia inspiroivia aiheita museon koelmista ja aihepiireistä.²⁴⁵

Marita oli tullut Sinebryhoffin taidemuseoon, nyt jo pois menneen miehensä kanssa, kolmisenkymmentä vuotta sitten. Marita löysi Helsingistä entisen luokkatoverinsa kuudenkymmenen vuoden takaa, jonka kanssa he tulivat klubiin yhdessä:

”LH: Miten osait tulla Siffin senioriklubiin?

MK: Se oli ihan Marja Laineen ansiota. Hän kertoi tästä ja tiesi varmasti, että asia kiinnostaa. Silloin hän sanoi, että hän voi kysyä, jos voin tulla mukaan, se olis kiva.

Tulin kesken, tavallaan, ja olin korkeintaan kaks kertaa mukana ja se oli minulle ihan selvää, että minä liityn siihen. Senioriklubissa ollaan saman ikäisiä, samat intressit, meillä on hyvin paljon yhteistä. Koko henkihän on niin positiivinen. Uudet jäsenet hyväksytään.

Tämän on kiva, kun se on määrätty yllätys ja mukava, että on vaihtelua.”²⁴⁶

²⁴⁴ Marjaleena 2/2 230115.

²⁴⁵ Liite 12.

²⁴⁶ Marita 310309.

KUVA 10 Koffin hevostia ihailmassa Marita ja Marja rooliasuissaan 21.10.2011.

Monet klubilaiset ovat toimineet omaishoitajana ennen osallistumaan toimintaan. Toisaalta osa hoiti melko aktiivisesti lapsenlapsiaan, joten perjantain kaksi tuntia koettiin "omana aikana". Muiden ikätoverien tapaaminen tuntui rentoutavalta.

KUVA 11 Uusittuun Ateneumiin tutustumassa vuonna 2016. Helena B, Irma, Marjaleena, Leena S., Marja-Leena, Eila ja Hilikka.

*"Niin kauan, kun äitini eli, niin asuin hänen kanssaan, hän oli aika sairas. Mä oon ollu nyt neljä vuotta vapaana, ettei oo semmosii siteitä. Jos mä haluun lähtee matkalle, niin ei mun tarte keneltäkään kysyä, et voinks mä nyt lähtee tai miten mä nyt järjestän tän. Et löytyy aina jotain yhteist puhumista näitten Siffin klubilaisten kanssa, et oli se kuka vaan. Minä sain kuulla itse asiassa sinulta...(naurua)...sähköpostilla, kun rupesin kyselemään, että minkälaisia alennuksia täällä voisi olla, niin jos useemmin käydä näitä esityksiä kuuntelemassa, sitten siinä vastasit, että ei ole alennuksia, mutta on senioriklubi, jos se kiinnostaisi. Sehän kiinnosti. On joidenki kans enemmän tekemisissä, muttei ulkopuolella. Ollaan puhuttu ja tommost ihan mukavaa. Sitten tää yhdessäolo. Mulla ei oo sisaruksia tai lähisukulaisia, neki vähät mitä on täällä en oo tekemisissä, mut sitten ne ystävät, joita on, niin meillä on erilaista tekemistä – käydään taidenäyttelyissä tai konserteissa, vähän kaikkee tämmöstä. Se on kuitenkin aika pieni ryhmä. Et on kuitenkin kiva nähdä ja tavata muita ihmisiä, jotka on samasta asiasta kiinnostuneita."*²⁴⁷

Ikäkysymys puhutteli klubilaisia. Oltuaan mukana useamman vuoden senioriklubissa, alkoivat he kysyä, kuinka kauan voi olla toiminnassa mukana. Klubin maine oli alkanut kiiriä ja osallistujia oli jossain vaiheessa niin runsaasti, että ilmoittautumisen yhteydessä tuli näyttää eläkeläiskorttia, jotta toiminta suuntautuisi oikealle kohderyhmälle.

*"MLL: Mutta tietysti tässä on iäkkäämpiäkin mukana, mutta ei se mun mielestä oo mitenkään hankalaa. Ei se mun mielestä aiheuta mitään. Ei voi sanoa, et ois yläikäraja, et se ois vaan tietyllä välillä. Jos on niinku alaikäraja, mutta siitä sitteen niin pitkään, ku haluaa ja jaksaa olla."*²⁴⁸

Sosiaaliset suhteet ihmisten välillä olivat hienovaraiset niin kassalla kuin ryhmässä. Ryhmätapaaminen oli kassan vieressä, minkä ääreltä kuului yleensä iloinen puheensorina. Siellä uudet ja vanhat klubilaiset näyttivät nimellä varustetun klubikorttinsa ja tulivat siten nimeltä tutuksi myös henkilökunnalle. Klubikortin poistuttua tilalle tuli kertamaksu. Eläkeläisten arjessa raha oli tiukassa, mutta he halusivat olla lojaaleja ja tukea museon toimintaa. Huomioimme klubin ajankohdan museon aikataulussa, jotta klubilaiset ehtivät sen jälkeen edulliselle lounaalle.

"Henkilökunta on ollu ystäväällistä, vaksit sanoo aina päivää tai huomenta. Klubi ei välttämättä mun tulemiseen vaikuttanu. Se ei ehkä oo ratkaiseva tekijä. Vau, mä oon ollu ihan tyytyväinen, ei oo tullu mistään asiasta sellasta, et miks tää tehään noin. Mä oon yleensä hirveen kriittinen ja negatiivinen heti jos on jotain. Mun mielestä kaikki on ollut tosi nastasti. Saleissa istumisesta tulee laajennusta luennoille, mitä kaikki kaipaa, ettei kato pelkkii esineitä. Mä hirveen harvoin lähen niihin yleisesittelyihin, opastuksiin. Jotenkin tietää, etä siellä on miljoona ihmistä ja ne on monta kertaa sellasina aikoina, et mä en liiku niihin aikoihin. On hyvä ettei puhuta ammateista. Sekin on iso plussa tässä, sanotaan, kukaan ei tuu sun

²⁴⁷ Marja-Leena 060611.

²⁴⁸ Marja-Leena 060611.

omalle reviiirille. Mä oon 65, ihan nuori vielä. Se on niinku itte tuntee. Mä oon aina sanonut, etten mä haluu koskaan tulla aikuiseksi.”²⁴⁹

KUVA 12 Senioriklubi puutalon alakerran taidepajassa.

Klubin alkuvaiheen keskeisimpiä hahmoja oli Molla, joka huolehti, että ihmisistä pidetään hyvää huolta eikä ketään jätetä yksin. Hän otti monet uudet tulokkaat siipiensä suojaan omalla rempseällä tavallaan. Molla kuvassa toinen vasemalla. Kuva on otettu klubin alkuvaiheessa digitaalisella videokameralla, mistä johtuu kuvan heikko laatu.

Molla, kuten monet muutkin, oli taitava kuvataiteessa ja puheissaan raikkaan suorasanainen. Joskus hän pyyteli anteeksi tokaisujaan, mutta minua se ei häirinnyt:

”Sekin on lastenlasten kanssa, kaikki eivät ole isoäitejä. Aina lähdetään siitä, että kaikki on mummuja ja että kaikilla on lapsenlapset, mutta näinhän ei ole. Mullaakaan ei ole lapsenlapsia. On erilaisia ihmisiä. Jos joku haluaa muunlaista konseptia, niin onhan näitä museoita, jossa on museonystäviä. Tämä käy kaikensorttisille ihmisille. Jos ryhmä koostuu pelkästään museo lehtoreista ja kuvaamataidonopettajista, niin kuin ammattilaisista, niin se on vähän eri asia sitten. Tänne voi tulla sieltä sun täältä. Niin kuin minäkin olen ollut 40 vuotta työelämässä, niin sitä haluaa jotain ihan muuta. Tiedän, että kaikki on laihoja ja nuorekkaita, urheilee ja juoksee tuolla. Mä en taas harrasta sellaista. Mäkin ajattelin, että mä tuun kiltiksi enkä auo liikaa päätä enää.”²⁵⁰

Kun museo vuonna 2012 siirsi taidepajan puutalon yläkertaan, herätti se paljon tunteita. Henkilökunta oli turhautunut, koska muuttoratkaisu ei ollut toimijoiden tahdon mukaista. Toisaalta tuli valmistaa erityisesti senioriryhmää muutokseen, joka saattoi monen kohdalla johtaa tilanteen uudelleen arviointiin – voinko enää osallistua toimintaan tilojen siirryttyä hissittömään yläkertaan?

²⁴⁹ Riitta 060409.

²⁵⁰ Molla 2003009.

KUVA 13.
Puutalon yläker-
ran taidepaja.

Aikuisten ihmis-
ten mahtuminen
pieneen huonee-
seen kävijämää-
rän ollessa par-
haimmillaan yli
kaksikymmentä
oli haastavaa.

Vuonna 2014 pohdimme senioreiden kanssa yhdessä, millaista toimintaa olisi mahdollista toteuttaa, koska klubimaisuuden purkaminen teki kävijämäärän ennakoimisen ja työpajojen suunnittelun lähes mahdottomaksi. Samalla kannettiin myös huolta, hajoaisiko ryhmä. Korkeat portaat estivät osaa entisiä ikään-
tuneita vakiokävijöitä osallistumasta taidepajatoimintaan:

"LH: Sitä mä ajattelin, et jos me nyt keskitytään taidehistoriaan, niin meidän ei tarvitse täällä olla, koska tää on kuitenkin vähän ahdas.

HB: Jos tulee useampia.

LH: Se on sitte eri asia, jos me halutaan tehdä joskus joku taidetörmä, niin mä en usko, et kaikki ees haluaa tehdä.

HB: Riippuu siitä, minkälainen..."²⁵¹

"Toisaalta se tuo tiettyä turvallisuutta, kun tässäkin on tämä ryhmä. Se siitä jää ehkä puuttumaan. Ei sitä tiedä, jos samat ihmiset innostuu. Sitten siellä olisi kuitenkin niitä perusihmisiä.

*MLM:- niin, Se on hyvä päivä, mutta se johtuu tietenkin siitä, että mulla ei oo perjantaina mitään muuta sovittua, kun taas jollain muuna päivänä on. Niin siinä mielessä mä oon pitänyt siitä. Se päättää sen viikon, vaikka ei eläkeläisellä työ-
viikkoa olekaan."²⁵²*

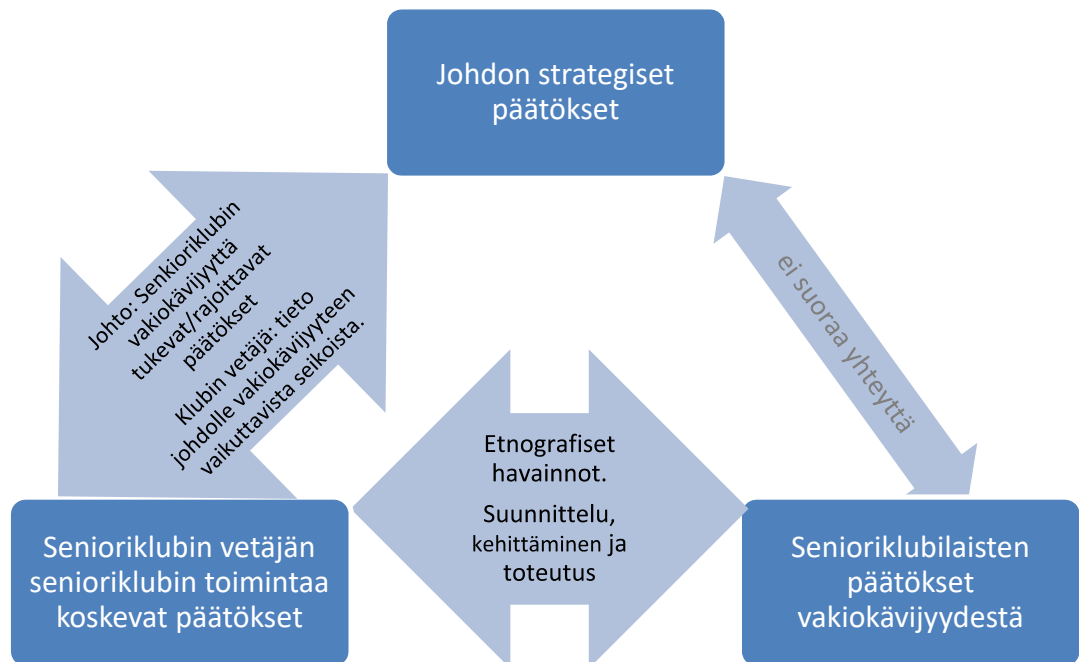
Vuoden 2015 seniorien haastatteluvastauksista näkyvät museossa tapahtuneet muutokset. Taidepajalle osoitetut uudet tilat olivat riittämättömät entisen kaltaiselle toiminnalle. Erityisesti taiteentekniikkoja käsittelevien taidepajatyöskentely muuttui haasteellisemmaksi. Toiminnasta vastaavan tuli huolehtia, että

²⁵¹ Helena B 300115.

²⁵² Marjaleena (1)/2 230115.

asiassa nähtäisiin hyviä puolia, eikä muuttoajatus rasittaisi klubilaisia. Tilanteessa tehtiin paras mahdollinen, että toiminta edelleen kannustaisi senioreita osallistumaan toimintaan. Ihmiset olivat lojaaleja, kunnes seuraava koetinkivi oli muutaman vuoden kuluttua tapahtuva hinnoittelun tuoma ahdistus.

Kuviossa 4 on kuvattu senioriklubilaisten kokema tunnustamisen malli. Omat etnografiset havaintoni tukevat heidän kokemustaan. Kuviossa näkyy klubin vetäjän suhde johtoryhmään ja senioriklubiin. Johtoryhmällä oli yksisuuntainen johtajalähtöinen päätäntä- ja toimeenpanovalta, mihin ei liittynyt erityistä senioriklubiin tai sen vetäjään kohdistunutta vuorovaikutteisuutta työn kehittämisen näkökulmasta. Tutkimuksessani tunnustamisen teoriaan liittyvä kategoriointi liittyy sekä henkilöstöön että saavutettavuuteen. Nuolet osoittavat aktiivisuuden suunnan ja kertovat toiminnan tekijän.

KUVIO 4 Tunnustaminen seniorin kokemuksena.

Tutkimalla sitoutumiseen ja tunnustamiseen liittyviä kertomuksia voimme löytää myös sitoutumatta jättämiseen liittyviä tekijöitä. Nämä puolestaan liittyvät laajempaan ei-kävijyyden kokonaisuuteen. Tunnustamatta jättämiseen liittyvät maininnat liittyivät Kansallisgallerian senioreihin kohdistamaan hintapolitiikkaan sekä taidepajan taloudellisiin ja fyysisiin saavutettavuusongelmiin. Museon ylin johto joutui ulkopuolisten paineiden alla tekemään senioreille epäedullisia ratkaisuja. Klubitoiminnan ulkopuolelta tulleet hallinnolliset toimenpiteet eivät tunnustaneet senioreita erityisryhmäksi huolimatta neljäntoista vuoden sitoutumisesta toimintaan. Haastateltavat itse kokivat, että organisaation strateginen johto ei kaikissa tilanteissa osoittanut riittävää kiinnostusta heidän toi-

mintaansa tai klubin olemassaoloa kohtaan.²⁵³ Seniorit kokivat tila- ja hintamuutokset otteiden koventumisena ja välinpitämättömyytenä heitä kohtaan.

5.3 TAIDE - kognitiivinen ajattelu, elämys

Yliopistotutkija Tuija Saresma on tutkinut taiteen merkitystä suomalaisten arjessa.²⁵⁴ Artikkelissaan *Dialogeja taidetarinoiden naisten kanssa* kolmen naisen omaelämäkerrallista taiteen kohtaamista Saresma käy omaa dialogiaan kunkin naisen tarinasta. Hän toteaa, että kirjoittajien elämykset ovat vaikeasti tavoitettavissa muiden jaettavaksi. Kuitenkin taide on arjessa vankasti läsnä, yksityisenä ja henkilökohtaisena asiana.²⁵⁵ Saresman kuvailemat henkilöt voisivat hyvin olla Siffin senioriklubista. Taiteeseen ja sen kokemukseen liittyvät tunteet jäävät kirjoituksissa usein piiloon, ”rivien väleihin”.²⁵⁶ Koska olin jo hylännyt ajatuksen kysellä haastateltavilta taidehistoriallisia faktoja, käänsin ajatuksen toisinpäin: mitä taidehavaintoja tutkimusaineistosta on löydettävissä? Vaikka haastatteluissa puhuttiin paljon taiteesta, viitattiin klubilaisten kertomuksissa taiteentarkastelun tapahtumaan: milloin, miten ja kenen kanssa taidetta tarkasteltiin. Taide loi toiminnalle sekä kauniin taustamiljöön että kohottavan tunteen: he saivat olla muiden senioreiden kanssa saleissa kuuntelemassa asiantuntijoiden pitämiä taidehistorialuentoja:

”No joo, mä oon nauttinu esimerkiks tosi paljon noista, kun meil on ollu noita historiajuttuja tuolla ja katottu niitä Ruotsin kuninkaitten kuvia ja muutenkin muutokuvista mä tykkään aika paljon, koska siin näkee sitä aikaa, ne vaatteet ja kaikki mitä niillä on. Onhan mul jääny sit tauluja...ku mä en muista niitä nimiä, niin se mis on se keinu (Watteau), se on mun lemppari mitä mä tykkään käyvä kattomassa. Ja sitte ku me luettiin niitä faabeleita, ni se yks taulu, mis on ne kaiken maailman elukat Orfeus. Tietysti kauheen monta muuta. Sillon ku käytiin niitä vanhoja antiikin tarinoita, ni must se oli aivan mahtavaa kerta kaikkiaan. Olihan niitä koulussa joskus lukenu, mut se oli jo menny toisest sisään ja toisest ulos.”²⁵⁷

Sinebrychoffin taidemuseo koettiin haastattelujen mukaan erityisesti vuoden 2009 ja 2011 välisenä aikana ”kotimuseoksi”. Taidepajassa opittiin käsitöiden ja kuvataiteen tekniikoiden lisäksi muun muassa kirjanvalmistusta. Tekemisen motivaationa oli, että sillä voisi olla jokin käytännön merkitys, kuten päiväkirja, luonnoslehtiö tai vieraskirja. Esteettisyys ja pitkäjännitteisyys tekemisessä koettiin miellyttävänä.

---

²⁵³ Ks. luku 8.7.

²⁵⁴ Saresma 2002, 16–17.

²⁵⁵ Saresma 1998, 230–310.

²⁵⁶ Saresma 2002, 17.

²⁵⁷ Irma 180515.

*"Kyllä se tietenkin tää taide, se on kuitenkin tässä taustalla koko ajan."*²⁵⁸

Haastatteluiissa puhuttiin itsestä myös kolmannessa persoonassa "seniorista", monikon ensimmäisessä "meistä" sekä myös toisten ihmisten kertomusten tai kokemusten kautta. Kuvailut klubitoiminnasta olivat positiivisia ja toiminta koettiin merkityksellisenä. Kävijätutkimuksissa usein tullut kommentti paikan rauhallisuudesta ja kauneudesta mainittiin myös seniorihaastatteluiissa.

*"Seniורי-ikäinen ihminen tykkäisi kovin tämmöisestä. Tää ois niin kuin meille sopiva paikka. Niin kuin olemme joskus sanoneet, tämä on meidän kotimuseo. Kesäkin voi tuntua tyhjältä, meillä oli kerran tän yhden tytön kanssa, hän oikein odotti, etteikö se jo pian ala, aika tuntui niin pitkältä." Rakennus on viehättävä, siellä on ihana tunnelma. Olen ajatellut, että se on toisille ihmisille tärkeämpi kuin toisille. Mun mielestä se on ihana, rauhallinen, viiptyilevä. Siellä ei ole kiire ja siellä on kaunista katseltavaa. Se on hermolepoa ihmiselle, kun se tulee tänne. Koko ympäristö, pajat ja kaikki."*²⁵⁹

*"Heilläkin (haastateltava tarkoittaa museon muuta henkilökuntaa), kuten sinulla, on kaikilla omakohtasia kokemuksia, niin niihin tulee tarinoita väliin, joka antaa siihen...jos sä luet kirjasta, niin saat sen tiedon, mutta kun kuuntelet ihmistä, niin näet hänen innostuksensa ja sitten kun noista tauluista otetaan sellaisia yksityiskohtia. Jos sä itte kattoo näyttelyssä taulua ja kokonaisuutta, ehkä kiinnität johonkin huomiota, mutta sitten kun tämmönen esittelijä siitä kertoo, niin hän osaa tuoda siihen sen elämän ja historiaa, miks nää on tässä näin. Mun mielestä ne on aivan loistavia. Myös nää taidepajat, missä me tehdään jotain, on kans kivoja."*²⁶⁰

Eila viihtyi ryhmässä. Hän vaikutti hiljaiselta ja kertoi harvoin ajatuksiaan ääneen. Haastattelussa hän oli hyvin avoin ja tuntui myös nauttivan henkilökohtaisesta opastuksesta:

"Paras on se, kun kierretään tuolla ja sinä taikka sitten joku muu on ollu siinä selostamassa. Se ei kerta kaikkiaan, jos yksin kiertää siellä ja kättelee ja vaikka kuinka nauttis, mutta siinä saa kaikkienkokoista tietoo mitä muuten ei tiedä eikä saisi. Kun on asiantuntija, niin se on kerta kaikkiaan sellaista mikä jää kaiken kaikkiaan mieleen."

*Kaikkein parasta tietoa on kyllä se, kun sinä puhut siinä ja luet tietoa kirjoista ja muistat kaikkea. Se on kyllä kaikkein paras. Vaikka kuinka lukee niitä esitteitä mitä siinä on, niin ei se sillä tavalla jää kuin kuultuna. Voi vielä kysyä, jos joku jää askarruttamaan."*²⁶¹

258 Marjaleena 1(/2) 230511.

259 Molla 2003009.

260 Marjaleena 1 (/2) 230511.

261 Eila 200309.

KUVA 14 Portugalilaisen kaakeli-maalauksen harjoittelua. Kuvan on ottanut Anna Ahtola.

Leena Hannula testaa värejä puutalon yläkerran taidepajassa.

*"Kyl mä suunnittelisin joka tapauksessa sen, et noihin aina, kun on noita vaihtuvia näyttelyitä, niin niihin tutustuminen on kyl tärkeä juttu. Ja mielellään ehkä vois olla vaikka kaksikiertaa. Riippuu tietysti vähän näyttelystä."*²⁶²

KUVA 15 Empiresalin istunto.

Seniorit olivat aidosti kiinnostuneita niin vakituisista kokoelmista kuin vaihtuvista näyttelyistä. Seniorit halusivat oppia ja kuunnella tarinoita: teosten tausto-

²⁶² Irma 180515.

jen ymmärtäminen ja niihin liittyvien tarinoiden ymmärtäminen kohottivat teosten arvoa kuulijoiden parissa.

Tutkimusaineisto osoitti selvästi, että taide oli klubilaisille kaiken toiminnan lähtökohta. Vaikka taidehistoriallista osaamista ei edellytetty, halusivat seniorit ryhmänä osallistua taideistuntoihin. He saattoivat peilata turvallisesti omaa tietämystään ja kokemuksiaan taiteen parissa. Henkilökunnalla oli tärkeä rooli tiedonvälittäjänä ja ohjelman toteuttajana. Ohjelmisto muokattiin pitkälti museon asiantuntijoiden erityiskiinnostusten pohjalta, jolloin vastaavan museolehtorin lisäksi museonjohtajaa, intendenttiä, amanuensseja, kuraattoreja ja registraattoreita myöten käsiteltiin kokoelmien helmet useampaankin kertaan vuosien varrella. Kategorisoin näihin liittyvät asiat esimerkiksi tieto, opastus ja henkilökunta.

”Minusta tuntuu, että se on se kokonaisuus, joka on niin harmoninen ja jossa aina löytää uusia asioita. Sitä ei katsele yhdellä kertaa. Teokset ja museon ilmapiiri. Siellä on oikeen hyvät A4:set, josta voi taas ottaa uudestaan. Täällä oli kerran oikein mielenkiintoinen juttu, oliko se röntgensäteellä löydetty toinen maalaus toisen takaa. Se oli aika kiehtovaa. Taisi olla Taiteen muisti, konservaattoreiden näyttely. Me ollankin sun kanssa istuttu, mikä on vallan viehättävää, kun istuu ja katselee. Taideteoksista kertominen on ollut kaikkein antoisinta. Ja taiteilijoista, heidän ajatuksistaan. Sinä asiantuntijana osaat kiinnittää huomion sitten määrättyihin asioihin.”²⁶³

”Olen oppinut, että taideteoksista voi nähdä ja ymmärtää vain hyöällä opastuksella. Tarinat antaa teokselle sisällön. Tarinat ovat nostaneet teokset korkeaan arvoonsa.”²⁶⁴

Hylkäsin jo heti alussa ajatuksen tutkia senioreiden taidehistorian tietoutta. Ratkaisu perustuu pitkälti siihen havaintoon, että myönteinen taidekokemus voi syntyä monesta muustakin tekijästä kuin pelkästä taideteoksen taidehistoriallisesta tarkastelusta. Senioriklubissa muotoutunut ryhmähenki oli monimuotoista sparrausta. Klubilaiset olivat kiitollisia siitä, että ohjelmassa huomioitiin mieleiset työskentelytavat, kuten saleissa istuminen ja taiteellinen työskentely. Saleissa istuminen ei erotellut ketään ja siinä sai jokainen yksilöllisen taidekokemuksen. Myös senioreille harvemmin suotu mahdollisuus ohjattuun taiteelliseen työskentelyyn otettiin innostuneesti vastaan, vaikka ihmisten lähtökohdat olivat hyvin erilaiset. Senioreita kannustettiin ja rohkaistiin olemaan rentoutuneesti taiteen parissa. Heillä oli vapaus unohtaa aiemmat luennot ja ilo löytää uudelleen samat tarkasteltavat teokset. Otimme klubissa käytännön, että erityisistä teemoista, kuten näyttelyihin liittyvistä kukkien kielistä, tulppaanin historiasta tai muista allegorioista annoin senioreille mukaan kirjallista materiaalia.

”Mua on viehättänyt tässä museossa tää tila. Niinku aattelee, et se on vielä ollu jonku koti. Nyt just sillon, ku oli se tulppaaninäyttely, niin mä jäin niitten huoneitten ovelle kattoon, et kyl tää on mieletön. Se on niinku joka kerta semmonen.

---

²⁶³ Irma 180515.

²⁶⁴ Ilari 12.3.2017.

Mä ottasin tiedon kyl paperilla, mä oon niin vanhanaikainen. Must on niin ihana ajatuksella lukee, jos ottaa kuulokkeet, niin se menee ohi. Sä voit paperilla vielä palata, oon kalkkis tunnustan. Sinänsä mitä museoissa on nykyisin huonekohtaisesti, selitykset, ne on hirveen hyvät. Mä en tiedä jollen mä olis toimittaja, et mitä mä saisin. Sitähän mä en oo ajatellu, mitä pressi saa tai jos mä tulisin normaalina katsojana.”²⁶⁵

”Kyllä ne näyttelyn selostukset ja että opas tuntee ja osaa alansa ja osaa hakea yksityiskohtia, osoittaa semmisiin esineisiin, jolla on jotain sanomista, jotka on jollain tavalla tunnettuja.”²⁶⁶

Kysyin senioreilta heidän halukkuuttaan osallistavaan vapaaehtoistoimintaan Jyväskylän kulttuuriluotsien tapaan. Suhtautuminen oli melko varovaista.

”LH: Kun mä mietin sitä, että museossa on joskus erilaisia tapahtumia, niin olisiko jotain sellaista, mitä te haluaisitte tehdä ihan itekin täällä?”

”Jos tehdään joku taidenäyttely, niin olla mukana valitsemassa teoksia tai...”

HB: (naurua) Se on aika mielenkiintoista, mutta en tiedä...miten se sitte...”

EI: Se ois kyllä aika vaativa homma. (Ajatus naurattaa)

LH: Se on ihan ajatuksen tasolla.

Me ollaan pohdittu sitä, miten museo vois tehdä yhteistyötä kävijöiden kanssa, silleen, et se on ihan.

HB: Periaatteessa.”²⁶⁷

5.4 TAIDEPAJA – sydämellä ja kipinällä

Museot ja kulttuuri-instituutiot ovat ottaneet yleisötyön osaksi kulttuurikasvatusta. Toiminta voi olla hyvin monimuotoista riippuen kulttuurilaitoksesta. Museossa taidepaja pystyy kokoamaan kaikenikäisiä ihmisiä elämäntarinoineen, taitoineen sekä luomaan museoon elämän sykettä. Siellä myös kuunnellaan ihmisiä, otetaan heidät vastaan. Falk ja Dierking ovat jakaneet sosiaalisen kontekstin kahteen: vuorovaikutukseen oman ryhmän kesken ja vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa.²⁶⁸ Oppimista tapahtuu kaiken aikaa ilman, että erityisesti opetetaan. Klubilaiset ovat omana ryhmänään ja muodostavat myös heille suunnatun oppimisen yhteisön. He oppivat toisiltaan ja saavat ryhmältä tukea tulkintoihin ja muodostaakseen erilaisia merkityksiä näkemästään ja kokemastaan. Museot ovat luontevia paikkoja yhteistoiminnalliselle oppimiselle.²⁶⁹

---

²⁶⁵ Riitta 060409.

²⁶⁶ Helena B 300115.

²⁶⁷ Helena B 300115.

²⁶⁸ Falk ja Dierking 2000, 138.

²⁶⁹ Falk ja Dierking 2000, 138.

" Olin alussa huolissani, etten pärjää tässä luovassa seurassa, mutta olen nyt päässyt tästä tunteesta kiitos mukavan ja inspiroivan ohjaajan ja kanssasisarien.

Ja, mikä ihana ympäristö Siff-museo onkaan! Maalaustaidetta, huonekaluja, posliinia, hopeaa, tekstiilejä. On kuin ehtymätön aarreaitta. Olen tosi antoisassa klubissa ja iloitsen siitä. Tule sinäkin mukaan."²⁷⁰

Museot tarvitsevat kävijöitään, kävijät kokevat museon eri tavoin ja välittävät kokemuksiaan ystävilleen. Tunnistaminen muuttuu tunnustamiseksi, kun yleisön ja museohenkilökunnan kohtaaminen synnyttää kipinän. Museokäynnit eivät rajoitu pelkästään näyttelykäyntiin, vaan toiminnan ytimessä on mahdollisuuksien mukaan myös interaktiivinen taidepaja. Museon etuna on, että siinä toimisi hyvin koulutettu, uusia ulottuvuuksia tarjoava taidepajan vetäjä. Taidepajatoiminnassa tarvitaan monia taitoja, koska teknologia mahdollistaa taide- ja ympäristökokemukseen uusia lähestymistapoja volyymilla, mikä saa monet ihmiset hengästymään. Taidepajassa tavoitteena on kiireetön, kävijää huomioiva ilmapiiri.

KUVA 16 Eiran musiikkikoulu.

Siffin senioriklubilaiset kutsuttiin harjoitusryhmäksi Eiran musiikkikouluun, missä suunniteltiin senioriryhmille musiikinopetusta.

Sinebrychoffin taidemuseossa vastaava museolehtori kohtasi kaikenikäisiä museokävijöitä hyvin erityyppisissä näyttelyissä. Tehtävänä oli muokata taidehistoriallinen, joskus jopa arkeologinen ja kulttuurihistoriallinen tutkimus kävijälle ymmärrettäväksi, uskottavaksi ja mielenkiintoiseksi palapeliksi, joka rakentui eri näyttelyiden ympärille rakennetuista teksteistä ja oheisohjelmatapahtumista. Vastaava museolehtori huolehti kaikista taidepajoista, hallinnollisista asioista, toimi oppaiden tukihenkilönä ja perehdyttäjänä sekä osallistui kaikkien näytte-

lyjen ja niiden oheisohjelmien suunnitteluun ja toteutukseen. Työpäivä saattoi vaihdella suuresti sisältäen opastettuja kierroksia, taidepajatoimintaa, museodraamaa, luentoja, konsertteja, teemapäiviä tai pedagogisen materiaalin tuottamista.

Oman arkikokemukseni perusteella voisin todeta, että seniorit nauttivat erityisesti heille suunnitellusta yllätyksellisestä ohjelmasta, missä ei tingitty laadusta. Tavoitteeni oli tuottaa elämyksiä ja iloa, ylläpitämään liikunnallisuutta ja tuomaan mielekästä sisältöä tiedollisella tasolla. Yhteistyötä tehtiin tällä periaatteella monen toimijan kanssa, joista eräs oli Eiran musiikkikoulu. Tarkoituksena oli myös tutkia, olisiko tällaiselle ryhmälle tilausta. Klubilaiset nauttivat kokemuksesta. He saivat kokeilla soittimia musiikin ammattilaisen johdolla. Senioreille oli tärkeää se, kuinka ryhmää vedettiin ottamalla huomioon heidän persoonansa:

”Ja totta kai tää koko ryhmä, ryhmäytyminen, kun ihmiset on oppinu tuntemaan toisensa, niin se on tullu sillä tavalla niinku tärkeemmäks. Ensiks se oli vaan niinku tekemässä ja kuulemassa ja osallistumassa, mutta nyttän myöskin ne ihmiset on muuttunu ystäviks. Et kun mä myös kuulun johonkin muun museon ryhmään, niin meillä on menny kolme vuotta, ennenku se ryhmä on ryhmäytyny ja tuntuu, et on kiva tavata niitä ihmisiä ihmisinäkin. Täällä kaikki ihmiset on kohdattu sillä lailla arvostavasti. Se on must tosi hieno asia. Ja totta kai, tän koko ryhmän toiminnan glue on se, et ryhmän vetäjä on sellanen henkilö, joka panee itsensä peliin. Hänellä on se kipinä. Vaik ois vain kanto tuol puistossa, niin ku hänellä on se kipinä, niin hän saa meidät vaikka katselemaan vaahteran lehtiä ja ihmettelemään niitä.”²⁷¹

KUVA 17 Seniorit lähdössä aikamatkalle museoon.

²⁷¹ Pia 180515.

Pitkän elämänkaaren myötä tapahtumat, ympäristö, perintötekijät ja jopa satumat muokkaavat ihmistä. Kasvamme erilaisiin kulttuureihin, jotka muovavat meitä persoonina. Lapsuus, koulu-aika ja aikuisikä määrittelevät, mitä opimme, mistä pidämme ja miksi haluamme tulla. Julkinen keskustelu ja sosiaalinen sekä kulttuurillinen ympäristö määrittelevät ja luokittelevat meitä ihmisinä. Oma aika ja vapaus harrastaa mieleisiä lajeja alkaa monille olla täysin sallittua vasta seniori-ikässä. Aikuisella ihmisellä on elämässään tapahtumia ja kokemuksia, jotka vaikuttavat asenteisiin ja toimintatapoihin. Ihmisten kohtaaminen edellyttää myös vetäjältä aistiherkkyttä. Anja oli kiitollinen siitä, että ei tarvinnut esiintyä eikä osallistua, sai vaan olla mukana:

”Tämän lämminhenkisen ja iloisen ilmapiirin luo meidän lehtorimme superiloinen ja välitön Leena, hän on ihana! Hän jaksaa innostaa ja kannustaa meitä kalkkiksia. Hän on meidän sydän ja sielu. Totean vain, että tämän tyyppinen taideterapia on oikein aktiivista hengen nostatusta meille senioreille. (En uskalla sanoa vanhuksille, jos joku vielä loukkaantuu!) Suosittelen sinullekin, tule joukkoon mukaan!”²⁷²

Siffin taidepaja ei ollut lääketieteellisessä mielessä taideterapiaa, vaikka saattoi arkipuheen mukaan ollakin terapeutista. Anja lopetti klubin muutettuaan paikkakunnalta. Pidimme yhteyttä puhelimitse ja sain hänen puheestaan käsityksen, että hän 91-vuotiaana käy edelleen perheensä tukemana kerran viikossa Helsingissä kuuntelemassa Tuomiokapitulissa järjestettyjä luentoja. Anja edustaa slow go-senioria, joka haluaa osallistua ja oppia uusia asioita. Osallistuminen kulttuurieroihin edellyttää aina ulkopuolista tukea.

KUVA 18 Hevosmies Make ja Koffin hevoset.

Koffin hevostalli oli aivan taidepajan vieressä. Hevoset ja tallimestarit olivat ystävällisiä ja auttavaisia senioreita kohtaan. Klubilaisilla oli ilo päästä hevoskyydeillä Kaivopuistoon piirtelemään ja maalaamaan. Monet ohikulkijat halusivat liittyä seuraan, mikä herätti hilpeyttä.

Seuraavassa on erään seniorin kuvaus taidepajasta. Hän oli kuvataiteen ammattilainen ja piti erityisesti taidepajoista, missä sai kokeilla vaihtelevia tekniikoita:

"Hei Leena

Lähetän pari sanaa Siffin senioriklubista. Klubilaiset tutustuvat Siffin taidemuseoon kulloisenkin näyttelyyn oppaan kanssa. Meillä on aiheeseen ja taiteilijoihin liittyviä esitelmiä ja dia- ja filmiesityksiä, joita asiantuntijat pitävät.

Saamme tutustua kulloiseenkin aiheeseen myös maistellen ja työskennellen. Saamme syödä ja juoda ruokia ja juomia, jotka liittyvät näyttelyyn aikaan ja tapoihin. Taidepajassa maalataan tai askarrellaan.

Käymme myös muissa taidemuseoissa oppaan johdolla tutustumassa ajankohtaiseen näyttelyyn. Joskus meillä on vain muuten mukavia kahvihetkiä ja tapahtumia. Kuten esimerkiksi ajelu Sinebrychoffin hevosilla Kairopuistoon. Kiitos, Leena, sinulle taas kuluneesta kevätkaudesta, joka minusta oli oikein mukava ja antoisa!"²⁷³

KUVA 19 Silkkimaalaus.

Helena B., Eila ja Pia maalaamassa silkille puutalon alakerran taidepajassa.

KUVA 20 Le Notti Italiane -näyttely.

Senioriklubin yhteydessä tutustuimme muotitalon toimintaan. Villa Tremondon edustaja Sara Vähäpassi esittelee klubilaisille kauden asusteita. Vaatteet ovat seniorille erityinen haaste, sillä ketteryys ja pukeutuminen vaativat asusteilta helppokäyttöisyyttä. Seniorit kaipaavat tyylikästä, heidät huomioivaa muotia.

" Sinikka

Viime kirjeessäsi kyselit, mikä se sellainen Sinebrychoffin seniorit oikein on, josta olen usein kirjoittanut. Ehkä on syytä kertoa sinulle siitä lähemmin.

Olemme vaihteleva määrä ikänaisia - joskus joitain mieshenkilöitäkin eksynyt joukkoon, mutta ovat ilmeisesti pelästyneet vahvaa naislaumaa - joille Sinebrychoffin museon lehtori järjestää museon piirissä monenlaista museon liittyvää ohjelmaa. Meille on selostettu museon perusnäyttely ja muuttuvat näyttelyt; olen näin ollen tutustunut tarkoin kaikkiin Sinebrychoffilla viimeisten viiden vuoden aikana pidettyihin näyttelyihin. Olemme myös tutustuneet museon historiaan ja osittain sisäiseenkin toimintaan, kuten konservaattorien työhön. On mielenkiintoista tuntea yhden tällaisen laitoksen taustaa ja kaikkea taloon liittyvää lähemminkin kuin mitä voi tietää joku satunnainen kävijä.

Meille on pidetty taideluentoja, esitelty yksittäisiä taiteilijoita, kuten Caravaggio, ajankohtainen Kahilan rekonstruoiman taulun vuoksi, tai muita vanhoja mestareita kuten Brueghel. Kerran lähdimme ulos kadulle; jokainen sai valita Bulevardilta oman kohteen, jonka museolehtorimme videoi, ja jota sitten kommentoimme. Sittemmin olemme lähteneet ulos useita kertoja, milloin Ateneumiin, milloin muotitaloon, milloin sataman väreihin tutustumaan tai hevoskyydillä puistoon, jne. Etkä usko mitä herkkuja olemme maistelleet aina punajuurilikööristä provanssilaiseen lounaaseen, ja äskettäin lounastimme italialaisessa ravintolassa. - Kuten huomaat, ohjelmamme on erittäin monipuolista, eikä tässä ole suinkaan kaikki

Voin hyvin mennä kuuntelemaan jotain taideluentoja, istua salissa muiden joukossa passiivisena. Mutta Siffin ryhmässä on mielenkiintoista ja antoisaa se, että emme ole pelkästään kuuntelijoita, vaan - ja nytpä käytänkin hienoa nykytermiä - ohjelmamme on "interaktiivista", voimme kysellä ja kommentoida kuulemaamme. Voimme olla muutenkin aktiivisia; olemme piirtäneet, maalanneet, valmistaneet koriste-esineitä, yms. Eihän tässä iässä oma aktiivisuus useinkaan riitä löytämään uutta harrastettavaa, joten tällainen toiminta pitää ihmiset liikkeellä, mielen vastaanottavaisena ja kiinnostuneena sekä myös lisää omaa aktiivisuutta. Tutustumme myös alan ajankohtaisuuksiin, jotka muuten voisivat jäädä meiltä huomaamatta.

Senioriryhmän ansioita on myös se, että tapaamme erilaisia ihmisiä; eihän seniori juurikaan enää tee uusia tuttavuuksia, ja koska kaikki ovat hyvin innostuneita ja samanhenkisiä, seurassa viihtyy. Tunnelma on Leena-lehtorimme ansiosta lämmin, ja aina siinä mielessä jännittänyt, ettemme koskaan tiedä, mitä on odotettavissa, paitsi että se tulee olemaan sekä hauskaa että korkeatasoista taideohjelmaa. Ylläolevasta ymmärrät varmaan, mitä tämä harrastus minulle tällä hetkellä merkitsee."²⁷⁴

KUVA 21 Maalausretki lähiympäristöön.

Tutkimus- ja vertailuaineistosta käy ilmi senioreiden arvostus asiakaspalveluhenkilökuntaa kohtaan. Henkilökunta on hyvin sitoutunutta ja saanut tehtävänsä jatkuvaa koulutusta. Siffin taidepajassa olen noudattanut ihmisten kohtaamisessa Tukholmasta saamaani mallia, josta esitän lyhyen kuvauksen. Museoissa esimerkillisimpiä asiakaspalvelukokemuksia olen kokenut Tukholman Skoklosterin linnassa. Olin vuonna 2011 muutaman opettajan kanssa perehtymässä Tukholman kotimuseoihin.²⁷⁵ Olin saanut Tukholman kaupungin stipendin asuakseni viikon Villa Bergshyddenissä. Tehtävänäni oli suunnitella opettajtyöryhmän kanssa Kotoa käsin -projektia. Ohjelmaan kuului vierailu eri museokohteissa. Erityisenä kokemuksena jäi yleisesti mieleeni se lämmin tapa, jolla ryhmämme otettiin vastaan Skoklosterissa. Kysyin henkilökunnalta mikä teki ilmapiiristä niin erityisen; henkilökunta oli silminnähdyn ystävällistä ja avuliasta. Meille kerrottiin, että henkilökunnan koulutukseen kuuluu lukea kirja *Det Goda värdskapet. Konsten att få människor att känna sig välkomna*.²⁷⁶ Kirjan oli kirjoittanut toimittaja, joka oli eri yhteyksissä huomannut, että jokaisessa uuden ihmisen kohtaamisessa tapahtui jotain uutta. Toimittaja oli huomannut, kuinka ihmisillä oli monia eri tapoja vastata hänelle. Niistä saattoi havaita, oliko kyseessä rutiinivastaus vai todellinen ihmisten kohtaaminen, jolloin vastaus tun-

²⁷⁵ Kallion lukiosta olivat mukana Eva Havo ja Kaisa Osola, Turun suomalaisesta yhteiskoulusta Riitta Pajala.

²⁷⁶ Gunnarsson ja Blohm 2010.

tui menevän uskottavasti perille. Kirjan päähenkilönä oli tukholmalainen buskuski, jonka avuliaisuus oli ylittänyt tavanomaisuuden rajan. Kuljettajan maine oli kiirinyt laajalti ja monet tuntuivat tuntevan hänet. Ihmiset kertoivat hänestä mitä erilaisimpia tarinoita. Kuljettaja oli poikennut normikäytöksestä ajatteleamalla kulloistakin asiakastilannetta tapauskohtaisesti. Hän oli auttanut nuoria saattamalla heidät pimeään koittaessa kotiportille tai saamalla eri tempauksilla matkustajat hyvälle tuulelle.²⁷⁷ Kirjasta välittyi yksinäisen bussikuskin huoli päivittäisistä matkustajista. Oli, kuin hän olisi kertonut taidemuseon museokävijöistä, joista tuli pitää hyvä huoli ja saada museoretki onnistumaan.

PN: Kyl se kuule koko ajan pilkahtaa., se on päällä. Se on kans kiva sanoo siit porukasta, joka tääl on töissä, et kaikki suhtautuu arvostavasti, vaik mummelit tulee. Niinku huomaat, niin mulla on koko ajan sellanen tunne, et anteeks, et mä oon tämmönen vanha mummo (kyyneleet silmissä), anteeks, etä mä tuun. Ja kun mä meen kauppaan, niin ja mä jotain teen, niin mä sanon, et anteeks, mä oon tämmönen vanha mummo, anteeks, et mä taas teen näin. Mulla on niinku sellanen tunne, et mä en enää sais olla olemassa.

LH: Ja tiedäks, et mulle ei tuu hetkeekään vanha mummo mieleen, kun mä katon sua.

PN: Mut kato se on taas sun silmissä se juttu (naurua).²⁷⁸

Siffin taidepaja, työpajaksi tai ateljeeksikin kutsuttu, on alusta lähtien ollut Siffin senioriklubin toiminnan sydän, piilossa museon pintakuoren alla. Huolimatta sydänsuruista ja rytmihäiriöistä sydän jaksoi sykkiä kriisikausien yli ja toiminta jatkui. Alun perin pilottina alkanut toiminta löysi selvästi yleisönsä, kadotti sen hetkeksi ja löysi uudelleen hyvien hoitotoimenpiteiden ansiosta. Haastatteluissa näkyi suuri into ja mielihyvä menneestä toiminnasta.

”Niin, jos mä ajattelen taidepajatyöskentelyä, niin mulle oli hirveen suuri ihme, et mä osasin sen kirjan tehdä, kun, koska se oli tavallaan sellast kulttuurihistoriaa – se kirjan tekeminen, kun mä oon aina rakastanu kirjoja ja ollu kirjakaupas töissä ja jotenki sitte ku siin opittiin ihan oikeesti, miten kirja syntyy. Meil oli hienot välineet ja aidot materiaalit, me ei tehty vain sinne päin, vaan me tehtiin ihan oikee kirja. Ja niinku tavallaan se kirja elää mun elämässä, koska sitte mä oon säästäny sitä hirveesti. Mihin mä uhraan ne sivut, ne puhtaat sivut ja mul on vähitellen se, se on siin mun pöydällä, ja mä sit aina katson ja esittelen muille. Et tota mun yks ystävä käy kirjansidontakurssia ja se on tehny vaik minkälaisia hienoja, mut must on aivan ihana, että mä myös ymmärrän, kuinka vaikeeta se on, et kuinka hienoja hänen työnsä on. Se on jääny yhtenä monista. Mä voisin kertoa näist kaikista, sä tiedät, et..²⁷⁹

”Just se, että opettaja OSAA siirtää sen tiedon meille ja saa meidät innostumaan. Mun mielestä taidepajat on ehdoton juttu tässä, koska mä oon tällanen tekijä, mä haluan tehdä käsilläni. Mun ongelma on se, et mulla ois vaikka kuinka paljon ideoita kotonaniki, mut mä en koskaan saa aikaseks, et mä ottasin ne tavarat ja paan

²⁷⁷ Gunnarsson ja Blohm 2010, 9–19.

²⁷⁸ Pia 180515.

²⁷⁹ Pia 180515.

ne siihen pöydälle ja voisin ihan rauhallisesti, et mä nyt vaan leikkaisin ja liimaisin ja tekisin, vaik mä tääl oon oppinu. Se jää. Mut täällä, ku porukas tehdään ja sit on kannustusta koko aika ja osaamista ympärillä. Tulee voittajana ulos. (naurua)”²⁸⁰

”Mutta usein, kun joskus on joku aihe, kun teemme jotain täällä, niin sen tekemiseen ei jää loppujen lopuksi tarpeeksi aikaa. Ei valmistu välttämättä yhdellä kerralla, joskus ei ehkä kahdellakaan. Olisi kiva, jos tehtiin rauhassa ihan loppuun saakka.

LH: Taikka jatkettais seuraavalla kerralla?

MLL: Nimenomaan.”²⁸¹

KUVA 22 Kirjanvalmistusta puutalon yläkerran taidepajassa.

Tutkimukseni mukaan klubilaiset kävivät museossa ennen kaikkea taiteen ystävinä. Taidepajassa sai ilmaista itseään monin eri tavoin. Kuvassa klubilaiset tekevät omat kirjat. Kirjantekeminen vaati paljon aikaa, mutta palkitsi tekijänsä.

”Mä saan olla olemassa vielä, vaikka mä olen vanha ja mulle on kerrottu uusia asioita ja fiksut, koulutetut ihmiset on halunnu antaa aikaansa ja pysähtyä avaamaan meille tietoja ja myös käytännön, käden taitoja on saanu harrastaa. Sellaisia asioita mihin mä en ikinä ois uskaltanu ryhtyä jos en mä olis ollu tässä ryhmässä.

LH: Keneltä sä olit kuullu?

PN: Irmalta (Senioriklubin alkuperäisjäsen, Leenan huom.).”²⁸²

”Se oli tietysti ajelu, sinne Kairopuistoon, se oli paras kokemus. Ne nahkatakiset miehet avaa siellä kaljatölkkejä, harmi, kun ei voinut kaljaa juoda.”²⁸³

280 Pia 180515.

281 Marja-Leena 060611.

282 Pia 180515.

283 Marjaleena 2/2 230115.

KUVA 23 Maalausretkelle hevosvankkureilla.

HB: Mä pidän hyvin paljon kuulemisesta, kuuntelemisesta... Jotenkin on aina mielessä ne alkuaikojen luennot eri taiteilijoista, meillä on paljo ollu semmosta. Sekin, kun kierrettiin viime keväänä vai koska me kierrettiin... niitä jugend... niitä käytiin katsomassa eri puolilla kaupunkia.

LH: Eli tavallaan ne vierailutkin on ollu mukavia?

HB: Kyllä. Kaikki nuo, mut kyl mä sitte tykkään tehdä käsilläkin. Mitä osaa... jotenki mulla on mielessä se muovailu... on ollu välill poissa jostain. Ku muistais kaikki... Mä en oo mikään koruihminen siinä mielessä. Mollahan teki kivoja koruja. Mut kaikki tollaset –puupiiirrosta ja tekniikoita ollaan tehty, kyl ne on kaikki kauheen kivoja tässä kymmenen vuoden aikana.”²⁸⁴

KUVA 24 Seniorit taidereتكellä Kaivopuistossa.

Falk ja Dierking luonnehtivat museoita vapaavalintaisiksi (free choice) oppimisen paikoiksi.²⁸⁵ Oppimista tapahtuu kaikkialla. Kuvan seniorit ovat pysähtyneet hevosajelun jälkeen piirtämään edessä olevaa maisemaa.

”EI: On ollut tosi monta, kaikkein parhaiten on jäänyt mieleen se savipaja, missä käytiin tekemässä (Harju, nuorisotalo). Se oli aivan ihana. Muutenkin, mitä kaikkea täällä on tehty. Mitäs, kun me raaputettiin, grafiikkaa, se oli aika jännää ja vaikeeta.

LH: Se on varmaan yksi vaikeimpia taiteenlajeja, koska siinä on niin monta työvaihetta, täytyy puitsata ja hangata.

EI: Sitten tehtiin se kirja. Se oli aivan yllättävän hauska homma, vaikka se oli vaikeeta.” No miten on tämmöinen ajatus, mitä on heitetty myöskin, että on tää senioriklubi, jota pidetään perjantaisin yhdestoista yhteen, niin ...”²⁸⁶

KUVA 25 Eila pelaa Jakkolo-peliä (Sjoelen) puutalon alakerran tilavassa taidepajassa.

Valtion taidemuseo tarjosi senioriklubille hyvät aloituspuitteet rakentaa toimiva klubikonsepti.

”Ehkä mä koen sen sillaki tavalla, et tää on niin erilainen harrastus muihin harrastuksiin verrattuna, vaikka mä joskus koen tän matkan niin hankalaksi, et mä koitan löytää kaikki sieltä omalta kylältä, jos suinkin mahdollista. Ettei mee niinku aikaa eikä muuta. Mut ainahan mä sit käyn syömässä, se on hyvä puoli, et mä voin siin samal reissulla vähän hellitellä itseäni. Kyllä se on yks syy, niin ku mä sanoin alun perin, et tää tunnelma täällä. Ja sit se uuden oppimisen kuitenkin...mä haluan kuulla, oon aika utelias kuitenkin, uusia asioita. Mistäs niitä muuten kuulee, ku tällä tavalla.”²⁸⁷

²⁸⁵ Falk ja Dierking 2000, 138.

²⁸⁶ Eila 300115.

²⁸⁷ Irma 180515.

Vuoden 2015 haastatteluissa näkyivät jo ne kokemuksen tuomat mielikuvat, mitä senioriklubin tiloissa oli ennen tehty ja mitä tulevaisuudessa olisi mahdollista tehdä. Pieni taidepajatila soveltui hyvin päiväkotilapsille, mutta erityisesti vaativat taidetekniikat, kuten grafiikka, maalaus- ja keramiikkataide vaativat väljemmät tilat. Toimintaa alettiin keskittää enemmän museorakennuksen näyttelytiloihin ja Valkoiseen kellariin saavutettavuussyistä.

*"Ja sit tohon yläkertaan aina välillä, siihen ja sitte tota...must ois seki kyllä mukava, et ollaan täs taidepajas yhdessä. Et kosk siin ois sit ainaki vähä aikaa ehkä ruopatella välillä, seki on aika tärkeä juttu. Jos kierretään vaan näyttelyä näin, niin onhan se epäkorrektiakin käydä juttelemaan noin. Se oli must kiva silloin, ku meil oli se pieni pöytä. Mehän vaihettiin hirveesti ajatuksia silloin. Ja katottiin tosi tarkkaan netistäkin niitä kuvia. Mä vieläkin muistan niitä. Se oli kyllä kiva tapa. Se ei käy tässä koossa enää."*²⁸⁸

"Mul on nyt se ongelma, et mä nään hirveen huonosti. Ja mitkään silmälasit ei auta. Kaihit leikattiin. Viime syksy meni ihan siinä hommassa. Siinä oli joku epäonni. Hyöä kun nään tästä tälleen. Vähän hankalaa, oon ollu kova lukemaan.

LH: Sitä helposti jää kotiin, jos...

IS: Se on suuri vaara

LH: No auttasko sua sitte missään tuolla näyttelykierroksella, jos sulla ois tällainen suurennuslasi?

IS: Mä luulen, et suurennoslasi auttais.

LH: Meillä on tuol kassalla. Voit pyytää. Siel on ihan semmosii isoja.

IS: Ne vois auttaa kyl. Mähän käytän kotona koko aika, mul on suurennuslasi, jos mä haluan kattoon vähän tarkemmas. Toi pitäski muistaa, kun mä tuun tänne seuraavan kerran.

IS: Yks mulle tuli semmonen onnistumiselämys, ku me oltiin tuolla alhaalla, mikäähän näyttely, niitä patsaita (Veistoksellisen kaunis). Ihme ja kumma, yks tuli sellanen "ai ihanaa"!

LH: Oothan sä säilyttäny sen?

IS: En, mä oon hävittäny sen."²⁸⁹

Tutkimuskysymykseni liittyivät sitoutumiseen, terveyteen ja toimintakykyyn. Ovatko terveys, ilo ja leikki todennettavissa ja voiko museokäynneillä ylläpitää tai jopa edistää vanhusten toimintakykyä? Seniorit osoittivat kiistattomasti, että klubimainen toiminta toi heille iloa ja ylläpiti kiinnostusta myös terveydestä huolehtimiseen. Leikkimielisyys ja taidokkuus yhdistyivät monin eri tavoin monipuolisessa toiminnassa. Suvantohetket rentoutumiseen olivat yhtä tärkeitä.

---

²⁸⁸ Irma 180515.

²⁸⁹ Irma 180515.

KUVA 26. Leena S. museon aulassa.

Leikki, ilo ja huumori ovat senioriklubin toiminnassa yhtä lailla tärkeitä kuin taidehistoriallinen syventyminen kuvataiteeseen.

"Hei Tarja,

On vierähtänyt kuukausia tapaamisestamme, joten kerron sinulle näin uudesta harrastuksestani. Pääsin syksyllä mukaan sellaiseen Siffin senioriklubiin. Oikeastaan sisareni minut sinne luotsasi. Olin kuullut siitä häneltä, mutta emmin, koska luulin, että pitäisi olla itse taiteileva tai jotenkin asiantuntija. Kun sitten olin siellä, huomasin, että pääsyvaatimuksia ei ollut. Tunsin tullessi hyöäksytyksi joukkoon tällaisena tavallisena taiteen katsojana.

Me klubilaiset olemme siis kivoja ja virkeitä vanhempia naisia. Olemme kiinnostuneet samankaltaisista asioista huolimatta erilaisista taustoistamme. Ilmapoiiri on lämminhenkinen. Tuntuu, että meitä huomioidaan ja arvostetaan erityisesti. Tällaisten kovien arvojen aikaan on terveellistä kokea olevansa tärkeä ja kunnioitettu klubilainen. Kiitos siitä kuuluu senioriklubin vetäjälle.

Syksyllä meillä oli mielenkiintoista ohjelmaa - taidetta, muotia, suun nautintoja. Taidepajassa saimme kokeilla luovuuttamme. Elämys sinänsä! Museossa meille oli järjestetty erinomaiset opastukset. Tällaista juuri olen kaivannut jotakin syvempää näkemystä ja taustoja taidenäyttelyiden kokemiseeni.

Lapin naisena varmaan sanot, että kaikkea "hömppää" sitä maailmassa on. Minusta kuitenkin vanhusten kulttuuriharrastusten tukeminen on erittäin tärkeää. Mieli pysyy virkeänä, saa uutta positiivista ajattelemisen aihetta ja monet "krempat" kestää paremmin. Odotan innolla kevään ohjelmaa ja klubikokoontumisia. Kuulet sitten lisää kokemuksistani.

Terveiset tutuille ja hyvät voinnit teille kaikille!"²⁹⁰

Seuraava Mollan ja Aulin kirje osoittaa klubissa vallinnutta huumoria ja rentoutta. Ideana oli kuvata kirjoittajien kokemuksia senioriklubista. Likööri viittaa Marttojen punajuuresta tehdyn juoman reseptiin, jota useimmat klubilaiset olivat kokeilleet. Sitä maistettiin syksyllä juoman valmistuttua.²⁹¹

*"Siffin senioriklubi sopii henkilölle, joka on kiinnostunut taiteesta kaikissa muodoissaan. Klubiin ei ole pääsyvaatimuksia! Klubin toiminta on 5 v:den aikana ollut monipuolista ja vaihtelevaa, alkaen punajuuriliköörinmaistelusta korujen näpläämiseen. Unohtumaton on syksyinen retki Koffin hevosten vankkurikyödyillä Kaivopuistoon, jossa nautittiin maukkaat eväät. Pääosana ona aina tietenkin Paul ja Fanny Sinebrychoffin keräämiin taidekokoelmija vaihtuviin näyttelyihin perehtyminen. Tunnelma kotimuseossa on ainutlaatuinen! Odottaisi Fannyn istuvan Bulevardin ikkunasyvennyksessä vilinää katselemassa. Klubi on tapahtuma, jota odotamme syksyn, kevään (Psalmia mukailten) tyyliin "Kuin peura lähteelle janoaa". Kevätterveisin Molla ja Auli."*²⁹²

Eräs jälkeenpäin haastattemiani klubilaisia oli puolisoni Ilari. Ehdotin hänelle klubiin liittymistä, koska eräs mies oli saanut vaimoltaan syntymäpäivälahjaksi klubikortin, ja arvelin syntymäpäiväsankarilla olevan hieman yksinäistä naisvaltaisessa joukossa. Tunsin suurta vastuuta uudesta miespuolisesta osallistujasta erityisesti ohjelmatarjonnan suhteen ja sain hänelle vertaistukea. Hän käytti tunnollisesti klubikortin mahdollistaman tarjonnan ja osallistui toimintaan täysipainoisesti. Ryhmään liittyi kolmaskin miespuolinen henkilö, joka oli tullut ryhmään tyttärensä kehotuksesta. Miehet osallistuivat vuoden verran toimintaan samalla energialla kuin naiset, ja ottivat paljon vastuuta auttelemalla käytännön järjestelyissä. Ilari toimi myös museon joulupukkina, luennoitsijana ja roudarina taidepajamuutossa yläkertaan. Back to the Sixties – yhdistyksen jäsenet Kari Bergström ja Ilari pitivät luennon rautalankamusiikin rantautumisesta Suomeen 1960-luvulla. Luento oli niin pidetty, että sitä toivottiin uusintana. Monet senioreista olivat käyneet luennolla mainituissa esiintymispaikoissa ja vaikuttivat hyvin innostuneelta käsiteltävästä aiheesta. Ilari valittiin yhdeksi Heureka-tiedekeskuksen Dialogeja – näyttelyn oppaaksi, missä oli edellytyksenä, että hakija oli täyttänyt 70 vuotta. Haastattelin Ilaria vapaamuotoisesti, koska jo tehtyjen haastattelujaksojen aikana klubissa ei ollut yhtään miestä. Seuraavassa Ilarin tuntemuksia:

*"Klubiin oli helppo tulla. Porukka otti hienosti vastaan. Henki kerholaisten kesken oli tosi hyvä. Tekemiselle ja kokemukselle ei sukupuolella ollut väliä. Oli kiva olla miehenä, vastaanotto oli iloinen, mutta luonteva. Rock-musiikista luennoiminen oli innostava, pyrki parhaimpaansa. 1950-60 populaarimusiikin muutoskausi toi jokaiselle muistoja. Jokainen osasi hauskaasti kertoa tarinoita. Väki ymmärsi ja tunsu, että on jotain kerrottavaa, jotain uutta."*²⁹³

²⁹¹ Liite 18.

²⁹² Mollan ja Aulin kirje 2008.

²⁹³ Ilari 2017.

Kansallisgallerian organisaatiouudistukset vaikuttivat eri tavoin vastaavan museolehtorin toimenkuvaan. Toisaalta fyysinen eristyneisyys museorakennuksesta ja toisaalta erilaiset odotukset lisääntyvistä yleisötaapahtumista vaikuttivat myös senioriklubin toimintaan. Ryhmien sijoittelu vähennettyjen aukioloaikojen myötä vaikeutti päiväkotilasten ja koululaisten museovierailuja ja ne tuli saada mahtumaan tiiviisti päivän rytmiin. Samaan aikaan lisääntyivät erilaiset virka-ajan ulkopuoliset tehtävät ja senioriklubi ikääntyvine vakiokävijöineen tahtoi jäädä erilaisten aikataulu- ja tilaongelmien jalkoihin.

”LH: Nykyään ollaan hyvin tarkkoja siinä, että mikä on se sun työhön käytetty tuntimäärä. (Pia nyökkäilee ja sanoo Aivoan, aivan...) Tää on siis osa – alue ja siten konserttitoimintaa, koulut, päiväkodit ja opetussuunnitelmien kehittäminen.

PN: Sul on paljon. Sen takia me ollaanki ihmetelty, kun sulla on niin paljon, kuinka sun resurssit ja energias riittää ja ollaan toivottu sulle terveyttä ja voimia ja iloa ja varmasti se on tärkeä, et työstä saa sen työn ilon, koska sillähän sit pystyy tekemään sitä työtä sydämellä ja kipinällä, mikä sul nyt on. Toivotaan, et se säilyy ja toivotaan, et sun eläkeikäs on kovin korkea. (Naurua).”²⁹⁴

Tekemiseen toivottiin paljon aikaa. Se kuvastaa myös keskittymistä. Taidepajassa ei vältetty vaivannäköä, vaan tehtiin rohkeasti vaativia väripuupiirroksia, kirjoja ja savitöitä. Toiminnan haasteena oli, että osa halusi nimenomaan taidepajatyypistä taidetoimintaa, osa luentoja. Näin saattoi jollekin jäädä tunne, että aikaa ei ollut riittävästi kaikkeen tekemiseen.

”Tai että ois sitte lyhyitä erillisiä jaksoja, jotka ois vaan tietylle aiheelle, joihin vois osallistua - kolmen viikon aikana tehtäis vaan yhtä juttua ihan rauhassa alusta loppuun.

Sillon kun me sidottiin kirjaa, niin oli lisätunteja. Siihen tarvittiin – ei menny kahessakaan kunnolla loppuun. Hyvin kiinnostavaa, mutta semmonenki, että lyhyitä tietyn aiheen jutun parissa olevia jaksoja.”²⁹⁵

”Joo, mä haluaisin just tuoda esiin sen, et niinku mä sanoin sen, et on ollu hirveen tärkeä se, et me ollaan ITSE tehty. Et me ei olla vaan katsottu tauluja tai kuunneltu luentoja tai niinku kuljettu joissakin gallerioissa, vaan tavallaan just – muistaks kun mä tein sen. Se oli must niin ihana juttu ja se on mulla kotona, ja mä aina välillä otan sen esiin. Kun se oli niin hienosti, miten me tehtiin se. Ja kun viikattiin sitä paperia ja yhtäkkiä mä tajusin, miten se meni (opetin 1. pakopisteen perspektiivin Venetsian arkkitehtuurin avulla siten, että paperi taivutettiin kummaltakin sivulta siten, että keskiosa jäi molempien sivutaitosten alle. Sivutaitokseen piirrettiin fasadi ja kun paperin avasi, niin sinne piirrettiin pakopiste jne. Leenan huom!). Se oli mulle sellanen ahaa-elämys. Mä HALUSIN oppia, mut en mä olis ikinä osannu opetella sitä, vaik mä olisin kuinka kattonu taidekirjoja.”²⁹⁶

²⁹⁴ Pia 180515.

²⁹⁵ Helena L-V 230115.

²⁹⁶ Pia 180615.

KUVA 27 Puikkovirkkausta Heidi Kallioisen johdolla. Kuvassa Pia ja Maj-Len.

5.5 Lapsuuskokemukset

Tuija Saresman mukaan taideteemaa koskeville kirjoituksille sekä muille omaelämäkerroille on tyypillistä se, että ne kuvaavat yksityiskohtaisesti lapsuuden miljöitä ja henkilöitä.²⁹⁷ Tutkimuksessani esiin nousseet senioreiden lapsuuskokemukset poikkesivat suuresti toisistaan luoden siten rikkaan aineistopohjan. Saresma on kuvannut taidetta elämäntapana näin:

”Taiteella on eri merkityksiä eri elämänvaiheissa. Lapsuudessa taide voi tarjota virikkeitä ja seikkailuja, jotka antavat ikimuistoisia elämyksiä ja kantavat pitkin elämää; murrosiässä se voi olla oman minuuden löytämisen ja identiteetin rakentamisen apukeino, joskus myös lääke yksinäisyyteen; aikuisiässä taide saattaa tarjota mahdollisuuden arjen rutiineista pakenemiseen ja eläkkeellä mahdollisuuksia esimerkiksi uusien ihmissuhteiden luomiseen.”²⁹⁸

Kaikilla haastateltavilla taide ei ollut kuulunut perheen elämään varhaislapsuudessa. Siitä osattiin kuitenkin nauttia myöhemmällä iällä, mikäli tuli tilaisuuksia opetella uusia asioita. Sekä Saresman kirjoittajien esimerkeissä että senioriklubilaisten haastatteluissa ja kirjoituksissa oli kuvailtu onnistumiseen tai epäonnistumiseen liittyvää tunnetta omassa varhaisessa taiteellisessa luomisessa. Näillä tunteilla oli vaikutusta haastateltavien myöhempään käsitykseen omista taiteellisista kyvyistä. Pahinta oli esimerkiksi vanhempien taidetta kos-

²⁹⁷ Saresma 2002, 44.

²⁹⁸ Saresma 2002, 60.

keva vähättely ja jopa harrastuksen kieltäminen. Hyvinä kokemuksina pidettiin puolestaan toisten ihmisten esimerkkiä tai kannustusta. Identiteetin horjuminen suuntaan tai toiseen omien taitojen suhteen saattoi olla kiinni pienistä sanoista tai taide-elämyksen liittyvästä muistosta. Lapsuuden kokemuksilla saattoi olla elinikäinen vaikutus tunne-elämään ja uskoon omiin kykyihinsä.

Filosofian tohtori Aino Rätty-Hämäläisen mukaan nykyinen taloudellinen hyvinvointi on luonut niin taiteilijoille kuin taiteenharrastajille ja kokijoille mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen. Aikaisemmin luovuus suljettiin harvojen yksinoikeudeksi eikä siitä juuri puhuttu. Rintamailla ja kaupungeissa koulutukseen pääsy sekä taiteennäkemisen että kuulemisen mahdollisuudet ovat olleet toisenlaiset kuin tietömiä taiteilijain takana. Ylipäättään luovuuden osallisuus ihmisen arjessa ei ole mielletty koskevan erityisesti muiden kuin taidealojen ihmisiä. Rätty-Hämäläisen mukaan tarvitaan yhä enemmän kannustajia ja rohkaisijoita, jotta karttuneet ikävuodet unohdettaisiin ja hypättäisiin sen vaikeimman eli aloittamiskynnyksen yli.²⁹⁹ Nykyisen museon yleisötyön ja museoharrastajien edustajat museolehtoreineen, kamuineen, mediaattoreineen ja fasilitaattoreineen vastaavat ehkä Rätty-Hämäläisen tarkoittamaa kannustajaa. Haastatteluissa lähes jokainen kertoi jonkun kokemuksen taideopetuksesta omana kouluaikanaan. Asia tuli esiin jo ensimmäisessä haastattelussa, joten kysyin jokaiselta, millaisia taidemuistoja heillä oli omasta lapsuudestaan. Perusolettamukseni oli, että sitä tuskin muistetaan tai sillä ei ainakaan ole suurta merkitystä. Haastattelut toivat kuitenkin odottamattoman tuloksen, sillä usein nuoruuden taidekokemukset muistettiin hämmästyttävän kirkkaasti eikä kukaan haastateltavistani ohittanut kysymystä.

”LH: Jos sä mietit sun lapsuutta ja koulutaustaa, niin kuinka paljon piirtäminen, käsityöt tai musiikki liittyi sun elämään, jos aattelet sun varhaisia kokemuksia?”

MLM: No, mä olen maalaistalon kasvatti, joten se ympäristö, joka siinä oli, niin ei siihen liittynyt taide, ku ei ollu mitään, ei kerta kaikkiaan pienellä maaseutupaikkakunnalla ollu mitään taidetaloja eikä muuta. Kirjasto oli ja se oli hyvin tärkeä. Musiikki – meidän perhe oli sellanen, et me ei osattu soittaa eikä laulaa, joten sekin jäi pois. Tietysti, jos siellä kunnassa oli joitain tilaisuuksia, niin niissä käytiin. Piirtämisestä mä oon aina tykänny, vaik en mä tiedä oonko mä ollu yhtään hyövä, mut mä oon tykänny siitä ja sitä harrastannu. Mäki oon niitä sota-ajan lapsia, niin esimerkiks värien käyttö niin on ollu sellast vaaista, kun ei ollu värejä. Koululuokassaki ku piti värittää, niin se piti värittää harvoilla viivoilla, joista pääteltiin, et se oli punainen, jos ne viivat oli punaisia. Ei pystytty värittämään koko pintaa, koska säästettiin niitä värejä ja kyniä.”³⁰⁰

Asiat, jotka olivat kulttuurikohtaamisten yhteydessä tapahtuneet viisi – kuusikymmentä vuotta aiemmin elivät muistoissa ja taustalla ollen edelleen ajankohdaisia:

”Kyl me sit jotain luokkaretkiä tehtiin, mut musta me käytiin sitten jossain Tope-liuksen kodissa tai tällaista – ei käyty taidenäyttelyissä. Hämeenlinna oli hyvin

²⁹⁹ Rätty-Hämäläinen 1998, 196–197.

³⁰⁰ Marjaleena 1 (/2) 230511.

antoina paikka, siellä oli tarjontaa. Sitte me saatiin halpoja lippuja kaikkiin konsertteihin ja teatteriin, kaikki saatiin siellä sitte sitä, mitä pikku paikkakunnat ei pystynyt tarjoamaan. Orivedeltä me kyllä tehtiin retkiä Tampereelle. Oriveden vuosi oli tosi hyvää. Siellä me käytiin myös taidenäyttelyissä jollakin koululla, muistan sellasen käynnin.”³⁰¹

Usean haastatteleman seniori-ikäisen ihmisen puheissa ajatukset ovat siirtyneet koulumuistoihin ja opettajiin jopa vuosikymmenien taakse. Joillakin, kuten Riitalla, side entiseen opettajaansa oli säilynyt läpi elämän. Opettaja oli kannustanut oppilastaan taidealalle, jolle hän ei kuitenkaan päätenyt.

”Onks nää ihmiset muuten sillä lailla, että ne harrastaa? Joo, kun mä katoisin hei, et jotkut niist duuneist on (ihailee) lahjakkaita. Mä sanoin varmaan sulle puhelimessa, etä mul oli sellanen kuvismaikka, Liisa Rinne. Se on ihana. Aivan ihana. Mä olin ekalla luokalla ja se oli just valmistunut ja tuli Meilahden yhteiskouluun. Meidän luokka oli sen eka oma. Se oli meidän luokanvalvoja. Sehän oli sen koulun reksi loppuvaiheessa. Sillon alussa se oli nuori 27-vuotias. Mä pidän siihen yhteyksiä koko ajan. Se piti sellasta piirustuskerhoa meille, niin se on aina sillon kun me törmätään: ”Sinut minä muistan aina siitä, että sinä olet ...sinun olisi pitänyt päästä Ateneumiin silloin pyrkimään.”³⁰²

Alussa esittelemäni Maritan muistoissa koulu-aika jätti hyvät muistot ja hänellä oli laajalti kokemusta eri tekniikoista. Kova itsekritiikki ja taidemaailman kohtaaminen tuotti kuitenkin ratkaisun, jossa hän alkoi väheksyä omia töitään:

”Olen tietysti piirtänyt, kuvaamataidonopettaja oli taiteilija, jonka teoksia minulla on omalla seinällä, Leo Korpi. Hän on tehnyt muotokuvia ja Kokkolan maiseimia. Hän opetti oikein perusteellisesti. Ja sitten jossain vaiheessa muovailin. Silloin Arabialla oli näitä keramiikkakursseja, tein pieniä eläimiä. Tein ne sillä tavalla, että niitä ei poltettu. Tein myös muotiin kipsitöitä. Yhdessä vaiheessa minulla oli paljon rintakoruja. Menin kihloihin ja kälyni oli kuvanveistäjä. Silloin minä heitin ne kaikki pois. Tuli oikea kuvanveistäjä. Pojat teki jotain hänen kanssaan, minä en.”³⁰³

”Mul on jääny mieleen sellanen – mä oon varmaan ollu kolmannella tai neljännellä kansakoulussa – niin meillä oli sellanen lasimalja, jota piti piirtää ja muistan, et siin oli tällanen malli näin (piirtää ilmaan kuperan muodon), mä en osannukkaa piirtää tätä kohtaa (kapea kaula), niin opettaja sano, et siihen pitää piirtää semmonen mutka ja minä maalaistyttonä aattelin maantietä ja minä piirsin siihen ihme kiemuran (naurua). Sit hän korjas sen ja veti sen tälläseks (näyttää ilmaan). Käsitteetkään ei ollu, meil oli eri kieli, hän oli muualta päin Suomea kotoin. Muttaa on jääny mun mieleen. Mutka.”³⁰⁴

Muistot eivät aina olleet positiivisia ja pelko opettajia kohtaan oli puheissa läsnä vielä kuudenkymmenenvuoden jälkeen.

³⁰¹ Marjaleena 1 (/2) 230511.

³⁰² Riitta 060409.

³⁰³ Marita 310309.

³⁰⁴ Marjaleena 1 (/2) 230511.

*"Mä olen jollekin sanonutkin, että ei me tiedetä, mitä kukin on, me ollaan vaan taiteesta kiinnostuneita. Yhdelle henkilölle mä sanoin, eikä häntä ole sen koomin näkynyt. Hän sanoi, että kun minä olen siellä ja täällä, joku opettaja tietenkkin."*³⁰⁵

Koin tutkimukseni kannalta tärkeäksi saada seniori-ikäisen ihmisen ääni kuuluville: ne ratkaisut, mitä yhteiskunnassa tehdään varhaiskasvatuksen ja koulumaailman osalta voivat haastattelujen perusteella vaikuttaa yksilöön vielä vuosikymmenten päässä. Vaikka taidetta ei erityisesti opetettu kansa- tai oppikoulun aikana, ei se estänyt hakeutumista visuaalisen kulttuurin pariin.

"LH: Kuka opetti koulussa kuvaamataittoa?"

*MLM: Yleensä luokanopettaja ja sit vasta myöhemmin, kun mä oon ollu näissä käsityöalan oppilaitoksissa, ni siellä on ollu sitten piirustusta ja sommittelua – piti suunnitella pöytäliinoja ja ryijyjä, tekstiilejä – siellä oli sitten omat opettajat siihen. Kopioitiin kansatieteen tunnilla vanhoja esineitä tai tekstiilejä, siellä on sitten ollut enemmänkin. Mun mielestä meitä ei mitenkään opetettu, oletettiin, et me osataan kaikki käyttää vesivärejä ja kaikkia muita värejä – niitä vain tehtiin! Sellasta opetusta mä en oo saanu, kun ajattelee näit koulutaustoja, niin niissä."*³⁰⁶

Erään haastateltavan opettajakammo oli niin pitkällä, että hän etsi jopa ryhmästä potentiaaleja opettajia, missä niitä todella olikin useita.

*"Mä olen ollut äärimmäisen huono oppilas ja kaikessa, vaikka mä olen näin vanha, niin jos mä kuulen, että joku on opettaja, niin mä jäykistyn siihen paikkaan enkä sano sanaakaan. Kauhistan. Ainoan poikkeuksen ovat tehneet kuvaamataidonopettajat."*³⁰⁷

Tällä huomiolla oli merkitystä tulevien sisältöjen muotoutumiseen, missä painopiste asetettiin museon tarjoamiin sisältöihin enemmän kuin henkilökohtaisten asioiden, kuten ammattien kertomiseen. Asia nähtiin myös opettajan näkökulmasta. Kieltenopettajana toiminut Marita koki samalla tavalla vapauttavana, että ammateista ei puhuttu.

*"Jos otat liian pedagogisesti, niin täällä on niin paljon pedagogeja, että he eivät viihtyisi. Se voi ärsyttää. Mä luulen, että sulla on ihan oikea ote nyt. Jatka sitä. (makea nauru) Saan sanoa... On hyvä, ettemme puhu ammateista. Nyt me ollaan vain tämän klubin jäseniä eikä me olla enää missään ammatissa. Mehän ollaan kaikki eläkkeellä. Senioriklubissa ei enää käydä koulua eikä olla ammatissa, ollaan niin pitkällä. (naurua) Olla vaan."*³⁰⁸

Joillakin haastateltavillani on ollut näköalapaikka taiteeseen, toisilla siihen on ollut mahdollisuus vasta aikuisiässä. Auli Taimi kuuluu senioriklubin perustajajäseniin ja hänen kädenjälkensä on hyvin kouliintunutta. Kuvataide on ollut nuoruuden tärkeä harrastus.

³⁰⁵ Molla 2003009.

³⁰⁶ Marjaleena 1 (/2) 230511.

³⁰⁷ Molla 2003009.

³⁰⁸ Marita 310309.

*"Olen käynyt Jyväskylän kunnallisessa kokeilukeskikoulussa, jossa on viisi luokkaa. Tuli mieleen, et opettaja sanoi, et on hyvin tehty. Oot sä ikinä kuullu tämmösestä kun ABC-piirustuskoulu? Se on hyvin historiaa varmaan. Se oli silloin viisikyt jotain. Siinä oli Unto Pusa ja kolme muuta taiteilijaa. Viisi viikkoa piirsin. Tuli aina ohjeet Sen mukaan piti tehdä tehtäviä ja lähettää Helsinkiin. Ne palautettiin ja oli pantu jotai, oliko onnistunu hyvin. Sit se loppu multa kyllä. Silloin mä oon ehkä ollu 14-15-vuotias. Sitten kun oli perhettä ja muuta, niin näin ilmoituksen Kyllin piirustuskoulusta. Se oli siinä Töölön torilla aikuisten ryhmä, Päivis. Akvaarellia siellä tehtiin. Kylli oli todella hyvä ja rehellinen opettaja. Sitten mä olin vielä Högsåressa hänen kesäkurssillaan. On tullu sitten jotain muita käytyä, tuolla Lohjalla oli Kanneljärven opistossa joku kurssi. Tieto on mulla niin mini-maalista."*³⁰⁹

Olen kuullut useissa museoalan tilaisuuksissa lainauksia Neil Postmanilta.³¹⁰ Hänen tunnettu ajatuksensa on kehottaa lisäämään museot kouluaineisiin – kaikenlaiset museot, koska museo on vastaus kysymykseen mitä on olla ihminen. Postmanin klassikoksi muodostuneet ajatukset eivät ole suunnattu ainoastaan lapsille tai nuorille, vaan ne sopivat hyvin myös elinikäisen oppimisen tavoitteisiin, jotka on kirjattu myös uusittuun vuoden 2016 peruskoulun opetus-suunnitelman perusteisiin.³¹¹

Postman lainaa George Orwellin näkemystä, jonka mukaan jokainen museo kertoisi totuuden – jotkut tärkeämpiä totuuksia kuin toiset. Hän kehittelee ajatusta, jossa lukiolaiset voisivat kuvitella kuntaansa oman ideaalimuseon ja ehdottaa sinne palveluita, tarvittavaa teknologiaa ja pohtia, mitä museolla olisi kerrottavana. Klassikot kuuluisivat pakollisiin opiskeltaviin aiheisiin, mutta muuten taideraajat ylitettäisiin eri kulttuureihin. Hän näkee "sydämen kielen" problemaattisena, sillä ihmisillä on eri mielenkiinnon kohteet ja erilainen herkkyys kohdata asioita. Omalta mukavuusalueelta tulisi päästä pois, jotta voisi kohdata uusia asioita.³¹²

Jouko Turkka sanoi aikoinaan Kuvataideopettajien Tila-seminaarissa, että 7-vuotiaiden tulisi mennä armeijaan, teinien tutustua ihmiselämään ja aikuisten istua koulunpenkillä. Hän korosti sitä, että aikuisena on motivaatiota oppia uutta. Senioreiden säännöllinen ohjattuun toimintaan osallistuminen ei ole kovin yleistä taidemuseokonseptissa. Haastattelututkimukseni perusteella eräs

³⁰⁹ Auli 060409.

³¹⁰ Neil Postman (8. 3. 1931–5.10.2003) oli yhdysvaltalainen yhteiskuntatieteilijä, mediatutkija ja kulttuurikeskustelija. Hän toimi yli 40-vuotisen akateemisen uransa ajan New York Universityssä ja hänen innoittajiaan olivat klassinen kulttuuri ja valistusajattelu.

³¹¹ Finlex 2012. Lainsäädäntö.

³¹² Postman 1996, 163. Alkuperäinen lainaus: "I am referring to the study of museums – not only art museums but museums of all kinds; that is to say, we would broaden our view of art to include artifacts of various forms and meanings. Why such a subject? Because a museum is an answer to a fundamental question: What does it mean to be a human being?"

No museum I know of, not even the British Museum, gives complete answer to this question, and none can be expected to. Every museum gives only a partial answer. Each one makes an assertion about the nature of humanity – sometimes supporting and enriching one another's claims but just as often contradicting one another."

syy heidän viihtymiseensä museon toimintakulttuurin piirissä näyttäisi olevan se, miten toista representaatiota käsitellään eli miten näyttelytoiminta oheisohjelmiseen avartaa maailmankuvaa ja asioiden uudelleen löytämistä. Toisaalta halutaan välttää koulumaisuutta ja kotitöitä – on hyvä tulla ja olla. Maritan sanoja lainatakseni:

”Nyt me ollaan vain tämän klubin jäseniä eikä me olla missään ammatissa. Meidän ollaan kaikki eläkkeellä. Senioriklubissa ei enää käydä koulua eikä olla ammatissa, ollaan niin pitkällä. Olla vaan.”³¹³

Nykyisen seniorisukupolven elämänkaari on lähes tähän päivään asti ollut kasvavaa kulttuurioptimismia. Samoin kuin Postmanin ajatuksissa, tendenssinä on ollut ohjata hyvää taidemaun kehittämistä.

Senioriryhmän aktiivinen koulu-aika ja nuoruus ajoittuvat 1950–1960 -luvuille, jolloin myös lapset miellettiin täysivaltaisiksi museoiden asiakkaiden. Elävä museo oli 1960 -luvun kansainvälinen iskusana. Bengt von Bonsdorff, uuden Amos Andersonin taidemuseon johtaja nousi Elävä museo -ajattelijoiden eturiviin. Vuosina 1968–1971 museossa tehtiin monenlaisia kokeiluja, joiden aikana järjestettiin tanssiesityksiä, konsertteja ja debatteja, avattiin ovet lapsille tulla ja olla kuin kotonaan. Heille haluttiin puhua asioista, joista heidän uskottiin pitävän. Turussakin toimi vuosina 1970–1989 lapsille ja lopulta muille sunnuntaikävijöille suunnattu museopedagoginen kerho nimeltään Wäinö Aaltonen museon lasten piirustuskerho.³¹⁴ Siffin senioriklubin jäsenet ovat eläneet taiteellisen ilmaisun arvostuksen piirissä ja nähneet monia hyviä esimerkkejä toteutetuista toimintamalleista.

Kuten Postman unelmoi lukion ideaalimuseosta, näen aikuisopetuksessa mahdollisuuksia monien haaveiden toteuttamiseen yhdessä erilaisten ryhmien ja instituutioiden kanssa. Väitän, että laaja-alainen taiteesta nauttiminen ja oppiminen sekä elämyksellinen suhde paikkaan ovat seniori-ihmisen tärkeimpiä motiiveja käyttää säännöllisiä museopalveluja. Entinen Sinebrychoff-suvun koti luo puitteet sekä monipuoliseen taiteentarkasteluun että kotimuseon tarinoille.

Postman kaipasi opettajan laatukonseptia. Sen tehtävänä oli argumentoida tehtyjä valintoja. Opettajan tuli kyetä erittelemään, mikä oli hyvää tai huonoa, ja millä perusteilla kulttuurituotteita valittiin.³¹⁵ Vuonna 2016 voimaan tulleissa opetussuunnitelmissa opiskelijoita tuetaan kriittiseen ajatteluun, oppimaan tekemään valintoja. Opettajan rooli on enemmänkin ohjata ja auttaa valintakriteerien tekemisessä kuin määrittellä ne valmiiksi. Lisäksi toiminnassa kannustetaan aihekokonaisuuksiin, ilmiöoppimiseen sekä uusien oppimismuotojen kehittämiseen myös autenttisissa ympäristöissä.

---

³¹³ Marita 310309.

³¹⁴ Levanto 2010b.

³¹⁵ Postman 1996, 163 -171.

6 MUSEOYLEISÖ TUTKIMUKSEN KOHTEENA

6.1 Kävijätutkimukset ja raportit

Kävijöiden mielipiteet Sinebrychoffin taidenäyttelyistä ja niihin liittyvä IT-käsittely ja raportointi on tehty Suomen Gallup Elintarviketieto Oy (TNS Gallup Oy) Asko Hyytiäisen ja myöhemmin Pasi Saarnivaaran toimesta. Taidemuseo suunnitteli tutkimuslomakkeen, suoritti lomakkeiden jakelun ja vastausten keräämisen. Lomakkeet tallensi ja suoritti TNS Gallup. Palveluun kuului IT- ja avointen vastausten käsittely sekä ristiintaulukointi. Tärkeimpien kysymysten vastaukset havainnollistettiin raporttikuvilla. Kuvaraportin lisänä liitetiedostoina olivat avoimet vastaukset sekä ristiintaulukoinnit.³¹⁶

Kävijätutkimukset, kuten muukin kuin senioriklubilta kerätty aineisto, on otettu GT-tutkimukseen mukaan vasta, kun senioriklubilaisten aineistossa saavutettiin saturaatiopiste eikä uusia kategorioita syntynyt. Muut tutkimukset ja raportit ovat puhtaasti vertailuaineistoa. Ryhmitin vertailuaineiston samoihin kategorioihin kuin senioriklubilaisilta kerätyn aineiston. Tarkastelin vuosien 2003–2016 kävijätutkimukset kahdella eri tavalla. Kvantitatiivisista osioista näkyvät luvut antavat yhden näkökulman ikäryhmien tekemistä valinnoista. Avoimista vastauksista olen poiminut kommentit ja asiat, joihin vastaajat ovat halunneet kiinnittää erityistä huomiota. Lähtökohtani on ollut löytää erityisesti asioita, jotka jollain tavoin ovat yhteydessä seniori-ikäisten tai muiden erityistä apua tarvitsevien ihmisten tarpeisiin, elämänkokemukseen ja toiveisiin. Näitä ovat esimerkiksi tekstin koko, valaistus, esteettömyys ja museon äänimaailma. Vastausten perusteella voimme päätellä, että ihmiset ovat erityisen kiinnostuneita antamaan kommentteja erikoisnäyttelyistä. Kaikkien näyttelyiden yhteydessä ei kuitenkaan ole tehty kävijätutkimuksia, joten vastauksiin tulee suhtautua suuntaa antavasti.

Kävijätutkimukset ovat museoissa yleinen tapa saada tietoa kävijöiden profiilista ja museokäyntien aikana toteutuneista odotuksista. Kävijätutkimus-

---

³¹⁶ Liitteet 5a-b sekä 7 a-c.

ten formaatti vaihtelee hyvin paljon digitaalisista verkkokyselyistä paperisiin kyselylomakkeisiin. Kysymysten luonne vaihtelee paljon riippuen museosta ja sen viitekehuksesta. Kulttuurihistoriallisissa museoissa, kuten Oxfordin Pittsburgh -museossa tiedusteltiin vuonna 2016 henkilön etnistä taustaa, mikä taidemuseossa tuntuisi sopimattomalta. Sinebrychoffin taidemuseossa kävijätutkimukset ovat olleet anonyymejä, paperisia kyselylomakkeita, joista on koottu näyttelykohtaisia raportteja. Kysymykset ovat pääosin kvantitatiivisia, mutta joukossa on muutamia kvalitatiivisia avoimia kysymyksiä. Kävijätutkimusten tarkoituksena on saada tietoa näyttelyistä sijoittamalla kyselyt eri vuodenaikoihin. Karkeasti jaoteltuna voisi kuvailla, että kesällä on liikkeellä enemmän ulkomaalaisia turisteja, koulujen lomakausina perheitä, syksyllä ja keväisin kotimaisia kävijöitä. Kävijätutkimuksissa esitettävät kysymykset liittyvät näyttelyjen laadulliseen sisältöön, yleisötyöhön, saavutettavuuteen ja ohjelmatarjontaan. Kävijätutkimusten vastaajat ovat demografisten tietojen mukaan useimmiten varttuneempaa väkeä. Kommentit voidaan hyvin mieltää uskottavaksi satunnaiskävijän vertailuaineistoksi suhteessa klubilaisten kertomuksiin. Sinebrychoffin taidemuseo käyttää myös Facebookia viestinnässään, mikä samoin mahdollistaa demografiset tiedot iästä, sukupuolesta ja kotipaikasta.

Sinebrychoffin taidemuseon viikonloppuraportit ovat henkilökunnan sisäistä vuoropuhelua. Niissä kerrotaan asiakkaiden palautteista. Niiden avulla on mahdollista havaita asiakkaalle merkityksellisiä asioita ja kiinnittää huomiota myös saavutettavuuskysymyksiin. Näitä ovat tiedonkulku, esteettömyys tai muut museon toimintaa koskevat parannusehdotukset. Museo kerää myös lyhyitä kirjallisia kommentteja kävijöiltä. Käytän myös näitä vertailuaineistoja tutkimuksessani. Katson, että saadakseni jonkinlaisen kokonaiskuvan senioreiden kokemuksista taidemuseon keskiössä, on hyvä selvittää museokokemuksia myös satunnaisten kävijöiden kannalta niin kävijätutkimuksista kuin mainituisista viikonloppuraporteista.

Kävijätutkimukset antavat niin kvantitatiivista kuin kvalitatiivista informaatiota ikäryhmittäin.³¹⁷ Niiden antama informaatio on kuitenkin aina summittaista. Ristiintaulukointi mahdollistaa tarkentavia analyysejä esimerkiksi näyttelyjen ja ikärakenteen suhteesta. Sinebrychoffin taidemuseon yhteistyö TNS Gallup Oy:n kanssa alkoi vuonna 2005. Suunnittelimme taidemuseolle yhteismitallisen lomakkeen Ateneumin ja Kiasman kanssa relevantin kyselylomakkeen luomiseksi. Tähän liittyi tutkimussuunnitelma³¹⁸ ja tutkija Asko Hyytiäisen ehdottama kyselylomake³¹⁹, joka oli tehty museohenkilökunnan ideoiden pohjalta. Kysymyksiin on ollut mahdollista sijoittaa ajankohtaisia päivityksiä ja museokohtaisia kysymyksiä.

Tutkittaessa museokävijöitä on ymmärrettävä, että Kansallisgallerian säätiö on jotain aivan muuta kuin Suomen Taideakatemia säätiö ennen muuttamistaan Valtion taidemuseoksi. Tämä muutos otetaan huomioon analyysia tehtäessä. Kävijätutkimusten avulla on pyritty saamaan Kiasman, Ateneumin ja

³¹⁷ Suomen Gallup Elintarviketieto Oy (TNS Gallup Oy).

³¹⁸ Liite 5a.

³¹⁹ Liite 5b.

Sinebrychoffin taidemuseoista syventävää ajallista tutkimustietoa käyttämällä suhteellisen pysyvää kysymyspatteristoa. Ateneumin aloitti kävijätutkimukset ensimmäisenä Museopedagogisen osaston aloitteesta.

George E. Hein on selittänyt, että maantieteellisesti eri paikkojen museo-kävijöiden ja ajallisesti toisistaan kaukana olevien ilmiöiden vertailu ei ole mahdollista. Vuoden 1884 Liverpoolin maahanmuuttajat eivät ole samanlaisissa olosuhteissa kuin Buffalon vuoden 1920 maahanmuuttajalapset.³²⁰ Tässä tutkimuksessa ei ole mainitun kaltaista ajallista tai paikallista ongelmaa. Tutkimus koskee yhtä ja samaa museota ja tutkimuksen aikajana ei ole kovin pitkä. Tutkimuksen aikana on kuitenkin tapahtunut merkittäviä organisaatiota koskevia rakennemuutoksia.

Kävijätutkimuksen aineiston keruuseen liittyy monia haasteita. Suositus on, että kyselylomakkeet jaetaan sattumanvaraisesti ja henkilökohtaisesti vastaajille. Tähän on päästy vain satunnaisesti henkilökunnan resurssipuutteiden vuoksi. Vakituista kävijäkuntaa edustavat museossa säännöllisesti käyvät senioriklubilaiset, päiväkotiryhmät, kävijätutkimuksissa itsensä luokitelleet vakiokävijät ja Siffin ystävät. Erityisesti aikataulutettujen ryhmien osallistujat eivät välttämättä ohjelmansa luonteen vuoksi ehdi tai voi vastata kyselyihin. Tästä syystä olen joissain tapauksissa pyytänyt ottamaan kävijätutkimukset mukaan, jolloin ne on voinut täyttää rauhassa ja palauttaa seuraavalla kerralla kasalla olevaan vastauslaatikkoon.

Ateneumissa on välillä otettu koekäyttöön sähköinen kyselylomake. Näen siinä kuitenkin haasteita erityisesti Sinebrychoffin taidemuseon senioriväelle. Heidän kertomustensa ja omien kokemukseni pohjalta mainittu vastausmuoto ei toistaiseksi ole heille luontevaa tai juuri heidän kannaltaan saavutettavaa.

6.2 Kävijätutkimusten kvalitatiivinen luokittelu

Luin kaikki kävijätutkimusten 5118 avointen kysymysten vastausta ja laadin sen pohjalta vertailuaineistoksi kvalitatiivisen luokittelun, jonka viisi pääkategoriaa oli 1) näyttelyt, 2) museokokemus (millainen se oli, mitä asiakas koki), 3) museo fyysisenä ympäristönä (mihin asiakas kiinnitti erityistä huomiota), 4) saavutettavuus ja esteettömyys sekä 5) muut taiteet (musiikki ja draama).

Tilastosta näkyy, että erikoisnäyttely saa ihmiset liikkeelle, sillä peräti 1853 vastaajaa ilmoitti sen syyksi museokäynnilleen. Erotin kotimuseon ja erikoisnäyttelyt omiksi kategorioikseen, koska halusin tietää, tuottiko ”omista kokoelmista” tehty näyttely jotain lisäarvoa ulkopuolelta tuotettuihin näyttelyihin verrattuna. Yleensä erikoisnäyttelyiden tarkoituksena on tuoda uusia näkökulmia kokoelmien esittelyyn. Niiden tavoitteena on myös saada uusia yleisöjä ja kasvattaa kävijälukuja. Kansallisgallerian museoiden kokoelmia esitellään sen kolmessa museossa myös ristiin, jolloin päästään yhdistelemään vanhaa ja uutta taidetta.

---

³²⁰ Hein 1998, Introduction.

Kirjattuani kommentit tein myös niistä kvantitatiivisen taulukon, nähdäkseni kuinka paljon eri osa-alueisiin reagoitiin. Ensimmäiset tässä tutkimuksessa käytetyt kävijätutkimukset tehtiin vuonna 2003 arkeologiseen Etruskitnäyttelyyn. Näyttely oli suosittu, koska museo oli ollut muutamia vuosia suljettuna ja se avattiin museon avajaisten yhteydessä. Näyttelyssä oli 66 609 kävijää, mikä johti suureen yleisöryntäykseen myös keskiviikkojen ilmaisiltoihin. Tämän vuoksi tehtiin vielä erillinen ilmaisiltoja koskeva tutkimus. Haluttiin lisätietoja siitä, mitkä seikat vaikuttivat iltojen suosioon. Tästä näyttelystä ei yleisökommentteja juuri herunut. Kommentteja kertyi kotimuseosta vain kahdeksan ja päänäyttelystä seitsemän.

Halusin myös ymmärtää niitä tekijöitä, joita vastauksista ei näy esimerkiksi suhteessa seniorikävijöihin – kuinka paljon niissä oli toiveita tai huomioita erityisesti vanhempien vierailijoiden näkökulmasta? Tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia eikä niitä voi pitää ehdottoman luotettavina mittareina, sillä kävijätutkimukset ovat aina pieni otanta ja esimerkiksi taidepajoihin osallistujat harvoin ehtivät vastata kävijätutkimuksiin. Saavutettavuusasioihin vastanneiden ja seniori-ikään viitanneiden vastausten yhteismäärä ylitti kaikki muut kategoriat (555 vastausta). Saavutettavuusosiossa tuli runsaasti palautetta tekstikoosta, levähdyspaikoista ja muista museon logistiikkaan ja esteettömyyteen liittyvistä asioista.

6.3 Avoimet vastaukset tunteiden tulkkina

Sinebrychoffin taidemuseon kävijätutkimusten mukaan eläkeläisten vastaajien määrä on kasvanut alkuvuoden 2015 kolmestakymmenestä prosentista vuoden 2017 alun neljänsäkymmeneen prosenttiin. Tämä ei kuitenkaan kerro koko totuutta kävijäkunnasta. Museoyleisöä ovat säännölliset ryhmät, kuten päiväkodit, koulut ja senioriryhmät sekä yksittäiset, ilman ryhmää tai opasta museoon tulevat henkilöt, jotka eivät välttämättä tule vastausten piiriin. Vastausmahdollisuus riippuu aikatauluista – ne vastaavat, joilla on siihen aikaa ja mahdollisuutta. Näin vastaajien ikäprofiili saattaa olla liian yksipuolinen. Tähän haetaan muutosta kiinnittämällä erityistä huomiota jakeluprosessiin. Sen sijaan, että ihmiset voivat omaehtoisesti vastata esillä oleviin kyselylomakkeisiin, pyritään saamaan ohjattu kyselylomakkeiden jako, missä huomioidaan kävijöiden monimuotoisuus. Huomiotta saattavat jäädä eri sidosryhmät opiskelijoista instituutioihin, sponsorit, esiintyjät ja muut museota satunnaisesti tai välillisesti käyttävät henkilöt, jotka muodostavat määrällisesti merkittävän kävijäkunnan.

Esittelen seuraavassa historiallisen katsauksen vuosien 2004 – 2016 kävijätutkimusten avoimista vastauksista. Perustelen vastausten esittelyä sillä, että kävijätutkimuksia koskevat näyttelyt toteutettiin Siffin senioriklubin toiminnan aikana ja toimivat siten hyvin vertailuaineistona. Niissä näkyy myös viitteitä vakiokävijyyteen. Monelle museokävijälle paikka, henkilökunta ja esteettiset asiat ovat olleet tärkeitä syitä tulla museoon.

Avoimia vastauksia oli yhteensä 5118.³²¹ Luin kaikki kävijöiden antamat vastaukset ja katsoin, oliko niissä yhtäläisyyksiä tai poikkeamia senioriklubilaisten vastauksista tekemiini luokitteluihin. Vastausten määrä on esitetty numeraalisesti.

Ne jakautuvat seuraavasti: näyttelyt (kotimuseo 344, erikoisnäyttely 1853); museokokemus (kaunis 220, kodikas / turvallinen / keidas 15, siisti 36, hieno 492, rauhallinen 272, elämys / kokemus 352, ilmapiiri 331); museo fyysisenä ympäristönä (luento 75, tieto 299, teokset 537, esineet 232, entisöinti 51, taidepaja 31, paikka 482, kahvila 43, kieli 63, ihmiset 168, kokonaisuus 246); saavutettavuus ja esteettömyys (saavutettavuus, esteettömyys 530/ seniori 25, Internet tai vastaava 42) sekä taiteiden välisyys (draama 80, musiikki 86). Luvuista voi päätellä, että yleisöä kiehtovat erityisesti erikoisnäyttely ja siellä olevat teokset. Ihmisillä on ollut paljon huomautettavaa saavutettavuuteen liittyvissä asioissa. Toivottiin automaattista ovenavausta, loivempia kynnyksiä näyttelytiloihin ja invalidivessaan, rollaattoreita sekä mahdollisimman vähän hälyääniä, jotta pystyi keskittymään oppaan puheeseen.³²² Tilastollisesti ei ehkä voi nähdä suuria muutoksia vuoden 2003 Etruskit -näyttelystä vuoden 2016 Asetelma -näyttelyyn muutoin kuin saavutettavuuskysymyksien kohdalla. Näyttelykohtaisesti erityyppiset näyttelyt ovat keränneet erilaista yleisöä niin ikä- kuin kohderyhmittäin. Seuraavassa on yhteenveto näyttelyistä, joiden aikana on tehty kävijätutkimuksia.

Suurten kävijämäärien näyttelyissä, kuten avaamiskauden Etruskit -näyttelyssä tai kotimuseon avaamisessa yleisölle ei välttämättä ollut samaa rauhaa vastata kysymyksiin, joten suosittu kommentti ”rauhallinen keidas keskellä kaupunkia” ei aina ollut mahdollista. Vastaukset olivat aika niukkoja, mutta niistä käy ilmi lisätiedon tarve, saavutettavuuteen liittyvät haasteet sekä paikan arvostus. Yli 55-vuotiaista 79 vastaajaa 85:stä oli suunnitellut käyntiään jo pidempään. Yli 64-vuotiaista 22 % ilmoitti, että käynti oli heille ainakin kymmenes. Kuukauden ensimmäisen keskiviikon ilmaisilta kiittelivät eläkeläiset, opiskelijat ja työttömät. Kaivattiin lisää opasteita, tuoleja ja englanninkielisiä tekstejä.³²³ Pitkän hiljaiselon jälkeen museossa alkanut kuhina ei hellyttänyt naapuriasukasta:

”Autoparkkipaikat puistoalueella ovat esteettistä elämystä loukkaavia, kun ne vielä ovat pakoputket kohti kahviota niin antavat vaikutelman kuin pyllistäisivät kävijöille. Se, että yksi paikoista on merkitty invalidipaikaksi, ei paranna asiaa.”³²⁴

Kävijätutkimusten avoimissa vastauksissa 488 henkilöä piti Sinebrychoffin taidemuseon sijaintia erityisen hyvänä. He pitivät paikkaa hienona, kokivat käyntinsä positiiviseksi ja nauttivat museon ilmapiiristä. Puolet museon sijaintiin liittyvistä vastauksista oli annettu kolmen ensimmäisen vuoden aikana museon avautumisesta. Vuodesta 2009 paikkaa ei enää erityisesti korostettu – ilmeisesti tunnettuus museosta oli lisääntynyt. Paikka miellettiin vastausten perusteella upeaksi, siistiksi, kauniiksi, turvalliseksi, rauhalliseksi keitaaksi keskellä kau-

³²¹ Ks. luku 6.2.

³²² Kävijätutkimus 224-63055/1.

³²³ Kävijätutkimus KEVÄT 2003 Etruskit ILMAISILTA 047-63055/1b.

³²⁴ Kävijätutkimus 2247-63055/1.

punkia.³²⁵ Vastaajat kiinnittivät huomiota myös muihin museokävijöihin sekä henkilökuntaan.

Syksyllä 2003 oli museon kokoelmista koottu ”Kauneus ei katoa” -näyttely, jossa oli esillä museon lahjoituskokoelmia. Tuolloin teoksista oltiin jo tietoisempia – peräti 58 vastaajaa kommentoi niitä. Koska vuoden 2003 alkanut taidepajatoiminta oli vasta alkuvaiheessa, niin siihen liittyviin kysymyksiin oli vastattu yllättävän ahkerasti. Peräti 19 % yli 64-vuotiaista oli täysin samaa mieltä tyytyväisyydestään taidepajan toimintaan, vaikka todellisia osallistujia oli vielä harvassa: ”Ilmoittautuminen kurssille ”Tyyliä ja tekniikka”. Loistava kurssinvetäjä, kiitti.” Sama ikäluokka arvosti eniten kahvilan palveluja, piti näyttelyitä kiinnostavina, löysi tilat helposti ja ennen kaikkea tyytyväisyys käyntiin oli kaikista ikäluokista korkein 4.80 (korkein 5). Toisaalta suullisessa palautteessa toivottiin erityisesti senioreille kohdistettua taidepajatoimintaa, koska nuorten goottien mukana olo senioreiden kanssa ei juuri tässä taidepajassa tyydyttänyt kumpaakaan osapuolta. Nuoret toivoivat juuri heille suunnattua toimintaa samoin kuin seniorit. Kaiken kaikkiaan yli 55-vuotiaat nauttivat ohjauksesta ja opastuksista, vastausindeksi oli 4.88. Seinätekstejä luettiin vähiten yli 64-vuotiaiden parissa. Vastaajista 39 % ilmoitti lukevansa, 11 % ei lukenut ja puolet vastaajista ei ilmoittanut lukeeko lainkaan. Alle 24-vuotiaista 83 % ilmoitti lukevansa seinätekstit. Yli 55-vuotiaat osallistuivat vähiten (39 %) keskusteluun henkilökunnan kanssa. Moni ei myöskään halunnut vastata kysymykseen (41–44%). Parannusehdotuksia annettiin:

”Päätimme sattumalta tulla Valtion taidemuseon tiedotuslehdessä olleen jutun takia täällä. Todella ihana kokemus, todella ihanat tilat, taulut, esineistö ja ympäristö. Minua vaivasi vain, että joistakin tauluista puuttui tekijät ja teksti (yläkerata). Enemmän sohvia, istumapaikkoja, ja sisään tullessa näyttelyn nimi ja enemmän markkinointia näin hienon paikan olemassaolosta. On todella edullinen hinta sisäänpääsystä. Enemmän vuorovaikutusta henkilökunnan ja asiakkaiden kanssa: tervetuloa, missä on mitäkin.”³²⁶

Draamaopastukset kiehtoivat sekä oppaita että yleisöä, joka avajaisten yhteydessä oli saanut tutustua Fannyyn ja Pauliin. Tukholman Hallwylin museon inspiroimana tehty Talvisia tarinoita draamaesitys keräsi kiitosta:

”Kokonaisuudessaan erittäin onnistunut idea esitellä tällä tavalla taidetta: mahdava ”miljöösallistuminen” – Yleisöön saatiin ”joukkuetunnelma”. Kaikki olivat ”köyhiä”, jotka olivat tulleet hakemaan myttyjä”. Vaara: yleisö ottaa roolia. Vaara oli suurempi silloin, jos lasketaan ”myöhästyneitä joukkoja” mukaan.: he eivät tiedä alkuperäisestä ideasta. Nyt ei niin käynyt. Yleisö pysyi huomaamattomana ja taiteilijat (museon oppaat, kirjoittajan huom.) puhuivat ja liikkuiivat kuin tätä joukkoa ei olisi ollutkaan: hyvä! – Pituus sopiva – Tempo sopiva, ei kiirehditty. Alkuodotus paikallaan. Lisäsi jännitystä. Tärkeää oli, että tapahtumat olivat täysi yllätys.”³²⁷

³²⁵ Liite 3.

³²⁶ Kävijätutkimus 2247-64195/3.

³²⁷ Kävijätutkimus 2247-64195/3.

Näyttelykäynti kirjattiin elämyksellisenä kokemuksena (12/243). Olivatko syy-
nä draamaesitykset, sillä vastauksissa oli niistä peräti 36 positiivista komment-
tia, joista viisi oli seniori-ikäiseksi ilmoittautuneita?

Keväällä 2004 Magiasta lääketieteeseen -näyttely³²⁸ on yltänyt avoimissa
vastauksissa kaikkien aikojen ykkössijalle keräämällä eniten ylistysadjektiive-
ja ”hieno”. Vastaajista 78/250 oli yli 55-vuotiaita. Asiakaspalveluun oltiin erit-
tään tyytyväisiä. Yli 55-vuotiaat ja sitä vanhemmat olivat vastausten mukaan
saaneet etukäteen hyvin tietoa näyttelystä. Tietolähteenä olivat eniten sanoma-
ja aikakauslehdet sekä televisio, vähiten tietoa haettiin Internetistä. Teokset,
esineet ja paikka – erityisesti maaginen Punainen kellari muumiojauheineen ja
tarinoineen kiehtoivat ihmisiä. Senioriklubi mainitaan ensi kertaa nimeltä:

*”Senioriklubi on hyvä idea, opastus 10+, myös koko ohjelma on mainio.” ”Antoi-
sinta viimeisimpänä juuri senioriryhmä.”³²⁹*

Italialaiset mestariteokset herättivät kiinnostusta:

*”Sain nähdä esim. italialaisia teoksia, joita ei Italiassa jaksa kaikkia tutkia”. ”Ma-
giasta lääketieteeseen töiden asiantuntevat informatiiviset selostukset.” ”Yleiskuva
lääketieteestä ja alkemiasta. Maalausten yksityiskohdat, joihin kiinnitin huomiota
selostustekstien perusteella.”³³⁰*

Alakerran näyttelyn kauniit alkemistien ja apteekkarien välineet kiinnostivat
vastaajia. Museota ylistettiin kommentteissa myös ”kokonaisuutena” enemmän
kuin koskaan myöhemmissä vastauksissa.

Bakkanaalit -näyttely³³¹ tehtiin museon omista kokoelmista. Kävijät arvos-
tivat draamaesityksiä, elämyksellisyyttä, paikan sijaintia ja opastusten laatua.
Vuonna 2004 alkoi myös Valtion taidemuseon kävijätutkimusten systemaatti-
nen kehittäminen yhteismitalliseksi toistensa kanssa.

Vuonna 2005 tapahtui kävijätutkimuksen kehittämistyössä paljon. Muse-
ossa tehtiin myös kahteen erikoisnäyttelyyn kävijätutkimus: yhdysvaltalaiseen
kellonäyttelyyn Ajan jalokivet³³² sekä vietnamilaiseen Lootuksen kukka -
näyttelyyn.³³³ Luonnollisesti esineet saivat runsaasti huomiota, mutta niin myös
saavutettavuuteen liittyvät haasteet. Kellonäyttely oli punaisessa kellarissa ja
ihmisille tuotti suurta tuskaa nähdä esillä oleva esineistö puiselle, lakatulle ja-
lustalle tarroitettu koristeellinen kullanvärinen teksti hämärässä kellarissa:

*”Kellonäyttely oli kovin mielenkiintoinen, jouduin vain usein kyykistymään näh-
däkseni ja tutkiakseni kellon kauneutta. Näyttely kävi siis kovasti polvilleni. Jos
yritin katsoa kelloa yläviistosta, takaa tuleva valo heitti varjoni kellolle, harmikse-
ni. Voisiko asialle jotain tehdä? Onko näyttely tehty kääpiölle ja lapsille? Olisiko
voinut ajatella, että kellot olisivat olleet melko korkealla ja näyttelyvitriinin ympä-
rillä porrasaskelma tai pari? No jaa, upeita kelloja, sitä ei käy kieltämään.” ”Kel-*

³²⁸ Kävijätutkimus 64195/4.

³²⁹ Kävijätutkimus 64195/4.

³³⁰ Kävijätutkimus 64195/4.

³³¹ Kävijätutkimus 66178/2.

³³² Kävijätutkimus 66178/4.

³³³ Kävijätutkimus 68411/4.

*lonäyttelyn esineet niin alhaalla, että katsominenkin on vaikeata, kun on monitehosilmälasit eli lukuosa on lasin alaosassa. Valospotit häiritsevät." "Kirjoittaisin tätä mielelläni, mutta kaikki tuolit ovat liian matalia. Ottakaa huomioon esim. suuret ikäluokat, joille on mahdollisesti tehty lonkka-/polvileikkauksia eivätkä voi istua matalalla tuolilla."*³³⁴

Näyttelyyn oli varattu sekä suurennuslaseja että taskulamppuja, mistä tulikin vastauksissa kiitosta. Toisaalta taas yli 65-vuotiaat pitivät näyttelyä kaikki ikäluokat mukaan lukien kiinnostavimpana. Näyttelykävijöiden profiilissa oli vastaajien kohdalla todettavissa muutoksia siinä, että he tulivat näyttelyyn aiempaa spontaanimmmin yhden tai useamman perheenjäsenen tai tuttavien kanssa. Lootuksen kukka - näyttely henki rauhaa kotialttareineen ja museo koettiin miellyttävänä ympäristönä, joskin ohjeistuksiakin "nuorelle" henkilökunnalle annettiin:

*"Kauneus ja rauhallisuus hällisevän työpäivän vastapainona" "Sinebrychoffin kodin loisteliaat salongit ja huoneet sekä ystävällinen palvelu."*³³⁵

"Biljettförsäljningen – uppmuntra de unga i kassan att svara på svenskt tal, ge några praktiska råd och knep. T.ex. Ordet tack, varsågod, ursäkta, ny förstod jag inte." "Näyttelyn seinä- ja muu tekstitys on ollut museossanne melkein joka näyttelyssä huonosti toteutettu. Nyt sitä ei näe, koska tekstin värit ei erotu seinän väristä. Aikaisemmin liian pientä tekstiä. Näyttelyarkkitehtuuriin panostettu, hienoa! Esim. lasiseinäke heti sisääntulossa, näyttelyn nimi. Videossa liian paljon pieniä kuvia, joita ei hahmottanut. Ei tekstiä videon kestosta." "Ylellisen rauhallista (ehkä vähän liian rauhallista teidän kannaltanne)."

Avoimissa vastauksissa vuodelta 2006 näkyy jo selkeästi, kuinka ihmiset olivat löytäneet erikoisnäyttelyt. Niitä olivat Maailmankuvan heijastumat³³⁶ sekä Provence- ja Tsarkka³³⁷-näyttelyt. Maailmankuvia-näyttelyn teossijoittelut ja tekstit koettiin vaikeaksi lukea. Saavutettavuuskysymykset tulivat vastauksissa yhä enemmän esille:

"Goyan härkätaistelutarjan työt olivat liian korkealla ja alhaalla" "Suorastaan hävytöntä, että kaikkia vedoksia ei ole ripustettu katseltaviksi. Nehän ovat suorastaan katossa. Grafiikka täytyy olla silmän korkeudella." "Vähän hankala, jos usean teoksen nimilaput ovat koottuna yhteen, pitäisi kävellä edestakaisin." "Svårt att se de ofta ganska små och detaljerade bilderna, en del placerade för högt uppe. En del texta för lågt. Något info om verken ibland inget på svenska, ibland originalets titel nämnd, ibland inte." "Järjestää mielenkiintoista toimintaa myös senioreille." "Sopivan kokoinen ja miellyttävä museo sekä hyvä kahvila."

Provence- ja Tsarkka-näyttelyt olivat samanaikaisesti esillä, joten toisistaan suu-
restä poikkeavat näyttelyt olivat saman kävijätutkimuslomakkeen kohteena. Avoimissa kommentteissa viitattiin usein molempiin näyttelyihin:

³³⁴ Kävijätutkimus 66178/4.

³³⁵ Kävijätutkimus 68411/4.

³³⁶ Kävijätutkimus 71338.

³³⁷ Kävijätutkimus 72336.

"Provencen historian teksti oli kiva lisä. Vuoden pimeimpänä päivänä upea valo Provencen maalauksissa. Tsarkka-näyttelyn hiljainen venäläinen musiikki oli hyvä. Samoin kuvat kunkin aikakauden keisareista. Tietysti astiat olivat upeita, mutta edelliset täyd." "Yllättävä tanssiesitys." "Mukava ilmapiiri, taide-elämys." "En saanut selville, mitä tsarkka tarkoittaa (oletan, että ryyppypikari)." "Väggtexterna för små och borde placeras 0,5 m högre." "Ystävällinen henkilökunta (vahtimestareita myöten), siistiä = ystävällinen valoisa henki – kiitos!" "Museo alueena virkistää museokäyntiä. Museon tulee tarjota muutakin kuin kuvia ja tekstejä seinillä eli elämyksiä (draamaopastukset, videot, tavalliset opastukset, tietokoneohjelmat, äänet)."

Vuonna 2007 Naisten salonki-näyttelyn³³⁸ yhteydessä keväällä näkyi avoimissa vastauksissa ylivoimaisesti suurin kiinnostus yksittäisiä 1700-luvun naistaiteilijoita kohtaan, mikä näkyy teoskommentointien määrässä. Kävijätutkimuksen perusteella jopa 87/251 henkilöstä kommentoi yksittäisiä taiteilijoita tai teoksia. Palautteissa kiiteltiin konsertteja, opastuksia, esineiden esillepanoa, näyttelyarkkitehtuuria ja tunnelmaa, mutta ei mainittu lainkaan museon tuottamaa kahden ammattinäyttelijän draamaesitystä.

"Yleinen sunnuntaipäivän tunnelma: rauhallisuus, vajoaminen omiin ajatuksiin ja ikkunoista näkyvä puisto. Näyttelyn annista kiinnostavinta oli ehkä tieto konservoinnista – ja tietenkin pysähtyminen taidokkaiden maalausten äärelle."

Vuoden 2008 Peru -näyttelystä³³⁹ tehtiin tarkempi yleisötutkimus KEHYS-yksikön toimesta. Tutkimustulokset vastaavat myös museon kävijätutkimuksen tuloksia, sillä molemmissa kaivattiin kovasti lisää tietoa. Yksityisen keräilijän perulaiset hopeakokoelmat olivat loistokkaat, mutta samalla haasteellisia attributioiden kannalta. Joidenkin esineiden käyttötarkoituksesta oli vaikeata saada täsmällistä informaatiota.

Le Notti Italiane -näyttely³⁴⁰ syksyllä 2008 toi paljon kiinnostunutta väkeä erikoisnäyttelyyn. Kommenttejaan käynnistään antoi 195 vastaajaa 250:sta. Kuuluisien muotisuunnittelijoiden luomuksia pidettiin elämyksinä ja kauniina, mutta siinäkin näyttelyssä kaivattiin lisää tietoa. Ammattilaisilta tuli ankarampaa kritiikkiä, jossa sekä esillepanoa että itse vaatteita kritisoitiin. Näyttelystä ei ollut kovin paljon kirjallista materiaalia. Pukuihin liittyvä informaatio oli sijoitettu kauas varsinaisista asuista.

Japanilaisuus oli kovasti esillä vuonna 2009. Helsingin kaupungin taidemuseon jälkeen sekä Ateneum että Sinebrychoffin taidemuseo jatkoivat samaa teemaa. Auringonjumalan tyttäret-näyttely³⁴¹ perustui hyvin paljon japanilaiseen estetiikkaan ja kulttuurihistoriaan. Näyttelyrakenteet olivat raskaita ja vähemmän saavutettavia. Huoneisiin oli rakennettu korkeat korokkeet, joissa oli vinot luiskat. Pyörätuoleilla liikkuminen oli hankalaa. Museon punaisessa kellarissa oli teehuone, jossa järjestettiin oheistapahtumia. Näyttelyjulkaisu valit-

³³⁸ Kävijätutkimus 74062.

³³⁹ Kävijätutkimus 75193.

³⁴⁰ Kävijätutkimus 76243.

³⁴¹ Kävijätutkimus 7707.

tiin vuoden kauneimmaksi taidekirjaksi. Yllättäen kävijöiden palautteesta ei löydy kauneuden ylistystä, mutta sen sijaan luennot kiinnostivat ihmisiä.

Venetsia - Naamiohuvien juhlaa³⁴² kirvoitti vuonna 2010 mielipiteitä. Teosten ohella lähinnä valokuviiin ja karnevaalirekvisiittaan perustuvasta näyttelystä sekä pidettiin että sitä arvosteltiin. Draamaosuudet nostettiin esiin ja näyttely koettiin elämyksellisenä. Museon punaisessa kellarissa oli esiintymislava, jossa oli sekä Commedie dell'arte -esityksiä että siellä sai kokeilla omia improvisaatioita. Palaute oli siltä osin pelkästään positiivista. Samoin näyttelyn yhteydessä esitetty Goldonin Kahden herran palvelija-elokuva oli kävijöiden mieleen.

Luonto opettajana -näyttely³⁴³ vuonna 2011 esitteli Düsseldorfin koulukunnan maalauksia. Yleisilme oli rauhallinen. Tuolloin kävijöillä oli mahdollisuus tarkkailla museaalisia käytänteitä. Asiakkaat kiinnittivät positiivista huomiota erityisesti ilmapiiriin. Tämä käsitys rauhallisuuden tuomasta mahdollisuudesta syventyä museon toimintakulttuuriin vahvistui seuraavana vuonna, kun näytteille asetettiin flaamilaisen yksityiskeräilijän kokoelmasta Romanttinen näkymä-näyttely³⁴⁴. Ihmiset alkoivat yhä enemmän aktivoitua antamaan palautetta ja tekemään parannusehdotuksia kävijätutkimusten avoimiin osioihin. Museokävijöiden huomio keskittyi erityisesti saavutettavuuskysymyksiin.

Kevään 2013 Michelangelo-näyttely³⁴⁵ vahvistaa teoriaani siitä, että niin sanottujen suurnäyttelyjen yhteydessä jää kävijöiden antamat avoimet vastaukset ruuhkaisessa ihmisvilinässä ehkä niukemmiksi. Kotimuseomainintoja tuli ainoastaan yksi. Ainoa huomattava piikki koskee Internetistä saatua informaatiota. Myös elokuvakokemusta näyttelytilassa kommentoitiin ahkerasti. Elokuvasta pidettiin, mutta sen sijoitus keskellä näyttelyä kulkureitin varrella koettiin levottomaksi.

Monille ennestään täysin tuntematon Pehr Hilleström³⁴⁶ sai näyttelynsä syksyllä 2014. Näyttely keräsi erityisesti ruotsalaisia museokävijöitä, koska Hilleströmin töitä ei ole esitelty kovin usein myöskään taiteilijan omassa kotimaassaan. Kunnianosoitusta taiteilijalle ei aina mennyt odotusten mukaan. Joidenkin teosten yhteydessä oli käytetty taiteilijan omaa tekstiä. Kävijätutkimuksissa ja suullisissa asiakaspalautteissa ihmeteltiin ruotsin kieltä, joka oli peräisin 1700-luvulta.

Kesän 2015 Rokokoo-näyttely³⁴⁷ koettiin vastaajien parissa positiivisena. Ihmiset nauttivat museon rauhasta ja ilmapiiristä ennätysellisen paljon. Henkilökunnasta tehtiin kävijätutkimuksissa huomioita. Toinen kävijätutkimus koski kahta näyttelyä, joista Taidesalonki 100 oli esillä ensimmäisessä kerroksessa ja Livio Ceschinin grafiikkanäyttely museon Punaisessa kellarissa.³⁴⁸

---

³⁴² Kävijätutkimus 78503.

³⁴³ Kävijätutkimus 221100069.

³⁴⁴ Kävijätutkimus 221100188.

³⁴⁵ Kävijätutkimus 221100242.

³⁴⁶ Kävijätutkimus 221100364.

³⁴⁷ Kävijätutkimus 221100402.

³⁴⁸ Kävijätutkimus 221100453.

Venäläiset mestarit-näyttely³⁴⁹ keväällä 2016 koettiin elämyksellisenä 27 vastaajan joukossa. Näyttelyyn ei liittynyt kohdennettua näyttelyluettelo. Teoksista oltiin hyvin kiinnostuneita ja 28 vastaajaa kaipasi lisätietoa. Ihmiset kiinnittivät jälleen hyvin paljon huomiota henkilökunnan tapaan toimia. Saavutettavuuteen liittyvät kommentit saavuttivat huippunsa 54 vastaajan antaessa palautetta.

Sinebrychoffin taidemuseon *ASETELMA: Elämä tarjottimella* -erikoisnäyttelyn kävijätutkimuksen tiedot on kerätty 28.9.2016–31.12.2016 välisenä aikana. Lomakkeita jaettiin 250 kappaletta ja niitä palautettiin 204.³⁵⁰ Asetelma-näyttelyä esittelen laajemmin, koska 1600-luvun Hollannin kultakausi aihepiirinsä vuoksi kuuluu Sinebrychoffin taidemuseon yleisötyön keskeisiin teemoihin. Taidemuseossa oli esillä kultakauden hollantilaista ja flaamilaista taidetta. Hollantilainen kultakausi innosti koululaisille ja senioreille suunnattuun pedagogiseen opetukseen.

Svetlana Alpers on Kalifornian yliopiston emeritaprofessori ja hän on tutkinut vanhaa hollantilaista taidetta ja representaatioita. Alpers ottaa taiteentarkastelun yhteydessä esimerkin hollantilaisesta taiteesta, jota hänen mukaansa on pidetty hyvin visuaalisena. Sir Joshua Reynolds totesi aikoinaan, ettei hollantilaisesta taiteesta voi kertoa tarinaa eikä nojautua vanhoihin teksteihin, sitä voi vain katsoa.³⁵¹ Esimerkki kuvaa hyvin tilaajan, katsojan ja taiteen suhdetta hollantilaisen taiteen kultakaudella. Teokset kuvasivat elämän eri aihepiirejä siitä kulttuurista, jota haluttiin myydä ja ostaa. Vaikka tulppaanit nostivat ihmiset vaurauteen tai tuhosivat koko omaisuuden, jäivät ne maalauksiin, joita jälkipolvet ihailevat. Pienet hyönteiset ja kukkien viirut kertovat tarinoita merkittävistä sattumista ja hetkellisyydestä. Asetelma-näyttely toimii esimerkkinä kävijätutkimuksesta, missä peilautuu hyvin, kuinka yleisö tänä päivänä kokee 1600-luvun taiteen ja miten se vertautuu muihin museomme näyttelyihin.

Kultakausi on kiehtonut myös elokuvantekijöitä, joten museokävijöillä on kokemuksia ajankuvasta niiden kautta. Mainittakoon esimerkiksi Tyttö ja helmikorvakoru³⁵² tai Nukkekaappi³⁵³. Näin ollen katson, että Asetelma -näyttelystä saaduilla tiedoilla on yleistä kiinnostavuutta.

Syksyn 2016 Asetelma-näyttely³⁵⁴ on koettu museokävijöiden antamissa avoimissa vastauksissa kaikista näyttelyistä rauhallisimmaksi. Teoksia tai taiteilijoita manittiin nimeltä ainoastaan kahdessa vastauksessa. Ainoastaan Etruskit ja Maailmankuvanheijastumia-näyttelyissä teoksia tai taiteilijoita mainittiin vähemmän tai ei lainkaan. Ilmapiiiriä arvostivat 23/204 vastaajasta. Kahvilaa tai kahviautomaattia on alettu vaatia kesästä 2015 lähtien. Nyt kommentteja ai-

³⁴⁹ Kävijätutkimus 221100444.

³⁵⁰ Kävijätutkimus 221100509.

³⁵¹ Alpers, 1983, 1.

³⁵² Peter Webberin ohjaama vuonna 2003 ilmestynyt historiallinen draamaelokuva (*The Girl with a Pearl Earring*) perustuu Tracy Chevalierin vuonna 1999 julkaistuun romaaniin.

³⁵³ Jessi Burtonin menestysromaanin perustuva miniasrja (*Miniatyrist*).

³⁵⁴ Kävijätutkimus 221100509.

heesta oli seitsemältä ihmiseltä. Kuvaraportit osoittivat, että ilmapiiri, museo-kortti ja elämykset koettiin tärkeinä.³⁵⁵

Voimme päätellä seniorinäkökulmasta seuraavaa. Taidemuseossa käyminen harrastuksena on Asetelma-kyselyn vastaajille melko suosittua muiden kuin alle 24-vuotiaiden parissa. Seniorien (yli 64-vuotiaat, vastaajia 73 henkilöä) harrastusprosentti oli lähes 60 %. He myös nauttivat museon rakennuksesta, tiloista ja ilmapiiristä, mutta vain 18 % yli 64-vuotiaista vastaajista toivoi viettävänsä siellä aikaansa läheisen tuttavain kanssa, toisin kuin alle 24-vuotiaat, joista sitä toivoi 84 % ja alle 18-vuotiaista 100 %. Myös halu kokea museota nähtävyytenä oli vaimeaa: vastaajat olivat enimmäkseen kokeneita kävijöitä, joille käynti oli vähintään neljäs (79 % vastaajista). On myös luonnollista, että paikka ei ehkä ole se suurin rentoutumiskohde tai uudenoppimisen paikka, mutta se oli poikkeavaa, että ketään yli 64-vuotiaista vastaajista ei ollut pyydetty mukaan.³⁵⁶ Jos vertaa tätä senioriklubin toimintaan, niin siellä on yleistä, että läsnäolijat kertovat toiminnasta ystävilleen ja pyytävät heitä osallistumaan yhteiseen harrastukseen onnistuipa se sitten tai ei.

Kaiken kaikkiaan senioreista annettiin varsin vähän kommentteja kävijätutkimusten avoimista osioista, sillä vastaajista vain 25 antoi jotain tietoa seniorikävijöistä. Useimmiten kommentit liittyivät valaistukseen, tiedonsaantiin tai tekstikokoon, minkä yhteydessä vastaajat viittasivat ikäänsä. Toisaalta kävijätutkimusten kvantitatiivisten tietojen valossa seniorikävijöiden innokkuus yleisesti vastata kävijätutkimuksiin antaa melko hyvän käsityksen ”suuren yleisön” museokokemuksista.

Voimme kävijätutkimusten perusteella todeta vastaajien olevan yleensä henkilöitä, jotka ovat hieman iäkkäämpiä, tulleet yksin tai pienessä seurueessa ja voivat siten vastata rauhassa kysymyksiin. Näin ollen vuosien aikana kerättyjen kävijätutkimusvastausten voidaan olettaa siltä osin näyttävän suuntaa myös senioriväestön osalta. Yhteiskunnalliset ja tekniset uudistukset ovat vaikuttaneet yleisön asenteisiin ja odotuksiin. Palautteen antamisen kynnyks on madaltunut ja ihmiset kokevat veronmaksajina olevansa oikeutettuja vaatimaan hyvää palvelua ja kohtelua. Vastaako museo asiakkaidensa tarpeisiin, näkyy siinä, kuinka usein samat toiveet vuosien varrella toistuvat. Ei liene lomakkeen vika, mikäli asiakas toistuvasti janoaa kahvipaikkaa, valittaa rikkiäisistä kaapeista, kaipaa levähdyspaikka ja suurempaa fonttikokoa sekä lisää toimintaa perheille silloin, kun mikään näistä asioista ei vastaushetkellä ole järjestyksessä tai muuten saavutettavissa.

6.4 Asiakaspalvelun viikonloppuraportit viestintuojina

Olen koodannut vertailuaineistoksi asiakaspalveluhenkilökunnan tekemistä viikonloppuraporteista elämyksiin ja kokemuksiin liittyviä kommentteja ja ka-

---

³⁵⁵ Liitteet 7 a-c.

³⁵⁶ Liitteet 7a-c.

tegorisoitunut ne suurempiin aihekokonaisuuksiin. Aineistosta ilmenee, minkälaisista asioista asiakkaat haluavat ”lähettää terveisiä” henkilökunnalle sekä asiakaspalveluhenkilökunnan konkreettisia ehdotuksia parannettavista asioista. He ovat antaneet säännöllistä palautetta niin onnistuneista kuin haasteellisista kohtaamisista asiakkaiden kanssa. Erityisiä mainintoja senioreista on harvakseltaan. Aineistoa ei ole aiemmin tutkittu kokonaisuutena.

Museon toimintakulttuuriin kuuluva yleisötyö jakaantuu kahteen osa-alueeseen, joita ovat asiakaspalvelu ja museopedagoginen toiminta. Vastaavan museolehtorin toimenkuva painottuu sekä kokoelma- ja näyttelytoiminnan oheisohjelmien suunnitteluun, että museopedagogisen ajattelun pohjalta ohjelman tuottamiseen ja toteuttamiseen. Ohjelmiston toteutus ei edellytä jatkuvaa osallistumista järjestettyihin tilaisuuksiin, kuten opastuksiin, luentoihin tai vastaaviin tilaisuuksiin. Arkisin viikolla järjestetyt luentotilaisuudet on suunniteltu siten, että museon vakituisesta henkilökunnasta on aina joku paikalla. Toisin on viikonloppuisin, jolloin matriisiin kuuluva asiakaspalveluhenkilökunta toimii itsenäisesti. Tämä merkitsee, että asiakaspalvelussa saattaa olla Kansalliskallerialian muissakin museoissa toimivia tuntityöntekijöitä, jotka palvelevat parhaan tietämyksensä mukaan pyrkien vastaamaan heille esitettyihin lukuisiin museota koskeviin kysymyksiin.

Viikonloppuraportit ovat juuri näitä kysymyksiä ja huomioita, joita museokävijät ovat asiakaspalvelun välityksellä halunneet välittää museon johdolle ja yleisötyöstä vastaaville henkilöille, koska ketään heistä ei yleensä ole tuolloin paikalla. Varhaisin asiakaspalvelun viikonloppuraportista tallentamani viesti, joka on päivätty 11.4.2010³⁵⁷, oli lähes kaunokirjallinen tuote.³⁵⁸ Eräs asiakaspalvelija päätti kerätä kommentit yhteen ja lähetti ne erään sunnuntaipäivän päätteeksi rajatusti muutamille sisällöistä vastaaville henkilöille. Aloimme yhteisestä sopimuksesta kutsua viestiä viikonloppuraportiksi, josta muodostui vakiintunut nimitys sunnuntairaportoinnille. Lähes vuotta myöhemmin sama puhutteleva tyyli jatkui ja vastasin kirjoittajalle. Aluksi vain museonjohtajalle, vastaavalle museolehtorille ja tiedottajalle osoitetut satunnaiset kommentit olivat niin elävästi ja hauskasti kirjoitettuja, että pyysin niitä lisää idean äidiltä, joka toimi kassalla.³⁵⁹ Siitä alkoi vähitellen yleisötyötä käsittelevä laajempi kirjeenvaihto henkilökunnan kesken. Nykyisin on käytäntönä, että sunnuntain kassahenkilökunta välittää sähköpostitse asiakkaiden heille suoraan kohdennetut viestit laajasti muulle henkilökunnalle. Viestien välittäminen tapahtui alkujaan suullisesti palveluesimiehen tai muun asiakaspalveluhenkilökunnan välityksellä.

En ollut alun perin ajatellut museon kassahenkilökunnan lähettämiä viikonloppuraporttien roolia tutkimukseni kannalta kovin keskeiseksi, mutta koodatessani materiaalia huomasin asiakaspalveluhenkilökunnan olevan suuren rasituksen alla koskien useimmiten yleisötyön yllätyskäännteitä. Koodasin raportit siten, että VKLR110410 luetaan ’viikonloppuraportti 11.4.2010’. Niiden sisältö liittyi arkisiin kuvauksiin asiakastilanteissa ja lähettämisaikakohtana oli

³⁵⁷ VKLR110410.

³⁵⁸ VKLR110410.

³⁵⁹ VKLR300111 Vastaus 1 Leena Hannula 2.2.2011: ”Voi, kun kirjoitat ihanasti. Saisiko jatkossakin näitä?”.

sunnuntai-iltapäivä. Olemme sopineet, että käytän viikonloppuraportin lähettäjästä nimikettä SiffInfo, koska toiminnan muuttuessa säännölliseksi ja jopa normatiiviseksi tavaksi, on matriisin myötä myös kirjoittajien määrä kasvanut. Nyt viikonloppuraportit ovat joka sunnuntaina toistuvia tilannekatsauksia viikonlopun tapahtumista.

Huomasin edellä kuvatusta aineistosta löytyvän paljon dynamiikkaa, säännöllisesti toistuvia tilanteita, mainintoja senioreista ja erityisen paljon saavutettavuuteen liittyviä kommentteja. Käytetyt sanat ja ilmaisut huokuivat jännityksen, helpotuksen ja hämmennyksen välimaastossa ja päällimmäiseksi käsituksekseni tuli, että henkilökuntamme joutuu olemaan stressialttiissa tilassa eri asiakastilanteissa ja monet ratkaisut ja vastaukset olivat ”onneksi”- kategoriasa. On huomion arvoista, että museon vakituinen henkilökunta, kuten museonjohtaja, intendentti, amanuenssit, vastaava museolehtori sekä viestintäsuunnittelija ovat yleensä poissa viikonloppuisin, jolloin vastaus asiakkaalle tapahtuu sen tiedon pohjalta, mitä edellä mainittu henkilökunta on kassahenkilökunnalle antanut tiedoksi.

Kävin koko aineiston läpi koodaamalla havaintoyksikköjen vuorovaikutuskäytänteiden toistuvia rakenteita ja teemoja. Mainitsin aiemmin aineiston ryhmittelyssä käytetyistä yläkäsitteistä ”näyttelyt”, ”museokokemus” jne.

Olin aloittanut tutkimusaineiston käsittelyn kävijätutkimusten vapaista osioista, jolloin kartoitin kävijöiden esille nostamat käsitteet ja ilmiöt. Siirsin saman kysymyspatteriston viikonloppuraportteihin. Saavutettavuuteen liittyviä tekijöitä olivat muun muassa liikkumista ja toimintaa rasittavat asiat, kuten liian raskas ulko-ovi, liukkaat portaat tai sisääntulon huomaamattomuus. Sisällä liikkumista haittasivat himmeä valaistus, kyltitysten puuttuminen, tekstien pienuus tai sijoittelu liian alas. Poimin viikonloppuraporteista samoin kuin kävijätutkimuksista erityisesti senioriasiakkaita koskevat kommentit.

6.5 Vertailu klubilaisten kertomuksiin

Vertaillessani avointen vastausten vapaita osioita, viikonloppuraporttien kommentteja sekä senioreiden haastatteluja toisiinsa, löysin paljon yhteneväisyyksiä. Eroja löytyi muun muassa saavutettavuusasioista. Kävijätutkimusten 5118 vastaajasta oli 530 vastaajaa jollain tavoin löytänyt paranneltavaa esteettömyyden poistamiseksi.

Vastaukset koskivat ennen kaikkea fyysistä saavutettavuutta, kuten näkemistä, teoskylttien mataluutta tai luettavuutta. Yleisesti ikääntyneiden ihmisten saavutettavuuteen liittyvissä vastauksissa ilmenneet valitukset koskivat liian pientä tekstikokoa, puuttuvia istuimia, tiedonsaantia ja esteettömyyttä. Viikonloppuraporteissa oli kerätty kommentit 136 viikonlopun osalta. Tuolloin eniten harmia aiheuttivat rikkiäiset kaapit, puuttuvat istuimet tai liiallinen väkijoukko opastuksissa. Puolet seniorivastaajista koki saavutettavuusasioissa paranneltavaa. Huomautusten kohteita olivat museon pääsymaksu, taidepajan esteettömyys, tiedon saavutettavuus sekä nimikylttien luettavuus ja esillepano.

Erityisesti nimikylttien lukemista vaativa kumartuminen koettiin raskaaksi. Seuraavassa taulukossa 2 näkyvät viikonloppuraporttien, senioriklubilaisten tutkimusaineistosta koodattujen avointen vastausten sekä kävijätutkimusten avointen vastausten lukumäärät. Lukumäärät kertovat, kuinka moni vastaaja on kiinnittänyt erityisesti huomiota esimerkiksi kauneuteen tai paikkaan. Lukumäärät suhteutettuna vastaajien lukumäärään kertovat asian merkityksellisyydestä vastaajille.

TAULUKKO 2 Senioreiden ja kävijätutkimusten avointen vastausten palautetaulukko.

Viikonloppuraportit (VKLR), Senioriklubilaisten avoimet vastaukset ja kävijätutkimusten avoimet vastaukset			
Kategoriat	VKLR/136 kpl henkilökunnan välittämä tieto	SENIORIKLUBI/27 vastaajaa	KÄVIJÄTUT/5118 vastausta
Erikoisnäyttely		10	1853
Kotimuseo		12	344
Kaunis		4	220
Hieno	13	5	492
Rauha	14		272
Ilmapiiri, elämys	34	27	683
Luento		10	75
Tieto	21	13	299
Teokset		13	537
Esineet		4	232
Taidepaja		21	31
Opastus	123	5	135
Henkilökunta	19	19	130
Kauppa	41	1	31
Paikka		10	482
Seniori	33	19	25
Kahvila	12	6	43
Museokortti	20	3	2
Saavutettavuus	28	11	530

Taulukosta 2 voidaan havaita, että seniorit ovat sitoutuneita kotimuseoon ja sen ilmapiiriin, kun taas kävijätutkimusten perusteella voi todeta, että erikoisnäyttelyt vetävät yleisöjä museoon. On luonnollista, että asiakaspalveluhenkilökuntamme ei viikonloppuraporteissaan niinkään kerro näyttelyistä samaan henkeen kuin museokävijät. Yleensä asiakaspalvelijoiden omat kommentit liittyvät näyttelyjen oheismateriaaleihin ja käytännöllisten asioiden toimivuuteen. He ovat ottaneet ikääntymiseen liittyvät havainnot vastauksissaan esille lähinnä saavutettavuusesteistä kerrottaessa. Klubilaiset ovat jo lähtökohtaisesti tunnustettuja seniorikävijöitä, ja klubikortin aikana tunsimme kaikki nimeltä. Viikonloppuraporttien henkilöt ovat poikkeuksetta anonyymejä samoin kuin kävijätutkimusten vastaajat.

Silloin kun henkilö itse mainitsee olevansa eläkkeellä, viittaa se useimmiten palveluun, kohteluun tai saavutettavuuteen. Senioriklubissa tämä usein merkitsee kiitosta siitä, että seniori-ikäinen saa oppia ja hyvää palvelua. Senioriklubilaisista miltei kaikki vastaajat ovat kommentoineet taidepajatoimintaa ja henkilökuntaa myönteisellä tavalla. Viikonloppuraporteissa ei mainita taide-

pajaa lainkaan, sen sijaan kävijätutkimuksessa se mainitaan myös joko onnistuneena tapahtumana tai toivotaan lapsille lisää ohjelmaa.

Museota pidettiin kaikissa ryhmissä kauniina ja hienona. Sen sijaan on mielenkiintoista, että viikonloppuraporteissa mainittiin usein museon rauhallisuudesta, jota kiiteltiin myös kävijätutkimusten avoimissa vastauksissa. Sen sijaan senioreista kukaan ei kaivannut rauhaa, vaan eniten nautittiin ilmapiirittä ja elämyksistä. Ne olivat myös kävijätutkimusten perusteella kävijöille tärkeitä asioita.

Henkilökunnan käytöksellä on vastausten perusteella suuri merkitys siihen, millaisen käsityksen ihmiset museosta saavat. On tärkeää, hymyilläänkö, katsotaanko silmiin, puhutaanko juuri sinulle. Ihmiset ovat tulleet katsomaan teoksia, kuuntelemaan luentoja, tapaamaan tuttuja ja valinneet juuri tämän paikan näyttämöksi omalle olemiselleen. Henkilökunta on kuin peili, joka kertoo kävijälle, kuka sinä olet. Niinpä monet ovat kommentoineet henkilökuntaa ja heidän tapaansa kohdata museokävijä. Eniten henkilökuntaa ovat arvioineet senioriklubilaiset. Heistä suurimmalle osalle museon henkilökunnan kohtaaminen on aina palkitsevaa.

Museokortti ilmestyi mukaan vasta tutkimukseni loppuvaiheessa. Se ei ehtinyt vaikuttaa klubilaisten museokäynteihin kuin muutaman vuoden. Senioriklubilaiset ovat jälkikäteen kiitelleet kovasti Museokorttia, joka on pitänyt yllä museoharrastusta ja laajentanut käyntikohteita. Pitäisin Sinebrychoffin taidemuseolle tärkeänä arvioida, minkälaisia palveluja he haluavat tuottaa niille senioreille, jotka mieluummin liikkuvat päivällä eivätkä jaksata tulla esimerkiksi iltaluennoille.

7 TAIDEMUSEO JA MUSEOPEDAGOGIIKKA

7.1 Polkuni vastaavaksi museolehtoriksi

Opiskelin vuosina 1977–1982 alkaen ”vanhassa” Ateneum-rakennuksessa. Vuonna 1887 valmistunut ”Atski, taiteen temppeli” oli Suomen Taideakatemian säätiön alainen.³⁶⁰ Museon lisäksi rakennuksessa toimi kaksi taidekoulua. Palovi ei vielä tuolloin estänyt kahden puolen ”ystävyydensiltaa”³⁶¹ erotettuja Taideteollisen korkeakoulun ja Suomen Kuvataideakatemian opiskelijoita piipahdamassa museon puolella. Toisessa kerroksessa olevalta siltatasanteelta, taidekoulujen ovien edestä, lähti symmetrisesti portaat museoon samalla kun se yhdisti opinahjot toisiinsa.

Taidealan valinta oli minulle luonnollista, tosin se olisi yhtä hyvin kuvataiteen sijasta voinut olla musiikki. Olin aloittanut klassisen pianonsoiton musiikinopinnot neljävuotiaana Viipurin musiikkiopistossa Lahdessa, minkä jälkeen koulun aloittamisesta lähtien jatkoin kuorolaulajana eri kuoroissa. Siirryttyäni Savonlinnan taidelukioon pianonsoitto jatkui omana harrastuksena vanhan koulurakennuksen juhlasalissa. Kuvataideopetusta annettiin neljätoista tuntia viikossa, jolloin sai hyvän pohjan niin taiteen teoriaan kuin tekniikkoihin. Taideteollisen korkeakoulun kuvaamataidonopetuksen laitoksella pääaineenani oli taidekasvatus. Taidekasvatuksen kokonaismäärä oli viisikymmentä opintoviikkoa, mikä jakaantui neljälle vuodelle. Tämän lisäksi opintoihin kuuluivat taideaineet Sakari Marilan, Mauri Favénin, Erkki Hervon, Olavi Valavuoren, Ukri Merikannon, Hannele Kylänpään ja monen muun taiteilijan ohjaamana. Opintoihin kuuluivat myös vuoden auskultointi Recessussa, I Norssissa ja Suomalaisessa yhteiskoulussa sekä Helsingin yliopiston taidehistorian ja estetiikan opinnot. Olosuhteet Taideteollisessa korkeakoulussa eivät varmasti olleet palo-

---

³⁶⁰ Suomen Taideakatemian säätiö (STA) perustettiin vuonna vuonna 1940 hallinnoimaan sekä Ateneumin ja Sinebrychoffin taidekokoelmia, että kuvataidekoulua (myöhemmin nimeltä Kuvataideakatemia).

³⁶¹ Taideteollista korkeakoulua ja Kuvataideakatemiaa yhdistävää ylätasanne museon pääsisäänkäynnin 2. kerroksessa.

turvallisuuden eikä ilman puhtauden suhteen nykystandardin mukaisia. Grafiikanluokassa sulattivat retkikeittimen liekit kuparilevyn hartsipölyä. Lattian alta paljastui myöhemmin paloherkkää, kuivaa sammalta. Tupakointi oli sallittua yhteisissä tiloissa kuten myös metallipillin avulla fiksatiivipullosta puhaltelu käytävillä. Tunnelma koko Ateneum-rakennuksessa oli verkkainen, melko boheemi ja taiteiden välinen.

Taide oli jo kouluaikana Savonlinnan taidelukiossa innostanut kokeilemaan erilaisia työskentelytapoja, mutta ammatillinen opiskelu toi erilaista syvyyttä ja toisaalta ymmärrystä taiteen läsnäoloon arjen kuvioissa. Taidekoulujen keskellä sijaitseva Ateneumin taidemuseo oli saavutettavissa: museoon oli helppo mennä, taide oli osa arkipäivää. Ei tarvinnut astua ulos nähdäkseen Suomen kansallisaarteita. Museoon saattoi mennä maksutta niin usein kuin sen aukiolo antoi mahdollisuuden. Entinen muoto-opin opettajani, professori Severi Parko on kuvannut seitsemänkymmentäluvun tilannetta teoksessaan *Kunnia-istuin* näin:

”Ateneumin ideoija, professori Carl Gustaf Estlander, oli ajatellut vallan muuta. Hän oli tarkoittanut porrashallin talon toiminnalliseksi keskuksesi, siis paljon monipuolisempaan käyttöön kuin taidemuseon eteiseksi. Hän pyrki luomaan kohtaamispaikan kahdelle koululle sekä kahdelle museolle, areenan taiteelle ja teollisuudelle, katetun piazzan yleisölle... Estlanderin unelma ei toteutunut loppuun asti. Järjestyksen ja tulipalovaaran vuoksi kouluista museoportaaseen johtaneet aukot – kevytrakenteisine ooviseinämineen – tukittiin palomuurilla. Taideteollisuusmuseo karkotettiin yhteisestä, tosin ahtaaksi käyneestä, paratiisista jo ennen ensimmäistä maailmansotaa. Rajat sulkeutuivat. Lukitut panssariovet estivät opiskelijoiden vapaan liikkumisen meidän aikanamme.”³⁶²

Olin saanut etuoikeuden kokea Estlanderin tarkoittamaa yhteisyyttä museon kanssa ennen kuin paksu metallinen palo-ovi pysäytti liikkumisen; käveltyäni museotilojen läpi, olivat yleisölle suunnatut puheohjelmat ja museolehtori Marjatta Levannon diaesitykset herättäneet kiinnostuksen taidemuseon näyttelyihin. Sen lisäksi, että Severi kielsi meiltä opiskelijoilta muistiinpanojen tekemisen, kuljetti hän meitä Helsingin ja sen lähiseudun merkittäviin kulttuurikohteisiin ja Ateneumin yleisöltä suljettuihin tiloihin. Menimme muoto-opin tunnilla museon silloin kovin hataralle vintille. Lähes tyhjässä tilassa oli suuri lasimaa-laus Kuningatar Blankasta. Olin oivaltanut Severin metodista sen, että yllätyksellisyys, läsnäolo ja tarinallisuus olivat opastuksen vetonauloja – kukaan ei halunnut olla pois Severin tunneilta. Kehittelimme erilaisia tarinoita ja kuvitelmia liittyen muoto-opin tunnin teemaan. Severi on kirjoittanut muistoista näin:

”1970-luvulla kuljetin opiskelijaryhmiä kiertokäynnillä Ateneumin talossa. Tavallisesti poikkesimme myös ullakolle. Pimeällä kulkukäytävällä oli varottava mihin astui. Pulun pesistä tai pulun raadoista ei tietenkään kannattanut välittää. Ne olivat satunnaisia esteitä, yhtä harmittomia kuin epätasaisella tiililattialla lojuvat huonekalun kappaleet. Sitä vastoin kipsikuvat oli otettava vakavasti. Niihin

³⁶² Parko 1988, 69–70.

ei ollut varaa kompastua. Ne olivat kansakunnan taidearteita, 19. vuosisadan veistoksia.”³⁶³

Vuonna 2016 voimaan tulleissa opetussuunnitelmissa kulttuuri-instituutit otettiin osaksi koulun oppimisympäristöjä. Suuri uudistus toteutettiin myös 1970-luvulla, jolloin peruskoulu-uudistus synnytti vilkkaan keskustelun koulujen kuvaamataidon opetuksesta ja taidemuseoiden roolista kouluopetuksen täydentäjänä. Jo tuolloin *Muuttuva museo*-julkaisussa Hämeenlinnan taidemuseon intendentti Taisto Ahtola toivoi toiminnallisen taidemuseon kiinnittävän aikaisempaa enemmän huomiota pedagogiseen tehtäväänsä, sillä hän piti selvänä, että paine taidemuseoihin kasvaisi peruskoulun taideaineiden opetuksen supistuessa.³⁶⁴ Marjatta Levanto aloitti museopedagogisen yhteistyön Taideteollisen korkeakoulun kanssa, jolloin kuvaamataidonopiskelijat saattoivat tehdä opinnäytetyönsä yhteistyössä Ateneumin taidemuseon kanssa.

Levannon luennot ja kirjallisuus museopedagogiikasta saavuttivat laajan joukon ihmisiä. Vuonna 1980 hän vieraili kuvaamataidonopiskelijoiden taidekasvatusluennolla, jolloin kiinnostuin museolehtorin ammatista ja halusin tehdä lopputyöni kyseiseltä alalta. Ensimmäiset muistiinpanoni museopedagogiikasta ovat tuolta luennolta.³⁶⁵ Olen haastatellut Levantoa museopedagogiaan liittyvistä teemoista vuosina 1980, 1996 sekä 2014. Tein Ateneumin taidemuseoon lopputyöni vuonna 1981. Aiheena oli Perusmuotoja. Ohjaajiani olivat Marjatta ja Yrjänä Levanto.

Aloitin vuonna 1989 Sinebryhoffin taidemuseossa oppaana. Jatkoin oppaan työtä työni ohella jatkossa Kansakoulukadulla, uusitussa Ateneumissa ja myöhemmin Kiasmassa. Jatkoin taidehistorian sekä estetiikan opintojani. Vuonna 1994 Helsingin yliopistolle tekemäni sivulaudaturin aihe oli Ateneumrakennuksen taide - museopedagoginen tutkimus lasten taidekäsityksistä. Tutkimus oli kvalitatiivinen ja käytin teemahaastattelua. Ohjaajani oli Helsingin yliopiston professori Jukka Ervamaa ja Ateneumissa museolehtori Marjatta Levanto. Konsultoin professori Yrjö Engeströmiä Helsingin yliopistossa teemahaastattelun tutkimusmetodeista.

Entisen Valtion taidemuseon ja nykyisen Kansallisgallerian kokoelmien pohjana oli Suomen taideyhdistyksen kokoelma, jota aluksi kerättiin taideopetuksen tarpeisiin mallikokoelmaksi. Kokoelma laajeni ja muotoutui taiteellisten, taidehistoriallisten ja taidekasvatuksellisten näkökohtien pohjalta kartutettavaksi museokokoelmaksi. Museon yleisötyön lähtökohtana oli tiedon lisääminen. Museon tuli tarjota monipuolista ohjelmistoa valistamalla, luennoimalla, kartuttamalla taidekokoelmia, näyttelytoiminnalla ja opettamalla niin taideopiskelijoita kuin muuta yleisöä.³⁶⁶

Museon toiminta-ajatuksena vuonna 1990 valtiollistamisen yhteydessä oli luoda monipuoliset mahdollisuudet taide-elämyksille sekä tehdä tunnetuksi ja

---

³⁶³ Parko 1988, 64.

³⁶⁴ Levanto 2010a, 104.

³⁶⁵ Marjatta Levannon luento Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatusseminaarissa keväät 1980, Leena Hannulan muistiinpanot.

³⁶⁶ Pettersson 2008, 280.

ymmärrettäväksi kuvataiteen ilmiöitä. Tuolloin sen nähtiin tapahtuvan kartutamalla, hoitamalla, säilyttämällä, tutkimalla, esittelemällä ja tulkitsemalla taideteoksia sekä taiteen ilmiöitä kiinteässä vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Valtion taidemuseoon perustettu Museopedagoginen yksikkö toimi vakituisesti Ateneumissa ja Kiasmassa, mutta Sinebryhoffin taidemuseon yleisötyöhön liittyvät toimet hoidettiin määräaikaisten tilapaisprojektien kautta.

Sinebryhoffin taidemuseon vastaavan museolehtorin virka perustettiin pitkäjänteisen työn tuloksena vuonna 2003. Se oli eräänlainen työvoitto, jolla haluttiin herättää pitkään uinunut museo yleisön tietoisuuteen. Oltuani pitkään sekä kouluissa kuvataideopettajana että Valtion taidemuseon kolmen museon oppaana, aloitin työni Sinebryhoffin taidemuseon vastaavana museolehtorina vuonna 2003. Tämän jälkeen pääasiallinen tehtäväni oli kehittää yleisön ja esillä olevan taiteen suhdetta.

Vasta avattua ja upeasti restauroitua Sinebryhoffin taidemuseota mainostettiin tiedotusvälineissä ahkerasti. Kuvataideopettaja, museolehtorina toiminut ja nykyinen Annantalon johtaja Kaisa Kettunen oli kahden vuoden pestillä ja pohjoismaisin varoin aloittanut ammattimaisen yleisötyön Sinebryhoffin taidemuseossa ennen viran perustamista.³⁶⁷ Hän oli voinut hankkia kalusteita ja ideoida pilottihankkeena muun muassa perhetaidepajaa. Aloittaessani uudessa virassa oli yllättävää, että kovasti markkinoitua museota ja virallisesti hyväksytyyn museopedagogiseen toimintaan ei ollut budjetoitu lainkaan määrärahoja. Pirkko K. Koskisen selvityksessä Valtion taidemuseosta todettiin jo vuonna 1999, että museopedagoginen toiminta poikkeaa perinteisestä museotyöstä, eikä sen ja museoiden näkemysten sovittaminen yhteen ole aina sujunut.³⁶⁸ Kaisa Kettusen aiemmin tekemä pilottihanke oli suureksi avuksi ja pystyin hyödyntämään hänen hyvin organisoimaa ”jäämistöään”, kuten huonekaluja ja tarvikkeita, joita kollegani Erica Othman oli huolellisesti säilyttänyt.

Työyhteisö Sinebryhoffin taidemuseossa ei vanhassa Valtion taidemuseon aikaisessa organisaatiomallissa osallistunut museopedagogisiin pohdintoihin samalla volyyymilla kuin Kansallisgallerian organisaatiossa. Museopedagogisella yksiköllä, vaikka yhden ihmisen toimesta, oli kuitenkin omat selkeät tehtävänsä, joita olivat oppaiden kouluttaminen, kävijätutkimukset, taidepajat ja näyttelyjen oheisohjelmat.³⁶⁹ Vaatimaton alku ilman varsinaista budjettia, työtiimiä tai taidepajaa ei ollut kuitenkaan esteenä innovatiivisten hankkeiden suunnittelulle. Se innosti kokeilemaan ja voidaan tulkita myös museon johdon luottamuksen osoituksena työntekijää kohtaan, kuten aikanaan Marjatta Levannon kohdalla hänen aloittaessaan toimintansa.³⁷⁰ Työtä sai tehdä hyvin rauhassa ja itsenäisesti, miltei yksinäisesti. Oli myös selvää, että unelmatyölle asettamani odotukset, pitkä valmentautuminen tulevaan tehtävään ja todellisuuden realiteetit antoivat aihetta kriittiseen ajatteluun. Oli kyettävä tekemään luovia ratkaisuja pienellä budjetilla ja ilman johdon reflektointia omalle toimin-

³⁶⁷ Koskinen 1999, 12.

³⁶⁸ Koskinen 1999, 13.

³⁶⁹ Koskinen 1999, 13.

³⁷⁰ Levannon haastattelu 2014.

nalle. Näin ollen asetin omalle toiminnalleni tavoitteet, jotka olivat vastuullisuus, ammattitaito ja innovatiivisuus. Oli kyse pienestä tai suuresta yleisölle suunnatusta tapahtumasta halusin, että museokävijälle tulee onnistumisen kokemus ja käynnistä jää jokin positiivinen jälki. Näin ollen kehitin ajattelumallin, jota kutsun kriittiseksi museopedagogiaksi. Kaikki tietotaito ja ammatillinen osaaminen olivat tarpeen pienen yksikön aloittaessa museopedagogisen toiminnan jälleen alusta.

7.2 Senioriklubin alku

Senioriklubin alku liittyy tilanteeseen, jota edelsi aiemmin kuvattu varsinaisen työtilan ja budjetin puuttuminen. Olosuhteet pakottivat miettimään sopivia yleisötyömuotoja, jotka sopisivat museon profiiliin ja joille olisi kysyntää. Ohjelmisto suunnattiin yksisuuntaisesti museosta käsin yleensä aikuisyleisölle ilman sen suurempaa segmentointia. Sosiaalista mediaa ei vielä ollut markkinoinnin tukena. Pääkaupunkiseudun kulttuuritarjonnan kanssa ei nollabudjetilla kilpailtu, joten oli mietittävä keinoja, kuinka saisi ihmiset ylipäättään kiinnostumaan museosta. Draamaan tai dramatisoituihin opastuksiin liittyvät teemat tuntuivat sopivilta kiinnostuksen herättäjiltä paljon näkyvyyttä saaneelle vasta avatulle museolle. Toiveena oli, että niillä saataisiin ihmisiä katsomaan esityksiä.

Suuri askel taidepajatoiminnan kehittämiseen Sinebrychoffin taidemuseon vanhassa organisaatiossa tapahtui vasta, kun silloinen intendentti, nykyinen museonjohtaja Kirsi Eskelinen vuonna 2004 tarjosi omaa suurta huonettaan vastaavan museolehtorin taidepajakäyttöä varten. Vakiintunut senioritoiminta alkoi välittömästi tämän työtilavaihdoksen jälkeen. Tilaratkaisu osoittautui onnistuneeksi, sillä se oli sekä saavutettava että tilava ja näin palveli hyvin ikääntyvää ja motivoitunutta senioriväestöä.

Musiikki sekä draama olivat työssäni mukana jo heti alusta lähtien niin konserttien järjestäjänä kuin ollessani välillä estradilla. Sibelius-Akatemian kanssa aloitettu yhteistyö laajeni vuosien mittaan säännölliseksi toiminnaksi, joka keräsi vakioyleisöä. Omalla kohdallani pääsy Musiikkitalon kuoroon ja teoreettisten opintojen jatkaminen musiikkiopisto Juvenaliassa työn ohella laajensivat museo-ohjelmiston valikoimaa ja yhteistyöverkostoa. Sain tukea muilta tiede- ja kulttuurilaitoksilta. Taidepajan toimintaa tukivat Suomen Kansallisooppera, Suomen Kansallisteatteri, Helsingin yliopiston Farmasian tiedekunnan Farmaseuttisen kemian ja teknologian osasto, Tukholman kuninkaallinen linna ja Tukholman Hallwylin museo, Helsingin kaupunki, Helsingin yliopiston Kotitalous- ja käsityötieteen laitos, Opetusministeriön Maa- ja metsätalouden osasto sekä Helsingin kaupunki. Tukea annettiin muun muassa puvustukseen, työnohjaukseen kemian laboratoriossa, oppaiden kanssa tehtyihin opintomatkoihin, draamaesitysten kustannuksiin, taidepajatarvikkeisiin ja käsinukkeihin.

Jatkossa suoritin työn ohessa kaksi tutkintoa, jotka olivat Liiketalouden johtamisen tutkinto sekä merkonomien tutkinto. Ne auttoivat ymmärtämään

monia markkinointiin ja talouteen liittyviä tekijöitä. Sain kutsun osallistua Helsingin kauppakorkean ja Hankenin StratMark -liiketalouden seminaareihin, ja hankkeisiin, joissa liike-elämä ja opiskelijat kohtasivat toisensa. Olin tehnyt eri projektien yhteydessä yhteistyötä Sinebrychoffin panimon, Fazerin ja Pauligin kanssa, minkä vuoksi yritys yhteistyö oli tuttua. Aloin soveltaa taidepajassa itseni johtamisessa inspiroivien ja menestyvien yritysten oppeja. Reseptit olivat hyvin yksinkertaisia; hyvä johtaminen merkitsee sitä, että ruohonjuuritasolla ymmärretään johdon visiot. Toinen vinkki koski lama-aikaa; kun menee huonosti, kannattaa satsata markkinointiin. Kolmas oli se, kun menee hyvin, niin täytyy aloittaa jo seuraavaa – samalla idealla ei saa mennä liian pitkään.

Pidin hyvin ajankohtaisena asiana tarttua museon perustehtäviin erityisesti museologian eettisistä periaatteista käsin. Emme saaneet unohtaa ihmistä, hänen tarpeitaan emmekä museon perustehtävää olla avoinna yleisölle sanan kaikissa merkityksissä. Valtion taidemuseon aikana vuonna 2009 ennakotiin tiukentuvaa taloustilannetta. Museot sitoutuivat säästöohjelmiin ja Sinebrychoffin taidemuseon taidepajoista kantoi täyden vastuun yksin museolehtori. Säästöohjelmilla ei kuitenkaan ollut kielteistä vaikutusta kävijämääriin, sillä yllättäen Sinebrychoffin taidepajojen kävijämäärä jatkoi kasvuaan budjettisupistusten aikana – johtuiko tämä StratMarkin pohjalta kehitetystä taidepajatoiminnasta, kiinnostavista näyttelyistä, taidepajatoiminnan lisääntyneestä tunnettuudesta vai leikkausten aiheuttamasta toimintojen keskittämisestä ydintoimintaan, sitä on vaikea arvioida.

Valtion taidemuseossa toteutettiin vuonna 2009 hallinnollinen muutos, jossa museopedagoginen toiminta liitettiin osaksi näyttely- ja kokoelmatoimintaa. Leikkauksia tehtiin myös tiedotuskanavissa: Valtion taidemuseon tiedotusväline, KAS -lehti, muuttui pienimuotoiseksi tiedotteeksi. Lehti oli ollut tärkeä informaatiokanava kouluihin ja päiväkoteihin. Sillä oli selkeä vaikutus ilmoittautumisiin erityisesti Sinebrychoffin taidemuseon kohdalla, koska museolla ei ollut sillä hetkellä muita kouluihin tai päiväkoteihin meneviä tiedotuskanavia. Senioritoiminta oli alkanut vakiintua, mutta päiväkodeista ja kouluista yhteydenotot harvenivat. Kysyntä romahti edellisvuodesta ja jouduttiin miettimään uusia keinoja toiminnan tehostamiseksi.

Verkkomarkkinointia ja verkostoitumista tehostettiin. Sain tilapäisesti käyttöni nettobudjetin. Se merkitsi, että senioreiden klubikorteista kertyneet tulot saatettiin käyttää suoraan heidän hyväkseen. Niin myös tehtiin, ja siitä muodostui ikimuistoinen hauska senioriklubiohjelma.³⁷¹ Sosiaalinen media ei ollut vielä jalkautunut museoon ja Facebook-keskustelu oli lähes tuntematonta.

---

³⁷¹ Liite 12.

7.3 Kriittinen museopedagogia yleisötyössä

Laadukas museopedagoginen toiminta taidemuseossa on perinteisesti pohjautunut pitkäkestoiseen sisältöjen suunnitteluun ja niiden laatukriteerien varmistamiseen. Siihen kuuluu myös käytäntöjen kriittinen tarkastelu ja uusien näkökulmien etsiminen esimerkiksi kokoelmia ja näyttelyitä koskevan yleisötyön osalta. Aihetta on käsitelty laajasti kansainvälisissä museon ja yleisön suhdetta käsittelevissä seminaareissa ja tutkimuksissa. Eräs tunnetuimpia aihetta käsitelleitä tutkijoita on esimerkiksi Eileen Hooper-Greenhill. Hän kehottaa haastamaan vanhoja, museolähtöisiä tapoja ja etsimään eroja sekä kuuntelemaan yleisöä sen sijaan, että museo katsoisi tehtäväkseen esitellä historialliset totuudet kronologisessa järjestyksessä.³⁷² Kutsun tätä kriittiseksi museopedagogiaksi, missä todella mietitään mitä tehdään, kenelle tehdään ja miten se olisi mielekkäintä toteuttaa.

Tehtyäni vuonna 2018 vastaavan museolehtorin työtä viisitoista vuotta pidän tärkeänä ymmärtää, miten nykyiseen museotyöhön liittyvä yleisötyö määritellään ja mitä sen tahdotaan sisältävän tai mitä siitä halutaan jättää pois. Yleisötyötä tekevät henkilöt ovat taidemuseossa jakautuneet ammatillisesti moneen eri tehtäväkenttään. Varhaisin Museoliiton puhelinluettelo on vuodelta 1986. Siitä ilmenee, että Suomessa oli tuolloin yleisötyöhön liittyviä nimikkeitä kymmenen, joista kahdeksan oli museolehtoreita. Kaksi oppaana toimivaa museotyöläistä hoiti myös taidekasvatuksen ja opetuksen.³⁷³ Levannon mukaan museolehtorien ilmestyminen museoammattilaisten joukkoon merkitsi aikaisempaa kiinteämpää suhdetta kävijäkuntaan. Ymmärrettiin, että emme voi puhua enää ”suuresta yleisöstä”, vaan erilaisista asiakasryhmistä ja heidän tarpeistaan.³⁷⁴ Erityistä huolta senioriväestöä kohtaan ei kannettu, vaan painopiste oli lasten luovassa kasvatuksessa.

Näen taidekasvatuksen osana museopedagogiaa. Yleisötyö on puolestaan laajempi kokonaisuus, joka kattaa taidekasvatuksen, museopedagogiikan ja erilaiset asiakaspalvelukonseptit. Nykyinen kävijämäärän kasvattamiseen tähtäävä Kansallisgallerian strategia edellyttää yleisötyöhön liittyvän toiminnan uudelleen arviointia. Kansallisgalleria on vuodesta 2014 lähtien vakiinnuttanut ja selkiyttänyt vanhoja käytäntöjä ja luonut strukturoidun toimintakulttuurin, jossa tavoitteita pyritään toteuttamaan aiempaa suunnitelmallisemmin. Tiedotus sekä markkinointi ovat keränneet sosiaalisessa mediassa ennätysmäärän seuraajia. Nykyinen toimintamalli on lisännyt tapahtumapäiviä suuremmille yleisömäärille, jotka edellyttävät lisäresurssointia niin pedagogiselle puolelle kuin asiakaspalveluun.

Uusimpia yleisötyön suunnitteluun käytettäviä tehtävänimikkeitä on tuottaja. Tuottajan tehtävät on määritelty lähes samoin kuin esimerkiksi vastaavan museolehtorin työhön kuuluvat tehtävät. Yleisötyön ideaalimalli olisi, missä

³⁷² Hooper-Greenhill 1992, 10.

³⁷³ Liite 11.

³⁷⁴ Levanto 2010a, 105.

oppaat, yleisötyövastaavat (vastaavat museolehtorit, taidepajalehtorit, yleisötyöpäälliköt, tuottajat), asiakaspalveluhenkilökunta ja kohderyhmä (tässä tapauksessa seniorit) olisivat yhdessä tapahtumaprojektien omistajina ja suunnittelijoina.

Yleisötyöläinen ei välttämättä ole koulutukseltaan opetuksen ammattilainen. Pedagogista työtä tekevältä yleisötyöläiseltä voi edellyttää alan koulutusta. Erityisesti taidepajaryhmien kanssa työskentelyn edellytyksenä vaaditaan riittävää opetusalan tai kuvataiteilijan pätevyyttä. Useimmat taidemuseoiden yleisötyöstä vastaavat ja sitä työpajoissa toteuttavat henkilöt ovat taustaltaan taidehistorioitsijoita, kuvataideopettajia tai muun korkeamman yliopistotutkinnon suorittaneita henkilöitä. Opettajat ovat olleet mukana toiminnassa jo ”ensimmäisen museosukupolven” aikana yleisötyön aloittaessa toimintansa.³⁷⁵ Nykyään järjestetään jo monenlaista pedagogista pikakoulutusta museoalan yleisötyön kehittämiseksi. Vähälle huomiolle on jäänyt yleisötyön tärkeä ammattikunta: oppaat, joiden asema museoiden esittelyssä on ensiarvoisen tärkeä, mutta joilla saattaa joissakin tapauksissa olla määrittelemätön asema museoiden organisaatioissa. Hyvistä opastuksista tulee suullista ja kirjallista palautetta niin kassalle kuin oppaalle itselleen. Opastuksia kiitetään myös kävijätutkimuksissa. Oppaiden työn arvostuksen tulee näkyä myös museoammatillisesti heidän työolosuhteissaan. Oppaat on syytä ottaa ohjelman suunnittelussa tasavertaisesti huomioon.

7.3.1 Ateneumin taidemuseo ja Marjatta ”Puti” Levanto

Ajatus senioreiden mahdollisuudesta sitoutua vakituiseksi museokävijäksi ei ole kuitenkaan niin utopistinen kuin se tässä lapsuusikää ja nuoruutta korostuvassa yhteiskunnassa saattaisi tuntua. Museopedagogiikan perusta liittyy kansanvalistusaatteeseen, jonka juuret ovat 1800-luvun puolivälissä. Kulttuuri nähtiin kansakuntaa vahvistavana tekijänä. Painopiste oli aluksi aikuisissa, jolloin kannettiin huolta myös työtä tekevien mahdollisuudesta saada kulttuuripalveluja. Aukioloajat olivat suunniteltava niin, että myös työssä käyvät tai varattomat saisivat nauttia tasavertaisesti taiteesta. Ateneumissa toimiva Suomen Taideyhdistys järjesti 1850-luvulla Helsingissä sunnuntai-iltapäiväisin ilmaisia näyttelyjä, jolloin kaikilla halukkailla varallisuuteen katsomatta oli mahdollisuus tutustua ajankohtaisiin näyttelyihin. Marjatta Levanto on Pedaali ry:n julkaisussa kirjoittanut, kuinka hämmästyttävistä yleisömääristä voi lukea ajan sanomalehdistä: kerrottiin tuhannenkin hengen tungeksineen näyttelytiloissa noiden muutaman aukiolotunnin aikana.³⁷⁶

Kansallisgalleriassa, entisessä Valtion taidemuseossa ja sitä ennen Suomen Taideakatemian säätiössä museopedagogista toimintaa on ollut neljäkymmentäviisi vuotta. Museopedagogisen toiminnan alkutaipaleella museolehtoreita oli 1970-luvun lopulla harvassa. Ensimmäinen museolehtori Suomessa oli vuonna

³⁷⁵ Vuodesta 1893–1930 ”ensimmäisen museosukupolven” aikana museotyötä tekivät perhesuhteiden kautta myös naiset, jotka olivat muun muassa piirustuksen -, käsityön- ja historianopettajia. Palviainen 2010, 321.

³⁷⁶ Levanto 2010b, 5.

1972 Kansallismuseossa toimintansa aloittanut Pekka Sarvas. Seuraavana vuonna 1973 valittiin Ateneumiin Suomen taidemuseoiden ensimmäiseksi museolehtoriksi Marjatta Levanto, joka tunnetaan myös nimellä Puti. Ateneumin johtava museolehtori Levanto oli aktiivinen ja näkyvä hahmo uudessa muotoutuvassa ammattikunnassa ja ansaitsee taidemuseon kriittisen museopedagogiikan tiennäyttäjän tittelin. Levannon johtama Museopedagoginen yksikkö perustettiin vuonna 1990.

Levanto oli saanut aloittaa vanhassa säätiömuotoisessa Ateneumissa museon yleisötyön pioneerina taidehistoriallisessa kulttuurissa, missä ei juuri ollut erilaisia oppimistyyplejä tai malleja. Työyhteisön henkilöstön määrä vanhassa säätiössä oli pieni. Vanhempi ja kokenempi sukupolvi otti alusta alkaen nuoren työntekijän mukaan osalliseksi näyttelyprojekteihin. Levannon mukaan hyvin jäsennellyt tietopakettit olivat museoiden perinteinen tapa toimia. Lähtökohdaksi oli selittävä, didaktinen näkökulma behavioristisen oppimiskäsityksen mukaisesti.³⁷⁷

Museo-opastuksiin osallistuivat ennen kaikkea aikuisryhmät, eikä heihin tarvinnut panostaa erityisesti. Säännöllisesti museossa käyviä ryhmiä olivat esimerkiksi akateemiset naiset, insinöörien rouvat, rakennusmestarien rouvat ja työväenopiston taidepiirit. Näiden ryhmien sosiaaliseen statukseen kuului olla kiinnostunut taiteesta. Saatuaan oman budjetin Levanto laajensi toimintansa aikuisista tarhoihin ja koululaisiin. Se oli ensimmäinen kerta, kun tarhalapset olivat ikinä käyneet museossa. Siitä lähtien lasten museokäynnit ovat laajentuneet osaksi nykyistä arkipäivää. Yleisölle suunnattiin toimintaa, mutta ei erityisesti senioreille.³⁷⁸

Vuonna 1980 Levannon luennolta tekemistäni museolehtorin töihin liittyvistä muistiinpanoista kuvastuu nykyään jo tutut teemat: museolehtori Levanto tutki kävijöitä, työskenteli ei-kävijöiden tavoittamiseksi sekä pohti PR-toimintaa. Myöskin sisällöt ja haasteellisemmat esteet museokäynneille olivat niitä, jotka ovat tuttuja myös tänä päivänä. Kävijät oli omien tiivistelmiäni mukaan jaoteltu 1) kiireellä kävijöiksi 2) ne, jotka halusivat saada peruskäsityksen sekä 3) tutki- maan tulleet. Levanto kuvaili, että tuolloin vuonna 1980 näyttelyillä oli vain "otsikot" ja että taidemuseon tuli käyttää mahdollisimman paljon muiden alojen asiantuntijoita. Museolehtori oli näyttelysuunnittelussa mukana alusta asti tekemässä muun muassa teostekstejä. Yhteistyötä koulujen kanssa toivottiin jo tuolloin enemmän, sillä peruskoululaisten museomatkoja ei juuri tuettu toisin kuin esimerkiksi uimahallireissuja. Levannon mukaan perinteinen opettaminen museossa ei ollut mielekäästä, vaan opetuksen tulisi perustua kokonaisvaltaiseen opetukseen, missä voisi olla mukana tanssi, liikkuminen ym.³⁷⁹ Laajempi ymmärrys museokävijöiden taustoista ja erilaisuudesta loi myös uusia sovelluksia oppimiskäsityksistä. Levannon näkemys museopedagogiikasta noudatti samoja periaatteita kuin Hooper-Greenhillin ajatus kriittisestä museopedagogiikasta.

³⁷⁷ Oppimiskäsityksistä tarkemmin ks. luku 7.4.2.

³⁷⁸ Levannon haastattelu 2014.

³⁷⁹ Levannon luento Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatusseminaarissa 1980. Leena Hannulan muistiinpanot.

Kehitystä yleisötyössä tapahtui hitaasti. Vuonna 1981 aloittaneen Kouluhallituksen ja Museoliiton työryhmän tavoitteena oli yhteistyömuotojen kehittäminen. Seuraavana vuonna järjestettiin Museopäivät, jonka teemana olivat ”Museot kouluopetuksen täydentäjinä”. Tapahtumaan liittyi julkaisu, jonka nimi oli *Opintokäynti museoon, opas kouluille ja museoille*.³⁸⁰ Jouduin tekemään siitä arvioinnin. Mieleeni jäi erityisesti luettelo tekijöistä, jotka edesauttoivat museotyön onnistumista. Eräs näistä tekijöistä oli hyvät ihmissuhteet, mikä silloin nuorena opiskelijana tuntui hieman erikoiselta mainita. Nyt museotyötä pitkään tehneenä juuri ihmissuhteiden tulisikin olla kaikilla tasoilla kunnossa, jotta voi keskittyä oleelliseen ja saada hyvää verkostotukea.

Riikka Haapalaisen mukaan Valtion taidemuseon perustaminen vuonna 1990 oli poikkeuksellisen merkityksellinen Levannon johtaman museopedagogisen toiminnan kehittämiseksi ja resurssoinnille. Julkisenä ja koko valtakuntaa palvelevana laitoksena museon tehtäväksi tuli kansallisen taideperinnön sisältöjen avaaminen, opastaminen ja opettaminen kaikille kansalaisille, myös taiteeseen entuudestaan vihkiytymättömille. Valtion taidemuseon museopedagoginen toiminta sai siten kansallisen roolin ja sen kohdeyleisöksi määrittyivät kaikki suomalaiset.³⁸¹

Valtion taidemuseon alkutaipaleella yhteiset tiedotuslehdet Concordia ja myöhemmin KAS-lehti saivat muotonsa. Concordia-lehti oli pedagogisen yksikön julkaisu, joka avasi museon sisältöjä uudella tavalla museon ulkopuolelle. Marjatta Levanto oli lehden päätoimittaja ja Susanna Pettersson sen toimittaja.³⁸² Museolehtiä jaettiin myös kouluihin ja päiväkoteihin. Kokoelmia käsittelevät kirjat huomioivat erilaiset yleisöt. Julkaisuja tehtiin selkokieliversiona niin aikuisille kuin lapsille. Oppaita koulutettiin kohtaamaan erilaisia yleisöjä.

Parissa kymmenessä vuodessa museoiden yleisösuhde muuttui työntekijöiden toimenkuvien myötä. Taidepajat mahdollistivat aktiivisen osallistumisen museokokemuksen soveltamiseen iästä ja taustasta riippumatta.³⁸³ Museopedagogisen yksikön aikana alettiin kartoittaa museoidensa kävijäkunnan rakennetta. Ateneum ehti olla yli sata vuotta toiminnassa ilman että oli minkäänlaista käsitystä kävijöistä. Museomaailmassa ei silloin kuitenkaan puhuttu yleisötyöstä, vaan museopedagogiikasta ja museolehtoreista.

Levannon vuoden 1980 luennosta voi erottaa nykyisinkin keskeiset ja toisistaan eriytyneet toimintakulttuurit; viestintä ja markkinointi, (nykyään sosiaalisen median tärkeimmät osa-alueet), myyntituotteet, kahvilatoiminta, opastointi, museovalvonta sekä multimedia. Markkinointiviestintä nousi keskeiseksi museoammattilaisten joukkoon. Museo haluttiin saavutettavaksi missä tahansa, mihin aikaan tahansa.³⁸⁴

Museomaailmassa herätti pelkoa 1990-luvulla verkkomaailman suhde autenttiseen kokemukseen. Latistaako verkko ainutlaatuisen katsojan ja originaali-teoksen vuoropuhelun? Levanto kuvaa tilannetta näin:

³⁸⁰ Levanto 2010a, 99.

³⁸¹ Haapalainen 2010, 244.

³⁸² Levannon suullinen tiedonanto 25.10.2017.

³⁸³ Levanto 2010a, 106–107.

³⁸⁴ Levanto 2010a, 106–107.

”Uuteen teknologiaan totuteltaessa Valtion taidemuseon Museopedagoginen yksikkö teki 1990-luvulla monivuotisen yhteistyöprojektin nimeltä Lemminkäinen yhdessä Taideteollisen korkeakoulun, Sibeliuksen Akatemian, Espoon Taide- ja Tietotekniikkakeskus Cartesin sekä Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston ja tietojen käsittelytieteenlaitoksen kanssa tarkoituksena liittää eri oppilaitosten opiskelijoiden osaaminen museon taidekokoelmiin luomalla uuden median taideteoksia. Näyttely oli suunnattu lukiolaisille, ja tutustumista oli haluttu helpottaa kehittämällä mahdollisimman yksinkertaisia käyttöliittymiä.”³⁸⁵

Yllättävää oli, että uudesta teknologiasta kiinnostuneen suuren yleisöryhmän muodostivat eläkeläiset. Helpot käyttöliittymät madalsivat kokeilemisen kynystä. Museo oli turvallinen paikka ottaa kosketusta uuteen välineeseen.³⁸⁶

Valtion taidemuseoiden kokoelmat olivat vuonna 1995 Internetin kautta kaikessa laajuudessaan ensimmäistä kertaa museon historiassa kenen tahansa tavoitettavissa.³⁸⁷ Museopedagoginen yksikkö julkaisi yhteistyössä Taideteollisen korkeakoulun graafisen suunnittelun laitoksen kanssa Suomen ensimmäiset museolaitoksen nettisivut. Erityisesti mainitsemisen arvoista on, että sivusto oli nimenomaan sisältöön painottuva, ei pelkkä listaus. Nettisivustossa oli viittomakielinen Tunnetko?-kirjan esittely, jonka teknisenä toteuttajana oli itsekin kuulovammaisen elokuvaohjaaja Antti Raike.³⁸⁸

Digitalisoinnin myötä kokoelmat saivat aivan uuden ulottuvuuden helpon saavutettavuutensa ansiosta, jolloin museot joutuivat uusien kysymysten äärelle; mitä ja miten yleisö saa nähdä kokoelmiin liittyvää informaatiota eri tietokantojen avulla? Ne avasivat yleisölle uusia tapoja tutustua ennen näkemättömiin kohteisiin, kun museot saattoivat avata teosten saloja tietoverkon suomin mahdollisuuksin, mutta samalla tulivat esiin monet tietoturvakysymykset, jotka koskivat erityisesti tietosuojaa, tekijänoikeuskysymyksiä ja kuvankäyttöoikeuksia. Avoimuudessaan ennätykset on 2000-luvulla rikkonut erityisesti Rijksmuseum, joka antaa vapaasti käyttää kokoelmiaan julkisissakin foorumeissa.

On vaikea todeta täsmällisesti, miten tavoitteet valtakunnallisesti toteutuivat käytännössä. Eräs tapa havainnollistaa asia on ottaa esiin vuoden 1990 jälkeiset museoiden Soimu – puhelinluettelot. Niistä näkee, kuinka yleisötyöhön liittyviä ammattinimikkeitä alkoi lisääntyä kiihtyvällä tahdilla.³⁸⁹

Toinen tapa tarkastella tilannetta on tutkia, minkälaista toimintaa kasvava museolehtorien ammattikunta alkoi valtakunnallisesti harjoittaa. Museoiden yli sata vuotta kestäneen historian aikana Suomessa alkoi olla jo niin vakiintunutta yleisötyöhön liittyvää toimintaa, että sen hahmottaminen ja ihmisten verkostoituminen katsottiin tarpeelliseksi. Vuoden 2014 jälkeen monet museolehtorinimikkeet muutettiin joissakin yksiköissä yleisötyövastaavaksi, yleisötyönjohtajaksi tai yleisötyöpäälliköiksi. Vuoden 2017 loppuun mennessä näillä nimikkeillä toimivia henkilöitä löytyi museoiden yhteystiedoista viisi. Nimikkeet

³⁸⁵ Levanto 2010a, 107.

³⁸⁶ Levanto 2010a, 107.

³⁸⁷ Levanto 2010a, 108–109.

³⁸⁸ Levannon suullinen tiedonanto 25.10.2017.

³⁸⁹ Liite 11.

vaihtuvat uusien painopistealueiden myötä ja yleisötyön merkityksen kasvaessa se saattaa näkyä uusina ammattinimikkeinä, kuten tuottajana.

7.4 Yleisötyöstrategia ja museo-opetus

Museopedagogia ja nykyisimminkin yleisemmin käytetty käsite ”yleisötyö” on kerännyt alan ihmisiä yhteen vuonna 2005 perustetun Pedaali ry:n myötä. Pedaalin perustamiskirja tehtiin Sinebrychoffin taidemuseon taidepajassa.³⁹⁰ Sen toimintaohjeet kuvattiin seuraavasti:

*”Pedaali toimii alan keskustelufoorumina ja tarjoaa jäsenistölleen koulutusta ja verkostoja. Sen tavoitteena on edistää museopedagogista toimintaa, vahvistaa yleisötyötä tekevien ammatillista identiteettiä ja arvostusta, sekä tukea jäsentensä ammatillista kehittymistä.”*³⁹¹ Sana ”pedaali” oli ollut Valtion taidemuseon museolehtorien ryhmästään käyttämä termi. Ryhmä pohti erilaisia kehittämishankkeita laajemmastaakin piirissä, jolloin kokouksiin kutsuttiin eri museoammattilaisia muistakin museoista.³⁹²

Ehkä useimmin kysytyjä asioita, mitä vastaava museolehtori saa omasta ammattinimikkeestään on, että mitä siihen työhön kuuluu. Siihen voisi vastata kertomalla pitkän ketjun erilaisista hierarkioista ja päätöksentekoprosesseista, mutta se tuskin houkuttelee ketään astumaan museoon sisään. Museotyöhön liittyvä museopedagogiikka edellyttää yhteistyöverkostoa oman alan ihmisten kanssa sekä suunnitelmallisuutta omassa toiminnassa. Yhteistyötä yleisötyöstrategiassa kehitetään jatkuvasti niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Kuvaan seuraavan esimerkin kautta yhtä tapaa strukturoida yleisötyöhön liittyvää museopedagogiikkaa. Pohjoismaisen yhteistyön tuloksena syntyi 2009 julkaisu Kons-ten som läranderesurs, joka käsitteli museo-opetusta, pedagogisia strategioita ja sosiaalista osallisuutta.³⁹³ Nordiska Akvarellmuseetin järjestämässä seminaaris- sa pyrittiin löytämään vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Kuinka taidemuseot voivat organisaationsa sisällä läpäisevästi vaikuttaa koulutusnäkemyskysymyksiin ja toimintasuunnitelmiin niin, että ne näkyvät kaiken toiminnan tasolla? Millä tavoin museot haluavat innostaa, edistää ja tukea vuo-

³⁹⁰ Me allekirjoittaneet olemme perustaneet Pedaali -nimisen yhdistyksen, liittyneet siihen jäseniksi ja hyväksyneet sen säännöt. Helsinki 1.3.2005. Kalle Hamm, Nanne Raivio, Leena Hannula, Anna-Kaisa Rastenberger, Satu Itkonen, Elina Toppari, Kaija Kaitavuori, Minna Turtiainen, Kaisa Kettunen, Erja Salo, Arja Miller, Leena Svinhufvud, Erica Othman, Päivi Venäläinen ja Minna Raitmaa.

³⁹¹ Museopedagoginen yhdistys PEDAAALI ry.

³⁹² ”ke 12.11.2003

Hei kaikki,tässä teille muistutus siitä, että vuoden viimeinen pedaali tapahtuu aikaisemmin sovittun mukaisesti 1. joulukuuta Ateneumin taidepajassa. Ajankohta on klo10... Pedaalin teemana on tällä kertaa uuden pedatoiminnan käynnistäminen. Siitä kertovat Leena Siffiltä ja Kaisa Kaupungin taidemuseon taidepajasta. Lisäksi varmistamme, että kaikki menee kuten pitää Teema04 -suunnittelussa. Nähdään, Puti (Marjatta Levanto).”

³⁹³ Aura, Illeris ja Örtegren 2009.

rovaikutusta taiteen parissa niin työssä oppimisessa kuin perehdyttämällä taiteeseen?

2. Kuinka taidekasvatusta voisi kehittää siten, että kävijäkokemus olisi ”vierailun” sijaan osallistavampi? Kuinka voisi kasvattaa museon tarjontaan aktiivisesti osallistuvien oppilaiden määrää?
3. Voisiko koulujen ja taideinstituuttien välistä yhteistyötä tiivistää muun muassa kannustamalla kouluja olemaan aloitteellisia ehdottamaan yhteistyöhankkeita?
4. Voisivatko museot muuttamalla toimintatapojaan saavuttaa laajemman yleisöpohjan?
5. Kuinka taidemuseoissa voidaan kehittää ja laajentaa pohjoismaista koordinaointia ja taidekasvatusta?
6. Mitkä olisivat muut taidekasvatustyöhön liittyvät kysymykset ja näkemykset koskien oppimista, pedagogisia strategioita ja sosiaalista osallisuutta?

Kysymykset ovat hyvin ajankohtaisia ja koskevat myös elinikäistä oppimista. Museoiden yhdistämisellä kouluihin on pitkät perinteet, mutta jos laajennamme kohtaa neljä esimerkiksi kolmanteen ikään, niin voisi ajatella sen tuovan monia kiinnostavia toimintatapoja kriittisen museopedagogian näkökulmasta. Kulttuuri-instituutti voi tarjota esimerkiksi ”senioriajan” päivällä, jolloin liikuminen on helpompaa ja turvallisempaa. Vapaaehtoistyössä on paljon aikuiselle osallistavia mahdollisuuksia. Palvelutalojen ja senioriyhdistysten kautta voisi luoda uusia toimintatapoja, joissa taide tai yleensäkin kulttuuriperintöön liittyvät asiat olisi ensisijaisia kommunikaatiovälineitä.

Taiteen avulla on mahdollista kommunikoida lukemattomin eri tavoin. On kiehtovaa lähteä kuvailemaan vanhan taiteen monimerkityksellisyyttä ja vertauskuvia, joilla on saatu ihmiset lukemaan taidetta omana aikanaan kuin jännitysromaania. Yleensä vanhemmasta taiteesta keskiajalta asti on voinut tuntea tunnontuskia turhamaisuudesta (vanitas, kuolemantanssi, kaiken katoavaisuus), riemuita laskelmoimattoman elämän tuomasta onnesta (allegoriat fortunasta ja aasista) tai arvuutella asetelmamaalauksen synnillisyydestä (symboliikka, hedelmien allegoria). Sinebrychoffin taidemuseon intendentti ja filosofian tohtori Ira Westergård on kirjoittanut artikkelissaan vanhan eurooppalaisen taiteen lukutaidosta ja vastaanottamisesta:

”Ei-ammattilaiset eli ns. tavalliset kävijät edustavat kokemukseltaan ja ennalta omaksumansa tiedon osalta kirjavaa joukkoa, johon kuuluu aikuisia, nuoria ja lapsia, kotimaisia ja ulkomaisia turisteja – Euroopasta ja Euroopan ulkopuolelta. Keskivertoyleisöä on vaikea identifioida, ja lisäksi lukemattomat yksilölliset erot vaikuttavat katsomiseen. Voidaan kuitenkin olettaa, että useimmat kävijät, jos he eivät ole lapsia tai tule Euroopan ulkopuolelta, ovat kohdanneet vanhaa eurooppalaista taidetta jossain muodossa aikaisemmin ja monet heistä ovat lähtökohtaisesti kiinnostuneita taiteesta.”³⁹⁴

---

³⁹⁴ Westergård 2012,187.

Westergård korostaa, että ylipäätään ei ole tarkoituksenmukaista yrittää luoda Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmista ja tilojen rajoituksista johtuen kävijälle yhtenäistä kuvaa Euroopan taidehistoriasta. Vaikka taide on vahvasti läsnä, kertovat museon kodinomaiset tilat yhtälailla keräilystä.³⁹⁵

Vuonna 2015 perustettu Sinebrychoffin taidemuseon yleisöryhmä (YTY) kokosi eri toimijoiden ideoita ja toteutti yhdessä suunniteltuja ohjelmia Kansallisgallerian strategian mukaisesti. Sinebrychoffin taidemuseon kehittämiskohteita olivat kotimuseo, kokoelma- ja näyttelytoiminta sekä oheisohjelmat. Kohderyhmänä oli Westergårdin mainitsema laaja joukko erilaisia museokävijöitä. Vastaava museolehtori edusti yksin pedagogista puolta, muita osapuolia olivat johtajan assistentti, amanuenssit ja registraattori, joka aloitti yleisötyössä tuottajana. Yleisöstrategia sisälsi muun muassa seuraavaa: ”Olemme kaikkien taidemuseo, jonka toiminnalla on voimakkaasti kasvava yleisöpohja kansallisesti, kansainvälisesti ja digitaalisessa toimintaympäristössä. Museoidemme kävijäprofiilit monipuolistuvat, kulttuurien välistä vuorovaikutusta edistävät yleisöpalvelumme ovat kysytyjä ja niillä on elämänlaatua olennaisesti parantava vaikutus. Suomalaisen taiteen tuntemus ja sitä kohtaan osoitettu kiinnostus kasvavat.

Kansallisgallerian strategian toteuttamistapa oli seuraava:

”MITEN

- Laajennamme määrätietoisesti kansallista ja kansainvälistä yleisöpohjaamme
- Olemme aktiivisessa vuorovaikutuksessa yleisöjemme kanssa
- Kokeilemme uusia toimintatapoja ja kehitämme osallistavan yleisötyön menetelmiä
- Huomioimme toiminnassamme erityisesti lapset ja nuoret sekä erityisryhmät
- Kerromme toiminnastamme monikanavaisesti
- Luomme edellytykset kokonaisvaltaiselle museokokemukselle ja moninaiselle oppimiselle
- Kehitämme museokauppaa ja muuta maksullista palvelutoimintaa”³⁹⁶

Vastaava museolehtori jakoi koordinointi-, suunnittelu- ja toteuttamisvastuun tiimin kanssa. YTY-ryhmä lopetti toimintansa syksyllä 2017 henkilöstön toimenkuvamuutosten johdosta, jolloin vastaava museolehtori toi museonjohtajan kanssa keskustellut kehitysideat ja toimintaan liittyvät suunnitelmat toimistokokoukseen, jossa koko henkilöstö saattoi osallistua omalla asiantuntemuksellaan ideointiin.

Tarinallisuus on tärkeä osa museotyötä, koska se kokoaa ihmiset taiteen ääreen. Taidemuseossa lähtökohtana kertomuksille on tutkimustyö, joka puretaan erilaisissa luento- ja opastustilanteissa yleisölle sopivaan muotoon. Nykyään ei taidemuseo-opastuksessa tyhjennetä koko tietomäärää mahdollisimman lyhyessä ajassa, vaan ihmisiä voidaan ohjata kiinnostavalla opastuksella hakemaan lisätietoa osallistumalla luennolle tai näyttelyn teemaan liittyviin wikipediatapahtumiin.

³⁹⁵ Westergård 2012, 188–189.

³⁹⁶ Kansallisgallerian strategia 17.3.2015.

7.4.1 Museo-opetus verkossa ja lähiopetuksessa

Taiteentarkastelu on osa museossa tapahtuvaan toimintaa ja sitä toteutetaan vaihtelemalla tarkastelumenetelmiä. Kirjassa *Teaching in the Art Museum – Interpretation as Experience*³⁹⁷ kuvaillaan kahta Paul Getty - museossa tehtyä koululuokan opastuskierrosta, joissa käytetään eri metodeja. Ensimmäisessä esimerkissä luokka tarkastelee ainoastaan yhtä teosta. Museolehtori pyytää ryhmäänsä katsomaan teosta huolella syventämällä samalla heidän käsitystään siitä, miksi teos on tehty ja valottamalla niitä syitä, miksi teosta kannattaa opiskella. Samassa museossa toinen museolehtori johtaa ryhmää, jonka tehtäväksi hän on antanut tutkia teoksista ainoastaan käsiä. Opastuksen loputtua kukaan ei halua lähteä pois teoksen ääreltä. Molemmissa tapauksissa opiskelijat ja asiantuntijat ovat liikkeessä, keskittyneitä, huomioivia ja aktiivisia.

Senioriklubin rakenne antoi mahdollisuuden edellä mainittuun rauhalliseen taiteen tarkasteluun tai luoda uusia teemoja, jotka voitiin irrottaa palasiksi tai liittää omaan elämään. Kun annetaan mielikuvitukselle tilaa, voidaan tehdä odottamattomia todellisuuksia. Eräs niistä on virtuaalinen opetus. Seniorikäisen ihmisen kohdalla oppimiseen liittyviä haasteita saattaa liittyä liian runsaaseen informaatioon, nopeaan tietotekniikan kehitykseen ja osittain muutosvastarintaan uusien tekniikoiden haltuunotossa, minkä vuoksi uusien tietoväylien fasilitointi on tarpeen.

Seuraava esimerkki on kuvaus Ladies' Night at the Museum - projektista. Se oli osittain luonnontieteellinen projekti. Projektin viitekehyksenä on kansainvälisyys ja konferensseista saatu palaute, joka kannusti kokeilemaan uusia työtapoja. New Yorkissa asunut Bankstreet Collegen professori ja American Museum of Natural History (AMNH) -museon museopedagogi Roberta Altman (k. 2017) halusi liittyä etäjäsenenä Siffin senioriklubiin ja tehdä yhteistyötä senioreidemme kanssa. Tulen jatkossa käyttämään kyseisestä museosta ainoastaan lyhennettä AMNH, koska se on Yhdysvalloissa vakiintunut tapa. Valitsimme teemaksi Ladies' Night at the Museum, mikä liittyi toisaalta klubimme naisvaltaiseen jäsenyyteen sekä Altmanin työhön AMNH:n pedagogina. Tunnettu elokuva loi jännittävän viitekehyksen seniorileideille (klubissa ei ollut tuolla hetkellä yhtään miestä) – olihan kuuluisaa elokuvaa Night at the Museum kuvattu siellä. Projektiin osallistuivat jatkossa myös Luonnontieteellisen keskusmuseon museolehtorit Satu Jovero ja Markku Sillanpää.

---

³⁹⁷ Burnham & Kai-Kee 2011, 7–8.

KUVA 28 Leidit Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa. Kuva Satu Jovero.

KUVA 29 Museolehtori Satu Jovero ja senioriklubilaiset Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa.

Siffin senioriklubilaisten rakkaus luontoon ja kasveihin sekä yhteistyö New Yorkin museoiden AMNH:n ja MET:n kanssa käynnisti yhteistyön Satu Joveron kanssa. Museolla oli suunnitteilla senioritoiminta, joten aloitimme yhteistyön Düsseldorfin maisemien hengessä.

Olimme Robertan ja leidiä kanssa valinneet AMNH:n ja Sinebrychoffin taide-museon senioriklubin yhteisiksi teemoiksi mannerlaattojen liikkumisen, jolloin Suomi oli paljon etelämpänä ja alueella liikkui eksoottisia eläimiä. Altman liitti tähän aiheeseen fossiilit, nyt jo sukupuuttoon kuolleen megadolon -valaan sekä

nautiluksen. AMNH-museon metron sisäänkäynnissä oli suuri nautilusaiheinen mosaiikki, minkä innoittamana hän valitsi luentonsa aiheeksi fossiilit, joista eräs paljastui myöhemmin sukupuuttoon kuolleen jättiläismäisen megadolonvalaan hampaaksi.³⁹⁸

Nautilus esineenä taidekeräilyssä ja kuvataiteessa edustaa vaurautta ja harvinaisuuksien keräilyä. Fossiileista ja nautilusesta löytyi esimerkkejä myös Sinebrychoffin taidemuseossa. Seniorit olivat hyvin kiinnostuneita tietämään kasvien ja eläimien historiasta. He ikuistivat myös Helsingin yliopiston kasvitieteellisen puutarhan kasvillisuutta taiteen eri keinoin. Projektissa harjoiteltiin tietotekniikkaa ja sen avulla kansainvälistä yhteistyötä. Klubilaiset valmistelivat suomeksi kysymyksiä mannerlaattojen liikkumisesta, ja Suomen sijainnista maailman kartalla megadolon-valaan elinaikaan. Käänsimme kysymykset yhdessä englanniksi ja lähetimme ne etukäteen hänelle suoraa videokeskustelua varten. Kysymykset tehtiin etukäteen lähetetyn Power Pointin perusteella. Osalla klubilaisista oli arkuutta tietokoneiden ja vieraan kielen suhteen. Roberta Altmanin persoona sai pelon hälvenemään ja klubilaiset osallistuivat Ladies' Night at the Museum – projektin suoriin videoluentoihin.

Artists can help us 'see' nature in a more meaningful way. We can compare and contrast images from your museum and ours:

Maerten Boelema de Stomme Nautilus still life, SIFF

The Nautilus has fascinated people for centuries. Here is the marvelous painting from your museum side-by-side with an image of a hand crafted mosaic on the subway entrance to AMNH.

Logo Nautilus, Cephalopoda, subway art, AMNH, NYC, SIFFLife

KUVA 30 Nautilus.

Altman on kirjoittanut kuvatekstiin, kuinka Nautilus on kiehtonut ihmisiä jo vuosisatoja.

Paul Sinebrychoffin työhuoneessa oleva Boelema-Stommen nautilusaihe (kuva: Hannu Aaltonen, Kansallisgalleria) ja oikeanpuoleinen mosaiikkikuva New Yorkin metroasemalta olivat Sinebrychoffin taidemuseon ja AMNH:n yhteiset teemat.

Siffin senioriklubilaiset saivat ennen projektin käynnistämistä Robertalta ennakkokuvauksen projektista. Siihen kuuluivat tutustuminen William Crown kehittämiin verkko-opetusmetodeihin, elokuvat Yö museossa 1 ja 2, suora video-luento AMNH:n ja Siffin senioriklubin kanssa sekä keskustelua klubilaisten kanssa poikkitieteellisestä tavasta käyttää museota. Alla esitän alkuperäisen Robertan esittämän kuvauksen projektistamme leidiä kanssa.

³⁹⁸ Liite 15. Roberta Altmanin luento senioriklubilaisille 5.11.2010.

Arts, Science and Inquiry

Teachers Summer Course organized by Metropolitan Art Museum (MET, New York) and AMNH.

Educational curator William Crow from MET has developed a method using both in-person and online methods.

Films Night at the Museum 1 and 2,

Online program Ladies Night at the Museum. From New York to the Finnish senior ladies at Sinebrychoff Art Museum

Visitors and Experiences

How can we make an interesting structure for using museums, archives and personal participating by developing classroom methods in a new way? One has focused in the project to find common elements between Art and Science, to make inquiry in learning situations and be prepared for online-sessions:

Museum audience, Educational program

Collections

Archives

Collaboration

Online-onsite

The museum is a place but also a process.

That process is one of discovering and learning about the world.

In the museum, it is manifested through exhibits and expeditions, but this process can take place just about anywhere. Roberta Altman (AMNH, New York).³⁹⁹

Näin toteutimme ohjelman Siffin senioriklubissa:

SYKSYN OHJELMA

1.10.2010 klo 11–13

Kestävä kehitys ja Online

Mitä on kestävä kehitys ja Online? Tulemme syksyn aikana tutustumaan taiteen jännittävään verkkomaailmaan Metropolitanin taidemuseon ja Valtion taidemuseon opetusmateriaalin pohjalta. Harjoitteleme löytämään sieltä juuri sinulle sopivaa tietoa. Tapaamme kassalla ja siirrymme taidepajaan.

8.10. Klo 11-13

Night at the Museum-1-2

American Museum of Natural History(AMNH) New Yorkista on Sinebrychoffin taidemuseon Online-opetuksen yhteistyökumppani. Tutustumme sankarimyytteihin ja etsimme vastaavuuksia Siffin kokoelmien aihepiireistä.

29.10. klo 11-13

AMNH - SIFF

Perehdymme AMNH-museoon museolehtori Roberta Altmanin lähettämän materiaalin avulla. Valmistelemme hänelle yhdessä kysymyksiä Sinebrychoffin taidemuseon innostamana seuraavaa Online-tapaamista varten.

5.11. klo 11–13

ONLINE

Museolehtori Roberta Altman on Online-yhteydessä Siffin ateljeehen. Pohdimme senioreiden esittämiä kysymyksiä ja kuulemme Robertan mietteitä omasta työstään museossa. Suunnittelemme oman verkko-opetusohjelman senioreille.

³⁹⁹

Crow ja Din 2011,123.

Roberta viittasi laajempaan yhdysvaltalaisen opettajien kesäkurssin Teachers' Blended Summer Course teemaan, minkä observoijina olimme Altmanin kanssa kesällä 2010.⁴⁰⁰ Kurssin teemana oli poikkitaiteellinen ja -tieteellinen Taide, tie- de ja tutkimus (Art, Science, and Inquiry; collaboration as a means to explore interdisciplinary integration). Kokonaisuuden olivat suunnitelleet ja järjestäneet New Yorkissa sijaitsevat AMNH ja Metropolitan Art Museum (MET). Tulen käyttämään jälkimmäisestä museosta jatkossa lyhennettä MET, koska se on myös Yhdysvalloissa vakiintunut tapa. Projektin johtajana oli MET:n vastaava museolehtori William Crow, joka suunnitteli kurssin yhdessä Alaskassa toimi- van professori Herminia Dinin kanssa.⁴⁰¹

Olin jo pari vuotta aiemmin luennoinut MET:issa Valtion taidemuseon saavutettavuudesta museopedagogisessa toiminnassa, joten oli kiinnostavaa päästä sisälle heidän tapaansa luoda yleisötyön verkko- oppimisen työkalut. Crown ja Dinin suunnitteleman Teachers' Blended Summer Course - oppimisympäristön rakenne oli selkeä kokonaisuus virtuaaliopetuksen ja kas- vokkain tapahtuvasta (face-to-face) opetuksen malleista. Kurssi toteutettiin opiskelijoiden osalta osin videoituna verkkokurssina (online), ja muiden kuin minun osaltani osin lähiopetuksena (face-to-face). Ohjaajat olivat suunnitelleet jokaisen viikon alateemat selkeäksi kokonaisuudeksi. Niihin liittyi tehtäviä tai luettavaa, joista muistutettiin ajoissa lyhyillä kommentteilla. kullakin aihealueel- la oli oma logo, visuaalinen merkki, mikä nopeasti selvensi viestin aiheen. Oh- jaajat olivat myös verkko-oppimisympäristössä hyvin nopeita antamaan pa- lautetta tehdyistä töistä sekä välittömästi reagoimaan ja kannustamaan esimer- kiksi videokeskustelujen aikana. Jokaiseen teemaan liittyi useita artikkeleita ja teemaa käsittelevää kirjallisuutta. Vaikka Teachers' Blended Summer Course- kurssin arkisto-osuus oli materiaalimäärältään suuri, auttoi oppimista aineiston selkeä jäsentely.

Projektin rakenne oli seuraava: ensimmäinen tapaaminen pidettiin AMNH -museossa, missä kurssilaiset saivat tutustua museon kokoelmiin ja toimintaan. Museot olivat valinneet New Yorkissa online-kurssille vain muu- taman teeman, joista pidettiin luentoja. Ennen ensimmäistä luentoa osallistujille annettiin opetusta wikin käytöstä, jotta he luennon aikana voisivat pyydettäessä kommentoida työkalujen avulla. Kurssilaisilla oli oma, kuvalla varustettu blogi, johon he kommentoivat kurssin sisältöjä. Kurssin kesto oli kolme viikkoa. Se jakaantui siten, että ensimmäinen viikko käsitteli MET:n aihepiiriä, toinen AMNH-museota ja kolmas oli taidepajatyypistä toimintaa. Central Parkiin liittyvä tehtävä avasi arkistot Metropolitan Bulletinin, jonka avulla saattoi tu- tustua museon historiaan. Osa arkistoista oli avointa, kuten luentosarja Sunday at MET, joka käsitteli kokenillikirvan tuottaman punaisen värin historiaa. Kes- keisintä projektissa oli mielestäni hyvät esimerkit siitä, kuinka paikasta huoli- matta voidaan jakaa ideoita globaalisti. Kurssin suunnittelu kesti pari vuotta.

Kurssin päätyttyä kesällä, pidettiin marraskuussa luokkakokous. Oltuani koko kurssin ajan äänettömänä tarkkailijana MA Teacher-nimikkeellä (Metro-

---

⁴⁰⁰ Kurssi on esitelty kokonaisuudessaan teoksessa Crow ja Din 2011, 123–135.

⁴⁰¹ Crow ja Din 2011, 124–135.

politanin opettaja), niin viimeisellä tapaamiskerralla roolini observoijasta muuttui näkyväksi. Syksyllä 17.11.2010 klo 16:30 ET (Eastern Time) oli ”luokkakokous” (class reunion), jossa opettajat esittelivät käytännön kokeilujaan opetusryhmiensä kanssa. Pidin kurssilaisille luennon senioriklubilaisten kanssa toteuttamastamme projektista Ladies’ Night at the Museum.

Ohjelmat niin opettajien kesäkurssilla kuin Sinebrychoffin taidemuseon kanssa toteutetuissa luennoissa liittyivät kiinteästi molempien museoiden strategioihin. Ne olivat kansainvälisiä, innovatiivisia ja interaktiivisia. Arvokkainta kesäkurssin kolmen viikon opintokokonaisuudessa oli ohjaajien aktiivinen rooli, museohenkilökunnan sitoutuminen sekä hallitusti suunnitellut keskustelu- ja tehtäväfoorumit. Ohjaajilta tuli verkkokurssin aikana säännöllisesti viestejä, mikä helpotti muistamista ja fokuoimista oleellisiin asioihin. Näin New Yorkin opettajien kesäkurssissa tekijöitä, jotka olivat yleistettävissä suomalaiseseen museo-opetukseen.

Onnistuimme verkoston toimivuuden suhteen, mutta tietokone sinänsä tuntui monesta pelottavalta:

”LH: Pohjana oli, että Roberta tarjoutui meille vetämään tällaisen, niin ajattelin, että meidän täytyy kuitenkin rauhassa valmistautua siihen, ettei se tunnu liian vaikealta.

Silläkin on rajansa kuinka paljon kannattaa ja jaksaa tehdä, mut se oli ensimmäinen kokeilu.

MLM: Se oli kiva, ja varsinkin mulle ja Marlille se oli kiva, ku me menttiin sinne New Yorkiin, ni sitähan katto ihan senkin takia suurella mielenkiinnolla mitä on odotettavissa.

LH: Tutustuit tähän Robertaan. Kun kohtasit hänet, niin varmaan ymmärsit, miksi tällainen projekti?

MLM: Koko porukka ihastui häneen.”⁴⁰²

IS: ”Sitä mä aina ihmettelen, miten hiroeesti sä jaksat aina uutta ottaa. Kaikkien muitten hommien lisäksi, että kyllä se on paljo. Onhan se ilman muut selvä, et jos pysytään aina ihan siin samassa, niin eihän se ketään kiinnosta.

LH: Ku sä sanoit, et me katottiin netistä niitä kuvia, niin mitä sä tykkäsit siitä, ku me tehtiin se Ladies Night at the Museum Robertan kanssa?

IS: Se oli aika mielenkiintonen juttu. Mähän näinkin se joo.

LH: Tehän saitte tehdä aika vähän ite...

IS: Me ei osata tehdä, joo.

LH: Tehän teitte kuitenkin ne kysymykset, tehän tutustuitte siihen materiaaliin etukäteen.

IS: Joo, se oli must aika mielenkiintonen juttu. Ehkä joku tommonen uus asia voisi olla.

---

⁴⁰² Marjaleena 1(2) 230511.

Mull on kyl hirvee aukko tässä tietotekniikan hyödyntämisessä. Kylhän mä käytän nettiä ja nyt oon siirtynyt näitten silmien takia sähköseen Hesarinki lukemiseen. Saa sitä vähä suurennettua. Nyt mä meinaan tollasen iPadin hankkia, koska sillä saa enemmän vielä.

Pakko tässä on keksiä jotakin. Vaikee sitä on...tää on kuitenkin iso ryhmä saada tätä sillee yhteen, eise oo helppo nakki ollenkaan.”⁴⁰³

”Se oli hirveen jännä kokemus ajatella, et me oltiin sinne yhteydessä (yhteisprojekti Roberta Altmanin kanssa teemana Siffin Ladies Night at the Museum, yhteistyö American Museum of Natural History, Leenan huom!). Ajatella, et ollaan saatu tääki kokee, mut se ei ollu kauheen omakohtasta. Sen mä sanon nyt, kun mä muistan sen. Mut mun mielestä pitää myös mennä sellaisille alueille, jotka ei oo itelle luontaisia, koska muutenhan siit ei oo mitään hyötyä, et käy täällä. Pitää uskaltaa ottaa se virkkuukoukku, vaikkei osais virkata tai uskaltaa leikata kangasta, vaik pelkäis se menis pilalle tai hienoa paperia tai tää tietokone tän ikäsille ihmisille on se kaikist suurin mörkö et nyt, jos mä, kun en osaa, ni mä en haluukkaan. Mut et toisaalta se avas sen, et ajatella et mitä mahdollisuuksia on ja sitten kun mä luin sen kirjan sen Finlandia-palkinnon voittajan sen Valtosen Jussin He eivät tiedä mitä tekevät, niin myöskin siinähän näitten koneiden valta ja niiden mahdollisuudet ja maailma supistuu niiden avulla, niin se oli apua, et joo, et mehän tiedetään jo pieni pala. Ja siitä tuli mulle mieleen nytte, et mä toivoisin, nythän on näihin suuriin gallerioihin tehty, et voi videolla tietokoneella nähdä niiden taulut, must tuntuu, et se ois sellanen juttu, mitä meille pitäis opastaa tai katotaan, miten helpoo se on nähdä. Must tuntuu, et mä tiedän, et ne on, mut mäen koskaan tuu alottaneeksi sitä, etä mä menisin jonnekin Amsterdamiin kattomaan ja nythän Ateneumissakin on tehty, et sieltä näkee ne taulut ja voi kävellä. Mä oon vaan lukenu siitä. Joo tää on semmonen asia mitä mä ajattelin, et se on ihan kiva, koska me voitais lapsille, lapsenlapsille tai naapurin rouvalle kertoa, et hei mä olin siellä, mut kun sä et sinne pääse, niin mä näytän sen sulle tästä koneelta. Tää on ihan semmonen mun toive.”⁴⁰⁴

Kurssi ei innostanut senioreita niin paljon kuin olisin odottanut. Sain myös suullisia kommentteja siitä, että kaikki osallistujat eivät halua oppia käyttämään tietokonetta. Näitä ei kuitenkaan julkisesti vastustettu, joten veimme projektin kokeiluluontoisesti läpi. Jatkoimme iPadin avulla tutustumista virtuaalikäynteihin maailman museoihin.

7.4.2 Oppimiskäsitykset museo-opastuksen pohjana

Yleiskäsitykseni on, että Suomessa olemme yleisötyökentällä hyvin perillä sisälöistä ja tuemme museopedagogista osaamistamme kentällä hyvässä hengessä. Kokoontumiset ovat sekä virallisia että epävirallisia. Maaperä on otollista huippuosaamiseen, -opastamiseen ja -opettamiseen. Tähän vaikuttavat korkeatasoinen yliopistokoulutus, kansainvälinen tiivis yhteistyö sekä vankka ja systemaattinen taidekoulutus, joilla on pitkät perinteet. Hyvä koulutus ei kuitenkaan

⁴⁰³ Irma 180515.

⁴⁰⁴ Pia 180515.

riitä, ellei ole kielitaitoa tai työkaluja viestimiseen ja ideoiden toteuttamiseen riittävällä väljyydellä. Jotta voisimme oppia ja kehittyä työssämme, on syytä jäsentää sekä oppimiskäsityksiä, käytettäviä metodeja ja kehittämiskohteita.

Oppiminen on prosessi, johon liittyy paljon eri vaiheita tiedostamattomasta havainnosta suunnitelmalliseen ja muutoshakuiseen ajatteluun. Museo-opastaminen on eräs esteettisimpiä työtoiminnan muotoja, jos ajattelee asiaa puhtaasti taidehistorialliselta kannalta. Carmen Mörsch on kuvannut yleisön odotuksia seuraavasti: suurin osa yleisöstä odottaa viihdyttävältä ja tunnelmaltaan leppoisa opastuskierrokselta mahdollisimman paljon tietoa mahdollisimman lyhyessä ajassa. Palvelun tuottaa henkilö, jonka habitus ja kielenkäyttö sopivat museoympäristöön.⁴⁰⁵

Vakituisessa työsuhteessa olevat oppaat ovat museon käyntikortti ja tärkeimpiä kontakteja yleisön ja museon välillä. He kohtaavat paljon senioriväestöä, mutta todellisuudessa he voivat harvoin riittävästi ja säännöllisesti osallistua sisältöjen kehittämiseen yleisötyön näkökulmasta. Museoiden opastuksesta ovat perinteisesti vastanneet museolehtorit, joiden työura on alkanut hyvin usein opastamisesta jossain museolaitoksessa. Oppaiden toimenkuva voi olla hyvin monipuolinen, kuten myös museolehtoreiden. Suomen taidemuseoissa opastusperinteen aloitus sijoittuu pääasiassa 1970–80 lukujen alkuun. Varhaisin käytettävissäni Museoliiton puhelinluettelo SOIMU on vuodelta 1986, minkä perusteella voi todeta, että Suomessa oli tuolloin yleisötyöhön liittyviä nimikkeitä kymmenen, joista kahdeksan oli museolehtoreita, kaksi luettelon mukaan oppaana toimivaa henkilöä hoiti myös taidekasvatuksen ja opetuksen.

Vuonna 1993 museolehtorin tai lehtorin nimikkeellä toimi säännöllisesti jo seitsemän henkilöä. Uusia tulokkaita yleisötyön piiriin oli Museoliiton puhelinluettelon mukaan tullut eri nimikkeillä parikymmentä lisää. Yleisötyön tehtäväalueet olivat seuraavia: museolehtori, museo-opas, taidekasvatus, grafiikan paja, tutkija, taidekasvatus, konsultointi, opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto, museo-opas, museolehtori (tiedotus), Näyttely- ja opetusyksikkö, intendentti, näyttelyopas, lehtori, amanuenssi (taidekasvatus), Näyttely- ja opetusosasto: tutkija, opetus, opastus ja oli vain yksi päämuseolehtori, Marjatta Levanto.⁴⁰⁶

Tiedostin eri näyttelyiden yhteydessä, että museoilla ja näyttelyillä on vaikiokävijänsä, ja että usein ihmeteltiin 'oppaan tietomäärää'. Ihmisten tunnistaminen ja tuttuuden tunne yleisöopastuksissa loi lisäarvoa myös oppaan museokokemukselle. Aloin olla vakuuttunut siitä, että taideteosten äärellä sekä niistä ammennetut taidepaja-aiheet voisivat toimia hyvänä elämänlaadun kohottajana sekä myös virkistää taidehistoriallista muistia. Tätä mahdollisuutta ajattelin hyödyntää senioriklubin yhteydessä, sillä Kansallisgallerialla on maan suurin julkinen kokoelma kotimaista taidetta noin 270 vuoden ajalta ja ulkomaista taidetta yli 700 vuoden ajalta. Sen tehtävä on säilynyt samana vuodesta 1846 lähtien, jolloin perustettiin Suomen taideyhdistys: kuvataiteen perinnön säilyttäminen, välittäminen ja siirtäminen tuleville sukupolville sekä kuvataiteen tuntemuksen edistäminen.

---

⁴⁰⁵ Mörsch 2015, 8.

⁴⁰⁶ Liite 11.

*"Kun aattelee kokonaisuutta, niin onhan täs ollu niin hirveän paljon erilaista, sel-
lasta, et ei missään oo tämmöstä.*

*Tää on enemmän kuin yleensä sellaista , jos ihmiset aattelee, et TAIDE, hienoo,
niin ...eläkeläisille yleensä on sellasta, et päivätanssit -OK, maalataan posliinii -
OK, tehdään keramiikkaa, tehdään tilkkutöitä.*

Loppujen lopuksi ne on aika pinnallisia."

Museo-opastaminen liittyy klassiseen tarinan kerrontaan, jossa yllä mainitussa tapauksessa tapahtuu kontemplaatio, ylevöidytään tai havahdutaan muuten tietoisesti esiin nostetun kysymyksen äärellä. Tarinankertojan tavoitteena on saada huomio pois olemassa olevista arkisista asioista ja kiinnittämään huomio-
ta tässä tapauksessa taidehistoriassa tai muussa kulttuurisessa kontekstissa merkittäviksi katsottaviin ilmiöihin. Runollisimmat tarinankertoajat tunnetaan maailmankirjallisuudesta, esimerkkeinä Tuhannen ja yhden yön Shererazade tai Homeroksen Odysseian "Zeuksen tytär, runoneito"⁴⁰⁷ Näissä klassisen kirjallisuuden esimerkkitapauksina ovat naiset kertoneet tarinoita erilaisista seikkailuista, joissa väkivalta, rakkaus ja kuolema ovat saaneet kuuntelijan unohtamaan itsensä. Kreikkalaisille Homeroksen Ilias ja Odysseia olivat koko heidän sivistyksensä perusta, jossa he näkivät vanhimman historiansa. Mannisen suomentamassa julkaisussa todetaan, että Homeroksen sankarit ja heidän tekonsa, jopa heidän sanansa, ovat aivan hämmästyttävällä tavalla kotiutuneet Euroopan sivistysmaiden yleiseen tietoisuuteen.⁴⁰⁸ Mainittakoon, että Odysseia alkaa kertomuksella Troijan sodan väsyttämästä Odysseiasta - kymmenen vuotta on kulumassa Troijan valloituksesta ja jumalat pohtivat kuinka edetä. Sinebrychoffin taidemuseossa on Tiepolon maalaus Troijan hevosesta, mikä muiden mytologisten teosten ohella antaa mahdollisuuden klassiseen tarinankerrontaan. Tarinat ovat olleet erityisen suosittuja senioreiden keskuudessa:

"Kaksi tuntia näyttelyssä menee niin äkkiä että aattelee, että joko tää nyt loppu.

Ei oo kertaakaan tullu sellasta, että kauheeta, että väsy istumiseen.

Eihän sitä oo pakko istua, vois seistä tai kävellä.

Kaksi tuntia mennä hurauttaa kovin äkkiä.

Ja kun on koko ajan tosi mielenkiintoista kuunneltavaa ja katseltavaa.⁴⁰⁹"

Siffin senioriklubin ohjelmasta ja sen suunnittelusta vastasi vastaava museoleh-
tori. Ohjelmaan kuului aina opastus ja perehdytys joko taidenäyttelyyn tai tai-
teen tekniikoihin. Opastus klubissa oli vuorovaikutteinen tapahtuma, joka
muistutti hyvin paljon luentoa ja sitä kutsuttiin istunnoksi. Istunto erosi nor-
maalista luennosta tai opastuksesta siinä, että se oli kohdennettu juuri klubilai-
sille, joiden ohjelma oli rytmitetty ja porrastettu niin, että siinä oli toiminnallista
vaihtelua. Senioriklubi oli vastaavan museolehtorin suunnittelema kokonaisuus,

⁴⁰⁷ Manninen (suom. 1948), s.1. *Runotar*: alkutekstin mukaan "jumalatar", jolla Odyssei-
assa tarkoitetaan *Muusaa*.

⁴⁰⁸ O.E. Tudeer ja Lauri O.Th.Tudeer (toim. 1948),14.

⁴⁰⁹ Eila 200309.

johon museon vakituinen henkilökunta osallistui luennoimalla ajankohtaisista näyttelyistä tai perehdyttämällä seniorit tiettyihin teoksiin. Sinebrychoffin varsinainen opaskunta on korkeasti koulutettua ja museon näyttelyihin hyvin perehtynyttä ammattikuntaa, jonka työsuhteet ovat määräaikaista. Niin varsinaiset museo-oppaat kuin erilaiset korkeakouluharjoittelijatkin ovat saaneet kokeilla senioreiden ohjausta. Olen myös oppinut paljon Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun opetusharjoittelijoilta, jotka intohimoisesti ovat halunneet kokeilla museolehtorin työtä. Taidepajo-ohjelman suunnittelu yhdessä opiskelijoiden kanssa on ollut silmiä avartavaa puolin ja toisin; yhteistyö on osoittanut, kuinka tärkeää kuuntelu ja dialogi ovat monipuolisen ja yleisön huomioon ottavan ohjelman suunnittelussa.

Museopedagogiikka liittyy vahvasti yleisötyöstä vastaavan museolehtorin tai muulla nimikkeellä toimivan henkilön tehtävään. Hänen tulee tarjota kokonaisvaltaisesti eri kävijäryhmille oppimisen mahdollisuuksia. George E. Heinin nelikenttäteoria oppimisen strategioista jakaantuu perinteiseen eli didaktiseen, selittävään opetukseen; löytämällä oppimiseen kuten taidepajoissa ja tiedekeskuksissa; konstruktivistiseen oppimiseen, missä virkistetään muistia aiemmin opituilla asioilla sekä ärsyke-reaktio-tyyppisellä opettamisella.⁴¹⁰ Museossa perinteisesti käytetään tiedon aktiivista luonnetta korostavaa konstruktivistista mallia, joka tavoittelee korkeatasoisia kognitiivisia prosesseja. Senioreiden ollessa kyseessä hyvä museonäyttely ja opastus voivat käyttää monia toisistaan hyvin erilaisia lähestymistapoja ja uusia oppimisstrategioita avatakseen sisältöjä.

Museo-opetuksen yhteydessä puhutaan usein myös kognitiivisesta eli kokemuksellisesta ja behavioristisesta eli ulkoisia elementtejä korostavasta oppimiskäsityksistä opetuksen pohjana⁴¹¹. Sinebrychoffin taidemuseossa on toteutettu kognitiivista ja konstruktivistista oppimisenäkemyksiä.

Museoalan yleisötyön termit ovat väljiä, sillä yhä enenevässä määrin etenkin museopedagogian alainen termistö on muuttunut tunnistamattomaksi:

”Erilaisissa museoalan teksteissä käytetään museopedagogiikan ohella ja samaa tarkoittavana myös museopedagogian käsitettä. Pedagogiikka viittaa selkeämmin näkemyksiin ja periaatteisiin oppimisesta ja opettamisesta, kun pedagogia tarkoittaa kasvatustaitoa, jolloin sillä tarkoitetaan käytännön opetustyötä, niitä konkreettisia toimia, järjestelyjä, välineitä ja keinoja, joiden avulla halutaan edistää oppimista.”⁴¹²

Museopedagogiikka käsittää laajemman ja kokonaisvaltaisen ajattelun, missä museo instituutiona ja taiteen välittäjänä tarjoaa ihmiselle elinikäisen oppimisen mahdollisuuden kehittyä taiteentuntijana, ymmärtää yhteiskunnan arvoja ja moraalialia sekä myös kehittää omaa identiteettiään. Jokainen opetuksesta vastaava henkilö muodostaa museossa oman tapansa ”avata pelin” eli miten aloitan, mistä kerron ja miten se kannattaa tehdä.

⁴¹⁰ Hein 1998, 25.

⁴¹¹ Malmisalo & Mäkinen 2007, 295–296.

⁴¹² Malmisalo & Mäkinen 2007, 297.

KUVA 31 Seniorit kuva-arkistossa.

Veikko Pakkanen esittelee Sinebrychoffin suvusta kerättyä materiaalia.

Taidemuseomaailmassa käytetyssä konstruktivistisessä mallissa on ominaista kävijöiden omien edellytysten ja itsenäisyyden kunnioittaminen, vuorovaikutukseen rohkaiseminen yhtä lailla kokoelmien kuin toistensa ja museohenkilökunnankin kanssa.⁴¹³ Lisään tähän Helsingin yliopistolehtorin ja Taiteen tohtori Martina Paatela-Niemisen kanssa toteutetut intertekstuaaliset taidepajat, joissa lähtökohtana on oma kokemus tai tutut sadut, mainokset tai muu ajankohtainen materiaali. Paatela-Niemisen käyttämä metodi sopii kaikkiin tilanteisiin kaikille ikäryhmille ja sen ansiona on herättää kiinnostusta teokseen oman kokemuksen kautta. Esimerkkinä voi käyttää kuninkaallisia muotokuvia, koska lähes jokainen on kuullut satuja tai lukenut lehtiä. Toinen aihepiiri on lähes sata vuotta kestänyt muoti. Aloitettaessa keskustelu nykyajan ilmiöistä on helppoa hämmästellä mennyttä ja tuoda lopuksi esiin teoksiin liittyvät faktat.

Sinebrychoffin taidemuseossa ohjelmistossa huomioitiin myös sukupolvien välinen vuorovaikutus ja seniorit otettiin erilaisissa yhteyksissä osaksi nuorten tapahtumia. Sinebrychoffin taidemuseon vuosikertomuksessa vuonna 2015 kerrottiin senioreihin liittyvästä työstä näin:

"Sinebrychoffin taidemuseon taidepajatoiminnassa tutkittiin iPadien ja lisätyn todellisuuden avulla kotimuseon sisältöjä päiväkotien, koululaisten ja senioreiden kanssa. Museo oli osa ajankohtaisia "Linkki – museot mediakasvattajiksi" sekä aistiherkkyyteen liittyvää "Roll over – Säättöä" hankkeita. Museo käynnisti Kohtaamisia-projektin, jossa yliopisto, lukiolaiset ja museon seniorit osallistuivat monimuotoisesti kulttuuritilaisuuksiin. Museo teki uuden museon opetussuunni-

⁴¹³ Levanto 2010, 105.

telman kouluille, jonka sisältö keskittyy kotimuseon mahdollisuuksiin kouluopetuksessa.”⁴¹⁴

Vuoden 2016 vuosikertomuksesta voi lukea Sinebrychoffin taidemuseon toimintaan liittyviä yleisiä aihepiirejä. Yleisötyö ulottuu niin sosiaaliseen mediaan kuin museossa tapahtuvaan ohjelmaan:

”Vuoden 2016 aikana järjestettiin Sinebrychoffin taidemuseossa yleisötapahtumia, joilla pyrittiin lisäämään museon tunnettuutta kansallisesti ja laajentamaan sen yleisöpohjaa. Tällaisia tapahtumia olivat muun muassa Jussi 69:n rumpuklinikka, wikipediaworkshopit, opiskelijapäivä ja #Munmuseo-projekti. Toimintavuonna panostettiin sosiaalisen mediaan. Facebookseuraajia oli vuoden lopussa 6 074, Twitter-seuraajia 377 ja Instagram-seuraajia 1 713. Taidepajatoimintaan osallistui yhteensä 2 145 kävijää. Sinebrychoffin taidemuseon yleisötyö on ollut lapsille ja senioreille suunnattua museopedagogista ohjelmaa sekä näyttely- ja kokoelmatoimintaa laajentavaa oheisohjelmistoa. Yleisötyössä on painotettu kotimuseon sisällöllistä avaamista tunnetuksi tekemistä.”⁴¹⁵

KUVA 32 Matias Kallio Museet HEMissä oppilaiden kanssa.

Opettajien kanssa on suunniteltu ohjelmia yli instituutorajojen järjestämällä heille työpajoja, koulutusta ja projekteja.

KUVA 33 Kotoa käsin -projekti.

Museet HEM teki yhteistyötä Sinebrychoffin taidemuseon, Kallion lukion ja Turun suomalaisen yhteiskoulun kanssa. Kuvassa intendentti Ulrika Grägg ja kuvataideopettaja Riitta Pajala. Projektit olivat myös osana seniorklubin ohjelmaa.

⁴¹⁴ Kansallisgalleria 2015.

⁴¹⁵ Kansallisgalleria 2016.

KUVA 34 Turun suomalainen yhteiskoulu.

Kallion lukiolaiset vierailivat Turun suomalaisessa koulussa ja he esittivät yhteisiä projektejaan kodista, kodittomuudesta ja syrjäytymisestä. Kalliolaista ohjasivat koulun lehtorit Eva Havo, Kaisa Osola ja Matias Kallio.

KUVA 35 Opetusharjoittelu.

Syksyllä 2008 tutkimme Antonio Piccinin johdolla Danten jumalaista näytelmää ja sen symboliikkaa. Kuvassa etualalla Molla, Auli ja Anja.

Päiväkodit Haukka ja Eira ovat olleet Sinebrychoffin taidemuseon paikallisia yhteistyökumppaneita ja tuoneet senioreille perinteisen Lucian päivän tervehdyksen. Eri ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa on toteutettu useita opetusharjoittelujaksoja eri kohderyhmien parissa. Koulujen kanssa senioriprojekteista osa on ollut draamapohjaisia esityksiä ja osa pitkäkestoisempia, osallistavia projekteja. Nuorisoprojektina alkanut Garderobi Turun Suomalaisen yhteiskoulun kanssa aloitti yhteistyön, joka kantoi hedelmää Viron rannikolle asti.⁴¹⁶

Turun suomalainen yhteiskoulu ja Kallion lukio halusivat laajentaa yhteistyötä myös senioreihin. Käytimme opetusmenetelmänä sekä taidepohjaista Art Based Learning (ABL)⁴¹⁷ - että ongelmakeskeistä Problem Based Learning (PBL)⁴¹⁸ - oppimismetodia. Taidekeskeistä keskeistä ABL -metodia on käytetty kansainvälisesti pitkään sekä taide-, tiede- että museokasvatuksen parissa. Tutkimusten mukaan metodi kehittää luovaa ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoja

⁴¹⁶ Opetushallitus 2011.

⁴¹⁷ Carleton University 2018.

⁴¹⁸ Barrows 1989; Stephen and Pyke 1977, 380–400; Margeston 2001.

ja edistää johtamistaitoja. Tutkittaessa erilaisia ilmiöitä voidaan metodina käyttää draamaa, videoita, musiikkia eli mitä taiteellista ilmaisukeinoa tahansa. Ongelmakeskeisessä ajattelussa ”Problem” eli ongelma on jokin opiskelijalle haasteellinen ja epäselvä tehtävänasettelu, ennestään tuntematon opiskeltava asia. Sen ei tarvitse olla myöskään monimutkainen tai vaikea projekti, mutta uuden tiedon selvittäminen on aito tilanne, joka vaatii aikaa ja mielikuvitusta. Opiskelu ja oppiminen alkaa aiheen ensikäsittelyssä.

Sinebrychoffin taidemuseon seniorityötä koskevan elinikäisen oppimisen luonteeseen on kuulunut kokeileva ja tutkiva ote. Arkihavaintoni vireästä ja ajassa elävässä eläkeläissukupolvesta on tuonut tunnustamiseen liittyviä henkilöitä velvoitteita ”tarttua hetkeen” hyvien yhteistyökumppanien kanssa, tuoda mahdollisuuksia ohikiitäviin tapaamisiin, joilla voisi pitkällä aikavälillä olla elämän sisältöä luova ja kannatteleva merkitys. Ensimmäinen yhteisprojekti senioreiden kanssa oli Kotoa käsin, missä opiskelijat kutsuivat senioreita draamaesityksiinsä tai vierailivat senioreiden kotona dokumentoimassa ja haastattelemassa heitä. Kaisa Osolan ja Eva Havon ohjaamat draamaesitykset käsittelivät erilaisia koteja ja kodittomuutta. Esityksiä pidettiin useassa kohteessa, kuten esimerkiksi Turun Suomalaisessa yhteiskoulussa, Sinebrychoffin taidemuseossa ja Karhusaaren huvilalla. Koulut vierailivat myös Tukholman Hallwylin museossa, missä on kehitetty draamapainotteisesti monimuotoista oppimista. Hallwylin museon henkilökunta ja museon esimerkillinen toiminta draamaopastusten kehittäjänä sekä uusien näyttelykonseptien tuottajana on huomattu myös julkisesti, sillä museo on äänestetty jo useampaan kertaan Tukholman kiinnostavimmaksi museoksi.⁴¹⁹

Esittelen seuraavan Sinebrychoffin taidemuseon, Helsingin yliopiston ja Kallion lukion kanssa vuosina 2015–16 toteutetun Kutsuretoriikan Kohtaamisia-projektin.⁴²⁰ Se oli dialogisen vuorovaikutuksen opetus- ja tutkimusprojekti, jossa teemana tarkasteltiin ystävyys- ja yksinäisyyteen liittyviä merkittäviä hetkiä: niitä silmänräpäyksiä tai pitempiä tuokioita jolloin ystävyys syntyy tai syvenee, kun ystävyys kantaa jonkin vaikean yli tai toisaalta niitä hetkiä jolloin ystävyys sammuu tai hiipuu, sitä ei koskaan tulekaan ja ihminen kokee jäävänsä tai jätetyksi yksin. Alla oleva kommentti on eräältä projektiin osallistuneelta seniorilta:

”Aika tyhjää luo ajatuksetkin. On kiva tulla semmoiseen, missä on valmiina ehdotettu. Me ei jakseta kauheasti. Kaikkien päässä ei ole sellaisia ihmeellisiä ajatuksia. On kauhean hauskaa, kun ehdotetaan kaikenlaista.”⁴²¹

Kurssi toteutettiin Helsingin yliopiston äidinkielen ja kirjallisuuden aineenopettajaksi opiskelevien, Kallion lukion kirjallisen ilmaisun opiskelijoiden sekä Sinebrychoffin taidemuseon seniori-ikäisten kävijöiden yhteisprojektina.⁴²² Projektinvetäjänä oli puheviestinnän yliopisto-opettaja Suvi-Tuuli Murumäki, muina kurssin opettajina toimivat Kallion lukion kirjallisen ilmaisun lehtori Eva

⁴¹⁹ Haapasalo 2015.

⁴²⁰ Murumäki 2016.

⁴²¹ Molla 2003009.

⁴²² Murumäki 2016.

Havo sekä Sinebrychoffin vastaava museolehtori Leena Hannula. Kurssi oli laajuudeltaan kolme opintopistettä ja se oli suunnattu äidinkielen ja kirjallisuuden aineen opettajaksi tai S2-opettajaksi aikoville. Kurssin saattoi sijoittaa työelämäopintoihin.

Kohtaamisia-kurssilla opiskeltiin kutsuretoriikkaa ja dialogista vuorovaikutusetiikkaa sekä toiseuden kohtaamisessa tarvittavia vuorovaikutustaitoja yli-ikäpolvisen kulttuuritaidepajatyoiskentelyn sekä jaettujen taidekokemusten avulla. Kurssilla kehitettiin myös luovan kirjoittamisen taitoja sekä tutustuttiin omaan yhteisöön aukeavan, yhteiskunnallista vaikuttavuutta hakevan äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen mahdollisuuksiin. Työskentelyssä painotettiin taiteen kokemista ja tekemistä, yli-ikäpolvista vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä.

Kohtaamisia-yhteisprojektissa Suvi-Tuuli Murumäki kehitti ja testasi lukion äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen soveltuvaa, kutsuretoriikkaan perustuvaa dialogisen vuorovaikutuksen opetuskonseptia.⁴²³

Tutkimusprojektissa oli kaksi keskeistä tehtävää:

1. jäsentää kutsuretoriikkaan liittyvää vuorovaikutusosaamista, toisin sanoen sitä, millaisia vuorovaikutustaitoja, - tietoja ja vuorovaikutukseen liittyviä asenteita sekä motivaatiota kutsuretoriikan toteuttaminen edellyttää. Osaamista jäsennetään puheviestinnän pedagogisista lähtökohdista ja puheviestinnän pedagogisia sovellusmahdollisuuksia varten.
2. kehittää ja testata lukion äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen sekä lukiokoulutuksen yleisiin tavoitteisiin ja sisältöihin kytkeytyvää, puheviestinnän tutkimukseen ja teoriaan perustuvaa kutsuretoriikan/ dialogisen vuorovaikutusetiikan opetuskonseptia, jossa hyödynnetään myös kouluyhteisön ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja rakennetaan vuoropuhelua erilaisten ihmisryhmien välille.

Tutkimus oli monimenetelmäinen ja sen lähestymistapa ammensi lähtökohtia toimintatutkimuksen ja design-tutkimuksen periaatteista. Tutkimusympäristöinä olivat myös museon salit ja taidepajat, joissa lukiolaiset, opiskelijat ja seniorit työskentelivät pienryhmissä kuvataiteen ja draaman keinoin. Kohtaamisista tuli hyvää palautetta. Tutkimus kytkeytyy Suvi-Tuuli Murumäen tekeillä olevaan puheviestinnän väitöskirjaan (Jyväskylän yliopisto).⁴²⁴

Projekti innoitti sukupolvien väliseen keskusteluun ikääntymisestä ja jatkamaan aiheen käsittelyä senioriklubilaisten kanssa taidepajassa:

"LH: Muuten opiskelijat kysyivät eilen, että miten täällä ennen kommunikoitiin, soittivatko ihmiset puhelimella (ennen digiaikaa).

Helena: Niin, mullakin lapsenlapset on 7-vuotiaita. Mun on helppo mennä sinne, kun mä vaan makaan ja lapset pelaa.

Eila: Raitiovaunussakin joka toisella on läppäri, tekeekö töitä vai pelaako?

⁴²³ Murumäki 2016. Foss, Foss & Trapp 2014.

⁴²⁴ Murumäki 2016.

LH: FB:ssa oli kuva, missä lapset oli Rembrandtin Yövärtion äärellä ja kaikki räpäsi kännykkää, kukaan ei katsonut teosta.⁴²⁵

Opiskelijan kysymys kuvasti hyvin myös mielikuvaa museosta vanhan maailman edustajana, kun hän kysyi, miten täällä (Sinebrychoffin taidemuseossa) kommunikointiin. Toisaalta senioreiden humoristinen asenne uuteen sukupolveen ilmaisi joustavuutta – vanhoja tapoja ei tyrkytetty eikä uusia moralisoitu. Eräs nuori opiskelija nainen oli kiinnittänyt huomiota sormuksiin. Hän kertoi tavoitteekseen päästä yhtä energisenä eläkkeelle kuin osallistujajoukko ja vanhoi käyttävänsä käsissään paljon sormuksia.

Olemme edellä olevissa esimerkeissä käsitelleet osallistumista ja oppimista melko perinteisestä museonäkökulmasta, missä seniorit nähdään toiminnan ja tapahtumien kohteena. Silloin, kun laajennetaan toimintaa osallistavaksi taiteen tarkasteluksi, vapaaehtoistyöksi tai muuksi kolmannen iän työsuorituksiksi, täytyy ottaa huomioon toiminnan luonne ja sen vaatimat toimenpiteet.

Kuvia, esineitä ja ympäristöjä voi tarkastella lukuisin eri tavoin, tarkastelumetodeista on runsaasti esimerkkejä. Yleisötyössä on museopedagogiikan myötä lähdetty käsittelemään kokoelmia kokeilevin metodein, mikä saattaa seniori-ikäiselle olla uutta ja aluksi jopa herättää epäluuloja ”helppoudellaan”. On vaikea luopua perinteisestä vastaanottavasta oppimistavasta, jollei ole saanut kokeilla muita metodeja. Eräs pidetyimmistä lähestymistavoista taiteeseen on näyttelyjen yhteyteen järjestetyt kirjalliset muotokuvat eli ”runomuotokuvat”. Kallion lukion opiskelijat ovat kirjoittaneet useasti näyttelyvieraimme runon. Enimmäkseen seniori-ikäiset museovieraat ovat voineet istahtaa hetkeksi nuoren opiskelijan silmien eteen. He istuvat hiljaa tai saattavat vaihtaa pari ajatusta, minkä jälkeen nuori alkaa kirjoittaa henkilöstä runoa. Runossa viitataan usein esillä olevaan näyttelyyn, jolloin kirjoituksen kohde saa mukaansa häivähdyksen näyttelykäyntiään.

Olen itse käyttänyt senioreiden kanssa monia kuvantarkastelutapoja. Eräs tä yleisökeskeistä lähestymistapaa edustaa Cecilia Nelsonin metodi. Anna-Lena Lindberg on kuvaillut väitöskirjassaan ”*Konstpedagogikens dilemma*” Nelsonin käyttämää mallia opastuspedagogiikaksi (’visningspedagogik’). Nelson kehitti Ruotsissa lasten kanssa työskenteleville museopedagogisen toimintamallin, jossa lapselle annettiin aikaa, tietoa ja harjoitusta käyttämällä metodeina aktiivista havainnointia sekä avointa keskustelua.⁴²⁶ Metodi sopii käytettäväksi kaiken ikäisten kanssa ja on hyvin lähellä tarinankerrontaa ja narratiiveja. Käsiteltävät teokset valitaan vapaasti ja niiden äärellä voidaan kertoa omia representaatioita. Prosessiin kuuluu myös tiedon käsittely, mikä edellyttää vetäjältä hyvää ryhmänhallintakykyä ja taitoa ohjata keskustelua yksityisestä yleiseen.

Visual Thinking Strategies (VTS) on viime vuosina ollut melko paljon esillä suomalaisten museon yleisötyötä tekevien ammattilaisten parissa. VTS -metodi kehitettiin alkujaan 1970-luvulla psykologi Abigail Housenin ja entisen New Yorkin Museum of Modern Art -museon opetusosaston päällikön Philip Yenawinen toimesta. Ideana oli käyttää taidetta ilmiöoppimisen tapaan syven-

⁴²⁵ Helena ja Eila 300115.

⁴²⁶ Lindberg 1988, 329.

tämällä oppimista aineiden välisessä yhteistyössä. VTS rantautui Suomen museomaailmaan, koska San Fransicossa ollut kuvataideopettaja Riikka Notkola oli opiskellut metodia Yhdysvalloissa ja toi idean allekirjoittaneelle. Metodi on hyvin demokraattinen ja lämminhenkinen tapa tarkastella ennestään tuntemattomia asioita, koska vastauksissa ei voi epäonnistua. Aloimme pohtia yhteistyön mahdollisuutta asian tiimoilta ja mukaan tiimiin tuli myös Ateneumin yleisötyöpäällikkö Satu Itkonen. Itkonen on muutaman muun yleisötyöstä vastaavan henkilön kanssa käynyt metodin käyttöön vaadittavan koulutuksen. Koulutusta VTS-metodiin on annettu valtakunnallisesti muun muassa monissa museolehtoritilaisuuksissa.

VTS-metodi on tarkkaan strukturoitu kolmen kysymyksen ympärille: minuutin taidekuvan tarkastelun jälkeen esitetään tietyssä järjestyksessä esitettyjen kommenttien mukaan: "What's going on in this picture, what more can we find, what did you see that made you say that?" Vetäjä tekee parafrasit jokaisesta kuvauksesta ja prosessi kestää niin kauan, kunnes kuvasta ei löydy enää kerrottavaa. VTS-metodin ideana on näetyn kuvailu havainnoinnin pohjalta, ei kertoa tietoon perustuvaa teoreettista pohdintaa. Metodi on vanha monesta yhteydestä, eräs taidekasvatuksen yleisempiä lähestymistapoja on ollut denotaatio ja konnotaatio. Myöskin GT-menetelmän käytössä alkukysymyksenä on "What's going on?" tilanteessa, jolloin tutkijalla on edessään hajanainen materiaali ja jostain tulisi aloittaa. Olen kokeillut VTS-metodia satunnaisesti vieraillevien ryhmieni kanssa, mutta myös erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden kanssa. Metodin käyttöönotto edellyttää koulutusta, joka tapahtuu ulkomailla ja vaatii näin ollen museoilta budjetointia. Monet kollegoista ovat opiskelleet VTS-metodia Amsterdamissa, itse opiskelin sitä Brooklynin museossa New Yorkissa vuonna 2013. Kokeilin metodia senioriklubissa muutaman kerran. Se koettiin ehkä liian suppeaksi, koska klubilaisia oli vaikea saada keskustelemaan heille tutuista teoksista uudella tavalla. Koulutus metodin käyttöön tapahtuu toistaiseksi ulkomailla. Konsepti on melko tiukasti tekijänoikeuksien alainen ja sen haltuunotto maksaa ja vaatii harjoitusta. Olen haastatellut jo eläkkeellä olevia alan aktiivisia kuvataideopettajia, joiden mukaan metodi ei sen syntyä aikana koskaan rantautunut suomalaiseen kuvataideopetukseen. Haastatellessani yhdysvaltalaisia taidekasvattajia VTS-metodista, he tiesivät sen kyllä, mutta se ei ole levinnyt myöskään yhdysvaltalaiseen kouluopetukseen taidekasvatuksen osalta.

Metodia on kritisoitu sen demokraattisen ja avoimia vastauksia jättävän taidekeskustelun vuoksi. Kolmen kysymyksen ja parafrasien käyttö kritiikin esittäjien mielestä rajoittaa vakavasti vetäjän mahdollisuutta johtaa keskustelua. Koska vetäjä metodin mukaan ei kerro teokseen liittyviä asiatietoja, jättää se opiskelijat tietämättömäksi omien päätelmiensä varaan, jolloin palaamme kolmannen representaation käsitteeseen. Teoksesta tehty oma tulkinta jää elämään, eikä metodi salli opettamista.

Rika Burnham ja Elliot Kai-Kee ovat tutkineet, ja jopa kyseenalaistaneet, erilaisia museossa käytettyjä kyselymenetelmiä, joista VTS-menetelmä kuuluu kyseenalaistettujen joukkoon. Heidän mukaansa menetelmä vie taiteentarkaste-

lun kauas pois taidekentästä. He eivät koe tarkastelutapaa vastuulliseksi, vaan rajoittavan ”vakavasti” tiedon hankintaa, koska tarkastelulla ei ole selkeää lopputulosta. Heidän mukaansa metodi ei auta opettajaa eikä opiskelijoita.⁴²⁷ Monet VTS-menetelmää käyttävät museoammattilaiset näkevät puolestaan metodin rohkaisevana tapana erityistukea vaativien ryhmien kohdalla. Parhaimmillaan se tuo lämpöä ja huumoria tilanteisiin, joissa taiteen tarkastelu koettaisiin mahdollisesti jopa outona ja pelottavana. Washington D.C:n National Portrait Galleryn vastaavan museolehtorin, Paula Lynnin mukaan heidän museossaan VTS - menetelmän käyttö ei ollut sallittua, toisin kuin saman kaupungin National Museum with Women in the Arts - museossa, missä menetelmää käytettiin vastaavan museolehtorin Deborah Gastonin mukaan ahkerasti.

Hieman monimuotoisempi lähestymistapa samankaltaisella, aktivoivalla menetelmällä on VT-metodi (Visible Thinking in the museum). Menetelmän kehittäjät Gundy van Dijk ja Claire Brown pitivät Amsterdamin Museum Guides Now! -symposiumissa taidepajan Van Gogh Museumissa. Taidepajassa ja kauduimme kahteen ryhmään, missä toisella oli tarkastelun kohteena Thomas Lawrencen maalaama perhekuva vuodelta 1851 ja toisella luonnonmateriaalista tehty eksoottinen esine.⁴²⁸ Metodi soveltuu hyvin myös seniorityöhön ja erityisesti ryhmille, jotka ovat halukkaita leikkimieliseen aivojumppaan.

VT-metodissa lähdetään virkistämään taiteen tarkastelua havainnon, tiedon ja kysymysten välittämisen kautta. Visible Thinking muistuttaa toimintatavaltaan samaa kuin Siffin museopedagogiikassa käytetty Arts-Based Learning- tai Problem Based Learning-metodi. Näitä kaikkia voidaan käyttää monipuolisina instrumentteina taiteen tarkastelussa. Sen lisäksi, että fokuksena on syventyä tarkasteltavaan kohteeseen, tavoitteena on kehittää ja harjoituttaa kysymysten laatimista sekä varioida taiteentarkasteluprosessia. Molempia metodeja käytetään Hollannin opettajakoulutuslaitoksissa museopedagogiikan kehittämistyössä.

VT eli Visible Thinking harjoituttaa tekemään kysymyksiä siten, että ryhmä voi tulkita teosta vapaasti. Ensimmäiset sana-assosiaatiot laitetaan yksilöllisesti muistilapuille, minkä jälkeen kukin valikoi ryhmälle esitettäväksi vain yhden kirjoittamistansa sanoista. Jokainen on vapaa selittämään tuntemuksistaan haluamallaan tavalla. Lopuksi ryhmä valitsee taulusta vain yhden kohteen jonka ympärille se alkaa muodostaa tarinaa ryhmän jäsenten kertomusten pohjalta. Ryhmässä saattaa esiintyä vastakkaisiakin näkemyksiä, jolloin tarvitaan keskustelua ja mahdollista ohjausta ratkaisuun pääsemiseen. Taidehistorialliset taustat on lupa paljastaa lopussa toisin kuin VTS - metodissa.

Visible Thinking -metodilla harjoitellaan kuvan äärellä tietoista ongelmakeskeistä ajattelua. Harjoituksissa erotellaan miten ”mitä tiedän, ymmärrän tai uskon” liittyvät teokseen. Loppukysymyksiä voivat olla esimerkiksi mitä ihmettelen tai mitä minun tulisi tietää aiempaa enemmän? Kuvan tarkastelu voidaan aloittaa esimerkiksi kysymyksellä, miksi Sinebrychoffin taidemuseon Ros-

⁴²⁷ Burnham ja Kai-Kee 2011, 104.

⁴²⁸ Suullinen tiedonanto Dijk ja Bown, VT- taidepaja, Van Gogh Museum Amsterdam 7.11.2018.

linin ateljeen maalaaman Kustaa III:n kehyksessä on kolme kruunua. Lisäky-symys voi olla, että mitä ne kolme kruunua symboloivat? Taidekeskustelun vetäjä voi arvuutella, ovatko ne Itämaan tietäjien symboleita, mitkä heidän nimensä ovat jne.? Isossa ryhmässä voidaan tarkastella useita teoksia jakamalla se pienempiin ryhmiin. Jokainen ryhmä valitsee yksilöllisesti esimerkiksi viisi päällimmäistä havaintoaan teoksesta.

Oppimiskäsitysten hallintaa tarvitaan museossa myös aikuisopetuksessa. Paikoissa, joissa senioreita osallistetaan työtehtäviin, on niiden perehdyttämisessä otettava huomioon kulttuurilliset tekijät. Seniori-ikäisen oppimisprosessi on hyvin erilainen kuin nuoren opiskelijan kohdalla johtuen seniorin aiemmas-ta elämänkokemuksesta ja ammatillisesta suuntautumisesta. Erityisesti vanhemman polven kohdalla naisvaltaisessa senioriryhmässä kotiäitiys ei ole harvinaista. Museon vapaaehtoistyöhön kouluttautumisessa olisi hyvä huomioida seuraavia asioita: tehtävänjako – tarvitaanko pedagogista osaamista ja lisäkoulutusta; museon työlistä – sopisiko jotkin tehtäväalueet vapaaehtoisille senioreille; ammattitaidon hyödyntäminen seminaareissa – alan asiantuntijat voivat kertoa omista aihepiireistään luennoilla ja konferensseissa. Usein juuri eläkkeelle jääneellä on aikaa kerätä niin kutsuttua hiljaista tietoa kokonaisuudeksi ja välittää se näin eteenpäin kuten esimerkiksi MET:n konservaattorin luento kir-pun tuottamasta punaisesta väristä. Vapaaehtoisten seniori-ikäisten ihmisten kouluttajalta edellytetään kykyä empatiaan, ymmärrystä kognitiivisesta ajatte-lusta, taitoa ja metodeja ymmärtää ikääntymisprosessia ja aikuiskasvatuksen periaatteita.⁴²⁹

7.5 Palvelumuotoilustrategia

Palvelumuotoilustrategia on museoalalla tuore ja laaja käsite. Sen myötä on alettu kiinnittää huomiota asiakkaan kohteluun ja toimintojen sujuvuuteen koko palveluketjun huomioon ottaen. Lähtökohtana on, että henkilö saisi mahdollisimman laadukkaan museokokemuksen. Kansallisgalleriassa asiakaspalveluhenkilökunta on saanut palvelumuotoilun peruskoulutuksen.

Kansallisgallerian kokonaisvaltainen palvelumuotoiluun liittyvä suunnitelma on vuoteen 2016 mennessä kehitetty erityisesti Kiasmassa. Hankkeessa on haluttu muotoilla aikaa kestävä palvelukonsepti, joka näkyy konkreettisina ratkaisuina aulatilojen palvelumallissa, tilaratkaisuissa, palveluviestinnässä, opastuksessa sekä onnistuneena asiakaskokemuksena kävijöille. Asiakas voi testata, saavutetaanko ”aula- ja opasteuudistuksella levollisuuden ja rentouden ilmapiiri, jotta kävijän asiakaskokemus on turvallinen, luoden näin pohjan ikimuistoi-sen taide-elämyksen kokemiselle.” Hankkeessa on koulutettu henkilökuntaa entistä aktiivisempaan otteeseen asiakaspalvelua ja sitä kautta myös myynti-henkisyyttä kohtaan.⁴³⁰ Myynti-henkisyydellä tarkoitetaan laajasti museon pal-

⁴²⁹ Plett ja Lester 1991, 88.

⁴³⁰ Projektin yhteenvetopalaveri 2.12.2014/Diagonal.

veluista informointia, vaikka toki museokaupat ovat sijoitettu konkreettisesti kassojen läheisyyteen.

Palvelukonsepti vaikuttaa hyvältä, mutta se sisältää matriisiorganisaatiossa määrättyjä haasteita, jos hanketta ei toteuteta läpäisyperiaatteella kaikissa saman organisaation yksiköissä. Hierarkia, matriisiajattelu ja heterogeeninen ammattien kirjo museoalalla on kuin merellä seilaava laiva, jossa kapteeneilla eli museon- ja eri yksiköiden johtajilla sekä pääjohtajalla on suuri vastuu. Jotta matka sujuisi kurssin mukaisesti, tarvitaan henkilökuntaa pitämään museo käynnissä kaikilla tasoilla alkaen teosten turvallisuudesta yleisöpalvelujen tuottamiseen. Se edellyttää puolestaan hyvää ja aktiivista, todellista kehittämistyötä, jossa kaikkia osapuolia kuunnellaan tasavertaisesti, jotta jokainen työvaihe motivoisi tekijöitään. Jokaisella museossa toimivalla työntekijällä on oma vastualueensa työnsä kehittäjänä ja toteuttajana, tavoitteena on saada onnistunut, yleistä kiinnostusta herättävä näyttelykokemus alkaen museoon tulosta poislähtemiseen. Näyttelyiden takana ja esillepanossa on usein monien ammattiryhmien vuosien ponnistus, uusien työskentelytapojen omaksuminen ja henkilökunnan perehdyttäminen niiden vaatimiin erityiskysymyksiin. Tämä edellyttää, että henkilökunta ymmärtää vision ja toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Näyttelykokemus alkaa sisääntuloaulasta ja sitä arvioidaan sen sujuvuuden ja miellyttävyyden mukaan. Pyörätuoliasiakas kohtaa usein museon sivuoven. Ensivaikutelmana voi olla roskakori tai hyvin suunniteltu saavutettavuuspiste, missä on helposti näkyvillä erilaisia apuvälineitä niitä tarvitseville henkilöille.

Matriisiorganisaatio on arvokas tuki museon toiminnalle, missä vakituisen henkilökunnan määrä saattaa olla hyvinkin pieni. Lisääntynyt yleisötyö ei onnistu pelkän viikkotyöajan puitteissa työtä tekeville. Asiakaskuntaa ei ole pelkästään museoyleisö, vaan laaja sidosverkosto, johon kuuluvat esiintyjät, ystäväyhdistykset ja ammatillinen verkosto, joihin kaikkiin kuuluu runsaasti seniori-ikäistä väestöä. Näin asiakaspalvelulla on pääsylippuihin tai salivalvontaan liittyvän toiminnan lisäksi myös luennoitsijoiden ja esiintyjien kohtaamista ja tilanteiden hallintaan liittyviä vuorovaikutustilanteita. Tavoitteena on luoda miellyttävä ilmapiiri teosten äärellä minuuttiaikataulusta huolimatta. Näyttelyyn tuleva yleisö on tottunut hyvään palveluun eikä kovin mielellään pidä jonotuksista tai liiallisesta ohjauksesta. Asiakaspalveluhenkilökunnalla on keskeinen rooli museon ja seniorikävijän suhteen muodostumisessa. Sen toiminta on tärkeä osa museon ”näkömätöntä” viestintää. Asiakaspalvelijat ovat niitä henkilöitä, jotka näkyvästi ensimmäisenä ja viimeisenä ottavat esimerkiksi seniorikävijät vastaan.

Kauniista ja esteettisestä ympäristöstään huolimatta Sinebrychoffin taide-museon kodinomaisuus ja sisääntulon sokkeloisuus saattavat aiheuttaa hahmottamisongelmia. Museovieraan avatessa ulko-oven, hän näkee ensimmäisenä eteisaulaa vartioivan Securitaksen vartijan. Kassatilat ovat kahden oven takana, jolloin museoon tultaessa joutuu tekemään U-käännöksen. Tiloissa saattaa olla ruuhkaa ja orientoituminen museokäynnille alkaa sillä, että asiakas saa maksutoman tai maksullisen tarran riippuen kohteen valinnasta: valitseeko henkilö

kotimuseon, erikoisnäyttelyn vai haluaako hän osallistua johonkin museon järjestämään ohjelmaan, kuten tutkimusajankohtana senioriklubiin. Erityistukea tarvitsevat tulevat sisään valvomon ovesta, joka sijaitsee pääsisäänkäynnistä katsoen museon vasemmassa päädyssä.

Kansallisgallerian asiakaspalvelun matriisiorganisaatiossa salivalvojat kiertävät kaikissa kolmessa museossa. Sinebrychoffin taidemuseoon ei mahdu Kiasman tavoin suuria yleisömassoja. Sinebrychoffin taidemuseossa museokävijän ja henkilökunnan vuorovaikutus on tiivistä; taidetta esitellään kodin mitapuun mukaan suunnitelluissa huoneissa, mutta toisaalta asiakkaaseen pidetään hienovaraista etäisyyttä omaehtoisen museokokemuksen turvaamiseksi.

Kotimuseon suosio on kasvanut erityiskampanjoiden myötä ja siihen liitetyt erityisopastukset ja oheistapahtumat ovat vetäneet väkeä aiempaa runsaammin. Suuret joukkotilaisuudet, kuten konsertit tai julkisuuden henkilön tuomat yleisöryntäykset saattavat pienessä museossa hetkittäin kuormittaa asiakaspalvelijan työtä. Palvelukonseptin koetinkiviä ovat erityisesti suositut draamaopastukset, konsertit ja erikoisnäyttelyt, jotka aiheuttavat tungoksia ja tilanahtautta. Yhdellä lauantaipäivän opastuksella saattaa olla yli seitsemänkymmentä kuulijaa ja ensimmäisen kerroksen erikoisnäyttelyssä yli viisi sataa vierasta. Tilaisuudet ovat kasvattaneet erityisesti seniori-ikäistä väkeä, joille lepomahdollisuus on erityisen tärkeä. Toisaalta juuri tuolien saatavuus luo lisäpaineita; niitä on, mutta niiden käyttöönottoa joudutaan rajoittamaan tilan ahtauden takia. Lepoa tarvitseville tarjotut kannettavat irtotuolit eivät aina riitä. Näin museokokemus voi muodostua laadukkaasta ohjelmasta huolimatta rasakaaksi ja vaikuttaa tuleviin ratkaisuihin osallistua vastaavanlaisiin tapahtumiin.

Kokemus on osoittanut, että Sinebrychoffin taidemuseon viikonloppujen monipuolistunut ohjelmatarjonta on tuonut uusia lisävaatimuksia museotyöhön. Normaalista toimistotyöajasta joudutaan joustamaan ja työt saattavat kuormittaa iltoihin ja viikonloppuihin, mikä lienee museoalalla tavallista. Jokainen organisaatio joutuu ratkaisemaan kysymykset omilla henkilöstöresursseillaan, malliratkaisua ei ole.

Yleisötyössä on kokeiltu asiakaspalveluhenkilökunnan sitouttamista yli sukupolvien välisiin tapahtumiin. Vaikka ne on tarkoitettu nuorille, niissä on kytköksiä perheisiin ja isovanhempiin. Museossa on reagoitu nuorten maailmaan luomalla tämänkaltaisia tapahtumia, joissa nuoret voivat kohdata idolinsa ja vanhemmat sekä isovanhemmat saivat kosketuksen museoon. Kansallisgallerian museoiden henkilökunnan toimintakulttuuria on pyritty uudistamaan siten, että hyvin perinteisistä toimenkuva-asetelmista uskallettaisiin luopua ja ihmiset rohkaistuisivat kokeilemaan toistensa työtehtäviä uusien toimintatapojen kehittyessä. Sinebrychoffin taidemuseossa ovat nuorten ympärille järjestetyt hiihtoloman aikaan järjestetyt pop up-tyyppiset perhetapahtumat vaatineet eri ammattiryhmien tiivistä yhteistyötä uusien asiakasryhmien tavoittamiseksi. Tapahtumat ovat ylittäneet sukupolvien väliset rajat kirjaimellisesti vauvasta vaariin.

Muusikko Jussi 69 Rumpuklinikan ympärille rakennettiin keväällä 2015 ja 2016 ilmaiset rumpukoulut Sinebrychhoffin panimon tuen avulla.⁴³¹ Jussi 69 (alias Jussi Vuori) on suomalaisen The 69 Eyes – rockyhtyeen rumpali. Sinebrychhoffin taidemuseo halusi järjestää nuorille maksutonta hiihtolomatoimintaa, joka vetoaisi nuoriin perheisiin ja toisi uutta kävijäkuntaa. Nämä tapahtumat kokosivat ensikertalaiset perheet taiteen äärelle, jolloin seurueisiin kuului myös isovanhempia. Tapahtumaan osallistujat arvottiin, koska tulijoita oli enemmän kuin kurssille mahtui. Museo kokosi käyntikokemuksista toimintansa kehittämiseen pienimuotoisia kävijäpalautteita. Asiakkaiden lyhyistä kommentteista on käynyt ilmi, että hiihtolomien aikaan myös isovanhempien rooli koetaan tärkeänä sekä osallistujana että kuljetuskysymyksissä. Isovanhemmilta tuli hyvää palautetta, kuten myös vuonna 2017, jolloin hiihtolomakurssi järjestettiin ilmoittautumisperiaatteella ilman arvontaa toisenlaisella konseptillä.

Vuonna 2017 nuoret osallistuivat tube-pajaan sekä tapahtumaan Meet & Greet Mariieveronica (alias Veronica Verho).⁴³² Viimeksi mainittu on tubettajien järjestetty tapaamistapahtuma, ja niissä otetaan yleensä kuva julkisuuden henkilöstä sekä mahdollisesti pyydetään myös nimikirjoitus. Perheille järjestettiin eläinaiheisiin liittyvä kierros tai ilmainen sisäänpääsy museon näyttelyihin nuorten ohjelman ajaksi. Tein vihon kuvitukset, jotka ovat liitteenä.⁴³³ Pinnallisesti tarkasteltuna Mariieveronican roolia museossa voisi ajatella kaukaa haetulta tavalta kosiskella yleisöä. Kriittisempi näkökulma paljastaa pinnan alta monta hyvää asiaa: isovanhemmat ja vanhemmat henkilökunta mukaan lukien saivat nähdä, kuinka onnellisia nuoret olivat saadessaan jutella idolinsa kanssa. Museo oli tässä tapauksessa nuorelle ehkä ainoa kohtaauspaikka, missä sai tavata Marieeveronican kasvokkain. Toiseksi Marieeveronican pitämä alustus Sinebrychhoffin taidemuseon pohjakerroksessa sijaitsevassa yleisötilassa, Valkoisessa kellarissa, olisi hyvin voinut olla jonkun isoäidin puhe terveellisistä elämäntavoista, vaikka asia käsitteli tubettamista – nuoren omaa identiteettiä vahvistava eettinen puhe ja opettavaisuus loivat hartaan tunnelman tämän päivän asioista.

Kansallisgalleria on pyrkinyt tavoittamaan yleisönsä myös museoidensa ulkopuolella. Kansallisgallerian kolmesta museosta Ateneumista, Kiasmasta ja Sinebrychhoffin taidemuseosta saatiin kesällä 2017 taidepajat yleisön ulottuville. Museoidensa yhteisesti valmistelema, kaikille avoin tapahtumapäivä, kokosi työntekijöitä myös yli museorajojen opastamaan asiakkaita taideteosten tai muuten saavuttamattomien museotilojen äärelle. Unelmien museo -teeman ympärille järjestetty kesäjuhlatapahtumapäivä kokosi 1042 innostunutta ihmistä kokeilemaan taiteen tekoa. Tilaisuus liittyi Kansallisgallerian varainhankintaan. Tapahtuman pääarkkitehti oli taiteilija Markus Kähre, joka suunnitteli taidepuiston Ateneumin Keskuspuiston puistoaukiolle. Paikallaolijat, niin toteuttajat kuin vieraatkin, olivat iloisia tapahtuman onnistumisesta ja järjestelyistä. Kesäjuhlasta todettiin, että se keräsi paikalle runsaasti myös senioryleisöä, joista osa ilmoitti

---

⁴³¹ Hietanen, Essi 2015.

⁴³² Zapasnik 26.8.2015.

⁴³³ Liite 16.

olevansa taideharrastaja tai "Ateneumista"⁴³⁴ eläkkeelle jäänyt kuvataiteilija, graafikko tai teollinen muotoilija. Senioriklubilaisia paikalla ei kuitenkaan näkynyt. Selitys saattaa johtua niistä tekijöistä, jotka heidät saa tulemaan museoon.

Senioriklubilaiset ovat seuraavissa lainauksissa kertoneet niistä asioista, jotka heille ovat olleet erityisen tärkeitä senioriklubiin osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Teksteistä voi havaita, että klubilaiset arvostavat rauhaa, joka museon senioriklubin taidetuokioissa vallitsee:

*"Semmonen massajuttu ei kyl innosta. Mä oon just ollu Vatikaanissa ja se on varsinainen painajainen. Siis ne ihmisjoukot ja et sit ku on vielä opastettu kierros, pitää sen oppaan peräs kulkee, et ei jää jälkee ja kuulee sen, ei voi pysähtyä semmoseen kohtaan, johonka itse haluais vaik oli kauheen kiva, et oli suomalainen opas ja oli luuri päässä. Hän kulki edellä ja me kuultiin koko ajan mitä hän puhui. Mut siinä ihmismassassa – se on pahinta. Mielellään saa olla opastettuja kierroksia myös täällä, mut tuskin täällä semmosii massoja sittenkään "on. Mä en oo näis teidän opastetuissa ollu muuta kuin sun näissä lauantaijutuissa (HUOM! senioriklubipäivä on perjantai)...sit jos on tällases opastetussa mukana, niin sit täytyy olla niin, et sen jälkeen ihmisill on aikaa kattoo rauhas uudestaa sitä mitä ne haluaa, koska eihän se opas voi pysähtyä jokaisen eteen eikä kaikki oo kiinnostunu samasta teoksesta."*⁴³⁵

Pia on aktiivinen osallistuja, joka harrastaa monia asioita ristipistoista kuvataiteeseen. Hänelle ihmisten välinen vuorovaikutus ja kohtelu ovat niin taidepajassa kuin yhteiskunnassa sydämen asia:

*"Ja erityisesti mulle on ollu äärettömän tärkeetä se tunne, mikä mulle on syntynyt, että me "vanhat" ikäihmiset, me ollaan arvostettuja (painottaen), kun me tullaan tänne museoon. Mut täällä olen saanut kokea olevani arvostettu ihminen (liikuttunut). IHMINEN. Se on ollut mulle ihan niinku sellast koskettavaa, itkettävää, kun joka paikassa kirjoitetaan ja sanotaan, et seniorit vaan aiheuttaa yhteiskunnalle vaikeuksia ja ne syö muitten eväät ja kauheen väheksyvästi meistä puhutaan ja meihin suhtaudutaan hirveen monessa paikassa. Mut täällä olen saanut kokea olevani arvostettu ihminen (liikuttunut)."*⁴³⁶

Irma on ollut Siffin senioriklubissa alusta asti. Hän oli pyytännyt Piaa mukaan klubiin. Irmalle, kuten monelle eläkeläiselle, museon pääsymaksu puhuttaa. Irma katsoo kuitenkin, että museon ilmapiiri ja henkilökunnan ystävällisyys kannustavat osallistumaan klubin toimintaan.

*"Aukioloajat on aika hyvät. Tietenkin hirveen paljo merkitsee sinä vetäjänä, koska se on miellyttävää tänne tulla. Tuntee, koska me ollaan ikään kuin kaikki tervetulleita ja se meinaa aika paljon. Sen mä sanon, et jos et sä tätä vetäis, ni ei me täällä käytäs. Se on kyl ihan tosiasia."*⁴³⁷

⁴³⁴ "Ateneum" oli yleisnimi Kuvataideakatemia ja Taideteollisen korkeakoulun opinnoille silloin, kun Kuvataideakatemia ja Taideteollisen korkeakoulun koulut sijaitsivat Ateneum-rakennuksessa.

⁴³⁵ Marja-Leena 060611.

⁴³⁶ Pia 180515.

⁴³⁷ Irma 180515.

Aura Kivilaakson Sinebrychoffin taidemuseota koskevassa syventävässä yleisötutkimuksessa todettiin museovierailun aikana saatuja kokemuksia merkityksellisenä sekä kävijälle itselleen, että museolle yleisenä avoimena laitoksena. Yksittäinen museovierailu jatkuu vielä käynnin jälkeenkin erilaisina prosesseina, muisteluina ja keskustelunaiheena tuttavien kanssa. Museoon liittyvät muistot kestävät monesti jopa vuosikymmeniä, minkä myös oman tutkimukseni tulokset vahvistavat.⁴³⁸

Marjaleena on ollut myös mukana senioriklubissa jo vuosikausia. Hän tuli aikoinaan klubiin ystävänsä tilalle:

”No mähän tulin tänne tuttavani suosituksesta, kun hän jäi eläkkeelle (Maija-Liisa Hirvi) ja pois, mä en ois tiennyt koko asiasta yhtään mitään. Mä ihastuin varmaan eka kerralla tähän hommaan. Kyl mä oon tätä aika monelle kertonu, ku sitä tietysti kaikki kysyy, et mitä sä teet, ku sä oot eläkkeellä. Sit ku kertoo tällasesta, niin kyl tää on aika hätkähdyttävää otettu vastaan, et mikä se semmonen on. Sit niinku monet miettii sitä, et miten sä voit olla sellases paikas, ku ethän sä oo mikään museon työntekijä. Sitä yleensä ajatellaan, et miten sellaseen on yleensäkin päässy.

LH: Tuntuuko ulkopuoliselta, et tää on vaikeesti lähestyttävä tää museo?

MLM: *Ei museo varmaan, mutta tää ryhmä on sellanen tuntematon, ei ne voi tietää tästä, ainakaan mitä kertoo, mutta – voihan olla, että tuo nimikin tuo – mä silloin aikoinani, kun puhuttiin Ulkomaisen taiteen museosta, niin – mikä se on se virallinen nimi, niin se oli vähä sellanen, et sitä aina mietti, että meenkö mä nyt kattomaan sitä ulkomaista. Se oli vähä harhaanjohtava se nimi. Mut jos mä ajattelen tavallisia ihmisiä, niin ei ne ehkä tätä pidä, ne seuraa enemmän Ateneumia ja Kiasmaa, mitä siellä menee. Mä oon monta kertaa aatellu tätä Siffiä, et tää on yleensä aika jännä keksintö, et tällanen on yleensä keksitty. Et museolla on tämmönen toiminta. Jotenki aattelis, et se olis luonnollisempaa, et pidettäis museoihmisille, jotka on töissä siellä tai ...mut me AIVAN ULKOPUOLISET ihmiset, jolla ei oo mitään sidosta muuta kuin se, että käydään asiakkaana sillan tällön – niin MEILLE tämmönen mahdollisuus. Tää on jotain aivan uskomatonta!”⁴³⁹*

---

⁴³⁸ Falk 2009, 133.

⁴³⁹ Marjaleena 1/2 230511.

KUVA 36 Marjaleena. Museon kuvausprojektissa etsimme mieluisimman paikan museosta.

Leidit saivat valita pukuvarastosta rekvisiitaa. Marjaleena valitsi empiresalin flyygelin.

KUVA 37 Maija-Liisa syksyllä 2008.

Teimme Peru-näyttelyn yhteydessä koruja. Seniori-klubilaiset innostivat Maija-Liisaa lukemaan latinaa. Harrastus on jatkunut jo kymmenen vuotta.⁴⁴⁰

⁴⁴⁰ Maija-Liisan suullinen tiedonanto 8.3.2018.

Seniorikävijämme sijoittuvat palveluketjussa samaan riviin muiden kävijöiden kanssa. Heillä on ilmainen sisäänpääsy kotimuseoon ja mahdollisuus osallistua lauantaisin ja joskus sunnuntaisinkin pidettyihin yleisöopastuksiin. Edellä todettiin, että opastuksilla saattaa olla jopa 70 ihmistä yhtä aikaa, joten se ei sovi henkilöille, joiden toimintakyky on heikentynyt. Senioriklubin toiminta-aika perjantaisin klo 11–13 oli vanhemmille ihmisille ihanteellinen aika kokoontua, koska silloin oli hiljaista ja museon kannettavat irtotuolit käytössä. Kuinka kauan senioriasiakas on matkassa, jos hän ei näe itsenään osana museon toimintakulttuuria tai ole itse päättämässä omasta ”matkasuunnitelmastaan”?

7.6 Yleisötyön näkyvyys museolainsäädännössä

Suomessa on noin tuhat eri museota, joilla jokaisella on oma roolinsa. Seuraavassa tarkastelen yleisötyön kehitystä museolainsäädännössä: millaisia yhteiskunnallisia tavoitteita lainsäädäntöön sisältyy ja miten ne kytkeytyvät museoalan kehitykseen. Laista päättää eduskunta ja laki on asetusta korkeampi. Jos asetus on ristiriidassa lain kanssa, sovelletaan lakia.

Professori Janne Vilkuna on artikkelissaan vuodelta 2010 käsitellyt yksityiskohtaisesti Suomen museoalan organisoitumista ja lainsäädäntöä viime vuosikymmeninä. Alun perin museoala ei Suomessa ole syntynyt viranomais-toimintana, vaan museot ovat syntyneet eri yhteisöissä muodostaen yksilölliset toimintamallinsa ja luoneet oman museoliittonsa. Vilkunan mukaan tärkeä edistysaskel tapahtui 1960-luvulla opetusministeriön alkaessa kiinnittää huomiota museoiden mahdollisuuksiin kulttuurilaitoksina. Vuoden 1973 museotoimen aluehallintokomitea loi perustan museoalan kolmitasoiselle hierarkialle, joka saatettiin loppuun alueellisten kulttuurihistoriallisten museoiden ja taidemuseoiden osalta vuonna 1979. Valtakunnallisen taidemuseopoliittisen ohjelman laati Keskustaidemuseotoimikunta, joka jätti mietintönsä marraskuussa 1988.⁴⁴¹ Siinä keskusmuseoon kuuluisi Suomen taiteen, (Sinebrychoffin) ulkomaisen taiteen ja nykytaiteen museot, kuvataiteen keskusarkisto ja hallinto-osasto. Eduskunta säätöi lain Valtion taidemuseosta. Valtion taidemuseon toiminta alkoi syyskuussa 1990.⁴⁴²

Yleisötyöllä ei lainsäädännössä ole ollut kovinkaan näkyvää sijaa. Museo- ja taidemuseotoiminnan määrittely näyttää museolainsäädännössä keskittyvän lähes yksinomaan museon perustehtävien toistamiseen. Museoalalla alettiin 1990-luvulla kiinnittää erityistä huomiota ammatilliseen pätevyyteen ja koulutukseen. Museo 2000 -toimikunta otti vuonna 1999 valmistuneessa mietinnössään *Museo 2000 – museopoliittinen ohjelma* kantaa monen muun asian lisäksi alan erikoiskoulutukseen ja esitti erikoiskoulutuksen edellyttämistä virkojen ja toimien pätevyysvaatimuksissa. Museoalalla työskentelevillä tulisi jatkossa olla

⁴⁴¹ Kuvataidemuseotoimikunnan mietintö (KM 1988:31).

⁴⁴² Säännöshistoriasta tarkemmin Vilkuna 2010b, 27–46. Ks. myös Vilkuna 2007a ja 2007b sekä Heinonen ja Lahti 2001, 69–71. Laki Valtion taidemuseosta (185/1990) ja asetus Valtion taidemuseosta (379/1990).

opintoja sekä museologiassa että muilla museon tutkimus- ja tallennusvastuun mukaisilla tieteenaloilla. Perusvirkoihin valittavilta (museonjohtajat, intendentit, tutkijat, amanuenssit, lehtorit jne.) tulisi edellyttää museologian perusopinnot ja muilla soveltuva määrä.⁴⁴³ Museologian pääainestatuksen saanti vuonna 1999 edellytti oppiaineen määrittelyä Jyväskylän yliopistossa. Pääainestatus saatiin vuonna 2002.⁴⁴⁴

Varsinaista museotoimintaa tukeva toiminta kuten museopedagogiikka, yleisötyö ja museoissa järjestettävät oheistoiminnot ilmestyvät taidemuseoita koskevan lainsäädännön perusteluihin vasta 2000-luvulla.⁴⁴⁵

Museoille suoritettavista valtionavustuksista säädettiin ensi kertaa lailla, kun vuoden 1989 joulukuussa tuli voimaan laki museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista (1146/1988). Asiallisesti kyseessä oli museolaki.⁴⁴⁶ Lain tavoitteena oli saattaa aineellista kulttuuri- ja luonnonperintöä tallentavien museoiden valtionapu pysyvälle lakisääteiselle pohjalle ja antaa sitä kautta museoille mahdollisuus toimintansa pitkäjänteiseen kehittämiseen.⁴⁴⁷ Lain 1 §:stä ilmeni, että valtionavustuksen kohteena olevat museot ovat kulttuuri- ja luonnonperinnön tallentamista, tutkimista ja näytteillä pitämistä varten.⁴⁴⁸ Museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain kumosi vuonna 1992 säädetty museolaki (729/1992).⁴⁴⁹ Siinä ei kuitenkaan ollut säännöksiä museon tehtävistä. Museoasetuksessa (1312/1992) oli yleisluonteisia säännöksiä maakuntamuseon, aluetaidemuseon ja erikoismuseoiden museotoimintaan liittyvistä tehtävistä. Museotoimintaa asetuksessa ei määritellä tarkemmin.

Vuonna 1996 uuden kuntien valtionosuuslain (1147/1996) säätämisen yhteydessä museolakiin otettiin säännökset museotoiminnan tavoitteista ja tehtävistä. Museolain uuden 1 §:n (1166/1996) mukaan ”Museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja lisätä kansalaisten tietoutta kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee harjoittaa ja edistää alan tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä tallentamalla, tutkimalla, säilyttämällä ja asettamalla näytteille esi-

⁴⁴³ Vilkuna 2007b, 62-63, 2010b, 43-44 ja 2010a, 333-346; Museo 2000-toimikunta (KM 1999:31).

⁴⁴⁴ Vilkuna 2010b, 340 ja 343.

⁴⁴⁵ Tohtori Julius Ailio näki jo ensimmäisillä museopäivillä vuonna 1923 museon tehtäväksi tieteellisten kokoelmien keräämisen lisäksi kansanvalistuksen. ks. Vilkuna 1998, 195. Suomen ensimmäinen museolehtori (1973) Marjatta Levanto toteaa kirjoituksessaan 2010 a, 106, että ”Pitkään vallalla olleen käsityksen mukaan oikeaa museotyötä tekivät tutkijat, kuraattorit ja amanuenssit, tieteellisesti suuntautuneet asiantuntijat. Muut ammattiryhmät lähinnä tukivat tätä ydintyötä tekevää joukkoa. Museolehtoritkin joutuivat kauan puolustamaan oikeutta tulla kohdelluksi tasavertaisina...”.

⁴⁴⁶ Näin Vilkuna 2010b, 41. Museolakiehdotuksia valmisteltiin muun muassa Suomen museoliiton piirissä ks. Vilkuna 1998, 155-158 ja Kinanen 2010, 69-74.

⁴⁴⁷ HE 195/1988 vp. Aiemmin museoiden valtionavustusten linjauksista oli päättänyt valtioneuvosto; ks. tarkemmin Vilkuna 2010b, 36-37. Asetuksessa museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista (625/1889) määriteltiin mm. aluetaidemuseoiden tehtävät, mutta museotoimintaa ei asetuksessa kuitenkaan määritelty. Vuoden 1988 museolaista ja -asetuksesta tarkemmin ks. Vilkuna 2010b, 40-41.

⁴⁴⁸ Museot jaettiin laissa maakuntamuseoihin, aluetaidemuseoihin, valtakunnallisiin erikoismuseoihin ja muihin museoihin.

⁴⁴⁹ Nk. toinen museolaki. Ks. Vilkuna 2010b, 41, alaviite 91.

neitä ja muuta aineistoa ihmisestä ja hänen ympäristöstään.”⁴⁵⁰ Perustelujen mukaan ”säännöksellä pyritään selkeyttämään museoiden asemaa osana kokonaisuutta, johon kuuluu kulttuuriin, historiaan, luontoon ja muihin yhteiskunnan kehitykseen liittyvien arvojen tiedostaminen, säilyttäminen ja tutkiminen.” Säännöksellä täsmennetään samalla julkiselle vallalle kulttuuriperinnön suojelussa perustuslaissa ilmenevää vastuuta.⁴⁵¹

Vuonna 2005 täsmennettiin museotoiminnan tavoitteita ja museoiden tehtäviä koskevia museolain säännöksiä (877/2005).⁴⁵² Museolain muutokset tulivat voimaan vuoden 2006 alussa. Museolain 1 §:n mukaan ”museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.” Museolain muutoksen tarkoituksena on *korostaa vuorovaikutteisuutta museoiden ja yleisön välillä*. Museotoiminnan määrittely saatettaisiin ajan tasalle kattamaan koko kulttuuriperintö mukaan lukien luonnonperintö ja visuaalinen perintö.⁴⁵³

Tuoreessa hallituksen esityksessä uudeksi museolaiksi 18.10.2018 ehdotetaan muun muassa aikaisempia laajempia museotoiminnan tarkoitusta koskevia säännöksiä. Yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen ja elämysten tarjoaminen mainitaan nimenomaisesti. Perusteluiden mukaan museot pyrkivät toiminassaan saavutettavuuteen ja eri väestöryhmien huomioimiseen. Museot toimisivat myös oppimisympäristöinä ja edistäisivät elinikäisen oppimisen tavoitteita. Museot pyrkivät toiminnassaan vuorovaikutteisuuteen ja edistäisivät kulttuuriperintö-, ympäristö- ja taidekasvatusta.⁴⁵⁴

Taidemuseoiden tehtävien määrittely vietiin lainsäädäntöön jo vuonna 1990. Tuolloin perustettiin valtakunnallinen keskustaidemuseo Valtion taidemuseosta annetulla lailla (185/1990). Laki tuli voimaan 1.9.1990.⁴⁵⁵ Lain 1 §:n

⁴⁵⁰ Vuoden 1996 museolain muutosten taustalla oli museoiden toimintaa säätelevän lain puute, johon eduskuntakin oli kiinnittänyt huomiota. Lainmuutos pohjautui Lex Museorum toimikunnan mietintöön (KM 1994:16). Muutokseen johtaneista syistä tarkemmin ks. Vilkuna 2010b, 42–43.

⁴⁵¹ HE 149/1996 vp, 68–69. Perusteluissa viitataan tuolloin voimassa olleen Suomen hallitusmuodon (94/1919) 14 a §:ään (969/1995) Kyseessä oli ympäristöä koskeva perusoikeuspykälä, joka oli lisätty hallitusmuodon perusoikeussäännöksiin vuonna 1995 toteutetun perusoikeusuudistuksen yhteydessä. Pykälässä tarkoitettu vastuu ulottui myös kulttuuriperintöön. Tältä osin säännös sisälsi myös sivistyksellisen perusoikeuden aineksia. Ks. HE 309/1993 vp, 66. Nykyisin vastaavat säännökset ovat perustuslain 20 §:ssä. PL 20 §:stä myös luvussa 11.2.

⁴⁵² Museolain muutosten taustalla oli uusi museopoliittinen ohjelma, jonka laati opetusministeriön asettama Museo 2000-toimikunta. Ks. Vilkuna 2010b, 43–45.

⁴⁵³ HE 79/2005 vp. Sivistysvaliokunta kiinnitti huomiota muun muassa siihen, että museoiden yhteiskunnalliset tehtävät ovat monipuolistuneet ja laajentuneet merkittävästi, SiVM 10/2005 vp.

⁴⁵⁴ HE 194/2018 vp. Lakiehdotuksessa alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot korvaisivat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän sekä valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän. Esitys on osa esittävän taiteen ja museoiden rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistusta.

⁴⁵⁵ Laki valtion taidemuseosta annetun lain voimaannpanosta (186/1990). Lakiehdotus pohjautui Kuvataidemuseotoimikunnan mietintöön (KM 1988:31), jonka taustalla oli

mukaan ” Valtion taidemuseon tehtävänä on tukea ja edistää kuvataiteita ja niiden tutkimusta, kartuttaa, säilyttää, pitää nähtävänä ja tutkia taidekokoelmia sekä kehittää ja avustaa taidemuseolaitosta.” Lain perustelujen mukaan ”Valtion taidemuseolla on kokonaisvastuu valtakunnallisesta taidemuseotoiminnasta sekä kansallisen kulttuuriperinnön tallentamisesta ja hoitamisesta kuvataiteen alalla.”⁴⁵⁶ Valtion taidemuseossa on hallituksen esityksen mukaan kolme museoyksikköä: Suomen taiteen museo, ulkomaisen taiteen museo sekä nykytaiteen museo.⁴⁵⁷

Valtion taidemuseosta annetussa asetuksessa (379/1990) säädettiin Valtion taidemuseon tehtävistä jonkin verran täsmällisemmin. Merkittävää oli, että yleisötyö sai asetuksessa aseman osana museotoimintaa: laissa mainittujen tehtävien suorittamiseksi taidemuseon tuli muun muassa *perehdyttää yleisöä kuvataiteeseen ja taidekasvatukseen avulla lisätä yleisön taiteen tuntemusta*.⁴⁵⁸ Taidekasvatus mainittiin kuitenkin pian laissa. Valtion taidemuseosta annettun lain 2 §:ää muutettiin jo vuoden 1991 helmikuussa eräiden erityisryhmien maksuttoman sisäänkäynnin mahdollistamiseksi. Taidekasvatus säädettiin erääksi perusteeksi määrättyihin erikoisryhmiin kuuluvien maksuttomalle pääsyle Valtion taidemuseon järjestämiin maksullisiin näyttelyihin tai muihin tilaisuuksiin.⁴⁵⁹

Uudessa Valtion taidemuseosta annetussa laissa (566/2000) säädetään, että Valtion taidemuseo on *kuvataiteen museotoimintaa* ja maan taidemuseoalan kehittämistä *varten*. Valtion taidemuseoon kuuluu Ateneumin taidemuseo, Sinebrychoffin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Kuvataiteen keskusarkisto. Lakiin ei enää sisällytetty säännöksiä Valtion taidemuseon tehtävistä, vaan niistä säädettiin Valtion taidemuseosta annetussa Valtioneuvoston asetuksessa (658/2000).⁴⁶⁰ *Museopedagogiikan – joka mainittiin nyt ensi kertaa lain perusteissa – ja konservoinnin todettiin olevan museon ydintoimintojen tukitoimia*. Taidekasvatus säilyi kuitenkin maksuttomuuden perusteena. Valtion taidemuseosta annetussa asetuksessa tehtävien määrittelyyn ei tullut kuitenkaan muuta mainittavaa muutosta kuin että Valtion taidemuseon tuli myös *järjestää taiteiden*

---

ensimmäinen taidemuseopoliittinen ohjelma vuodelta 1984 (KM 1984:64). Kuvataiteen keskusmuseon perustamisesta tarkemmin Vilksa (2010b), 38-40.

⁴⁵⁶ HE 168/1989 vp. ”Museotoimen tavoitteena on kulttuuri- ja luonnonperinnön suojeleminen, tallentaminen, tutkiminen ja julkistaminen, virikkeiden antaminen yhteiskunnan kehittämiseksi sekä kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon välittäminen ja kiinnostuksen herättäminen inhimillistä toimintaa ja kulttuuria kohtaan. Museotoimen kentässä taidemuseolaitoksen tehtävänä on erityisesti kuvataiteen edistäminen pitämällä yhteyksiä koti- ja ulkomaisiin museoihin ja taiteilijoihin, *yleisen taidekasvatuksen edistäminen*, taiteen kehityksen seuraaminen ja sitä koskevan tiedon välittäminen. Taidemuseo toimii myös kuvataiteen ajankohtaisia pyrkimyksiä ja saavutuksia esittelevänä kulttuurilaitoksena.”

⁴⁵⁷ HE 168/1989 vp, 4 ja Valtion taidemuseosta annetun asetuksen (379/1990) 2 §.

⁴⁵⁸ Valtion taidemuseosta annetun asetuksen (379/1990) 1 §:n 5 kohta.

⁴⁵⁹ Asetus Valtion taidemuseon suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen muuttamisesta (390/1991).

⁴⁶⁰ Hallituksen esityksen perusteluissa korostetaan Valtion taidemuseon asemaa tehtävien kautta, mutta siitä huolimatta niistä säädetään asetuksella. Perusteluissa (HE 23/2000 vp s. 4 ja 5) todetaan, että ”lain museolle asettamat tehtävät eivät enää kaikilta osin vastaa kuvataiteen kehityksen toiminnalle asettamia uusia vaatimuksia” ja ”toimintaympäristössä tapahtuvan kehityksen vuoksi taidemuseon tehtävistä ei ole enää perusteltua säätää yksityiskohtaisesti lain tasolla.”

välistä ohjelmistoa.⁴⁶¹ Valtion taidemuseon tehtäviä ei muutettu annettaessa vuonna 2004 uutta asetusta Valtion taidemuseosta (618/2004).

KUVA 38 Seniorit eduskuntavierailulla.

Ryhmä oli saanut kutsun tavata kansanedustajan ja kutsu otettiin ilolla vastaan. Tapaamisessa keskusteltiin taiteen merkityksestä ja senioreiden mahdollisuudesta osallistua erilaisiin harrastuksiin.

Valtion taidemuseosta annettu laki korvattiin vuonna 2013 lailla Kansallisgalleriasta (889/2013). Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Lain perustelujen⁴⁶² mukaan ”Kansallisgallerian muuttuminen julkisoikeudelliseksi säätiöksi ei muuttaisi sen asemaa yhtenä kansallisena muistiorganisaationa Kansallisarkiston, Kansalliskirjaston ja Museoviraston rinnalla. Kansallisgallerialla olisi edelleen tärkeä rooli kulttuuriperintöaineistojen säilyttäjänä ja siihen liittyvän tiedon yleisön saataville saattajana.” Gallerian tarkoituksesta ja tehtävistä säädetään nyt laintasolla – tosin melko yleisillä ilmauksilla. Kansallisgalleria on tarpeen *kulttuuriperinnön vahvistamiseksi ja taiteellisen sivistyksen edistämiseksi*.⁴⁶³ Kansallisgallerian tehtävänä on muun muassa ”huolehtia Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta ja kartuttamisesta, harjoittaa näyttelytoimintaa

⁴⁶¹ Valtioneuvoston asetuksen (658/2000) 1 §:n 4 kohta.

⁴⁶² HE 72/2013 vp.

⁴⁶³ Aiemmin kulttuuriperinnön suojelutehtävä oli mainittu ainoastaan Valtion taidemuseon perustamista koskevan lain perusteluissa.

ja *muuta taidemuseotoimintaa.*” Tehtäviään hoitaessaan Kansallisgalleria vahvistaa kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.⁴⁶⁴

Taidemuseotoiminta määritellään tarkemmin asetuksen sijasta kansallisgalleriasta annetun lain perusteluissa. Niiden mukaan tarkoituksena on, että Kansallisgalleria vastaa sekä julkisista tehtävistä että muista moninaisista palvelutehtävistä. Valtion taidemuseossa hoidetut museoalan yleiset kehittämistehtävät, esimerkiksi aluetaidemuseoiden sopimusohjaus ja kokoelmayhteistyö, siirrettäisiin Museovirastoon. Lain yksityiskohtaisten perustelujen mukaan Kansallisgallerian tehtävät vastaisivat pääosin Valtion taidemuseon tehtäviä. *Taidemuseotoiminta* tulkittaisiin laajasti. Sen voidaan katsoa pitävän sisällään muun muassa *erilaisten näyttelyihin liittyvien tapahtumien järjestämisen sekä muun yleisölle suunnatun toiminnan, erilaiset yhteistuotannot, taidekasvatuksen sekä kuvataiteen tutkimuksen ja eri kanavia hyödyntävän julkaisutoiminnan.* Hallituksen esityksessä todetaan, että Kansallisgalleria on keskeinen ja maamme suurin kuvataiteen alan kulttuuri- ja taidelaitos. Sen kansallinen ja kansainvälinen vaikuttavuus heijastuu voimakkaimmin erilaisten asiantuntijuuksien kautta, jotka konkretisoituvat erityisesti näyttely- ja muussa taidemuseotoiminnassa sekä *suhteessa erilaisiin yleisöihin.*

Eduskunnan sivistysvaliokunta ”pitää tärkeänä, että Kansallisgalleria toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa ja edistää toiminnallaan kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Taiteen kautta museo ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja edistää luovaa hyvinvointiyhteiskuntaa.” Edelleen valiokunnan mukaan ”*positiivisten elämysten tuottaminen* monipuolisesti tulee korostumaan museon toiminnassa enenevässä määrin. Tämä on välttämätöntä niin nuorten ikäluokkien innostamiseksi *museoiden vaki-tuisiksi vierailijoiksi* kuin muutenkin kävijämäärien turvaamiseksi. Tämä edellyttää jatkuvaa toimintatapojen uudistamista ja uusien toimintojen kehittämistä. Samalla edelleen lisääntyvä tunnettuus ja elävä museoympäristö, jossa kansalaisilla on taiteeseen liittyen mahdollisuus monenlaisiin elämyksiin, lisää kansallisaarteidemme arvostusta.”⁴⁶⁵

7.7 Kaikkien taidemuseo

Olen ollut työurani alusta alkaen mukana yhteistyössä kehittämässä Valtion taidemuseon yleisötyöhön liittyviä saavutettavuusasioita. Ensimmäiset aiheeseen liittyvät työtehtävät alkoivat Ateneumissa vuonna 2000 neuvontapisteiden yleisöpalvelussa. Valtion taidemuseon aikana ensin Museopedagoginen osasto ja sen jälkeen Taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS jatkoivat yleisösuhteen kehittämistä. Toiminnan tuloksena syntyi Kulttuuria kaikille – palvelu, joka teki sekä kotimaassa että ulkomailla Sari Salovaaran johdolla kansainvälisistä kehittämistyötä saavutettavuuteen liittyvissä asioissa. Kansallisgallerian ai-

⁴⁶⁴ HE 72/2013 vp.

⁴⁶⁵ SiVM 8/2013 vp.

kana KEHYS lakkautettiin ja Kulttuuria kaikille-palvelut siirtyivät pois Ate-
neumin taidemuseon välittömästä läheisyydestä. Kansallisgallerian aikana vas-
tuu saavutettavuuteen liittyvistä kehityshankkeista tuli suuremmassa määrin
vastaavalle museolehtorilla ja yleisötyöpäälliköille.

Valtion taidemuseo teki vuonna 2009 henkilökunnan ja Kulttuuria kaikil-
le-palvelun kanssa julkaisun *Kaikkien taidemuseo, saavutettavuus ja diversiteetti*
Valtion taidemuseossa 2009–2013. Sen toimintaperiaatteet olivat seuraavat:

*”Suomen kansallisgalleria, kaikkien taidemuseo. Museo haluaa olla koko väestön
ulottuvilla ja osallistumiselle avoin kulttuurilaitos. Saavutettavuus ja kulttuuri-
diversiteetin (josta tässä strategiassa käytämme termiä diversiteetti) edistäminen
ovat periaatteita, joiden avulla museo vastaa muuttuvan väestörakenteen,
maahanmuuton ja ikääntymisen haasteisiin.*

*Kaikkien taidemuseo -strategian taustalla on yhtäältä Valtion taidemuseon näke-
mys siitä, että taiteella ja taidemuseolaitoksella on keskeinen tehtävä yhteiskun-
nassa ja toisaalta mm. yhdenvertaisuuteen ja kotoutumiseen liittyvä lainsäädän-
tö.⁴⁶⁶*

*Puitteet Valtion taidemuseon tehtävälle vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuu-
ristaan saadaan Museolaista. Lisäksi Valtion taidemuseon toimintaan ja tavoit-
teenasetteluun vaikuttavat Valtion taidemuseota koskeva laki, valtioneuvoston
asetus sekä työjärjestys.⁴⁶⁷*

Museon vastuullinen toiminta yleisöään kohtaan liittyy läheisesti saavutetta-
vuuskysymyksiin. Ne heijastuvat siinä, kuinka museon aktiivisuus näkyy laa-
jemmin ajankohtaisten sosiaalisten ongelmien käsittelyssä, tasa-arvon edistämi-
sessä tai toimimista erilaisten yhteisöjen kanssa sosiaalisten muutosten edistä-
miseksi. Toisaalta voi miettiä, haluavatko ihmiset mennä museoon käsittele-
mään omia henkilökohtaisia ongelmiaan. Näkisin, että museolla voi taiteen
avulla olla tärkeä rooli näkökantojen avartajana esimerkiksi tasa-arvoisen koh-
telun edistäjänä. Taiteen avulla voidaan kiinnittää huomiota yksittäiseen ja yk-
sityiseen ja saada sen kautta huomiota tärkeinä pidettyihin asioihin.

Kulttuuria kaikille-palvelun mukaan saavutettavuuden osa-alueita voi
tarkastella seuraavan jaottelun avulla:

”Strategiat ja suunnitelmat

1. Konsultoimmeko mahdollisia uusia kävijäryhmiä?
Millainen on organisaatiomme päätöksentekoprosessi?
Näkyykö sitoutumisemme saavutettavuuden edistämiseen myös kirjallisissa
toiminta- ja taloussuunnitelmissamme?

Viestinnän saavutettavuus

2. Ovatko käyttämämme verkkosivut ja esitteet esteettömiä ja saavutettavia?
Viestimmeko vaihtoehtoisilla tavoilla?
Kerrommeko tilojemme ja palvelujemme saavutettavuudesta?
Suuntaammeko viestintää suoraan kohderyhmille?

⁴⁶⁶ Kaikkien taidemuseo 2009, 8.

⁴⁶⁷ Museolaki 729/1992 ja 877/2005; Laki Valtion taidemuseosta 566/2000; Asetus Valti-
on taidemuseosta 618/2004; Valtion taidemuseon työjärjestys 1.1.2008 lukien.

Mitä kielivaihtoehtoja on tarjolla?
Onko tietoa helppo löytää?

Sosiaalinen saavutettavuus

3. Tuntevatko kaikki itsensä tervetulleiksi?
Onko asiakaspalvelu ystävällistä ja yhdenvertaista?
Millaista tukea osallistumiselle tarjotaan?
Missä ja milloin voi osallistua?
Keiden kanssa tehdään yhteistyötä?

Hinnoittelu

4. Onko pääsymaksuja porrastettu?
Onko maksuttomia ajankohtia tai tapahtumia?

Rakennetun ympäristön esteettömyys

5. Onko rakennetussa ympäristössä huomioitu monenlaisten yleisöjen ja henkilökunnan tarpeet?
Kuinka hyvin tiloissa, niin sisällä kuin ulkona pystyy toimimaan?

Saavutettavuus eri aistien avulla

6. Onko ihmisten erilainen tapa käyttää aistejaan otettu huomioon?

Ymmärtämisen tukeminen

7. Saavatko ihmiset vaivattomasti käsityksen tarjonnastamme ja toiminnastamme, vaikkei heillä olisikaan aiheesta aiempaa tietämystä?
Onko erilaiset oppimisen tavat otettu huomioon?

Alueellinen saatavuus

8. Löytyykö kävelymatkan päästä kirjasto tai museo?
Pääseekö paikallisbussilla konserttiin tai teatteriin?
Onko välimatka kulttuuripalveluihin kohtuullinen?"⁴⁶⁸

Strategia toimi ponnahduslautana *Kulttuuria kaikille*-palvelulle.⁴⁶⁹ Kaksivuotisen saavutettavuusprojektin myötä valtakunnallisen keskusmuseon toiminnan vaikutukset ulottuivat koko maahan. Kansallisgallerian kolmessa museossa saavutettavuuteen liittyvät toimintamuodot ovat muotoutuneet pitkälti Kulttuuria kaikille palvelun tuella. Kiasma, Ateneum ja Sinebrychoffin taidemuseo tekevät erityisesti yleisötyön parissa paljon työtä Kaikkien taidemuseo-hankkeessa edistääkseen laajemmin ymmärrystä kokoelmien saavutettavuuteen. Kulttuuria kaikille - palvelu teki Kaikkien taidemuseo - hankkeesta raportin. Se oli vuonna 2008 mukana laatimassa strategiaa ja teki loppuraportin Kansallisgallerian tilauksesta, kun strategian arviointi tuli ajankohtaiseksi vuonna 2014. Raportissa käsitellään strategian tavoitteiden toteutumista käytännössä sekä strategia-prosessin hyviä ja huonoja puolia. Raportissa myös ehdotetaan toimenpiteitä tulevaisuuteen.

Raportin mukaan hyvää koko strategiaprosessissa oli strategian huolellinen laatiminen yhteisvoimin eri henkilöstöryhmien kanssa ja pyrkimys sekä

⁴⁶⁸ Kulttuuria kaikille 2018.

⁴⁶⁹ Kulttuuria kaikille: Ks. Levanto 2010a, 108.

seurata että tukea prosessia läpi vuosien. Käytännössä monet pitivät lomakkeiden täyttämistä työläinä eikä todellista sitoutumista strategian seuraamiseen välttämättä tapahtunut. Raportti on kokonaisuudessaan sekä Kulttuuria kaikille-palvelun sivuilla että Kansallisgallerian omilla sivuilla.⁴⁷⁰

Saavutettavuusasiat ovat tulleet valtakunnallisen Kulttuuria kaikille-palvelun kautta osaksi näyttelysuunnittelua. Museon perustetehtävänä on luoda turvallinen ympäristö tarkasteltavalle kulttuurihistoriallisesti merkittävälle aineistolle, joten toimintatavat tulee aina mitoittaa turvallisuusasiat huomioiden. Se ei estä käsittelemästä ajankohtaisia merkittäviä teemoja. Vanhempi taide ei ole ristiriidassa nykyelämän ilmiöiden kanssa. Aloitimme vuonna 2014 osallistumisen Helsingissä järjestettyihin Pride-festivaaleihin siten, että suunnitelimme kokoelmista käsin Rita Paqvalenin ja oppaamme Ari Koveron kanssa opastuksen, jossa sukupuoli-identiteetti käsiteltäisiin taidehistoriaan liittyviin teemoihin ja tarinoihin. Tutustuimme suunnitteluvaiheessa Tukholman Hallwylin ja Nationalmuseumin käsittelemiin Pride-teemoihin. Kuninkaalliset muotokuvat, antiikin teemat ja mytologia sopivat erinomaisesti Pride-opastukseen, koska niiden kautta on päästy keskustelemaan esimerkiksi sukupuolen merkityksestä vaikkapa ensin pojaksi julistetun kuningatar Kristiinan kohdalla.⁴⁷¹ Lähes kaikki esillä olevat mytologiset teemat liittyvät jumalten valtaan, rakkauteen ja ihmisen alistaiseen osaan jumalten toteuttaessa omia fantasiaita, kuten Danaën⁴⁷² ja Amor ja Psykhe⁴⁷³ -teosten yhteydessä. Yritimme laajentaa vuonna 2017 seksuaalisen yhdenvertaisuuden käsittelyä senioriikäisten parissa muun muassa Suomi 100 sateenkaaren väreissä tekemällä yhteistyötä Setan kanssa. Osallistuminen oli laimeata emmekä tavoittaneet kohdeyleisöä, joten toistaiseksi Sinebrychoffin taidemuseo panostaa erityisesti Pride-viikon tapahtumiin.

Vuoden 2015 Kansallisgallerian yleisöyöstrategiassa ja vuosikatsauksessa mainittiin ”seniori” ainoastaan Sinebrychoffin taidemuseon kohdalla, vaikka tosiasiallisesti tiedämme arkityön kautta, että palveluja tarjotaan kaiken ikäisille. Esimerkiksi Ateneumin taidemuseon yleisöyöpäällikkö Satu Itkonen on tehnyt ja tekee merkittävää työtä saavutettavuuskysymyksissä tuottamalla erilaisia tutkimushankkeita, havaintomateriaaleja, kuten selkokielikirjallisuutta ja taidekortteja monen muun kehittämisohjelman lisäksi. Museolehtori Erica Othman on nostanut Ateneumin taidemuseon kokoelmat saavutettavaksi myös näkövammaisille monen muun saavutettavuusprojektin lisäksi. Yleisöyöpäällikkö Minna Raitmaa on vastannut Kiasman saavutettavuusasioista muun muassa palvelumuotoilun kehittämishankkeissa.

Yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen liittyvät lait ohjaavat saavutettavuuden ja diversiteetin huomioimiseen museotyössä. Yhdenvertaisuutta korostavien lakien syntyyn Suomessa ovat vaikuttaneet kansainvälisissä yhtei-

⁴⁷⁰ https://www.kansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/Kaikkien_taidemuseo_Raportti_KTM-strategian_toteutumisesta_Valtion_taidemuseossa_20092013.pdf.

⁴⁷¹ David Beck (mukaan), *Kuningatar Kristiina*, ajoittamaton. Sinebrychoffin taidemuseo.

⁴⁷² François Boucher, *Danaë*, ajoittamaton. Sinebrychoffin taidemuseo.

⁴⁷³ Johan Tobias Sergel, *Amor ja Psykhe*, 1789. Sinebrychoffin taidemuseo.

söissä kuten YK:ssa, EN:ssa ja EU:ssa laaditut sopimukset ja linjaukset, jotka pyrkivät takaamaan kaikille ihmisoikeudet ja jokaiselle ihmiselle hyvän elämän edellytykset.⁴⁷⁴ Yksi perustavimmista kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista on Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus vuodelta 1948. Sen 27. artiklassa todetaan, että jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista. Museot ovat laatineet museotyön eettisyyttä, demokratiaa ja moninaisuutta koskevia sääntöjä ja arvoja kansainvälisen museoneuvoston (ICOM, International Council of Museums) toimesta.⁴⁷⁵

Sinebrychoffin taidemuseo on suhtautunut ennakkoluulottomasti vastaanottamaan sille asetetut muutostarpeet, mutta taloudelliset resurssit ovat pakottaneet sen vaikeisiin valintoihin esimerkiksi taidepajan tilakysymyksissä. Taidepajan pelastamiseksi uusien tilaratkaisujen järjestelyissä annettiin taide-toiminnan käyttöön kaksi huonetta museon puutalon yläkerrasta. Siffin senioriklubin toimintapiste muutettiin uuteen, ahtaaseen huoneeseen, eikä esteettöntä pääsyä sinne toteutettu. Osa toiminnasta pystyttiin toteuttamaan museon Valkoisessa kellarissa silloin, kun siellä ei ollut muuta toimintaa. Vanhemmalla iällä tarvitaan enemmän valoa, joten museon kellaritiloissa toimiminen ei ollut ongelmatonta silloin, kun valaistus oli suunniteltu luentoja tai näyttelyä silmällä pitäen. Tilanne korjattiin tämän havainnon jälkeen. Seniori-ikäiselle sopivasta toiminnasta, kuten museon saleissa ”istumisesta”, ”kertomisesta” ja ”katsomisesta” pidettiin lähes kaikissa kommentteissa:

”Kun tää taidepaja muutti yläkertaan, niin on tää pikkasen ahdas. On tää. Tää on sitä, tää on nimenomaan aika surkea suorastaan, kun tää on näin ahdas. Toi oli inspiroivampi tuo alakerta, siinä oli tilaa. Ja monelle on sitten noi rappusetkin haaste. Ei ole tilan ahtautta, jos päätaloon. Tässä tulee pakostakin sellanen tunne, että meidät on sullottu tällaseen.

Sullottu on oikea sana, vaikkei niin ole kuitenkaan tehty. (vertaan lukioryhmiiin). Sinänsähän tää on oikein viehättävä rakennus ja paikka, siinä ei oo mitään, mutta tää huoneen pienuus. Pienellä ryhmällä, jotkut hommat vaatii tilaa käsille ja ittelleen. Kyllä mun mielestä filinki säilynyt, mulle on jäänyt paremmin mieleen mitä tehtiin omin käsin, ne on jääneet mieleen paremmin kuin moni muu. Ehkä me silloin alhaalla sidottiin kirjoja, maalattiin, piirrettiin – oon niistä tykännyt. En tiedä haluaako kaikki, osa tykkää, että on luentoja. Minä joka oon nähnyt sitä toistakin, ajattelen käsillä tekemistä. Ryhmän mukana on hienoa päästä, Ateneumi tai Kiasman näyttely, Nordea, yksityishenkilönä vaikea päästä.”⁴⁷⁶

⁴⁷⁴ Yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kiellosta säädetään perustuslain 6 §:ssä, ks. esim. Ojanen ja Scheinin 2011b, 227-280 ja Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014). EU:n lainsäädännöstä voidaan mainita EU:n perusoikeuskirjan 20 ja 21 artikla sekä EU:n niin sanottu syrjintädirektiivi (2000/43/EY). Syrjintä on säädetty rangaistavaksi (RL 11 luvun 11 § ja RL 47 luvun 3 §).

⁴⁷⁵ Museotyön eettiset säännöt, ICOM 2004; ICOM, Our Global Vision – Strategic Plan 2008–2010.

⁴⁷⁶ Marjaleena 2/2 230115.

"Sit toinen asia on se, että se oli tosi sääli, että se että meistä riippumattomista syistä tää tila muuttu pienemmäksi ja koska se edellinen taidepaja (puutalon alakerran suurin tila jouduttiin luovuttamaan Taideteostoimikunnalle) – sinne oli ensiksikin helpompi tulla, mulle itselleni ei oo minkäänlaisia ongelmia tännekään tulla, mutta koen, että jos me olemme täällä kaksi tuntia, niin se on – täällä loppuu happi ja ilma ja ihmisillä on vaikea liikkua ja toimia täällä. Se on mun mielestä sellanen valitettava tosiseikka, joka on vaikeuttanut tietysti joitakin asioita, joita on tehty yhdessä. Sulkee pois, joo ja sitte tavallaan myöski ahtautua jonnekki patterin ja seinän väliin ja niinku jossakin, niin se vaatii...mä pystyn menemään vaikka tonne pöydän alle vielä, mutta mä tiedän, et kaikki ei pysty tekeen sitä. Se on mun mielestä sellanen negatiivinen asia, joka täs vuosien varrella on tullu vastaan.

LH: Tosiaan, se oli meistä riippumattomista syistä.

*Pia: Tottakai, totta kai. Ja mehän kaikki oltiin kauheesti sen asian puolesta...turha sitä on nyt, mä vaan halusin sanoa, et se aiheutti et joukko vähän karsiutui siinä."*⁴⁷⁷

Eräs tapa käsitellä yleisöä liittyy visioon museon uudesta roolista luotettavana, tehokkaana ja yhteiskuntaa hyödyttävänä instituutiona⁴⁷⁸. Monet museon saleihin liittyvät parantamistoimenpiteet on tehty ajatellen fyysisen ympäristön esteiden poistamista liikuntarajoitteisille tai muuten lisääpua tarvitseville asiakkaille Kulttuuria kaikille -palvelun viitoittamaa tietä. Esimerkiksi fyysiset museossa liikkumista helpottavat välineet on sijoitettava niin, että niiden saataavuus on helppoa. Kävelykeppi, rollaattori ja pyörätuolit tulee olla siinä, missä on erityistä tukea tarvitsevien ihmisten sisäänkäynti. Kassan tai sisäänkäynnin läheisyydestä tulisi löytyä rintareput ja rattaat. Esteettiset ratkaisut eivät saa viedä voittoa yleisön tarpeista. Myös taidepajan olemassaolo on perusteltua. Taidepajatoiminta lopetettiin puutalon yläkerrassa joulukuussa 2017, minkä jälkeen toiminnot siirrettiin museorakennukseen vaihteleviin olosuhteisiin. Sinebrychoffin taidemuseolla on edelleen mahdollisuus laittaa taidepajatila puutalon saavutettavaan alakertaan tai museorakennuksen punaiseen kellariin, missä se on menestyksekkäästi toiminut. Ratkaisu noudattaisi hyvää tahtotilaa etenkin ajatellen Euroopan sosiaalisen peruskirjan artiklaa 23 ja ihmisoikeuksia, missä pyritään tukemaan vanhenevan ihmisen toimintakykyä sekä antamaan mahdollisuus tiedolliseen ja taitojen kehittämiseen elinikäisen oppimisen avulla.

---

⁴⁷⁷ Pia 180515.

⁴⁷⁸ Sandell 2002,3.

8 SENIORIKLUBIN YMPÄRISTÖ JA TOIMINTA

8.1 Kansallisgallerian museot

Selkeyttääkseni Sinebrychoffin taidemuseon yleisöön suuntautuvaa toimintaa, on hyvä ymmärtää sen asema museokentällä. Nykyisen Kansallisgallerian museoiden Ateneumin, Kiasman ja Sinebrychoffin taidemuseon hahmottaminen yhtenäiseksi organisaatioksi saattaa olla vaikeaa niiden erilaisten syntyhistorioiden vuoksi. Ateneum liittyy vankasti Taideyhdistyksen synnyn alkuvaiheisiin, Sinebrychoffin taidemuseo liitettiin aikoinaan Ateneumin alaiseksi ja Kiasman alkujuuret ovat Ateneumin kolmannen kerroksen Nykyaiteen museossa. 1.1.2014 Valtion taidemuseosta tuli Kansallisgalleria. Kansallisgalleria on julkisoikeudellinen säätiö, mutta sen kokoelmat jäivät valtion omistukseen kansallisoimaisuudeksi. Museoyksikköinä jatkavat Ateneumin taidemuseo, Nykyaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Kokoelmista huolehtii yhdessä museoiden kanssa kokoelmahallintaosasto, jonka hoidossa ovat myös taidehistorialliset arkistokokoelmat.”⁴⁷⁹

TAULUKKO 3 Kansallisgallerian edeltäjät

Suomen Taideyhdistys 1846
Suomen Taideakatemian säätiö 1939
Valtion taidemuseo 1990
Kansallisgalleria 2014 (julkisoikeudellinen säätiö)

Suomen Taideyhdistys aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1846. Sen tehtävänä oli luoda perusta Suomen taide-elämälle, koska tuolloin ei Suomessa ollut taidemuseoita eikä taidekoulutusta. Taideyhdistys aloitti oman kokoelmatoiminnan keräilyn, jonka alkuna pidetään yleisen käsityksen mukaan vapaaherra Otto Klinkowströmin taidekokoelmaa. Perintöruhtinas, sittemmin keisari Aleksanteri II, lahjoitti Klinkowströmin 28 teosta vuonna 1851 poikansa suuriruhti-

⁴⁷⁹ Kansallisgalleria 2014.

nas Aleksanterin nimissä Suomen Taideyhdistykselle.⁴⁸⁰ Maalauksista merkittävin oli Lucas Cranach vanhemman Nuoren naisen muotokuva (1525), joka on esillä Sinebrychoffin taidemuseossa. Teokset muodostivat Suomen kansallisen gallerian ytimen.

”Taideyhdistyksen näyttely- ja kokoelmatyön jatkajaksi tuli vuodesta 1939 Suomen taideakatemian säätiö. Se toimi vuoteen 1990 saakka, jolloin Valtion taidemuseo perustettiin opetusministeriön alaiseksi valtion laitokseksi. Vuonna 2014 Valtion taidemuseosta tuli Suomen Kansallisgalleria, joka on itsenäinen julkisoikeudellinen säätiö. Koko historiansa ajan Kansallisgallerialla on ollut tavoitteena rakentaa kulttuuriperintöä, vahvistaa kansallista taidekokoelmaa ja saattaa taidetta yleisöjen ulottuville.

Suomen Taideyhdistys toimi useissa vuokrahuoneistoissa eri puolilla Helsinkiä ennen muuttoa Ateneumiin. Arkkitehti Theodor Höijerin (1843–1910) suunnitelma Ateneum-rakennus valmistui keväällä 1887, ja se vihittiin käyttöön 18.11.1887. Rakennuksessa sijaitsivat Taideyhdistyksen ja sen taidekokoelmien rinnalla yhdistyksen Piirustuskoulu (nykyinen Kuvataideakatemia) sekä Suomen Taideteollisuusyhdistys (nykyinen Designmuseo), sen kokoelmat ja Veistokoulu (nykyinen Aalto yliopiston Taiteen ja suunnittelun korkeakoulu). Taideyhdistyksen kokoelma vakautti asemansa uudessa rakennuksessa, mutta vasta vuodesta 1958 alkaen Ateneumin taidekokoelmista alettiin käyttää nimeä Ateneumin taidemuseo.”⁴⁸¹

Ajalle oli ominaista, että keräilijät lahjoittivat ja tallettivat kokoelmiaan tahoille, jotka kykenivät huolehtimaan niistä asianmukaisella tavalla. Huomattavimmat lahjoitukset olivat lääketieteen lisensiaatti Herman Frithiof Antellin taidekokoelma ja rahasto vuonna 1893, kamariherra Hjalmar Linderin kokoelmalahjoitus vuonna 1920 ja vuoteen 1921 mennessä Pohjoismaiden suurin yksityinen lahjoitus, Paul ja Fanny Sinebrychoffin kokoelmat vuonna 1921.⁴⁸²

”Sinebrychoffin kokoelmat muodostavat vanhaan eurooppalaiseen taiteeseen erikoistuneen Sinebrychoffin taidemuseon perustan. Kauppaneuvos Paul Sinebrychoff ja hänen vaimonsa Fanny aloittivat 1890-luvulla taiteen keräilyn. Fanny Sinebrychoff lahjoitti vuonna 1921 puolisoiden yhteisestä toiveesta noin 900 teosta käsittävän kokoelman Suomen valtiolle. Kokoelmat avattiin yleisölle samana vuonna Sinebrychoffin palatsirakennuksesta vuokratussa kolmen huoneen huoneistossa. Sen neljässä kadunpuoleisessa huoneessa esiteltiin tyyli-interiöörejä, jotka olivat suurin piirtein Fanny Sinebrychoffin jättämässä asussa.”⁴⁸³

Paul Sinebrychoffilla oli ollut kaksi asiantuntijaa neuvomassa taidehankinnoissa. Ne olivat Henryk Bukowski ja Oswald Sirén. Hyvin pian kauppaneuvos pätevytyi itsekkin arvioimaan taidetta. Hänen asiasta käymänsä kirjeenvaihto löytyy Sinebrychoffin taidemuseon verkkosivuilta.⁴⁸⁴ Fanny Sinebrychoff nimitettiin lahjoituksen ansiosta Suomen Taideyhdistyksen kunniajäseneksi, mikä oli

⁴⁸⁰ Pettersson 2008, 107–109.

⁴⁸¹ Kansallisgalleria 2014.

⁴⁸² Lindstöm 1963, 99; Harju 2010, 22; Ks. myös luku 8.2.

⁴⁸³ Kansallisgalleria 2014.

⁴⁸⁴ Paul Sinebrychoffin työhuone. Kirjeenvaihtoa.

korkein mahdollinen kunnianosoitus taiteen hyväksi tehdystä työstä.⁴⁸⁵ Kokoelma on nähtävänä alkuperäisessä asussaan Sinebrychoffin taidemuseon ”kotimuseossa”. Huoneet noudattavat alkuperäistä järjestystä alkaen empiresalista jatkuen kustavilaisen salin kautta barokkihuoneisiin. Ainoastaan miniatyyrit ovat siirretty pois entisiltä paikoiltaan omaan, valolta suojattuun käytävään. Kokoelman mielenkiintoisia helmiä ovat erityisesti ruotsalaiset muotokuvat ja niihin liittyvät tarinat.

KUVA 39 Paul Sinebrychoff istumassa työhuoneessaan kokoelmiensa keskellä. Kuva: Signe Brander, 1910-luku/ Museovirasto.

Valtion taidemuseo perustettiin Suomen taideakatemian säätiön pohjalta valtakunnalliseksi keskusmuseoksi lailla 16.2.1990 ja se aloitti toimintansa 1.9.1990. Toiminnasta vastasivat viisi yksikköä, jotka olivat Suomen taiteen museo Ateneum, Nykytaiteen museo Kiasma, Ulkomaisen taiteen museo Sinebrychoff, Kuvataiteen keskusarkisto ja yleinen osasto sekä erillisosastona konservointiyksikkö.⁴⁸⁶

”Nykytaiteen museo perustettiin Valtion taidemuseon oheen 1990, ja se toimi aluksi Ateneum-rakennuksessa. Kiasma-rakennuksen tarina alkoi vuonna 1992 julistetun arkkitehtuurikilpailun myötä. Kilpailun voitti yhdysvaltalainen arkkitehti Steven Holl ehdotuksellaan Chiasma, ja museon rakentaminen käynnistyi 1996. Risteyskohtaa tarkoittava nimi muuntui Kiasmaksi, joka tuli osaksi museon nimeä. Valmiin museon avajaisia päästiin viettämään toukokuussa 1998.”⁴⁸⁷

⁴⁸⁵ Pettersson 2004.

⁴⁸⁶ Valtion taidemuseon historiasta tarkemmin ks. Ruohonen 2010.

⁴⁸⁷ Kansallisgalleria 2014.

Kansallisgallerian tehtävät kiteytetään vuoden 2015 vuosikertomuksessa seuraavasti:

”Kansallisgalleria on julkisoikeudellinen säätiö, jonka perustamista ja toimintaa ohjaavat 1.1.2014 voimaan astuneet laki ja asetus Kansallisgalleriasta. Organisaation toimielimet ovat valtuuskunta, hallitus ja pääjohtaja. Valtuuskunnan ja hallituksen nimittää opetus- ja kulttuuriministeriö, pääjohtajan nimittää valtioneuvosto. Kansallisgalleria kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan ja sen pääasiallinen rahoittaja on valtio. Kansallisgalleriaan kuuluvia museoita ovat Ateneumin taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma ja Sinebrychoffin taidemuseo. Kansallisgallerian tehtävänä on ylläpitää ja kartuttaa Suomen valtion omistamaa Kansallisgallerian kokoelmaa, johon kuuluu lähes 39 000 taideteosta sekä arkistoaineistoa ja esineitä. Kansallisgallerian kokoelman ylläpidosta huolehtii kokoelmahallintaosasto. Kansallisgallerian kokoelma muodostuu taideteoksista, arkistoinneistosta ja esineistä. Se on valtion omistuksessa olevaa kansallisomaisuutta, joka on talletettuna Kansallisgalleriaan. Valtion taideteostoimikunnan kokoelma muodostuu siihen hankituista taideteoksista. Kokoelma on valtion omaisuutta. Lisäksi Kansallisgallerian tehtävänä on harjoittaa näyttelytoimintaa ja muuta taidemuseotoimintaa, osallistua taidemuseoalan asiantuntijana museoalan kehittämiseen sekä huolehtia muista sille laissa säädetyistä tai opetus- ja kulttuuriministeriön antamista tehtävistä. Tehtäviä hoitaessaan Kansallisgalleria vahvistaa kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.”⁴⁸⁸

Kansallisgallerian vuoden 2015 vuosikertomuksessa hallituksen puheenjohtaja Tarja Halonen ja pääjohtaja Risto Ruuhonen esittelivät Kansallisgallerian strategian, mikä antoi säätiön yksiköille selkeät suuntaviivat toimintajaksolle 2015–2020. Halonen lausui strategiasta muun muassa seuraavaa:

”Toiminnan painopisteet ovat innostavassa ja vaikuttavassa kokoelma- ja näyttelytoiminnassa sekä laajenevassa yleisöpohjassa, jota palvellaan monipuolisesti niin museoissa kuin digitaalisessa ympäristössäkin. Kolmannen painopisteen, työntekijöiden vahvan ammattitaidon avulla Kansallisgalleria saavuttaa vuoteen 2020 mennessä visionsa mukaisen 600 000 näyttelyvieraan ja kolmen miljoonan verkkokävijän tavoitteen. Kansallisgallerian päämääränä on tuolloin olla Pohjois-Euroopan kiinnostavin kansallisgalleria.”⁴⁸⁹

Museoiden henkilökunta tuottaa sisältöjä yleisötyöhön hyvin eri tavoin organisoituneina. Sinebrychoffin taidemuseossa noudatetaan kaikille kolmelle museolle yhteistä Kansallisgallerian yleisötyöstrategiaa, mikä koostuu niin pedagogisista, ohjelmallisista kuin asiakaspalveluun liittyvistä palasista. Museoiden profiilit, kävijämäärät ja volyymit poikkeavat selvästi toisistaan. Matriisiin eli kolmen museon yhteisiin työntekijöihin kuuluvat muun muassa niin konservaattorit, registraattorit eli teosten kuljetusasioista vastaavat henkilöt, näyttelymestarit kuin asiakaspalveluhenkilökunta. Tämä merkitsee sitä, että tietyt

⁴⁸⁸ Kansallisgalleria 2015.

⁴⁸⁹ Tarja Halonen Helsingissä 21.3.2016. Kansallisgallerian vuosikertomus 2015.

ammattikunnat, kuten näyttelymestarit ja asiakaspalveluhenkilökunta ovat ammatillisissa tehtävissä toimenkuvan mukaan kussakin kolmessa museossa.

8.2 Bulevardi 40

8.2.1 Kokoelmien esillepanon alkuvaiheet

Sinebrychoffin taidemuseo kertoo museotoiminnan lisäksi Sinebrychoffin suvun tarinaa, jonka alkujuuret ovat Venäjällä. Sinebrychoffin perheen kodin ajan ja nykyisen museo-opastuksen ero ei sinänsä ole suuri. Kodin muuttuminen museoksi tapahtui asteittain, kokoelmaa esiteltiin yleisölle asukkaiden toimesta vasta keräilytoiminnan päätyttyä. On syytä tarkastella kulttuurikodin syntyvaihetta edeltänyttä aikaa, jotta ymmärtäisimme Bulevardin varrella sijaitsevan Sinebrychoffin kodin asemaa ja merkitystä kulttuurikodin edustajana.

Bulevardin syrjäisestä jätemaasta alkaa merkittävän suomalaisen panimo-historian tarina erilaisine ihmiskohtaloineen. Vuoden 1808 suuren tulipalon tuhottua Helsingin kaupungin edustavimmat rakennukset jouduttiin asema-kaava suunnittelemaan uusiksi. Helsinki julistettiin pääkaupungiksi 8.4.1812 ja uusi asema-kaava vahvistettiin samana päivänä. Johan Albrecht Ehrenströmistä tuli kaupungin uudelleenrakennustoimikunnan johtaja. Nikolai Sinebrychoff sai oikeuden panimo- ja polttimotoiminnalle vuonna 1819. Hän lunasti tätä varten Bulevardin eteläosasta tonttialueen, joka myöhemmin laajeni koko Albertinkadun ja Hietalahdenrannan väliselle alueelle. Nykyinen Bulevardi sai nimensä 1820 ja se saatettiin kuntoon vuonna 1825. Sinebrychoffin puistoalueen vieressä oleva puutalo, joka lienee eräs Helsingin vanhimpia puutaloja, oli jo siirretty paikalleen.⁴⁹⁰ Mahdollisesti Suomenlinnasta vuonna 1823 siirretty kak-sikerroksinen puurakennus on edelleen museon käytössä osoitteessa Bulevardi 40 b. Harva tietää, että kaupungin tontilla sijaitseva puutalo on seudun alkupe-räisrakennus.⁴⁹¹ Tiedämme, että hankkeen takana oli Nikolai Sinebrychoff, joka siirsi rakennuksen omaksi ensimmäiseksi konttori- ja asuinrakennukseksi.⁴⁹² Talon alkuperäinen paikka on arvoituksellinen ja olisi hienoa, jos joku pystyisi esittämään luotettavan dokumentin rakennuksen ”ensimmäisestä representaatiosta”. Ainoa tieto on, että puurakennus on siirretty muualta ja pystytetty nykyiselle paikalleen vuonna 1823, jolloin Strutsin kortteli ja puistoalue olivat vielä rakentamattomia.

Esikuvat Bulevardin rakentamiselle löytyivät Euroopasta. Ensimmäiset Bulevardit syntyivät 1600-luvun Pariisissa, missä alulle paneva tekijä oli linnoitusvyöhykkeiden muuttaminen puistovyöhykkeiksi. Ehrenström sovelsi oppeja Helsingin uudelleen kaavoittamisessa ja loi kaupunkiin uusia puistovyöhykkeitä. Tavalliset kadut olivat 25 kyynärää leveitä. Pääkatuja olivat tuolloin Uni-

---

⁴⁹⁰ Helander 2014, 42.

⁴⁹¹ Viljo 1979, 5.

⁴⁹² Viljo 1979, 5.

onikatu, Aleksanterinkatu ja Kruununhaka, joiden leveys oli 30 kyynärää. Bulevardin leveydeksi tuli 40 kyynärää (24 m), koska se tarvitsi puille istutustilaa. Näitä leveämpiä olivat 75 kyynärän Heikinesplanadit (Mannerheimintien alkupää) sekä levein 150 kyynärän Esplanadit, jonka keskellä kulkee puistikko.⁴⁹³ Paul ja Fanny Sinebrychoffin aikaisen Bulevardin historiasta voimme saada lisätietoa Fridolf Ekbergin uteliaisuuden ansiosta. Hän rakennutti Kalkkunan tontille n:o 8 Bulevardi 9:ään talon, mutta halusi samalla tehdä tuleville sukupolville tiettäväksi seudun historiaa. Ekberg tilasi Kunnallisen keskustuomiston aktuaari Yrjö Harvialta katsauksen uudisrakennustontin aikaisemmasta historiasta. Kirjoitus on muurattu talon peruskiveen. Sen mukaan jo tontin ensimmäinen omistaja pystytti paikalle rakennuksen, joka takasi sille merkittävän aseman tämän nuoren pääkaupungin aristokratian ja korkeiden virkamiesten asuttamassa kaupunginosassa. Sittemmin ovat tontin vaiheet uskollisesti seuranneet tätä kehitystä. Kaupungin osan rajat olivat hieman epämääräiset, joten sitä kutsuttiin Uudenmaan esikaupungiksi. Seudulla oli myös vanha hautausmaa, joka oli peräisin 1600-luvun suuren nälänhädän ajoilta.⁴⁹⁴

Ennen virallisen Bulevardin syntymistä maisemaa hallitsivat kaupunkirakennusten ohella alueen tupakka- ja koristetiljelmät. Niistä tärkeimmät olivat suunnilleen myöhemmin Sinebrychoffin puutarhan kohdalla sijaitsevat pormestari Byströmin puutarhat: ”Sans-souci” (epäilemättä) sekä etelämpänä kolmen puutarhan ryhmä ”Fatigue”(väsynyt), ”Penible” (vaivalloinen) ja ”L’Inquiétude”(huolestuneisuus). Alueella sijainneet lammet saattoivat olla jäänteitä Byströmin karppiviljelykokeista.⁴⁹⁵

Bulevardin rakennukset olivat vuoteen 1886 asti säilyneet patriisiperheiden asuintoina. 1880-luvun lopussa kadun varrelle oli ilmestynyt kolme tyttökoulu ja kaksi yhteiskoulu, minkä vuoksi katu kansansuussa sai nimen ”neitsytpolku”. Eräs näistä kouluista, Nya Svenska Samskolan siirtyi 30.10.1912 Fridolf Ekbergin omistukseen.⁴⁹⁶ Jäljellä olevat rakennukset ja puisto ovat elävää historiaa. Sama, hieman vioittunut havupuu, joka seisoo ohikulkevien ihmisten maamerkinä tai puistosetien päiväunien suojana, toimi kauniin ja runsaan puutarhan komistuksena myös lähes sata vuotta sitten otetuissa vanhoissa valokuvissa. Ekbergin konditoria oli tosiasiaassa perustettu jo vuonna 1852 Aleksanterinkadulle. Sinebrychoffit olivat heidän asiakkaitaan.⁴⁹⁷ Anna Sinebrychoff kuoli vuonna 1904, minkä jälkeen Fanny ja Paul muuttivat muutaman vuoden päästä Bulevardin asuntoon ja yhteistyö Ekbergien kanssa jatkui edelleen.

Sinebrychoffien puutarhan ydinosa perustettiin jo vuonna 1835 päärakennuksen itäpuolelle. Talon edessä oli säännönmukaisen muotoinen piha-alue, jota ympäröivät maisemapuutarha, kaartuvat puistokäytävät ja pienet lammet. Alueella oli myös pieni paviljonki. Hietalahden seudusta kehittyi 1860-luvulta

⁴⁹³ Helander 2014, 37.

⁴⁹⁴ Ekberg, Fridolf 2014, 15–18.

⁴⁹⁵ Helander 2014, 34.

⁴⁹⁶ Nurminen, Annikki ym. 2014, 27–28.

⁴⁹⁷ Liite 18. Tästä on dokumentti Fredrik Edvard Ekbergin leipomo-konditorian kuitti rouva Sinebrychoffille, mikä ilmeisesti tarkoittaa Fanny Sinebrychoffia, koska kuitti on päivätty 25.9.1907.

lähtien yksi Helsingin varhaisista kasvavista teollisuusvyöhykkeistä.⁴⁹⁸ Hietalahden telakka sai alkunsa vuonna 1865 samaan aikaan, kun Sinebrychoffin panimo laajentui kovaa vauhtia. Panimon Lager-oluen valmistukseen haettiin asiantuntemusta Prahasta. Teollisuusrakennusten arkkitehteina käytettiin Theodor Höijeriä ja Sebastian Gripenbergiä. Puutarhaa laajennettiin ja sen sisäosiin jääkellareiden päälle rakennettiin ensin 1860-luvulla tiilinen varasto ”Salongen”. Siitä on säilynyt kahdeksankulmainen torni. Hyötyrakennukset naamioitiin puiston taustaksi sopivilla, temppelemäisillä julkisivuilla: ”Sibirien” (1883) oli Gripenbergin, laajennusosa ”Paul” (1899) Höijerin tyyliä, joka on nykyisin jo hävitetty.⁴⁹⁹ Suomen matkailijayhdistyksen vuonna 1889 julkaisema opas ”Helsinki ympäristöineen, käsikirja matkustajille” kuvaa seutua näin:

”Vahterain varjostama Boulevardinkatu sivuuttaa tuon hyvinhoidetun puistoistutuksen Vanhan kirkon luona sekä päättyy Hietalahdentoriin, jonka luona tuo syrjäinen, kasvihuoneella varustettu, hyöäntahtoisesti yleisön käytettäväksi annettu Sinebrychoffin puutarha suopi vaeltajalle miellyttävää siimestä ja häiritsemätöntä lepoa.”⁵⁰⁰

Kokoelmat ovat perustana vanhaan eurooppalaiseen taiteeseen erikoistuneelle Sinebrychoffin taidemuseolle.⁵⁰¹ Taidearteet tulivat suuren yleisön tietoisuuteen Fannyn Suomen kuvalehdelle antamassa haastattelussa vuonna 1921.⁵⁰² Lehdessä olleen artikkelin ”Kaunis koti Bulevardilla” mukaan Sinebrychoffin kodin taide oli yleisöltä pimennossa, vaikka sen keräily oli aloitettu juuri ’Suomen kansaa’ ajatellen. Idea oli syntynyt Paulin ja Fannyn häämatkalla vuonna 1883.⁵⁰³ Vasta Paul Sinebrychoffin kuoleman jälkeen 1917 Fanny Sinebrychoff kuljetutti ihmisiä tutustumaan talon taidearteisiin. Opastuksia pidettiin mitä todennäköisimmin vain aikuisryhmille, mikä oli hyvin tavanomaista aikakaudelle. Fanny kuoli pian haastattelun jälkeen ja perheen tekemä testamenttilahjoitus astui voimaan vuonna 1921. Pariskunta lahjoitti kokoelmansa Suomen Taideyhdistykselle.⁵⁰⁴ Se kruunaa 1700-luvun lopulla alkaneen perheen tarinan ja on pohjana koko Sinebrychoffin taidemuseon synnylle. Museoksi muuttunut koti on alkuperäisellä paikallaan kertomassa tarinaa esineittensä kautta. Keräilijäperheissä lapsettomuus ja testamenttilahjoitukset olivat tapa kantaa huolta taideperinnön säilymisestä.⁵⁰⁵ Museon ilmeen muuttuminen kotimuseoksi vuonna 2003 toi perheen tarinat ja henkilöt uudelleen yleisön tietoisuuteen.

⁴⁹⁸ Helander 2014, 34.

⁴⁹⁹ Helander 2014, 50–51.

⁵⁰⁰ Helander 2014, 51.

⁵⁰¹ Lindström 1963, 48 ja 99.

⁵⁰² Viherjuuri 1921.

⁵⁰³ Mäkelä-Alitalo 2009, 9.

⁵⁰⁴ Lahjoitus osoitettiin suoraan Suomen Taideyhdistykselle, ei yleisesti valtiolle.

⁵⁰⁵ Alanco ja Pakarinen 2005. Katso myös luku 8.2.2.

TAULUKKO 4 Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmien esittelyhistoria yleisötyön näkökulmasta

1842-1921	Yksityiskoti. Yksittäisiä opastuksia pienille ryhmille 1917-21
1921-1939	Kokoelmat esillä Anna Sinebrychoffin huoneistossa. Suomen Taidedyhdistys vuokrasi 3 huonetta 2. kerroksesta puiston puolelta.
1960-1975	Kokoelmat esillä 2. kerroksessa
1980-2000	Kokoelmat esillä 1. ja 2. kerroksessa
2003-	Museo avattiin rekonstruoituna ”kotimuseona” Signe Branderin vuonna 1912 ottamien valokuvien mukaan.

Kokoelmalahjoituksen myötä jouduttiin miettimään uusia tilaratkaisuja, sillä Sinebrychoffin Bulevardilla sijaitseva kotipalatsi ei kuulunut lahjoituksen piiriin. Koska Ateneumissa oli liian ahdasta esitellä laajaa Sinebrychoffin kokoelmaa, jouduttiin toimintaa varten vuokraamaan erillinen tila. Kokoelma löysi paikkansa Bulevardin entisen asukkaan, Anna Sinebrychoffin kolmesta asuinhuoneesta nykyisen museorakennuksen toisessa kerroksessa. Kotimuseoperinteellä on siis aivan todelliset juuret sen näyttelytoiminnan historiassa. Kokoelmat avattiin yleisölle 27.9.1921. Kun Sinebrychoffin taidemuseo avattiin, se oli avoinna yleisölle päivittäin klo 12-15. Museovieraiden oli käytettävä vilttitossuja eikä sisään otettu enempää kuin 35 ihmistä kerrallaan. Henkilökuntaan kuuluivat intendentti tohtori Stjernschantz, vahtimestari, kolme museovalvojaa ja kolme yö- ja porttivahtia. Henkilökunnan suuri määrä kertoi kokoelman arvokkuudesta. Sitä haluttiin suojella tehokkaasti.⁵⁰⁶

Paul ja Fanny Sinebrychoffin kokoelmat olivat esillä Bulevardi 40 kivirakennuksen kolmessa huoneessa talvisotaan saakka. Talvisodan kynnyksellä kokoelmat suljettiin 8.10.1939 ja evakuoitiin turvaan. Sotien jälkeen museo avattiin jälleen 1960.⁵⁰⁷ Osa säilöön laitetuista huonekaluista otettiin käyttöön vasta 2003 avatussa kotimuseossa, koska huoneiden käyttötarkoitukset jouduttiin muuttamaan pakottavista syistä. Vieressä sijaitseva Teknillinen korkeakoulu⁵⁰⁸ tuhoutui pahoin pommituksissa ja niin heidän opetus- ja laboratoriotilansa sijoitettiin toisen kerroksen kokoelmatiloihin vuoteen 1958 asti. Sinebrychoffin kokoelmat avattiin jälleen yleisölle 22.1.1960, jolloin huonemäärä oli kasvanut neljään.⁵⁰⁹ Valtio osti vuonna 1975 niin sanotun Sinebrychoffin museorakennuksen ja sen viereisen vanhan puutalon Oy Sinebrychoff Ab:lta. Opetusministeriö luovutti 11.6.1975 rakennukset museokäyttöön. Perusteellisen remontin jälkeen taidemuseo avattiin yleisölle vuonna 1980. Päärakennus ja sen viereinen puutalo oli määritelty rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi ja ne suojeltiin Valtioneuvoston päätöksellä.⁵¹⁰

Museon suuri peruskorjaus tehtiin vuosina 2000-2003, jolloin museo oli suljettuna. Taidemuseo avattiin vuonna 2003 nykyisessä ulkoasussaan yleisölle.

⁵⁰⁶ Lindström 1963, 99.

⁵⁰⁷ Tarumaa 1979, 19.

⁵⁰⁸ Vuosina 1908-1942 Suomen Teknillinen korkeakoulu.

⁵⁰⁹ Harju 2010, 88.

⁵¹⁰ Valtioneuvoston päätös tehtiin 18.9.1980 valtion omistamien rakennusten suojelua koskevan 278/65 asetuksen nojalla. Harju 2010, 88.

Huoneiden korjausmuutosten esikuvina olivat Signe Branderin 1910-luvulla ottamat dokumentit. Peruskorjauksen yhteydessä palautettiin vuosikymmenet varastossa olleet esineistöt ja huonekalut alkuperäisille paikoilleen. Museo sai pitkän prosessin jälkeen vihdoin ensimmäisen vakituisen vastaavan museolehtorin, joka huolehti opastustoiminnasta. Kotimuseon opastukset jatkuivat eikä sukua tai kokoelmia päästetty unohtumaan.

8.2.2 Perheenjäsenet

Sinebrychoffin perheen tiedetään asettuneen asumaan Kymiin ja rakentaneen panimon Ruotsinsalmeen, nykyisen Kotkan kaupungin alueelle. Uuden tiedon valossa pidetään mahdollisena, että perhe saapui ensin Haminaan ja muutti sieltä Ruotsinsalmeen, jonka sotilassairaalaan kaivattiin panimoa. Olutta pidettiin terveellisenä, sillä varuskunnissa kuoli paljon sotilaita. Sen oletettiin parantavan muun muassa keripukkia. Perhe tuli Ruotsinsalmeen, jonka kreikkalaiskatolisen seurakunnan pääkirjaan on merkitty vuodelle 1804 kauppias Peter Sinebrjuhov, 43-vuotias, kotoisin Gavrilovin kauppalasta ja hänen 40-vuotias vaimonsa Mavra Ivakova. Mukana sisarusparvessa olivat 1787 syntynyt Aleksandra, 1789 syntynyt Nikolai, 1790 syntynyt Ivan, 1792 syntynyt Mihailo, 1794 syntynyt Pavel, 1796 syntynyt Irina ja kuopuksena 1798 syntynyt Anna Sinebrychoff. Perhe pysyi Venäjän keisarikunnassa ja vasta isän kuoleman jälkeen Autonomian aikaan Nikolai, Paul vanhempi eli Pavel ja Ivan-veli tulivat Suomeen ja Mavra- äiti sekä sisaret ja muu perhe palasivat Venäjälle. Vain Nikolai ja Paul vanhempi asettuivat Suomeen.⁵¹¹

Sinebrychoffit -kirjassa Anneli Mäkitalo mainitsee Sinebrychoffin perheen muistaneen huonosti sukunsa taustaa.⁵¹² Sitä ryhtyi selvittämään Paul Sinebrychoff nuoremman lanko Carl Ferdinand von Wahlberg (1847 – 1920). Hänet oli aateloitu ja Ritarihuone vaati tarkkaa sukuselvitystä. Von Wahlberg tuli aikoinaan opiskelemaan Helsinkiin ja meni naimisiin Maria Sinebrychoffin (1852 – 1923) kanssa. Von Wahlberg toimi sotilaslääkärinä Turkin sodassa ja oli Bobrikovin aikana lääkintöhallituksen pääjohtajana. Hänet tunnetaan myös kirjailijana. Von Wahlberg vietti vaimonsa kanssa virkauransa jälkeisen ajan Pohjois-Kirkkonummella omistamassaan Eerikinkartanossa.⁵¹³

Sinebrychoff-sukunimestä on paljon arvailuja. Isovanhempien ammatiksi on ehdotettu kauppiastaustaa tai kruununtalonpoikaa. Erään teorian mukaan sukunimi viittaisi korkeampaan säätyyn. Sinivatsaisuus liittyy kyyhkyjen kasvattamiseen, mitä pidettiin arvostettuna työnä. Käsité kruununtalonpoika oli vielä 1700-luvulla Venäjällä tuntematon. Maaorjuus, karkotukset Siperiaan sekä talonpoikien heikkenevä asema 1700-luvun lopulla saattoivat vaikuttaa perheen lähtöön Venäjältä. Carl Ferdinand von Wahlbergin selvityksen mukaan perheen

⁵¹¹ Mäkelä-Alitalo 2009, 16–18.

⁵¹² Mäkelä-Alitalo 2009, 16–18.

⁵¹³ von Wahlberg 2008 (toim. Tamsi). Vuonna 2002 Aino Tamsi käänätti Ferninad von Wahlbergin alkuperäisteoksen *Mein Lebenslauf* suomeksi. Raija Oranen kirjoitti vuonna 2008 Veikkolan Kartanoteatteria varten näytelmän Sinebrychoffin ja von Wahlbergin perheestä *Kaikki maan hedelmät*.

lähtö kotoaan oli dramaattinen: koko perhe matkasi maanteitse nelipyöräisillä rattailla.⁵¹⁴ Tarina kertoo, että pienimmät lapset ja kaikki mukana tuodut tavarat mahtuivat yksiin puukärryihin, ja isoimmat lapset joutuivat kävelemään. Sinebrjuhovin perhe muutti Venäjältä Gavrilovin kauppalasta Vanhaan Suomeen muonittamaan armeijaa 1790-luvun lopulla. Von Wahlberg tapasi tulevan vaimonsa Maria Sinebrychoffin Suomen Taideyhdistyksen perustamisen hyväksi pidetyssä juhlassa 5.2.1870. Bulevardin edustusasunnon muuttuessa kodiksi, asui siellä nykymittapuun mukaan suurperhe, johon kuului kaksi sukupolvea. Sinebrychoffin perheessä oli neljä lasta. Von Wahlberg kertoo perheeseen kuuluvan vanhempien kauppaneuvos Paul ja hänen puolisonsa Annan (o.s. Tichanoff) lisäksi lapset Maria, Anna, Nikolai ja Paul sekä isoäiti, kapteeni I. Tichanoffin leski, joka oli aikoinaan tullut Paul-isän taloudenhoitajaksi. Perhe oli isoäitiä lukuun ottamatta ortodoksinen ja isä puhui mielellään venäjää. Von Wahlberg arvosti perheen hyväsydämyyttä ja syvämietteisyyttä.⁵¹⁵

Nikolai Sinebrjuhov otti vain 16-vuotiaana täyden vastuun perheen asioiden hoidosta. Mistä Sinebrychoffin varallisuus oli peräisin, jos perhe tuli kärriyllä Gavrilovista? Suku menestyi panimotoiminnalla. Perheen miehistä Nikolai, Paul vanhempi ja Paul nuorempi saivat kauppaneuvoksen arvon. Nikolai rakennutti Bulevardin kaupunkipalatsin vuonna 1842 olutpanimonsa edustusasunnoksi, mutta asui itse Suomenlinnassa.⁵¹⁶ Heathcoten⁵¹⁷ ajatusta seuraten, voimme todeta, että rakennus tehtiin ensin julkisuutta silmällä pitäen. Vasta Nikolain veli Paul vanhempi asettui Nikolain sairastuttua asumaan suvun päärakennukseen. Myöhemmin Paul avioitui Annan (o.s. Tichanoff, s. 1830 – k. 1904) kanssa ja he saivat neljä lasta.

Annan ja Paulin tyttäristä Anna Sinebrychoff avioitui Emil Kjöllnerfeldtin kanssa. Hänen sisarensa Maria avioitui suvun historiaan perehtyneen Ferdinand von Wahlbergin kanssa. Vanhin poika Nicholas avioitui senaattorin tyttären Anna Nordenstamin kanssa, josta tuli myös siis Anna Sinebrychoff.⁵¹⁸ Nuorin veljistä oli tuleva kauppaneuvos Paul Sinebrychoff nuorempi (s. 1854 – k. 1917). Hän oli viimeinen Suomessa asunut Sinebrychoff, joka puolisonsa Fannyn (o.s. Grahn, s. 1862 – k. 1921) kanssa keräsi Suomen oloissa huomattavan arvokkaan taidekokoelman.⁵¹⁹ Pariskunta oli lapseton, joten heillä oli mahdollisuus suunnata koko intohimonsa taiteenkeräilyyn.

Talon henkilöhistoriaan on tarttunut myös kirjailija Raija Oranen. Hänen kirjoittamassaan Fanny-kirjassa fiktiot ja faktat ovat kuitenkin sekoitettu keskenään siinä määrin, että lukijan on vaikea huomata, mikä kirjassa on keksittyä tarinaa. Museon toivomuksesta kirjan loppuun tuli tarkennus, jossa kerrotaan, että kaikki ihmisten väliset ja heihin liittyvät tarinat ovat keksittyjä. Se ei ole estänyt lukijoita tulemasta Pegasoksen kavion jäljille. Paul Sinebrychoffin tai-

⁵¹⁴ Mäkelä-Alitalo ja muut 2009, 14–15.

⁵¹⁵ von Wahlberg 2008, 18–20.

⁵¹⁶ Mäkelä-Alitalo 2009, 19.

⁵¹⁷ Heathcote 2012. Ks. myös s. 189 ja sen alaviite 527.

⁵¹⁸ Mäkelä-Alitalo 2009, 48–50.

⁵¹⁹ Mäkelä-Alitalo 2009, 18–85.

dehankintoihin liittyvä kirjeenvaihto on laitettu julkiseen verkkoon.⁵²⁰ Myös museon taidekokoelmat ovat löydettävissä verkosta.⁵²¹

*"Minäkin olen käynyt katsomassa mitä Raija Oranen kirjoitti. Mutta minusta tuntui, että sinä olit jo antanut meille ne tiedot, mitä siinä kirjassa oli. Ne oli sopivasti tullut esille, niin ettei siinä mitään uutta ollut. Taiteilijaesittelyt kiinnostaisi. Täällähän on oikein hienot posliinikokoelmat, joista en ole koskaan kuullut mitään. Ehkä joku kerta joku kertoisi mitä posliinia. Tää johtuu nyt siitä, kun Dresdenin Meissenin museo tuli käytyä. Luin vielä yks romaani August Vahvoasta, ystävästä ja rakastajattaresta, niin siinä tuli sitä posliinia paljon. Nyt on kiinalaista posliinia."*⁵²²

Sinebrychoffin taidemuseossa on meneillään perinnekeruu, jossa on tarkoitus tutkia kriittisesti lähdemateriaaleja. Tämä koskee myös yllä kerrottuja teorioita suvun nimestä. Sinebrychoffin perhe ei varmaankaan aavistanut, miten tulevat sukupolvet tulisivat kiinnostumaan suvun historiasta ja ennen kaikkea heidän talostaan Bulevardin varrella.

8.3 Genius loci – Siffin senioriklubin paikan henki

Ennen vuosien 1998-1999 ja 2001-2002 remonttia⁵²³ Sinebrychoffin taidemuseon yleisilme oli pelkistetty. Huoneet olivat lähes tyhjiä ja seinien sävyt vaaleita. 2000-luvulla alettiin luoda uutta kotimuseobrändiä, jolloin siitä erotettiin muu näyttelytoiminta. Kotimuseon rooli on vahvistunut siten, että Paul ja Fanny Sinebrychoffin taidekokoelma on erotettu Koffin puiston puoleisesta osasta omaksi kokonaisuudekseen kotimuseon kuvatallenteiden mukaisesti. Koffin puiston puoleiselle käytävälle on tallennettuina Kansallisgallerian muiden yksityisten keräilijöiden mukaan nimettyjä kokoelmia, joista mainittakoon Linder, Klinkowström, Sihtola, Antell, Aspelin-Haapkylä ja Haartman.

Jotta paikallisuus Sinebrychoffin taidemuseon yhteydessä tulisi selkeämmäksi, on syytä ymmärtää museon sijainti, sen historia ja siihen vaikuttaneet henkilöt, sillä taiteen ohella museon toimintaan liittyy myös kulttuurihistoriallisia elementtejä. Helsingin Bulevardin vanhat, Hietaniemen Hanhen (silloinen no 25) ja Strutsin (silloinen no 23, kortteli myöhemmin yhdistetty Hanheen) korttelit⁵²⁴, ovat kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoista tarkasteltavaa, koska niihin liittyy tämän merkittävän suomalaisen panimohistorian tarina erilaisine ihmiskohtaloineen. Sinebrychoff-nimi tuo usein ensimmäisenä mieleen Koff-oluen ja satunnaiset kävijät puhuvatkin olutmuseosta tai etsivät olutnäyttelyä. Sinebrychoffin panimo on nykyisin Keravalla osana Carlsbergin yhtiötä, mutta

⁵²⁰ Paul Sinebrychoffin työhuone.

⁵²¹ Kansallisgallerian kokoelmat.

⁵²² Marita 310309.

⁵²³ Harju 2010, 89-91.

⁵²⁴ Viljo 1979, 2.

sen historialliset, Höijerin suunnittelemat rakennukset ovat yhä Bulevardilla nähtävänä, vaikka ovat jo muussa käytössä.

Kun Sinebrychoffin taidemuseo avattiin peruskorjauksen jälkeen vuonna 2003, oli saleissa jälleen runsaasti esineistöä, lähinnä posliinia ja hopeaa. Näyttelytoimintaa oli kahdessa kerroksessa ja sitä voitiin laajentaa niin kutsuttuun Punaiseen kellariin.⁵²⁵ Vanhoista Signe Branderin valokuvista olemme voineet todeta, kuinka huoneiden sisustus on ollut runsasta ja koristeellista Sinebrychoffin perheen asuessa rakennuksessa.⁵²⁶ Tämä tukee Edwin Heathcoten⁵²⁷ ajatusta siitä, että kukin asuja muokkaa ympäristöään mieleisekseen ja esineistä voi lukea kunkin aikakauden tyylejä. Sisustuksissa käytettiin runsaasti tekstiilejä, pikku esineistöä ja viherkasveja. Koska puiston puoleiset huoneet olivat yksityiskäytössä, kuten myös Bulevardin puoli ennen museon aikakautta, ei kodin esineistöä ole museon kokoelmissa.

Voidaan olettaa, että Sinebrychoffin taidemuseon ”DNA” eli sen alkujuurret pohjautuvat Paul ja Fanny Sinebrychoffin intohimoon kerätä taidetta ja esitellä sitä Suomen kansalle. Fannyn esittelyissä ja myöhemmin kokoelmien siirtyminen Anna Sinebrychoffin entiseen asuntoon on jättänyt vahvan kodin leiman, vaikka näyttelytoiminta on laajentunut kolmeen kerrokseen, joissa kaikissa ei aikoinaan suinkaan ole esitelty taidekokoelmia. Genius loci, paikan henki, kertautuu tarinoissa ja museo on kunnioittanut talon entistä emäntää Anne Sinebrychoffia asettamalla hänen muotokuvansa paraatipaikalle ennen pääsaliin astumista. Rakennus ja sen eri tilat kellarista konservaattoreiden työtiloihin herättävät näyttelysalien ohella kävijöissä kiinnostusta ja ihailua.⁵²⁸

Museotyöntekijä kuulee suhteellisen harvoin asiakkaittensa museoympäristöön liittyviä kommentteja muuten kuin esimerkiksi vakiintuneen sosiaalisen toimintakulttuurin tai haastattelujen yhteydessä. Tutkimushaastatteluissa museokäyntiä koskevissa muistelutilanteissa muistikuvat liittyivät lähes poikkeuksetta läheisten ihmisten seuraan, säähän ja ilmapiiriin. Forssin *Paikan estetiikassa* on kuvattu kolme mielikuvatyyppeä, jotka ovat fenomenologiaa maantieteen alalla soveltaneen kanadalaisen teoreetikon Edward Relphin käsialaa: yksilön henkilökohtainen mielikuva, edellisistä muodostuva ryhmän tai yhteisön muodostama mielikuva ja massakulttuurin tarjoama mielikuva paikasta⁵²⁹. Muutamien alkuhaastattelujen jälkeen minua alkoi kiinnostaa, mitkä ovat ne asiat, joita museokäynnistä halutaan muistella ja miten se ilmeni. Liittyikö se aina joihinkin muihin ihmisiin, oliko taide mukana ja oliko muistissa jokin paikkaan liittyvä kokemus, kuten tuoksu tai erityinen elämys?

Seuraava siteeraus on senioriklubissa säännöllisesti käyvän Maritan muistelusta ja hänen ensi vierailustaan Sinebrychoffin taidemuseossa. Maritan kuvaus antaa hyvän yleiskatsauksen niistä tekijöistä, joita kuvataan muissakin

⁵²⁵ Liite 10b-d.

⁵²⁶ Alanco ja Pakarinen 2005.

⁵²⁷ Edwin Heathcote on kirjailija ja arkkitehtuurin asiantuntija, jonka Financial Times-lehteen julkaistut esseeet on koottu kirjaan *The Meaning of Home*. Kirjassa hän tutkii kotia historiallisesta näkökulmasta kirkastaen kodin symboliikkaa.

⁵²⁸ Liite 10b-d.

⁵²⁹ Forss 2007, 101.

haastatteluissa koskien aikaa, paikkaa ja muistoja. Hän on eräs monista haastattelemistani henkilöistä, jotka ovat pohtineet mitkä seikat saavat heidät toistuvasti tulemaan taidemuseoon. Tarkoituksena ei ole poimia haastatteluista parhaita paloja, vaan tulen jatkossa luomaan eri näkökulmia nimenomaan senioriasiakkaan ja museon vuorovaikutukseen.

”Milloinkohan Sinebrychoffin taidemuseo avattiin? Tultiin mieheni kanssa Helsingin matkalle ja se oli lauantai tai sunnuntai, se oli aivan uusi. Me seistiin pitkässä jonossa Bulevardilla. Se oli todennäköisesti seitsemänkymmenluvulla. En edes muista mikä taidenäyttely oli. Vai oliko se museon omat kokoelmat, josta minä muistan nämä stillebenit, hollantilaiset, sitten mä muistan nämä kirkolliset maalaukset ja sen kauniin kodin, kaikki ne maalaukset siellä seinällä. Miksiköhän mulle on jäänyt ne hollantilaiset stillebenit niin mieleen?”⁵³⁰

Tässä esimerkissä Marita on nelisenkymmentä vuotta sitten tullut katsomaan vasta avattua uutta museota miehensä kanssa. Museokäynnistä on jäänyt mieleen myönteinen kokemus ja yleisvaikutelmia ympäristöstä ja teoksista. Hänen puheestaan kuuluu kiinnostus taiteeseen sekä taidepuhe muistellessaan näkemäänsä. Hän pystyi muistamaan kirkollisen taiteen ja hollantilaiset stillebenit. Myöhemmin Maritan kertomuksessa monet asiat viittaavat menneisyyteen, koulu-aikaan ja samalla etäisyyden tuomaan uudelleen löytämisen riemuun, kun hän aloittaa Senioriklubissa yhdessä vanhan koulu-aikaisen ystävänsä Marjan kanssa:

”Marja löysi minut uudestaan Munkkiniemestä 2002. Kouluajoilta tiedettiin, pieni kaupunki. Sanoisin, että neljäkymmentä – viisikymmentälukua. Olemme samana vuonna päästy ylioppilaaksi, kyllä meillä oli kielirajan yli paljon yhteyksiä. Sitten Helsingissä opiskeluaikoina joskus tapasin Marjan taidenäyttelyssä. Sitten olen ollut poissa Helsingistä aika kauan, 60 -luvun puolivälistä, melkein neljäkymmentä vuotta on mennyt, ettemme ole pitäneet yhteyttä. Tietysti Kokkolassa olen kuullut. Yleensä otamme senioriklubiin saman bussin, Marja tietää nämä aikataulut paremmin kuin minä, niin hän sanoo, että silloin ja silloin.”⁵³¹

Senioriklubi oli Maritalle ja Marjalle liikkeellepaneva voima, yhteinen mielenkiinnon kohde, jonka puitteissa saattoi kokea myös muistoja ja läheisyyttä.

Otan toiseksi esimerkiksi museokäyntiin liittyvästä muistelosta ryhmähaastattelun, jossa Elisabet tuli kolmen hengen seurueessa muistelemaan käyntiään Sinebrychoffin taidemuseossa. Keskustelimme ensin taidepajassa ja siirryimme sitten varsinaiseen museorakennukseen. Muistetut asiat ovat Maritan kanssa hyvin samankaltaisia liittyen seuraan, säähän ja uuden kokemiseen, vasta avattuun museoon. Tämän käynnin jälkeen Elisabet liittyi senioriklubiin. Elisabet oli vierailut museossa ystävänsä kanssa 70-luvulla, mistä oli kulunut lähes neljäkymmentä vuotta. Ystävä muisteli aurinkoista lauantaipäivää. Kadut olivat tyhjät ja he olivat ainoat, jotka ylittivät kadut poikittain, koska liikennettä ei ollut:

---

⁵³⁰ Marita 310309.

⁵³¹ Marita 310309.

”(Ruokasali. Eivät muista aluksi mitään huoneesta.)

Elisabet: Saako istua? Ehkä muisti palaa tässä matkalla. (Vähitellen autettuna muistaa, että Rembrandt oli kyseisessä huoneessa ja huoneessa oli joitakin huonekaluja). Muistan, että mulla oli kirja, jonka kansikuvana oli joku maalaus, hollantilainen maalaus. Ja mä muistan, että täällä oli sitä suuntaa.”⁵³²

Seurue muisti Sinebrychoffin taidemuseon tunnelman ja sen, että he olivat tulleet yhdessä.

KUVA 40 Marjaleena.

Hän on asunut Hollannissa ja osallistuu arjessa monenlaisiin kulttuuriharrastustoimintoihin.

Marjaleenan muistikuvat varhaisista museokäynneistä liittyvät perheeseen:

”...mut mulle muistuu hyvin, kun mä olin mun äitin, isän ja kummipojan kanssa teillä (museossa) ja kun mä aattelin sitä Juhan ikää, niin se on ollu varmaan 80-luvun alkua. Se on semmonen, minkä mä muistan ERITTÄIN hyvin sen käynnin. Oon varma, et oon käyny sitä ennen myös. Mä ihastuin siihen yläkertaan valtavasti ja sit ku mull oli mukana isä, äiti ja Juha, niin oli kiva näyttää tällasta kotia, mut mä en muista yhtään niistä tauluista, mikä näyttely silloin oli ja minkälainen. Mutta toi yläkerta, ku mä olin ollu Englannissa sitä ennen tänne tuloa, niin jotenkin oli kiva todeta, et Suomessakin on näitä kauniita tiloja, kun sielläkin oli niin paljo niitä taidemuseoita. Lukeva munkki on muistuma Hollannin aikoihin. Siellä on niin paljon, kun ajattelee herra Sinebrychoffin työhuonetta. Hollantilaisia ja muita muotokuvia on jälkikäteen vaikea muistaa.”⁵³³

Senioriklubilaisten haastatteluissa tuotiin vahvasti esiin tapaamisiin liittyvä hyvä ilmapiiri ja tunnelma. Muutamat haastateltavat mainitsivat museon ole-

⁵³² Elisabet Tjukanoff ryhmähaastattelussa.

⁵³³ Marjaleena 1(2) 230511.

van "heidän paikka" tai "kuin tulisi kotiinsa". FL Anne-Mari Forss on tarkastellut muun muassa paikan aistein havaittavia ominaisuuksia, historiallista ja sosiaalista ulottuvuutta, ajallista syvyyttä, mielikuvia, tunnelmaa ja *genius loci* -käsitettä. Kysymys on paikan kokonaiskokemuksesta, jota ei sellaisenaan voi koskaan tuottaa suunnitelmallisesti. Edward Ralphin sanoin "sen täytyy kehittyä, antaa tapahtua, kasvaa ja muuttua niiden ihmisten toimesta, jotka asuvat ja työskentelevät paikoissa ja välittävät niistä"⁵³⁴.

Senioreiden mainitsema "koti" sisältää monia merkityksiä. Jos seniorille museo voi olla toinen koti, niin kotikin voi olla kuin museo. Tutut esineet ja maisemat sitovat meidät menneisyyteen. Kodilla on sanana emotionaalinen merkitys: koti viittaa konnotatiivisesti kuulumista johonkin, kiintymykseen, josta saattaa muodostua ihannekuva ja johtaa normeihin.⁵³⁵

Kodittomuus tai muualla olo on tuonut lohduttavia ilmauksia, kuten "My home is where my heart is" tai koti-ikävä. Hanna Johansson ja Kirsi Saarikangas puhuvat kodista avoimena tilana, joka on muotoutunut moninaisten inhimillisten käytäntöjen ja toimien tuloksena. Tämän ajattelun mukaan koti on monikerroksellinen, avoin prosessi. Koti on enemmänkin kulttuurinen, historiallinen konstruktio, joka kätkee sisäänsä useita merkityksiä sen sijaan että mikään yksittäinen määritelmä voisi olla riittävä. Näin ollen kotiin liitetyt merkitykset ovat kontekstuaalisia riippuen asiayhteyksistä ja eletystä elämästä. Merkitykset muuttuvat ja kodin funktiot muuttuvat.⁵³⁶

Antti Eskola on kantanut huolta muun muassa vanhusten liikkumisen rajoittumisesta sekä sen vaikutuksesta kokemusten ja elämysten saamiseen. Hän kehitti käsitteen "julkinen kotipesä" eli kotinsa ympärillä oleva avoin tila, jossa hän liikkuu vielä suhteellisen luontevasti ja levollisesti. Sen vastakohtana on "yksityinen, suljettu kotipesä", oma koti esineineen ja muistoineen. Vanhuuteensa saa kiinnostavuutta analysoimalla elinympäristöään, niin julkista tilaa, jossa vielä liikkuu, kuin vastaavaa yksityistä tilaa eli kotiaan siltä kannalta, millaisia toimintamahdollisuuksia ne antavat. Millaiseen mielekkääseen toimintaan totutusta poikkeavat tarjoumat, joita ympäristöstä tarkasti havainnoiden löytyy, voivat vanhusta motivoida ja houkutella?⁵³⁷ Mielestäni Sinebrychoffin taidemuseo voi toimia erinomaisesti senioreiden julkisena kotipesänä.

---

⁵³⁴ Relph, 1993, 38; Forss 2007, 125.

⁵³⁵ Jäntti 2012, 78.

⁵³⁶ Jäntti 2012, 90.

⁵³⁷ Eskola 2016, 189.

KUVA 41 Paul ja Fanny Sinebryhoff.

Kuva on Fanny Grahnin ja Paul Sinebrychoffin kihlajaiskuva vuodelta 1883. Kuvan on ottanut Johannes Jaeger Tukholmasta.

Ennen tarkasti suojeltu koti taidearteineen on muuttanut käyttötarkoitustaan, ovet ovat avoinna kaikille. Pariskunnan alkuperäinen unelma Paul ja Fanny Sinebrychoffin kokoelman lahjoituksesta Suomen kansalle rakennuksineen toteutui, mutta vasta museokävijän kokemus paikasta ja siihen liittyvistä esineistä, teoksista ja toimintaympäristöstä tekevät museosta elävän.⁵³⁸

Sinebrychoffin taidemuseon historia on lyhyt, vaikka rakennus on vanha. Siksi Maritan ja muiden senioreiden esittämät muistot nousevat kiinnostavaksi; jotkut heistä muistavat ensi vaikutelmansa ja tunnelman, kun ovat tulleet juuri avattuun museoon 1970-luvulla ja palanneet sinne muistelemaan tunnelmiaan sen uudelleen avaamiseen jälkeen 2000-luvulla. Marjaleena muistaa kokoelmien vaikuttavuuden, vaikka museo ei vielä ollut saanut nykyistä ilmettään kotimuseona. Vuoden 2003 remontin jälkeen yleisön toivottiin nauttivan Sinebrychof-

⁵³⁸ Forss 2007, 12.

fin suvun kotimuseon tunnelmasta sekä museon taidekokoelmista. Sinebrychoffin taidemuseon lisäksi ihmiset ihastelivat paikkaa rakennuksena ja talona.

Carl Jung kehitti matkatessaan Sigmund Freudin kanssa Yhdysvaltoihin vuonna 1909 arkkityyppiteorian *talosta*. Hän näki talosta unen, jonka hän tulkit- si olevan ”oma talonsa” ja kuvaavan itseään. Hän ei tuntenut rakennusta, mutta oli siellä ikään kuin löytöretkellä vaellellen yläkerran rokokoohuoneissa, väli- kerrosten keskiaikaisissa huoneissa ja pimeissä roomalaisissa kellareissa. Ana- lyysoidessaan untansa Jung totesi sen olevan oman kokemuspiirinsä ulkopuolel- ta ja näin polveutuvan universaaliin tiedostamattoman käsitteeseen, joka on yhteistä koko ihmiskunnalla. Jung esitti, että talo tarkoittaa ihmisen mieltä.⁵³⁹ Heathcote esittää, että huolimatta siitä, miten talomme ja kotimme on toteutettu tai niiden arkkitehtuuri heikosti suunniteltua, ovat ne kuitenkin ehkä viimeisiä ainutlaatuisen historian säilöjä. Ne saattavat olla myös ehkä viimeisiä symboli- kielen ja kollektiivisen muistin tietolähteitä, jotka sitovat meidät esivanhem- piimme ja syventävät käsitystämme muinaisista merkityksistä. Emme välttä- mättä tiedä mistä symbolit ovat peräisin, mitä ne tarkoittavat tai miten ne ovat syntyneet, mutta niiden läsnäolo rikastuttaa elinympäristöämme.⁵⁴⁰ Heathcote näkee talon museona, näyttelynä niistä muutoksista miten elämä on eletty. His- torioitsijat kurkistavat vanhoissa taloissa tapettien kerrosten alle löytääkseen niistä värimaailmassa tapahtuneen kehityksen. Hän vertaa taloa vartaloon, joka voidaan riisua, jolle voidaan vaihtaa asua, ehostaa ja tatuoida. Se voidaan vaihtaa ydintä myöten – katto, ullakko, kellarit ja erilliset kasvihuoneet kertovat muuttuneesta elämäntyyleistä. Kylpyhuoneet ja keittiöt kertovat statuksesta ja identiteetistä esineidensä ja kalusteiden välityksellä. Viime kädessä koti on asukkaalleen yksityinen, vapaa paikka, jossa voi jättää työelämän rasitteet het- keksi syrjään.⁵⁴¹

Katson, että Sinebrychoffin taidemuseo voi seniorille olla paikka, jossa harjaannutaan näkemään ympäristöä, antamaan arvoa eletylle elämälle ja siten myös näkemään oman paikkansa historiallisessa jatkumossa. Tämän päivän tiedonhaluisen museokävijän täytyy olla valmis tekemään erityisponnisteluja ymmärtääkseen näkemäänsä, koska kotimuseossa on haluttu luoda ”autentti- nen” ilmapiiri, sama alkuperäinen tunnelma kuin Branderin vuoden 1912 mil- jöökuvin. Museokävijän on toivottu saavansa käynnilleen lisäarvoa erilaisten teknisten apuvälineiden turvin. Kustavilaisen salin erkkerissä voi avata virtuaa- lisesti lipaston lokeroita tai Paul Sinebrychoffin työhuoneessa kuunnella Besckin kellon ääniä. Jotta museosalit eivät kuormittuisi liialla informaatiolla, on tilannetta helpottamaan kehitetty verkkoarkistoja. Paul Sinebrychoff oli ah- kera kirjeiden kirjoittaja ja voimme hänen käymästään kirjeenvaihdosta saada hyvinkin yksityiskohtaista tietoa teoshankintoihin liittyen. Kirjeet on litteroitu digitaaliseen muotoon.

Paul Sinebrychoffin kirjearkistot ovat museon verkkosivuilla yleisön luet- tavissa, mikä tuo aivan uuden näkökulman esineiden ja teosten historiaan. Kir-

---

⁵³⁹ Heathcote 2012, 9.

⁵⁴⁰ Heathcote 2012, 11.

⁵⁴¹ Heathcote 2012, 16.

jeistä voi lukea teosten hankintoihin liittyvät jännitteet ja inhimilliset tekijät. Keväällä 2015 julkaistiin hänen työhuoneensa teoksista koottu virtuaalikirros ”Paulin ystävät”⁵⁴² sekä yläkerran eläinaiheisiin teemoihin liittyvä, perheille suunniteltu Eläinsuunnistus. Perhekirroksella kävijät saivat eläinaiheisen tehtävivihon, jossa museokoiran opastuksella tutustuttiin teoksiin, joissa oli eläimiä.⁵⁴³ Miniatyyreja voi tarkastella iPadien välityksellä, mikä on auttanut myös henkilöitä, joiden näkökyky on heikentynyt.

Arkkitehtuurikriitikko Edwin Heathcote kuvaa, kuinka tällä vuosituhanella suhteemme kotiin on muuttunut ehkä radikaalimmin kuin koskaan aikaisemmin. Digitalisaatio ja Internet ovat tuoneet läsnäolevaksi kyberavaruuden, jossa kaikki tapahtuu samanaikaisesti. Koti, oli se millainen tahansa, ei fyysisenä tilana kuitenkaan ole menettänyt merkitystään. Ehkä tarvitsemme ympärilemmen tiloja, jotka liittävät meidät jatkuvuuteen vastakohtana teknologisille muutoksille, jotka hallitsevat aikaamme kotona ja vapaa-aikana.⁵⁴⁴ Toisaalta voimme myös tiloissa laajentaa tajuntaamme ympäristöstä ja esineistä monin eri tavoin käyttämällä lisättyä todellisuutta tai muuta digitaalista tietotekniikkaa.

8.4 Istumiset ja muistelot taiteen parissa

Minulta on kysytty käyvätkö seniorit museossa seuran vai taiteen vuoksi tai käytätkö heidän ohjelmistonsa valmisteluun paljon työaikaa. Sisältötuotanto Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubia varten on tehty virkatyönä. Vastaava museolehtori on käyttänyt siihen vuodessa 32h sekä valmisteluun käytetyn ajan – muut kollegat kerran tai kaksi vuodessa 2-4h valmisteluineen. Voiko seniori-ihmiselle suunnitellun ohjelmiston sisällön valmisteluun käytettyä aikaa erottaa joksikin erityiseksi verrattuna esimerkiksi kouluille ja päiväkodeille suunniteltuun taidepajatoimintaan? Kirjoitin klubin toiminnasta tutkimukseni alkuvaiheessa seuraavasti:

”Klubilaisten erilaiset elämäнкаaret kohtaavat Siffin senioriklubissa taiteen ja kulttuurihistorian moninaisuuden; vanhuus ei merkitse samanlaisuutta, vaan monenlaisia aroja. Taide kokoaa ihmiset puutalon alakertaan kahdeksi tunniksi viikossa ylittämään arjen rutiinit.”

⁵⁴² Paul Sinebrychoffin työhuone.

⁵⁴³ Hannula, Forss, de Brun, Roth, Pekkanen 2015.

⁵⁴⁴ Heathcote 2012, 11.

KUVA 42 Tuunauspajassa tehtiin vanhasta uutta.

Käden taitoja treenattiin monipuolisesti suunnittelemalla omista vaatteista tai kankaista uusia käyttöesineitä tai – asusteita. Kuvassa Helena, Eila ja Vappu.

Taidemuseoiden senioreita varten tarjoama ohjelmisto oli valtakunnallisesti melko hajanaista ja uutta. Ohjelmistoa suunniteltaessa oli hyvä tiedostaa ”suuret ikäluokat” ja välttää stereotyyppisiä asenteita ”ikäihmisistä”. Senioriklubin nuoruusvuodet olivat dynaamisella 1960-luvulla, jolloin oli merkittäviä uudistuksia monella tasolla. Musiikkimaailmassa rautalanka erotti tangoparit maaseudun tanssilavoilla, ja poliittisessa toiminnassa ravisteltiin vanhoja arvoja radikaalein menetelmin:

”Mä olin muutamana kesänä ihan kesätöissä ennen kuin sain vakituisempaa työpaikkaa.

LH: Lontoossa oli varmaan Beatles-hysteria?

MLL: Kyl sitä oli ja Hair-musiikki soi joka paikassa.

Mut mä olin tavaratalossa töissä ja myin suomalaisia sukkahousuja Selfridgessa.

Se oli ihan mukava kokemus! (naurua)”⁵⁴⁵

KUVA 43 Museon Punainen kellari.

Kallion lukiolaiset kertovat viuhkoilla päivän uutiset.

Kotona asuvat seniori-ikäiset ihmiset saattavat tiedonjakelussa olla vaikeasti tavoitettavissa, koska he eivät kuulu varsinaisesti minkään sellaisen organisaation piiriin, joka huolehtisi kulttuurillisista, kognitiivista ajattelua tukevista harastustoiminnoista. Tieto Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubista on kulkenut useimmiten sattumanvaraisesti ystävältä toiselle.

Havaintojeni pohjalta senioriklubissa ihmisten kohtaaminen on ollut toisiansa arvostavaa. Ohjelma on suunniteltu siten, että se vastaisi kognitiivisesti ja taiteellisesti klubilaisten tarpeisiin. Klubitapaamisissa puhutaan harvoin klubilaisten ammateista, mikä on toisin kuin Pirhosen pitkäaikaishoidossa olevien ihmisten tunnustamisessa. Aktiivit seniorit ovat ehkä hiljattainkin luopuneet urastaan ja työelämästä eivätkä halua minkäänlaista statuskilpailua. Pitkäaikaishoidossa olevat ihmiset ovat taas riippuvaisia siitä kohtelusta ja arvostuksesta, jota he saavat enimmäkseen henkilökunnalta. Tällöin "laitospuhe" on aika merkityksellistä eli puhutellaanko henkilöä persoonana vai muuten etäisyyttä ylläpitävällä tavalla. Molla näki asian omalla tavallaan:

"Ne ihmiset, jotka tulee tänne, ovat kiinnostuneita juuri siitä taiteesta (vanhempi taide). Toiset on heränneet sillä tavalla, että on päässeet eläkkeelle ja katselleet että mihin tässä nyt ryhtyisi, mutta mulla on tämä aina ollut kantapäässä, vaikka se on ollut enemmän ja vähemmän esillä...Tietenkin, jos kaikki on alan ammattilaisia, niin monet eivät ehkä uskalla edes liittyä...me ollaan niin rohkeita, niin olemme tänne majoittuneet. Sen tyypistä (hienostelua) ei ole kukaan yrittänyt olla. Tietysti vaara on aina olemassa. Vaikka minäkin aina tokasen jotakin, silloin tällöin en ymmärrä pitää suutani kiinni, mutta ei tule semmoinen, että joku niin kuin käy ylitse. Mielestäni me vanhemmat ei ainakaan tuoda itseämme, sillä lailla

hironästä esiin tai yritetä tyrkyttää, vai onko sun mielestä? Tää on ensimmäistä kertaa, kun Auli sanoi, että miten sitä nyt meikäläinäkään voi, kun siellä on. Täällä ei todellakaan tulla, kun minä olen tässä semmoinen ja tämmöinen johtaja. Mä olen jollekin sanonutkin, että ei me tiedetä, mitä kukin on, me ollaan vaan taiteesta kiinnostuneita. Yhdelle henkilölle mä sanoin, eikä häntä ole sen koomin näkynyt. Hän sanoi, että kun minä olen siellä ja täällä, joku opettaja tietenkäin.”⁵⁴⁶

KUVA 44 Taidepajaan liittyvä ”istunto”.

Aalto-yliopiston opetusharjoittelija opettaa Rembrandtin grafiikkatekniikkaa näyttelyn yhteydessä.

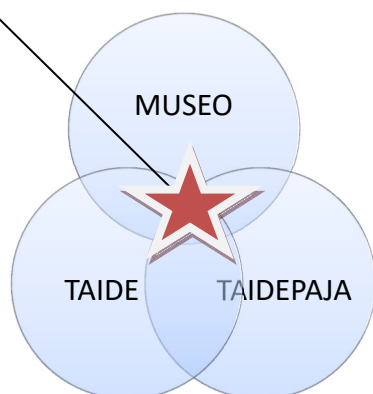
KUVA 45 Rembrandt Huis, Amsterdam.

Rembrandt Huis ei ole saatavuttava, mutta elämyksellinen. Museossa on grafiikan taidepaja, missä annetaan vedostusnäytöksiä. Rakennuksessa ei ole taidepajaa, mutta museohuoneeseen on rakennettu työpiste, missä voi tutustua Rembrandtin käyttämiin materiaaleihin ja siveltimiin.

Vuonna 2004 teimme senioriklubissa kulttuurihistoriallisia ”aikamatkoja” menneiden vuosien tapakulttuuriin esimerkkeinä muiden maiden aatelis-, taiteilija- ja kulttuurikodit. Rembrandt Huis Amsterdammassa edustaa aisteja innoittavaa kotimuseota, missä yleisö on otettu mukaan seuraamaan aitoa väriensekoitusprosessia. Katsojat saivat osallistua värinvalmistukseen ja lopuksi he saivat ottaa mukaan pienen itse sekoittamansa värirasian.

Seuraavassa esittelen Siffin senioriklubin ohjelmistoa ja kehityshistoriaa alkaen varhaisesta toiminnasta nykyauteen. Klubin alkuaian aihepiirejä olivat muun muassa ”Kotimuseo ja sen menneet asukit”, ”Kuninkaallisia tarinoita” ja ”Herkutellen historiaa”. Taidepajoissa tulivat tutuiksi monet mytologiset tarinat ja taidehistorian kuuluisat mestarit. Museosta muodostui klubilaisia kiinnostava kohtaustapaikka, josta haettiin hyvinvointia ja iloa arkeen.

Senioriklubi

KUVIO 5 Senioriklubi

Museo edustaa rakennuksena ja instituutina psyykistä ja fyysistä saavutettavuutta.

Taide edistää kognitiivista osaamista ja pitää yllä virkeyttä.

Taidepaja luo ympäristön, jossa voi muodostaa turvallisesti sosiaalisen verkoston, harjoittaa taidetta. Senioriklubi on taidemuseon keskiössä.

KUVIA 46 Seniorit maalaamassa puutalon yläkerrassa sijaitsevassa taidepajassa.

”Historialliset puutarhat” avasivat tietoutta tyylikausista, eurooppalaisesta puistokulttuurista ja sen vaikutuksista Suomessa. Make ja Eero, Koffin hevosmiehet, kyyditsivät leidejä Kaivopuiston muisteloihin sekä croquis-retkille. Talli on aivan taidepajan pihapiirissä. Museossa ja taidepajoissa oli mahdollisuus tutustua perusteellisemmin esillä olevien näyttelyjen teoksissa käytettyihin tekniikkoihin. Erikoisnäyttelyjen yhteydessä tutustuimme joskus näyttelyyn liittyvän maan pelikulttuuriin: kortti- ja lautapelit kuten Trick-Track, Mylly ja Tammi ovat olleet suosittuja aiheita 1600-luvun hollantilaisten maalaajien joukossa.

KUVA 47 Bakkanaalit-ateria.

Alkuvuosina jokaisen näyttelyn yhteydessä järjestettiin myös teeman mukainen ruokailu, joka saattoi vaihdella roomalaisesta ateriasta taidepajassa käyntiin lähiseudun teemallisesti istuvassa ruokaravintolassa.

”Istuminen” oli interaktiivinen, saleissa tapahtuva, ryhmän kokoava yhdessäolon hetki. Muita lähestymistapoja kokoelmien avaamiseen oli arkistojen ja ”muistelojen” käyttö. Retkikohteena saattoi olla myös Kuvataiteen keskusarkisto, joka on osaltaan huolehtinut kokoelmien avaamisesta senioreillemme.

Musiikki on kulkenut rinta rinnan teosten teemojen kanssa. Empiresali ja romantiikan aika ovat olleet lauluissa vahvasti mukana; Schubertin luontoaiheet ovat kuvanneet mielen myrskyjä ja antaneet kuvan aikakauden kamarimusiikista. Schumannin *Frauenliebe und Leben* puolestaan on valottanut naisen elämän koko kaarta taustanaan Carl von Bredan (1759–1818) maalaus, perimätiedon mukaan Beata Charlotta Gripenwaldtista (1811). Samalla kun musiikki on pystynyt antamaan kokoelmien aikakausista elävän kuvan, on se tuonut klubilaisille myös muistoja. Laulu ja soitto eivät kilpaile taidehistorian kanssa, vaan avaavat ehkä joillekin portteja tunnelmiin, joita muuten olisi vaikeata tavoittaa.⁵⁴⁷

Olin jossain välissä väitöskirjaprosessiani kirjoittanut: ”Senioriklubi on monien muutosten kourissa säilynyt museon ohjelmistossa.” Tältä osin tieto on vanhentunut, koska museo päätti lopettaa senioriklubin niin, että syksyllä 2018 sitä ei enää ollut. Uskoisin, että nyt klubin perustaminen olisi helpompaa, koska sillä on kannattajansa. Osallistujia oli alkutaipaleella välillä hyvin vähän, jolloin toiminnan jatkuminen oli epävarmaa. Auli kuului senioriklubin ensimmäisiin osallistujiin. Hän oli harrastanut piirtämistä pitkään ja seurasi ohjelmatarjontaa tarkasti:

”Sulla on ollut ihan hurjan pallon sellasta, tänne tullessa just mietin – täähän on ihan aivan erilaista mitä eläkeläisille yleensä tarjotaan. Meillehän on kyllä Helsingissä hirveän paljon eläkeläisille kaikenlaista alkaen Kampin päivätansseista

⁵⁴⁷ Hannula 2012.

kaikenlaisiin muihin. Mitä enempi tulee ikää, niin sen tarkempi pitää olla mihin menee ja mitä tekee.”⁵⁴⁸

Aulin kommentista voi päätellä, että nimenomaan ohjelmisto määritteli sen, mikä houkuttelee seniori-ihmistä museoon.

Liikunnan ja museokäynnin yhteys tietoisena, järjestettynä tapahtumana syntyi mielessäni keväällä 2007, jolloin psykologi Keijo Tahkokallio piti Sinebrychoffin taidemuseon henkilökunnalle luennon työssä jaksamisen ja henkisen hyvinvoinnin edellytyksistä. Keijo Tahkokallio piti henkisen hyvinvoinnin ylläpidon elinehtona liikkumista. Keijo Tahkokallio on tuonut esille, että kun ihminen lakkaa liikkumasta, niin sillä on monia negatiivisia seurauksia terveyden ja jopa eliniän odotuksen kannalta.⁵⁴⁹ Olin muutama vuosi aiemmin aloittanut senioritoiminnan sisältöpainotteisista lähtökohdista. Lisäsin luennon innoittamana liikkumisteeman senioriklubiin tulon kannustimeksi. Ryhdyin suunnittelemaan toimintaa luomalla kausiohjelmiin erilaisia käyntikohteita varsinaisen Sinebrychoffin taidemuseon lisäksi. Olimme keväällä 2006 käyneet vierailulla Kiasmassa katsomassa ARS06 – Toden tuntu-näyttelyä.⁵⁵⁰ Tämän kokemuksen perusteella lisäsin yllätyksellisiä elementtejä klubiin tuomalla mukaan yhteisöllisyyttä ja liikkumista. Sinebrychoffin oman ohjelman lisäksi kävimme hevosajelulla Kaivopuistossa⁵⁵¹, lähdimme dekkarisenioreina Sederholmin taloon tutustumaan Rikos Helsingissä -näyttelyyn⁵⁵², Helsingin kasvitieteelliseen puutarhaan⁵⁵³ ja moneen muuhun kohteeseen. Toiminta tapahtui melko intuitiivisella pohjalla ilman, että olisi ollut esikuvia tai tieteellisiä perusteluja, miksi toimimme edellä kuvatun mallin mukaan. Se vain tuntui olevan oikein ja ihmiset nauttivat tapaamisista. Nykyisellä tiedolla voisin perustella ulkopuolisia käyntikohteita sillä, että Sinebrychoffin taidemuseo halusi osallistua museon terveyttä edistävään toimintaan inspiroimalla klubilaiset liikkeelle uuden kulttuurikokemuksen toivossa.

8.5 Mikä saa tulemaan Siffin senioriklubiin?

Tutkin Siffin seniorklubilaisten kertomuksia esitetyn tunnustamisen teorian mukaisesti. Sen pohjana on näkemys, että hyvä inhimillinen elämä perustuu itsensä toteuttamiselle. Sinebrychoffin taidemuseon klubitoiminta kohotti osallistujien elämänlaatua. Toimintaan osallistuneilla oli mahdollisuus käyttää omia kykyjään omien päämääriensä tavoitteluun. Sinebrychoffin taidemuseo kiinnitti seniorklubin toimintamallissa erityistä huomiota heidän autonomiaansa ja toimijuuteensa sekä senioreiden persoonan tunnustamiseen ja heidän osallisuu-

⁵⁴⁸ Haastattelu Auli 060409.

⁵⁴⁹ Laivaseminaari 24.4.2007 M/S Mariella klo 14–17.

⁵⁵⁰ SEK604.

⁵⁵¹ SES601.

⁵⁵² SEK706.

⁵⁵³ SES701.

tensa tukemiseen, mikä puolestaan loi hyvää elämää.⁵⁵⁴ Monissa kävijätutkimuksissammekin esiintynyt kävijäprofiili liittyy seuraavien esimerkkien mukaan laajempiin kokonaisuuksiin, kuten motivaationa liikkumiseen, ryhmätunteeseen ja henkiseen hyvinvointiin. Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubissa on koko toimintakautensa aikana ollut vain muutamia miesosallistujia. Hyypän mukaan ”kulttuuritantoille” ei kannata nauraa, vaan heistä kannattaa ottaa oppia: ”Ei hyvä tule pelkästään naisille. Kyllä raavaat miehetkin hyötyvät, jos he ottavat oppia naisista.”⁵⁵⁵

Olen halunnut joissakin kohdin avata laajempia ja useampia haastattelukokonaisuuksia niistä osioista, joissa ilmenee sellaisia kokemuksia, jotka ovat yleistettävissä muiden samantapaisiin kertomuksiin. Talouteen, arvostamiseen ja liikkumiseen liittyvät asiat koskivat lähes kaikkia haastateltavia.

KUVA 48 Taidepajan lepoetki.

Kuvassa Marjaleena, Marja-Leena, Eila, Helena B. ja Marli.

554 Pirhonen 2017.

555 Snellman, 19.9.2010.

KUVA 49 Hilka rooliasussa empiresalissa.

"Hei Leena,

Kiitos viestistäsi. Pidän mielessä tuon 18.5. päivän, mutta kun olen epävarma siitä, pääsenkö silloin paikan päälle, vastailen nyt parhaani mukaan alla oleviin kysymyksiisi.

1) Käyn Sinebrychoffilla erityisesti ns. vanhan taiteen, kauniiden taulujen, kotimuseon upeiden huonekalujen ja esineiden takia. En ole modernin taiteen ystävä ja viihdyn 'vanhan hyvän ajan' miljöössä. Lisäksi vaihtuvissa näyttelyissä saa aina uutta ajateltavaa ja tietoa vanhasta taiteesta, jota arvostan.

2) Eniten olen nauttinut erilaisista tapahtumista, konserteista ym. kotimuseon empiresalissa, joka kokonaisuutena vaikuttaa minuun eniten. Myös kotimuseon kaikki upeat huonekalut ja muut esineet ovat kiehtovia ja vaikuttavia.

3) Kotimuseon huonekalujen historiasta haluaisin kuulla lisää. Toivottavasti myös senioritoimintamme saa edelleen jatkua entiseen tapaan ja inspiroida meitä tuomaan myös ystävämme mukaan museovierailuille.

4) Teille on aina mukava tulla, henkilökunta jo tuntee minut ja muut klubilaiset. Oli myös hauska tavata uusia johtoportaan henkilöitä kokoontumisessamme viime syksynä.

Toivon mukaan näistä kommenteista on sinulle iloa! Tapaamme vielä ennen kesää Sohlbergin museossa – muistanet, että ilmoittauin Kaivarin retkellä sinne mukaan. Olen asunut Katajanokalla melkein museon naapurissa parisen vuotta, joten tiedän hyvin, missä se sijaitsee (kun katsoin osoitteen ja muut tiedot netistä). Tapaammeko siellä sitten 15.5. klo 11.00? Oikein mukavaa vappua toivotellen”⁵⁵⁶

Senioriklubilaisista osa oli paikallista väkeä. He asuivat museon lähipiirissä ja tunsivat seudun historian hyvin. Maj-Len oli tutustunut Bulevardin ympäristöön perusteellisesti Ekbergin historiikin yhteydessä. Hän osallistui klubitoimintaan ystävän kutsumana, mutta myös omasta kiinnostuksestaan.

”Hei Leena,

Vastaan sinun kysymyksiisi näin kirjallisesti.

- 1. Sinebrychoffin museo on ihana yhdistelmä jossa kotimuseo ja vaihtuvat näyttelyt aina tarjoavat jokaiselle jotakin. Olen asunut Bulevardilla 40 vuotta ja aina tuonut vieraitamme sinne. Se on sopivan kokoinen, jotta myös henkilö joka on pikavisitillä Helsingissä saa kokea jotakin aitoa ja paikallista. Pidän erityisesti siitä, että ne huonekalut jotka ovat esillä siellä todella ovat olleet perheen omia.*
- 2. Rembrandtin taulu Lukeva munkki on aina kiehtonut minua. Aiheen yksinkertaisuus ja värien niukkuus mutta samalla kasvojen ilmeikkyyys ovat mestarillisia.*
- 3. Mielestäni museo toimii hyvin. Olen juuri liittynyt Siffin ystäviin, en tiennyt ennen, että sellaiset ovat olemassa. Tällaisesta ehkä pitäisi tiedottaa vähän aktiivisemmin. Tietyillä luennoilla tai näyttöillä on ollut vain muutama henkilö.*
- 4. Henkilökunta on hyvin ystävällinen, ruusuja siitä!*
- 5. Lämmin kiitos mukavasta ohjelmasta vuoden aikana ja paljon onnea väitöskirjan kanssa!*

Ystävällisin terveisin”⁵⁵⁷

---

⁵⁵⁶ Hilikka P3.

⁵⁵⁷ Maj-Len P1.

KUVA 50 Maj-Len harjoittelee 1700-luvun puikkovirkkausta heijastinlangalla.

KUVA 51 Taidepaja valmistautuu joulun historiaan.

Vanha eurooppalainen taide, joka on kautta maailman saavuttanut suurta suosiota, ei vielä parin sadan vuoden tai edes muutamien vuosikymmenten aktiivisen yleisötyön jälkeen ole saanut kovin paljon huomiota tai ymmärrystä suomalaisen museoyhteisön arjessa. Sinebrychoffin taidemuseon lisäksi Suomessa on varsin vähän vanhaa taidetta esitteleviä museoita. Tällaisia museoita ovat muun muassa Vaasassa Pohjanmaan museo, Mäntässä Serlachius -museo sekä yksittäiset kotimuseot esimerkiksi Turussa Museet Hem ja Qwenselin talo sekä

Tampereella Hiekan museo. Yksittäiset kartanot ja linnat ovat luku sinänsä, mutta niitä pidetään yleensä yksittäisinä käyntikohteina, ei niinkään vakituisina kokoontumispaikkoina. Esimerkiksi Turun linna on onnistunut elävöittämään historiaa käyttämällä tiloja tehokkaasti yhdistämällä uutta ja vanhaa. Linnan tilaratkaisut palvelevat erilaisia yleisöjä ja uusi teknologia sekä näyttelyjen esilepano auttavat ymmärtämään näkemäänsä. Linnan arkkitehtuuri asettaa kuitenkin rajoituksia liikkumiselle.

”Nyt kun tää oli tää Serlachiuksen näyttely, niin mähän kuljin ihan liekeissä sen filmin nähtyäni ja kerroin ihmisille, et menkää nyt edes katsomaan se filmi ja samalla näätte sit sen, miten samana ajan kaks eri ihmistä on keränny tauluja ja saman ajan tauluja. En mä ois ikinä siitä mitään puhunu kenellekään, et mä oon käyny tuol Sinebrychoffilla kattomassa jotkut taulut jos en mä ois sitä filmiä nähny ja se avannu sitä näyttelyä ihan toisella tavalla.”⁵⁵⁸

”Vermeeristä on tietoa, niitä minä olen lukenut. Hyvin usein pysähdyttiin, kun tultiin autolla. Hämeenlinnaan mentiin, siellä on ollut erittäin viehättäviä näyttelyitä. Sitten sellainen sopiva kävelymatka on Didrichsenin taidemuseoon. Toinen on Helsingin kaupunginmuseo Meilahdessa, tekee lenkin. Sielläkin on ollut oikein viehättäviä. Ja Seinäjoen taidemuseossa oli hyvin paljon ajankohtaisia näyttelyitä siihen aikaan, kun me asuttiin Lapualla. On tullut käytyä oikein paljon. Nehän on fiktiota, mutta jotenkin kun me oltiin Marjan kanssa Berliinissä, käytiin monessa näyttelyssä.

Aina sitä sitten katseli sitä Vermeerin, mutta tietenkin se tieto oli fiktiivistä tietoa, koska se oli näitten romaanien kautta.”⁵⁵⁹

Kulttuurinen representaatio määrittelee senioreita aktiivisina ja innokkaina kulttuurikuluttajina. Julkisuudessa ja lehdistössä toistuvat seniori-ikäisten harrastuksia käsittelevät artikkelit vahvistavat mielikuvaa suomalaisesta kulttuuripalvelujen käyttäjäprofiilista. Senioreiden kertomukset toivat esiin tulemiseen vaikuttavia syitä enemmän kuin kulttuuriharrastusta käsittelevissä artikkeleissa yleensä. Kohtaamisten ja kokemusten henkilökohtaisuus sekä luottamus paikan ilmapiiriin loivat turvallisuutta. Lähes jokainen haastateltava uskalsi ottaa ensi askeleen klubiin kuultuaan asiasta ensin joltain läheiseltä ihmiseltä. Tämä koskee erityisesti aikaa ennen sosiaalista mediaa. Ne klubilaiset, jotka ylittivät kynnyksen, perustelivat valintojaan seuraavasti:

”Mut saa tulemaan se, ensiksi et mä pidän kauneudesta, mä pidän taiteesta, ja mä pidän ihmisistä. Ja nää kaikki asiat toteutuvat täällä, mulla. Et niinku tää arjen ja juhlan välimuoto, koska tää, tänne tuleminen on kuitenkin semmonen pieni juhlahetki, koska tää talo, museotalo, niin sehän on NIIN kaunis, se on niin juhla-va.”⁵⁶⁰

Positiivisten kokemusten luominen lisää halua sitoutua ja osallistua museon järjestämiin tilaisuuksiin. Museo viitekehäksineen tekee senioreista ”näkyvän”

---

558 Pia 180515.

559 Marita 310309.

560 Pia 080515.

ryhmän. Samalla museon arvo nousee, kun se huomioi monipuolisella tavalla taiteesta kiinnostuneen ja museoon sitoutuneen ryhmän.

*"Mä ajattelin, kun näin siinä ohjelmassa, että hyöänen aika, voinko mä tulla nyt mukaan tänne. Jokainen taaplaa tyylillänsä, se oli vain se ensimmäinen, nyt mä en enää ajattele noin. Se meni ohi, nyt pitää tehdä. On helpompi tulla ja kuunnella taiteesta."*⁵⁶¹

*"Tää Sinebrychoff on ollut AIVAN erilaista. Mä olen aika monelle sanonukki, kun ne on kertonut, et ne harrastaa taidetta, oon kertonut, uskaltaiskohan sitä tulla, se taitaa olla jotenkin. Sit mä oon huomannu, et turha on sanoo, ei niillä oo aikaa. Ei sitä sitte kannata ruveta myymään sitä ajatusta, mutta joskus tulee mieleen, jos nyt joku olis joksus kiinnostunut. Ryhmästä, et sen on huomannu, et mitä vanhemmaksi on tullu, niin sitä vaikeampaa on, kun ei tunnista tai tunne, mitä enemmän ikää sen huonompi nimimuisti. Onko sillä nyt niin väliä. Nimiläput vois olla hyvä. En tiedä, tykkääkö toiset huonoa siitä. Onks tää nyt viides vuosi? Tietysti sitä sitoutuu jollain lailla, mutta otan kyllä vapauksia, joudun ilmoittamaan kohta, millon en voi tulla. Luulen, et monet tulee, tulee ja pysyy kanssa. Ikääntyessä on huomannu tän, että on sama päivä ja sama kellonaika, se on kanssa tärkeätä. Se tunne, et tää on meitä varten. Eihän missään oo tämmösiä."*⁵⁶²

*"Tänne tulee hyvällä mielellä ja täältä lähtee hyvällä mielellä. Ateneum tulee tietysti käytyä, sielähän on niitä meidän ihania kansallisaarteita. Käyn silloin tällöin, jos on joku uusi näyttely. Kiasmasta minun täytyy sanoa, että olen liian vanha, liian konservatiivinen. Viimeinen on ollut Palsa. Kyl se oli aika masentava. Kun sieltä tuli ulos, niin ei ollut hyvällä mielellä. Synkkämielistä. Alussa kävin, mutta olen huono Kiasman kävijä. Museokäynnit ovat antaneet hyvin paljon, koska minullahan on, vuonna 2000 mieheni kuoli, joka oli hyvin suuri suru. Silloin minä kävin hyvin paljon näyttelyissä ja ne jotenkin antoi sellasen, ehkä lohtuakin tai jotenkin ne rikastutti elämää. Ettei sitä kaivanut itteään ihan siihen synkkämielisyyteen."*⁵⁶³

*"On kiva, että on LAADUKKAITA museoita niin kuin tämä ja Ateneum, ettei joka paikassa ole välttämättä VALOKUVANÄYTTELY (painokkaasti)... Näyttelyt, joissa nuoret taiteilija o kuvanneet itseään puolialastomina tai perhettään - niitä paikkoja Helsingissä ihan tarpeeksi...Aina jos jollekin sanoo, että kuulun Siffin senioriklubiin, niin ne sanoo, että sehän on hienoo kuin se olisi jotain kummalista että he eivät voi niin kuin tulla."*⁵⁶⁴

---

561 Marita 310309.

562 Auli 060409.

563 Marita 310309.

564 Molla 2003009.

KUVA 52 Molla Bulevardilla

"Elämyksiä Sinebrychoffin museossa

Monta vuotta sitten ennen Siffin seniorileidien aikaa löysin jollakin sunnuntaikäynnilläni museossa miniatyyrien lumon. Astuin hämärään kapeaan käytävään, jonka seinältä vitriineistä minua katsoivat vuosisatoja sitten eläneet ihmiset pikkuruisina mutta taitavasti suunnitellussa valaistuksessa niin elävän näköisinä. Muistan tutkineeni kauan ja tarkkaan kaikkia noita kasvoja kuvitellen mielessäni kiinnostavimmille erilaisia elämänvaiheita.

Viimesyksyjinen elämys ei liittynyt esillä olevaan taiteeseen, vaan itse rakennukseen ja sen ympäristöön. Kiersimme Jorma Purasen näyttelyä ja olimme tulleet alemman kerroksen ensimmäiseen puoleiseen huoneeseen. Asetin tuolini sivuseinän viereen, ja katseemme kiersivät näyttelyn kuvia selostuksen edetessä. Satuinkin kuitenkin katsomaan myös ikkunaan päin ja näin epätodellisen maiseman, joka muistutti enemmän maalausta kuin tuttua puistonäkymää. Ihmeen aiheuttivat ikkunoiden väliin - varmaan töiden suojaamiseksi liialta valolta - viritetyt ohuet kankaat. Ne häivyttivät liiat yksityiskohdat, ja ehkä ne näkymän suuret piirteet saivat niistä eteensä jonkun maalausmaisen tekstuurinkin. "Maalauksessa" näkyi punatiilinen torni mäen päällä ja ylös johtava polku, tasaiset nurmet polun molemmin puolin vielä epätavallisen voimakkaassa syysvalossa hyvin vihreinä. Siinä katsellessani näkymään ilmestyi myös liikettä ja maalaus alkoi elää: ylös polkua oli nousemassa mies. Hetken päästä, kun näin hänet enää pienenä hahmona ylhäällä tornin lähellä, etualalla poikittain kulkevalle polulle tuli lastenvaunuja työntävä nainen.

En muista elävän maalaukseni henkilöihahmoista mitään yksityiskohtia, kun kokonaisuus oli niin vaikuttava. Sellainen hieno ohikiitävän hetken ja täydellisen kauneuden yhdistelmä. Kyllä sen äärellä piti viivähtää, niin että taisin vähän myöhästyä seuraavan huoneen katselusta! Toivotaan aikaa, jolloin taiteelle ja kulttuurillekin taas liikenee rahoitusta, niin että puiston tornille saadaan kunnon restaurointi ja se saataisiin johonkin museotoimintaan liittyvään käyttöön!"⁵⁶⁵

"Hei Leena

Olen varmaan viime aikoina käynyt Sinebrychoffin museossa juuri senioritoiminnan vuoksi, mutta tiedän että olisin muutenkin tullut käyneeksi. Sinne kutsuu se taide, jonka aikajana ylettyy vähän kauemmas kuin muissa Helsingin museoissa. Sitä kaipaa aina välillä!

Kävin edellisellä Tukholman matkallani Hallwylsillä, ihan vertailun vuoksi. Totusin että se jää kyllä toiseksi, niin upea kotimuseo kuin onkin. Juuri runsas taidekokoelma on se joka teillä antaa miljöölle syvyyttä ja vetovoimaa vaihtuvateemaisine näyttelyineen.

Vastaanoton henkilökunta ottaa aina meidät hyvin sydämellisesti vastaan: kuulemma ihan odottavat meitä perjantaisin. Ja kyllä sama koskee saleissa olevaa väkeä. Lähetän liitteenä jonkun aikaisemman Siff-juttuni, kun löytyi vielä koneen uumenista. Siinäkin on vastauksia kysymyksiisi.

Jollakin ihan äskeisellä käynnillä huomasin, että mäkeä kiipeävät ihmishahmot muistuttivat Brueghelin maalausten ihmisiä: ikkunassa olevan kankaan kudokset näytti lyhentävän jalat vähän töpöiksi!"⁵⁶⁶

Marjan kirjeet kertovat monitasoisesti kulttuurin läsnäolosta arjessa. Ensimmäinen kirje on runollinen, se luo vahvoja ja kauniita mielikuvia ohikiitävistä hetkistä. Kirje itsessään on taideteos, kaunokirjallinen tuote. Siitä huokuu keskittyminen ja hyvä olo. Tuon kirjeen lukemisen jälkeen olen kulkiessani ollut pakotettu kurkkimaan puiston tornia kohden yrittäessäni tavoittaa jotain kirjeen hengestä.

Jälkimmäisessä kirjeessä palataan taas mäkeen ja sitä kiipeäviin ihmisiin. Kirjeestä näkyy myös uteliaisuus ja kiinnostus taiteeseen. Marja on käynyt Sinebrychoffin ystävämuseossa Hallwylissa Tukholmassa vertailemassa kokoelmia toisiinsa. Näen tässä henkilön, jolle kulttuuri ja taide ovat osa arkea. Miten Marjan kaltaiset henkilöt voisivat ylläpitää ja kehittää kulttuurikokemuksiaan omassa luovassa elämässään elinikäisen oppimisen näkökulmasta?

8.6 Asiakasarvo ja arvolupaus museokontekstissa

Työväenmuseo Werstaan museonjohtaja Kalle Kallio on todennut, että vaikka museot eivät ole yrityksiä, ne hyödyntävät yhä enemmän liike-elämän oppeja. Niitä soveltaessa on erotettava työn ja toiminnan laatu; yrityksissä on tärkeintä taloudellinen tulos, hyvinvointipalveluissa yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Museon tavoitteellinen yhteiskunnallinen toiminta edellyttää koko organisaation sitoutumista, joka tulisi saavuttaa arkisella museotyöllä ja tekemällä pieniä tekoja.⁵⁶⁷ Pidän Kallion mainitsemia yhteiskunnallista vaikuttavuutta oleellise-

⁵⁶⁶ Marja P5.

⁵⁶⁷ Kallio 2007, 107.

na museoiden seniorityön kannalta. Museossa tuotetaan hyvinvointipalveluita, joihin senioriklubitoiminta kuuluu. Hankenin ja Kauppakorkeakoulun järjestämässä StratMark+ -seminaareissa⁵⁶⁸ luennoitsijat ovat käsitelleet huippumestyjien onnistumiskertomuksia, joiden yhteisenä nimittäjänä on hyvä asiakkuus, paikallistuntemus ja erinomainen johtamiskulttuuri. Mietin, miten yritysjohtamisesta saisi museotyöhön lisäarvoa. Kuinka asiakkaan eteen tehty työ voitaisiin mitata? Voiko ihmisen elämys ja positiivinen museokokemus tuottaa sekä hänelle itselleen jotain, minkä voisi ilmaista liiketaloudellisin termein. Kyse on asiakasarvosta. Kallion määritelmä hyvinvointipalveluista kuvaa mielestäni hyvin sen työn arvoa, jota museo tekee senioriasiakkaidensa hyväksi.

Nykyajan ihminen kategorisoidaan iän, koulutuksen ja ammatin mukaan. Solveig Sjöberg-Pietarinen on verrannut ihmisen elämää projektiin, joka suoritetaan tietyn mallin mukaan, jossa tietyt ikäkaudet toimivat erilaisten odotusten rajapyykkeinä. Niille on annettu kävijätutkimuksista tutut kategoriat, kuten koululaiset, opiskelijat, toimihenkilöt, eläkeläiset ja niin edelleen. Seniorikäiselle kysymys ”kuka minä olen” voi suorituspaineisessa yhteiskunnassa muuttua ”mikä minusta on tullut”.⁵⁶⁹

Kansallisgalleria on ollut Suomen kärkiorganisaatioita monessa kehitystoiminnassa. Säätiöksi muuttuminen on tuonut uusia taloudellisia paineita, joissa kaikki toiminta on jouduttu arvioimaan liiketaloudellisista näkökohdista. Museossa toimintojen tuotteistamista voisi myönteisesti ajatella siten, että kaikki humanitäärinen toiminta, kuten lapsille, nuorille ja senioreille kohdistettu museopedagoginen sisältö olisivat yksi tuotekategoria. Siihen ei sekoiteta taloudellisia hyötynäkökohtia tai voitontavoittelua. Museopedagogisten toimintojen suunnitteluun olisi varattava riittävästi aikaa ja se tulisi tehdä pitkän tähtäimen suunnittelulla vuosiksi eteenpäin. Toiminnan heiluvuus vaarantaa asiakasarvon syntymistä ja luottamusta museoon. Maksukykyisille museokävijöille suunnattu museopedagoginen toiminta voitaisiin hinnoitella liiketaloudellisin periaattein. Kolmas kategoria olisi puhtaat myynti- ja museopalvelutuotteet, jotka suunniteltaisiin jokaisessa museossa yhdessä yleisötyöpäällikön, tuottajan, vastaavan museolehtorin tai muun museopedagogisesta toiminnasta vastaavan henkilön ollessa mukana ideointipalaverissa.

Palvelun tuottamisessa on kyse asiakasarvosta, jossa palvelu ja toiveet kohtaavat. Lainaan seuraavassa Terho Tirkkosen kirjoitusta tietyin osin sovellettuna. Kirjoitus on osa hänen Myynnin ja palvelun osaaja -erikoistumisopintoja.⁵⁷⁰ Sovelsin asiakasarvon määritelmää senioreihin Terho Tirkkosen mallin mukaan seuraavasti:

”Senioriklubilaisen näkökulmasta (asiakas)arvo tarkoittaa hänen kokeman hyödyn ja kustannusten välistä erotusta tai suhdetta. Arvo on subjektiivoinen ja erilainen kullekin klubilaiselle. Asiakasarvo voi olla negatiivista. Esimerkiksi hissitön, ahdas toimintaympäristö, kalliit pääsyliput tai museon välinpitämätön asenne luovat negatiivista asiakasarvoa.

⁵⁶⁸ Ks. luku 7.2.

⁵⁶⁹ Sjöberg-Pietarinen, 278–279.

⁵⁷⁰ Tirkkonen 2013.

Senioriklubilaisen kokema arvo syntyy sinä hetkenä, kun hän tekee päätöksen osallistua museon tarjoamaan ohjelmaan. Arvontuottaminen klubilaiselle on aina yhteistä Sinebrychoffin taidemuseon ja klubilaisen välistä toimintaa, ja siksi palvelukokemuksessa sitä kutsutaan käyttöarvoksi (engl. value-in-use). Ainutkertainen henkilökohtainen kokemus voi tuottaa käyttöarvoa, jos sitä käyttäessä syntyy klubilaisen arvostamaa arvoa. Toisin sanoen tuotteisiin voi liittää arvoa palvelulla.”⁵⁷¹

KUVA 53 Pia tutkimassa museokaupan tuotteita.

Klubilaisen saatua museokäynnillään rahalleen vastinetta, johtaa se ensiksi asiakastyytyväisyyteen, myöhemmin luottamukseen ja lopulta lojaliteettiin. Hintojen edullisuus ja hyvä asiakaspalvelu luovat toistuvuutta käynteihin. Sinebrychoffin taidemuseon kasvun ja kannattavuuden kannalta asiakasarvon tuottaminen on ensiarvoisen tärkeää, koska Tirkkosen määritelmän mukaan ”uskolliset klubilaiset tuovat tasaista kassavirtaa, heille on kustannustehokkaampaa myydä lisää, heitä voi hyödyntää uusien asiakkaiden hankkimisessa ja heidät voi ohjata kuluttamaan palveluita kustannuksia alentavalla tavalla.”⁵⁷² Tällainen ajattelu ei ole senioriklubin suunnittelun lähtökohtana, mutta on ymmärrettävää, että hyvä palvelu tuottaa positiivista tulosta niin vakioikävijyyttä kuin sen mukana taloudellista kannattavuutta ajatellen.

”Ja mun mielestä just se, et tää kantaa meitä kohtaamaan sitä meidän arkea, sitä meidän, tavallaan...suoraan sanottua sitä köyhää eläkeläisen arkea, koska meillä ei oo rahaa, eläke on pieni, koko aika sen ostovoima pienenee, niin joutuu miettimään hirveen tarkkaan mihin ne vähät rahansa käyttää. Ja esimerkiksi mä oon tän vuoden alusta neljästä eri yhdistyksestä ja seurasta sanonu jäsenyyteni irti, vaikka ne jäsenmaksut on sellast kolmee-neljääkymppiä. Sen sijaan mä liityin Sinebrychoffin ystäviin, koska se oli tavallaan tällä hetkellä se keino, jolla mä saatoin mahdol-

⁵⁷¹ Tirkkonen 2013.

⁵⁷² Tirkkonen 2013.

lisimman edullisesti osallistua näihin kaikkiin, mitä tää ryhmä meille tarjo. Ja mä koen, et mä haluun myöskin tavallaan sillai kannustaa tätä museo museon ystäväinä, koska mä koen olevani museon ystävä. Vaik mä en ehkä niitten ystävien kokouksiin ja retkiin oo vielä toistaseks osallistunu, niin mutta mä nään sen kuitenkin – mä oon kuulunu Ateneumin ystäviin, mä oon kuulunu Kiasman ystäviin – millon mihinkin, mut nyt tää on se mun juttu.”⁵⁷³

KUVA 54 Maalaushetki puutalon yläkerrassa.

Tirkkonen on nostanut asiakasarvon rinnalle arvolupauksen. Hän lainaa Jukka Tolvasen ajatuksia arvolupauksesta:

”Arvolupaus kiteyttää brändistä saatavan hyödyn ja vastaa kohderyhmän tarpeeseen. Arvolupaus siis pukee asiakasymmärryksen ainutlaatuisuuteen muotoon, joka on asiakkaalle relevantti, uskottava ja kilpailijoista erottava.”⁵⁷⁴

Hyvä arvolupaus voi olla esimerkiksi kuviossa 6 esitetty malli Siffin seniorklubin positiosta Sinebrychoffin taidemuseossa. Klubin jäsenten energinen toistensa kohtaaminen kassalla voimaannutti Sinebrychoffin taidemuseon asiakaspalvelijat. Heidän ystävällinen suhtautumisensa senioreihin oli yksi niitä osatekijöitä, joka innosti klubilaisen osallistumaan säännöllisesti hänelle tarjottuun toimintaan. Yksinkertaistettuna arvolupauksen pitää olla merkityksellinen molemmille osapuolille ja parhaimmillaan se myös suuntautuu tulevaisuuteen. Minkä tahansa brändin menestyksen perusta on kohderyhmälle merkityksellinen arvolupaus. Se on ainutlaatuisuustekijä, joka muuttuu positiiviseksi kassavirraksi. Senioriklubilaisen asiakasarvo edellyttää, että museo huolehtii tiedon

⁵⁷³ Pia 180515.

⁵⁷⁴ Tirkkonen 2013.

saavutettavuudesta, tilojen esteettömyydestä, seniorin tunnustamisesta sekä seniorin osallistamisesta.

KUVIO 6 Senioriklubilaisen asiakasarvo

8.7 Uudistukset, talous ja hinnoittelu senioreiden näkökulmasta

Nimitys Siffin senioriklubi on annettu ryhmälle vuonna 2004, kunnes se väliaikaisesti poistettiin käytöstä organisaatiomuutoksen yhteydessä. Kansallisgalleriaksi muuttuminen toi tarvetta erilaisiin uudistuskokeiluihin. Senioreiden osallistuminen museotoimintaan tehtiin joustavaksi luopumalla muun muassa klubikortista ja ilmoittautumiskäytännöstä. Nimeä pidettiin liian leimaavana, koska se jonkin käsityksen mukaan saattoi antaa kuvitelman osallistumista rajoittavasta sisäpiirin kaltaisesta yhteisöstä. Uusi "senioriklubin" nimi muuttui ytimekkääksi "Siff60+". Nimi tuntui kirjoitettuna trendikkäältä, mutta puheessa ihmiset 'lipsauttelivat' klubisanaa tämän tästä puhuessaan toiminnastamme. Klubilaiset olivat hieman hämillään, kun piti muistaa uusi nimiyhdistelmä, joka tuntui olevan vaikea lausua luontevasti. Siffin senioriklubi-nimitys palautettiin virallisesti takaisin syksyllä 2016 museon henkilökunnan yhteisellä päätöksellä.

Senioritoiminta pysyi kaikissa vaiheissaan kesään 2018 asti osana taidepajatoimintaa. Ehkä eräs suurimpia muutoksia senioreiden kokemusmaailmassa suhteessa taidemuseoon on kuitenkin ollut museon digitalisoituminen ja tekniikan vallankumous. Teimme Sinebrychoffin taidemuseossa senioreiden kanssa syksyllä 2015 virtuaalisen tutustumiskierroksen museon kokoelmiin iPadien avulla. Opimme myös käyttämään "lisättyä todellisuutta", joka yhdistää museoympäristön haluttuihin dokumentteihin. Kokemus oli varmasti monelle uutta luova tapahtuma. Tärkeintä oli kuitenkin ohjaus ja läsnäolo, jotta kokeilu tuntui turvalliselta.

Jotta tavoitettaisiin laajempia senioriryhmiä, olisi tiedotuksen oltava selkeää ja organisoitua, jotta sanoma tulisi ymmärretyksi ja tavoitettaisiin potentiaallit kohderyhmät. Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklan mukaan vanhuk- sia on informoitava riittävästi heitä koskevista tukimuodoista ja palveluista ja että informaatio annetaan muodossa, joka tekee sen vanhuksille ymmärrettä-

väksi.⁵⁷⁵ Tämä tiedonantamisvaatimus on museon toiminnan kannalta haasteellinen, sillä pääosin nettisivuilta ja Facebookista saatu tieto ei haastattelujen mukaan tavoita kovin tehokkaasti juuri senioriyleisöä. Museon tehtyä päätöksen kirjepostin vähentämisestä, seniori-info lähetettiin kauden alussa sähköpostitse niille henkilöille, jotka olivat toivoneet saavansa verkkotiedotteen. Klubilaiset tulostivat ohjelman ja levittivät sitä eri verkostojen kautta mahdollisille, klubista kiinnostuneille tutuille. Muutokset ohjelmassa eivät olleet kovin suosittuja, sillä paperia pidettiin tärkeänä dokumenttina ja päivämäärät merkittiin ajoissa muistiin. Kaikilla ei ollut tietokonetta käytössä ja siksi osa informaatiosta kulki välikäsiensä kautta tai muutokset verkkosivuilta jäivät muutoin huomaamatta:

”Mä en tiedä, mut tää ei oll mitenkään henkilökohtaista, mutta esimerkiksi meidän aikataulut joskus, niin ne ovat ehkä niinku herättäny filiksiä. Et missä nyt mennään ja mellon mennään ja minne mennään, että siinä asiassa tietysti vanhat ihmiset erityisesti, niin niille on vaikeeta ymmärtää, et ei se nyt meekkään näin.”⁵⁷⁶

Puhuttaessa museon aikuisille suunnatusta toiminnasta on kyse taloudesta. Aikuiset maksavat museon pääsymaksun, voivat tehdä itsenäisiä ostopäätöksiä museokaupasta ja tuovat kenties tuttaviaan museoon. Vuonna 2018 klubiin ei tarvinnut enää ilmoittautua, maksaa erillismaksua tai ostaa kausikorttia, vaan jokainen tapaaminen oli yksittäinen tapahtuma ja siihen saattoi osallistua museolipun hinnalla. Maksuvälineiksi sopivat useat museon sisäänkäyntiin oikeuttavat jäsenyyskortit. On syytä tarkastella talouteen liittyviä kysymyksiä historiallisesti tarkemmin, koska hinnoittelukriteerien vaihteluilla on ollut suora yhteys osallistujamääriin.

Senioriklubia suunniteltaessa, tulee huomioida liikkuminen, taloudellisuus ja henkinen hyvinvointi. Museoala on vaikuttanut kulttuurialan kasvumahdollisuuksiin ja seniori-ikäisille museo on mitä mainioin vierailupaikka olipa missä tahansa. Suomen museoliiton teettämässä tutkimuksessa tarkasteltiin museoiden taloudellisia vaikutuksia toimintaympäristöönsä. Havaintojen mukaan museokävijät käyttävät museossa tapahtuvaan kulutukseen verrattuna monikertaisen rahasumman museon ulkopuolella ja tukevat näin ollen paikkakuntansa taloutta:

”Ravintolat, hotellit, liikennepalvelut ja vähittäiskauppa ovat ensisijaisia hyötyjiä, mutta välillisesti osansa saavat myös kunnat. Lisääntyvät verotulot ja parantuva työllisyys hyödyttävät paikallisyhteisöjen toimijoita laajemminkin.”⁵⁷⁷

Museoiden periaatteeseen kuuluu, että ne eivät saa tuottaa voittoa. Voimme kuitenkin todeta, että museoilla on merkittävä positiivinen taloudellinen vaikutus ympäristöönsä. Senioriklubin perustamisen toiminnan tavoitteena oli tuottaa taiteesta kiinnostuneille ihmisille miellyttävä hetki ennen viikonloppua ja hinnoitella toiminta edulliseksi.

⁵⁷⁵ ESP 23.1 artiklan ensimmäisen kappaleen b-kohta. Mikkola 2014, 59.

⁵⁷⁶ Pia 180515.

⁵⁷⁷ Peltoniemi 2013.

KUVA 55 Senioriklubissa kokeiltiin muun muassa erilaisia grafiikan menetelmiä.

Kuvassa Sirpa tekee puupiiirrosta japanilaisen himenori- ja bogashitekniiikan mukaan. Useat kokeilivat moniväriverdostusta useammilla laatoilla.

Senioriklubia perustettaessa vuonna 2004 klubikortti maksoi 20€. Sillä saattoi osallistua museon tapahtumiin kahdeksan kertaa. Käyntikertoja tuli ylimääräisten konsertti- tai luentomahdollisuuksien ansiosta todellisuudessa noin kymmenen kertaa. Mikäli osallistui sekä kevään että syksyn tapahtumiin, käyntikertoja oli parikymmentä ja niistä maksettiin vuodessa kausimaksut yhteensä 40€. Hinta pysyi samana vuoteen 2007, jolloin kausimaksu nostettiin kolmeenkymmeneen euroon ja siitä lähtien hintoja korotettiin säännöllisin väliajoin siten, että vuosina 2009–2014 kausihinta oli kohonnut neljäänkymmeneen euroon. Vuosihinta oli siis 80€.

Vuonna 2014 Kansallisgalleriassa tapahtunut henkinen ja toiminnallinen strategiamuutos liiketaloudellisempaan suuntaan vaikutti myös senioritoimintaan. Vanhat toimintamallit arvioitiin, muutettiin ja hinnoiteltiin uudelleen. Jokainen käyntikerta hinnoiteltiin kymmenen euron arvoiseksi, jolla haluttiin lisätä kävijän riippumattomuutta ja luoda klubista avoin kokonaisuus. Tutun senioriklubimallin purkaminen ja hintojen korotus hämmensivät vakituista kävijäkuntaa. Osalla vakiokävijöitä oli ollut jo vaikea ymmärtää, eikö Valtion taide- teoslautakunnan tauluille todellakaan löytynyt muita tiloja, kuin yleisötyöhön sopiva alakerta. Tätä seurannut hintojen korottaminen kymmenen euron kertamaksuksi, oli myös takaisku, jolloin vakituiset klubikävijät alkoivat karsiutua ja toiminta laski alkuvuosien tasolle. Vuosien 2014–2016 aikana hinnoittelu muuteltiin aiempaa useammin, jolloin oli vaikea ennakoida, mitkä olivat ne uudet perusteet, millä kulloinkin sai osallistua museon tarjoamaan ohjelmaan. Tapahtumiin osallistui vuonna 2015 useimmiten enää viisi ihmistä, mikä tuhautti sekä vetäjää että osallistujia. Hinnoittelu oli karannut käsistä ja hyvä toimintakonsepti oli vaarassa tuhoutua.

”IS: No must yleensä on sellanen asia ja on joidenkin ystäväieni kans juteltu, et nää on aika tyyriitä ää sisäänpääsymaksut museoihin, kun se on kuitenkin se kymppi eläkeläiselle. Must tää on ehkä hirveen hyvä sil taval, et se on semmonen. Ei kuitenkaan oo joka perjantai mahdollista tulla ja sit ku maksaa sen kympin, niin sehän on ihan hyvä. Mut tietenki se yhteisöllisyys siitä häviää, mutta...

LH: Täytyy kyl sanoa, et samat ihmiset tääl on käyny. (naurua) Pari kertaa ehkä on ollu jotain muita.

IS: Me juteltii tosta, ku sit siel, kun Kauppiaankadulta lähettiin kahville, kun mä en muista koskaan kenenkään nimeä – tää piirustuksenopettaja, joka asuu siel ja sit se, joka asuu siel Nuuksiossa – me kolme juteltiin just näistä. Kyl me oltiin silleen näist asioista ihan tyytyväisiä tähän tapaan toimia. Mäki kuitenkin, vaik mä oon aamulla kauheen hidas lähtemään mihkään, ni kymmenen on kyl aikasin aika, jolloin mä selviäisin jonnekki.

Ehkä tää ykstoista on kaiken kaikkiaanki hyvä.”⁵⁷⁸

Jotta saisi jonkinlaisen kuvan vakiokävijyyden luonteesta Sinebrychoffin taidemuseossa, on hyvä ymmärtää, että siellä on myös toisenlaista vakiokävijyyttä tukevaa toimintaa, jonka olemusta on pohdittu myös Siffin senioriklubin yhteydessä. Museossa nykyään aktiivisesti toimiva Sinebrychoffin ystävät perustettiin joulukuun 1. päivänä 2011, senioriklubin toimittua jo seitsemän vuotta. Keskustelimme senioreiden kanssa liittymisestä ystäväyhdistykseen, jolloin ehdotukseen suhtauduttiin ristiriitaisesti. Toisaalta toivottiin edullista sisäänpääsyä, toisaalta haluttiin saada nimenomaan klubiohjelmaa. Sinebrychoffin taidemuseon ystävät ry:n⁵⁷⁹ 2014 jäsenkortti oli samanhintainen kuin perinteinen klubikortti. Klubilaiset halusivat juuri heille tarkoitettua ohjelmaa. Hintakarusellin pyöriessä osa päättyi kuitenkin liittymään ystäväyhdistykseen, koska sillä pääsi museoon edullisesti:

”Mielestäni museo toimii hyvin. Olen juuri liittynyt Siffin ystäviin, en tiennyt ennen, että sellaiset ovat olemassa. Tällaisesta ehkä pitäisi tiedottaa vähän aktiivisemmin.”⁵⁸⁰

Museokortti ilmestyi kesken toimintakauden 5.5.2015 ja näin kortteja ja vaihtoehtoja alkoi olla jo useampia:

”Mä en missään tapauksessa haluais jättää tätä joukkoo, tätä mahdollisuutta osallistua ja mulle tää oli ihan ookoo, mut se, jos mä sanon sen, että sillon kun tästä tuli tieto, niin meillä oli se kierros siellä päättyny, mä olin lähtenyt pukemaan, osa jäi sun kanssa juttelemaan ja kyseleen jotakin ja siellä vasta tuli se tieto, et voi siirtyä klubiin (tarkoittaa museon ystäviä, Leenan huom.), tähän Ystäviin, kuulin sen muilta. Jos se ois jotenkin, en mä ajatellu mitenkään sen jälkeen, koska se asia selvis mulle, mut jos se olis tullu kaikille vuoden alussa, että hei, nytte tää on siirtyny näin ja teijän kannattais siirtyä klubiin eiku tähän senioriystäviin, Sinebrychoffin ystäviin ja sillä tavalla edullisimmin voitte osallistua ja näin ja näin, mut

⁵⁷⁸ Irma 180515.

⁵⁷⁹ Yhdistys toimii itsenäisesti, mutta on museon tukena ja haluaa edistää Sinebrychoffin taidemuseon toimintaa. Yhdistys vahvistaa museon edellytyksiä kehittää toimintaansa tukemalla museon kokoelmien kartuttamista ja järjestämällä esitelmätilaisuuksia näyttelyiden yhteydessä. Yhdistys järjestää jäsenilleen myös matkoja, konsertteja ja vierailuja muihin museoihin. Yhdistykseen kuului vuonna 2017 noin 350 jäsentä.

⁵⁸⁰ Pia 180515.

mä luulen, et se oli niin yllättävää kaikille, myös sulle, et se vähitellen aukes miten se toimii.”⁵⁸¹

Hinnoittelujen muutoksilla oli melko nopea vaikutus senioreiden sitoutumiseen, koska toimenpiteelle ei ollut tehty kunnollisia vaikutusarvioita. Lopulta senioreiden maksukykyä koeteltiin tavalla, mistä syntyi kestäättömiä tilanteita. Museo määritteli kaikelle yleisötyölle kymmenen euron hinnan samaan aikaan, kun Museokortti mahdollisti edullisen sisäänpääsyn lukuisiin museoihin. Seniorin aikaisemman kauden hinta korottui 100 %:lla, 80 euron hinta kaksinkertaistui ja he joutuivat maksamaan vuodessa yhteensä 160€, mikäli osallistuivat pelkästään seniorklubiin.⁵⁸²

”LH: Mutta meillehän tulee taas maksulliseksi tää sisäänpääsy vuoden vaihteessa, mä en tiedä nyt, miten.

Pia: Joo, mut must tää on ihan ookoo, mut se informaatio sillon se ei oikeen toiminnut kaikkien kannalta tasapuolisesti.”Sen voi näin sanoa, mut kuten sanottu, puhumallahan kaikki asiat on selvitetty – kysymällä”⁵⁸³

Vuonna 2015 lanseeratun Museokortin suosio yllätti suosiollaan. Sitä mainostettiin tehokkaasti ”vuoden mittaisena kulttuurimatkana”. Sillä pääsi yli 220 museoon vuoden ajan ensimmäisestä käyttökerrasta alkaen, mikä myös herätti pelkoa lipputulojen menetyksestä. Kortin hinta vuonna 2016 oli 59€. Museokortti-museoissa saattoi poiketa kuinka monta kertaa tahansa. Kohteeseen pääsi yhdellä kortilla kerran päivässä, mutta vaikka joka päivä uudelleen. Kortti oli saatavilla kaikista järjestelmässä mukana olevista museoista.⁵⁸⁴ Seniorklubilaiset harkitsivat myös Museokorttia, jolla pääsi muihin museoihin edullisemmin, mutta ei esimerkiksi saanut osallistua Sinebrychoffin taidemuseossa klubitoimintaan. Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubin toiminta oli vaarassa loppua, sillä hintojen korotus iski väärään kohderyhmään väärään aikaan. Klubilaiset olivat hyvä mittari, sillä he äänestivät jaloillaan.

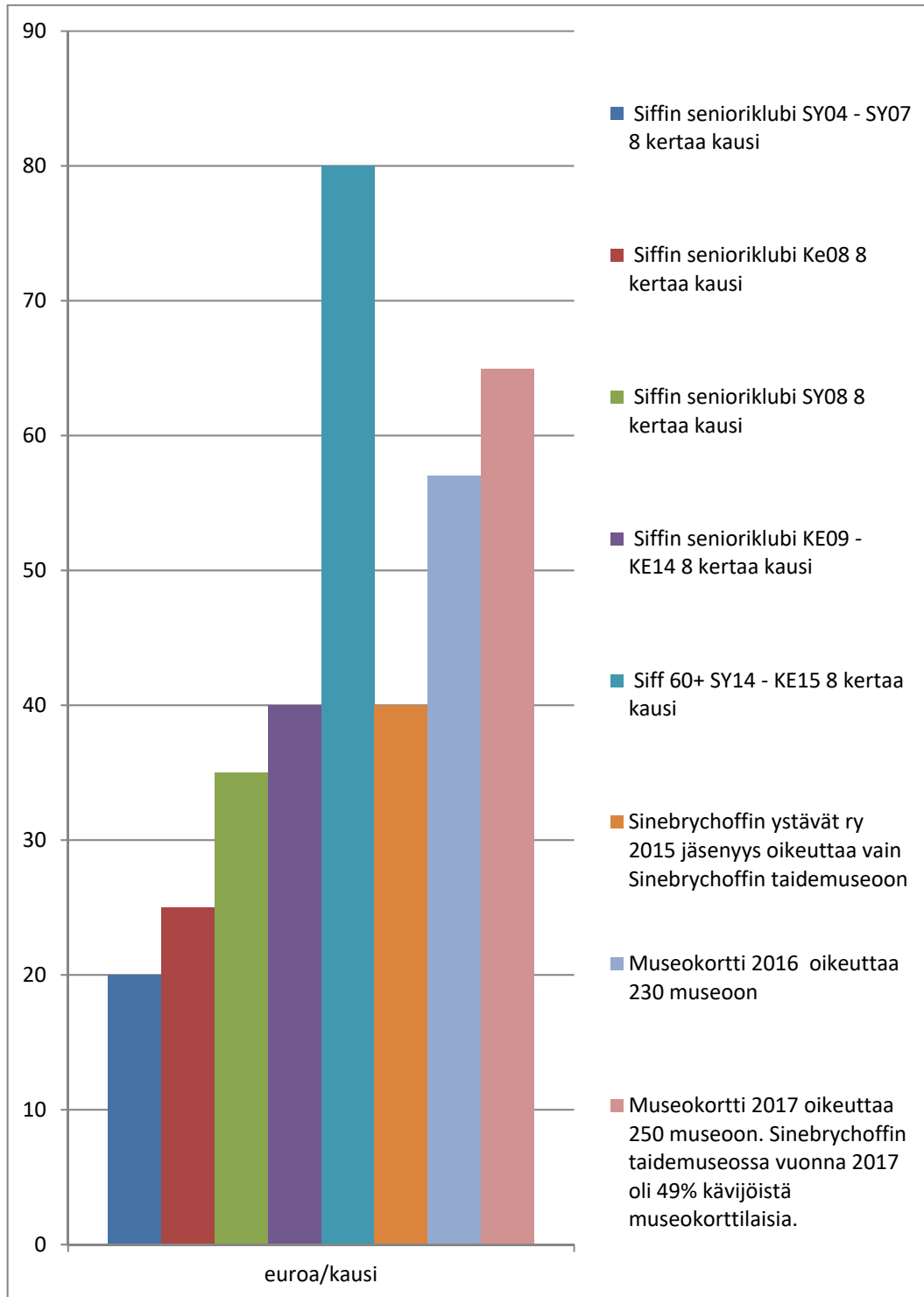
---

581 Pia 180515.

582 Pia 180515

583 Pia 180515.

584 Museokortti.

TAULUKKO 5 Siffin senioriklubin hintakehitys 2004–2017. (SY=syksy, KE=kevät)

Seniorklubin toiminnan hinnoittelu vuosina 2004–2017 näkyy taulukossa 5 esitetystä pylväsrivivistöstä. Klubikortin hinta oli vuodesta 2004–2007 kaksikymmentä euroa per kausi. Vuodessa oli kaksi kautta, jotka jakaantuivat kevät- (KE) ja syyskauteen (SY). Tämän jälkeen kortin hinta nousi maltillisesti, kunnes syksyllä 2014 se nousi 40 eurosta 80 euroon per kausi. Tämä vaihe kesti hyvin lyhyen hetken kevääseen 2015 asti.

Ohjelmanvetäjän kannalta oli vaikeaa osata neuvoa ajoissa tulevien kausien hintapolitiikkaa tai oikeaa maksuvälinettä, sillä päätöksentekoprosessit johtoryhmässä olivat suljettuja ja melko nopeatempoisia. Oli syytä arvioida perin pohjin museokortin vaikutuksia ja mahdollisuuksia omassa senioritoiminnassamme. Tärkein merkonomitutkinnossani oppimani käsite museon menestystalouteen liittyvissä asioissa oli ollut ”asiakasarvo” eli mitä palveluja tuotamme kenelle, millä hinnalla ja ennen kaikkea – mitä tässä yhteydessä seniorikävijä saa palveluistamme. Alkuperäinen senioriklubin perustamisajatus edullisena ja yhteisöllisenä kohtaamispaikkana taiteen äärellä muutettiin liiketoiminnaksi, jolla tavoiteltiin lisää maksavia asiakkaita.

Sinebrychoffin taidemuseo reagoi senioreiden palautteeseen ja ylihinnoitettu maksupäätös purettiin. Merkittävä hintojen helpottaminen ja yhtenäistäminen Sinebrychoffin taidemuseossa tapahtui vuonna 2016 Suomen museoliiton lanseeraaman Museokortin tuomalla positiivisella aallolla, jonka kohdeyryhmänä olivat maksavat aikuiskävijät. Museokortti sai suuren määrän yleisöä liikkeelle valtakunnallisella tasolla. Nyt senioriohjelmaan osallistumiseen oikeuttivat: museon pääsylippu, Museokortti, Sinebrychoffin taidemuseon ystävien jäsenkortti, Helsinki Card, Kulttuurisatanen, Kaiku-kortti, veteraanimerkki, avustaja tai muu vastaava sisäänpääsyyn oikeuttava maksutapa. Senioriklubikorttia ei enää ollut. Klubilaiset olivat tyytyväisiä. Senioriklubissa Museokortti otettiin vastaan suurella kiitollisuudella:

”Ja sen takia myös muut museot Suomessa on ruvennu kiinnostaa entistä enemmän, ja tää museokortti on ihan loistava juttu, josta mä just nyt luin ja innostuin, et tänä kesänä me ostetaan se, koska se kannattaa ehdottomasti olla taskussa, koska sit voi pistäytyä ihan mihin vaan, kun on se museokortti. Ja sen myötä mä oon myöskin vienyt museon aatetta eteenpäin.”⁵⁸⁵

Edelläkuvatun kaltainen hintapolitiikkakaruselli ei ole ainutkertainen kansallislageriamme historiassa. Suomen taideakatemian säätiön monikymmenvuotisen toiminnan aikana sisäänpääsy taidemuseon kokoelmiin ja erityisnäyttelyihin oli ollut maksuton monille erityisryhmille, muun muassa eläkeläisille. Valtion taidemuseota perustettaessa muun muassa eläkeläisten maksuton pääsy näyttelyihin ja muihin tilaisuuksiin poistettiin 1.9.1990 alkaen.⁵⁸⁶ Eläkeläiset pääsivät kuitenkin perusnäyttelyihin ja kaikkiin erikoisnäyttelyihin alennetulla maksulla, joka oli 5 markkaa. Auditoriossa järjestettäviin tilaisuuksiin eivät eläkeläiset saaneet alennusta. Eräitä muita erityisryhmiä koskevia maksuvapautuksia ei kuitenkaan käytännössä voitu toteuttaa, koska Valtion maksuperustelain mukaan minkäänlainen maksuvapaus maksullisissa tilaisuuksissa ei ollut mahdollista. Museolain 2 §:ään olikin säädettävä valtuus säätää asetuksella maksuttomasta sisäänpääsystä.⁵⁸⁷ Kun taidemuseota koskevaa maksuvapaus-

⁵⁸⁵ Pia 180515.

⁵⁸⁶ Asetus valtion taidemuseon suoritteista perittävistä maksuista (749/1990).

⁵⁸⁷ Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion taidemuseosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 284/1990 vp.) ja laiksi valtion taidemuseosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (389/1991).

asetusta tämän vuoksi sitten muutettiin 1.3.1991 alkaen⁵⁸⁸, eläkeläisten maksualennuksia rajoitettiin entisestään! Eläkeläisten 5 markkaa oikeutti nyt vain perusnäyttelyyn, mutta ei enää erikoisnäyttelyihin, joihin maksu oli 5-30 markkaa näyttelyn maksuluokasta riippuen. Samat alennukset koskivat myös asevelvollisia ja opiskelijoita. Sisäänpääsy auditorioon oli maksuton ainoastaan alle 18-vuotiaille. Eläkeläisten pääsymaksu näyttelyihin oli noin 1/3–2/3 normaalihinnoista. Tosin valtion taidemuseolle säädettiin samalla oikeus järjestää kaikille maksuttomia tilaisuuksia auditorioon, jos se oli taidekasvatuksen tai kuvataiteen edistämisen kannalta perusteltua. Maksujen hinnoittelussa seniorit eivät Kansallisgallerian strategioiden mukaan ole enää samanlaisessa erityisasemassa kuin alkuperäisessä ajattelussa ennen Valtion taidemuseon perustamista.

8.8 Siffin senioriklubin fyysinen saavutettavuus

Sinebrychoffin taidemuseossa on valitettavasti jouduttu välillä tilanteisiin, joissa olemme joutuneet tekemään senioreiden olosuhteita heikentäviä ratkaisuja. Siffin senioriklubin toiminta alkoi saavutettavassa tilassa, johon oli mahdollista tulla myös pyörätuolilla ja jonka koko oli sopiva aikuisille ihmisille. Seuraavassa esittelen muutamia esimerkkejä Sinebrychoffin taidemuseon senioriklubilaisien ajatuksista, jotka liittyvät heidän museokäyntiä koskevia liikkumiseen ja saavutettavuuteen. Osa kommenteista koskee pelkästään fyysisiä tiloja ja esteettömyyttä, osa yksittäisiä innoittavia osallistumiseen vaikuttavia henkilöitä:

*"Niin kuin mä aina sanon, että kun kerran hissit on talossa, niin niitä pitää käyttää - kun tulee vanhaksi, niin sen huomaa. Ei mitkään rakennusvalvontavirastot päästä katsastuksesta läpi jos ei ole hissejä. Jos ajatellaan jotain pyörätuoliasiakasta, voidaan ajatella, ettei hän voi mennä sinne, jos ei siellä ole hissejä. Vasta seniori-iässä tulee nämä mieleen."*⁵⁸⁹

Tämän kommentin esitti Molla, joka lopetti klubikäynnit liikkumisvaikeuksien vuoksi jo ennen kuin oli tietoa tulevasta muutoksista hissittömän yläkertaan. Hän asuu miehensä kanssa omassa asunnossa, ovat olleet aviossa jo yli 50 vuotta. Hän on senioriklubin jälkeen jatkanut akvarellimaalausta Kampin palvelutalossa. Kesällä 2017 käydyssä puhelinkeskustelussa hän korosti, että taide on tärkeää. Se pitää hänen mukaansa ihmisen kunnossa. Hän on myös saanut "likkakavereita" nykyisistä klubilaisista Eilasta ja Helenasta. He tapaavat säännöllisesti ja pitävät Mollan ajan tasalla klubitapahtumista.⁵⁹⁰

Senioreiden myöhempää liikkumista ja toimintaan osallistumista vaikeutti päätös, jonka mukaan alakerrassa sijaitseva taidepajatila luovutettiin muuhun käyttöön ja yläkerran asuntohuoneisto muutettiin 9.2.2012 taidepajatilaksi. Uusi taidepaja oli tervetullut ratkaisu kokonaisuuden kannalta, mutta hissitön ra-

⁵⁸⁸ Asetus Valtion taidemuseon suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen muuttamisesta (390/1991).

⁵⁸⁹ Molla 2003009.

⁵⁹⁰ Haastattelu 300115; Mollan suullinen tiedonanto kesäkuu 2017.

kennus karsi vuosien varrella senioriklubilaisten mahdollisuutta osallistua toimintaan. Sinänsä viehättävä ja tunnelmallinen taidepaja puurakennuksen toisessa kerroksessa oli valoisa, mutta siellä järjestettyyn toimintaan saattoivat osallistua vain riittävän hyväkuntoiset henkilöt.

Mollan ja Aulin kertomuksista näkyi vahvasti ryhmytyminen ja klubiin liittyvät kirjoittamattomat säännöt: kaikki otettiin ryhmään mukaan ja ihmiset saivat olla ilman työelämän statuksia omana itsenään.

Marjan liikkeellepaneva voima oli Marita:

*"... Ja sitten Marita, samasta Pohjanmaan kaupungista ja jonka tiedän jo 60 vuoden takaa... On helppo lähteä perjantaiamupäivisin liikkeelle, kun hän odottaa minua kadunkulmassa."*⁵⁹¹

KUVA 56 Kokoontuminen puutalon alakerrassa 2011.

Näin tapahtui siihen asti, kunnes taidepajan saavutettavuuteen liittyvät haasteet estivät myös Maritan nousemisen yläkertaan. Vähin äänin kohtelias poistuminen tiedostettiin ryhmässä ja tulevat toiminnot siirrettiin liikkumisen helpottamiseksi keväällä 2017 museon Valkoiseen kellariin. Kaikki eivät kuitenkaan ole olleet ilahtuneita kokemuksestaan ikkunattomasta kellaritilasta:

"MLL Tää (puutalon yläkerran pieni taidepaja) on mukavampi kuin Valkonen kellari, koska täällä on valoa.

LH: Me ollaan pohdittu myös liikkumista, että jos noi portaat alkaa olla hankalat, niin toiminta olis keskittynyt vaan tonne päärakennukseen. Ja sit jos meillä olis joku taidepajahomma, niin se olis Valkoses kellarissa.

MLL: Tää on mukavampi, tääl on valoa, sinänsä.

HLV: Tääl on inspiroivampaa, kun se Valkonen.

LH: Toisaalta mä aattelin, et tää on aika ahdas...

MLL: Niin jos tulee maksimimäärä, tietysti...

⁵⁹¹ Kirje 8, Marja 2008.

LH: Jos ottaa teknisesti vaikean aiheen, ei tuu ryysistä (naurua). Joku metalligrafiikka...

HLV: Sillon minä en osallistu ollenkaan!"⁵⁹²

"Tää on sitä, tää on nimenomaan aika surkea suorastaan, kun tää on näin ahdas. Toi oli inspiroivampi tuo alakerta, siinä oli tilaa. Ja monelle on sitten noi rappusetkin haaste. Ei ole tilanahtautta jos päätaloon."⁵⁹³

Pidin uuden klubikonseptin mukaisen akvarellitaidepajan museon päärakenuksen Valkoisessa kellarissa keväällä 2017. Oli vaikea havaita värejä, sillä korkealla katossa olevat spottivalot oli asennettu luentovaloksi. Himmeä, ikkunaton tila oli kaikkea muuta kuin saavutettava. Tämän huomion jälkeen museo teki nopeasti korjausliikkeen ja Valkoiseen kellariin saatiin toimivat, kirkkaat valot.

Saavutettavuuteen ja liikkeelle lähtemiseen liittyvät asiat voivat toki joutua myös omasta sisäisestä rytmistä, kyvystä toimia eri vuorokausirytmien mukaan:

"Mäki kuitenkin, vaik mä oon aamulla kauheen hidas lähtemään mihkään, ni kymmenen on kyl aikasin aika, jolloin mä selviäisin jonneki. Ehkä tää ykstoista on kaiken kaikkiaanki hyvää. Ja sit mun mielestä kuitenkin näitä viikonloppuaikojaki pitäis olla. Ne on kuitenkin olemassa. Ja yleensäki jos mä ajattelen näitä museoita, jos se on semmonen hirveen iso, niin ku tuolla maailmalla on, ni sitä ei pysty saamaan haltuunsa ollenkaan.

Ja siel pitäis olla mahdollisuus käydä monta kertaa. Että tässä Siffillä on kuitenkin se, että yhden kerran, vaikka on näitä vaihtuvia näyttelyitä. Toi oli ehk' mukavampi toi alakerran tila minusta. Tää on tällanen sokkelo. Onhan ne tietenki ollu täs kivat ne tilaisuudet, mis on saanu olla. Ei se siit oo, mut on ne kuitenkin. Onneks noi raput viel jaksaa kävellä."⁵⁹⁴

KUVA 57 Kävelyretki Bulevardilla. Teemana muistot.

Kuvassa Helena ja Irma.

⁵⁹² Haastattelu Avoin aikuisten taidepaja 230115.

⁵⁹³ Haastattelu Marjaleena 2/2 230115.

⁵⁹⁴ Irma 180515.

Jotta seniori-ikäisen mahdollisuudet monipuolisena toimijana pystytään tunnistamaan, on etsittävä ratkaisuja luovien toimintatapojen kehittämiseksi. Uusin täysin saavutettavia ja vapaaehtoisuuteen perustuvia toimintamalleja ovat muun muassa wikipedia-tapahtumat, joilla innostetaan halukkaita kirjoittamaan artikkeleita museon teemoihin liittyvistä aiheista. Onnistunut wiki-ilta voi tiedonjanoiselle henkilölle olla uusi kokemus ja elämys ja antaa elämälle sisältöä. Tiedon hakeminen kirjastoista ja museoista jo sinänsä on ajatuksia liikkeelle paneva voima. Alkuun päästyä voi kirjoittaa kotikoneella tai lähteä esimerkiksi kirjastoon tai muuhun paikkaan, missä tietokoneita on käytettävissä. Uudet, monelle tuntemattomat taiteilijat saattavat tuoda kiinnostavaa ajanvietettä ja tutkimuksellista työtä sellaisesta toiminnasta kiinnostuneille henkilöille iästä riippumatta. Useimmat kuitenkin haluavat kohdata ihmisen, päiväsaikaan.

Sinebrychoffin taidemuseossa Siffin seniorklubilaiset ovat vakituisia museokävijöitä, joiden kanssa suunnittelemme ohjelman heidän tarpeistaan lähtien. Klubilaiset ovat esittäneet toiveenaan, että he voisivat osallistua uusien näyttelyjen perehdytyksiin, työpajoihin ja musiikkiesityksiin. Klubiohjelman ulkopuolisiin museon järjestämiin oheisohjelmiin on ollut vähemmän kiinnostusta. Museon yhteiskunnallinen panostus näkyy siinä, että henkilökunta on kuullut klubilaisten toiveita ajankohdasta, ohjelmarakenteesta ja tavasta kohdella klubilaisia arvostavasti.

Hei Leena,

Valitettavasti en pääse 18.5. käymään luonasi. Tässä vastauksia kysymyksiisi:

1) Minua viehättää taidemuseossa jo itsessään sen upea ympäristö kalusteineen ja kaikkein esineineen: taulut, kalusteet ja posliiniesineet ym. Museoon on joka kerta kiva tulla ja nauttia sen kauniista interiööristä. Taidemuseo on osannut tuoda museoon hienot ja kiinnostavat taidenäyttelyt.

Siffin +60-kerhon tapahtumat ja taidepajat ovat avanneet meneillään olevia näyttelyitä ja siihen liittyviä aikakausia hyvin ja työpajoissa on ollut kiva saada kokeilla itselleen uusia asioita: esim. Aalto-yliopiston opiskelijoiden taidepaja ja pari vuotta sitten järjestetty elävämallipiirustus.

2) Kun vierailin taidemuseossa ensimmäisen kerran ja sen jälkeenkin, niin olen ollut erityisen kiinnostunut tutkimaan miniatyyreja. Museon posliiniesineet myös kiinnostavat posliininmaalausharrastukseni vuoksi. Taidemuseon perusnäyttelyssä 2. kerroksessa vierailen mielellään myös siellä käydessäni.

3) Museossa olisi kiva olla pieni kahvila, jos sille vain löytyy sieltä tila. Nyt en tullut seuranneeksi, kuinka paljon näyttelyiden yhteydessä on oheistilaisuuksia kuten luentoja. Ne ovat aina kiinnostavia kuten oli Michel Angelon näyttelyn yhteydessä. Näyttelystä ja taiteilijoista kertovat videofilmit ovat avartavia näyttelyyn itsenäisesti tutustuville kävijöille.

4) Henkilökunnan vastaanotto on ollut ystäväällistä, niin vahtimestarin kuin lipujen/tuotteiden myyntipisteessä. Tervehditään ja toivotetaan tervetulleeksi.

Tulen Sohlbergin kotimuseokäynnille mukaan. Sinulta on varmaan tulossa siitä lähempää tietoa.”⁵⁹⁵

Taidepajatoiminta yläkerrassa lopetettiin joulukuussa 2017. Klubiohjelmat rakentuivat sen jälkeen käytettävissä olevien museotilojen mukaan, koska vuoden 2018 jälkeen ei ollut vakituista taidepajatilaa. Sinebryhoffin taidemuseo on saavutettava ja esteetön, mutta vakituisen taidepajatilan puuttuminen toi ahtaaseen museoon uuden muuttujan; salipedagogiikan, mikä tarkoittaa toistaiseksi kaikkien yleisötyömuotojen siirtymistä näyttelytiloihin.

Tutkimuksen kannalta on keskeistä muistaa senioriklubilaisten positiivinen perusasenne taiteen kohtaamiseen ja sen merkitys heidän elämäänsä. Tunustamisen teorian mukaisesti olisi hyvä syvällisesti ymmärtää, miten voisi jatkaa jo aiemmin harrastettua taidetoimintaa toimintakyvyn edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi Maritan kuvailut varhaisimmista muistoista miehensä kanssa osoittivat, että Sinebryhoffin taidemuseosta kävely Didrichsenin taidemuseoon sekä Meilahteen koettiin mukavana ja sopivana kävelykierroksena. Vielä vuosikymmenten jälkeen Marita on tullut Sinebryhoffin taidemuseoon eri seuroissa klubin lopettamisen jälkeenkin ja vaikuttaa vielä marraskuussa 2018 olevan hyvin kiinnostunut vaihtuvista näyttelyistä, vaikka liikkuminen on jo vaikeampaa.

9 MUSEOVIERAASTA VAKIOKÄVIJÄKSI

9.1 Museokortti väylien avaajana

Taidemuseoilla on monenlaisia yleisöjä, jotka halutessaan löytävät käyntikoh- teita juuri heitä kiinnostavien näyttelyiden, museon ja sen ympäristön, palve- luiden tai muiden tekijöiden innostamina. Päiväkodeille ja kouluille opastukset ja taidepajat ovat monessa paikassa maksuttomia. Ystävöiminta sekä muu säännöllinen ohjelmisto keräävät ihmisiä yhteen vuodesta toiseen. Museokortti- laiset voivat säädellä näyttelykäyntejään useampaan kertaan jakamalla aikansa isossa näyttelyssä eri päiville. Positiivinen näyttely- tai museokokemus on monen tekijän summa, joista päällimmäisenä nousee esiin saavutettavuus. Museon sisäänpääsy edellyttää liikkumista julkisilla kulkuneuvoilla, mahdollisesti ruo- kailua ja turismin ollessa kyseessä jopa yöpymistä. Halu palata uudelleen mu- seoon voi syntyä monestakin syystä. Niitä voivat olla museon sisäänpääsyn hinta, tapa, jolla museovieraat otetaan vastaan ja kuinka heitä kohdellaan jat- kossa.

Museokortti tuli käyttöön 5. toukokuuta 2015. Museoliiton blogin⁵⁹⁶ mu- kaan Museokortin käyttöönoton jälkeen Museokorttien määrä on kasvanut joka kuukausi. Museokortilla oli jo vuoden olemassaolonsa ajan melko välitön vai- kutus kilpailutilanteeseen: seniorit saivat muista museoista uusia näkökulmia museo-ohjelmien järjestämisestä ja Sinebrychoffin taidemuseon tuli tarkistaa oma toimintakulttuurinsa uudelleen. Oli vaikea etukäteen arvioida, kuinka Museokortti vaikuttaisi museon sisällön tuotantoihin. Museot alkoivat kortin tiimoilta tarjota palveluja, joihin saattoi osallistua ilman erillistä maksua.

”Nythän tietenkkin ku tuli tää kortti 54€, niin se vähä helpottaa tilannetta. Se tun- tuu aika paljolta maksaa, mutta tääl on tota hirveen ystäväallinen henkilökunta ol- lu. Ja saa helposti tietoa niiltä, jotka siel on, onks ne vahtimestareita tai mitä ne on.”⁵⁹⁷

---

⁵⁹⁶ Honkanen, Seppo 2017.

⁵⁹⁷ Irma 180515.

Museotilaston mukaan kävijämäärä Suomen 154:ssä ammatillisesti hoidetussa museossa kasvoi vuodessa 2016 miljoonalla kävijällä. Helsingin Sanomat kirjoitti pääkirjoituksessaan, että tyypillinen museokävijä ei ole enää hyvin koulutettu, keski-ikäinen nainen, joka käy taide- ja kulttuurihistoriallisessa museossa, vaan museoista on tullut yhteisöllisiä koko perheen paikkoja. Kirjoituksen mukaan yleisöryntäys kertoo ennen kaikkea siitä, että museot ovat onnistuneet uudistumaan. Museo ei ole enää pelkästään näyttely, jota katsotaan hiljaa ja arvokkaasti, vaan siitä on tullut perheiden ja muiden ihmisryhmien vuorovaikutteinen sosiaalisen kanssakäymisen paikka, jossa on mahdollisuus viettää aikaa ja oivaltaa sekä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.⁵⁹⁸

Viimeinen vertailukelpoinen tilastovuosi ilman Museokortin vaikutusta on vuodelta 2014. Suomalaisten museoiden kävijämäärä kasvoi vuonna 2016 viidenneksellä, eli noin miljoonalla 6,6 miljoonaan kävijään, jolloin museot tekivät viime vuonna kaikkien aikojen kävijäennätyksen. Suomen museoliiton kehitysjohtaja Seppo Honkasen mukaan museoiden yhteenlasketut pääsymaksutulot kasvoivat vertailujaksolla prosentuaalisesti tätäkin enemmän; euromääräisesti 5,7 miljoonaa euroa. Vuosina 2015–2016 myös keskimääräinen maksettu pääsymaksu kävijää kohden nousi 5,4 eurosta 6 euroon. "Suurin yksittäinen syy museoryntäykseen on toukokuussa 2015 markkinoille tullut Museokortti, josta on tullut heti alusta pitäen menestys", analysoidaan Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa 16. kesäkuuta.⁵⁹⁹ Museokortin käyttäjäksi kirjautuneita laskettiin olevan noin 126 000. Vuonna 2017 voimassa olevia kortteja on noin 110 000.

Valtakunnallisesti vuosien kehitys 2014-2016 välisenä aikana oli seuraava:

1. Museoiden pääsymaksutulot: +5,7 miljoonaa euroa, **kasvua 41 %**
2. Museoiden myynti- ja palvelutulot: +1,5 miljoonaa euroa, **kasvua 12 %**
3. Museoiden kokonaiskävijämäärä: +1,2 miljoonaa, **kasvua 23 %**
4. Maksettujen museokäyntien määrä: +0,7 miljoonaa, **kasvua 29 %**⁶⁰⁰

Kansallisgallerian (KG) kävijöitä oli vuonna 2016 yhteensä 772 664, joista maksaneita oli noin 453 000 (59 %) ja ilmais- ja muita kävijöitä noin 320 000. Vuoden kokonaiskävijätavoite ylittyi n. 174 000 kävijällä. Museokorttikäyntejä KG:n museoissa oli keskimäärin 160 000 ja myytyjä kortteja noin 22 500. Museoittain tilastot jakautuivat seuraavasti:

1. Ateneum 35 %
2. Kiasma 29 %
3. Sinebrychoffin taidemuseo 49 %

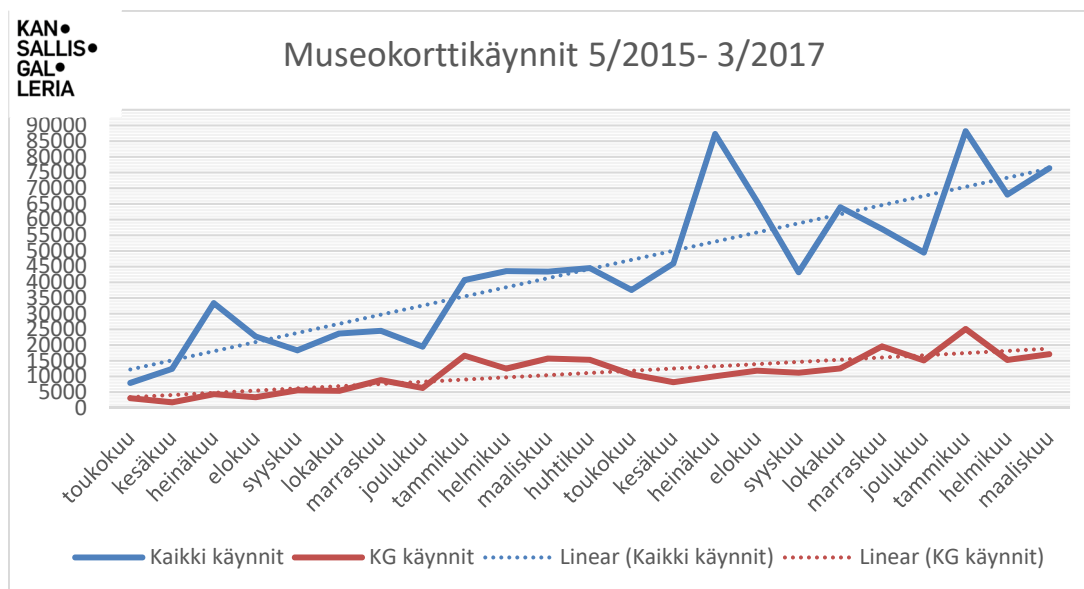
⁵⁹⁸ Helsingin Sanomat 16.6.2017.

⁵⁹⁹ Helsingin Sanomat 16.6.2017.

⁶⁰⁰ Tilastotiedot ovat nähtävissä kokonaisuudessaan osoitteessa Museotilasto.fi. Museotilasto sisältää Museoviraston kokoaman tilastotiedon ammatillisesti hoidettujen museoiden taloudesta, henkilöstöstä ja toiminnasta. Museotilasto.fi -verkkopalvelussa on tiedot museoiden toiminnasta vuodesta 2007 lähtien. Verkkopalvelussa voi hakea ja tarkastella tietoa tilastohaun, avoimena tietona julkaistujen taulukoiden ja vuosittaisten tilastojulkaisujen avulla.

4. Kansallisgallerian osuus Museokorttikäynneistä oli noin 26 % (koko Suomessa yhteensä n. 623 000).⁶⁰¹

Museokorttilaisten osuus maksavista kävijöistä oli seuraava:

TAULUKKO 6 Museokorttikäynnit 5/2015 – 3/2017⁶⁰²

Taulukosta näkyy voimakas kävijämäärän kasvu koko tarkastelujakson ajalta. Yleisöryntäys ja kasvavat kävijämäärät eivät välttämättä kerro sitoutuneisuudesta tai vakiokävijyydestä. Museokävijät ovat ilmaisseet tyytyväisyytensä Museokorttiin, käyttäjäpalautetta saatiin erityisesti asiakaspalveluhenkilökunnalta ja yksittäisiltä senioreilta. Viikonloppuraportin mukaan heti viiden päivän päästä kortin julkistamisesta niitä oli viikonloppuna myyty 12 kappaletta.⁶⁰³ Viikonloppuraportin kommentteista ilmenee museokorttilaisten halu jatkokäynneihin:

"Paras kortti mitä on ikinä keksitty."

*"Useita asiakkaita Museokortilla."*⁶⁰⁴

*"On Museokortti, täällähän piti kaiken olla ilmaista."*⁶⁰⁵

*"Tiepoloa täytyy tulla katsomaan monta kertaa (Museokortin omistaja)."*⁶⁰⁶

*"Museokortti on kyllä nerokas keksintö, varsinkin, kun muistan sen valituksen, että kukaan ei käy museossa."*⁶⁰⁷

⁶⁰¹ Pääjohtajan info 21.4.2017, Risto Ruohonen, Kansallisgalleria.

⁶⁰² Pääjohtajan info 21.4.2017, Risto Ruohonen, Kansallisgalleria. Museokortilla käytiin Kansallisgallerian museoissa vuonna 2017 yhteensä noin 197 000 kertaa. Kasvua edelliseen vuoteen oli 23 %. Ks. Kansallisgallerian vuosikertomus 2017, 16.

⁶⁰³ 63. VKLR100515.

⁶⁰⁴ 70. VKLR260715.

⁶⁰⁵ 95. VKLR280216.

⁶⁰⁶ 115. VKLR310716.

*"Museokortti aktivoi liikkumaan."*⁶⁰⁸

*"Museokortin hienous, voi palata; Museokortti paras kortti lompakossa."*⁶⁰⁹

*"Tulin vain yhden esineen katsomaan.; tulin taas, olin eilenkin."*⁶¹⁰

Aineeton kulttuuriperintö kuuluu myös museologian piiriin. Siihen liittyy monia osa-alueita, jotka liittyvät senioritoimintaan ja ihmisten hyvinvointiin. Edullinen Museokortti aiheutti yleisöryntäyksen museoon. Se mahdollisti toistuvat vierailut samaan museokohteeseen ja vaikutti siten lisäävän vakiokävijöiden määrää. Museo ja henkilökunta tulivat tutuiksi, mikä samalla synnytti lojaalisuuden tunnetta. Aikuisille suunnattu Museokortti lisäsi myös tasa-arvoa mahdollistamalla aikaisempaa edullisemmän mahdollisuuden vahvistaa kulttuuri-identiteettiä. Kansallisgalleria on sitoutunut noudattamaan Kulttuuria kaikille-organisaation antamia ohjeistuksia, jotka liittyvät saavutettavuuteen, kuten hinnoitteluun ja esteettömyyteen. Pirhonen korostaa, että persoonan rakentamisen ja säilymisen suhteen riippuvaisuutemme toisista on elinikäistä.⁶¹¹ Minäkuvamme rakentuu toisilta saadun tunnustuksen varaan.⁶¹² Työelämästä eläkkeelle siirtymisvaihe harrastuksissakin saattaa haastateltavien mukaan sisältää kilpailua statuksesta, mihin liittyy taloudelliset tekijät, perhe ja kuinka henkilö huomioidaan ryhmässä.

*"Mun mielestä tää on kyl hyvä tää systeemi, et ei oo niinku menneisyyttä. On tietysti – jossain tulee aina joku...mut siin tulee aina heti tää, mihin mä oon törmänny – tää luokittelu."*⁶¹³

Museot ovat joutuneet Sinebrychoffin taidemuseo mukaan lukien pohtimaan museon sosiaalista ja taloudellista agenda, toisin sanoen miten se huomioi erilaiset kävijäprofiilit ja minkälainen vaikutus museolla on seutunsa ihmisiin. Museokortti on mahdollistanut myös valtakunnallisen museomatkojen, joka on laajentanut käyntikohteita. Museovieraat tuovat kunnille myös taloudellista hyötyä, koska näyttelykäyntien yhteyteen saattaa liittyä muitakin palveluja, kuten esimerkiksi ruokailu, hotelliyöpyminen ja shoppailu. Museoista on tullut entistä saavutettavampia, missä taiteesta kiinnostuneet ihmiset voivat edullisesti kohdata toisensa yhteisen harrastuksen parissa.

9.2 Museokokemus

Amerikkalainen tutkija John H. Falk esittelee kirjassaan *Identity and the Museum Visitor Experience* (2009) mallin museokävijän kokemuksesta (*Museum Visitor Experience Model*). Mallissaan hän kyseenalaistaa kävijän pysyviin ominaisuuks-

⁶⁰⁷ 125. VKLR231016.

⁶⁰⁸ 128. VKLR201116.

⁶⁰⁹ 133. VKLR010117.

⁶¹⁰ 135. VKLR150117.

⁶¹¹ Honneth 2005, 107–121; Laitinen 2002, 475 ; Ringmar 2012, 3–7.

⁶¹² Pirhonen 2015, 26.

⁶¹³ Marjaleena 1/2 230511.

siin perustuvat segmentoinnit, kuten esimerkiksi segmentoinnit iän tai sukupuolen perusteella. Tämän perinteisen ajattelun tilalle hän tarjoaa jaottelun, joka perustuu kävijän tilapäisiin, identiteettiin liittyviin tarpeisiin.

Museokävijän kokemusta kuvaavassa mallissaan Falk esittää, että kävijöiden identiteeteillä on olennainen merkitys siihen, millaisia heidän museokäyntikokemuksensa ovat. Hänen mukaansa kävijätutkimuksissa on perinteisesti keskitytty tarkastelemaan joko museoita ja niiden sisältöjä tai kävijöiden pysyviä ominaisuuksia. Falkin mukaan ei voida olettaa, että esimerkiksi näyttelyt olisivat kävijöiden ainoa syy vierailuun museoissa. Myöskään kvantitatiivisilla mittareilla mitattavat kävijöiden ominaisuudet eivät auta ymmärtämään sitä, minkä vuoksi yksittäiset kävijät tulevat museoihin tai millaisia merkityksiä museokäynneillä heille on. Sen sijaan ne synnyttävät stereotyyppisiä kuvia siitä, millaisia ihmisiä museoissa käy. Falkin mukaan kävijöitä tulisikin tarkastella ennen kaikkea yksilöinä, joiden museokokemusta muokkaavat erilaiset identiteettiin liittyvät käyntimotivaatiot (identity-related visit motivations). Näiden motivaatioiden tarkasteleminen auttaa ymmärtämään, miksi kävijät tulevat tiettyyn museoon juuri tiettyinä hetkinä. Falkin mukaan saman kävijän kokemukset saattavat olla täysin erilaisia eri hetkinä riippuen siitä, millaisia identiteettiin liittyviä käyntimotivaatioita hänellä kyseiselle museokäynnilleen on.⁶¹⁴

Haastatteluaineiston yhteydessä olemme tarkastelleet museon organisaatio- ja tilamuutosten vaikutuksia Siffin seniorklubiin osallistumiseen, mutta aivan yhtä tärkeitä kävijyyteen liittyviä vaikuttimia nousi esiin yksilöiden tasolla. Positiivinen odotus perjäntaitapaamisesta tasapainotteli yksityiselämän, kuten lastenhoidon ja oman terveydentilan sallimien tilanteiden mukaan. Toimintaan sitoutunut klubilainen oli pitkällä aikavälillä oppinut ymmärtämään, miten senioriklubin ohjelma oli suunniteltu. Ohjelmaan osallistumiseen vaikuttivat erityisesti sisällölliset tekijät. Joillekin klubilaisille käsillä tekeminen ja taiteentekniikat innostivat osallistumaan, joillekin se oli hyvä syy jäädä pois. Taiteentuntemuksen kasvaminen ja kuvanlukutaidon kehittyminen innostivat kaikkia osallistujia. Vaatimattomissakin oloissa tietokoneelta esitelty Brueghel vanhemman tuotanto jäi klubilaisten mieleen ja siihen palattiin vuosien päästä. Uskon, että sosiaalisen statuskilpailun puuttuminen hyvin eritaustaisten ihmisten joukossa vahvisti klubilaisen identiteettiä ja lisäsi yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.

Aura Kivilaakson Sinebrychoffin taideyleisöä koskevassa syventävässä yleisötutkimuksessa kuvataan museokäyntiin liittyviä eri vaiheita, joista ensimmäiset kolme liittyvät museokäynnin kontekstiin. Hän lainaa Falkia ja Dierkingiä, joidenka mukaan museovierailu rakentuu henkilökohtaisesta, sosio-kulttuurisesta ja fyysisestä kontekstista.⁶¹⁵ Vakiokävijyys syntyy niiden myönteisten kokemusten perusteella, joita museokäynti herättää. Museokäyntiä on kuvattu prosessina, jossa vierailu muodostuu useista eri vaiheista, jotka vaikuttavat ennen, aikana ja jälkeen museokäynnin. Vierailun vaiheet voidaan jakaa esimerkiksi seitsemään vaiheeseen, jotka ovat: näyttelyn tietoisuuteen tulemi-

⁶¹⁴ Falk 2009, 34–36, 158.

⁶¹⁵ Kivilaakso 2010, 10–12.

nen, käyntiin liittyvät valinnat ja päätökset, matka, saapuminen, varsinainen vierailu, lähteminen ja lopulta muistelu.⁶¹⁶

John Falk ja Lynn Dierking ovat jakaneet vierailun neljään vaiheeseen: 1) orientoituminen, jossa tehdään huomioita ihmisistä ja ympäristöstä, pohditaan kulkusuuntaa ynnä muuta 2) intensiivisen katsomisen vaihe, mihin liittyy keskustelu ja aktiivinen vastaanottaminen 3) vaeltelu eli vapaata kuljeskelua 4) lähtöön valmistautuminen, jolloin voidaan katsella muita ihmisiä ja ajatella museon ulkopuolisia asioita.⁶¹⁷ Falkin ja Dierkingin mukaan museossa paljon vieraillevat ja ammattilaiset saattavat karsia nämä vaiheet kahteen. Tällaisissa tapauksissa kävijä käy läpi ainoastaan intensiivisen katsomisen ja lähtöön orientoitumisen vaiheet. Vaikka intensiivinen katsominen on ajallisesti lyhyt hetki, alle 30 minuuttia, koetaan se tavallisesti hyvin voimakkaasti verrattuna museovierailun muihin vaiheisiin.⁶¹⁸ Tutkimus ei koskenut pelkästään seniori-ikäisiä, mutta se kirkasti yleisesti näyttelykäyntiin liittyviä prosesseja.

Museoalalla on suoraan yleisötyöhön liittyviä ammatteja, joihin ajaudutaan hyvin eri reittejä. Työnimike ja toimenkuva saattavat eri taustaa omaavilla olla hyvinkin identtiset. Oli kyse oppaista, museopedagogeista, yleisötyöpäälliköistä tai museolehtoreista, niin jokaisella on suuri vastuu onnistuneen museokäynnin luomisesta. Museokortti on antanut Siffin senioriklubilaisille hyvän mahdollisuuden kurkistaa eri museoiden toimintakulttuureihin museolehtorinäkökulmasta. Eri museossa samojen aiheiden käsittelytapa senioripiireissä saattaa olla erilainen, mutta henki sama; ihmiset rakastavat työtään ja ovat innoissaan senioreista. Miten tällainen toimintakulttuuri syntyy, millaisille teoriapohjille ja strategioille se rakennetaan, ja miltä se näyttää vastaanottajan, seniorin, näkökulmasta? Lähtökohtiani Siffin senioriklubissa oli heritologia ja taidekasvatus, missä taidehistoria kohtaa ihmisen tarinoineen.

Yleisötyöstä vastaavat henkilöt ovat yleensä marginaaleja museon toimintakulttuurissa, ja heidän työnsä näkyvyys on vaikeasti mitattavissa. Onnistuneet näyttelykokemukset voivat näkyä kasvavina kävijämäärinä, joita seurataan tilastoissa numeroina. Pitkäjänteinen museo-opetus sen sijaan voi jäädä huomiotta, vaikka sillä saattaa olla museokävijälle elinikäinen merkitys. Olemme seniorikävijöiden kertomuksista havainneet, että heidän kokemuksensa ovat pääosin myönteisiä. Tutkimus vahvistaa Falkin näkemyksen, että senioreita tulisikin tarkastella ennen kaikkea yksilöinä, joiden museokokemusta muokkaavat erilaiset identiteettiin liittyvät käyntimotivaatiot. Näitä motivaatioita ovat henkilökunnan panostaminen senioreille suunnattuun erityisohjelmaan, sen onnistunut toteuttaminen ja uuden oppiminen. Tutkimustulosten tarkasteleminen auttaa ymmärtämään, miksi seniorit haluavat tulla Sinebrychoffin taidemuseoon juuri perjantaina aamupäivällä tai miksi senioreille tulisi tarjota vaihtelevaa, osallistavaa ohjelmaa.

⁶¹⁶ Morton Smyth Ltd 2004.

⁶¹⁷ Falk ja Dierking 2000.

⁶¹⁸ Rautio 2005, 9.

10 KULTTUURI JA HYVINVOINTI

10.1 Senioreille tarjottuja kulttuuripalveluja

Suomessa julkistettiin lähes kymmenen vuotta sitten kulttuurin hyvinvointiohjelma. Julkisessa keskustelussa on ahkerasti mietitty keinoja ikäihmisten toimintakyvyn säilyttämisen ja elämänlaadun parantamisen puolesta. Niin kotimainen kuin kansainvälinen terveydenhoito- ja sosiaaliala ovat jo pitkään olleet kiinnostuneita kulttuurin myönteisestä merkityksestä ihmiselle myös terveysnäkökulmasta. Taidekentällä vellova keskustelu taiteen ja kulttuurin terveyttä edistävästä vaikutuksesta on museoalalla otettu ilolla vastaan. Olen koonnut joitakin julkisuudessa esitettyjä väitteitä yhteen ja tarkistanut esitettyjä väitteitä niiden alkuperäislähteestä. Neurologi ja tietokirjailija Markku T. Hyypä on kirjassaan *Kulttuuri pidentää ikää*⁶¹⁹ avannut tieteellisiä tutkimuksia, jotka ovat kiistatta osoittaneet kulttuurifriikin elävän pitempään.

Tarkastelen seuraavassa Markku T. Hyypän tutkimukseen perustuvia näkemyksiä kulttuurin vaikutuksesta terveyteen sekä satunnaisella otannalla julkisuudessa esiintyviä populäärejä, yleisiä asenteita muokkaavia, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä lehtileikkeitä. Kulttuurilla Hyypä tarkoittaa elämisen normiksi muodostunutta elämäntapaa, ei pelkästään korkeakulttuuria, kuten oopperaa, taidenäyttelyitä, taulujen maalaamista, klassista musiikkia tai taideharrastusta.⁶²⁰ Hyypän mukaan kaikki kulttuuriksi määritelty on sosiaalista ja yhteiskunnallista, johon kuuluvat yhteiskunnassa vallitsevat normit, arvot ja muut vastaavat käytännöt. Suppeammin käsitettynä kulttuuri Hyypän mukaan voidaan ymmärtää sivilisaationa, asioina ja esineinä. Kolmas tapa on jäsentää se tietyn ryhmän, kuten tässä tapauksessa esimerkiksi senioreiden, kulttuuriksi. Lopulta kulttuuri voidaan käsittää merkitysten tuottamiseksi. Hyypä käyttää

---

⁶¹⁹ Hyypä 2013. Markku T. Hyypä on suomalainen neurologi, kirjailija, dosentti sekä ylilääkäri, joka on kirjoittanut useita julkaisuja, kuten muun muassa ”Ikääntyvän muistikirja” 2018, Kustannus Oy Duodecim, ”Kulttuuri pidentää ikää” 2013 sekä ”Elinvoimaa yhteisöstä: Sosiaalinen pääoma ja terveys”, Jyväskylä: PS-kustannus, 2002.

⁶²⁰ Hyypä 2013, 7.

peruskulttuuri-sanaa puhuessaan koko elämäntavastamme lainaten UNESCO:n määritelmää:

”Laajimmassa mielessä kulttuurin voidaan sanoa olevan erityisistä henkisistä, aineellisista ja tunneperäisistä seikoista muodostuva kokonaisuus, joka luonnehtii koko yhteiskuntaa tai yhteisöä. Se ei sisällä pelkästään taiteita ja kirjallisuutta, vaan myös elämäntavan, ihmisenä olemisen perustan, arvojärjestelmät, traditiot ja uskomukset.”⁶²¹

Anna Tommola kokosi terveysteeman ympärille esimerkkejä kulttuurin terveyttä edistävästä vaikutuksesta otsikolla ”Taide pidentää ikää”. Artikkelissa oli Hyypän sosiaalisen aspektin lisäksi haltioituminen, nautinto ja ajattelun kehittyminen. Taiteen äärellä haltioituminen on Kalifornian yliopiston tutkimuksen mukaan terveellistä. Ihmetys ja ihastus, joita ihminen kokee katsoessaan luontomaisemaa tai vaikuttavaa taideteosta, vahvistavat henkistä ja fyysistä puolustuskykyä. Kohottaneita tunteita kokevien henkilöiden elimistössä oli vähemmän tulehdustilasta kertovia välittäjäaineita, joiden määrä on yhteydessä esimerkiksi masennukseen ja sairauksiin. Brittitutkijat ovat puolestaan todenneet laajassa yhteenvedossaan *Museums, Health and Wellbeing*, että nautinto, inspiiraatio ja merkitykselliset kokemukset voivat tuoda positiivisia terveydellisiä vaikutuksia. Ne voivat rauhoittaa, lievittää ahdistusta ja antaa toivoa sekä lisätä itseyttä ja yhteisöllisyyden tunnetta. Arkansasin yliopiston tutkimuksen mukaan osallistuminen ohjatulle taidemuseokierrokselle kehitti koululaisien kriittisen ajattelun taitoja sekä ”historiallista empatiaa” eli kykyä kuvitella, miten ihmiset ennen elivät ja ajattelivat.⁶²²

Kulttuurin vaikutuksia ihmiseen yritetään selittää tieteellisesti eri tutkimuksin. Eräs uusimpia aluevaltauksia on epigenetiikka. Se selittää, kuinka kulttuurinen ja sosiaalinen (ja muu) ympäristö vaikuttavat periytymiseen aiheuttamalla geenien luennassa ja vaikutuksen ilmaantumisessa (geeniekspressio) ilman DNA:n emäsjärjestyksen muutosta. Sosiaalisuus on ihmisten vuorovaikutusta ja syntyy vuorovaikutuksessa, johon aivot toimintakin liittyy.⁶²³ Tämä on yksi peruskivi säännöllisen kulttuurikohtaamisen luomiseen. Pitkäjänteinen työ positiivisessa vuorovaikutuksessa saa ihmisen liikkeelle ja voimaan hyvin. Tulen esimerkeissäni käyttämään kulttuuri-sanaa laajassa merkityksessä, jotta saisimme yleiskuvan siitä, mitkä asiat ovat ikääntyville ihmisille tärkeitä sosiaalisessa elämässä.

Tieteellisesti Markku T. Hyypä on kuvannut sosiaalista tapahtumaa ihmisen aivoissa seuraavasti:

”Otsalohkon, päälaenlohkon ja tunneaivojen (limbisen järjestelmän). etenkin mantelitumakkeen (amygdalan) ja aivoturson (hippokampuksen) viestinnästä vastaavien hermoverkkojen kokonaisuutta kutsutaan sosiaalisiksi aivoiksi... Ympäristöstä tuleva kulttuurinen ja sosiaalinen informaatio muuttaa epigeneettisesti geenien ilmenemistä aivoissa. Geenit ilmenevät, aktivoituvat ja käyn-

⁶²¹ Hyypä 2013, 16.

⁶²² Tommola 2015, C9.

⁶²³ Hyypä 2013, 51.

nistävät välittäjäaineiden ja proteiinien muodostumisen. Välittäjäaineita ja proteiineja tarvitaan aivohermosoluista (neuroneista) ja tukisolouista (gliasolut) koostuvien hermoverkkojen viestinnässä. Ympäristötekijät muuttavat aivohermosolujen keskinäiselle viestinnälle tarpeellista aineenvaihduntaa. Aivojen rakenne ja toiminta kehittyvät ympäristötekijöiden ohjaamaan suuntaan.”⁶²⁴

Ihmisen sosiaalista yhteenkuuluvuutta Hyyppä selittää aivohormooneihin kuuluvan oksitosiinin avulla. Oksitosiinia käyttävä hermoverkosto on hänen mukaansa yksi monista ympäristön, myös kulttuuripääoman, vaikutusta välittävisistä aivotoiminnoista, jonka kasvu näyttää lisäävän keskinäistä kiintymystä. Oksitosiini toimii ja vaikuttaa vuorovaikutussuhteiden kehittymisessä ja ihmisen sosiaalistumisessa. On tehty monia kokeita, missä oksitosiinin vaikutusta on tutkittu. Aivoja kuvantamalla on osoitettu, että oksitosiinin vaikutus kohdistuu manteliumakkeen assosiativisiin hermoverkkoihin eli sosiaalisiin aivoihin. Manteliumake esiintyy myös stressin kehittymisessä. Teorian mukaan pitkään jatkuva henkinen rasitus johtaa niin sanottuun allostaattiseen kuormittumiseen (pahaan stressiin), mikä voidaan mitata veren hormonipitoisuuden muutoksina ja autonomisen hermoston toimintahäiriöinä. Mittaukset osoittavat, että mitä enemmän ihmisellä on sosiaalisia suhteita ja keskinäistä luottamusta, sitä vähemmän esiintyy mittavaa allostaattista kuormitusta. Hyyppä kysyy, voisiko tämä selittää kulttuuripääoman kehittymisen ja vaikutuksen ihmisten käyttäytymiseen?⁶²⁵

Olen osallistunut jo aiemmin vuosien varrella useisiin terveyttä ja hyvinvointia käsitteleviin seminaareihin ja luentotilaisuuksiin haluten löytää vastauksia siihen, miksi senioriklubilaisen kannattaisi käydä taidemuseossa. En ole terveydenalan ammattilainen, joten eri kirjoituksissa ja seminaareissa toistuvasti mieliin iskostetut teesit taiteen hyvää tekevästä vaikutuksesta ovat herättäneet lähinnä uteliaisuutta siitä, miten maallikko voisi asian ymmärtää ja edistää asiaa omassa työssään. Esimerkiksi Hanasaassa järjestetyssä seminaarissa puhuttiin taiteen hyvää tekevästä vaikutuksesta ilman, että asiaa olisi strukturoitu ja purettu riittävästi erilaisten operaatioiden tasolle.⁶²⁶ Seminaarissa valitettiin rahapulasta ja todettiin, että varoja ei ole ohjattavissa ruohonjuuritoimintaan. Tähän on myös Markku T. Hyyppä kiinnittänyt huomiota:

”Kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin vedotaan juhlapuheissa, hallitusohjelmissa ja viranomaisten ohjelmissa, mutta siitä nipistetään juhlapuheista ja kulttuuriohjelmista välittämättä, kun sosiaali- ja terveydenhuollon menot paisuvat, velat kasvautuvat ja kassakirstun pohja häämöttää. Kulttuurille korvamerkityllä valtion tuella kaupungit paikkaavat talouden aukkoja laista ja asetuksista välittämättä.”⁶²⁷

Hanasaassa on esitelty muun muassa Taiteesta ja kulttuurista (Taiku) hyvinvointia -toimintaohjelma, joka ajoittui vuosille 2010–2014. Toimintaohjelmaan kuuluva verkosto on tehnyt aktiivista yhteistyötä niin poliittisen tahon kuin

⁶²⁴ Hyyppä 2013, 52.

⁶²⁵ Hyyppä 2013, 52-53.

⁶²⁶ Työ, terveys, taide 28.9.2010, Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus.

⁶²⁷ Hyyppä 2013, 7.

taideorganisaatioiden ja muiden kulttuurivaikuttajien kanssa. Taiku-ohjelman visiossa puhuttiin yksilötasolla tekijästä, näkijästä ja kokijasta ja viitattiin ihmisoikeuksissakin määriteltyihin oikeuksiin osallistua tasa-arvoisena taiteen tekemiseen ja kulttuuritoimintaan osallistumiseen.⁶²⁸ Hanketta on esitelty myös Avarampi museo kirjassa, jossa kyllä mainittiin useaan otteeseen taiteen ja kulttuurin todistettavasti vaikuttavan terveyteen, mutta varsinaisia tutkimustuloksia tai tutkijoiden nimiä ei artikkelista löydy muualta kuin kirjallisuusluettelosta.⁶²⁹

Taidemuseon kulttuuripalvelun osa-alueita ovat instituutiolle ominaisen sisällön tuottaminen, innostus saada liikkeelle ja veronmaksajien rahoilla tuotettua vastiketta elämänlaadun kohentamiseksi. Kansallisgalleria, samoin kuin sen ollessa aikoinaan Valtion taidemuseo, noudattaa yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen liittyviä lakeja huomioimalla saavutettavuuden ja diversiteetin museotyössä. Museo kykenee tunnistamaan puutteita omassa toiminnassaan ja toteuttamaan syrjimättömyyttä tietoisilla saavutettavuus- ja diversiteettitoimenpiteillä, joihin kuuluu se, että museo vastaa ikääntyvän väestön tarpeisiin luomalla kysyntää vastaavia palveluja ja takaamalla esteettömät osallistumismahdollisuudet.⁶³⁰ Kriittinen tarkastelu osoittaa, että tehokkuusajattelussa esteetikka tai muu toissijainen tekijä saattaa voittaa saavutettavuuteen liittyvät käytännön ratkaisut ja toimenpiteet.

Se miten museon suunnittelema toiminta vaikuttaa osallistujaan, on hyvin hajanaisen tiedon varassa. Juhlapuheiden ”name dropping” eli viittaus taiteenharrastamisen positiivisiin vaikutuksiin eri tutkijoiden yhteydessä on sekin hankalasti ymmärrettävissä, sillä museoammattilaisen näkökulmasta asiallista, koottua tietoa tieteellisistä tutkimuksista ei helposti ole saatavilla. Tästä johtuen pidän tutkimuksen kannalta perusteltuna lähestyä kulttuurin vaikuttavuutta tieteelliseltä kannalta Markku T. Hyypän tutkimuksista käsin.

Hyypä arvioi kulttuuriharrastusten, taiteen tuottamisen ja kulttuuritilaisuuksissa vierailemisen vahvistavan ryhmän, joukon tai klaanin jäsenten keskinäisiä siteitä. Taide-elämysten kokeminen ja jakaminen ventovieraiden kanssa lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka voi olla eriasteista. ”Löyhä” tai ”heikko” ovat Hyypän mukaan avainkäsitteitä, joissa keskinäisen ihmisverkoston löyhyys on todellisuudessa vahvuutta, joka vie meidät todellisuudessa sosiaalisen pääoman ytimeen.⁶³¹

UNESCO:n toimeksiannosta Anne Bamford tutki taiteen ja luovuuden sisältymistä opetukseen 170 maassa. Taide- ja esteettisten aineiden ja luovan toiminnan määrä opetuksessa liittyy saumattomasti tehokkaaseen oppimiseen, oppilaiden sosiaalisiin valmiuksiin, oppilaiden ja opettajien koulussa viihtymiseen ja oppilaiden elämässä pärjäämiseen. Esteettiset aineet kehittävät itsetuntoa, toisten ihmisten huomioimista ja kanssakäymistä. Tässä puhutaan kaikista kouluaineista. Esimerkiksi matematiikka sujuu paremmin, jos opinnot sisältä-

⁶²⁸ Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja muistioita 2015–17.

⁶²⁹ Isotalo 2012, 124–137.

⁶³⁰ Kaikkien taidemuseo 2009, 17–27.

⁶³¹ Hyypä 2013, 18.

vät taideaineita.⁶³² Hyyppä on tehnyt johtopäätöksiä uusista monitieteellisistä tutkimuksista. Jos etuaivo-mantelitumakehermoverkkojen muodostamat sosiaalaiset aivot eivät kypsy ja kehity varhaislapsuuden kulttuuripääomalta rikkaassa ympäristössä, pahan stressin, syrjäytymisen, mielenterveyden ongelmien, sairastumisen ja lyhyemmän elämän riskit kasvavat. Tutkimukset osoittavat, että epigeneettinen ympäristö-perimävuorovaikutus riippuu kulttuurista, jonka piiriin henkilö kuuluu. Jos taustakulttuuri suosii vuorovaikutuksen kehittymistä – kuten esimerkiksi tässä tapauksessa senioriklubiin tai muuhun toimintaan osallistumista – se ilmenee koko yhteisön (kansan, väestön, väestön osan tai ryhmän) aineettomana pääomana. Kulttuuripääoma on eliksiiriä, joka muuttuu epigeneettiseksi yksilöiden terveydeksi.⁶³³

Etenkin Yhdysvalloissa ja muualla Euroopassa yleisötutkimuksella on pitkä historia. Yleisötutkimus sai uuden käänteen, kun museokäynnit alettiin yhdistää terveyteen. Erityisesti Boinkum Benson Konlaanin tutkimus taiteen terveyttä edistävästä vaikutuksesta käynnisti parikymmentä vuotta sitten uuden keskustelun taidemuseon merkityksestä ihmiselle. Hän esitti väitöskirjassaan *Cultural Experience and Health: The coherence of health and leisure time activities*⁶³⁴, kulttuurikokemusten terveysvaikutuksia seuraavasti:

*”Kulttuurikokemukset parantavat ihmisten itse kokemaa terveydentilaa ja edistävät terveyttä. Tutkimusta varten Konlaanin tutustui 25 000 ruotsalaisen terveystietoihin ja vapaa-ajan harrastuksiin. Konlaanin tutkimuksen mukaan kulttuurin harrastaminen vaikuttaa positiivisesti itse koettuun terveydentilaan. Lisäksi tutkimusta varten tehdyissä laboratorio- ja kliinisissä kokeissa huomattiin, että kulttuurin harrastaminen mm. laskee koeryhmän verenpainetta ja ACTH-stressihormonin tasoa sekä nosti ns. hyvän kolesterolin määrää. Kulttuurimuodoista museoissa käyminen vaikutti positiivisimmin itse koettuun terveydentilaan. Myös konserttien, elokuvien ja taidenäyttelyjen havaittiin parantavan koettua terveydentilaa. Sen sijaan penkkiurheilulla tai kirkossa käynnillä ei ollut juuri vaikutusta. Konlaanin tutkimuksen väitteenä oli myös, että kulttuurinkuluttajat eläisivät pidempään kuin sitä harrastamattomat.”*⁶³⁵

Julkisuudessa on Konlaanin tutkimusta kohtaan esitetty kriittisiä kannanottoja kohderyhmien pienuuden ja tulosten tulkitsemisongelmien takia. On ihmetelty esimerkiksi sitä, miksi elokuvissa käyminen pidensi tutkittujen elämää, mutta teatterissa käyminen ei.⁶³⁶

Tieteellisessä kirjallisuudessa ei kulttuuriohjelmien vaikuttavuustutkimuksista tai seurantatutkimuksista ole yksiselitteistä tietoa, koska ne perustuvat eri asioihin. Kulttuuriohjelmien vaikutukset perustuvat ihmistieteisiin. Tutkittavien joukko on hyvin pieni, seurantaa ei ole lainkaan, vaan tulokset perustuvat kyselyihin. Kuten yleensäkin kävijätutkimuksissa, vain asiasta kiinnostuneet vastaavat niihin. Vastaukset perustuvat subjektiivisiin näkemyksiin, ko-

⁶³² Hyyppä 2013, 13.

⁶³³ Hyyppä 2013, 53.

⁶³⁴ Konlaan 2001.

⁶³⁵ Konlaan 2001, 50–57; YLE/terveys.

⁶³⁶ YLE/terveys.

kemuksiin ja tuntemuksiin.⁶³⁷ Hyypän mukaan kulttuuriohjelmien vaikutus voidaan tunnistaa elämyksinä ja tunteina, tosiasioina ja taulukoina, haaveina ja unelmina sekä historiallisena kokemuksena:

”Kulttuuriohjelmien vaikutusta kuvaavat tulokset voidaan jakaa neljään luokkaan: yksilöiden kokemiin muutoksiin, sosiaalisiin vaikutuksiin, taloudelliseen etuun ja koulutukselliseen edistymiseen. Ihmiset ilmoittivat saaneensa uusia ystävää, olevansa aikaisempaa onnellisempia, luovempia, luottavaisempia sekä saaneensa uutta oppia. Yksinäisyyden tunteet vähenivät ja itsetunto lisääntyi kulttuuriohjelmiin osallistuttaessa. Etenkin yhdessä musisointi koettiin vaikuttavaksi, ja erityisesti vanhat ihmiset korostivat musiikin myönteistä vaikutusta. Sosiaalinen muutos näkyi myös yhteisönsä kuulumisen tunteen vahvistumisena, yhteisöllisten taitojen lisääntymisenä ja kotipaikkaan sitoutumisena. Tunne johonkin kuulumisesta (sense of belonging) vahvistui. Yhdeksän kymmenestä ilmoitti sosiaalisen osallistumisensa lisääntyneen.”⁶³⁸

Senioriklubilaisia keskustelu taiteen hyvää tekevistä vaikutuksista kiinnosti siinä määrin, että halusimme kuulla aiheesta lisää alan asiantuntijalta, dosentti Seppo Seitsalolta. Hän on tehnyt pitkään valtakunnallisesti työtä sekä Ortonin sairaalassa, että taiteen terveyttä edistävän hankkeen parissa. Senioriklubilaiset saivat häneltä kutsun Ortonin sairaalaan, missä hän piti luennon sairaalan yhteiskunnallisesta toiminnasta taiteen edistämiseksi sairaalaympäristössä.

Seitsalon mukaan taiteen hyvää tekeviä vaikutuksia on vaikea tietysti mitata samalla tavalla kuin luonnontieteessä, missä voidaan sulkea muita riskitekijöitä taikka vaikuttavia tekijöitä pois, ja osoittaa jonkin tietyn tekijän vaikutus lopputulokseen. Taiteen vaikutusta koskevissa tutkimuksissa ei voida eristää ryhmää, jolle altistetaan taidetta, ja ryhmää, joka sitten ei saa nähdä taidetta. Lyhytaikaisia vaikutuksia on tutkittu Seitsalon mukaan paljon ja niillä on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia verenpaineeseen, pulssiin, ihmisruumiin omiin endorfiineihin, jotka ovat luonnon omia kipulääkkeitä:

”Laadullisia tutkimuksia on hyvin paljon ja ne ovat samansuuntaisia, että taiteella ja kulttuurilla on laajemmin ymmärrettynä positiivisia vaikutuksia työhyvinvointiin ja ihmisen kokemaan terveyteen. Ruotsissa oli 90-luvulla laaja tutkimus ja Norjassa on ollut laaja tutkimus ja nyt Suomessa on ilmestynyt vuosi sitten laaja epidemiologinen tutkimus – näissä on ollut kaiken kaikkiaan satoja tuhansia ihmisiä, joissa on tilastollisin keinoin pystytty osoittamaan yhdensuuntaisesti se, että taiteella ja kulttuurin harrastamisella on myönteisiä vaikutuksia, on itse koettuun terveyteen ja elämän laatuun ja näistä kun on tehty yhteenveto artikkeleita – dosentti Hyypä on arvioinut, että kulttuuriaktiivisille koituu kolme neljä lisävuotta verrattuna kulttuurisesti inaktiiviseen ihmiseen.”⁶³⁹

Kulttuuri on Seitsalon mukaan merkittävä kansanterveydellinen asia. Yllä mainituissa tutkimuksissa ovat teatterissa käynnit, musiikki ja ennen kaikkea taidemuseot ja taidegalleriat ymmärretty kulttuurin harrastuksena. Nykyisellään

⁶³⁷ Hyypä 2013, 121.

⁶³⁸ Hyypä 2013, 122.

⁶³⁹ Seitsalo 2015.

pystyttäisiin tutkimuksessa osoittamaan molekyyllitasolla ja kemiallisissa aivoainemuutoksissa taide-elämyksen vaikutuksia ja voitaisiin myös saada sieltä kautta tukea terveysvaikutuksiin. Ymmärrettävästi tämän tyyppinen tutkimus ei Seitsalon mukaan lääketeollisuutta kiinnosta. Toisaalta, kun puhutaan Ortonin tasoisesta sairaalasta, ihmisillä on mielikuva, että se on kovin tekninen, kylmä ja steriili ympäristö. Monet potilaat sairaalaan tullessa ovat huomanneet, että kun on taidetta ympärillä, niin se tekee rauhoittavan ja kodikkaan vaikutuksen.⁶⁴⁰

Suomessa on erilaisia aktiivisia senioriryhmiä ja eläkeläisten kattojärjestöjä, jotka huolehtivat senioreiden hyvinvoinnista. Suurin kattojärjestö on Eetu ry, johon kuuluu noin 300 000 jäsentä. Niiden sosiaalisena agendana on elämälaadun parantaminen ja eläkeläisten asioiden ajaminen. Toiminnan järjestämisestä vastaavat henkilöt tekevät hyvin pitkälti vapaaehtoistyötä ja heidän tehtävänä on ennen kaikkea ajaa eläkeläisten ja ikäihmisten taloudellisten ja sosiaalisten etuuksien ja oikeuksien parantamista. Eetu ry. antaa lausuntoja, julkaisee kannanottoja ja pitää yhteyttä keskeisiin päättäjä- ja vaikuttajatahoihin kuten Kelaan, eduskuntaan ja ministeriöihin, Eläketurvakeskukseen, Kuntaliittoon ja Työeläkevakuuttajat TELA:aan. Sillä on edustus merkittävimmissä eläkkeensaajien asioihin vaikuttavissa elimissä. Lisäksi EETU järjestää seminaareja ja toteuttaa ikääntyvien yhteiskunnallista osallisuutta tukevia hankkeita. Siihen kuuluvat kuusi eri järjestöä, jotka yhdessä muodostavat laajan verkoston. Eläkeliitto ry, Eläkeläiset ry, Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry, Kansallinen senioriliitto ry, Kristillinen Eläkeliitto ry ja Svenska pensionärsförbundet rf. muodostavat yhdessä merkittävän vaikuttamiskanavan. EETU-järjestöllä on ympäri Suomea yli 1 200 paikallisyhdistystä, 70 alueyhdistystä ja 300 000 henkilöjäsentä⁶⁴¹ Eetu ry:n toiminta on suunnattu laajoille joukoille edistämään yleistä ihmisoikeuksiin liittyvää yhteiskunnallista edunvalvontaa. He osallistuvat myös kulttuuriohjelmiin järjestämällä myös kulttuuriretkiä, luentoja, tapaamisia ja liikunnallista toimintaa.

Kuntien ylläpitämissä palvelukeskuksissa, kuten esimerkiksi Helsingin Kampin palvelukeskuksessa, tavoitteena on helpottaa ikäihmisten kohtaamisia niin ystäväpalvelun kuin hyvin monipuolisen toiminnan parissa. Osa seniori-klubilaisista kuuluu Kampin palvelukeskuksen kävijäkuntaan, mutta ei esimerkiksi edellä mainittuihin eläkeläisten etujärjestöihin. He käyttävät säännöllisesti Kampin palvelukeskuksen heille tarjoamia taidekursseja ja näyttelymahdollisuuksia.

Osa erilaisiin harrasteryhmiin kuuluvista henkilöistä asuu tuetuissa asuimuodoissa, kuten palvelutaloissa, mutta suurin kulttuuripalvelujen käyttäjäryhmä asuu kotona. Pirhosen tutkimus koskee erityisesti pitkäaikaishoidossa olevia, Etelä-Suomessa sijaitsevan kunnan ylläpitämää tehostetun palveluasumisen palvelutaloa. Aasukkaiden toimintakyky vaihteli suuresti, mutta yhteisenä tekijänä oli, ettei asuminen kotihoidon turvin onnistunut.⁶⁴² Miten ikäänty-

⁶⁴⁰ Seitsalo 2015.

⁶⁴¹ Eläkeläisliittojen etujärjestö Eetu ry.

⁶⁴² Pirhonen 2016, 120.

vän väestön asuminen kulttuurisesta näkökohdasta on järjestetty Suomessa, joka harvoin enää tuntee useamman sukupolven asumismuotoa? Kuinka arjen monimuotoinen jatkuvuus on huomioitu heidän elämässään?

Koen mielekkäänä tuoda esiin myös niitä tekijöitä, jotka liittyvät omatoimisen seniori-ikäisen kokemuksiin, jotka voivat viime kädessä olla syrjäyttäviä, vaikka ihminen kykenisi liikkumaan kodin ulkopuolella. Hyväkuntoisuuden määrittäminen on monimutkainen prosessi, kun kyseessä on aikuinen ihminen. Pirhosen tunnustamisen filosofian mukaan ihmisillä on hyvin erilaisia elämäntaakkaa ja kiinnostuksen kohteita eikä ole syytä olettaa, että toiminnat voisi jotenkin niputtaa iän perusteella. Tätä ajatusta tukee myös Liisa Niemisen ikäerottelua käsittelevä kannanotto, jossa hän viittaa iällä tarkoitettavan hyvin erilaisia asioita.⁶⁴³ Myös roolit vaihtelevat osallistujasta toimijaksi. Hyväkuntoisia senioreita käytetään sekä vapaaehtoistyössä että työtehtävissä. Minä näen seniorit myös elinikäisen oppimisen näkökulmasta, missä hyvä fyysinen kunto ei saisi olla oppimisen edellytys. Harrastukset tähtäävät juuri siihen, että siellä opitaan uusia taitoja:

”Ja että ei tarvita taidepajaa eikä tai tota välineitä, mutta totta kai, se on ollu suuri lahja meille. Täällä on ollu tällaset mahdollisuudet, sehän on ollu se, sellasii välineitä käyttää, tarvikkeita saada käyttöönsä, joita ei ois mahdollista lähteä itse ostamaan. Sit on oppinu ihan uusia taitoja. Se on ollu hirveen ilahduttavaa. Viel seitskyt vuotiaana voi oppia jotain ja innostua niinku tekemään esimerkiks tota se, mikä se oli, kun me tehtiin, mua naurattaa vieläkin, kun mä ajattelin sitä, kun me tehtiin heijastin nauhasta semmosii lumitähtiä tai mitähän virkkuukökerryksiä oli, mutta se oli niin hauskaa, kun se putoa meidän eteisestä käsinelaatikosta ja mun mies aina kysyy, et mikä tää on. Ja mä sanon, et se on mun heijastintähti, jonka mä oon itse virkannu. Se oli hakaneulalla mun takissa kiinni koko talven(aurua).⁶⁴⁴

10.2 Esimerkkejä senioreihin liittyvästä kulttuuritoiminnasta

Tampereella kulttuurikasvatusyksikkö Taiten museolehtorivoimin ja yhteistyössä eri museoiden, kuva-arkiston ja kokoelmayksikön kanssa tehdään Konkari-palvelua. Tampereen eri museoilla on senioripäiviä, joissa on opastuksia ja muuta senioreille suunnattua ohjelmaa. Ohjelmista mainittakoon Tampereen taidemuseon senioritiistait, Sara Hildénin taidemuseon taidetorstait, Museo-keskus Vapriikin ja Museo Milavidan senioriperjantait. Kaupungissa on järjestetty kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluja tukemaan ikäihmisten elämänlaatua. Osallistavaa kulttuuria tuotetaan kirjasto-, museo- ja kulttuuripalveluissa sekä Tampereen seudun työväenopistoissa, liikkumiseen kannustetaan liikuntapalveluissa. Keskeisiä arvoja ovat ikäihmisen kunnioitus, toiminnan saavutettavuus, yhteisöllisyys, positiivisuus, laatu ja vaikuttavuus. Useita kaupunkia,

⁶⁴³ Nieminen 2014, 76.

⁶⁴⁴ Pia 180515.

kuten erityisesti Jyväskylää ja Tamperetta, yhdistää kulttuuriluotsitoiminta, joka tarjoaa palvelujaan senioreiden lisäksi muille tukea tarvitseville. Kulttuuriluotsit ovat vapaaehtoisia, joita kuka tahansa voi tilata kaveriksi kulttuuri- ja taidetapahtumiin.

Tiedekeskus Heureka toi keväällä 2016 Saksasta Dialogi ajassa -näyttelyn Suomeen. Oppaiden alaikäraja oli 70 vuotta ja rekrytointiprosessi tehtiin nopealla aikataululla. Yli kuudestasadasta hakijasta valittiin kirjallisten hakemusten perusteella 150 henkilöä tarkempaa rekrytointia varten. Oppaaksi hakijat jaettiin kolmenkymmenen henkilön ryhmiin, joista kukin osallistui päivän kestävään rekrytointitilaisuuteen, jossa saksalaiset ja suomalaiset asiantuntijat arvioivat suorituksia. Hakijoiden joukosta valittiin lopullisesti 30 henkilöä, jotka koulutettiin vetämään ryhmiä määrättyjen teemojen puitteissa. Senioritoimintaamme osallistuneista miespuolisista henkilöistä puolisoni Ilari oli valittujen joukossa. Dialogi ajassa -näyttely käsitteli ikäsyrajintaa, vanhuutta ja ikääntymisprossia käsitteleviä ennakkoluuloja. Näyttelyllä haluttiin rohkaista etenkin nuorempia kävijöitä muuttamaan asenteitaan myönteiseksi ikääntymiselle, määrittämään omia käsityksiään vanhuudesta ja kannustaa yhteiskuntaa kantamaan vastuunsa huomioimalla kaikki sukupolvet. Näyttelyssä toteutetut ideat perustuvat näyttelyiden Dialogue in the Dark ja Casino for Communication konsepteihin. Dialogi ajassa - konsepti ja siihen liittyvät tavaramerkit ovat Dialogue Social Enterprise GmbH:n omaisuutta.⁶⁴⁵

Dialogi ajassa -näyttely käsitteli monipuolisesti ikääntymiseen liittyviä kysymyksiä vuoropuheluna yleisön kanssa. Tarinallisuuden lähtökohtana olivat omasta elämästä valitut kolme kuvaa; nuoruus, aikuisuus ja nykyhetki. Huolellisesti laadittu konsepti käsitteli vanhuutta ennakkoluulottomasti ja kokeellisesti. Kävijälle annettiin kokonaisvaltainen käsitys ikääntymiseen liittyvistä lieveilmiöistä, kuten reaktionopeudesta ja ketterydestä. Kuvien äärellä pidettyjen, toivottua vanhenemista koskevien keskustelujen jälkeen piti painaa mieleen puhelinautomaatin nopeatempoisia ohjeita elokuvalippuja tilattaessa tai osata annostella eriväriset pillerit pikasanelun mukaan. Fyysistä liikkumista testattiin jalkoihin ja käsiin lisätyillä painavilla lisävarusteilla. Yleisö sai kokeilla, miltä ikäihmisen liikkumisvaikeudet tuntuivat tai yhtäkkiä kierroksella saattoi joutua eläkkeelle ja istumaan ”eläkeläispenkillä”, kun muut jatkoivat näyttelykierrosta.

Tiedekeskus Heurekan senioriprojektissa oli samanlaisia leikkiin perustuvia toimintamalleja, joita on tehty aiemminkin Suomessa. Heurekan kaltainen seniorinäyttely oli KONE Oy:n tiloissa, seniori-ikäisen käyttäjän näkökulmasta toteutettu Senior Expo-näyttely. Aalto-yliopiston Taideteollinen korkeakoulu toteutti Extreme design-projektin yhteistyössä Teknillisen korkeakoulun ja TEKESin kanssa.⁶⁴⁶ Valitettavasti KONEen tukema projekti on unohdettu ilman, että siitä olisi jäänyt tarkkoja dokumentteja.⁶⁴⁷ Extreme design viittaa metodikehittelyn kokeellisuuteen: uudenlaista, luovan ajattelun yhdistämistä perinte-

⁶⁴⁵ Dialogi ajassa 12.9.2016 näyttelysuunnitelma oppaille.

⁶⁴⁶ 1.6.2008–31.5.2010.

⁶⁴⁷ Kajaanin AMK (2009) ja (2011) sekä KONEen tiloissa tehty seniorinäyttely Senior Expo.

sen muotoilusuunnittelun sijaan. Taidelähtöinen näyttely asetti Heureka-tarvoin ihmiset kohtaamaan asenteitaan, näkemään asioita uudella tavalla ja parantamaan kohtaamisen laatua yksilön, ryhmän ja organisaation tasolla. Näyttelyn konsepti perustui senioritaloista saatuihin käyttökokemuksiin eli asiakaskokemuksiin.⁶⁴⁸ *Asiakaskokemuksien huomioiminen* muokkaa ihmisten arkea paremmaksi ihmislähtöisellä, moniammatillisella tavalla. Senior Expossa esitetyt kysymykset liittyivät senioritalosta saatuihin tutkimustuloksiin. Näyttelyssä esitettiin provokatiivisia kysymyksiä, kuten: ”Kuka minä olen”. Teksti oli maalattu peiliin ja ihmiset saivat ottaa erilaisia naamioita ja tarkastella kuvaansa peilin kautta esimerkiksi vanhan miehen roolissa. Alla oli kysymys ”Pidänpö nyt bingosta?” Seinillä oli myös paljon erilaisia ”vanhoja valokuvia” eri hahmoista ja alla tutkimushenkilöiltä kerättyjä lainauksia. Ne koskivat seniori-ihmiseen liittyviä erilaisia arvoja, elämäntapaa ja yksilön tunnustamisen historiaa; ihmisten ikääntyessä⁶⁴⁹ heidän tarpeensa ja toiveensa eriytyvät aiempaa selkeämmin. Sitaatit olivat seuraavanlaiset:

”Verrattuna muihin asuinrakennuksiin, meillä on täällä tiivis yhteisö. Ihmiset kokoontuvat keskustelemaan klo 15-17 välisenä aikana ennen kuin Kauniit ja rohkeat alkavat”

”Syön kanttiinissa, jos siellä on kalaa, koska olen kasvissyöjä”

”On mukavaa, kun ihmiset auttavat toisiaan. Ihmiset käyttävät mukavia kotiasuja ja hengailevat ympäriinsä. Se on minusta hyvin kodikasta. Suosittelemme muuttamista ajoissa, ennen kuin on liian vanha ja väsynyt osallistuakseen. En halua olla yksin kovin paljon, vaikka jäin leskeksi jo neljä vuotta sitten”

”Olemme ainoat, jotka valittavat, mikäli jokin asia ei toimi. Emme valita valittamisen vuoksi, vaan ainoastaan, jotta saisimme informaatiota eteenpäin. Ihmiset pelkäävät täällä, että mikäli he valittavat, he joutuvat maksamaan. Heillä ei ole käsitystä siitä, kuka täällä vastaa kustannuksista ja kuka maksaa mistäkin.”

”Emme osallistu täällä järjestettyyn toimintaan. Meillä on paljon ystäviä tämän talon ulkopuolella sekä paljon tehtävää. On hyvä, että asumme täällä. Emme käytä täällä olevia palveluita ja ihmettelemme, kuinka paljon he nostavat vuokraa. Olisi parempi, että ne, jotka palveluja käyttävät, myös maksaisivat niistä.”

Koko näyttelyn yläkäsitteenä oli nostaa esiin *design empatia* (*design empathy*) siten, että graafisesti selkeä näyttelysuunnittelu oli helposti ymmärrettävissä ja tyylikkäästi esillä. Tekstien sisältö oli eettistä ja senioreiden elämään eläytynyttä kerrontaa. Yleisön oli mahdollista reflektoida ajatuksiaan esitettyihin teemoihin. Niitä olivat esimerkiksi 1) minä ja muut 2) esteettinen käytettävyyys 3) liikuminen 4) turvallisuuden tunne.⁶⁵⁰ Näyttelyn esillepano muistutti ajatusrakennelmaltaan Heureka-mallia.⁶⁵¹

⁶⁴⁸ Cookbook 2010.

⁶⁴⁹ Cookbook 2010.

⁶⁵⁰ Vaajakallio 2012, 143.

⁶⁵¹ Tiedote. Julkaistu: 17.01.2017 klo 13:55 Dialogi ajassa -näyttely kosketti ja muutti asenteita - ”Mahtaa olla sikamakeeta vanheta”, Heureka, suomalainen tiedekeskus.

Edellä mainitut näyttelyt ovat olleet konkreettisia herättäjiä avaamaan ikääntymiseen liittyviä fyysisiä rajoitteita, kuten reaktiokykyä ja lihaskunnan heikkenemistä. Ihmisen fyysisten voimavarojen väheneminen ei kuitenkaan merkitse psyykkisten tarpeiden vähenemistä. Suorastaan kliseeksi muodostunutta käsitystä vanhemmista akateemisista naisista kulttuuripalvelujen käyttäjinä on rummuttanut muun muassa Helsingin Sanomat. Lehti on luonut lähes yhtä vahvan mielikuvan kulttuurifriikistä kuin Gallen-Kallela aikoinaan Kalevalan hahmoista. Keski-ään ohittaneet kaupunkilaisnaiset täyttävät yleisen käsityksen mukaan oopperat, teatterit, baletit, taidemuseot, galleriat ja konserttisalit illasta toiseen, käyvät opintopiireissä ja seuraavat kaunokirjallisuutta.⁶⁵² Vuonna 2010 koko sivun sunnuntaiartikkeli on otsikoitu: ”Kulttuurifriikki elää pitkään” ja jatkaa, kuinka ikääntyvät naiset täyttävät teatterit, konsertit ja kirjallisuuspiirit. Lehden mukaan harrastaminen tuo iloa ja keskimäärin kolme elinvuotta lisää.⁶⁵³

Aukeaman keskellä on suuri kuva iloisesta ikäihmisestä Anneli Munckista ja hänen viikko-ohjelmastaan. Etsin artikkelista lähteitä väitteille, jossa kerrotaan kulttuurin lisäävän hyvinvoinnin tuntemuksia, edistävän terveyttä ja estävän dementoitumista. Asiaa on kirjoittajan mukaan tutkittu jo 1950-luvulta lähtien ja terveyden mittareina pidettyjen arvojen mittaamiseen. Artikkelin vilisee lääketieteellisiä perusteluja. Mozartin kuuntelu lisäsi koehenkilöillä aivojen oikean frontaalialueen ja vasemman temporoparietaalialueen yhteistoimintaa. Se puolestaan paransi tilaan ja aikaan liittyvää päättelykykyä. Klassisen musiikin kuuntelu psykoterapiaan yhdistettynä vaikuttaa artikkelin mukaan mielialaan myönteisesti ja laskee stressihormoni kortisolin eritystä vielä seitsemän viikkoa myöhemminkin.⁶⁵⁴

Artikkelissa viitataan jälleen ”Ruotsissa tehtyyn suureen tutkimukseen”, missä selvitettiin, miten kulttuurielämys voi aiheuttaa lääketieteellisesti mitattavia vaikutuksia: pulssi tihenee, hormonitasapaino muuttuu, stressi vähenee ja immuunijärjestelmä paranee. Ratkaisua on tutkimuksen mukaan etsitty jopa kromosomitasolta. Vähävirikkeinen ja eristynyt elämäntapa näkyy kromosomien päissä olevissa telomeereissä yhtä lailla kuin juopottelu, tupakointi tai vyötärölihavuus. Mitä nopeammin kromosomin vapaita päitä suojaavat telomeerit lyhenevät, sitä vähemmän soluilla on elinaikaa jäljellä. Tarkat lähteet puuttuvat ja artikkeli toisti sitä mitä jo pitkään oltu kirjoitettu aiemmin. Helsingin Sanomien artikkelissa mainitaan erilaisia tutkimuksia nimeämättä yhtään tutkijaa tai tutkimusta. Pohjoismaissa tehdyissä pitkissä seurantatutkimuksissa, joissa on seurattu tuhansien ihmisten kuolleisuutta, ovat tulokset hänen mukaansa kiistattomia. Kulttuurin himoharrastajat elävät pitempään kuin sohva-perunat.

Artikkelia varten haastateltu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen entinen ylilääkäri Markku T. Hyyppä arvioi, että sosiaalinen osallistuminen ja kulttuurin harrastaminen edistävät terveyttä ja pidentävät ikää tehokkaammin kuin

---

⁶⁵² Snellman 2010, D4.

⁶⁵³ Snellman 2010, D4.

⁶⁵⁴ Snellman 2010, D4.

liikunta, laihduttaminen tai tupakoinnin lopettaminen. Hyypä ei etsisi syitä lääketieteen sirpaletiedoista, vaan hän painottaa sosiaalisuutta ja myönteistä asennetta yleensäkin harrastustoimintaa, ei pelkästään kulttuuriharrastukseen. Ihminen voi yleensä paremmin muiden joukossa. Kuuluminen saman mielisten joukkoon ja yhteisöön lisää Hyypän mukaan myös fyysistä hyvinvointia. Hänen mukaansa jopa banaanikärpäsellä on sosiaalinen geeni. Jos se tuhotaan, kärpänen kuolee.⁶⁵⁵ Klubilaisten ylpeydenaiheita ovat olleet kuuluminen erityisryhmään, jolla on erityisoikeudet, kuten esimerkiksi liikkua Koffin hevosilla maalaamaan maisemia.

”Olihan se aika erikoinen juttu. Kopisteltiin tuossa mennä ja ihmiset katteli ja vilkutteli auton ikkunasta ja huuteli, vaikei se ollu pitkä matka. Mä oon kertonut meidän nuorille, niin tyttäret sanoo, et mihin se mejän mutsi taas menee, mitä se voi olla.”⁶⁵⁶

10.3 Osallistava seniorityö hyvinvoinnin edistäjänä

Museomaailma kamppailee taloutensa kanssa, eläkeläisten määrä kasvaa ja museoilta odotetaan yhteiskunnallista panostusta yleisötyön kehittämiseen. Kyse on hyvin pitkälti arvopohjasta; muutammeko taloudellisen hyödyn näkökulman asiakasarvoksi sekä muuttuuko asenteemme palvelujen tuottamiseen ihmisen eläköidyttyä. Kulttuurilaitokset voivat senioritoiminnalla saavuttaa lisäarvoa.

Minkälaisessa roolissa seniori näkee itsensä museokävijänä? Kokeeko hän itsensä asiakkaaksi, museovieraaksi vai mahdollisesti luo oman kiinteän suhteen oppijana tai tutkijana? Museokävijä erityisesti seniori-ikäisenä kykenee arvioimaan näkemäänsä ja oppimaansa elämänkokemuksensa valossa ja tulkitsemaan asioita niiden pohjalta. Näitä katson olevan tiedollinen, esteettinen, sosiaalinen ja moraalinen ulottuvuus.

Tiedollinen ulottuvuus liittyy informatiivisuuteen ja oppimiseen. Esteettinen kokemus saattaa museorakennuksessa liittyä niin ympäristöönkin kuin yksittäiseen teokseen tai omaan tekemiseen. Sosiaalinen kanssakäyminen klubilaisten ja henkilökunnan kanssa saattaa tuoda pitkäaikaista iloa ja tyydytystä elämään. Moraalinen puoli on ehkä kiinnostavin ja monimutkaisin asia. Museon kannalta siihen liittyvät ne puitteet, mitkä senioreille halutaan myöntää: paikka ja toiminnallinen viitekehys. Minkä roolin seniori saa, onko hän kokija vai myös tekijä? Jari Pirhonen on väitöskirjassaan viitannut Corey M. Abramsonin (2015) etnografiseen tutkimukseen.⁶⁵⁷ Sen mukaan vanhojen ihmisten vallinnanmahdollisuuksiin vaikuttavat palvelujärjestelmän lisäksi sekä heidän fyysinen asuinympäristönsä että sosiaalisen verkoston määrä ja ennen kaikkea laatu. Abramson kuvaa vanhojen ihmisten jokapäiväistä elämää pelin metaforan kautta. Pelissä parhaiten pärjäävät ne, joilla on ympärillään ihmisen omia

⁶⁵⁵ Snellman 2010, D4.

⁶⁵⁶ Auli 060409.

⁶⁵⁷ Pirhonen 2017. Abrahamsonin teoksen nimi on *The end of game*.

valinnanmahdollisuuksia ylläpitävä joukkue. Tällä viitataan Baumanin julkisten representaatioiden esimerkkeihin, joissa erilaiset ulkopuolelta tulevat normit määrittelevät ryhmän normeja ja siten muokkaavat yleistä asennetta.⁶⁵⁸ Ulkopuoliset normit voivat olla käsitykset isovanhemmudesta ja sen asettamista hoitotakuista, harrastuksen lajityypistä ja sen statuksesta sekä fyysisen että psyykkisen kunnon vaatimukset osallistumiselle.

Pirhonen on tuonut esille, kuinka yhteiskunnan ihmiselle antama arvostus perustuu pitkälti hyötynäkökohtaan. Hänen mukaansa ikääntyminen syyllistää ihmisiä. Ihminen hyväksytään kansalaiseksi, ja sen myötä oikeutetuksi yhteiskunnassa tuotettuun hyvään, kun hän itse osallistuu tuottavaan työhön. Ulkopuolinen on puolestaan se, joka ei ole palkkatyöhön kykenevä ja on yhteiskunnasta täysin riippuvainen. Tähän ryhmään lukeutuvat myös vanhat ihmiset.⁶⁵⁹ Tähän asiaan entinen Stakesin pääjohtaja ja professori Vappu Taipale on ottanut hauskaasti kantaa Helsingin Sanomissa – artikkeli on otsikoitu Lettumestari ja uramummo. Hän kritisoi Suomessa vallassa olevaa syyllistävästä sävyä, jossa julkisessa keskustelussa vanhat ihmiset leimataan taakaksi, eläkepommiksi tai kestävyysvajeeksi. Hän luonnehtii mummoja yhteiskunnan jatkuvuutta ylläpitäväksi voimaksi, ei suinkaan kestävyysvajeeksi vaan kestävyysden takeeksi! Hänen mukaansa mummoja tarvitaan, sillä monien lasten vanhemmat ovat riistettyä proletariaattia – tietotyöläisiä, jotka tekevät työtä missä vain ja milloin vain. Tässä yhteydessä ei mainita erikseen vaareja, koska kirjoitus on tarkoituksellisesti käsitelty naisnäkökulmasta, vaikka aihe koskettaa ikääntyvää työelämästä siirtynyttä väestöä kokonaisuudessaan. Hän jatkaa:

”Me hyöät mummot tuotamme aikaa. Tuotamme aikaa sekä sille nuorelle parille, äidille tai isälle, että lapselle, joka tarvitsee ajan, jakamattoman huomion ja kannustuksen. Me tuotamme myös hellyyttä, kosketusta ja hyvinvointia.”

Taipale viittaa myös rakenteelliseen ikäsyrrjintään, kuten mielipidekyselyihin, joissa 75-vuotiaiden mielipiteitä ei usein selvitetä lainkaan. Hän vahvistaa myös seniorihaastatteluisia ilmi tulleen asian:

”Ikäsyrrjintä voi olla henkistä, tunnepitoista ja sosiaalista syrjintää. Vanhat naiset jäävät näkymättömiksi, heitä ei huomata tai katsota.”⁶⁶⁰

Panostamalla senioreille palveluja yhteiskuntamme arvostaa ja tunnustaa mahdollisia muitakin kuin taloudellisia hyötyjä. On sekä seniorityötä toteuttavaa toimintaa että senioreille kohdistuvaa ammattimaista työtä. Hyvin vähän käytetään kuitenkin seniori-ikäisen työelämän asiantuntemusta hyväksi eläkkeelle jäämisen jälkeen. On monia ammatteja, kuten taiteellisella ja akateemisella alalla, joissa työ jatkuu hyvinkin pitkään yli eläkeiän. Virkakauden päätyminen tunnustetaan, kun virkanimikkeiden perään, mikäli yliopiston kanssa niin on sovittu, laitetaan emeritus tai emerita (”täysin palvellut”). On muitakin tunnustamisen tapoja, jossa ihmisen monipuolinen ammattitaito ja hiljainen tieto otetaan käyttöön. Luonnollinen ikääntyminen saattaa viedä voimavaroja kokopäi-

⁶⁵⁸ Pirhonen 2016, 256

⁶⁵⁹ Pirhonen 2016, 268; Craig 2004.

⁶⁶⁰ HS Lauantai 13.5.2017, D10-11.

väiseltä työltä. Työn väheneminen saattaa tuoda tuoda uusia sisältöjä elämään, jolloin työelämästä siirtyminen voi tapahtua asteittain tai työ muuttua jopa free lancer -työksi.

Suomessa senioreille tuotettuja, museolehtorivoimin seniorityöhön keskittyviä museotahoja on alkanut olla enenevässä määrin. Taide- ja kulttuurihistoriallisesti painottuneet instituutiot ovat perinteisesti tehneet yleisötyötään hyvin erilaisista lähtökohdista. Digitalisaatio on mullistanut vanhoja kaavoja yleisösuhteessa, mutta samalla yhtenäistänyt museoiden välisiä työskentelytapoja erilaisen tietokantojen ja alennuskorttien muodossa. Museoalalla on pystytty kaiken muun teoksiin liittyvien tallennusohjelmien lisäksi luomaan ja kehittämään erilaisia yleisölle suunnattuja palveluita saavutettavuusnäkökulmista muun muassa valtakunnallisesti toimivalla Kulttuuria kaikille-palvelun välityksellä. Painopiste on perinteisesti ollut näyttelyjen ja tutkimusaineistojen tuotannossa ja vasta yhteiskunnan rakenteiden muuttuessa yleisön ja museon suhde on muuttunut interaktiivisemmaksi, yleisön ääntä kuuntelevammaksi. Seuraavassa esittelen muutamia esimerkkejä pitkäjänteisestä, aikuisväestölle suunnatusta yleisötyöstä.⁶⁶¹

Porissa on taidemuseon seniorityö kestänyt jo vuosia eri yksiköissä. Satakunnan museo on vuonna 1888 perustettu kulttuurihistoriallinen maakuntamuseo, johon kuuluu lisäksi muita yksiköitä, kuten Luontotalo Arkki, Rosenlew-museo sekä Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmanin talo. Senioreiden vakio-ohjelmistoon ovat kuuluneet luennot, opastukset ja seniori-iltapäivät. Viimeksi mainittuun on lisätty muistelua ja lapsi-isovanhempi-tapaamisia. Avarampi museo aikuisille-teoksessa on kuvattu myös yhteistyötä paikallisen sairaalan kanssa. Tutustuminen olosuhteisiin vahvistaa Pirhosen näkemystä, että virikkeellisen toiminnan järjestämiseksi tarvitaan henkilökunnan lisäksi apua myös ulkopuolisilta, kuten tässä tapauksessa omaisilta. Museo kohdisti toiminnan sairaalassa olevien potilaiden omaisille, koska monet käytännön esteet haittasivat tiedon saavuttamista oikeille kohderyhmille.⁶⁶² Porin taidemuseossa senioreiden suunnistus nykytaiteeseen on peruspalvelu, maksuton näyttelyesittely kerran jokaiseen näyttelyyn sekä muita työpajoja ja tapahtumia näyttelyiden teemoista ja ajankohtaisista asioista ammentaen. Pedagoginen yksikkö suunnittelee senioriohjelman kevät- ja syyskaudeksi yhteistyössä kokoelmapalveluyksikön kanssa. Henkilökunta on ollut vahvasti mukana kehittämässä toimintaa. Sisältöä suunnitellut työryhmä on seurannut aktiivisesti yhteiskunnallista keskustelua ja vaikuttanut ohjelman rakenteeseen. Kahvihetket ovat olleet tapaamisissa osa ohjelmaa.

Ammatillisin voimin on toteutettu myös Espoon kaupunginmuseon Senioreitten historialliset iltapäivät, jotka ovat kasvattaneet suosiotaan niin, että tilat ovat käyneet ahtaaksi. Toiminta muistuttaa Siffin senioriklubia. Aiheet ja sisältö ovat kiinnostavasti rakennettu.⁶⁶³

Lappeenrannassa museot ovat olleet asiakaslähtöisiä ja aloittaneet muun muassa museomummo- ja vaaritoiminnan. Siihen on kuulunut perinnekasva-

⁶⁶¹ Hankkeesta tarkemmin *Avarampi museo aikuisille-teoksessa*. Kinanen ym. (toim.) 2012, 50-77.

⁶⁶² Kivimäki 2012, 50-51.

⁶⁶³ Espoon kaupunginmuseo 2018.

tusta, osallistumista museon ”vertaisihmettelyyn”, keskusteluopastuksiin sekä avustaminen työpajoissa.⁶⁶⁴

Merikeskus Vellamon museoiden lehtorit ja paikallinen muistiyhdistys järjestävät keväisin ja syksyisin avoimia muistelutapahtumia vanhustenhuollon osallistuessa kuluihin. ”Virtaa Vellamosta” on avoin ja maksuton keskustelu- ja muisteluryhmä, joka kokoontuu Vellamon opetustiloissa museoiden henkilökunnan ja muistiluotsityöntekijä Paula Tommolan johdolla. Välillä lauletaan, välillä kahvitellaan ja aina keskustellaan.

10.4 Vapaaehtoistyö kulttuurilaitoksissa

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2018 valmistuneessa museopoliittisessa ohjelmassa 2030 todetaan, että vapaaehtoistoiminnan merkitys ammatillisissa museoissa kasvaa. Museot kehittävät aktiivisesti vapaaehtois- tai ystävätoiminnasta kiinnostuneille mielekkäitä osallistumisväyliä sekä kehittävät ja jakavat vapaaehtoistoiminnan hyviä käytäntöjä.⁶⁶⁵

Suomessa vapaaehtoistyö on hyvin aktiivista erilaisten harrastuspiirien yhteydessä. Eri alojen ammattilaiset haluavat jatkaa työtään vetämällä ikätovereitaan mukaan toimintaan. Haastattelujen perusteella myös seniorit ovat erilaisessa järjestötoiminnassa sekä tehneet myös hoivatyötä omaistensa parissa. Perheen auttaminen elämän eri vaiheissa kuuluu lähes jokaisen elämään. Työ ja toiminta ovat osa elämää:

*”Tilastokeskuksen julkaisussa **Työn hiipuvat rajat** pohditaan työn eri lajeja ja sitä, miten palkkatyö, yrittäminen, kotitaloustyö, epävirallinen hoivatyö, harrastukset ja vapaaehtoistoiminta vaihtelevat elämänvaiheen mukaan ja yhteiskunnan muuttuessa. Artikkelit perustuvat muun muassa Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimukseen 1999–2000 ja vapaa-aikatutkimukseen 2002.*

Eläkeläisistä 38 % oli auttanut sukulaista, ystävää tai naapurua haastattelua edeltäneiden neljän viikon aikana. Naiset auttoivat lastensa perheitä, miehet useammin naapureita ja ystäviä. Lastenhoito oli tavallisin avun muoto.

Joka neljäs 65–74-vuotias oli hoitanut ainakin kerran toisen perheen lapsia viimeisten neljän viikon aikana. Yli 75-vuotiaista 23 prosenttia oli auttanut kuu-kauden aikana sukulaisia, tuttavvia tai naapureita.”⁶⁶⁶

Ilmassa on ollut jo vuosia kysymys, voisiko senioreita käyttää museon apuna vapaaehtoistyössä. Tuottaisiko se asiakasarvoa yleisöä osallistavalla toiminnallaan tai edistäisikö se senioreiden hyvinvointia hyödyntämällä heidän osaamistaan? Maailmalla museoiden toiminta perustuu hyvin paljon seniori-ikäisten vapaaehtoistyöhön riippumatta museon luonteesta. Meillä Suomessa vanhempi taide koetaan usein arvokkaana ja pedagogisesti raskaana, mitä on osaltaan pi-

⁶⁶⁴ Taipale ym. 2012, 109.

⁶⁶⁵ Mattila 2018, 15–16.

⁶⁶⁶ Koistinen 2009.

detty myös rajoittavana tekijänä vapaaehtoistyön malleja mietittäessä. Vanhan taiteen problematiikka on tullut esille esimerkiksi niin museo-oppaita rekrytoitaessa kuin taidepajasijaisten etsinnässä. Epäröintiä aiheuttavat eniten muotokuvien ajallinen ulottuvuus, niiden lukuisuus sekä museoyleisön mahdollinen asiantuntijuus. Kansallisgalleriassa on ajoittain otettu esille vapaaehtoistyön mahdollisuus niin yleisellä tasolla kuin senioriklubitoiminnassa. Yleisötyön kehittämismahdollisuuksia ja rajoituksia vapaaehtoistyön puitteissa on pohdittu niin kauan kuin toimintaa on ollut olemassa.

Onko museon toimintakulttuurissa joitain yleisempiä toimintamalleja, jotka voisivat rakentaa siltoja ammatillisen henkilökunnan, seniori-ikäisten ja vapaaehtoistyön välillä? Museologian näkökulmasta tarkastelen museoorganisaatiota taidelähtöisten palvelujen tarjoajana. Työväenmuseo Werstaan museonjohtaja Kalle Kallio, lainaa Kulttuuri kannattaa julkaisussaan turkulaista museologia Solveig Sjöberg-Pietarista, joka arvioi 1990-luvun lopulla, miten museoissa on kolme toistaan seuraavaa sukupolvea: kerääjät, säilyttäjät ja välittäjät. Näillä sukupolvilla voi katsoa olevan myös erilainen suhde museonystäviin ja vapaaehtoiisiin. Kerääjät ovat luoneet museon kokoelman yhteistyössä vapaaehtoisten ja muiden museoharrastajien kanssa. Ensimmäiset ammatillisen koulutuksen saaneet ovat yleensä olleet säilyttäjiä. Heidän aikanaan vapaaehtoisten merkitys on vähentynyt ja museot ovat etääntyneet harrastajista painopisteen siirryttyä kokoelmiin ja niiden tieteellisesti ja ammatillisesti korkeatasoiseen hoitoon. Heitä ovat puolestaan seuranneet välittäjät, joiden aikana huomio on palannut yleisöön ja samalla myös suhtautuminen vapaaehtoiisiin on alkanut muuttua avoimeksi.⁶⁶⁷

Puhtaasti vapaaehtoisuuteen perustuva työnteko onnistuu monissa museoissa, mutta Sinebrychoffin taidemuseossa se on koettu haasteellisena erityisesti eettisyyden, lainsäädännön ja turvallisuuden kannalta, sillä teokset ovat kansainvälisenkin mittapuun mukaan hyvin arvokkaita. Näyttelysopimuksiin saattaa liittyä tarkkoja määräyksiä, missä tiloissa liikkuminen on säädeltyä. Vapaaehtoisten henkilöiden sitouttaminen määrättyihin tehtäviin vaatisi koulutusta ja tulisi olla myös eettisesti perusteltua. Vapaaehtoistyön määrittely tulisi olla aukotonta: kuuluuko toimintaan palkkio esimerkiksi kahvin tai ruokailun muodossa? Voiko vapaaehtoistyöntekijää edellyttää sitoutumaan henkilökunnan tavoin ilman palkkaa määrättyihin tehtäviin? Millainen on pelin henki – miten vapaaehtoistyöntekijät huomioidaan arvostettuina ihmisinä ja työnsuorittajina? Ennen kuin Kansallisgalleria pystyy ratkaisemaan edellä mainitut kysymykset, on ollut luontevampaa lähteä kehittämään museon senioritoimintaa niistä museotyön arjen lähtökohdista, jotka ovat olleet realistisia oman ja kollegoiden työn näkökulmasta.

Esittelen aluksi muutamia esimerkkejä museoammatillisesti hoidetuista senioripalveluista. Joissakin tapauksissa ammatilliseen toimintaan on yhdistetty erilaista vapaaehtoisten luotsitoimintaa. Pääkaupunkiseudulla Museokamat ovat vapaaehtoisväkeä, jotka toimivat monin eri tavoin museoiden tukiryhmänä osallistumalla ohjelmien suunnitteluun ja tuomalla museoon uusia yleisöjä.

⁶⁶⁷ Rissanen (toim.) ja muut 2016.; Sjöberg-Pietarinen 2004, 6–13.

Vapaaehtoistyöhön liittyvä luotsitoiminta on levinnyt eri puolille maata yli kahdellekymmenelle paikkakunnalle. Vaikka kyseessä oli alun perin muu kuin senioritoiminta, kattaa luotsitoiminta nykyään myös erilaiset senioritoiminnat, kuten lukupiirit vanhusten parissa tai veteraanitapahtumat.⁶⁶⁸

Suomessa hyvänä ja organisoituneena mallina vapaaehtoistyöstä voi mainita Työväenmuseo Werstaalla toimivan vapaaehtoisryhmän nimeltään Museo-sakki. Museon näkökulmasta he ovat kanta-asiakkaita, joille tarjotaan mahdollisuus osallistua suomalaisen työväenperinnön hoitoon. He voivat kiinnostuksensa mukaan tehdä töitä esimerkiksi kokoelmien parissa, olla mukana toteuttamassa näyttelyitä tai osallistua tapahtumatoimintaan.⁶⁶⁹

Vuonna 2017 ilmestynyt Kulttuuri kantaa – 10 vuotta kulttuuriluotsitoimintaa kuvaa perusteellisesti Suomessa harjoitettua taideinstituutioiden ja vapaaehtoisten yhteistyötä. Luotsitoiminnan mallissa kulttuuri ja taide ovat vuorovaikutusvälineitä, laajentavat näkemystä ja monipuolistavat elämää. Tämä edellyttää jatkuvaa toimintatapojen kehittämistä sekä kulttuurilaitoksissa että kulttuurielämässä ylipäättänsä.⁶⁷⁰ Kulttuuriluotsit tekevät vapaaehtoistyötä osallistumalla museoiden järjestämään näyttelytoimintaan.

Jyväskylän museolehtori Sirpa Turpeisen mukaan senioritoiminta alkoi sauvakävelystä. Turpeinen osallistui vuonna 2005 vertaisliikunnanohjaajan koulutukseen, missä oman liikkumismotivaation lisäksi sitouduttiin vetämään sauvakävelyryhmiä. Aiemmat museoprojektit 2000-luvun alussa olivat liittyneet saavutettavuuteen, joiden tavoitteena oli madaltaa kynnystä tulla museoihin, edistää museopalveluiden saavutettavuutta sekä lisätä tilojen esteettömyyttä. Turpeisen kokemus oli, etteivät erityisryhmät käyttäneet museoiden palveluita yhtään sen enempää, vaikka miten olisi panostettu saavutettavuuteen tai sen markkinointiin. Vasta vuonna 2006 alkanut Turpeisen ideoima hanke vammaisyhteisöjen kulttuuritoiminnasta ja kulttuurin saavutettavuuden edistämisestä sai aikaan liikettä. Hän haki valtioneuvostusta opetusministeriöstä perusteina, että ” luotseiksi koulutetaan vammaisia ja heidän omaisiaan sekä vammaisneuvostoissa, järjestöissä, kulttuuri-, sosiaaliala- ja terveydenhuollon oppilaitoksissa ja palvelutaloissa, asukas- ja kyläyhdistyksissä sekä vapaaehtoistoiminnan keskus Vaparin ystäväpalvelussa toimivia henkilöitä.”⁶⁷¹

Ensimmäiselle kurssille osallistui 32 tulevaa luotsia, jotka museoharjoittelun päätteeksi osallistuivat suureen päätösseminaariin, johon osallistui viitisenkymmentä henkilöä. Opiskelijoiden lisäksi mukana oli koulutuksen järjestäjiä, museonjohtajia, kulttuuritoimen ja vammaisjärjestöjen edustajia sekä muita museoiden yhteistyökumppaneita. Kokemukset koulutuksesta sekä opiskelijoiden positiivinen palaute rohkaisivat jatkamaan toimintaa. Toiminnan suosio yllätti ja jatkokoulutuksen myötä luotsit jakautuivat oman valintansa mukaan eri museoihin tai muiden taidelajien, kuten kirjallisuuden, tanssin ja teatterin pariin. Jyväskyläläisistä luotseista 61 % on eläkeläisiä, 92% naisia ja heidän ensisijainen kiinnostuksen kohteensa luotsaamisessa on kulttuurista nauttiminen ja

⁶⁶⁸ Rissanen (toim.) ja muut 2016.

⁶⁶⁹ Työväenmuseo Werstas 2018.

⁶⁷⁰ Rissanen (toim.) ja muut 2016.

⁶⁷¹ Rissanen (toim.) ja muut 2016.

hyvinvointi. He ovat kiinnostuneita kehittämään itseään jatkokouluttamalla ja ovat myös tehneet omia kehitysehdotuksiaan pariluotsauksesta ja keskustele- van kuvantarkastelun kehittämisestä.⁶⁷²

Kansallisgallerian henkilöstön kansainvälinen liikkuvuus on tuonut kes- kusteluun kiinnostavia esimerkkejä uusien toimintatapojen mahdollisuuksista osallistaa museokävijöitä. Tuorein kansainvälinen jalkautuminen kansainväli- seen museomaailmaan oli Ateneumin museolehtori Erica Othmanin työharjoit- telu Rijksmuseumissa syksyllä 2018. Omat opintomatkan olen tehnyt Yhdys- valtoihin, Hollantiin ja Iso-Britanniaan. Rijksmuseumin lisäksi olen kahdella eri tutustumiskäynnillä tutustunut Lontoon British Museumin ja Victoria Albert Museumin⁶⁷³ sekä Oxfordin Ashmolean Museumin⁶⁷⁴ yleisö- ja vapaaehtoistyön järjestelyihin haastatteleamalla yleisötyöstä vastaavia henkilöitä.

Pääsin tutustumaan yhdysvaltalaisiin vapaaehtoistyön käytäntöihin Mu- seoliiton ja Opetusministeriön stipendin turvin. Haastattelin New Yorkin ”par- haana pedagogina” palkittua Metropolitanin taidemuseon museolehtori Wil- liam Crow’ta sekä Washington D.C:n Museum of Women in Arts museolehtori Deborah Gastonia vapaaehtoistyön toteuttamisesta. Esiin nousi kaksi vapaaeh- toistyöhön liittyvää velvoitetta museon taholta. Ensimmäinen kysymys koski koulutusta: millaista koulutusta tarvitaan, miten se järjestään ja kuinka pitkä sen täytyisi olla? Yhdysvalloissa American Museum of Women in Arts, Ameri- can Museum of Natural History ja Metropolitan Museum muiden muassa kou- luttivat säännöllisesti vapaaehtoisia erilaisiin työtehtäviin pätevyyden ja sovel- tuvuuden mukaan. Vapaaehtoisiksi ei päässyt kuka tahansa, vaan heidän toi- miaan seurattiin systemaattisesti eri testein. Yleisötyöryhmä vastasi vuoden kestävästä koulutuksesta. Opetusta oli kerran viikossa lukuun ottamatta loma- kausia, ja siihen osallistuminen oli pakollista. Koulutusjakson jälkeen sai aloit- taa työt, joita olivat opastukset, salivalvonta, hissi- ja aulahenkilökunnan tehtä- vät. Crow näki vapaaehtoisten kouluttamisen pitkän linjan sitouttamisena. ME- Tissä pidettiin vapaaehtoisille pääsykokeet ennen yleisötyöhön siirtymistä. Niin New Yorkissa kuin Washington DC:n museoissa oli runsaasti iäkkäitä vapaaeh- toistyöntekijöitä museon eri toimintaympäristöissä, kuten esimerkiksi infopis- teissä. Osassa museoita oli vapaaehtoistyöntekijöiden opaskirjasessa lähes val- miiksi kirjoitetut vuorosanat eri kysymyksiin ja tilanteisiin.

Toinen laaja kysymys oli, mitä tehtäviä vapaaehtoiset saattoivat tehdä museoympäristössä? Siihen vaikuttivat koulutustausta, kielitaito ja ikäkysy- mykset. Varainkeruuseen osallistuneet lahjoittajat olivat Gastonin mukaan kes- keisessä roolissa. He saivat opastaa ja pitää luentoja ja olivat sitoutuneita muse- on toimintaan. Yleisesti todettiin, että motivaatio osallistua pyydettyihin tehtä- viin oli korkea. Museon kannalta haasteellisinta oli määritellä, milloin vapaaeh- toistyöntekijän olisi hyvä luopua tehtävästä toimintakyvyn heiketessä siinä määrin, että sovituista tehtävistä ei suoriuduta tai toisaalta haluttuun tehtävään ei ole riittävää pätevyyttä. Mitään senioriklubin kaltaista museon tai vapaaeh-

⁶⁷² Rissanen (toim.) ja muut 2016, 2-3.

⁶⁷³ Museopedagoginen yhdistys Pedaalin matka Lontooseen.

⁶⁷⁴ Yksityinen tapaaminen Jo Ricen kanssa, Ashley Museum, Oxford 2016.

toisten järjestämää kokoontumiseen perustuvaa toimintaa ei kyseisissä museo-kohteissa haastateltavien mukaan ollut.

Asiakaspalvelutiskit toimivat niin New Yorkin kuin Washington D.C.:ssa lähinnä vapaaehtoisten voimin. Sovitun tapaamisen onnistuminen riippui siitä, kuinka hyvin itse olit perillä museon koordinaateista. Saadakseen hyvää palvelua, oli syytä olla mukana sovittuun tapaamiseen liittyvät riittävät esitiedot, kuten tapaamisesta sovitun henkilön toiminimike, puhelinnumero ja osasto. Muutoin saattoi joutua odottamaan kohtuullisen kauan saadakseen sovitun tapaamisen toteutetuksi. Suurissa taideinstituutioissa yhteys vapaaehtoistyöntekijöiden ja suurilukuisen vakiohenkilökunnan välillä oli melko hataraa. Vakituksia työntekijöitä ei tunnettu, vapaaehtoistyöntekijät eivät välttämättä olleet selvillä päivän oheisohjelmista tai niiden aikatauluista, mutta vapaaehtoisten työntekijöiden työpanos oli kuitenkin riittävän hyvää, jotta heidät hyväksyttiin asiakaspalvelijoiksi. Yleisvaikutelma oli, että joissain tehtävissä saattoi olla hyvinkin iäkkäitä, melko huonokuntoisia ja haurailta vaikuttavia ihmisiä, mutta jotka olivat silti hyvin innokkaita ja tyytyväisiä tehtäviinsä. Monissa asiakaspalvelupisteissä, kuten Oxfordissa, Washington D.C.:ssa ja New Yorkin museoissa, vapaaehtoistyöntekijöitä tuntui olevan samassa työvuorossa aika runsaasti, ja heillä vaikutti olevan hauskaa keskenään. Museon tarjoama vapaaehtoistyö toi selkeästi sisältöä ja yhteisöllisyyttä eläkkeellä oleville henkilöille. Jyväskylän yliopisto järjestää senioreille Ikääntyvien yliopistossa luentoja ja toimintaa, jotka vastaavat niitä tavoitteita, jotka kuuluvat laadukkaaseen seniorityöhön:

”Ikääntyvien yliopisto on tietoa etsivien, yhteiskunnan ja yhteisön sekä itsensä kehittämistä kiinnostuneiden kohtaamispaikka. Ikääntyvien yliopistotoimintaan voi osallistua pohjakoulutuksesta, aiemmasta ammatista tai harrastuksista riippumatta eikä ikärajojakaan tunneta. Toiminta on avointa kaikille.”⁶⁷⁵

Olen halunnut kuvata tarkemmin edellä mainittuja esimerkkejä, koska näen Sinebryhoffin taidemuseossa mahdollisuuksia tarjota senioreille osallistavaa toimintaa. Edellä kuvatut esimerkit ovat hyviä malleja sikäli, että kaikissa niissä toiminta on suunniteltu museon henkilökunnan aloitteesta. Sinebryhoffin taidemuseo ja museon toimintatavat ovat tulleet senioreille tutuksi, ja monipuolisen oheisohjelmiston avulla on museo luonut heidän kanssaan vakituisen kävijäsuhteen. Onko mahdollista nostaa seniorisuhde uudelle tasolle? Klubilaiset ovat tähän mennessä osallistuneet esimerkiksi Michelangelo-näyttelyn aikana toimintaan olemalla piirustusmalleina. Yleisö sai piirtää heistä croquispiirroksia, jolloin seniorit olivat pukeutuneina historiallisiin asuihin.

⁶⁷⁵ Jyväskylän kesäyliopisto 2018.

10.5 Seniorit julkisena representaationa

Olen edellä tuonut esiin professori Antti Eskolan tavan kerätä lehtiartikkeleita muistuttamaan moraalisisista arvoista; hän tallensi kaikki vanhuutta käsittelevät kauhukertomukset muistutuksena ihmisarvon tärkeydestä. Olen myös kiinnittänyt huomiota lehtiartikkeleista muodostuviin 'jatkokertomuksiin' joissa tavalla tai toisella käsiteltiin enemmänkin ikäihmisten aktiivisuuteen ja toiminnallisuuteen liittyviä esimerkkejä eri yhteyksissä. Esittelen seuraavassa joukon lehtiartikkeleiden esimerkkejä, joiden sisältöä voisi kuvata kahdella tavalla. Ensinnäkin niissä on selkeä viesti toimijoille: kuunnelkaa, välittäkää ja toimikaa seniorin hyväksi! Seniori-ihminen on arvokas, eläkkeensä ja ihmisarvonsa ansainnut henkilö, jolle täytyy tarjota monimuotoisia palveluja henkilön taustan ja kokemusten mukaan. Niihin kuuluvat myös kulttuurilliset palvelut. Toiseksi niillä on viesti seniori-ihmisille itselleen: menkää, liikkukaa ja tavatkaa muita ihmisiä. Yksinäisyys, eristyneisyys ja liikkumattomuus pitäisi saada voitettua ja näiden tilalle tulee miettiä lähiseudun tarjoamia ratkaisuja. Lisäisin tähän vielä esteettisen aspektin; ihmisellä on tarve kauneuden kokemukseen, jota pitää vaalia loppuun asti taideteollisuuden eri aloilla niin vaatetussuunnittelussa kuin muussa asumiseen liittyvässä designissa.

Esimerkki 1

"Nykyajan vanhukset tarvitsevat paljon muutakin kuin hoivaa".⁶⁷⁶ Lähihoitaja Mia-Liisa Jääskeläinen kirjoitti Helsingin sanomien artikkelissa vuonna 2016, kuinka nykyajan vanhukset ovat varsin kaukana siitä kuvasta, joka päättäjillä, medialla ja kansalaisilla näyttää olevan.⁶⁷⁷

Mia-Liisa Jääskeläinen suhtautui Pirhosen tavoin kriittisesti palvelutalojen toimintakäytänteisiin ja työn tekemisen kulttuuriin. Pirhosen mukaan palvelutaloon muuttaessa henkilökunta voi joko alkaa rakentaa uudelle asukkaalle identiteettiä "hoidokkina" tai vaihtoehtoisesti tukea muuttajan aiempaa, esimerkiksi ammattiin tai perhesuhteisiin kietoutuvaa identiteettiä.⁶⁷⁸

Ikääntyvistä ihmisistä puhutaan ikäihmisinä, vanhuksina, senioreina ja eläkeläisenä aina riippuen asiayhteyksistä. Stereotypiat liittyvät niin palvelutalon asukkaisiin kuin kotona asuviin kulttuuriharrastajiin. Jääskeläisen mukaan keskittyminen pelkästään välittömään hoivaamiseen jättää monet henkiset tarpeet tyydyttämättä. Yhdessäolo ja kulttuurin eri genret ovat jatkumoa aktiivielämän arjelle. Jääskeläinen kiinnittää huomiota siihen, että varsinkin kotona asuvat vanhukset jäävät huomiotta.⁶⁷⁹ He voisivat olla niitä potentiaaleja ihmisiä, jotka voisivat nauttia enenevässä määrin esimerkiksi museoiden tarjoamista monipuolisista virikkeistä, mikäli senioritoiminta saataisiin kartoitettua mielekkääksi ja turvalliseksi kokonaisuudeksi.

⁶⁷⁶ Jääskeläinen 27.7.2017.

⁶⁷⁷ Jääskeläinen 27.7.2017.

⁶⁷⁸ Pirhonen 2015, 26.

⁶⁷⁹ Jääskeläinen 27.7.2017.

Jääskeläinen kuvailee artikkelissa, kuinka kunnilla on nykyisin tarjota kotona asuville vanhuksille virikkeenä ainoastaan päivätoimintaa, kuten sanoma-lehtien lukua, ulkoilua ja bingoa. Hän pitää sitä riittämättömänä ja peräänkuuluttaa kattavampaa viriketoimintaa.⁶⁸⁰ Allekirjoitan hänen kantansa valistuneesta, monikulttuurisesta sukupolvesta, jonka musiikkimaku on enemmänkin rockin ja popin alueelta kuin ”Henry Theelissä.”⁶⁸¹ Hän kuvailee ammattien kirjoa, erilaista osaamista, jotka kaikki jäävät lähes huomiotta arjen pyörytyksessä. Provosoivasti hän maalaa kuvan, jossa edessämme on ensimmäiset hevarit ja punkkarit. Heitä ei Veteraanin iltahuuto kosketa samalla tavalla kuin kunnioitettuja veteraanejamme. Lopuksi Jääskeläinen kysyy, olemmeko valmiita antamaan vanhuksille fyysisen hoidon lisäksi henkistä virkistytymistä heidän omalla aaltopituudellaan. Onko selvitetty kolmannen sektorin mahdollisuudet ja vapaaehtoisten kulttuurin harrastajien apu?⁶⁸²

On ymmärrettävää, että avun tarpeessa oleville palvelutalon asukkaille yksilön kokonaisvaltainen kunnioitus ja identiteetti nousevat hoivakulttuurin yläpuolelle Jääskeläisen ja Pirhosen kuvailemalla tavalla. Asukkaat ovat riippuvaisia henkilökunnan asenteista ja hoivasta erilaisten toimintakykyä koskevissa tilanteissa, kuten asioiden hoidossa, lääkkeen jakelussa tai liikkumiseen liittyvissä asioissa. Kohtaaminen näissä tilanteissa on toiminnallista, mutta miten muu vapaaksi jäävä aika vahvistaisi jatkumoa palvelutalon asukkaan entiseen, aktiivikauden elämään. Pirhonen ottaa esimerkiksi ammattiin tai perhesuhteisiin perustuva identiteetin vahvistamisen, mutta toimisiko se samalla tavalla kannustimena julkisen sektorin harrastusluonteisessa senioriklubissa? Voisiko vapaaehtoiseen harrastukseen syntyä ammattiin tai perhetaustaan liittyviä stressitekijöitä, jos erilaiset sosiaaliset statukset tulisivat merkitykselliseksi eläkeikäisille tarkoitettussa vapaa-ajan toiminnassa?

Esimerkki 2

*Helsingin Sanomien toimitussihteeri Pirkko Kotirinta kirjoitti ”empiirisesti testatun” artikkelin taidemuseon vaikutuksesta ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin käyttäen lähtökohtanaan filosofi Alain de Bottonin teosta Uskontoa ateisteille.*⁶⁸³ *Bottonin mukaan taidemuseot ovat nykyajan kirkkoja.*

Museoissa käymisellä on joitakin psyykkisiä hyötyvaikutuksia, joita jumalanpalvelukseen osallistumisestakin koituu: koemme olevamme yhteydessä johonkin itseämme suurempaan ja erkanemme turmeltuneesta ja maallisesta ulkomaailmasta. Joskus meitä saattaa jopa hieman pitkästyttää, mutta lähtiessämme tunnemme muuttuneemme jotenkin epämääräisesti hieman paremmiksi ihmisiksi.⁶⁸⁴

⁶⁸⁰ Jääskeläinen 27.7.2017.

⁶⁸¹ Jääskeläinen 27.7.2017.

⁶⁸² Jääskeläinen 27.7.2017.

⁶⁸³ Kotirinta, Pirkko 3.5.2004.

⁶⁸⁴ Kotirinta, Pirkko 3.5.2004.

Esimerkki 3

Huomasin Helsingin Sanomien tammikuun 2017 alusta alkaneen kirjoittaa melko tiheään tahtiin ikääntymiseen liittyviä artikkeleja hyvin kiinnostavalla tavalla. Tarkoituksena oli ilmeisesti herättää vanhempi väki ymmärtämään niitä mahdollisuuksia, joita ennakoiva terveydenhoito antaa. Lehtien otsikointi sai minut pohtimaan päättäjien yleistä asennetta seniori-ikäisten ihmisten kulttuuriharrastuksiin ja elämänlaatuun yleensä.

Ensimmäinen koko sivun aukeama ”Miljardilla eurolla terveyttä ja liikettä” kertoi Jyväskylään tulevasta Pohjoismaiden suurimmasta sisäliikuntakeskuksesta ja 700 miljoonalla uudistetusta sairaalasta.⁶⁸⁵ Esimerkkinä liikunnan terveyttä edistävästä vaikutuksesta on haastattelu 60-vuotiaasta Pekka Paanasesta, joka sairastui vakavasti ja joutui laitoshoitoon. Kuntoutuksen avulla ja seniorikortin suomalla mahdollisuudella harrastaa monipuolista liikuntaa, on Paananen saanut elämänsä normaaliksi. Hänen mielestään kaupunkilaisten on kuitenkin vaikea hahmottaa Jyväskylän uusia laajoja hankkeita ja miettii, uskaltavatko kaupunkilaiset tulla ”liian hienoihin” paikkoihin. Samalla aukeamalla haastatellaan Terveyden ja hyvinvointilaitoksen johtavaa asiantuntijaa Timo Ståhliä. Artikkelin otsikko on ”Asiantuntija: Liikunta kannattaa tehdä ihmisille helpoksi.”⁶⁸⁶ Etsin artikkelista sanaa seniori, ikäihminen tai vanhus, mutta sitä ei mainita kertauksena. Alaotsikossa viitataan jo tulevaan sisältöön: ”Kuntien tulisi panostaa erityisesti lapsiin ja nuoriin, sanoo Timo Ståhl”. Hän kannustaa kyllä arkiliikuntaan kaikkia ja painottaa varhain opittuja malleja kannustimeksi hyvään elämään.

Esimerkki 4

Seuraavana päivänä lehdessä otsikoitiin: ”Ikääntyminen kuriin lääkkeillä.” Alaotsikossa valistettiin, että pilleri päivässä voi tulevaisuudessa estää ikääntymiseen liittyvää raihnautta ja sairauksia. Haittavaikutuksia pelkäävät huomauttavat, että elintavoillakin on merkitystä.⁶⁸⁷ Alussa muistutetaan pidentyneestä eliniästä ja paremmasta kunnosta.

Esimerkkeinä käytetään maratoneja ja Finlandia-hiihtoja, joihin osallistuu jo lukuisia yli 70 vuotta täyttäneitä. 1940-luvun alussa suomalaismies eli keskimäärin 55 vuotta ja nainen 62 vuotta. Nykyisin vastaavat luvut ovat 74 ja 82. Tutkijat uskovat, että hyväkuntoisia elinpäiviä voidaan yhä lisätä esimerkiksi ennalta ehkäisevällä lääkityksellä, joka vaikuttaisi erityisesti kolesteroliin ja verenpaineeseen.⁶⁸⁸ Painopiste artikkelissa oli lääketieteen mahdollisuuksissa korottaa elämänlaatua eliniän pidentyessä.

Esimerkki 5

Helsingin Sanomien artikkelit ikäihmisistä alkoivat tuntua jo jatkokertomuksilta ja asennemuokkaukselta. Etsin niistä kulttuuriaiheisia teemoja ja Jääskeläisen ja

---

685 Pölkki 8.1.2017.

686 Pölkki 8.1.2017.

687 Heikkilä 9.1.2017.

688 Heikkilä 9.1.2017.

Pirhosen peräänkuuluttamaa "tunnustamista", jossa ihmisen kokonaispersoonallisuus huomioidaan.

Lehti oli alkanut kerätä ikäihmisistä erilaisia tilastoja ja ennuslukuja. Tilastoissa oli muutamia toisistaan poikkeavia lukuja, jotka olen laittanut sulkuihin. 65 vuotta täyttäneitä on miljoona. Vuonna 2040 määrän ennustetaan olevan 1,5 miljoonaa. 75 vuotta täyttäneitä oli vuoden 2010 lopussa 436 000 ja vuoden 2015 lopussa 480 000. Elinajan odote nousee edelleen. Vuonna 2015 syntyneen pojan elinajan odote on neljä tytön kolme vuotta pitempi kuin vuonna 2000 syntyneen. Vuonna 2015 pojan elinajanodote oli 78 ja tytön 84 (nykyisin 82, HS 27.1.2017) vuotta.⁶⁸⁹ Erityisesti suurten kaupunkien kehyskunnat, kuten Kirkkonummi, Pirkkala ja Järvenpää, ikääntyvät tulevana vuosina nopeasti Helsingin sanomien laskurin mukaan. Yli 75-vuotiaiden asukkaiden osuuden muutos kunnissa vuosien 2015–2030 aikana on esimerkiksi Kökarissa +163 %, Pirkkalassa +160,5 %, Siuntiossa +157 % ja Järvenpäässä +142 %.⁶⁹⁰ Ikääntyneiden määrä ja suhteellinen osuus väestöstä on lukujen valossa voimakkaassa kasvussa.

Esimerkki 6

Kunnat ovat Helsingin Sanomien mukaan vähä vähältä ulkoistaneet noin puolet vanhusten asumispalveluista yksityisille yrityksille. Niiden kärkikolmikossa ovat Mehiläinen, Attendo ja Esperi Care. Kirkkonummen Veikkolassa toimiva Tammi-kartano on yksityisen hoiva-alan yhtiön Mikeva oy:n omistuksessa. Mikevan emoyhtiö Mi-Hoiva on Suomen suurimpiin kuuluva hoivakonserni, jonka pääomistaja on brittiläinen pääomasijoittaja G Square.

Yritykset osaavat lukea väestöennusteita ja hoivakoteja rakennetaan kiihtyvällä vauhdilla. Kunnille se merkitsee helpotusta vanhusten hoivaan ja lisää samalla työpaikkoja. Toiminta tapahtuu koordinoimattomasti ja määräytyy kysynnän ja tarjonnan mukaan. Teija Sutisen kirjoittama artikkeli nostaa lopuksi esiin Ikäihmistien hoitotyön johtaja Gun-Lis Wollstenin ajatuksia ja kokemuksia hoivakotien arjen pyörittämisestä: "Se, mitä tarvitsemme lisää, on seuraa silloin kun vanhus tuntee itsensä yksinäiseksi."⁶⁹¹ Jatkaisin tätä keskustelua siihen suuntaan, että hoivakodin tulisi suunnitella kognitiivisella ja kulttuurillisella tasolla toimintaa, joka voisi kannustaa arvokkaaseen ja älylliseen ilmapiiriin hoivatyössä.

Rahasta ei liene kysymys. Tampereen yliopiston tutkija Olli Karsio on antanut Aamulehdessä 8.12.14 tietoa erilaisista hoiva-alojen liiketaloudellisista kytköksistä. Suomen suurin hoiva-alan yritys Attendo Hoiva on todellisuudessa pohjoismaisessa yhteisomistuksessa olevan Attendo-konsernin omistama sisaryhtiö: "Pohjoismaisen Attendon puolestaan omistaa eurooppalainen kansainvälinen pääomasijoitusyhtiö IK Investment Partners, jonka toimistot ovat virallisesti Jersey'n saarilla ja Lontoossa. Varainhoito suoritetaan Luxemburgista käsin. Kansainvälisten pääomasijoitusyhtiöiden tehtävänä on jo kaikille tutun

⁶⁸⁹ Helsingin sanomat, Kotimaa, 31.1.2017, A 9.

⁶⁹⁰ Helsingin sanomat, Uutiset, 10.1.2017.

⁶⁹¹ Sutinen 10.1.2017, Kotimaa.

mantran mukaan tuottaa vain voittoa osakkailleen.”⁶⁹² Eskolan mukaan Atten-
don liikevaihto vuonna 2014 oli 180 miljoonaa euroa. Toiseksi suurin hoivayri-
tys Espero Caren liikevaihto oli 130 miljoonaa euroa. Sen pääomistaja on eu-
rooppalainen pääomasijoitusyhtiö HgCapital LLP. Eskola suhtautuu kriittisesti
siihen, että kuntien ja valtion myötävaikutuksella on siirretty vanhusten vähäi-
siä varoja suursijoittajille. Tämä on tuottanut voittoa myös suomalaisille sijoitta-
jille, jotka ovat myyneet perustamansa pienen hoivakodin suursijoittajille. Esi-
merkiksi Espero on ostanut kuudessa vuodessa 58 pienempää hoiva-alan yritysy-
tä. Tähän ilmiöön Eskolan herätti Aamulehden päätoimittajan lause ”seniorit
ovat kasvava bisnes” ja lehden verouutisten otsikko: ”Hoivakaupoilla tuloku-
ningattariksi. Rajusti laajentuneet hoiva-alan yrittäjät loivat miljoonabus-
niksen muutamassa vuodessa.”⁶⁹³

Taidemuseon senioritoiminta saattaisi tuntua kovin vaatimattomalta ilman
arvokeskustelua. Toiminta ei tuota liiketaloudellista voittoa, mutta asiakasarvoa
kyllä. Arvokkuuteen kiinnittää myös Antti Eskola huomiota. Eräs Eskolan esiin-
nostamista lehtiartikkeleista liittyy Jyväskylän yliopiston professori Sara Heinä-
maan kirjoitukseen Helsingin Sanomien Vieraskynä-kirjoituksessa syksyllä 2015.
Hän puhuu ”merkityskadosta”. ”Vanhusten hoivan päämääränä on taata ikäih-
misille hyvä elämä heidän viimeisinä vuosinaan. Kun tämä päämäärä hämärtyy,
ateria korvataan ruokinnalla, vaatteet kertakäyttöisillä kaavuilla ja kosketus robo-
teilla, jotka eivät väsy toistamaan samaa rutiinia. Hoivapalvelut organisoidaan
näin entistä tehokkaammin, mutta hoivan tavoite, hyvä elämä, on hukassa.”⁶⁹⁴
Mitä tapahtuisikaan, jos osa pääomavoitoista sijoitettaisiin neljännen iän laaduk-
kaaseen vapaa-ajan kehittämiseen saati sitten, jos museoilla olisi vanhusten kult-
tuuriharrastuksen tukemiseen edes hitunen kyseisten yritysten liikevoitosta.

Esimerkki 7

*Helsingin Sanomat valottaa ”Parempaa terveyttä kahvikutsuilta”- artikkelissaan
Turun seudun senioritoimintaa.*

Ennalta ehkäisevää ikäihmisten liikkumista pidetään niin kansainvälisesti kuin
kotimaassakin hyvin tärkeänä, mikä näkyy siinä, että henkistä sekä fyysistä
edistävää toimintaa järjestetään jo useilla tahoilla erityisesti vapaaehtoisten jär-
jestöjen parissa, joissa seniori-ikäisillä saattaa olla erilaisia rooleja. Tavoitteena
on, että ihminen voisi asua kotona mahdollisimman pitkään ja säilyttää toimin-
takykynsä. Koko sivun suuruinen terveysteema esittelee kannustavia esimerk-
kejä ryhmätoiminnasta.

Turun kaupungin Ruusukorttelin palvelukeskuksessa on kerätty ikäihmi-
siä ryhmiin, joissa puhutaan hyvin elämisestä ja hyvin voimisesta, edistetään
luovuutta, etsitään voimaa arkeen tai liikutaan. Palveluesimies Sirkka Kannis-
ton mukaan tulokset ovat hyviä. Hänen mukaansa ryhmät antavat vertaistukea
ja mahdollisuuden peilata omaa elämäänsä toisiin. Suurin osa kaipaa seuraa ja
kanssakäymistä. Tätä tukee myös artikkelissa mainittu Vanhustyön keskuslii-

⁶⁹² Eskola 2016, 129–130.

⁶⁹³ Eskola 2016, 130–131.

⁶⁹⁴ Eskola 2016, 191.

ton havainto heidän Ystäväpiiri-toiminnastaan. Yli 8000 ihmistä on osallistunut kolme kuukautta kestäviin ryhmiin, ja valtaosa ryhmistä jatkaa yhdessä.⁶⁹⁵

Turussa toimii myös Taikusydän, joka tiedottaa taidetapahtumista aktiivisesti ja järjestää ikäihmisille monenlaista mielekästä toimintaa.⁶⁹⁶

Esimerkki 8

Helsingin Sanomissa kerrottiin, kuinka Mietoisten Karjalaiset Martat ovat asettaneet tavoitteekseen pitää ikäihmiset hyvässä kunnossa kahvikutsujen avulla, koska puolet monen kaupungin terveysmenoista menee juuri vanhemman väestön hoitamiseen.⁶⁹⁷ Esittelen muutamia artikkelissa kuvattuja lähestymistapoja ryhmien aktivoimiseen. Toiminnoissa pyritään luomaan mielenkiintoisia kokemuksia niin tekijälleen kuin kokijalleen elämän arjen eri alueilta.

EU-projektiin kuuluvat Sippe-kutsut ovat kahvitilaisuuksia, jotka kokoavat ikäihmisiä keskustelemaan vapaaehtoisen esittelijän Laakson kanssa hyvinvointiin liittyvistä teemoista. Kyseessä on Turun lähimmäispalveluyhdistyksen palvelutuotteesta, jota voi tilata. Projektikoordinaattori Katarina Felixon Turun ammattikorkeakoulusta kuvasi Helsingin Sanomien haastattelussa projektin lähtökohtia näin:

”Ajattelimme, että pidämme ihmisiä aktiivisina, vahvistamme sosiaalisia verkostoja ja edistämme terveellisiä elintapoja ja siten myös kotona asumista.”

Sinänsä melko tavalliseltakin kuulostava lauselman purkaminen erilaisiin operaatioihin järjestelmällisen toiminnan kautta on suomalaisessa instituutionaalisessa, ammatilliseen taidetoimintaan pohjautuvassa työssä vielä alkutaipaleella. Epämuodollisimmissa organisaatioissa vapaaehtoiset, koulutetut ikäihmiset ovat esimerkiksi Sippe-projektin tiimoilta kokoontuneet kehittämään hyvää ikääntymistä tukevaa ryhmätoimintaa seitsemässä eri maassa. Kymmenen kertaa kokoontuneissa ryhmissä puhuttiin esimerkiksi osallistumisesta.⁶⁹⁸ Kyseessä oli kansainvälinen projekti, jota sovellettiin onnistuneesti noudattamalla suomalaisen kulttuurimme perinteistä toimintatapaa, asiantuntijan ohjaamaa kiireetöntä keskustelua kahvikupin ääressä.

Kahvikutsuissa oli Siffin senioriklubin kanssa samoja tavoitteita, kuten sosiaalinen verkosto, elämän laadun ylläpito ja kohottaminen sekä henkilöiden asuminen kotona. Kyseessä oli erityisrahoitteinen projekti, joka on jatkunut omalla painollaan.⁶⁹⁹ Erona Siffin senioriklubiin oli se, että tapaamisissa vetäjinä olivat vertaisryhmät muissa kuin taideoisioissa. Olin tutkimuksen loppuvaiheilla kirjoittanut muistiinpanoihini: ”Toivoisin, että tämänkaltaiset projektit saataisiin ikääntyvien ihmisten osalta vakiintuneemmaksi toimintakulttuuriksi myös museoissa. Museoiden tehtävänä tulisi edellä kuvattujen mallien mukaan vain kouluttaa vapaaehtoiset tehtäviinsä siten, että museoissa olisi esimerkiksi

⁶⁹⁵ Repo 2017, Kotimaa.

⁶⁹⁶ Taikusydän on taiteen ja hyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste.

⁶⁹⁷ Repo 31.1.2017.

⁶⁹⁸ Repo 31.1.2017.

⁶⁹⁹ SIPPE-hyvinvointikutsut.

yleisötyöstä vastaava henkilö yhdyshenkilönä.” Oikolukiessani väitöskirjaani otin yhteyttä lehtiartikkelissa mainittuun Kotikunnaan projektikoordinaattori Helena Norokallioon ja tiedustelin, miten Sippe-kutsut jaksavat. Heillä oli Norokallion mukaan alkamassa ammatillisesti vedetty kuvataideosio, johon he halusivat koulutetun vetäjän. Projekti alkaisi 1.9.2018. Ajatuksena oli kehittää toimintaa siten, että kotona voitaisiin viettää taidehetkiä ystävien kanssa. Mukana olisi aina yksi asiaan perehtynyt vetäjä. Hanke oli saanut Sosiaali ja terveysalojen liitolta STEA:lta hankerahoituksen.

11 MUSEON YHTEISKUNNALLINEN ROOLI

11.1 Museo yhteiskunnan palvelijana

Museossa useat yleisötyökysymykset ratkaistaan olemassa olevien resurssien, kuten henkilöstön, tilojen tai taloudellisten resurssien pohjalta. Saavutettavuusasioista puhuttaessa keskitytään pääsääntöisesti näyttelykohtaisiin tai muuttuvien tilanteiden vaatimiin toimenpiteisiin. Harvemmin on aikaa tai mahdollisuutta pohtia lainsäädäntöä, perusoikeuksia tai ihmisoikeuksia toimintaa ohjaavina tekijöinä. Omassa seniorityössäni toiminta on ollut pitkälti olosuhteista riippuvaista toimintaa, joissa muuttuneet tilaratkaisut ovat säädelleet. Väitöskirjaa tehdessäni olen löytänyt perus- ja ihmisoikeussopimuksista kulttuuri-työntekijöitä yleisellä tasolla ohjaavia määräyksiä. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön toimintastrategioissa ja museon strategioissa on yhä useammin viittauksia perus- ja ihmisoikeuksiin. Museoiden tehtävät ja rooli yhteiskunnassa, samoin kuin ikääntyneiden sosiaaliset ja kulttuuriset oikeudet perustuvat kiinteästi perustuslakiin ja ihmisoikeussopimuksiin. Ne eivät oman kokemukseni perusteella ole kuitenkaan olleet erityisesti tai painokkaasti museotyön perusteina. Kulttuuria kaikille -palvelu on käytettävissä ja tarjoaa kehittämistyöhön apua sitä tarvitseville.

Ensimmäisiä museon yhteiskunnallista roolia korostaneita henkilöitä oli yhdysvaltalainen Newarkin kirjaston ja museon johtaja John Cotton Dana (1856–1929). Hänen vuonna 1909 perustamansa museo rakensi kokoelmansa paikallisen kulttuuriperinnön varaan. Danan mukaan museon tuli oppia yhteisön tarpeista ja sovittaa toimintamallinsa niihin: museon tuli edistää kansalaisten onnellisuutta ja viisautta. Museotoiminnan hän näki mahdollisuutena auttaa työstämään omia kokemuksiaan ja oppimaan uusia asioita.⁷⁰⁰

Museokulttuuri on nykyisin monimuotoista. Tästä huolimatta museo on säilyttänyt perustehtävänsä: se on avoinna yleisölle, se kerää, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee.⁷⁰¹ Tämän lisäksi se on monella tasolla yleisön kanssa vuo-

⁷⁰⁰ Kallio 2007, 106; Weil 2002, 111; Dana 2004, 414–415.

⁷⁰¹ Kallio 2007, 105.

rovaikutuksessa, ja sillä on tärkeä poliittinen rooli ihmisenä kasvun ja identiteetin kehittäjänä. Museoiden yhteiskunnallinen rooli korostui professori Janne Vilkun mukaan toisen maailmansodan jälkeen. Museot aktivoituivat yleisö-, yhteiskunta- ja ympäristökeskeisiksi laitoksiksi, mikä puolestaan edellytti monipuolisempaa ammattitaitoa.⁷⁰²

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025:ssä todetaan, että valtion tehtävänä on edellytysten luominen kansalaisten osallisuudelle ja osallistumiselle kulttuuriin, mukaan lukien kulttuuristen oikeuksien toteutuminen sekä mahdollisuus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuria.⁷⁰³ Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmistunut museopoliittinen ohjelma 2030.⁷⁰⁴ Ohjelmassa linjataan museoalan keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Museopoliittisen ohjelmaehdotuksen mukaan museot ovat kulttuurisesti rikkaan ja henkisesti hyvinvoivan yhteiskunnan edellytys. Ehdotus korostaa museoalan aktiivista roolia hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun vahvistamisessa. Alan tavoitteena on muun muassa, että kulttuuriperintö koskettaa entistä useampaa. Museot vastaavat siitä, että niiden fyysinen, tiedollinen, taloudellinen ja sosiaalinen saavutettavuus on paras mahdollinen. Museo turvaa osaltaan kulttuuristen oikeuksien toteutumisen.

Museokävijä voi olla satunnainen, potentiaalinen tai vakituinen.⁷⁰⁵ Hän voi tulla museoon hetken päätöksellä tai pitkän suunnittelun tuloksena, yksin, ystävän kanssa, ryhmässä tai sitoutuneena museon suunnitelmalliseen toimintaan. Aiemmin esitellyissä KEHYKSEN teettämässä syventävissä tutkimuksissa käytettiin satunnaisista kävijöistä myös nimitystä 'tavallinen'⁷⁰⁶ tai 'tyypillinen'⁷⁰⁷ erotuksena erityisryhmistä. Sinebrychoffin taidemuseon toimintaan kiinteästi liittyvät aikuisryhmät olivat Siffin senioriklubi ja Sinebrychoffin taidemuseon ystävät.

Museo-sanalla on yleisessä kielenkäytössä melko vakiintunut habitus, sana tulee antiikin Kreikasta, jossa museionilla tarkoitettiin muusille, tieteiden ja taiteiden jumalattarille, Zeuksen ja Mnemosynen yhdeksälle tyttärelle tarkoitettua paikkaa.⁷⁰⁸ Museo-sanan ottivat uudelleen käyttöön Medicit renessanssin ajan Firenzessä 1400-luvulla, jolloin antiikin kulttuuri pyrittiin herättämään uudelleen henkiin. Renessanssista alkaen sana museo tuli yleiseen käyttöön ja sen rinnalla museologiastakin kirjoitettiin jo 1500-luvulla, tosin termiä museologia käytettiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1878.⁷⁰⁹

Se, mitä kokoelmien "esittelyllä" mielletään, on eräs museologisen pohdinnan peruskysymyksiä. Vuonna 1590 joukko taiteen rakastajia halusi nähdä vaaliruhtinas Kristian I:n kokoelmat, pyysi hallitsija kuraattoria esittelemään ne vieraille. Tämä yksityisten kokoelmien esittely oli vuosisatoja kestävä tapa tuo-

⁷⁰² Vilkuna 2007b, 62–63, 2010b, 43–44 ja 2010a, 333–346; KM 1999:31.

⁷⁰³ Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmistunut museopoliittinen ohjelma 2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20.

⁷⁰⁴ Mattila (toim.) 2018.

⁷⁰⁵ Muurimäki 2007.

⁷⁰⁶ Kivilaakso 2010, 4.

⁷⁰⁷ Rautio 2004, 15; Korhonen 2008, 3.

⁷⁰⁸ Heinonen ja Lahti 2001, 14.

⁷⁰⁹ Heinonen & Lahti 2001, 14.

da taiteentuntijoille, ja harrastelijoille kokoelmat tunnetuksi.⁷¹⁰ Nykyään museoalan ammattilaiset ovat jo oppineet avoimien arkistojen merkitykset, saavutettavuuskysymykset, vuorovaikutuksen yleisön kanssa sekä tietenkin koko digitaalisen maailman tarjoaman sosiaalisen verkoston mahdollisuudet.

Lasten kohdalla kulttuurikasvatus liittyy koulunkäynnin järjestäytymiseen valtakunnallisella tasolla. Keisari Aleksanteri II:n hallituskaudella yhteiskunnallisesti merkittäviä muutoksia olivat muun muassa maallisen hallinnon ja kansaopetuksen erottaminen kirkon hallinnosta ja kunnille annetun kansakouluasetuksen velvoitteisiin perustuvan kansansivistystoiminnan järjestäminen kaikille kansalaisille. Vuoden 1866 kansakouluasetus koski varsinaisesti kaupunkikuntia. Maalaiskunnat saivat perustaa kansakouluja vielä siinä vaiheessa harkintansa mukaan, mutta kunnat vastasivat kaikista perustettavista kansakouluista. Uno Cygnaeuksen vuonna 1863 Jyväskylään perustamasta mies- ja naisopettajien seminaarista valmistuivat ensimmäiset suomenkieliset kansakoulun opettajat 1867. Ruotsinkielisten Tammisaaren naisseminaarin ja Uudenkaarlepyyn miesseminaarin ensimmäiset opettajat valmistuivat 1870-luvun lopulla.⁷¹¹ Suomen itsenäistyessä vuonna 1917 pääkaupungin ulkopuolella oli vain yksi virka. Knut Drake määrittelee Valtion historiallisen museon perustamisesta alkaneen, vuodesta 1893 noin vuoteen 1930 jatkuneen kauden Suomen museotyöntekijöiden ensimmäiseksi museosukupolveksi, joka oli kovin miesvaltainen. Heille museotyö oli ennen kaikkea tutkimusta ja kansallisen identiteetin etsimistä.⁷¹² Museotyötä tekivät myös naiset, mutta he olivat saaneet työn perhe-suhteiden kautta ja olivat lähinnä avustavissa tehtävissä. Mukana oli myös piirustuksen-, käsityön- ja historianopettajia. Historianopettajaksi tähdännyt Tyyne Vahter oli ensimmäinen nainen, joka sai koulutustaan vastaavaa työtä museoalalta. Hänen uransa eteni eri vaiheiden kautta Seurasaaren intendentiksi vuonna 1935.⁷¹³

Jo lähes sata vuotta sitten haettiin uusia tuulia Suomeen myös ulkomailta. Ateneumin intendentti, arkkitehti Gustaf Strengell kirjoitti vuonna 1923 tapahtuneen Amerikan vierailunsa jälkeen sikäläisestä museokäsityksestä sytyttävän ja innostuneen kirjoituksen vertailukohdaksi kotimaiselle museotoiminnalle. Strengell ruoti meillä vallitsevaa museoajattelua, josta hän käytti nimitystä kvantiteettimuseo, jonka yleisönä olivat lähinnä alalle vihkiytyneet tutkijat. Kvantiteettimuseoiden johtajat olivat enimmäkseen tiedemiehiä, joiden mielenkiinto oli kokoelmien kartuttamisessa ja tutkimisessa, ei yleisöpalvelussa.⁷¹⁴

Levanto on nostanut erääksi keskeiseksi museoalan kehittämisen toimijaksi vuonna 1923 kulttuurihistoriallisten museoiden yhteenliittymäksi perustetun Suomen museoliiton. Vuonna 1923 perustettiin Suomen museoliitto suomalaisen museoiden yhteistyöelimeksi ja keskusjärjestöksi. Liitto syntyi aktiivisten museoharrastajien ja museoaatteelle omistautuneiden tutkijoiden aloitteesta. Liiton ensimmäinen puheenjohtaja oli arkeologi, itsenäisyysenaatin jäsen, kan-

⁷¹⁰ Schep & Kintz 2017.

⁷¹¹ Espoon perinnesseura.

⁷¹² Palviainen 2010, 321.

⁷¹³ Palviainen 2010, 321.

⁷¹⁴ Levanto 2010a, 99.

sanedustaja ja ministeri Julius Ailio.⁷¹⁵ Museoliitto panosti koulun ja museon yhteistyöhön. Mallia haettiin Ruotsista Tukholman Nordiska Museetista, jonka museolehtori Gunnar Granberg vieraili Suomessa vuonna 1942 luennoimassa.⁷¹⁶ Levannon mukaan Ailio oli lähes kymmenen vuotta myöhemmin ennen kaikkea huolissaan museon sosiaalisen tehtävän heiveröisyydestä. Vasta tuon tehtävän onnistumisen kautta museosta muodostuisi se kansansivistyslaitos, jossa ”niin vanha kuin nuori voi saada elävän ja samalla huvittavan yleistajuisen kuvan kulttuurikehityksestä.” Sivistystehtävästä suoriutumiseen Ailio peräänkuulutti työntekijöiden ammatillista ohjausta. Suomen museoliiton tuolloisten sääntöjen toimintapykälässä mainittiinkin yhtenä liiton työskentelymuotona ”neuvojen antaminen”.⁷¹⁷ Ailio painotti jo alusta lähtien museoiden opastusvelvollisuutta:

”Ei riitä, että museo on pelkkä varastopaikka erilaisia kokoelmia varten. Museo ja sen kokoelmat ovat keino tieteellisen tutkimuksen edistämiseksi ja yleisen sivistyksen kohottamiseksi.”⁷¹⁸

Kvantiteettimuseosta tuli siirtyä kvaliteettimuseoon: yleisöä piti hoitaa aivan yhtä suurella huolella ja vakavuudella kuin sen esineitä. Jokaisen toimivan, yhteisössensä merkityksellisen museon tuli ennen kaikkea pohtia kävijämäärän kasvattamisen lisäksi, mitä nuo kävijät museossa tekivät ja mitä sieltä saivat. Keinot olivat sinänsä yksinkertaiset: pidennetyt aukioloajat, kunnolliset kansantajuiset luettelot, hyvä muuntautumiskykyinen opastustoiminta, pieniä syventäviä julkaisuja yksittäisistä asioista yleisiin ilmiöihin, kausijulkaisut, lapsiin kohdistuva toiminta.⁷¹⁹ Senioritoimintaa ei mainittu erikseen.

Amerikkalaiseen museopedagogiikkaan tutustuivat myös Suomen museoliiton museoneuvoja Hulda Kontturi 1940-luvulla ja taidehistorian dosentti Sakari Saarikivi 1950-luvulla. Kontturi kirjoitti liiton lehdessä vuonna 1949 yleisesti amerikkalaisten museoiden opetus- ja opastustoiminnasta, Saarikivi puolestaan keskittyi taidemuseoihin. Hän toimi sittemmin Suomen taideakatemian valistusosaston päällikkönä 1950-luvulla ja johti tässä ominaisuudessa Ateneumin kiertonäyttely-, luento- ja tiedotustoimintaa. Saarikiven vahvasti yleisöön suuntautunut kiinnostus, innostus opastamiseen ja taiteesta puhumiseen, leimasi myös hänen myöhempiä työtään Ateneumin taidemuseon intendenttinä.⁷²⁰

Ateneumin intendentti Aune Lindström jatkoi samaa linjavetoa vuonna 1953:

”Tietenkin museon tehtäviin nykyäänkin kuuluu taideteosten säilyttäminen ja kunnossa pitäminen, mutta näkyvoimpänä ja elävoimpinä tekijänä modernin taidemuseon pyrkimyksissä on kuitenkin juuri teosten asettaminen nähtäviksi ja niihin

⁷¹⁵ Viikuna 1998, 33–37.

⁷¹⁶ Levanto 2010a, 99.

⁷¹⁷ Levanto 2010b, 5.

⁷¹⁸ Levanto 2010a, 98–99.

⁷¹⁹ Levanto 2010a, 100.

⁷²⁰ Levanto 2010a, 100.

sisältyvien kauneusarvojen välittäminen mahdollisimman tehokkaalla tavalla laajoille katsojajoukoille.”⁷²¹

Suomalaisista museologeista Marja-Liisa Rönkkö on kuvannut museossa tapahtunutta asenteiden muutosta yleisöystävällisempään suuntaan. Hän kirjoittaa, kuinka suomalainen taidemuseo ensi vaiheessaan oli olemassa taide-elämän synnyttämiseksi ja kansan sivistämiseksi. Ammattimaistuttuaan se on pitänyt tärkeimpänä tehtävänä kulttuuriperinnön vaalimista ja kartuttamista sekä osallisuuttaan taide-elämän ylläpitoon. Rönkön mukaan viime vaiheessa keskeiseksi pyrkimykseksi on tullut vaikuttaminen. Reaktiivisuus on hänen mukaansa muuttunut proaktiivisuudeksi: museo haluaa otteeseensa niin taiteen tuotannon kuin yleisön mielenkiinnonkin. Hän toteaa, että taidemuseo pyrkii ylittämään museoiden perinteiset vastuun rajat.⁷²²

Anna-Maija Issakainen käsitteli väitöskirjassaan vuonna 2004 digitaalisen murroksen läpimurtoa oppimisen näkökulmasta. Väitöskirjassa tutkittiin Ateneumin museoyleisöä. Tutkimus koski informaation välittymistä. Issakainen totesi, että yleisön palvelu, tietoisuuden herättäminen tai elämänymmärryksen välittäminen ei ole sisällöllisesti riittävää museotoimintaa. Museoinstituution tulisi Issakaisen mukaan sovittaa toimintansa muuttuvan todellisuuden maailmaan. Hän peräänkuulutti museon vastuuta seurata sekä teknologista kehitystä, että kehittää työssään vuorovaikutustaitoja ja sallia poikkitieteellinen lähestymistapa.⁷²³ Issakaisen toiveet ovat suurelta osin toteutuneet suomalaisessa tietoyhteiskunnassa myös museoiden tasolla. Suomen Museoliitto on osallistunut tähän kehitykseen omalla toiminnallaan. Liiton jäsenet ovat saaneet koulutusta päivittääkseen digitaalisen ympäristön osaamistaan. Teknologisen osaamisen uudistajina ovat olleet erityisesti Työväenmuseo Werstaan johtaja Kalle Kallio sekä Museoliiton nykyinen pääsihteeri Kimmo Levä. Molemmat ovat käsitelleet ajankohtaisia asioita kiinnostavalla tavalla. Näitä ovat hyvin tavallisilta vaikuttavat teemat, kuten turismi, digitaalinen museoympäristö, sosiaalinen media tai museoiden taloudellinen vaikuttavuus. Museoalan ihmiset ovat saaneet pätevää koulutusta reaaliajassa. On toinen asia, miten museolaitokset ovat ottaneet uudet ideat vastaan ja lähteneet mukaan kehitystyöhön. Katson hyvin tärkeäksi museolle olla aktiivisena osallisena museokentällä.

Amsterdamissa sijaitseva Rijksmuseum on noudattanut 2000-luvulla yleisöystävällistä linjaa lisäämällä yleisön mahdollisuuksia nauttia teoksista siten, että kuvat ovat vapaasti käytettävissä ja ladattavissa museon verkkosivuilta. Ateneumissa vierailut museon pääjohtaja Wim Pijbes pohti sitä, kuinka voi samaan aikaan kunnioittaa perinteitä ja luoda uutta ajanmukaista yleisötyötä. Yleisötyön lähtökohtana oli rento ja iloinen ilme, vaikka se toki kulissien takana vaati tarkkaa ja huolellista työtä. Yleisötyön ohjelmistosuunnittelu perustui markkinatutkimuksiin ja toiminta oli tarkkaan segmentoitua eri kohdeyleisöil-

⁷²¹ Lindström, Aune 1953. Ks. myös Rönkkö 1999, 80.

⁷²² Rönkkö 1999, 294.

⁷²³ Issakainen 2004, 102.

le.⁷²⁴Ehkä tunnetuin esimerkki tästä on hollantilaisessa kauppakeskuksessa toteutettu video. Siinä Rembrandtin Yöpartio-maalauksesta tutut hahmot ilmestyvät Beethovenin 9. sinfonian siivittäminä eri suunnista ja hämmästyttivät paikalla olevaa väkeä. Loppuhuipentumana ajanmukaisesti 1600-luvun asuihin pukeutuneet näyttelijät asettuvat maalauksen mukaisesti kukin omalle paikalleen.⁷²⁵

Museon opetustoiminta ja yleisötyö ovat tulleet ammatilliseksi toiminnaksi. Museot ovat ponnistelleet avatakseen arkistojaan yleisön saataville ja pyrkineet toimimaan monipuolisesti saavuttaakseen uusia yleisöjä. Opastustoiminta on pitkäaikaisinta yleisötyötä, mitä museoissa on kokoelmien hallinnoimisen lisäksi tehty. Oppaan työtä on kuitenkin tutkittu hyvin vähän. Tammikuussa 2019 hollantilaisen tutkija Mark Schep väittelee opastamiseen liittyvistä tekijöistä. Schep ja hänen tutkimuskumppaninsa Pauline Kintzin ovat tehneet kansainvälistä työtä etsiäkseen opastamista parhaiten kuvaavia avainsanoja. Etsimisen tuloksena on noussut seuraavia tekemistä kuvaavia sanoja, kuten sitouttaa (engage), haastaa (challenge) ja herättää uteliaisuutta (stimulate curiosity).⁷²⁶

Siffin senioriklubissa monelle taidepaja oli ensimmäinen mahdollisuus päästä itse kokeilemaan taiteentekoa tai keskustelemaan taiteesta vertaisryhmässä. Sinebryhoffin taidemuseossa taidepajat ovat olleet ammattimaisesti ohjattua. Siellä on voitu opetella 1700-luvun käsitöitä, kuten esimerkiksi Pehr Hilleströmin maalauksessa kuvattua puikkovirkkausta tai Venetsia -näyttelyn yhteydessä lankapitsin neulomista tekstiiliopettaja Heidi Kallioisen johdolla. Seniorit ovat saaneet vastaavan museolehtorin opastuksella kokeilla perinteistä taiteen tekemistä Portugalin tapaan, etsausta, kuivaneulaa, akryylimaalausta ja kaakelimaalausta. Museossa on ymmärretty elinikäisen oppimisen merkitys ja klubilaisten halu kehittyä sekä kehittää itseään.

11.2 Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja Suomen perustuslaki museotoiminnan ja ikäihmisten oikeuksien perustana

Olen edellä useissa kohdissa viitannut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja perustuslaki luovat perustan ikääntyneiden ihmisten oikeuksille ja julkisen vallan velvollisuuksille ottaa ne huomioon. Taidemuseo- ja muuta museotoimintaa ohjaa näiden lisäksi museoalan oma lainsäädäntö.⁷²⁷

Kansainvälisissä sopimuksissa oikeus sivistykseen on ymmärretty laajemmin kuin pelkästään opetusta koskevana. Sopimuksissa on määräyksiä laaja-alaisesta oikeudesta kulttuuriin. Oikeudesta ottaa osaa kulttuurielämään säädetään muun muassa YK:n Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oi-

⁷²⁴ Pijbes, luento 21.10.2014 Ateneum-Sali (mukana Tukholman Nationalmuseumim museonjohtaja Berndt Arell).

⁷²⁵ Rijksmuseum 2013. Onze helden zijn terug!

⁷²⁶ Schep & Kintz 2017.

⁷²⁷ Museolainsäädännöstä tarkemmin luvussa 7.6.

keuksia koskevassa yleissopimuksessa⁷²⁸ ja Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa. Niissä edellytetään valtiolta positiivisia toimia oikeuksien toteutumiseksi. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa on säännökset muun muassa ihmisarvoisen elämän ja toimeentulon turvaamisesta, oikeudesta vapauteen ja turvallisuuteen, yksityisen- ja perhe-elämän suojasta sekä syrjinnän kieltämisestä. Oikeus ihmisarvoiseen elämään on perustavaa laatua oleva, kaikissa olosuhteissa luovuttamaton ihmisoikeus.⁷²⁹

Kansainvälisessä sopimuskäytännössä ei ole määritelty yksiselitteisesti vanhusta tai ikäihmistä.⁷³⁰ Vanhuus liitetään lähtökohtaisesti eläkeikään tai toimintakykyyn. Ikääntyneiden henkilöiden oikeudesta sosiaaliseen suojeluun on erityiset säännökset Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklassa. Sopimuspuolet sitoutuvat muun muassa toteuttamaan ja edistämään ikääntyneiden henkilöiden osallistumista kulttuurielämään tekemällä - suoraan tai yhteistyössä julkisten tai yksityisten järjestöjen kanssa - ikääntyville henkilöille mahdolliseksi pysyä yhteiskunnan täysipainoisina jäseninä mahdollisimman pitkään. Säännöksessä tarkoitetaan ikääntyneen henkilön fyysistä, henkistä ja älyllistä toimintakykyä. Riittävien resurssien avulla on tehtävä mahdolliseksi se, että vanhukset voivat viettää tyydyttävää elämää yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä ja osallistua aktiivisesti julkiseen, sosiaaliseen ja kulttuurielämään. Resurssit voivat liittyä esimerkiksi kulttuuripalvelujen saatavuuteen. Suomi on ottanut velvollisuudekseen täyttää kaikki vanhusväestön sosiaalisia ihmisoikeuksia koskevat vaatimukset.⁷³¹

Suomen perustuslakiin on sisällytetty Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklassa tarkoitetut ikäihmisten oikeudet ja julkisen vallan velvollisuus niiden toteuttamiseen.⁷³² Ikääntyneille henkilöille annettiin vanhuspalvelulaissa (980/2012) ja EU:n perusoikeuskirjan 25 artiklassa vastaavanlainen oikeus ihmisarvoiseen elämään sekä oikeus osallistua yhteiskunnalliseen elä-

⁷²⁸ TSS-sopimus (SopS 6/1976) 15(1) artikla. Arajärvi 2006, 142. Valtion velvollisuudesta ryhtyä toimenpiteisiin muun muassa 15 artiklan mukaisten kulttuuristen oikeuksien toteutumiseksi säädetään TSS-sopimuksen 2 artiklassa. Arajärvi 2006, 143.

⁷²⁹ Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18-19/1990) 2, 3, 8 ja 14 artikla.

⁷³⁰ Pelkästään vanhuksia koskevia kansainvälisiä sopimuksia ei ole. On olemassa joukko vajaakykyisiä vanhuksia koskevia sopimuksia ja yksittäisten sopimusten artikloja, jotka sopivat myös vajaakykyisten vanhusten oikeusturvaa koskeviin kysymyksiin. Lisäksi eräiden sopimusten artikloissa mainitaan erityisesti vanhukset oikeussuojaa nauttivina tahoina. Ks. Mäki-Petäjä-Leinonen ja Karvonen-Kälkälä 2017, 5-6.

⁷³¹ Mikkola 2014, 20-22 ja 53-66; HE 229/2001 vp. Ks. myös ns. saavutettavuusdirektiivi (2016/2102). Direktiivissä säädetään julkisen hallinnon verkkopalveluiden saavutettavuudelle asetettavista vaatimuksista. Saavutettavuusdirektiivillä halutaan taata ihmisten yhdenvertaisuus digitaalisessa yhteiskunnassa.

⁷³² Kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista ja Suomen perusoikeusjärjestelmästä ks. Ojanen ja Scheinin (2011a), 227-280. Ks. myös Ojanen (2003). Perustuslain (731/1999) 19 §:n 1 momentissa on säädetty jokaiselle oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, jolla tarkoitetaan muun muassa palveluja, joilla turvataan ihmisarvoisen elämän edellytykset (HE 309/1993 vp, 69), ks. Nieminen 2014, 89-90. PL 19.3:ssä edellytetään, että julkinen valta turvaa palvelujen saatavuuden. Riittävän palvelun lähtökohtana voidaan pitää sellaista palvelun tasoa, joka luo jokaiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä.

mään ja kulttuurielämään.⁷³³ Vanhuspalvelulain nimenomaisena tarkoituksena on parantaa iäkkäiden ihmisten perusoikeuksien toteutumista.⁷³⁴

Perustuslaissa turvatut perusoikeudet luovat ihmisille myös oikeuksia suhteessa julkiseen valtaan. Valtiolla ja kunnilla on vastuu perusoikeuksien ja peruspalvelujen sekä ihmisoikeuksien turvaamisesta (PL 22 §).⁷³⁵ Julkisen vallan tulee myös aktiivisin toimenpitein edistää tasa-arvon toteutumista lainsäädännöllä ja muilla toimenpiteillä. Erityisesti taiteeseen ja kulttuuriin liittyvän PL 16.2 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeittensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta ja kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.⁷³⁶ Itsensä kehittäminen on ymmärrettävä laajasti. PL 16.2 §:n on katsottava sisältävän muun muassa oppimista ja kulttuurin tuottamista tai siitä nauttimista koskevan ulottuvuuden.⁷³⁷ Valtio luo edellytyksiä itsensä kehittämiseen muun muassa ylläpitämällä ja tukemalla kulttuurilaitoksia.⁷³⁸ Säännös merkitsee elinikäisen koulutuksen periaatteen tunnustamista. Siinä viitataan tosiasialliseen eikä pelkästään muodolliseen yhdenvertaisuuteen. Varattomuus tai asuinpaikka ei saa muodostua kohtuuttomaksi esteeksi opiskelulle tai muulle itsensä kehittämislle.⁷³⁹ Museolaitosta koskee lisäksi PL 20.1 §, jonka mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Vastuuseen kuuluu kulttuuriperinnön säilyttämisen lisäksi sen saatavilla ja elävänä pitäminen.⁷⁴⁰ Taidemuseoiden tehtävät pohjautuvat siten vahvasti perustuslakiin, sen 16.2 ja 20 §:iin.

⁷³³ Euroopan unionin perusoikeuskirjan 25 artiklan pyrkimyksenä on edistää tosiasiallista tasa-arvoa ja tukea ikääntyneiden ihmisten aktiivista, yhteiskunnallista jäsenyyttä. Ks. Nieminen 2014, 88–91.

⁷³⁴ Perustuslakivaliokunnan lausunto vanhuspalvelulakiehdotuksesta (PeVL 36/2012) ks. Nieminen 2014, 89. Perusoikeussäännöksissä puhutaan julkisesta vallasta – ei vain valtiosta velvoittavana tahona. ks. Ojanen 2003, 47–48.

⁷³⁵ Perusoikeuksista tarkemmin ks. Hallberg 2011b. PL 22 §:n mukainen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuus merkitsee perusoikeus- ja ihmisoikeusmyönteistä lain tulkintaa. Lakia sovellettaessa on pyrittävä mahdollisimman hyvin toteuttamaan perusoikeussäännöksen tavoitteita. PL 22 § täydentää yksittäisiin perusoikeussäännöksiin liittyviä julkisen vallan aktiviteettivelvollisuuksia ja sen merkitys on lähinnä TSS-oikeuksien turvaamisessa ks. Tuori ja Lavapuro 2011, 809–810 ja 815–818, ks. myös Sakslin 1999, 228–229.

⁷³⁶ Ojanen 2003, 32–33.

⁷³⁷ Rautiainen 2007, 98–100. Oikeuden sivistykseen Rautiainen kiteyttää oikeudeksi koulutukseen ja kulttuuriin.

⁷³⁸ HE 309/1993 vp, 64. Valtion on valvottava, että ikäihmisten kulttuuriset oikeudet toteutuvat myös kunnissa. Ks. Tuori ja Lavapuro 2011, 818–820 ja Kuntien kulttuuri-toiminnasta annettu laki (728/1992).

⁷³⁹ Arajärvi 2011, 58.

⁷⁴⁰ Arajärvi 2006, 176–178.

12 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Sinebrychoffin taidemuseo on tuottanut senioreille paljon iloa ja monimuotoista esteettistä nautintoa. Henkilökunta on ammattitaitoista ja vastaanottaa kävijänsä sydämellisesti. Klubilaiset ovat tunteneet olevansa tervetulleita museoon. Tutkimuksen pohjalta vastaan aluksi senioreiden kertomusten, kirjallisten paltteiden ja muun aineiston pohjalta johdannossa esittämiini kysymyksiin. Lopuksi teen johtopäätökset.

12.1 Minkälaisia kertomuksia Sinebrychoffin taidemuseo herättää Siffin senioriklubin kävijöissä? (Kysymys 1)

Ensimmäinen ja toinen tutkimuskysymys koskevat Sinebrychoffin taidemuseon toimintaa ja asioita, joita senioriklubin osallistujat pitivät Sinebrychoffin taidemuseossa tai laajemmin taiteeseen liittyvissä muisteloissa merkityksellisinä. Vaikka kertomukset ovat yksittäisiä fragmentteja, ne luovat yhdessä tarinaa klubilaisuudesta ja siitä hengestä, joka on saanut ihmiset pysymään yhdessä ja osallistumaan säännöllisesti vuosien ajan heille järjestettyyn toimintaan. Etnografisuus merkitsee tutkimuksessani ensisijaisesti senioreiden kertomusten syvällistä ymmärtämistä ja niiden tulkitsemista mahdollisimman rehellisesti.

Tutkimuksesta nousi selkeästi esiin tyytyväisyys senioriklubitoimintaan toimintatilojen ollessa puutalon alakerrassa. Se täytti senioritoiminnalle vaadittavat olosuhteet olemalla saavutettava ja riittävän tilava aikuisten ihmisten kohtaamispaikaksi. Tämä tuli esiin ensimmäisissä haastatteluissa ja kirjeissä ystäville vuosina 2008–2009. Ensimmäisen haastattelukierroksen aineistosta nousi esiin vahvasti identiteettiä liittyviä positiivisia asioita, kuten seniorin asiakaspalvelussa ja klubissa saama huomio ja arvostus, sekä laadukas, juuri seniorille suunnattu toiminta. Tällä oli vaikutusta siihen, miten klubista kerrottiin muille tai ystäviä houkuteltiin liittymään uudeksi jäseneksi. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat, että he olivat kuulleet toiminnasta tuttaviltaan.

Sinebrychoffin taidemuseoon liitettiin monia positiivisia merkityksiä, kuten kodikkuus, kauneus, korkea laatu ja ystävällisyys. Korkeatasoista taideohjelmaa arvostettiin monessa palautteessa. Klubilaiset kokivat olevansa ennakkoluulottomia ja nauttivat myös nykytaiteesta. Ateneumin uusitut sisätilat herättivät suurta ihastusta ja käyntiin palattiin useissa myöhemmissä ryhmäkeskusteluissa.

Taide itsessään sekä taidepajan taidetekniikat herättivät monia muistoja. Ne liittyivät lapsuuteen, koulu-aikaan, kuvataideopetukseen ja siitä oppimista koskeviin asioihin. Klubilaisten haastatteluissa nousi vahvasti esille lapsuuden ja nuoruuden ajan taidekokemukset. Koin tärkeäksi tuoda ne esille omana kokonaisuutenaan. Taideopetusta oli saatu opettajilta tai muilta taidealan auktoriteeteilta. Monet seniorit kokivat saaneensa juuri taide- tai kuvaamataidonopettajilta ymmärrystä omaan ilmaisuunsa. Taideaineiden opettajilla oli ollut keskeinen rooli kannustajina.

Tutkimusaineistosta kävi ilmi, että informantit olivat yleisesti Bambergin mallin mukaisesti minä-kertojina useimmiten suhteessa kertomuksen toisiin toimijoihin kuten klubilaisiin tai muihin vertaisryhmiin. Lähes yhteinen kollektiivinen kokemus senioreilla oli kiitollisuus siitä, että museo järjesti ”tavalliselle” ihmiselle korkeatasoista ohjelmaa. Senioreiden haastatteluista kävi ilmi melko hyvin, mitä heidän taidemuseoharrastuksestaan perheessä tai ystäväpiirissä ajateltiin, ja miten sitä tuettiin. Perheen ja ystäväpiirin kannustus senioreiden osallistumiselle taideharrastukseen tuli esiin merkityksellisenä. Tässä vaiheessa elämää puolison saattoi liittyä surua menetyksen tai avioeron johdosta. Toisaalta aktiiviset puolisonsa kanssa asuvat henkilöt halusivat myös omia harrastuksia. Lapset liittyivät usein lastenlasten hoitoon, mikä vaikeutti kertojan hetkittäisiä osallistumisia klubitoimintaan. Lasten, ja erityisesti poikien, kerrottiin myös aktiivisesti seuraavan äitiensä klubiharrastusta ja auttavan esimerkiksi tietokoneen käytössä, koska viestintä verkossa koettiin hankalaksi. Pidin tärkeänä havaintona, että seniorit totesivat klubissa olevan ”eri-ikäisiä” ihmisiä. Seniori-ikä määritelmästä, 65 vuotta, on tullut paljon palautetta. Seniorit kokevat olevansa nuorempia tai vanhempia myös eläkkeellä ollessaan. Vanhempien leidiä esimerkki positiivisesta ikäänymisestä toi ryhmään levollisuutta. Klubilaisten kohtaaminen innosti tulijaa valmistautumaan tapaamiseen. Erityisesti klubipäivän sijoitus perjantaiksi loi viikonlopun alkua juhlistavaa tunnelmaa. Yhteistä klubiruokailua tai klubin jälkeistä ruokailuhetkeä varten saatettiin klubiin tulla tavallista paremmin pukeutuneena.

Miespuoliset osallistujat olivat yleensä ilmoitettu mukaan tyttären tai vaimon toimesta. Siffin senioriklubin toiminnassa otettiin huomioon ihmisten erilaiset lähtökohdat ja pyrittiin olemaan mahdollisimman selkeitä ja ennakkoivia ohjelman suunnittelussa ja tiedotuksessa. Aina tiedottaminen ei onnistunut. Klubilaisten tietokoneen käyttö oli melko satunnaista ja viestit saattoivat kulkea välikäsien kautta. Jos ohjelmaan tuli muutoksia peruutusten vuoksi, tieto ei digitaalisessa muodossa ehtinyt saavuttaa kaikkia.

12.2 Mitkä tekijät saavat senioriklubilaiset sitoutumaan säännöllisesti taiteen äärelle ja nauttimaan Sinebrychoffin taidemuseon tarjoamista palveluista tai luopumaan niistä? (Kysymys 2)

Toinen, klubilaisten sitoutumista koskeva kysymys on tutkimukseni kannalta keskeinen. Vastauksen kysymykseen sain senioreilta keräämästäni aineistosta esiintulleista esimerkeistä ja omista etnografisista havainnoistani. Sinebrychoffin taidemuseon taidepaja toimi ensin kymmenen vuotta Sinebrychoffin puiston vieressä olevan keltaisen puutalon alakerrassa. Liikuntarajoitteisten henkilöiden sisääntulo oli mahdollista myös pyörätuolilla. Myöhemmin taidepaja siirtyi yläkertaan ja keväällä 2018 poistui puutalosta.

Vakiokävijyyden syntymiseen vaikuttivat lukuisat myönteisiksi koetut asiat. Näistä merkittävimpiä olivat senioreiden kokemukset museossa saamaansa kohtelusta: klubilaiset tunsivat olevansa museon henkilöstön taholta rakastettuja, arvostettuja ja kunnioitettuja ja saavansa mielekästä sisältöä museon tarjoamista ohjelmista. Klubi oli selkeästi odotettu ja monelle viikon kohokohta. Sen liikkeelle paneva voima välittyi niin kirjallisesta kuin suullisesta aineistosta. Alkuvaiheessa senioriklubiin ilmoittauduttiin, mikä sekä sitoutti klubilaisia, että opetti henkilökuntaa tuntemaan heidät myös nimeltä. Vuosien ilmoittautumisrituaalit ja yhteydenotot olivat kohtaamisia, jotka lisäsivät yhteenkuuluvuutta ja loivat jatkuvuutta. Klubi toi uusia ystäviä tilanteissa, joissa yksinäisyys saattoi olla seurausta muutosta uudelle paikkakunnalle tai läheisen omaisen menettämisestä.

Tärkein tekijä sitoutumiseen oli taiteen kokeminen ja itsensä ilmaisu taiteen eri tekniikoilla. Museon esteettinen ympäristö ja vanha taide toivat mielihyvää. Omaan lapsuudenajan taidekasvatukseen liittyvät kokemukset ja tunteet olivat säilyneet pitkään läpi elämän. Kouluajoilta muistettiin, kuinka opettajien sanat saattoivat haavoittaa tai rohkaista myöhempään taideharrastukseen. Erittäin taidekasvatuksella ja kuvataideopettajan kannustavalla asenteella tuntui olevan merkitystä. Museon taidepajan tarjoama turvallinen, taiteen tekemiselle myönteinen ympäristö rohkaisi sekä arempia henkilöitä että kokeneita ammattilaisia työskentelemään samojen teemojen parissa.

Vuoden 2015 haastatteluaineistosta nousi esiin hämmennys, jonka seniorit kokivat museon organisaation muutoksen yhteydessä toteutetuista toimenpiteistä. Ne liittyivät taidepajatilan siirtoon puutalon alakerrasta toisen kerroksen huonetilaan vuonna 2012 sekä äkillisesti korotettuun senioriklubihintaan vuonna 2014. Klubilaisten asenteissa tapahtui muutos kriittisempään suuntaan. Huolimatta kriittisistäkin kommentteista haastateltavat toivat esiin etupäässä myönteisiä puolia senioriklubin toiminnasta.

Kertomuksista kävi ilmi, että aikuisten ihmisten sullominen ahtaaseen taidepajatilaan ei mahdollistanut sitä tekemisen monipuolisuutta, mitä toiminnassa oli aiemmin. Osa vakiokävijöistä joutui jättäytymään pois korkeiden portaiden vuoksi. Ei-kävijöiden määrä alkoi kasvaa. Tutuiksi tulleiden klubilaisten osallistumattomuus sai miettimään niitä esteitä, jotka mahdollisesti rajoittivat

osallistumista. Mukana toiminnassa olevat seniorit olivat hyvin aktiivisia ja vuorovaikutteisia persoonia, jotka myös noteerasivat ihmisten poisjättäytymisen ja puhuivat asiasta pohtien eri ratkaisumalleja. Ennätysmäärä ihmisiä jäi kertomusten mukaan pois klubista uusien kalliiden hinnoittelupäätösten myötä. Siinä tilanteessa seniorit kokivat, ettei heidän ihmisarvoaan enää kunnioitettu niin kuin ennen. He olivat ottaneet museon omaksi tukipisteekseen ja kokivat olevansa talon väkeä, mutta ihmettelivät saamaansa kohtelua. Senioriklubin tilaisuuksiin osallistuneiden määrä väheni muutamiin henkilöihin.

Tila- ja hintamuutokset aiheuttivat museolle ja senioreille hetkellisesti haasteita, jotka museon johtoryhmä otti vakavasti ja kuunteli senioreiden toiveita. Entiset klubilaiset palasivat museon vakiokävijöiksi, koska he kokivat saavansa asiakasarvoa myös ongelmatilanteissa ja kokivat tulleen hyvin kohdelluiksi arkisessa kanssakäymisessä. Klubin henkeä ei kuitenkaan saatu yhtä läheiseksi kuin aiemmin, koska enää ei tarvinnut ilmoittautua klubiin ja osallistuminen vaihteli suuresta anonyymista joukosta pienempiin ryhmiin. Senioreiden suullisessa palautteessa viimeisessä klubitapaamisessa todettiin, että taidepajan menetys keväällä 2018 oli menetys myös klubilaisten yhteenkuuluvuuden tunteelle. Paikkaa rauhalliselle keskustelulle museossa yhtä aikaa vierailevien koululaisryhmien kanssa oli lähes mahdotonta löytää.

12.3 Voiko museokäynneillä tai muulla kulttuuriharrastuksella ylläpitää tai jopa edistää ikääntyvien henkilöiden toimintakykyä? (Kysymys 3)

Kolmas tutkimuskysymys koskee senioreiden kulttuuriharrastuksia yleensä sekä taidemuseokäynteihin liittyvää fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Taide mainittiin kaikissa kertomuksissa syynä museokäyntiin. Osa oli tutustunut laajasti eurooppalaiseen museokohteisiin, osalle Sinebrychoffin taidemuseo oli uusi väylä vanhaan taiteeseen. Monipuoliset perehdytykset uusiin näyttelyihin tutussa seurassa asiantuntijoiden opastamana olivat suosituimpia taidepajatyöskentelyn ohella. Ne saivat seniorit liikkeelle. Vaikka ihmisillä oli kovin erilaiset taustat esimerkiksi taideopetuksessa, se ei vaikuttanut rohkeuteen osallistua taiteen tekemiseen tai keskusteluun taiteesta, koska Sinebrychoffin taidemuseo koettiin turvallisenä ja miellyttävänä ympäristönä.

Saavutettavuutta on, kuinka klubista tiedotetaan, missä tiloissa ja miten siellä toimitaan, mille kohderyhmälle tieto suunnataan ja miten toiminnassa otetaan huomioon eri kävijäryhmät. Sinebrychoffin taidemuseon toimintakulttuuri on melko normatiivista. Päähuomio kiinnittyy tutkimukseen, näyttelyihin ja oheistapahtumiin. Oheistapahtumat ovat harvoin vuorovaikutteisia. Yleisön rooli on lähinnä katsoa ja kuunnella. Pidän mahdollisena, että museossa voitaisiin toteuttaa nykyistä suunnitelmallisemmin Strengellin peräänkuuluttamaa kulttuurista hoivakulttuuria tukea tarvitseville kohderyhmille. Museon moniosaajista koostuva henkilökunta voisi olla osa strategista sitouttamisprosessia,

joka mahdollistaisi seniorikäviäjän identiteetin, kognitiivisen ajattelun ja myönteisen minäkuvan vahvistamisen. Saavutettavuutta koskevat asiat vaativat henkilökunnalta jatkuvaa seurantaa.

Sekä etnografiset havaintoni että senioriklubilaisten vastaukset osoittivat, että sydämellä ja kipinällä tehty seniorityö koettiin merkityksellisenä ja hyvinvointia lisäävänä. Tulokset olivat yhdensuuntaisia Hyypän ja Seitsalon korostaman taiteen ja yhteisöllisyyden terveyttä edistävän vaikutuksen kanssa. Klubilaisten vastaukset osoittivat, että säännöllinen toiminta ja tapaaminen loivat sekä henkistä että fyysistä hyvinvointia. Ajatus siitä, että oli olemassa juuri senioreita varten suunniteltu ohjelma miellyttävässä taide- ja kulttuuriympäristössä, nosti klubilaisten mielialaa ja he kokivat saavansa museolta asiakasarvoa. Taidepajan vetäjä koettiin tärkeäksi henkilöksi, jolle oltiin hyvin lojaaleja. Tapaaminen jätti hyvän yhdessäolon ja yhdessätekemisen tunteen. Tutkimukseni osoittaa, että taidemuseokäynnit ja muut kulttuuriharrastukset sanan laajassa merkityksessä voivat edistää ikääntyvien henkilöiden toimintakykyä.

12.4 Johtopäätökset

Neljännessä tutkimuskysymyksessä haluttiin tietää, miten taidemuseo voisi järjestää seniori-ikäisille sellaista säännöllistä toimintaa, joka tukisi seniorin identiteettiä tunnustamisen teorian mukaisesti. Kysymys sopii käsiteltäväksi johtopäätösten yhteydessä.

Kansallisgalleria ja entinen Valtion taidemuseo ovat saaneet arvostusta kokoelma- ja tutkimustoiminnallaan. Kansallisgalleria edustaa julkista organisaatiota, jolla on omat yleisötyöhön liittyvät visiot ja strategiat. Kansallisgallerian ja Sinebrychoffin taidemuseon visio niiden yhteiskunnallisesta roolista on toiveikas, mikä näkyy toiminnalle asetetuissa tavoitteissa ja strategioissa.

Museo-opetuksen merkitys tunnustettiin lainsäädännössä Valtion taidemuseota perustettaessa vuonna 1990. Asetuksessa mainittiin erikseen, että "taidemuseon tuli perehdyttää yleisöä kuvataiteeseen ja taidekasvatuksen avulla lisätä yleisön taiteen tuntemusta". Valtiolla säädettiin kokonaisvastuu valtakunnallisesta taidemuseotoiminnasta. Kymmenen vuotta myöhemmin puhuttiin kuvataiteen museotoiminnasta laissa Valtion taidemuseosta. Lain perusteissa museopedagogiikan ja konservoinnin katsottiin olevan museon ydintoimintojen "tukitoimia". Kansallisgalleriaa koskevassa lainsäädännössä ei enää puhuttu yleisötyöstä tukitoimena, vaan taidemuseotoiminnan katsottiin sisältävän muun muassa erilaisten näyttelyihin liittyvien tapahtumien järjestämisen ja muun yleisölle suunnatun toiminnan sekä taidekasvatuksen. Vakiokävijyyteen innostamista ja kävijämäärien turvaamista pidettiin tärkeänä. Haluan seniorityön näkökulmasta korostaa, että PL 16.2 §:n mukaan valtio luo edellytyksiä itsensä kehittämiseen muun muassa ylläpitämällä ja tukemalla Kansallisgalleriaa ja sen museoita. Säännös merkitsee elinikäisen koulutuksen periaatteen tunnustamista myös senioreiden kohdalla. Siinä viitataan tosiasialliseen eikä pelkästään muodolliseen yhdenvertaisuuteen eikä varattomuus tai asuinpaikka

saa muodostua kohtuuttomaksi esteeksi opiskelulle tai muulle itsensä kehittämiseksi. Toiminnan monimuotoisuuden lisääntyessä ja yleisöpalvelujen tehostuessa on syntynyt tarve lisätä ammatillisista henkilökuntaa eri toimintasektoreilla. Yleisötyö ja museopedagogiikka ovat kasvaneet näyttelytoiminnan rinnalle taidemuseoiden keskeiseksi toiminnaksi.

Klubilaisten tunnustaminen on edellyttänyt museon taholta jatkuvaa tilanearviointia yhdistettynä ammatilliseen osaamiseen. Tätä kutsun kriittiseksi museopedagogiaksi. Parhaimmillaan yleisötyö sisältää sekä pitkän tähtäimen, verkostoituneen museopedagogisen toimintasuunnitelman että palvelumuotoilun. Kansallisgalleriaa koskevan lain mukaan taidemuseon tavoitteena on yleisöpohjan laajentaminen ja sitouttaminen. Tämä vaatii taloudellisia resursseja, mutta samalla myös asiantuntemusta yleisötyöstä. Museopedagoginen yleisötyö laajasti ymmärrettynä on iloa tuottavaa pitkäjänteistä ja tavoitteellista sitouttamistyötä varsinkin, kun se kohdistuu haavoittuviin seniori-ikäisiin ihmisiin.

Olen käyttänyt tutkimukseni teoreettisessa pohdinnassa amerikkalaisen tutkijan John H. Falkin malleja museokävijän kokemuksista. Niissä kyseenalaitetaan stereotyyppiset mielikuvat iästä ja näyttelyiden merkityksestä museokäynnille ja tarjotaan tilalle jaotteluja, jotka pohjautuvat kävijän tilapäisiin, identiteettiin liittyviin tarpeisiin. Tätä ajatusta vahvistavat muutkin tutkijat, kuten Lynn Dierking ja Aura Kivilaakso. He ovat tuoneet esiin museokävijän prosessikuvauksissaan tekijöitä, jotka vaikuttavat museokokemukseen ennen museokäyntiä, käynnin aikana ja sen jälkeen. Kivilaakson prosessikuvaus auttoi näkemään aineistosta vierailuun liittyviä vaiheita. Niitä olivat tiedon saanti senioriklubista ja siihen liittyvä päätös osallistumisesta, liikkumiseen liittyvät ympäristötekijät, klubin ilmapiiri, sen jälkeinen yhdessä vietetty vapaamuotoinen hetki ja muistelu siitä mitä klubissa kulloinkin oli tehty. Falkin mallin mukaan päätös klubiin tulemisesta tehdään henkilökohtaisista lähtökohdista enemmän kuin näyttelyihin liittyvistä asioista. Tutkimus vahvistaa Falkin näkökulman henkilökohtaisten tekijöiden merkityksestä.

Merkittävää on ollut todeta tapa, miten seniori-ikäinen haluaa saada tietoa esillä olevasta näyttelystä. Kävijätutkimukset vahvistavat klubilaisten haastattelussa selkeästi esiin tullutta huomiota, että henkilökohtainen opastus ja kertomukset ovat mieluisia tapoja tutustua taiteeseen. Kaikki nimilappujen lukemiseen liittyvät fyysiset ponnistukset, kuten kumartelu ja vaikeasti luettavat kirjaskoot koettiin negatiiviseksi. Kävijätutkimuksista kävi ilmi, että seniori-ikäisistä vastaajista suuri osa harrasti taidetta, piti museorakennuksesta ja sen ilmapiiristä. Tämä vastaa myös senioriklubista tullutta tulosta.

Ikääntyvien ihmisten hyvinvoinnista, asemasta ja oikeuksista käydään mediassa ja tutkimuksissa yhä laajenevaa yhteiskunnallista keskustelua. Huomiota on kiinnitetty myös ikääntyneiden kulttuurisiin oikeuksiin. Museoilta odotetaan yhä aktiivisempaa panosta senioreiden ja muun väestön hyvinvoinnin edistämiseen.

Senioreiden kertomusten pohjalta olen saanut kokonaiskuvan niistä tekijöistä, jotka sitouttivat heidät museon toimintaan ja tekivät heistä vakiokävijöitä.

Koottuani aineiston valmiiksi ja lopetettuani kategorisoinnin, etsin senioreiden kulttuuriin osallistumista käsittelevää kirjallisuutta. Tutkimukseni aineistosta nousi GT:n mukaisesti esiin monia uusia kysymyksiä. Samalla tuli esiin myös sitoutumista haittaavia ja osallistumisen lopettamiseen johtavia tekijöitä. Erityisesti saavutettavuuteen liittyvä haavoittuvuus ja toimintakyvyn heikkeneminen tulivat esiin monen pitkäaikaisen seniorikävijän jäädessä pois toiminnasta. Saavutettavuuteen liittyvät heikennykset, kuten tila- ja hintaratkaisut sekä klubin olemassaolon kyseenalaistaminen loukkasivat vakiokävijöiksi tunnustettuja senioriklubilaisia. GT -metodin mukaisesti aineisto ohjasi yhä syvemmälle uusiin aihekokonaisuuksiin kuten ihmisoikeuksiin ja ikäihmisen kohtelua koskeviin yhteiskunnallisiin velvoitteisiin. Niihin perehdyttyäni ymmärsin, että taidemuseoilla ja muillakin kulttuurilaitoksilla on ihmisoikeussopimuksiin perustuva velvollisuus huolehtia ikääntyvien yhdenvertaisesta osallistumisesta kulttuuritilaisuuksiin. Euroopan sosiaalisen peruskirjan 23 artiklassa tarkoitetut ikäihmisten oikeudet muun muassa kulttuurielämään ja julkisen vallan velvollisuus niiden toteuttamiseen on sisällytetty myös Suomen perustuslakiin ja esimerkiksi vanhuspalvelulakiin.

Aloittaessani senioriklubitoiminnan olosuhteet sallivat monipuolisen ilmaisun taiteen keinoin. Sinebrychoffin taidemuseossa senioriklubitoiminta perustui hyvin pitkälti taidekasvatuspohjaiseen, elinikäisen oppimisen strategiaan, missä kuljettiin sisältöjen kautta elämykselliseen ja myönteisiä kokemuksia tuottaviin kohtaamisiin senioreiden kanssa. Taiteen vastaanottaminen ei ollut passiivinen tapahtuma, vaan katselutapahtumaan liittyi monia tapoja tarkastella taidetta. Näistä suosituimpia olivat Art Based Learning- ja Problem Based Learning -metodit. Seniorit saivat juuri heille räätälöityä ja sopivassa muodossa tarjottua ohjelmaa: perjantaina keskipäivällä ei ollut viikonloppuruuhkia ja heille mieluisat saleissa istuminen ja taidepajatyöskentely loivat mukavan tunnelman viikonlopun varalle. Museossa oli monipuolista ammatillista osaamista, jota hyödyntämällä, taiteentarkastelun metodeja vaihtamalla ja ihmisiä kuuntelemalla saatiin uusia toimintatapoja seniorityöhön. Toimintatapa loi senioreille uskoa hyvän elämän mahdollisuuteen. Näkisin, että ei ole olemassa väärää taiteentarkastelun metodologiaa. Monipuolisuus ja erilaiset metodit luovat vain rikkautta museotyöhön.

Senioriklubilaisten kertomukset toivat esiin yhteiskunnallisia asioita ikääntymisestä ja siitä, mihin asioihin olisi syytä kiinnittää huomiota, kun monenlaisen tuen tarve lisääntyy. Jari Pirhosen väitöskirjan teemat yksinäisyydestä ja tunnustamisen teoriasta auttoivat saturaatiovaiheessa jäsentämään laajaa aineistoa sekä luomaan oman seniorikävijän prosessikuvauksen (kuvio 4), missä tunnistaminen muuttuu tunnustamiseksi. Senioriklubin jäsenet kuuluvat niin sanottuun kolmanteen ikään eli go-go- ja slow-go-kävijöihin erotuksena no-go-vaiheesta, jolloin ei enää pääse liikkumaan museoon ilman toisen ihmisen apua. Senioriklubin jäsenet kuuluivat eläkkeelle jääneisiin ihmisiin, jotka kykenevät ja saivat päättää omasta elämästään ja kulttuuriharrastuksistaan. Ikään liittyvä määrittely on rajoittunut tapa tutkia senioreiden kertomuksia ja siksi heidän

ikänsä jättäminen mainitsematta on tietoinen valinta. Minulle riitti tieto, että he olivat siirtyneet pois työelämästä.

Yleisön kohtaaminen arjen asiakaspalvelutilanteessa tapahtuu usein anonyymisti tunnistamalla ja luokittelemalla museokävijä kävijätutkimusten tapaan koululaiseksi, opiskelijaksi, eläkeläiseksi tai muuksi vastaavaksi tunnistettavaksi ryhmäksi. Senioriklubitoiminta oli vakiintunutta ohjelmistoa ja siihen osallistuvat ihmiset oppivat tuntemaan toisensa tavallista paremmin. Henkilökunta oppi myös tuntemaan vakiokävijänsä ja se koettiin asiakaspalvelussa ja vastaavan museolehtorin työtä arvostavien parissa merkityksellisenä. Se, että museo järjesti senioreille toimintaa, ei vielä tarkoittanut sitä, että siihen osallistuttiin. Osallistumis päätös tehtiin sen mukaan, miten klubilainen koki häntä kohdeltavan ja kuinka hänet otettiin kokonaisvaltaisena persoonana huomioon mukaan lukien liikkumisesteet. Etnografisen tutkimuksen mukaisesti myös klubin vetäjä oli osana senioriklubia. Vetäjällä oli haasteellinen kaksoisrooli olla sekä osa henkilökuntaa, että senioriklubia. Henkilökunnan edustajana klubin vetäjällä ei ollut aina mahdollisuutta päästä ideaalitalanteeseen, jossa olisi voinut toteuttaa kaikki senioreiden museolle kohdistamat toiveet ja odotukset.

Sinebrychoffin taidemuseon markkinointi on vahvistanut positiivista ja esteettistä kuvaa kotimuseosta. Aiemmin melko hiljaiset viikonloput ovat muuttuneet vilkkaiksi ja dynaamisiksi yleisötapahtumiksi. Musiikki, Sinebrychoffin perheen tarinat ja näyttelyopastukset kutsuvat ilmaisen kotimuseon ja edullisen Museokortin myötä ihmisiä osallistumaan museon tarjoamiin oheisohjelmiin. Sinebrychoffin taidemuseon järjestämä toiminta Siffin senioriklubin muodossa on vain yksi esimerkki, kuinka ammatillinen museo voi toteuttaa monipuolisesti ja pitkäjänteisesti mielenkiintoista ohjelmaa. Vaikka toiminta on ollut pitkälti museojohtoista, on ollut ensiarvoisen tärkeää kuulla senioriosallistujien mielipiteitä toiminnan kehittämiseksi. Kaikki senioriklubin toimintaan osallistuneet henkilöt ovat omalla panoksellaan muokanneet ja kehittäneet toimintaa parempaan suuntaan klubin olemassaolon ajan.

Tutkimus osoittaa, että taidemuseo pystyy julkisena instituutiona tarjoamaan työelämästä eläkkeelle siirtyneille senioreille mielekkäitä palveluita. Taidemuuseumista voi muodostua ikäihmiselle osa arkipäivää, julkinen koti, johon kävijä muodostaa yhtä kiinteän kontaktin kuin esimerkiksi entiseen kouluunsa tai aikaisempaan työyhteisöönsä. Eläkkeelle siirtymisestä seurannut lisääntynyt vapaa-aika suo toisaalta paljon mahdollisuuksia, mutta saattaa asettaa ihmisen tilanteeseen, jossa hänet arvotetaan ja luokitellaan yhteiskunnassa hyötynäkökulmasta. Työelämästä poissiirtymisen riittin liittyvät negatiiviset identiteettiä leimaavat stereotyyppit tulisi päivittää positiivisiin ja kannustaviin mielikuviin, kuten Vappu Taipaleen ”kestävyyden takeisiin” tai ”ajan tuottajiin”. Tutkimukseni perusteella pidän mahdollisena sitä, että museo tai muu kulttuurilaitos voi olla Antti Eskolan mukaan julkinen ”koti”, mihin voi palata uudestaan ja kokea olevansa arvostettu ja hyvin kohdeltu henkilö. Tunnustaminen on ihmisyyden tunnustamista, joka ei katoa vanhuuteen, asiakkuuteen tai toisista riippuvuuteen.⁷⁴¹ Tutkimuksen perusteella klubilaiset kokivat, että nimenomaan taidepa-

⁷⁴¹ Pirhonen (2015)

ja on se kodin ulkopuolinen ”koti”, jossa heitä arvostettiin ja kohdeltiin hyvin. Tämä on huomionarvoinen seikka, jonka voisi ottaa ohjelmiston suunnittelussa huomioon.

Museokäynneillä voi ylläpitää ja edistää ikääntyvien ihmisten elämänlaatua. Onnistunut museovierailu perustuu tiedon ja rakennuksen fyysiseen saavutettavuuteen sekä taiteeseen, paikkaan ja henkilöihin liittyviin positiivisiin mielikuviin, ennen kaikkea seniorin ihmisarvon tunnustamiseen. Edellä mainitut tekijät vahvistavat sitoutumista ja tekevät seniorista vakiokävijän. Museon terveyttä edistäviä vaikutuksia ovat jo liikkeelle lähtö sinänsä, sosiaalinen kanssakäyminen ryhmässä, hyvä vuorovaikutus henkilökunnan kanssa, vanhan taiteen kokemisen nautinto, elinikäisen oppimisen mahdollisuus ja huumori. Museon henkilökunnalta saatu arvostus ja tunnustaminen vakiokävijänä koetaan tärkeäksi. Senioriklubi oli kertomusten mukaan klubilaisille oma hetki, jolloin sai vapautua arjen velvollisuuksista ja ajatella hetken itseä kiinnostavia asioita. Vakiokävijyyteen vaikuttavat niin markkinointi, taloudelliset kuin fyysiset tekijät.

Vapaaehtoistyötä on tehty monissa museoissa seniorivoimin. Museot ovat kyenneet hyödyntämään paikallisväestön asiantuntemusta ja kävijät ovat saaneet kokea olevansa arvokkaita ja hyödyllisiä yhteisölleen. Heidät on tunnustettu osaksi museoyhteisöä. Kolmanteen ikään suunnatut kulttuuripalvelut tulisi suunnitella ottamalla huomioon kohderyhmän toimintakyky ja kognitiiviset taidot. Senioritoiminnan tulisi olla johdonmukaisesti johdettua niin kunnallisten kuin valtiollistenkin päättäjien toimesta. Olisi huolehdittava, että ikääntymiseen liittyvät muuttujat huomioidaan toiminnan aikana. Se vaatii senioritoimintaan sitoutuneen ammattitaitoisen henkilön, joka kykenee havaitsemaan mahdolliset osallistumista haittaavat epäkohdat ja laatii tarvittavat ehdotukset korjaustoimenpiteiksi. Hänellä tulee olla organisaation täysi tuki takanaan. Saavutettua yleisöä ei saa pitää itsestäänselvyytenä uusien yleisöjen tavoittelun huumassa. Taloudellinen hyöty ei kulttuurilaitoksessa saa olla arvo sinänsä. Viime kädessä kyse on asiakasarvosta, ihmisoikeuksista ja niiden tunnustamisesta eli siitä, mihin niin aineellinen kuin aineeton kulttuuriperintö pohjautuu.

Etnografisesta näkökulmasta Siffin senioriklubi on antanut vetäjälleen ainutlaatuisen mahdollisuuden tutustua aktiivisten eläkkeelle jääneiden naisten paratiisiin, johon myös miehet olivat tervetulleita. Senioriklubissa tehtiin työtä sydämellä ja kipinällä sekä peilattiin erilaisia tapoja tarkastella taidetta yhdessä. Tutkimukseni osoittaa, että senioriklubi puolustaa paikkaansa taidemuseoyhteisössä. Museolle on arvokasta, että sillä on vakiokävijöiden yhteisö arvioimassa toimintaa ja kertomassa kokemuksiaan suoraan henkilökunnalle. Vanhuuteen liittyy paljon ennakkoluuloja. Senioriklubilaiset ovat osaavia, oppimiskykyisiä, halukkaita ja kykeneviä oppimaan uusia asioita sekä kiinnostuneita toimimaan ryhmässä. Tutkimuksen tuloksia ovat myös havainnot siitä, kuinka paljon ja kuinka monella tasolla tunteet vaikuttivat klubilaisten museokokemuksiin. Aineiston kertomukset paljastivat ikääntymiseen liittyvän haavoittuvuuden ja herkkyyden, mutta samalla tahtotilan, jonka voimalla asioita pyrittiin ratkomaan ja kehittämään yhdessä.

Toivon, että tällä tutkimuksella voisin herättää kulttuurilaitoksia pohtimaan museopedagogiikkaan liittyviä elinikäisen oppimisen, kestävän kehityksen ja saavutettavuuden arvoja ja asenteita. Asenteet koskevat myös tiloja ja niiden käyttöä. On syytä vakavasti pohtia, mitkä asiat taidemuseotoiminnassa asetetaan senioreille suunnattujen palvelujen edelle. Senioreilla on positiivinen vaikutus museoyhteisöön ja laadukkaat senioreille suunnatut palvelut tuottavat asiakasarvoa. Ehdotan, että taidemuseot järjestäisivät ammatillisesti ohjattua ohjelmaa senioreiden säännölliseen tapaamiseen sopivissa tiloissa. Ehdotan myös, että museot ja muut julkiset kulttuurilaitokset voisivat suunnitella senioriohjelmaa jopa valtakunnallisella tasolla.

Ihmiset toimivat arkisessa työssään olemassa olevien käytäntöjen mukaan. Kansallisgalleriaa koskevassa lainsäädännössä ja strategioissa museotyölle asetetaan korkeita odotuksia. Työn suunnittelussa ne tuovat turvaa ja antavat mahdollisuuksia. Se tarkoittaa erilaisten näyttelyihin liittyvien tapahtumien ja yleisölle suunnatun toiminnan, kuten taidekasvatuksen järjestämistä. Kansallinen ja kansainvälinen vaikuttavuus heijastuu voimakkaimmin erilaisten asiantuntijuuksien kautta, jotka konkretisoituvat muun muassa suhteessa erilaisiin yleisöihin. Kansallisgalleriaa koskevan lain hyväksyessään eduskunnan sivistysvaliokunta piti tärkeänä, että "Kansallisgalleria toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa ja edistää toiminnallaan kuvataiteen yhteiskunnallista vaikuttavuutta." Valiokunnan mukaan positiivisten elämysten tuottaminen monipuolisesti tulee korostumaan museon toiminnassa enenevässä määrin. Valiokunta pitää välttämättömänä huolehtia myös vakiokävijöistä.

Olen tehnyt GT-teorian metodin kategorisoinnit sekä niiden analyysit vertailuaineiston kanssa läpinäkyviksi. Toivon, että aineistosta olisi apua jatkotutkimukselle. Sinebrychoffin taidemuseo on jo itsessään esteettinen kokemus, joten sen toimivuutta eri-ikäisten ja toimintakykyisten ihmisten kanssa tulisi parantaa, jotta ajatus laajenevasta yleisöpohjasta ja huomion kiinnittäminen erityisryhmiin toteutuisi. Yleisötyöstä vastaavan henkilön olisi syytä kuulua vakituisena jäsenenä Sinebrychoffin taidemuseon johtoryhmään, kuten Ate-neumissa ja Kiasmassa.

Eräs jatkotutkimuksen aiheita voisi olla, kuinka saadaan kotona olevat ikääntyvät ihmiset liikkeelle nauttimaan kulttuurista. On myös huomionarvoista, kuka tekee päätökset siitä, kiinnostaako taide seniori-ikäistä ihmistä. Katson, että kulttuurilaitoksilla on mahdollisuus kokonaisvaltaisella huolenpidolla nostaa senioreiden yhteiskunnallista arvoa tunnustamisen näkökulmasta ja sitouttaa ikääntyviä ihmisiä vakiokävijöiksi. Siffin senioriklubin toiminta on vastannut täysin Kansallisgalleriaa koskevassa laissa tarkoitetun taidemuseotoiminnan tavoitteita samoin kuin hallituksen esittämässä uudessa museolaissa ilmaistun museotoiminnan tarkoitusta. Siffin senioriklubi on osoittanut, että seniorit puoltavat hyvin paikkansa taidemuseon keskiössä.

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Haastattelut

Levanto, Marjatta 6.5.2014. Haastattelu, Sinebrychoffin taidemuseon taidepaja.
Seitsalo, Seppo 27.3.2015. Senioritapaaminen, Ortonin sairaala.
Hannula, Ilari 12.3.2017.

Senioreiden haastattelut ja kirjeet 2008–2017. Sinebrychoffin taidemuseo.

Audiolitterointiaineistot:

1. "Molla" Marja-Liisa Torkkel 20.3.2009 / Molla 200309
2. Marita Karttunen 31.3.2009 / Marita 310309
3. Auli Taimi 6.4.2009 / Auli 060409
4. Riitta Kivilahti 6.4.2009 / Riitta 060409
5. Marjaleena Myntti 23.5.2011 / Marjaleena 230511
6. Marja-Leena Lajunen 6.6.2011 / Marja-Leena 060611
7. Marjaleena Myntti 23.1.2015 / Marjaleena 230115
8. Avoin aikuisten taidepaja 23.1.2015 / Anne Stolt, Eija, Helena Vottonen, Marja-Leena Lajunen / Ryhmä 230115
9. Helena Berghäll, Eila Isosaari 30.1.2015 / Helena & Eila 300115
10. Pia Niemi 18.5.2015 / Pia 180515
11. Irma Suuronen 18.5.2015 / Irma 180515
12. Ilari Hannula 12.3.2017

Kirjeet 2008:

1. Anja Syrjänen AS08
2. N.N. KL08
3. Irma Suuronen IS08
4. Molla Torkkell ja Auli Taimi MTAT08
5. Marita Karttunen MK08
6. Helena Berghäll HB08
7. Kaarina Salokangas KS08
8. Leena Seppänen LS08
9. Marja Laine ML08

Kirjallinen palaute 2015:

1. Maj-Len Ekberg P1
2. Carita Hovi P2
3. Hilikka Pohjola P3
4. Marja Laine P4
5. Marja Laine P5

Suulliset tiedonannot

Mollan suullinen tiedonanto kesäkuu 2017
Rijksmuseumijn johtaja Pijbes, luento 21.10.2014 Ateneum-sali

Luennot ja esitelmät:

- Hyvärinen Matti 17.11.2014. Luento, Jyväskylän yliopisto.
Hämäläinen Markko 28.11.2018. Luento, Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu.
Kontturi, Katve-Kaisa 20.6.2012. Lektio väitöstilaisuudessa, joka koski *Following the Flows of Process: A New Materialist Account of Contemporary Art*. Turun yliopiston julkaisusarja B osa 349, Humaniora.
Levanto, Marjatta 1980. Luento Taideteollisen korkeakoulun Taidekasvatusseminaarissa keväällä 1980, Leena Hannulan muistiinpanot.
Margeston, D. 29.9.2001. Can all education be problem-based: can it afford not to be? Problem-based Learning Forum, Hong Kong Centre for Problem-Based Learning.
Saresma, Tuija 12.12.2014. Luento, Jyväskylän yliopisto.

PAINETUT LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnipuu, P. 2008. *Turun linna kerrottuna ja kertovana tilana*. Helsinki: Hakapaino.
Ahponen, P. 1999. *Kulttuurin kierreportaikossa*. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
Alanco, J. & Pakarinen, R. 2005. *Signe Brander 1869–1942 Helsingin valokuvaaja*. Espoo: Frenckellin kirjapaino.
Alasuutari, P. 1996. Taide on Suomessa pyhä asia. *Helsingin Sanomat*, 2.6. 1996, B 11, Kulttuuri.
Alasuutari, P., Bickman, L. & Brannen, J. (toim.) 2008. *The SAGE Handbook of Social Research Methods*. London: SAGE Publications.
Alpers, S. 1983. *The Art of Describing Dutch Art in the Seventeenth Century*. Chicago: The University of Chicago.
Arajärvi, P. 2014. *Vanhuspalvelulaki – Mitä ja miksi?*. Teoksessa A. Mäki-Petäjä-Leinonen & L. Nieminen (toim.): *Vanhuus ja Oikeus*. Lakimiesliiton Kustannus, 257–282.
Arajärvi, P. 2011. *Johdatus sosiaalioikeuteen*. Kariston Kirjapaino, Hämeenlinna.
Arajärvi, P. 2006. *Sivistykselliset oikeudet ja velvollisuudet*. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja N:o 6. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
Asikainen, S. 2003. *Prosessidraaman kehittäminen museossa*. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
Aura, V., Illeris, H. & Örtengren, H. 2009. *Konsten som läranderesurs*. Nordiska akvarellmuseet. Göteborg: Gotthia offset.

- Aurasmaa, A. (toim.), Anttonen, E., Elovirta, A., Hanka, H., Laajoki, L. ja Vakkari, J. 2003. *Volare: Intohimona kuvataide*. Vammala: Vammalan Kirjapaino, 226–244.
- Bamberg, M 2006. Stories: Big or small – why do we care? Teoksessa *Narrative inquiry*, 16 (1) 2006, 139–147.
- Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) 2007. *Taide keskellä elämää*. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Barrows, H. 1989. *Barrows. The Tutorial Process*. Springfield, Illinois: Southern Illinois University School of Medicine.
- Becker, H. S. 1982. *Art Worlds*. Los Angeles ja London.
- Becker, H. S. 2007. *Telling About Society*. The University of Chicago Press.
- Berger, J. 1991. *Näkemisen tavat*. Helsinki: Painokaari.
- Bochner, A. P. & Riggs, N. A. 2014. Practicing Narrative Inquiry. Teoksessa Leavy (toim.) *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. New York: Oxford University Press, 195.
- Bourdieu, P. 1979. *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Les éditions de Minuit, 101–102.
- Bourdieu, P. 1989. *Distinction. A social critique of the judgement of taste* (uusintapainos vuodelta 1984 Routledge & Kegan Paul Ltd). London: Routledge, 92.
- Boughton, D. & Mason, R. 1999. *Beyond Multicultural Art Education: International Perspectives*. New York: Waxmann.
- Broberg, G. & Sörlin, S. 1991. *Tvårsnitt, Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*. Uppsala: Ord & Form.
- Burnham, R. & Kai-Kee, E. 2011. *Teaching at the Art Museum – Interpretation as experience* (2. painos). Los Angeles: Getty Publications.
- Carleton University 2018. *Research on arts-based learning across disciplines*. <https://carleton.ca/experientialeducation/arts-based-learning-research-across-disciplines/>. Luettu 26.11.2018.
- Chadwick, W. 1992. *Women, Art, and Society* (2. painos). Lontoo: Thames and Hudson.
- Cookbook 2010. *Extreme Service Design Methods Recipes for creative collaboration*. KONE, Aalto University. (Kirjoittajan huomautus: Näyttelyyn liittyviä dokumentteja ja projektivihon Cookbook taustatietoja ei ole saatavilla. Kontaktoitu Vaajakalliota, joka oli mukana projektissa).
- Creswell, W. 2015. *A Concise Introduction to Mixed Methods Research*. Los Angeles: SAGE Publications, 37.
- Crow, W. B. & Wei-Hsin Din, H. 2009. *Unbound By Place or Time. Museums and Online Learning*. Washington, DC.: AAM Press.
- Crow, W. B. & Wei-Hsin Din, H. 2011. *All Together Now: Museums and Online Collaborative Learning*. Washington, DC.: AAM Press, 123–135.
- Danto A. C. 1991. *Taiteen nykyhetki*. Hämeenlinna: Karisto.
- Deppermann, A. 2013. How to get a grip of identities-in-interaction. Teoksessa *Narrative inquiry*, 23 (1), 63–64.
- Dewey, J. 1934. *Art as an Experience* (11. painos). New York: Capricorn Books.

- Dickie, G. 1974. *Art and the Aesthetic. An Institutional Analysis*. Cornell University Press, 144.
- Dickie, G. 1983. Art and the Romantic Artist. Teoksessa John Fisher (toim.), *Essays on Aesthetics. Perspectives on the work of Monroe C. Beardsley*. Philadelphia 1983.
- Dickie, G. 1984. *The Art Circle: A Theory of Art*. New York, 81.
- Din, H. & Hecht, P. 2007. *The digital museum, a think guide*. Washington DC: AAM Press.
- Dufresne-Tassé, C. 2004. Andragogy (adult education) in the museum: a critical analysis and new formulation. Teoksessa Hooper-Greenhill Eilean 2004. *Museum, Media, Message* (4. painos). T.J. International Ltd, Padstow, Cornwall, 245.
- Duncan, C. 1995. *Civilizing rituals: inside public art museums*. London: Routledge.
- Ekberg, F. 2014, (artikkeli kirjoitettu 1914). Tietäväksi tuleville sukupolville – Fridolf Ekbergin tervehdys. Teoksessa A. Nurminen, M-L. Ekberg, O. Ekberg, L. Piironen & W. Hagelstam 2014. *Bulevardi 9 Bulevarden, 1915–2015*. Saarijärven Offset, 14–30.
- Elovirta, A. 2003. Taiteen yleisö, yleisön taide. Nautinnon, mielihyvän ja eronteon lähteillä. Teoksessa A. Aurasmaa (toim.) ja muut. *Volare. Intohimona kuvataide*. Vammala: Vammalan Kirjapaino, 226–244.
- Eläkeläisten etujärjestö Eetu ry.
https://www.eetury.fi/eetun_tunnus/etusivu/. Luettu: 27.9.2018.
- Erkkilä, H. 2008. *Ruumiinkuvia, Suomalainen performanssi- ja kehotaide 1980-luvulla ja 1990-luvulla psykoanalyysin valossa*. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Eskelinen, K. 2008. *Jacobo Bassano freskomaalarina*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino.
- Eskola, A. 2016. *Vanhuus. Helpottava, huolestuttava, kiinnostava*. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, K. (toim.) 1998. *Elämysten jäljillä, Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämäkerroissa*. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Eskola, K. 1991. Kulttuurituotteiden vastaanotto taiteensosiologian näkökulmasta. Teoksessa E. Sevänen, L. Saariluoma & R. Turunen (toim.) *Taide modernissa maailmassa*. Gaudeamus. 180–204.
- Espoon kaupunginmuseo 2018. *Senioreitten historialliset iltapäivät 2018*.
<https://www.kulttuuriespool.fi/fi/node/8631>. Luettu: 19.11.2018.
- Espoon perinnesseura. Etusivu. <http://espoonperinnesseura.net/perinnetieto/Vuoden-1866-kansakouluasetus.html>. Luettu: 29.9.2018.
- Falk, J.H. & Dierking, L.D. 2000. *The Museum Experience*. Washington: Whalesback books.
- Falk, J. H. 2009 *Identity and the Museum Visitor Experience*. CA: Left Coast Press.
- Finlex 2012. Lainsäädäntö. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>.
 Luettu: 29.9.2018.
- Folkmarson, L. 2009. *Normality/normativity*. Centre for Gender Research. Uppsala: University Printers.
- Forss, A-M. 2007. *Paikan estetiikka. Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa*. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

- Foss, S.K., Foss, K.A. & Trapp, R. 2014. *Contemporary Perspectives on Rhetoric*. Illinois : Waveland Press.
- Geertz, C. 1973. *The Interpretation of Cultures Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Georgakopoulou, A. 2007. *Small stories, interaction and identities*. Philadelphia: John Benjamins.
- Glaser, B. G., 1998. *Doing grounded theory: Issues and discussions*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Gubrium, J.F. & Holstein, J.A. 2001. From the individual interview to the interview society. Teoksessa J.F. Gubrium & J.A. Holstein (toim.), *Handbook of interview research. Context and method*. Thousand Oaks, CA ja Lontoo: Sage, 3–32.
- Gunnarsson, J. & Blohm, O. 2010. *Det goda värdskapet. Konsten att få människor att känna sig välkomna*. Falun: SkandBook AB.
- Gupta, A. & Ferguson, J. 1977. The Field As Site and Location in Anthropology. Teoksessa A. Gupta & J. Ferguson (toim.) *Anthropological Locations, Boundaries and Grounds of a Field of Science*. Berkeley, Los Angeles, London University of California Press.
- Haapalainen, R. 2010. Taiteen ja yleisön palveluksessa, näkökulmia Valtion taidemuseon museopedagogiaan. Teoksessa V. Harju (toim.), *Kulttuurin rakentaja. Valtion taidemuseo 1990–2010*. Helsinki: Art Print.
- Haapasalo, H. (toim.), Jansson, I, Rückert, M. & Sandell, G. 2006. *Walther von Hallwyl, familjefar och företagsledare*. Norrköpings Tryckeri.
- Haapasalo, H. 2015. Lehdistötiedote. Hallwylska museet <http://www.mynewsdesk.com/se/hallwylska-museet/pressreleases/baesta-personalen-finns-paa-hallwylska-museet-i-a-pris-foer-andra-aaret-i-rad-1120249>. Luettu: 27.9.2018.
- Hacking, I. 1999. *The Social Construction of What?* Cambridge, Mass. & London, England: Harvard University Press.
- Hallberg, P. 2011. Perusoikeusjärjestelmä. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P. (toim.) *Perusoikeudet* (2. uudistettu painos). Helsinki: WSOYpro, 29–60.
- Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P. (toim.) 2011. *Perusoikeudet* (2. uudistettu painos). Helsinki : WSOYpro Oy.
- Hannula, L. 1997. Kuvitukset Skisser. Teoksessa Nordiska Akvarellmuseet *Så jag målar*. Uddevalla: Risbergs Tryckeri Ab, 10–13.
- Hannula, L. 2003. Opastus draamallisena tapahtumana. Teoksessa *Lasten ja aikuisten museo*. Pirkanmaan taidetoimikunta, 20–28.
- Hannula, L. 2012. Iloa katsoa toisiinsa – kokoelman sisältöjen avaaminen yleisölle. Teoksessa A. Niemelä & T. Jyrkkiö (toim.) *Museon arvoinen kokoelma! Sinebrychoffin kokoelmatoiminnan vaikuttavuus*. Museologia 5. Nord Print, 232–239.
- Hannula, L. 2014. Highlights in Museum Education. Teoksessa *From Knowledge to Wisdom. Journal of Literature and Art Studies*. Volume 4. New York: David Publishing Company, 301–311.

- Hannula, L. 2015. Historical Art Museums and Art Education finding Audience Experiences. Teoksessa M. Kallio-Tavin & J. Pullinen (toim.) *Conversations on Finnish Art Education*. Aalto ARTS Books. Saarijärven Offset Oy, 124–140.
- Hannula, L. 2015. Kuvitukset Rocchuksen koira. Teoksessa Hannula, Forss, de Brün, Roth, Pekkanen(toim.) *Sinebrychoffin taidemuseon eläinsuunnistus*. Sinebrychoffin taidemuseon julkaisuja.
- Hannula, L., Forss, A-M., de Brün, C., Roth, E-M., Pekkanen, E. (toim.) 2015. *Sinebrychoffin taidemuseon eläinsuunnistus*. Sinebrychoffin taidemuseon julkaisuja. ISBN: 978-952-7067-21-5.
- Harju, V. 2010. *Kulttuurin rakentaja. Valtion taidemuseo 1990–2010*. Helsinki: Art Print.
- Heathcote, E. 2012. *The Meaning of HOME*. London: Frances Lincoln Limited Publishers.
- Heikkilä, M. 2017. *Helsingin sanomat* 9.1.2017, Tiede B8.
- Hein G. E. 2004. *Learning in the Museum* (6. painos). T.J. International Ltd, Padstow, Cornwall.
- Heinonen, J. (toim.) 1998. *Senioriteetti voimavarana*. Tampere: Tammer-paino.
- Heinonen, J. & Lahti, M. 2001. *Museologian perusteet* (3. uudistettu painos). Suomen museoliiton julkaisuja 49. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Helander, V. 2014. Bulevardi – Helsingiläiskadun muotokuva. Teoksessa A. Nurminen, O. Ekberg, M-L. Ekberg, L. Piironen & W. Hagelstam (2014). *Bulevardi 9, 1915- 2015*. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 32–78.
- Heller, J. 1989. *Katso kuvaa*. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Hickman, R. 2005. *Why we make Art and why is it taught*. The Cromwell Press, Wiltshire, UK.
- Hietanen, E. 2015. MTV-tiedote. <http://www.mtv.fi/viihde/musiikki/artikkeli/jussi-69-n-rumpuopeilla-kuuma-kysynta-sadat-halusivat-tunneille/4792856>. Luettu: 28.9.2018.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Tallinna Raamatutrükikoda.
- Homeros 1948. *Odyseeia*. (*Odyseeia* suom. Otto Manninen) Porvoo: WSOY.
- Honkanen, S. 19.6.2017. *Miltä Museokortin tilastovaikutukset näyttävät?* <http://museoliitto.blogspot.fi/>. Luettu: 28.9.2018.
- Hooper-Greenhill E. 1992. *Museums and the shaping of knowledge*. London: Routledge, 10.
- Hooper-Greenhill E. 2004. *Museum, Media, Message* (4. painos). T.J. International Ltd, Padstow, Cornwall.
- Hsi, S. 2007. Evaluating museum technology: Experiences from the exploratorium/evaluation. Teoksessa H. Din & P. Hecht, *The digital museum, a thing guide*. Washington D.C.: AAM Press, 185–186.
- Hutto, D.P. 2007. The narrative practise hypothesis: Origins and applications of folk psychology. Teoksessa D.P. Hutto (toim.) *Narrative and understanding persons*. Cambridge: Cambridge University Press, 43–68.

- Huttunen, L. 2010. Tiheä kontekstointi: haastattelu osana etnografista tutkimusta. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander ja M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tallinna Raamatutrükikoda, 39–63.
- Huttunen, R., Heikkinen, H.L.T. & Syrjälä, L. (toim.) 2002. *Narrative Research, Voices of Teachers and Philosophers*. Jyväskylä: Korpilampi Ltd.,
- Hyvärinen, M. 2012. Against Narrative Reconsidered. Teoksessa G. Rossholm & C. Johansson (toim.) *Disputable Core Concepts of Narrative Theory*. Bern: Peter Lang, 327–345.
- Hyypä, M.T. 2014. *Kulttuuri pidentää ikää (2. painos)*. Helsinki: Taitotalo PrintOne.
- Hänninen, K. 2006. *Visiosta toimintaan. Museoiden ympäristökasvatus sosio-kulttuurisena jatkumona, säätelymekanismina ja innovaatiivisena viestintänä*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Illeris, H. 2004. *Kunstpædagogisk forskning og formidling i Norden 1995–2004*. Nordisk akvarellmuseet. Boab Tryckeri.
- Issakainen, A-M. 2004. *Tietoverkostot taideväylänä – lunastus vai lupaus*. Ilmari Design Publications. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- Itkonen, S. & Kaitavuori, K. (toim.) 2007. *Kansalliset kulttuurilaitokset*. Hämeenlinna: Karisto.
- Joas H. J. 2005. *The creativity of action*. Polity Press, Oxford, 145–167.
- Johnson, R.B., Onwuegbuzie, A. J., Tucker, S.A. & Icenogle. M.L. 2014. Conducting Mixed Methods Research; Using Dialectical Pluralism and Social Psychological Strategies. Teoksessa P. Leavy (toim.) *The Oxford Handbook of Qualitative Research*, New York 557–558.
- Johnston, C. 1992. *What is social value? A discussion paper*. Canberra: Australian Government Publishing Service.
- Jyväskylän yliopisto 2009: Tiedote. <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2006/03/tiedote-2009-10-01-20-12-20-084726>. Luettu 30.5.2018
- Jyväskylän kesäyliopisto 2018. Kotisivu. <https://kesayo.jyu.fi/fi/ikaantyyntiioipisto>
- Jäntti, S. 2012. *Bringing Madness Home, The Multiple Meanings of Home in Janet Frame's Faces in the Water, Bessie Head's A Question of Power and Lauren Slater's Prozac Diary*. Jyväskylä Studies in Art 181. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jääskeläinen, M-L. 2017. Helsingin sanomat 27.7.2017, B11.
- Kakkori, L. 2009. Hermeneutiikka ja fenomenologia – Hermeneuttis-fenomenologisen tutkimusotteen sisäinen problematiikka. *Aikuiskasvatus* 4/2009, 273–280.
- Kallio-Tavin, M. & Pullinen, J. 2015. *Conversations on Finnish Art Education*. Aalto University Publication Series Art + Design + Architecture 5/2015. Saarijärven Offset.
- Kalliomaa-Puha, L. 2014. Slow-go ja no-go –kuluttajat markkinoilla. Teoksessa A. Mäki-Petäjä-Leinonen & L. Nieminen (toim.): *Vanhuus ja Oikeus*. Lakimiesliiton Kustannus, 323–352.
- Kansallisgalleria 2014. Esittelyteksti. <https://www.kansallisgalleria.fi/tietoa-kansallisgalleriasta/historia/>. Luettu: 28.9.2018.
- Kansallisgalleria 2018. Kokoelmat. <http://kokoelmat.fng.fi/app>. Luettu: 28.9.2018.

- Kansallisgalleria 2015. Vuosikertomus.
<http://vuosikertomus.kansallisgalleria.fi/2015/>. Luettu: 27.9.2018.
- Kansallisgalleria 2016. Vuosikertomus. https://www.kansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2017/09/kg_vuosikertomus2016_PDF.pdf.
Luettu: 27.9.2018.
- Kansallisgalleria 2017. Vuosikertomus. <https://www.kansallisgalleria.fi/?s=vuosikertomus+2017>. Luettu 2.12.2018.
- Kansanen, P. 2004. *Opetuksen käsitemaailma*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karisto, A. (toim.) 2005. *Suuret ikäluokat*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Karhio, P. 2003. *Miten lähestyä käymättömiä? Ei-kävijyyden esitarkastelua asiantuntijahaastattelujen valossa*. Tutkimusraportti.
https://www.suomenkansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/15781_raportti1.pdf. Luettu 27.9.2018.
- Kartio, K. 1994. *Helsingin olutkuningas, keisarinnan henkilöäkäri ja Alankomaiden vanhoja mestareita*, Frenckellin kirjapaino.
- Karvonen, E. 1997. Kohti relationaalista tietokäsitystä. Teoksessa K. Stachon (toim.): *Näkökulmia tietoyhteiskuntaan*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kavanagh, G. 1995. Partnerships with museum authorities. Teoksessa E. Hooper-Greenhill (toim.), *Museum, Media, Message*. T.J. International Ltd, Padstow, Cornwall, 130–131.
- Keltanen, M. (toim.) 2003. *Sinebrychoff, Keräilijän kodista taidemuseoksi*. Helsinki: Lönnbergin kirjapaino.
- Kecskeméti, I. 2008. *Papyruksesta megabitteihin. Arkisto- ja valokuvaakokoelmien konservoinnin prosessin hallinta*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Ketokivi, M. 2009. *Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi*. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press.
- Kinanen, P. (toim.) 2007. *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Kinanen, P., Nystedt, H. & Tornberg, L. (toim.) 2012. *Avarampi museo aikuisille. Suomen museoliiton julkaisuja 61*, Vammalan kirjapaino.
- Kivilaakso, A. 2010. *Taiteen ja tiedon lähteillä. Mielikuvia kuvataiteesta ja Sinebrychoffin taidemuseosta*. Syventävä yleisötutkimus. Valtion taidemuseo. Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS.
- Knuutinen, U. 2009. *Kulttuurihistoriallisten materiaalien menneisyys ja tulevaisuus. Konservoinnin materiaalitutkimuksen heritologiset funktiot*. Jyväskylä studies in Humanities 114. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Knuuttila, S. & Piela, U. (toim.) 2007. *Menneisyys on toista maata*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Koistinen, P. (toim.) 2009. *Työn hiipuvat rajat. Tutkielmia palkkatyön, hoivan ja vapaaehtoistyön muuttuvista suhteista*. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/ajk/poimintoja/2009-05-29_tyon_hiipuvat_rajat.html. Päivitetty 29.5.2009. Luettu: 28.9.2018.
- Konlaan, B.B. 2001. *Cultural Experience and Health: The coherence of health and leisure time activities*. Umeå universitet, Solfjädermn Offset, 31–73.

- Kontturi, K-K. 2012. Lektio. <http://tahiti.fi/02-2012/vaitokset/uusmaterialistista-nykytaiteen-tutkimusta/> Luettu: 27.9.2018.
- Korhonen, P. 2008. *Museokävijän prosessikuvaus*. Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS. Valtion taidemuseo. https://www.suomenkansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/14634_MuseokavijanProsessikuvaus2008.pdf. Luettu: 27.9.2018.
- Koskinen, P.K. 1999. *Selvitys Valtion taidemuseosta*. Opetusministeriö. Kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 2/1999. Helsinki: Edita.
- Kotirinta, P. 2004. Helsingin Sanomat 3.5.2004, C4, Kulttuuri.
- Kuhlberg, S.K. (toim.) 2002. *Venäläiset kauppiat Helsingin historiassa*. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Kulttuuria kaikille 21.9.2018 (päivitetty). Tiedote. http://www.kulttuuriakaikille.info/saavutettavuus_mita_on_saavutettavuus. Luettu: 28.9.2018
- Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. 2010. *Oppimisen sillat. Kohti osallistavia oppimisympäristöjä*. CICERO Learning. Helsinki: Yliopistopaino. <http://hdl.handle.net/10138/15628>. Luettu: 30.9.2018.
- Kuojärvi-Närhi, R. 2002. *Miniatyirit*. Sinebrychoffin taidemuseo. Hollola: Salpausselän kirjapaino.
- Kupiainen J. & Sevänen E. 1994. *Kulttuurintutkimus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Kuusamo A. 1990. *Kuvien edessä*. Helsinki: Painokaari.
- Labov, W & Waletzky, J. 1997. Narrative analysis: Oral versions of personal experiences. Julkaisussa *Journal of Narrative and Life History*, 7 (1-4), 3-38.
- Lagerspetz E. 2011. Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa J. Saari (toim.) *Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta*. s. 75-105. Vilna: Gaudeamus.
- Laine-Zamojska, M. 2017. *Pienten paikallismuseoiden rooli digitaalisen perinnön luomisessa: Suomen tapaus*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7015-4>. Luettu 30.5.2018.
- Lavapuro, J., Ojanen, T., Rautiainen, P. & Valtonen, V. 2016. *Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa*. Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 97. Sastamala: Vammalan kirjapaino.
- Laitinen, S. 2003. *Hyöää ja kaunista, kuvataideopetuksen mahdollisuuksista nuorten esteettisen ja eettisen pohdinnan tukena*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Leavy, P. (toim.) 2014. *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. New York: Oxford University Press.
- Levanto, M. 2001. *Taivaallinen tungos*. Otava.
- Levanto, M. 2010a. Suomen museoiden yleisöt. Teoksessa S. Petterson & P. Kinanen (toim.) *Suomen museohistoria*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 94-110.
- Levanto, M. 2010b. *Taidemuseot ja varhainen opastustoiminta*. Julkaisussa Pedafooni 2B Opastamisen historiaa. Pedaaali, 5-12.
- Levanto, M. & Petterson, S. 2004. *Valistus / museopedagogiikka / oppiminen, Taidemuseo kohtaa yleisönsä*. Hämeenlinna: Karisto.

- Levine Madori, L. 2007. *Therapeutic Thematic Arts Programming for Older Adults*. Michigan: Sheridan Books.
- Lidbeck, L. 2001. *Kungar & drottningar i Sverige*. Rabén & Sjögren.
- Lind, M. 2011. *Why Mediate Art? Ten fundamental questions of curating*. Mousse Magazine, 28, 99–101.
- Lindberg, A-L. 1988. *Konstpedagogikens dilemma*. Lund Nova Press.
- Lindström, A. 1953. *Taideteosten näytteillepanosta*. Alustus, esitetty Taidemuseopäivillä Helsingissä tammikuussa 1953. *Museoliitto – Museiförbundet* N:o 1–2. Forssa, 3–11.
- Lintinen, J. (toim.) 1989. *Modernin ulottuvuuksia, fragmentteja modernista ja postmodernista*. Jyväskylän Gummerus Kirjapaino.
- Lonkila, H. 2016. *Syvällä sydänmaassa – Yrjö Blomstedtin ja Victor Sucksdorffin Kainuu*. Jyväskylä Studies in Humanities 281. University of Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6545-7>. Luettu: 30.5.2018.
- Luomanen, J. 2010. Straussilainen Grounded-theory menetelmä. Teoksessa J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tallinna Raamatutrükikoda, 351–354.
- Malmisalo-Lensu, A-M. & Mäkinen, M. 2007. Museo oppimisen paikkana. Teoksessa P. Kinanen (toim.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 295–318.
- McLuhan, M. 1971. *Understanding Media*. Hazell Watson & Viney Ltd. Aylesbury Bucks.
- Mikkola, M. 2014. Ikäihmisten sosiaaliset oikeudet. Teoksessa A. Mäki-Petäjä-Leinonen & L. Nieminen (toim.) *Vanhuus ja oikeus*. Lakimiesliiton kustannus. Hansaprint, 19–71.
- Morton Smyth Ltd 2004. *Not for the Ones Like You. How to reach a Broader audience*. Edinburgh: Morton Smyth Limited. Moniste.
- Murumäki, S-T. 02.12.2015–16.03.2016. Loppuraportti. [https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/projects/kohtaamisia-dialogi\(b1c15129-971a-412e-88b4-23a6676e1f98\).html](https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/projects/kohtaamisia-dialogi(b1c15129-971a-412e-88b4-23a6676e1f98).html). Luettu 38.9.2018.
- Museoalan puhelinmuistio 2000-2014. *Soimu. Soittakaa museoon*. Suomen museoliitto ry., Helsinki.
- Museokortti. Asiakaspalvelun tiedote. <http://www.museot.fi/museokortti>. Luettu: 28.9.2018.
- Museopedagoginen yhdistys PEDAALI ry. Verkkotiedote. <http://pedaali.fi/fi/yhdistys>. Luettu: 27.9.2018.
- Museovirasto 2017. Tilasto. museotilasto.fi. Luettu: 29.9.2018.
- Muurimäki, M. 2007. *Museokävijän proessikuvaus*. Arvoisa yleisö -verkkosivusto. https://www.kansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2015/05/Valtion_taidemuseo_arvoisayleiso2012.pdf. Luettu 30.9.2018.
- Mäkelä-Alitalo, A. 2009. Sinebrychoffin perhehistoriaa Suomessa. Teoksessa A. Mäkelä-Alitalo, (toim.) *Sinebrychoffit*. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino, 13–85.
- Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Nieminen, L. (toim.) 2014, *Vanhuus ja oikeus*, Lakimiesliiton kustannus. Hansaprint.

- Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Karvonen-Kälkäjä, A. 2017. *Vanhuusoikeuden perusteet*. Helsinki: Alma Talent.
- Mäki-Tuuri, A. & Vilhunen, A. 1990. *Mediat ja merkitykset*. Helsinki: Hakapaino.
- Mörsch, C. 2013. Contradicting oneself. Teoksessa K. Kaitavuori & I. Kokkonen & N. Sternfeld (toim.) *It's all mediating*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 8–9.
- Nice, R. (transl.) 1987. *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste. Pierre Bourdieu*. Publication: October.
- Niemelä, A. & Jyrkkiö, T. (toim.) 2012. *Museon arvoinen kokoelma! Sinebrychoffin kokoelmatoiminnan vaikuttavuus*. Valtion taidemuseo. Museologia 5. https://www.suomenkansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/19401_museon_arvoinen_kokoelma_verkkoversio_08082012.pdf. Luettu: 27.9.2018.
- Nieminen, L. 1990. *Perusoikeuksien emansipatoriset mahdollisuudet? Valtiosääntöoikeudellinen tutkimus legaalistrategioiden rajoista*. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki.
- Nieminen, L. (toim.) 1999. *Perusoikeudet Suomessa*. Lakimiesliiton kustannus, Multiprint, Helsinki.
- Nieminen, L. 2014. Ikäsyrynnän kielto. Teoksessa A. Mäki-Petäjä-Leinonen & L. Nieminen (toim.), *Vanhuus ja oikeus*, Lakimiesliiton kustannus. Hansaprint.
- Nordiska Akvarellmuseet 1997. *Så jag målar*. Uddevalla: Risbergs Tryckeri, 10–13.
- Nurminen, A., Ekberg, M-L., Ekberg, O., Piironen, L. & Hagelstam, W. 2014. *Bulevardi 9, 1915–2015*. Saarijärvi: Saarijärven Offset.
- Nussbaum, MC. 2007. *Frontiers of Justice. Disability. Nationality. Species of membership*. Harvard University Press.
- Nussbaum, MC. 2011a. *Creating capabilities. The human development approach*. Harvard University Press.
- Nussbaum, MC. 2011b. *Taloukasvua tärkeämpää: miksi demokratia tarvitsee humanistista sivistystä?* Helsinki: Gaudeamus.
- Ojanen, T. 2003. *Perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki: Hakapaino.
- Ojanen, T. & Scheinin, M. 2011a. Kansainväliset ihmisoikeudet ja Suomen perusoikeusjärjestelmä. Teoksessa P. Hallberg ym. (toim) *Perusoikeudet* (2 uudistettu painos). Helsinki : WSOYpro, 171–196.
- Ojanen, T. & Scheinin, M. 2011b. Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto. Teoksessa P. Hallberg ym. (toim.) *Perusoikeudet*, (2 uudistettu painos). Helsinki : WSOYpro, 227–280.
- Olwig K.F. & Hastrup, K. (toim.) 1997. *Siting Cultures, The Shifting anthropological object*. New York: Routledge.
- O'Neil, M. 2002. The good enough visitor. Teoksessa R. Sandell (toim.), *Museums, Society, Inequality*. T.J. International Ltd., Padstow, Cornwall, 24–25.
- Opetushallitus 2006. *Luovuuspedagogiikka*. Helsinki: Enweko.
Lähde ja Skapa nu. Verkkojulkaisu. www.edu.fi/projektit/lahde.
www.edu.fi/svenska/projekt/skapanu. https://www.edu.fi/download/86973_Luovuuspedagogiikka_1.pdf. Luettu: 1.10.2018.

- Opetushallitus 2011. *LoovusPedagoogika*. Tallinn: MTÜ Eesti Technoloogia- kasvatuse Liit.
- Palviainen, R. 2010. Museotyön ammatillistuminen. Teoksessa S. Petterson ja P. Kinanen (toim.) *Suomen museohistoria*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1265. 315–331.
- Parko, S. 1994. *Kunniaistuin ja muita aiheita*. Helsinki: Graafisen suunnittelun laitoksen kirjapaino, TaiK.
- Parko, S. 1988. *Makeisrasia*. Otava.
- Parviainen T. 2017. *Matkatenava*. Lehtiartikkeli 2/2017. https://issuu.com/matkatenava/docs/matkatenava_2_2017_netti 8–9. Luettu: 28.9.2018.
- Paul Sinebrychoffin työhuone. Kirjeenvaihtoa. <http://www.lahteilla.fi/sinebrychoff/>. Luettu: 28.9.2018.
- Pavoni, R. 2002. Historic House Museums as Witnesses of National and Local Identities. Julkaisussa *Acts of the Third Annual DEMHIST Conference Amsterdam, 14–16 October 2002*. ISBN 90-72905-49-0.
- Pearce, S. 1992. *Museums, Objects and Collections*. A Cultural Study. Leicester University Press. Worcester, 68–69.
- Pedafooni 2B,2010. Museopedagogisen yhdistyksen Pedaali ry:n julkaisuja.
- Peltoniemi, J. 2013. Esipuhe teoksessa Piekkola, H., Suojanen, O. & Vainio, A. *Museoiden taloudellinen vaikuttavuus*. Vaasan yliopisto, Lévon-instituutti.
- Pettersson, S. 2004. *Lumoutuneet, Tarinoita taiteen keräilystä 1800-luvun Suomessa*. Porvoo: Bookwell .
- Pettersson, S. 2008. *Suomen Taideyhdistyksestä Ateneumiin. Fredrik Cygnaeus, Carl-Gustaf Estlander ja taidekokoelman roolit*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.
- Pettersson, S. & Kinanen, P. (toim.) 2010. *Suomen museohistoria. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1265*. Helsinki. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.
- Piekkola, H., Suojanen, O. & Vainio, A. 2013. *Museoiden taloudellinen vaikuttavuus*. Vaasan yliopisto, Lévon-instituutti.
- Pirhonen, J. 2013. Toimintamahdollisuudet vanhojen ihmisten pitkäaikaishoidossa. Martha C. Nussbaumin teoria etnografisen tutkimuksen valossa. *Gerontologia* 27 (2), 58–71.
- Pirhonen, J. 2015. Tunnustaminen ja sen vastavuoroisuus vanhustyössä. *Gerontologia* 29 (1) 2015. Tampereen yliopisto, 25–33.
- Pirhonen, J. & Pietilä, I. 2015. Patient, resident, or person: Recognition and the continuity of self in long-term care for old people. *Journal of Aging Studies* 35 (2015), 95–103.
- Pirhonen, J. & Pietilä, I. a) 2016a. Perceived resident-facility fit and sense of control in assisted living. Julkaisussa *Journal of Aging Studies* 38 (2016), 47–56.
- Pirhonen, J. & Pietilä, I. 2016b. *Ageing and Society*, 1–18. <http://journals.cambridge.org/ASO>, IP address: 153.1.71.122 31.8.2016 Luettu: 29.9.2018.
- Pirhonen, J. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon perusarvojen jäljillä – avuntarpeen ja riippuvuuden tunnustaminen vanhushpalveluissa. *Janus* vol. 24 (3), 251–264

- Pirhonen, J., Tiilikainen, E. & Lemivaara, M. 2016. Yksin yhteisössä – tutkimuskohteena tehostettu palveluasuminen. *Gerontologia* 30 (3) 2016, 119–129
- Pirhonen, J. 2017. Väitöskirja. *Good Human Life in Assisted Living for Older People : What the residents are able to do and be*.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0416-4>. Luettu: 27.9.2018.
- Pirkanmaan taidetoimikunta (toim.) 2003. *Lasten ja aikuisten museo*, 20–28.
- Plett, P.C. & Lester, B.T. 1991. *Training for older people. A handbook*. International Labour Office Geneva. International Labour Organisation, 88.
- Postman, N. 1996. *The End of Education*. Vintage ISBN: 0-679-75031-2, Random House.11.
- Pölkki, M. 8.1.2017. Uutiset A7, Helsingin sanomat.
- Rakennushallitus 1995. *Engelin perintö, Valtion rakentaminen käännekohdassa*. Helsinki: Painatuskeskus.
- Rautiainen, P. 2007. *Taiteen vapaus perusoikeutena*. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisuja N:o 33. Helsinki: Lönnberg Print.
- Rautio, P. 2005. *Taidemuseo vakituksessa käytössä. Ikääntyvien naisten kertomaa taideharrastuksestaan*. Valtion taidemuseo. Taidemuseoalan kehittämisyksikkö KEHYS.
- Relfh, E. 1993. Modernity and the Reclamation of the Place. Teoksessa D. Seamon (toim.) *Dwelling, Seeing and Designing. Towards a Phenomenological Ecology*, State University of New York Press: Albany, 25–40.
- Repo, P. 2017. Kahvikutsutkin voivat jarruttaa terveystenon kasvua – ikäihmisiä yritetään pitää vireinä pitkään. *Helsingin Sanomat* 31.1.2017., Kotimaa. <https://www.hs.fi/paivanlehti/31012017/art-2000005067441.html>
 Luettu 19.11.2018.
- Ricoeur, P. 2008, *From Text to Action*. Devon: Continuum, 23–50.
- Rijksmuseum 2013. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=a6W2ZMpsxhg> Katsottu 29.9.2018.
- Rissanen, P. (toimituskunnan puheenjohtaja), Aaltonen, J., Aholainen M., Korpivaara, P., Laitinen, H., Nissilä, P. & Turpeinen, S. 2016. *Kulttuuri kantaa – 10 vuotta kulttuuriluotsitoimintaa*. Jyväskylän kaupunki. Juhlakirja. <http://jyvaskyla.netpaper.fi/3345/yksittaiset-kulttuuri-kantaa---10-vuotta-kulttuuriluotsitoimintaa-s48> Luettu 28.9.2018.
- Robbins, N. 2016. *Poisto museokokoelmasta – museologinen arookeskustelu kokoelmanhallinnan määrittäjänä*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6581-5>. Luettu: 30.5.2018.
- Robins, K. 1996. *Into the image, Culture and politics in the field of vision*. Biddles Ltd, Guildford and King's Lynn.
- Ruohonen, R. 2010. Valtion taidemuseon kaksi ensimmäistä vuosikymmentä 1990–2010. Teoksessa Harju (toim.) *Kulttuurin rakentaja. Valtion taidemuseo 1990–2010*. Helsinki: Art Print, 60–68.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M (toim.) 2010. *Haastattelun analyysi*. Tallinna Raamatutrükikoda.
- Ryan, M-L. 2005. Narrative. Teoksessa D. Herman & M. Jahn & M-L. Ryan (toim.) *Encyclopedia of narrative theory*, 344–348. Lontoo, Routledge.

- Räty-Hämäläinen, A. 1998. Luovuus ei jää eläkkeelle. Teoksessa J. Heinonen (toim.) *Senioriteetti voimavarana*. Tampere: Tammer-paino, 189–201.
- Rönkkö, M-L. 1999. *Louvren ja Lousianan perilliset, Suomalainen taidemuseo*. Dimensio 2. Valtion taidemuseon tieteellinen sarja. Vammalan kirjapaino.
- Saarenheimo, M. 2017. *Vanhenemisen taito*. Tallinna Raamatutrükikoda, 38–43.
- Sakslin, M. 1999. Sosiaaliset oikeudet ja perustuslaki. Teoksessa L. Nieminen (toim.) *Perusoikeudet Suomessa*. Lakimiesliiton kustannus, 221–254.
- Salonlahti, O. & Salovaara, S. 2014. *Kaikkien taidemuseo? Raportti Kaikkien taidemuseo -strategian toteutumisesta Valtion taidemuseossa 2009–2013* https://www.kansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/Kaikkien_taidemuseo_Raportti_KTM-strategian_toteutumisesta_Valtion_taidemuseossa_20092013.pdf. Luettu: 29.9.2018.
- Sandell, R. (toim.) 2002. *Museums, society and inequality*. T.J. International Ltd, Padstow, Cornwall.
- Sanderhoff, M. (toim.) 2014. *Sharing is caring. Openness and sharing in the cultural heritage sector*. Copenhagen: Statens Museum för Kunst.
- Saresma, T. 1998. Dialogeja taidetarinoiden naisten kanssa. Teoksessa K. Eskola (toim.) *Elämysten jäljillä, Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämäkerroissa*. Rauma: Kirjapaino West Point, 230–310.
- Saresma, T. 2002. *Häivähdys kauneutta. Taide suomalaisten arjessa*. Vantaa: Dark Oy:n Kirjapaino.
- Saresma, T. 2007. *Omaelämäkerran rajapinnoilla. Kuolema ja kirjoitus*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino.
- Sarje, K. 1989. *Romantiikka ja Postmoderni*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Schep, M. & Kintz, P. 2014. *Guiding is a profession. The museum guide is a profession*. Drukkerij Zalsman, Zwolle.
- Sen, A. 2001. Capability and well-being. Teoksessa MC. Nussbaum (toim.), A. Sen ym. *The Quality of life*. Oxford: Clarendon Press.
- Sepänmaa, Y. 1991. Institutionaalinen taideteoria. Teoksessa E. Sevänen, L. Saariluoma, & R. Turunen, (toim.) *Taide modernissa maailmassa*. Painokaari, Helsinki, 144–153.
- Serrell, B. 2006. *Judging Exhibitions: a Framework for Assessing Excellence*. Walnut Creek, CA: Left Coast.
- Sevänen, E., Saariluoma, L. & Turunen, R. (toim.) 1991. *Taide modernissa maailmassa. Taiteensosiologiset teorit Georg Lukàcsista Fredric Jamesoniin*. Painokaari, Helsinki.
- Sinebrychoffin taidemuseo 2005. *Taiteen muisti, Sinebrychoffin taidemuseon julkaisuja*.
- SIPPE-hyvinvointikutsut. Työkirja. http://sippe.turkuamk.fi/materials/tyokirja_www.pdf. Luettu: 29.9.2018.
- Sjöberg-Pietarinen, S. 2004. "Museer ger mening. Friluftsmuseerna Klosterbacken och Amuri som representationer". Vammalan Kirjapaino.
- Snellman, R.L. 2010. *Helsingin Sanomat* 19.9.2010., Sunnuntai D4.
- Sosiaali ja terveystieteiden ministeriön muistioita 2015–2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70355/URN_ISBN_978-952-00-3578-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 19.11.2018.

- Stephen, W. & Pyke, S. 1977. Designing Problem-based Learning Units. *Journal for the Education of the Gifted* 20(4), 380–400.
- Stähle, G. 2010. *Mellan konsten och publiken*. Falun: Tryckning ScandBook Ab.
- Suomen Taideakatemia säätiö. Verkkosivu. <http://www.suomentaideakatemia.fi/>
Luettu: 27.9.2018.
- Suomen virallinen tilasto. ISSN=1798-7830. marraskuu 2017, Liitetaulukko 3. *Väestö sukupuolen ja iän mukaan 2016/11 - 2017/11*. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 25.1.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tyti/2017/11/tyti_2017_11_2017-12-22_tau_003_fi.html. Luettu: 30.5.2018.
- Sutinen, T. 2017. Kuinka nopeasti Suomi vanhenee? *Helsingin Sanomat*. 10.1.2017. Kotimaa. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005038283.html>.
Luettu: 19.11.2018.
- Svensson, E., Oderstedt, I. & Landberg, A. 2003. *Museo kaikille , pohjoismainen esteettömyys-ja saavutettavuusopas*. Gladius Oy, Kirjapaino Oy West Point.
- Taikusydän. Tiedote. <https://taikusydän.turkuamk.fi/> Luettu: 29.9.2018.
- Taipale, V. 2017. Mummot kunniaan! *Helsingin Sanomat*, 13.5.2017. D1.
- Tarumaa, S. 1979. *Sinebrychoffin talo*. Teoksessa Ateneumin taidemuseon museojulkaisu 22. vuosikerta *Sinebrychoffin taidemuseo*, 18–27.
- Tirkkonen, T. 2012. Opinnäyte. <https://terhotirkkonen.com/2013/10/16/asiakasarvo-ja-arvolupaus/#more-77>. Luettu: 28.9.2018.
- Tommola, A. 2015. Elämä. *Helsingin Sanomat*, 21.5.2015. C9.
- Tudeer, O.E. & Tudeer, L.O. (toim.) 1948. Iliaan ja Odysseian selityksiä. Teoksessa Homeros *Odysseia*. (*Odysseia* suom. O. Manninen) Porvoo: WSOY.
- Tuori, K. & Lavapuro, J. 2011. Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuus (PL 22§). Teoksessa P. Hallberg ym. (toim.) *Perusoikeudet. Perusoikeudet* (2. uudistettu painos). Helsinki: WSOYpro, 171–196.
- Työväenmuseo Werstas 2018. *Museosakki*. <http://www.werstas.fi/tulewerstaalle/tue-ja-lahjoita/>. Luettu 19.11.2018.
- Vaajakallio, K. 2012. *Design games*. Aalto University publication series Doctoral Dissertations 87/2012 Aalto University School of Arts, Design and Architecture books.aalto.fi. https://aaltdoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/11660/G4_vaajakallio_kirsikka_2012.pdf). Luettu: 28.9.2018.
- Valtion taidemuseon vuosikertomus 2008.
https://www.suomenkansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2014/04/14416_vsk08.pdf. Luettu: 29.9.2018.
- Valtion taidemuseo 2012. Yleisösuhteen kehittämishanke. Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet Kehys. https://www.kansallisgalleria.fi/wpcontent/uploads/2015/05/Valtion_taidemuseo_arvoisayleiso2012.pdf. Luettu 25.9.2018.
- Varto, J. 2007. Dialogi. Teoksessa *Taide keskellä elämää*. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Varto, J. 2009. *Basics of Artistic Research. Ontological, epistemological and historical justifications*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Viherjuuri, L-M. 1921, Fanny Sinebrychoffin haastattelu. *Suomen Kuvalehti* 7/1921.

- Viljo, E-M. 1979. Sinebrychoffin talo 1800-luvun Helsinkiläisen tuotantolaitoksen päärakennuksena. Teoksessa Ateneumin taidemuseon museojulkaisu 22. vuosikerta *Sinebrychoffin taidemuseo*, 2–17.
- Vilkuna, J. 1998. *75 vuotta museoiden hyöksi. Suomen museoliitto 1923–1998*. Vammalan kirjapaino.
- Vilkuna, J. 2007a. Museoiden valikoiva muisti. Teoksessa S. Knuuttila, & U. Piela, (toim.), *Menneisyys on toista maata. Kalevalaseuran vuosikirja 86*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 177–187.
- Vilkuna, J. 2007b. Museoiden yhteistyön haasteet. Teoksessa P. Kinanen (toim.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 42–43.
- Vilkuna, J. 2007c. Museologian vaihteita. Teoksessa P. Kinanen (toim.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 44–65.
- Vilkuna, J. 2007d. Yhteinen kulttuuriperintömme. Teoksessa P. Kinanen (toim.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 12–41.
- Vilkuna, J. 2010a. Museologia ja Suomen museot. Teoksessa S. Pettersson & P. Kinanen, (toim.) *Suomen museohistoria*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino, 332–346.
- Vilkuna, J. 2010b. Suomen museoalan organisoituminen 1945–2009. Teoksessa S. Pettersson & P. Kinanen, (toim.) *Suomen museohistoria*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino, 27–46.
- von Wahlberg, C.F. 2008. *Elämäni kulku*. Tammissaaren Kirjapaino, 1–56.
- Westergård, I. 2007. *Approaching Sacred Pregnancy. The Cult of the Visitation and Narrative Altarpieces in Late Fifteenth-Century Florence*. Helsinki: Hakapaino.
- Westergård, I. 2012. Vanhan eurooppalaisen taiteen lukutaidosta ja vastaanottamisesta. Teoksessa A. Niemelä, & T. Jyrkkiö, (toim.), *Museon arvoinen kokoelma! Sinebrychoffin kokoelmatoiminnan vaikuttavuus*. Valtion taidemuseo, 186–196.
- Wikipedia18.5.2017. Neil Postman. https://fi.wikipedia.org/wiki/Neil_Postman. Luettu: 29.9.2018.
- Wikipedia. Representaatio. [https://fi.wikipedia.org/wiki/Representaatio_\(psykologia\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Representaatio_(psykologia)) Sivua on viimeksi muutettu 4. marraskuuta 2017 kello 21.46. Luettu: 29.9.2018.
- Yenawine, F. 2013. *Visual Thinking Strategies*. Cambridge, MA:Harward Education Press.
- Yleisradio (YLE)/terveys 2008. Artikkel. Kohenna terveydentunnettasi kulttuurilla. Julkaistu 23.10.2008 - 13:54. Päivitetty 07.11.2008 - 13:10 . <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/10/23/kohenna-terveydentunnettasi-kulttuurilla>. Luettu: 28.9.2018.
- Zapasnik 26.8.2015. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=cmAvIFGaVic>. Katsottu: 28.9.2018.

OPINNÄYTTEET

- Happonen, E. 2007. *Kansan valistamisesta taiteen kohtaamiseen –Museo-opetus ja sen tavoitteet suomalaisissa taidemuseoissa*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.

Norola, A. 2000. *Ohikulkijasta museokävijäksi? Museossa käymättömät ihmiset huomion kohteeksi ja voimavaraksi*. Esitelmä Jyväskylän yliopiston proseminaarissa 31.3.2000.

VALTIOPÄIVÄASIAKIRJAT

- HE 195/1988 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista
 HE 168/1989 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Valtion taidemuseosta
 HE 284/1990 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion taidemuseosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta
 HE 389/1991 - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion taidemuseosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta
 HE 309/1993 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta
 HE 149/1996 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi museolain muuttamisesta
 HE 23/2000 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Valtion taidemuseosta
 HE 229/2001 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laiksi Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain kumoamisesta
 HE 79/2005 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi museolain 1 ja 2 §:n muuttamisesta
 HE 72/2013 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansallisgalleriasta ja kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain 3 ja 10 §:n muuttamisesta
 HE 194/2018 - Hallituksen esitys eduskunnalle museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta
 PeVL 36/2012 vp - Perustuslakivaliokunnan lausunto vanhuspalvelulakiesityksestä
 SiVM 10/2005 vp - Sivistysvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laiksi museolain 1 ja 2 §:n muuttamisesta
 SiVM 36/2012 vp - Sivistysvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laeiksi Kansallisgalleriasta ja kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetun lain 3 ja 10 §:n muuttamisesta

MIETINNÖT, STRATEGIAT YM.

- Mattila, M. (toim.) 2018. Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11. Helsinki 2018.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20

- Kansallisgalleria. Vuosikertomus 2016. Helsinki 21.3.2017.
https://www.kansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2017/09/kg_vuosikertomus2016_PDF.pdf
- Kansallisgalleria. Vuosikertomus 2015. Helsinki 21.3.2016.
https://www.kansallisgalleria.fi/wp-content/uploads/2016/07/kg_vuosikertomus2015.pdf
- Kansallisgallerian strategia (2015–2020) Hallituksen hyväksymä 17.3.2015
- Kansallisgallerian Johtosäntö. Hallituksen hyväksymä 25.2.2014
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus: loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:15. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, 2014.
- Kaikkien taidemuseo? Raportti Kaikkien taidemuseo -strategian toteutumisesta Valtion taidemuseossa 2009–2013. Outi Salonlahti ja Sari Salovaara. Kulttuuria kaikille-palvelun julkaisuja 4/2014.
- ICOM Museotyön eettiset säännöt (2005). ICOM Suomen komitea.
<http://finland.icom.museum/etiikka.html>
- Kaikkien taidemuseo. Saavutettavuus ja diversiteetti Valtion taidemuseossa 2009–2013. Susanna Pettersson/Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet Kehys. Valtion taidemuseon mietinnöt ja strategiat, Vtm dnro 2/402/2009.
- Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus: Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006–2010. Opetusministeriön julkaisuja 2006:6.
- Koivunen, H. & Marsio, L. (2006). Reilu kulttuuri? Kulttuuripolitiikan eettinen ulottuvuus ja kulttuuriset oikeudet. Opetusministeriön julkaisuja 2006: 50.
- Museo 2000 - museopoliittinen ohjelma (KM 1999:31).
- Lex Museorum toimikunnan mietintö (KM 1994:16).
- Kuvataidemuseotoimikunnan mietintö (KM 1988:31).

VALTIOSOPIMUKSET

- Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus (ns. TSS-sopimus, 1966) astui voimaan Suomen osalta vuonna 1976 (SopS 6/1976).
- Euroopan ihmisoikeussopimus (1950, EIOS). Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi astui voimaan Suomen osalta 1990 (SopS 18-19/1990).
- Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja (1996, ESP) astui voimaan Suomen osalta 1.8.2002 (SopS 78/2002).

EU- LAINSÄÄDÄNTÖ

- EU:n perusoikeuskirja 2000. Tuli sitovaksi Lissabonin sopimuksen voimaan tullessa 2009. Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012/C 326/02. Euroopan unionin virallinen lehti 26.10.2012, C 326/391.
- EU:n niin sanottu syrjintädirektiivi (2000/43/EY) Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen

täytäntöönpanosta. Euroopan unionin virallinen lehti nro L 180, 19.07.2000 s. 0022 - 0026.

EU:n niin sanottu saavutettavuusdirektiivi (2016/2102). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, annettu 26 päivänä lokakuuta 2016, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta. ETA:n kannalta merkityksellinen teksti Euroopan unionin virallinen lehti nro L 327/1, 2/12/2016.

SÄÄDÖKSET

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

Laki Kansallisgalleriasta (889/2013)

Valtioneuvoston asetus Kansallisgalleriasta (1074/2013)

Vanhuspalvelulaki (980/2012)

Laki museolain 1 ja 2 §:n muuttamisesta (877/2005)

Laki valtion taidemuseosta (566/2000)

Valtioneuvoston asetus valtion taidemuseosta (658/2000)

Valtioneuvoston asetus valtion taidemuseosta (618/2004)

Suomen perustuslaki (731/1999; PL)

Kuntien valtionosuuslaki (1147/1996)

Laki museolain muuttamisesta (1166/1996)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (728/1992)

Museolaki (729/1992)

Museoasetus (1312/1992)

Laki valtion taidemuseosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (389/1991)

Asetus valtion taidemuseon suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen muuttamisesta (390/1991)

Laki valtion taidemuseosta (185/1990)

Laki valtion taidemuseosta annetun lain voimaanpanosta (186/1990)

Asetus valtion taidemuseosta (379/1990)

Asetus valtion taidemuseon suoritteista perittävistä maksuista (749/1990)

Laki museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista (1146/1988)

Asetus museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista (625/1989)

Asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta (278/1965)

Suomen hallitusmuoto (94/1919)

ELOKUVAT

Naukkarinen, L. (1983). Muistoja Sinebrychoffin puistosta. Elonet, Helsinki.

LIITTEET

Liite 1   **Audiolitterointiaineistot:**

Ryhmähaastattelu

0. Elisabet Tjukanoff ja seurue (aikaisempia kävijöitä, ei klubihaastattelu)

Senioriklubilaisten haastattelut

1. "Molla" Marja-Liisa Torkkel 20.3.2009 (Molla 200309)
2. Marita Karttunen 31.3.2009 (Marita 310309)
3. Auli Taimi 6.4.2009 (Auli 060409)
4. Riitta Kivilahti 6.4.2009
5. Marjaleena Myntti 23.5.2011
6. Marja-Leena Lajunen 6.6.2011
7. Marjaleena Myntti 23.1.2015
8. *Avoin aikuisten taidepaja* 23.1.2015 Anne Stolt, Eija, Helena Vottonen, Marja-Leena Lajunen (nuoria osallistujia, mukana senioriklubilaiset Helena ja Marja-Leena)
9. Helena Berghäll, Eila Isosaari 30.1.2015
10. Pia Niemi 18.5.2015
11. Irma Suuronen 18.5.2015
12. Ilari Hannula 2017

Kirjeet 2008

13. Anja Syrjänen AS08
14. Kerttu Lehtinen KL08
15. Irma Suuronen IS08
16. Molla Torkkell ja Auli Taimi MTAT08
17. Marita Karttunen MK08
18. Helena Berghäll HB08
19. Kaarina Salokangas KS08
20. Leena Seppänen LS08
21. Marja Laine ML08

Kirjallinen palaute 2015

22. Maj-Len Ekberg P1
23. Carita Hovi P2
24. Hilikka Pohjola P3
25. Marja Laine P4
26. Marja Laine P5

Liite 2 Senioreiden haastattelujen kategoriat

Näyttelyt: kotimuseo ja erikoisnäyttelyt:-kotimuseo ja erikoisnäyttelyt

Museokokemus: millainen se oli, mitä seniorikävijä koki vierailunsa aikana.

- kaunis, hieno, elämys/kokemus, ilmapiiri, luento, tieto, teokset, esineet, harrastus, työpaja, opastus, henkilökunta, ihmiset, lapsuus, nuoruus.

Museo fyysisenä ympäristönä (mihin seniori kiinnitti erityistä huomiota).

- kauppa, paikka, kahvila,

Saavutettavuus, esteettömyys (mitkä asiat tuottivat vaikeuksia tai helpottivat museokäyntiä).

- taidepaja
- tiedollinen ja fyysinen saavutettavuus
- senioriklubi
- hinta
- Museokortti

Yllä olevat kategoriat on muodostettu senioreilta kerätyn aineiston perusteella. Samat kysymykset ovat aineistoanalyysin jälkeen rinnastettu vertailuaineistoon (kävijätutkimukset, viikonloppuraportit ja muu mahdollinen palaute).

Liite 3 Kävijätutkimusten avointen vastausten kategoriat.

Museokokemus: millainen se oli, mitä seniorikävijä koki vierailunsa aikana.

- kaunis, kodikas/turvallinen/keidas/hieno, rauhallinen, elämys/kokemus, ilmapäiri, luento, tieto, teokset, esineet, entisöinti, harrastus, taidepaja, opastus, henkilökunta, ihmiset, kieli.

Museo fyysisenä ympäristönä (mihin seniori kiinnitti erityistä huomiota).

- siisti, kauppa, paikka, kahvila (sen puute), taidepaja, kokonaisuus, draama, musiikki.

Saavutettavuus, esteettömyys (mitkä asiat tuottivat vaikeuksia tai helpottivat museokäyntiä).

- tiedollinen ja fyysinen saavutettavuus
- seniori-ikäisen tarvitsemat tukitoimenpiteet
- Internet
- Museokortti

Yllä olevat kategoriat on muodostettu kävijätutkimusten avoimista vastauksista kerätyn aineiston perusteella. Samat kysymykset ovat aineistoanalyysin jälkeen rinnastettu vertailuaineistoon (senioriklubilaisilta kerätyt avoimet vastaukset, viikonloppuraportit ja muu mahdollinen palaute).

Liite 4a VKLR

1.VKLR1142010Siff Info11.4.2010

Huh, reipas lomatalpaluuviikonloppu vihdoin takana!

Lauantaina **ilmeni**, että meillä oli sekä **Metropolian että SibAn konsertti**; jälkimmäisestä oli juliste vitriinissä ja tieto Hesarin menopalstalla, ensimmäisestä taas oli valvomossa sähköpostina tullut ohjelma, joten sitä **osasimme odottaa**; kukaan ei ollut katsonut vitriiniä tai Hesia, joten sibiläisistä kuulumme vasta, kun **tuhtunut Metropolian muusikko** tuli kassalle **ihmettelemään** tilannetta. Lopulta konsertit pidettiin peräkanaa, yhteinen kesto jäi reiluun tuntiin, joten hyvinhän siinä kävi lopulta, melko **hölmö tilanne** silti. "Ettekö te tiedä mitä teidän vitriinissä lukee?" kysyi muusikko moneen kertaan - mietin vain millainen röntgennäkö siihenkin olisi tarvittu. Sunnuntain **tuhtunut asiakas hermostui Stockmann-alennuksesta** ja käski sanoa **terveisiä johtajille**, että museoon tulijoita ei saa asettaa epätasa-arvoiseen tilanteeseen, jossa **muualta tulleet** maksavat enemmän, kun heillä ei ole **jotain paikallista korttia**. Ja tämä oli siis **arvokas keski-ikäinen herra**, jolla itsellään **exclusive-kortti** löytyi kyllä lompakosta kun vaimo sen käski ottaa esiin. Seurueen naiset yrittivät vielä narikassakin **selitellä**, että **varmaan tämä on joku sopimus**, jossa **museo saa rahaa** näyttelyihinsä, mutta herra **piti pintansa**: "Ei sitä saa niillä kainuulaisilla maksattaa!" Molempina päivinä ihan vähän vaille kolmesataa kävijää!

Raportoi

SiffInfo

Liite 4b Viikonloppuraporttien avointen vastausten kategoriat 2010–2016 (asiakaspalvelu)

Museokokemus: millainen se oli, mitä seniorikävijä koki vierailunsa aikana.

- kaunis, hieno, rauhallinen, elämys/kokemus, ilmapiiri, tieto, opastus, henkilökunta, muut museokävijät, kieli.

Museo fyysisenä ympäristönä (mihin seniori kiinnitti erityistä huomiota).

- kauppa, kahvila (sen puute), draama, musiikki.

Saavutettavuus, esteettömyys (mitkä asiat tuottivat vaikeuksia tai helpottivat museokäyntiä).

- tiedollinen ja fyysinen saavutettavuus
- seniori-ikäisen tarvitsemat tukitoimenpiteet
- Internet
- Museokortti
- kahvilan puute

SiffInfon omat kommentit ja huomiot ja henkilökunnan antamat vastaukset.

- draama, musiikki.
- saavutettavuus
- Museokortti
- vaatteiden säilytys ja lokerikot
- hiekotus ja esteetön sisäänkäynti
- kävijämäärät
- turistit

Yllä olevat kategoriat on muodostettu viikonloppuraporttien avoimista vastauksista kerätyn aineiston perusteella. Samat kysymykset ovat aineistoanalyysin jälkeen rinnastettu vertailuaineistoon (senioriklubilaisilta kerätyt avoimet vastaukset, kävijätutkimukset ja muu mahdollinen palaute).

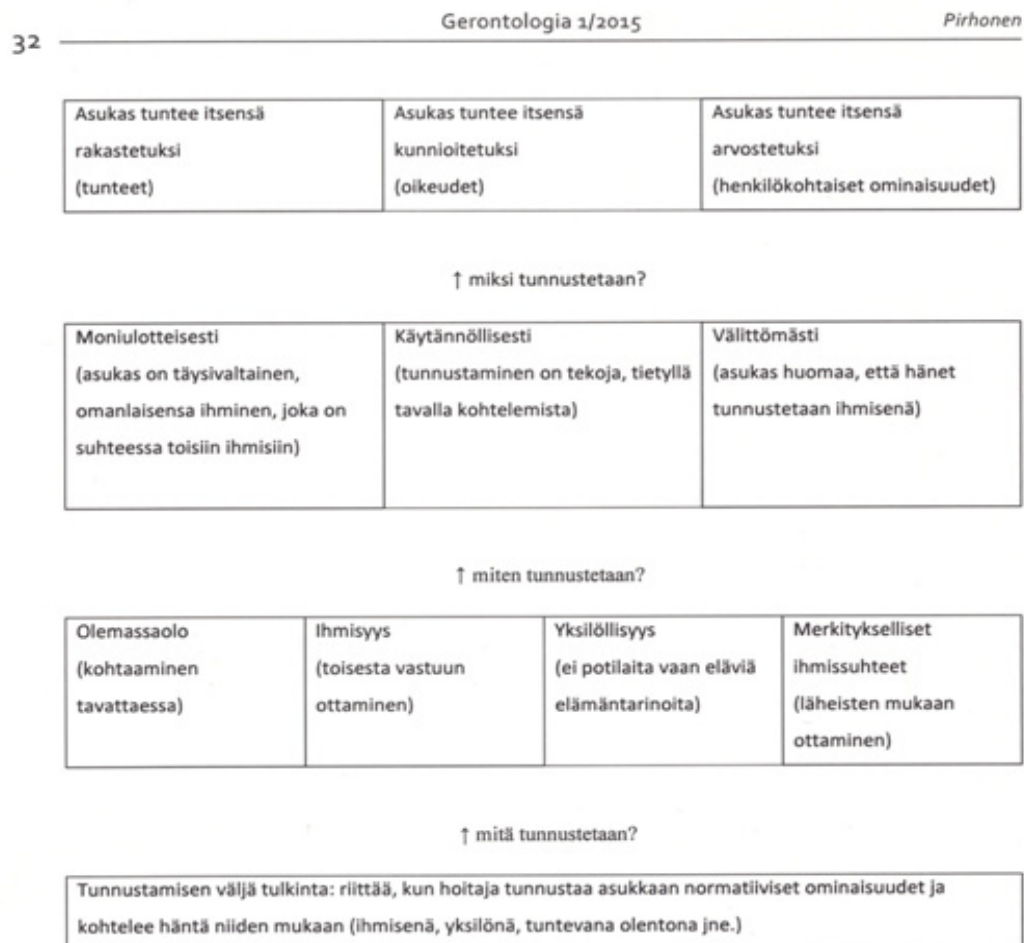

Liite 5a Kävijätutkimusten kvantitatiivinen aineisto

	2003	2003	2004	2004	2005	2005	2006	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014	2015	2015	2016	2016		
TÄYTETÄÄN %	10																						
KÄVIJÄTUTKIM	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos	Otos
Tutkimusajankohta	03 sy	03 sy	04 ke	04 ma	04 ke	04 la	05 ma	05 ke	05 la	06 ma	06 ke	06 la	07 ma	07 ke	07 la	08 ma	08 ke	08 la	09 ma	09 ke	09 la	10 ma	10 ke
Esillä olevat näyt	Etrus	Kaun	Magia	Bakka	Ajan	Lootu	Maail	Prove	Naiset	Peru	Italia	Auring	Venet	Luoni	Roma	Miche	Hilles	Roko	Taides	Venä	Asetelma		
N=vastaajien kol	250	243	250	252	253	250	251	252	251	250	250	218	249	283	253	230	228	257	143	212	204		
SUKUPUOLIJAKAUMA																							
nainen	86	86	75	73	71	79	76	81	84	79	92	80	82	77	73	82	72	81	81	73	76		
mies	14	14	25	27	29	21	24	19	16	21	8	20	18	23	27	18	28	19	19	27	24		
IKÄJAKAUMA																							
alle 15	0	2	3	4	5	3	0	2	3	4	6	3	3	3	2	4	1	3	1	2	1		
15-24	8	11	15	14	9	11	16	8	8	7	16	7	6	4	9	16	11	7	3	7	3		
25-34	7	17	17	15	14	13	10	9	12	10	12	15	14	11	11	13	10	10	6	9	8		
35-44	8	11	14	17	13	11	13	9	11	12	13	20	13	6	13	11	11	11	6	5	8		
45-54	23	17	17	19	20	22	15	15	18	19	16	19	18	14	22	17	21	19	14	12	17		
55-64	35	27	18	21	24	26	29	35	29	21	24	23	23	26	22	18	18	20	31	25	26		
yli 64	18	16	16	9	16	14	17	21	19	26	14	12	23	37	21	22	29	30	39	39	26		
ASUINPAIKKA																							
Helsinki	65	41	53	44	37	39	52	54	50	50	47	51	53	55	46	44	55	41	51	55	52		
Muu pääkaupunki	22	17	14	13	13	10	12	15	15	20	14	25	20	18	18	21	16	19	23	24	15		
Muu Etelä-Suomi	5	5	7	6	10	8	7	23	27	26	37	5	5	6	11	15	6	13	11	7	10		
Muu Suomi	8	35	21	29	29	26	22	8	8	5	2	16	16	16	11	11	5	13	7	7	13		
Ulkomaat		3	4	9	11	17	7					3	6	5	15	9	18	15	9	7	10		
KOULUTUSTAUSTA																							
Peruskoulu / kar	13	12	12	10	12	5	9	8	8	9	16	8	7	9	4	9	6	4	1	10	3		
Ammattikoulu	1	7	2	2	8	2	2	5	3	5	6	3	4	3	4	6	1	4	1	4	1		
Ylioppilas	13	15	15	13	9	12	12	8	10	7	8	11	8	5	4	11	10	6	9	7	6		
Opistotasoinen k	26	27	22	29	29	22	16	25	22	27	29	32	24	17	22	25	17	24	23	21	31		
Akateeminen kou	47	39	50	46	42	58	54	55	57	52	41	47	58	66	65	48	66	63	64	59	57		
AMMATIRYHMÄ																							
Koululainen / opi	9	16	26	18	13	17	17	11	14	14	23	14	11	10	10	22	14	11	5	12	4		
Eläkeläinen I	34	26	19	16	22	20	27	32	27	30	24	22	30	41	23	24	29	34	43	43	39		
Työtön	6	2	3	6	2	3	2	3	1	1	1	4	2	2	2	4	3	2	2	2	1		
Yrittäjä	4	3	6	8	4	4	6	4	5	8	7	3	3	4	4	7	3	4	3	4	5		
Johtaja	2	3	4	7	4	5	5	5	5	6	13	1	5	1	7	4	6	3	6	4	13		
Toimihenkilö	39	33	30	29	24	29	26	27	28	26	21	29	29	27	31	20	23	22	26	16	26		
Työntekijä	5	10	7	10	16	11	9	9	8	12	4	17	11	7	14	14	14	14	10	15	26		
Muu	5	5	8	8	11	10	10	7	14	6	6	7	8	9	9	9	6	10	4	7	8		
LIITTYKKÖ TYÖSI TAI OPISKELUSI KUVATAITEISIIN																							
kyllä	11	18	25	32	21	24	33	24	28	19	29	23	19	22	9	24	25	13	5	13	17		
ei	89	82	75	68	79	76	68	76	72	81	71	77	81	78	91	76	75	87	95	87	83		
TIETOA MUSEOKÄYNNISTÄ																							
MILLOIN PÄÄTTI VIERAILUSTAAN																							
Tulin hetken mie	4	10	6	10	7	12	8	5	11	9	6	12	6	9	4	7	13	10	4	9	6		
Päätin tulosta tä	21	35	35	31	47	39	42	40	38	38	38	39	32	41	46	35	42	42	54	51	51		
Olin suunnitellut	74	56	59	59	46	50	50	54	52	54	56	50	62	51	50	59	44	47	42	40	43		
SEURUE																							
Yksin	16	14	22	28	17	38	25	31	28	24	30	37	32	33	36	25	35	39	48	23	33		
Yhden tai useam	48	57	59	62	73	61	63	64	64	72	61	60	65	58	61	67	64	60	51	77	66		
Ryhmän mukana	35	29	19	10	9	1	12	5	8	3	10	3	3	9	2	8	1	1	1	1	1		
KÄYNTIKERRAT (SIF)																							
Ensimmäinen	41	55	35	49	49	42	33	34	33	32	46	34	28	25	38	43	32	35	20	25	27		
Toinen tai kolma	26	25	27	24	21	20	20	20	20	27	21	20	15	12	17	25	18	17	14	20	16		
Ainakin neljäs	19	15	20	15	18	18	20	25	18	20	18	24	22	21	17	16	23	21	24	26	23		
Ainakin kymmen	14	5	18	13	12	20	27	21	29	21	14	22	34	41	27	16	27	27	43	29	35		
ARVIO KÄYNNIN KESTOSTA																							
Alle tunnin	10	20	13	20	13	27	16	20	18	18	33	19	12	19	15	17	13	25	20	11	25		
Noin 1-2 tuntia	77	74	76	74	75	68	77	72	72	78	65	62	76	72	77	72	73	70	71	78	70		
Yli 2 tuntia	13	6	11	6	12	5	27	8	10	4	2	19	12	9	8	11	33	5	9	11	5		
KUINKA USEIN KÄY TAIDENÄYTTI(SIFF)																							
Harvemmin kuin	2	5	2	4	4	3	4	2	1	3	2	4	3	1	4	53	1(32)	0(32)	1(23)	1(35)	2(23)		
Yhden kerran vu	7	9	5	4	7	5	3	4	7	2	6	6	2	4	7	28	7(36)	4(38)	19	28	7(34)	2(34)	

Liite 6 Jari Pirhosen tunnustamisen teoria palvelutalon arjessa.

Kuva 1. Tunnustamisen teoria palvelutalon arjessa.

Liite 7a

4.7.2005

TAIDEMUSEOIDEN KÄVIJÄKYSELYJEN TUTKIMUSSUUNNITELMA

Ohessa alustavaa hahmotelmaa uudesta yhtenäisemmästä tavasta tehdä VTM:n taidemuseoiden kävijäkyselyitä. Muutokset nykyisin käytössä oleviin käytäntöihin eivät ole suuria, mutta muutamilla muutoksilla saataisiin yhtenäisempiä ja vertailukelpoisempia tapoja analysoida tutkimusinformaatiota mahdollisimman tarkoituksenmukaisilla tavoilla.

1. Tutkimuslomake

Ohessa ehdotus uudeksi yhtenäisemmäksi tutkimuslomakkeeksi. Lomake jakaantuu neljään osioon

1. Käyntiin liittyvät peruskysymykset (1-5, + x kpl museo/näyttelykohtaisia kysymyksiä)
2. Väitteet & tietolähteet (K1-K3, +K4x k5x)
3. Avoimet kysymykset (A1, +A2x)
4. Taustakysymykset (T1-T7)

Lomake-ehdotus on laadittu nykyisten lomakkeiden pohjalta ja tavoitteena on ollut yhdistää kysytävät asiat samoiksi, sallien kuitenkin taidemuseokohtaiset erityispiirteet. Ehdotus ei ole tarkoitettu lopulliseksi lomakkeeksi, vaan sitä voidaan muokata tarpeen mukaisiksi. Perusidea lomakkeessa voisi kuitenkin olla se, että samat kysymykset kysytään samalla lailla kaikissa taidemuseoissa ja museokohtaiset kysymykset sijoitetaan aina kunkin osion loppuun. Tällä lailla voimme viedä kunkin kävijäkyselyn datan yhtenäiseen tietokantaan, josta saadaan taulukoitua erilaisia vertailutietoja kunkin taidemuseon omien kävijäkyselykierrosten välillä tai eri taidemuseoiden kierrosten välillä (tämä tietysti vain silloin kun kukin taidemuseo on antanut luvan vertailutietojen tekoon).

Lomakkeen eri kieliversiot tehdään täsmälleen samanlaiseksi suomenkielisen lomakkeen kanssa.

2. Kuvat

a) Näyttelykohtaiset kuvat

Perusidea on ollut esittää kaikki lomakkeella olevien kysymysten vastaukset graafisesti. Tällä hetkellä peruskuvat ovat melko samankaltaisia eri taidemuseoilla, sisältäen kuitenkin joitakin taidemuseokohtaisia erityispiirteitä muutamissa kuvissa (ikä, käyntiuseus tms. tarkastelu). Jatkossa voitaisiin pohtia yhtenäisempiä ja mahdollisesti tarkoituksenmukaisempiakin tarkastelutapoja.

b) Näyttelykohtaiset vertailukuvat

Kunkin taidemuseon eri näyttelyiden tulokset voitaisiin esittää näyttelytasoisilla yhteenvertailukuvilla. Se mitä asioita olisi hyvä esittää vertailukuvissa, riippuu tietysti nykyisistä tarpeistanne, ehkä tätäkin asiaa olisi hyvä pohtia yhdessä.

c) Taidemuseon väliset vertailukuvat

Taidemuseon välisiä vertailukuvia voidaan tehdä niistä kysymyksistä, jotka ovat samoja kunkin taidemuseon lomakkeissa. Kuvat voisivat olla pääpiirteissään samat kuin kohdassa b) ja näitä voitaisiin tehdä esim. vain kerran vuodessa

2. Avoin palaute

Lomake-ehdotuksessa on vain yksi varsinainen avoin palautekysymys (A1). Kysymykseen kirjoitettu palaute voidaan tallentaa ja raportoinnissa ne voidaan tulostaa yhdistettynä minkä tahansa lomakkeella olevan tiedon kanssa, esim. A1:n tulostus sukupuolen mukaan ikäryhmittäin tms.

Myös kysymysten, jossa kysytään kohtaa muu tms. (2, K2 taidepaja, K3 muu, T5 ulkomaat, mikä), voidaan tallentaa ja tulostaa halutulla tavoilla. Tarvitaanko tällaista tulostusta jatkossa vai voitaisiko nämä jättää väliin jatkossa?

5. Taulukot

Taulukointeja on tähän saakka tehty hyvin monella eri taustakysymyksillä. Ehdottaisin tulostusmäärän rajoittamista vain oleellisiin taustakysymyksiin esim.:

- T1 Sukupuoli
- T2 Ikä
- T4 Ammattiryhmä
- T5 Asuinpaikka
- T7 Taidenäyttelyissä käyntiuseus
- muita?

6. Raportti

Raportit tehdään tällä hetkellä paperille tulostettuna ja kuvat on tehty PowerPoint-muotoon. Yksi vaihtoehtoinen tapa on jatkossa tehdä koko raportti vain sähköiseen muotoon (pdf), jolloin sen arkistointi ja lisäkappaleiden tulostaminen lienee helpompaa.

Tässä siis alustavaa ideointia siitä miten jatkossa kävijäkyselyitä voitaisiin toteuttaa. Perustavoitteena on siis keskittyä vain oleellisiin tietoihin ja saada myös vertailukelpoisuus poikittais- ja pitkittäistarkasteluihin. Monia asioita täytyisi vielä pohtia ja päättää, olisiko syytä pohtia näitä asioita syksyllä yhteisessä palaverissa?

Tarkat kävijäkyselyiden kustannukset voin laskea heti, kun tiedämme yksityiskohdittain millä tavoilla kävijäkyselyitä jatkossa toteutetaan. Kustannustaso ei kuitenkaan oleellisesti muutu nykyisestä, sillä osin, kun työmäärät pysyvät saman suuruisina kuin tällä hetkellä. Jos että näe tällaisilla yhtenäisillä käytännöillä olevan riittävästi hyötyä, voimme toki jatkaa nykyisiä käytäntöjä kunkin taidemuseon kanssa.

Kesäisin terveisin
Asko Hyytiäinen

Liite 7b

LOGO

HYVÄ MUSEOVIERAS

Haluamme kehittää....

.....

.....

Voitte palauttaa lomakkeen xxxx. Kiitokseksi saatte taidepostikortin.

Vastatkaa kysymyksiin ympyröikää valitsemanne vastausvaihtoehdon kohdalla oleva numero, kiitos.

1. Milloin päätitte vierailustanne tähän taidemuseoon?

- 1 Tulin hetken mielijohteesta
- 2 Päätin tulosta tänään
- 3 Päätin tulosta muutama päivä sitten
- 4 Olin suunnitellut tuloa jo pidempään

2. Tulitteko taidemuseoon

- 1 Yksin
- 2 Yhden tai useamman perheenjäsenen tai tuttavien kanssa
- 3 Ryhmän mukana, minkä ryhmän

3. Monesko käynti tämä oli teille tässä taidemuseossa?

- 1 Ensimmäinen
- 2 Toinen tai kolmas
- 3 Ainakin neljäs
- 4 Ainakin kymmenes

4. Kuinka kauan arvioitte koko taidemuseokäyntinne kestäneen?

- 1 Alle tunnin
- 2 Noin 1-2 tuntia
- 3 Yli 2 tuntia

5. Mihin näyttelyihin tutustuitte käyntinne aikana?

- 1 xxx kokoelmiin
- 2 xxx näyttelyyn
- 3 xxx näyttelyyn

6. xxx**7. xxx****K1. Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä?**

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=ei eri eikä samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

täysin

eri

mieltä

täysin

samaa

mieltä

K1a

Sain etukäteen riittävästi tietoa museon näyttelytarjonnasta 1 2 3 4 5

Museossa on tarjolla riittävästi tietoa näyttelyistä / taiteilijoista 1 2 3 4 5

Näkemäni taide on kiinnostavaa 1 2 3 4 5

Näyttelyn lisäksi tarjolla on kiinnostavia oheistapahtumia 1 2 3 4 5

Tietoa on tarjolla minulle sopivassa muodossa 1 2 3 4 5

Museon eri tilat löytyvät helposti 1 2 3 4 5

Museossa kulkeminen on vaivatonta 1 2 3 4 5

Näyttelytiloissa on riittävästi levähdyspaikkoja 1 2 3 4 5

Seinäteksti ovat helposti luettavissa 1 2 3 4 5

Olin tyytyväinen asiakaspalveluun 1 2 3 4 5

Olin tyytyväinen käyntiini kokonaisuudessa 1 2 3 4 5

K1b Vastatkaa seuraaviin kohtiin mikäli käytitte ko. palveluja

Olin tyytyväinen opastuspalveluihin 1 2 3 4 5

Olin tyytyväinen taidepajatoimintaan, osallistuin _____ 1 2 3 4 5

Olin tyytyväinen kahvilan palveluihin 1 2 3 4 5

K2. Mistä seuraavista tietolähteistä saitte tietoa taidemuseon ohjelmistosta?

tärkein
 tietolähde
 muut
 lähteet
 Tuttavat tai sukulaiset 1 1
 Radio 2 2
 Televisio 3 3
 Sanoma- ja aikakauslehtiartikkeli/ tapahtumakalenteri 4 4
 Lehti-ilmoitus 5 5
 Ulkomainos tai muu mainos 6 6
 Matkailuoppaat tai -esitteet 7 7
 Internet 8 8
 Museon omat esitteet ja lehdet 9 9
 Museon infonäytöt 10 10
 Muu, mikä _____ 11 11

K3. Mitä mieltä olette seuraavista sponsoritoimintaan ja yritys yhteistyöhön liittyvistä väitteistä?

(1=täysin eri mieltä, 2=jokseenkin eri mieltä, 3=ei eri eikä samaa mieltä, 4=jokseenkin samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

täysin
 eri
 mieltä
 täysin
 samaa
 mieltä

Suhtaudun positiivisesti museoiden ja yritysmaailman yhteistyöhön ja sponsorointiin

1 2 3 4 5

Havaitsin yhteistyökumppanien näkyvyydet näyttelyn yhteydessä

1 2 3 4 5

K4. xxx

K5. xxx

A1. Avoin palaute näyttelystä tai taidemuseosta

A2. xxxxx

Lopuksi kysymme taustatietoja itsestänne:

T1. Sukupuoli

1 nainen

2 mies

T2. Ikä

1 alle 15

2 15-24

3 25-34

4 35-44

5 45-54

6 55-64

7 yli 64

T3. Koulutus

1 Peruskoulu / kansakoulu / keskikoulu

2 Ammattikoulu

3 Ylioppilas

4 Opistotasoinen koulutus

5 Ammattikorkeakoulu

6 Akateeminen koulutus

T4. Ammattiryhmä

1 Koululainen / opiskelija

- 2 Eläkeläinen
- 3 Työtön
- 4 Yrittäjä
- 5 Työntekijä
- 6 Toimihenkilö
- 7 Johtaja / johtavassa asemassa
- 8 Muu, mikä _____

T5. Asuinpaikka

- 1 Helsinki
- 2 Muu pääkaupunkiseutu
- 3 Muu Etelä-Suomi
- 4 Muu Suomi
- 5 Ulkomaat, mikä maa _____

T6. Liittykö työhne tai opiskelunne kuvataiteisiin?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

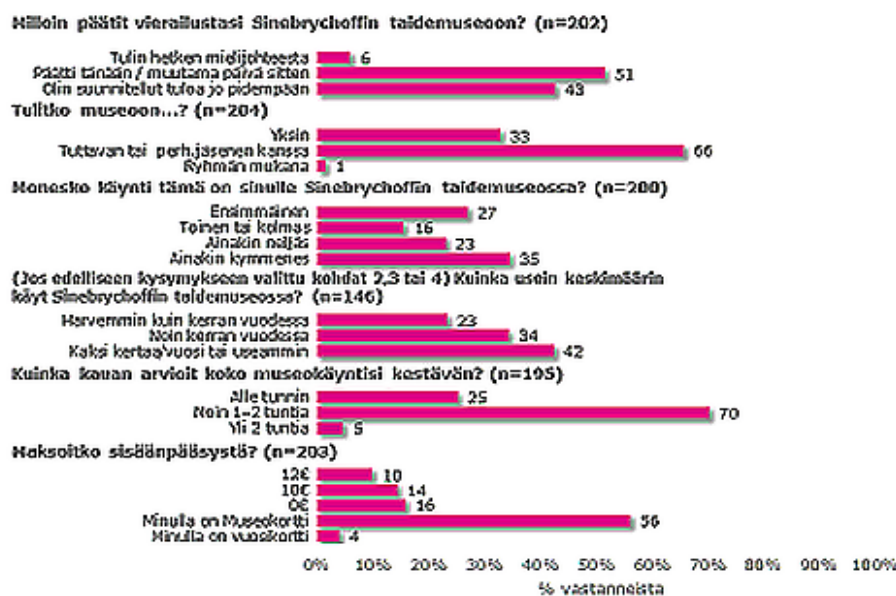
T7. Kuinka usein käytte taidenäyttelyissä keskimäärin vuoden aikana?

- 1 Harvemmin kuin kerran vuodessa
- 2 Noin kerran vuodessa
- 3 Alle 5 kertaa
- 4 5-10 kertaa
- 5 yli 10 kertaa

KIITOS VASTAUKSISTANNE

Liite 7c

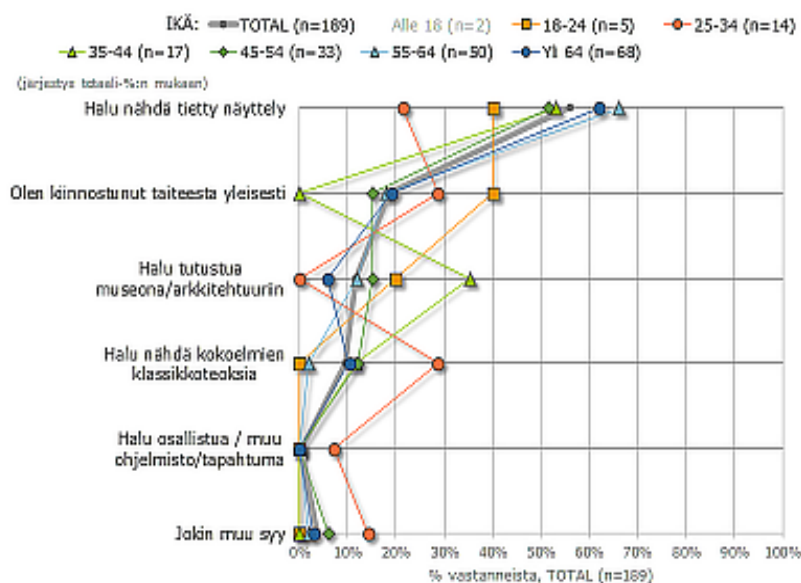
Taustatiedot

KANTAR TNS, Kävijätutkimus 10/2016 - 12/2016 (n=204)

SINEBRYCHOFFIN TAIDEMU

Mikä sai sinut tulemaan Sinebrychoffin taidemuseoon? (valitse yksi vaihtoehto)

KAN
SALLIS
GAL
LERIA

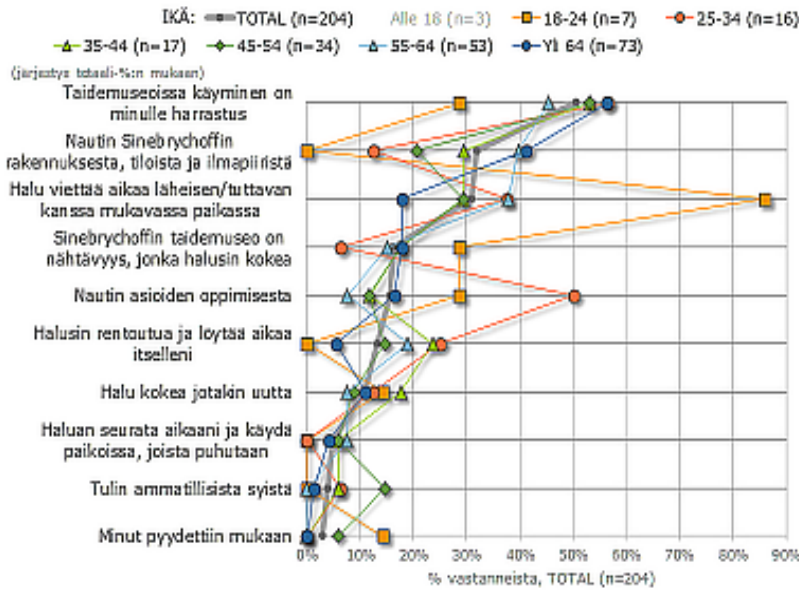
KANTAR TNS, Kävijätutkimus 10/2016 - 12/2016 (n=204)

SINEBRYCHOFFIN TAIDEMUSEO

Valitse kaksi lausetta, jotka kuvaavat parhaiten käyntisi syitä juuri tänään

KAN • SALLIS • GAL • LERIA

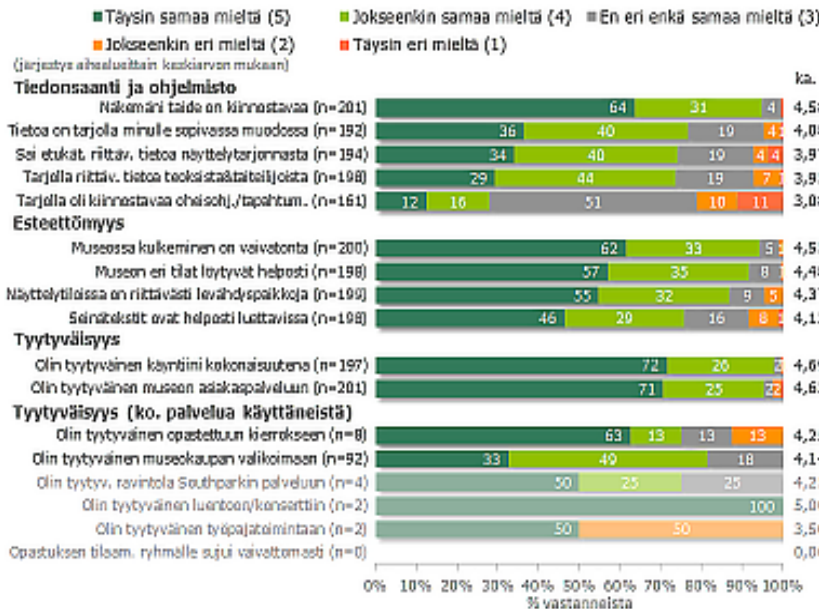
KANTAR TNS, Kävijätutkimus 10/2016 - 12/2016 (n=204)

SINEBRYCHOFFIN TAIDEMUSEO

Mielipiteet väitteistä

KAN • SALLIS • GAL • LERIA

KANTAR TNS, Kävijätutkimus 10/2016 - 12/2016 (n=204)

SINEBRYCHOFFIN TAIDEMUSEO

Taustatiedot

KAN
SÄLLIS
GALL
LERIA

Koulutus (n=202)

Asuinpaikka (n=203)

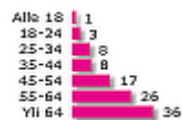
Ammattiryhmä (n=196)

Kuinka usein käyit taideyhdytelyissä keskimäärin vuoden aikana? (n=201)

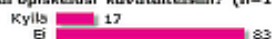
Ikä (n=203)

Sukupuoli (n=198)

Liittykö tyysi tai opiskelusi kuvataiteisiin? (n=198)

Liittykö käyntisi Sinebrychoffin taideyhdytelyssä työhön tai opiskeluun? (n=202)

Liite 7d

Kävijätutkimusten laajuuden vuoksi peilaan vuoden 2016 ASETELMA -näyttelyn vastauksia muiden kävijätutkimusten valossa. Sukupuolijakauma noudatti perinteistä käyrää, jolloin naisia oli 76% vastanneista, miehiä vastaavasti 24%. Olemme ottaneet huomioon myös muun vaihtoehdon yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti, mutta ne kohdat ovat jääneet kommentoimatta. Kävijätutkimusten mukaan tätä näyttelyä enemmän on miehiä käynyt Ajan jalokivet, Hilleström, Bakkanaalit ja Magiasta lääketieteeseen näyttelyissä (vaihteli 25:sta 29 prosenttiin). Ehdottomasti vähiten mieskävijöitä on ollut Le notti italiane -näyttelyssä, jolloin vastausten mukaan miesten osuus oli 8%. Se, onko tällä asialla mitään erityistä painoarvoa, liittyy lähinnä yleiseen stereotyyppiseen keskusteluun naisten kiinnostuksesta kulttuuriin ja muotiin.

Ikäjakama osoitti, että vastaajien kärki osui melko tavanomaisesti vanhempaan sukupolveen; 69% vastanneista oli yli 45-vuotiaita. Vastaajissa herätti myös ärtymystä, että ikähaarukka loppui kysymykseen yli 64-vuotiaat, kun siihen olisi olemassa lisää ikäluokkia: *"Vastanneiden ikähaarukka laajemmaksi. On aika ihmeellistä niputtaa kaikki yli 64-vuotiaat samaan kategoriaan, vaikka niinhän nykyisin tehdään."*⁷⁴² Tarkasteltaessa kokonaisuutta yllämainitun ikäjakaman ylittävät Etruskit, Provence, Luonto opettajana, Taidesalonki 100 ja Venäläiset mestarit -näyttelyt.

Asuinpaikka ei tuonut mitään uutta valtakunnallista muutosta esiin. 67% vastaajista oli joko Helsingistä tai pääkaupunkiseudulta. Muut kävijät jakautuivat tasaisesti muun Suomen ja ulkomaiden kanssa.

Koulutustausta paljasti, että Asetelma -näyttely kiinnosti Auringon jumalan tyttärien taivoin myös opistotasoisien koulutuksen saaneita (31%). Akateeminen väestö on aina ollut enemmistönä vastaajista. Vähiten koulutuseroja on havaittavissa ehkä Kauneus ei katoa -näyttelyssä, jossa jakaantuma oli seuraava: peruskoulu 12%, ammattikoulu 7%, ylioppilas 15%, opistotasoinen koulutus 27% ja akateeminen koulutus 39%. Vuoden 2004 Magiasta lääketieteeseen -näyttelyn jälkeen akateemisten osuus on pysynyt enemmistönä.

Eri ammattiryhmät on jaoteltu erikseen siten, että ne ovat luetteloituna koululainen, eläkeläinen, työtön, yrittäjä, johtaja, toimihenkilö, työntekijä ja muu. Asetelma-näyttelyn johtajien osuus oli noussut selvästi peräti 13: een prosenttiin. Vastaavaan lukuun oli aiemmin yltänyt ainoastaan Le Notti Italiane. Samoin työntekijöiden ja toimihenkilöiden osuus oli kasvanut aiemmista näyttelyistä. Eläkeläiset ovat olleet selkeästi vuoden 2015 alkaen suurin yksittäinen kävijäryhmä toisin kuin alkuvuosina, jolloin erityisesti toimihenkilöiden osuus oli suurempi kuin eläkeläisten.

Kuvataiteen ammattilaiset ovat olleet eniten kiinnostuneita Bakkanaalit -näyttelystä (32%) ja Maailmankuvan heijastumista (33%), joka oli grafiikkanäyttely. Molemmat olivat tehty museon omista kokoelmista.

Valtaosa eli 95% vastaajista arvioi käynnin kestäneen alle 2h. Tähän lienee vastaus osin seuraavassa yhteenvedossa eli vakiokävijät tekevät yleensä ns. täsmäiskuja määrättyihin näyttelyihin. Kassalla on tullut tiedoksi, että asiakkaat piipahtavat Museokortin turvin usein katsomaan samaa näyttelyä uudelleen "paremmalla ajalla".

Kävijäprofiilissa näkyi vastaajan käyntitiheyttä mitattaessa kirrkaasti se, että kyseessä oli vakiokävijät: Vähintään 5 kertaa vuodessa ja enemmän kävijöitä oli 80 % vastaajista. Lähinnä näin korkea vakiokävijöiden vastausprosentti oli edellisen kerran vuoden 2006 Maailmankuvan heijastumia -näyttelyssä (74 %).

Tietolähteiden merkitys osoittaa, että radion sekä tuttavien ja sukulaisten merkitys on vuosien varrella vähentynyt. Lehti-ilmoituksia ja -artikkeleita seurataan ahkerasti (45 % vastaajista). Vastaajissa sosiaalinen media oli hyvin pienesti esillä (4 %), mikä taas saattaa johtua vastaajien iästä. Monet vanhemmasta ikäpolvesta eivät etsi tietoaan sosiaalisen median kautta, joten tältä osin prosenttiluku ei kerro koko totuutta.

Näyttelyistä, kokoelmista ja oheisohjelmista on tiedotettu hyvin, laatu on pysynyt tasaisen hyvänä. Asetelma-näyttelyssä tapahtui pieni romahdus tarjolla olevasta tiedosta. Kahdessa

⁷⁴² Kävijätutkimus 221100444.

edellisessä näyttelyssä Taidesalonki 100:ssa ja Venäläiset mestarit näyttelyssä luvut olivat kivunneet 88 % ja 85 % pudoten tämän näyttelyn kohdalla 73 %:iin. Kaikkien aikojen huonoin tulos tuli tarjolla olevasta kiinnostavasta oheisohjelmasta, joka oli vain 28 %. Tämäkin luku tuntuu merkittävän alhaiselta ottaen huomioon täpötäydet salit joidenkin luentojen, kuten ruokaohjelmien⁷⁴³ tai konserttien osalta. Tämä vahvistaa sitä olettamusta, että sana ”oheisohjelma” on yleisön kannalta hieman epäselvä, siitä saattaa olla monia tulkintoja. Toisaalta Asetelma-näyttelyssä nähty taide kiinnosti 95 % vastaajista. Ennätyksen tässä sarjassa on saavuttanut Taidesalonki 100, joka kiinnosti 99 % vastaajista.

Esteettömyysluvut näyttivät muilta paitsi nimikylttien osalta hyviltä, jossa luku on kävijätutkimusten toiseksi huonoin eli 75 %. Parhaat arvostukset saaneet Romantttinen näkymä ja Rokokoo -näyttely 93 %:lla. Provence-näyttely 96 % ja Romantttinen näkymä 95 % ovat Asetelma -näyttelyn 95 %:n korkeilla luvuilla kertoneet, että museossa kulkeminen on vaivatonta. Tässä nimenomaisessa näyttelyssä on saatu myös suurimmat tyytyväisyyslukemat tilojen löytymisestä (92 %, ensimmäistä kertaa yli 90 %:n) sekä levähdyspaikoista (87 %), jonka jälkimmäisen keskiarvo on ollut 76 %. Nämä lukemat korreloivat hyvin käyntikertoihin, sillä kaikissa edellä mainituissa näyttelyissä yli puolet vastanneista 59 - 80 % olivat käyneet vähintään viisi kertaa vuodessa tai enemmän Siffin näyttelyissä. Asetelma-näyttelyn korkea 80 % viittaa hyvin todennäköisesti Museokortin tuomiin tihentyneisiin käyntikertoihin.

Asiakkaat ovat olleet pääasiassa tyytyväisiä pääsymaksuun, vaikka avoimissa vastauksissa on esiintynyt kritiikkiä. Lukemat tyytyväisyydestä asiakaspalveluun Asetelma -näyttelyssä oli 96 %, mikä noudattaa aiempaa korkeata arvostusta henkilökuntamme työpanosta kohtaan. Opastuspalveluissa näkyvä notkahdus 75 % ei varmastikaan liity opastuksen laatuun, sillä niidenkin kohdalla yleensä on ollut positiivista palautetta. Viikonloppuraporteista näkyy kyllä Kansallisgallerian alkuvaiheiden tiedonkulun ongelmat, jolloin opasta ei saatu, hän ei ilmaantunut paikalle tai opasti ”väärän näyttelyn”. Kahvilan palvelut saivat täyden 0, mikä oli historiallista. Palveluja ei käytetty, koska niitä ei ollut. Tyytyväisyys käyntiin kokonaisuutena olivat tutunomaiset 98 %, mikä kertoo asiakaspalvelumme korkeasta laadusta.

Sponsoreita eivät asiakkaat Asetelma -näyttelyssä havainneet. Le Notti Italiane-näyttelyssä se oli korkeimmillaan eli 20 %, nyt vain 8 %.

Yhdistettäessä ASETELMA - Elämä tarjottimella kävijätutkimusta aiempiin kävijätutkimuksiin, niin voimme tehdä joitakin päätelmiä näyttelyjen sisällöstä suhteessa vastaajien kommentteihin. Kotimuseo houkutteli kokonaisuudessaan 344 kävijää vastaamaan siihen liittyviin kokemuksiin. Muita tärkeitä kategorioita olivat saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvät kommentit, joita kertyi 530. Ihmiset arvostivat museokokemustaan, johon tuli erilaisia kommentteja yhteensä 1718. Niissä arvostettiin paikan *hienoutta* (492), *elämyksellisyyttä* (352), *ilmapiiriä* (331), *rauhaa* (272) sekä *kauneutta* (220). Asetelma -näyttely on kerännyt näyttelykohtaisesti eniten kiitosta rauhasta (32). Ihmiset eivät kotimuseota miellä kuitenkaan erityisen ”kodikkaaksi”. Se on mitä todennäköisimmin tullut jo tutummaksi, koska siihen liittyvä kommentointi on vähentynyt. Äänikuningatar tässä kohdassa oli ehdottomasti Le Notti Italiane, joka toistaiseksi on vienyt voitot kummassakin näyttelysarjassa siten, että kotimuseon huomioi 41 vastaajaa ja erikoisnäyttelyn 195. On mielenkiintoista todeta, että Le Notti Italiane kiinnosti sekä nuorempia että harvemmin museossamme vierailleita ihmisiä ja samalla veti myös eniten kotimuseovierailijoita. Se on myös ymmärrettävää, että ensikävijä haluaa erityisen käyntikohteensa lisäksi tutustua koko rakennukseen.

*Teokset*⁷⁴⁴ kiinnostivat, sillä niistä tuli suurin vastausmäärä 537 erikoisnäyttelykommenttien jälkeen. Asetelma -näyttelyssä ne ovat vastauskommenttien mukaan olleet vain kahdella mielellä, mikä on Etruskit-näyttelyn jälkeen alhaisin luku. Eniten yksittäiset teokset ja taiteilijat

⁷⁴³ Pekka Terävän loppuun myyty luento Taidetta lautasella 20.10.2016.

⁷⁴⁴ Asetin tähän vastaukseen valitsemisehdoksi sen, että vastaaja mainitsi tekijän tai teoksen nimeltä, sai olla kirjoitusvirheitä.

ovat kävijätutkimusten vastausten perusteella kiinnostaneet Naisten salonki-näyttelyn kohdalla (87).

Yleisesti ottaen ihmisiä ovat kiinnostaneet tasaisesti museoympäristö fyysisesti ja tiedollisesti merkittävänä paikkana, josta tuli yhteensä 2523 kommenttia. Teosten jälkeen *paikka* koettiin mielenkiintoisena ja mieluisena käyntikohteena (482). *Esineet* (232) ja *tieto* (299) koettiin merkityksellisinä. Tähän liittyen saavutettavuusosion useimmat kommentit koskivat juuri jälkimmäiseen liittyviä toiveita.

"Lähetä" minulle kirje jossa kerrot ystävällesi, joka ei tiedä senioriklubista mitään, mikä senioriklubi on ja mitä se sinulle merkitsee. Leena

Lennon Sinulle senioriklubista, jossa olen ollut mukana useamman vuoden ajan - lähten sen perustamisesta lähtien.

Se on siis laidemusoo Sinebychehän ylläpitämä, museolahjon Leena Hennolan ohjastama keikka laiteesta kiinnostuneille senioreille.

Näiden vuosien aikana olen ollut mukana Teinimäen, on klubista muodotunut mielenkin Teinimäen Tapacemion laiton ja yhdesiälon murssiin.

Juonna Väbilä latsauksia vanhaan, merittävään laiteeseen. Sinebychehän amat kokoukmat ja onnetyt ovat tulleet tutuiksi omien kuluista.

Väbilä palacemion onky päivän suti onnalaus Teinimäen illat onky päivän itmieidon japa onodin illat huokauttunin paimi - jota

Mikäkkin Vama on osamont tähän klubimoon aljeiman esittäm vaittelevalli ja onnpuolittubi. Lempa maillai jaskus tilonkruis itsekin kokouilla Teinimäen tukemisi.

Liite 9 Suvi-Tuuli Murumäen kurssin teemana Kutsuretoriikka.

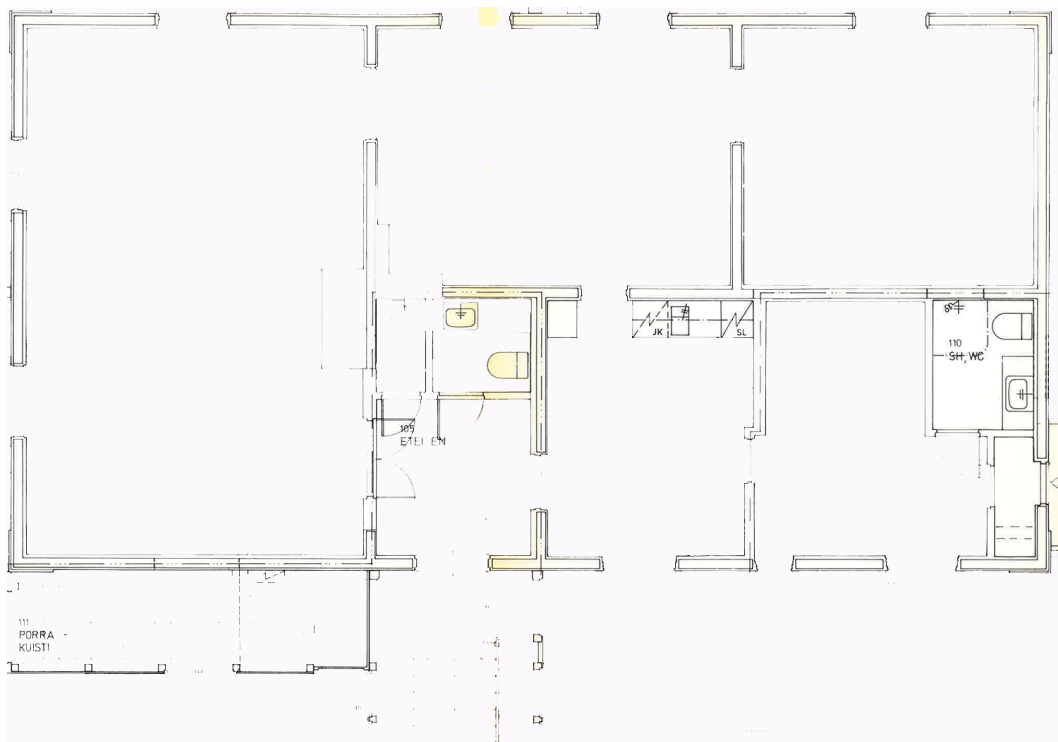
”Sonja K. Fossin ja Cindy L. Griffinin vuonna 1995 kehittämä kutsuretoriikka on feministiseen retoriikan tutkimukseen perustuva jäsennys viestintätavasta, jolla pyritään lisäämään eri maailmankuvia, arvoja ja mielipiteitä edustavien ihmisten välistä ymmärrystä. Kutsuretoriikka tarjoaa vaihtoehdon perinteiselle käsitykselle retoriikasta vaikuttamisena ja suostutteluna, tietoisena pyrkimyksenä muuttaa vuorovaikutuskumppania.

Kutsuretoriikassa ei pyritä vaikuttamaan vuorovaikutuskumppaneihin, vaan luomaan sellaisia viestintätilanteita ja vuorovaikutussuhteita, joissa kaikkien vuorovaikutusosapuolten on mahdollista saavuttaa uutta ymmärrystä ja joissa toteutuvat turvallisuus, arvostus ja vapaus. Kutsuretoriikassa kuulijalle esitetään kutsu astua puhujan maailmaan ja nähdä se puhujan silmin. Kutsuretoriikan tuloksena jommankumman tai kummankin vuorovaikutusosapuolen näkemykset voivat muuttua, mutta muutos ei ole itseisarvo tai tavoite. (Foss, 2015, 569;)

Kutsuretoriikka voidaan nähdä kutsuna ymmärtää sekä välineenä rakentaa tasa-arvoon (equality), ihmisarvon jakamattomuuteen (immanent value) ja itsemääräämisoikeuteen perustuvia vuorovaikutussuhteita (Foss 2015, 69).”

Liite 10a Puutalon alakerta (Bulevardi 40 B)

Siffin senioriklubi aloitti toimintansa puutalon alakerrassa, jossa on yleisötyöhön riittävät tilat. Tila on esteetön ja saavutettava. Työpajaan pääsee pyörätuolilla puistopuolen sivuovesta.

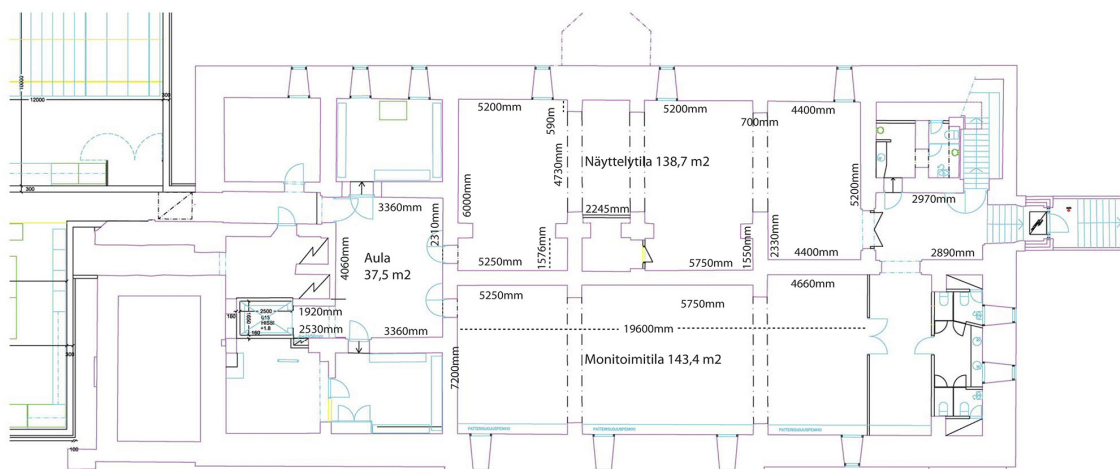

Liite 10b Sinebrychoffin taidemuseon kellarikerros

Kellarikerroksen tilat sopivat erinomaisesti yleisötyöhön tarvittaviin työpajatoimintoihin. Ne ovat saavutettavia ja valaistusta pystytään ohjailemaan tarpeiden mukaan.

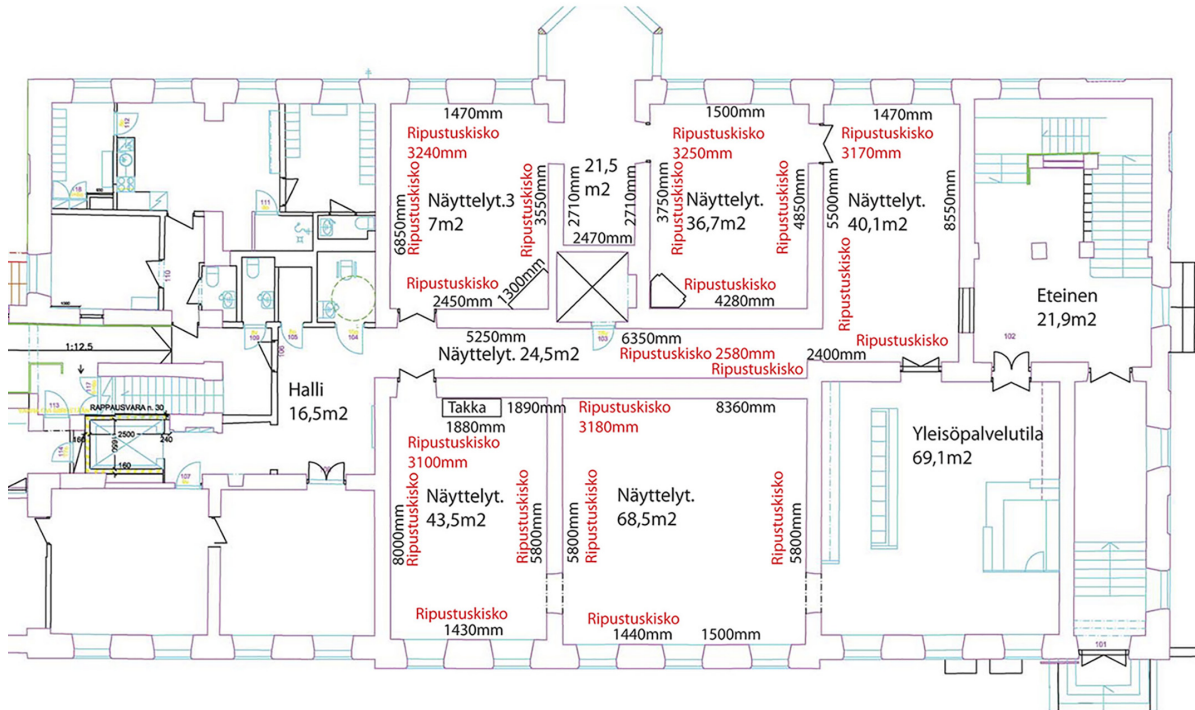
Sinebrychoffin taidemuseo

Kellari
Näyttelytilojen
maksimikorkeus
(holvikaaren huippu)
n. 3000mm

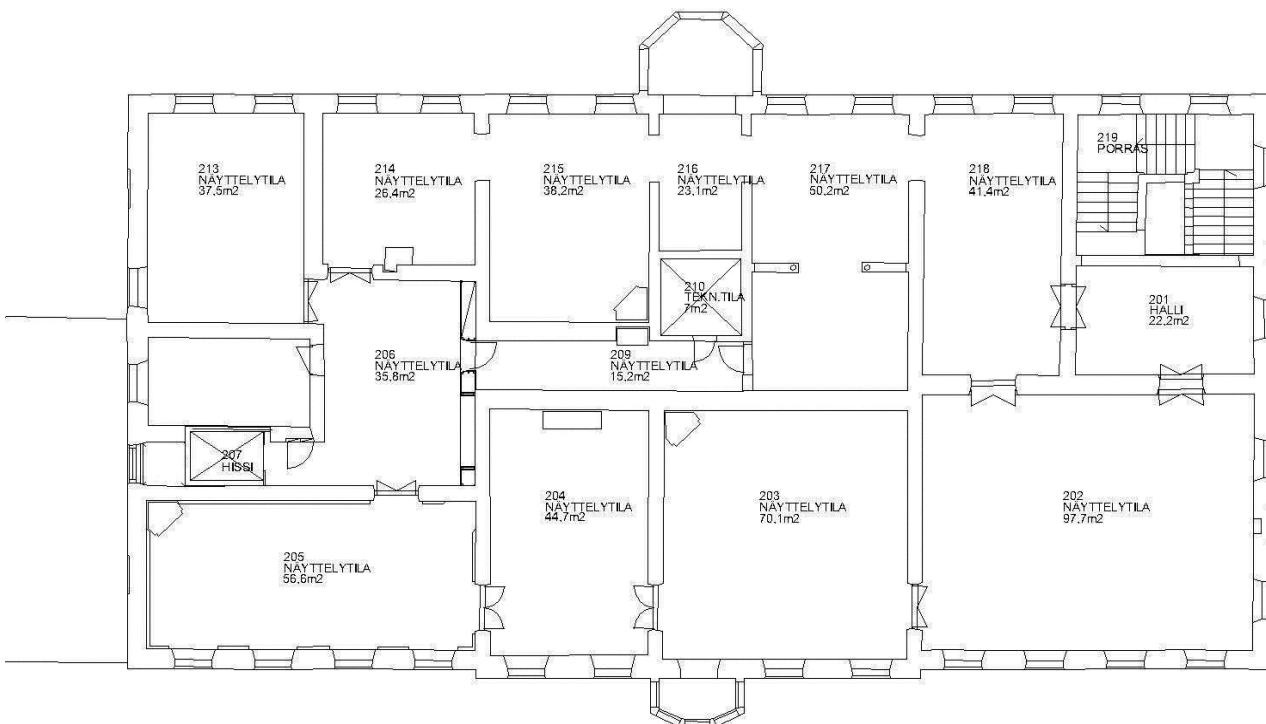
Liite 10c Sinebrychoffin taidemuseon 1. krs (vaihtuvat erikoisnäyttelyt)

Senioriklubi-alaisten suosiossa olleet "istunnot" tapahtuivat museon näyttelytiloissa.

Liite 10d Sinebrychoffin taidemuseon 2. krs.

Kotimuseo on pohjapiirroksen Bulevardin puoleinen osa.

(Bulevardi)

Liite 11 Museoalan puhelinmuistiot 1986-2014

Liitteessä 11 kuvataan museoalan puhelinmuistiossa kuvattuja ammattinimikkeitä, jotka liittyvät jollain tavoin yleisölle suunnattuun toimintaan. Ne ovat hyvin summittaisia. Monesti eri nimikkeet eivät kerro koko totuutta, vaan saattavat liittyä palkkaukseen tai kuntapolitiikkaan. Esimerkiksi Turussa käytetään usein nimikettä tutkija, vaikka kyse olisi perus museolehtorin työstä, jossa suunnitellaan yleisötapahtumia tai työpajoja. Vihkeä väri kertoo puhelinmuistion vuoden, koodi tutkimuksessani käyttämää museon lyhennettä, henkilönnumero sinisellä pohjalla kuvaa henkilön järjestysnumeroa, joka säilyy samana. Sininen on aina uusi tulokas joukkoon. Tehtäväkuvasta käy ilmi millä nimikkeellä henkilö on otettu töihin.

SOIMU (Soittakaa museoon) Museoalan puhelinmuistiot 1986-2014

Vuosi	Koodi	Museo	Henkilönro	Tehtäväkuva	
1986	AAM	Alvar Aalto-museo	1	Taidekasvatus, opastus	
	AT	Ateneumin taidem	2	Museolehtori	
	HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori	
	KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori	
	LM	Lenin-museo	5	Museolehtori	
	MV/SKM	Museovirasto/Kansallismuseo	6	Museolehtori	
	PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori	
	SUM	Suomen Urheilumuseo	8	Yleisöpalvelut	
	TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Museolehtori	
	TEM	Teatterimuseo	10	Museolehtori	
	TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Opetus, opastus	
	1987	AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
		AAM	Alvar Aalto-museo	13	Tiedotus, grafiikan paja
AAM		Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus	
AT		Ateneumin taidem	2	Museolehtori	
EC		Emil Cedercreutz	15	Opastus, arkisto	
HKM		Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori	
HYKK		Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslinjan kokoelmat	16	vt. Lehtori	
HYLM		Hgin yo:n Lääketieteen historian laitos ja museo	17	museoemäntä, esineistö, kuva-arkisto, ryhmät	
II		Iittalan tehtaan museo	18	pääopas, näyttelysihteeri	
KKHM		Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori	
LM		Lenin-museo	5	amanuenssi, museolehtori	

	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori
	PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
	TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Museolehtori
	TEM	Teatterimuseo	10	Museolehtori
	TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Opetus, opastus
1988	TMKM	Turun maakuntamuseo	19	Tutkija, ohjelmatoiminta
1989	AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
	AAM	Alvar Aalto-museo	13	Tiedotus, grafiikan paja
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
	AT	Ateneumin taidem	2	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	15	Opastus, arkisto
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas, museolehtori
	EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely-ja opetusyksikkö, intendentti
	HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
	HYKK	Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslin- jan kokoelmat	16	vt. Lehtori
	HYLM	Hgin yo:n Lääketieteen historian laitos ja museo	17	museoemäntä, esineistö, kuva-arkisto, ryhmät
	II	Iittalan tehtaan museo	18	pääopas, näyttelysihteeri
	KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Lehtori,näyttelyt ja opastus Yleis-ja näyttelytoimisto
	LM	Lenin-museo	5	amanuenssi, museolehtori
	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori
	PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
	SUM	Suomen Urheilumuseo	8	Toimistopäällikkö, näyttelyt,yleisöpalvelut
	TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Museolehtori
	TEM	Teatterimuseo	10	Museolehtori
	TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Opetus, opastus
1990	AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
	AAM	Alvar Aalto-museo	13	Tiedotus, grafiikan paja

AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
AT	Ateneumin taidem	2	Museolehtori, taideteosten julkaisuluvat
EC	Emil Cedercreutz	15	Opastus, arkisto
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
HYKK	Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslin- jan kokoelmat	23	Lehtori
HYLM	Hgin yo:n Lääketieteen historian laitos ja museo	17	museoemäntä, esineistö, kuva-arkisto, ryhmät
II	Iittalan tehtaan museo	18	pääopas, näyttelysihteeri
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Lehtori,näyttelyt ja opastus Yleis-ja näyttelytoimisto
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
SM	Sotamuseo	26	Opetus
1991 SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas
SUM	Suomen Urheilumuseo	8	Toimistopäällikkö, näyttelyt,yleisöpalvelut
TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Apulaisintendentti (näyttelyt, pedagogia)
TEM	Teatterimuseo	10	Museolehtori
TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Opetus, opastus, raha-ja mitalikabinetti
ATM	Aineen taidemuseo	28	Opas
AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
AT	Ateneumin taidem	2	Museolehtori, taideteosten julkaisuluvat

	EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori
	EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely- ja opetusyksikkö, intendentti
	HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
	HYKK	Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslinjan kokoelmat	23	Lehtori
	HYLM	Hgin yo:n Lääketieteen historian laitos ja museo	17	museoemäntä, esineistö, kuva-arkisto, ryhmät
	KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
	KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
	LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
	PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
	PPM	Porin taidemuseo	31	Museolehtori
	SM	Sotamuseo	26	Opetus
	SKTM	Suomrn kotiteollisuusmuseo	32	tss museolehtori
	SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas
	SUM	Suomen Urheilumuseo	8	Toimistopäällikkö, näyttelyt, yleisöpalvelut
	TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Tutkija, opetus, opastus
	VTM	Ateneumin Museopedgoginen yksikkö	2	Päämuseolehtori
	VTM	Ateneumin Museopedgoginen yksikkö	33	Tiedotusamanuenssi
	VTM	Ateneumin Museopedgoginen yksikkö	34	Museolehtori
1992	AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
	AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori

EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely- ja opetusyksikkö, intendentti
EKM	Espoon kaupungin museo	35	Näyttelyopas
HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
HYKK	Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslin- jan kokoelmat	23	Tutkimusteknikko
HE	Heureka	36	Opetus: erikoissuunnittelija
HE	Heureka	37	Opetus:opastoiminnan johtaja
HE	Heureka	38	Opetus: erikoissuunnittelija
HE	Heureka	39	Opetus: erikoissuunnittelija
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi (taidekasvatus)
OTM	Oulun taidemuseo	41	Amanuenssi (taidekasvatus)
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	31	Museolehtori
SKTM	Suomrn kotiteollisuusmuseo	42	Museolehtori
TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Apulaisintendentti (näyttelyt, pedagogia)
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
TMKM	Turun maakuntamuseo	44	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
VM	Varkauden museo	45	Museo-opas
1993 VM	Varkauden museo	46	Museo-opas
ATM	Aineen taidemuseo	47	Museolehtori
AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja

AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (tiedotus)
EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely- ja opetusyksikkö, intendentti
EKM	Espoon kaupungin museo	35	Näyttelyopas
HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
HYKK	Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslinjan kokoelmat	49	Lehtori
HYKK	Hgin yo:n käsit.opett. koulutuslinjan kokoelmat	50	Lehtori
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi (taidekasvatus)
OTM	Oulun taidemuseo	41	Amanuenssi (taidekasvatus)
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	31	Museolehtori
POSM	Postimuseo	51	Museolehtori
SKTM	Suomen kotiteollisuusmuseo	52	Museolehtori
TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
TMKM	Turun maakuntamuseo	44	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Päämuseolehtori
1994 VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Tiedotusamanuenssi
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori
ATM	Aineen taidemuseo	54	Museolehtori
AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja

AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (tiedotus)
EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely- ja opetusyksikkö, intendentti
GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	59	Museolehtori
HE	Heureka	36	Opetus: erikoissuunnittelija
HE	Heureka	37	Opetus:opastominnan johtaja
HE	Heureka	38	Opetus: erikoissuunnittelija
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi (taidekasvatus)
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	60	Museonjohtaja, museolehtori
PSM	Postimuseo	51	Museolehtori
SKTM	Suomen kotiteollisuusmuseo	42	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
TMKM	Turun maakuntamuseo	44	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Päämuseolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Tiedotusamanuenssi

	VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori
1995	ATM	Aineen taidemuseo	54	Museolehtori
	AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
	AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
	EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
	EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (tiedotus)
	EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely- ja opetusyksikkö, intendentti
	GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo	58	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo	59	Museolehtori
	KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
	KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
	LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
	OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi (taidekasvatus)
	SKTM	Suomen kotiteollisuusmuseo	42	Museolehtori
	TAM	Taide- ja teollisuusmuseo	9	Yli-intendentti (näyttelyt, pedagogia)
	TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
	TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Näyttely- ja opetusosasto: Tutkija, opetus, opastus
	TMKM	Turun maakuntamuseo	44	Näyttely- ja opetusosasto: Tutkija, opetus, opastus
	VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Päämuseolehtori
	VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Tiedotusamanuenssi
	VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori

1996	ATM	Aineen taidemuseo	61	Opasvalvoja
	AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
	AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	62	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
	EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
	EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (tiedotus)
	EKM	Espoon kaupungin museo	21	Intendentti
	GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo	63	Näyttely- ja opetusyksikkö, Näyttelypäällikkö
	HKM	Hgin kaupungin museo	64	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo	58	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo	65	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori
	HE	Heureka	37	Opaspäällikkö
	KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
	KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
	LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
	OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi (taidekasvatus)
	NM	Nelimarkka museo	66	Museolehtori
	PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	7	Museolehtori
	SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
	SKTM	Suomen kotiteollisuusmuseo	42	Museolehtori
	SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas

TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
TMKM	Turun maakuntamuseo	44	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Päämuseolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Tiedotusamanuenssi
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori
1997 ATM	Aineen taidemuseo	54	Museolehtori
AAM	Alvar Aalto-museo	12	tp. Tutkija, taidekasvatus, konsultointi
AAM	Alvar Aalto-museo	13	STG:n kokoelma, grafiikan paja
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (tiedotus)
EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely-ja opetusyksikkö, intendentti
GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	59	Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	4	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi (taidekasvatus)
SKTM	Suomen kotiteollisuusmuseo	42	Museolehtori
TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Yli-intendentti (näyttelyt, pedagogia)

TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TMKM	Turun maakuntamuseo	11	Näyttely- ja opetusosasto:Tutkija, opetus, opastus
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Päämuseolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Tiedotusamanuessi
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori
1998	AVAN	68	Museolehtori
HE	Heureka	37	Opetus:opastominnan johtaja
II	Iittalan tehtaan museo	69	pääopas
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori, taidekasvatus, opastus
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
EC	Emil Cedercreutz	62	Opas
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (tiedotus)
EKM	Espoon kaupungin museo	21	Näyttely-ja opetusyksikkö, intendentti
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Näyttely-ja opetusyksikkö, intendentti
GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	3	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	65	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori
HE	Heureka	70	Erikoissuunnittelija,opastus
II	Iittalan tehtaan museo	69	pääopas
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
NM	Nelimarkka museo	65	Museolehtori

OTM	Oulun taidemuseo	71	vsAmanuenssi (taidekasvatus)
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	72	vt.Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas
TAM	Taideteollisuusmuseo	9	Yli-intendentti (näyttelyt, pedagogia)
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TEM	Teatterimuseo	75	Museolehtori
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Museolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Johtava museolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Viestintäsuunnittelija
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	77	Museolehtori
VTM	Nykytaiteen museo, Kiasma	78	Museolehtori
1999 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas-valvoja
ATM	Aineen taidemuseo	28	Opas-valvoja
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori (tiedotus)
GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo	80	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	63	Näyttely- ja opetusyksikkö, Näyttelypäällikkö
HKM	Hgin kaupungin museo	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	65	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori
HE	Heureka	70	Erikoissuunnittelija,opastus
HE	Heureka	37	Opaspäällikkö (opastus)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori

MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
OTM	Oulun taidemuseo	71	vsAmanuenssi (taidekasvatus)
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	72	vt.Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
POSM	Postimuseo	82	PR-emäntä (opastukset, museokauppa)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	83	Museolehtori
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas
TAM	Taideteollisuusmuseo	85	Museolehtori
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TG	Telegalleria	86	Opas
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	2	Johtava museolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	53	Intendentti
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	34	Museolehtori
VTM	Ateneumin Museopedagoginen yksikkö	77	Museolehtori
VTM	Nykytaiteen museo, Kiasma	78	Museolehtori
2000 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas-valvoja
ATM	Aineen taidemuseo	28	Opas-valvoja
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori (tiedotus)
GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	63	Näyttely- ja opetusyksikkö, Näyttelypäällikkö
HKM	Hgin kaupungin museo	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo	65	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori

HKM	Hgin kaupungin museo	87	Näyttely- ja opetusyksikkö, Museolehtori
HE	Heureka	70	Erikoissuunnittelija, opastus
HE	Heureka	37	Opaspäällikkö (opastus)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	vs. intendentti, Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	24	Museolehtori
KLM	Kuopion luonnontieteellinen museo	89	Opas (museokauppa)
LM	Lenin-museo	25	vs. museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo	90	Vahtimestari (opastukset)
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Taidekasvatus
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	vt.Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	vs.Museolehtori
POSM	Postimuseo	82	PR-emäntä (opastukset, museokauppa)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	83	Museolehtori
SATM/LTA	Luontotalo Arkki ja Satakunta-arkisto	93	Museolehtori
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas
TAM	Taideteollisuusmuseo	85	Museolehtori
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TG	Telegalleria	86	Opas
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
VTM	Museopedagoginen yksikkö, At, Kiasma, Siff	2	Johtava museolehtori
VTM	Museopedagoginen yksikkö	94	Projektsihteeri, www-sivut
VTM	Museopedagoginen yksikkö	95	vs. Projektsihteeri, www-sivut
VTM	Museopedagoginen yksikkö	96	Projektsihteeri
VTM	Museopedagoginen yksikkö/Ateneum	34	Museolehtori, taidepaja

	VTM	Museopedagoginen yksikkö/Ateneum	97	vs.Museolehtori,taidepaja
	VTM	Museopedagoginen yksikkö/Kiasman Paja	98	vs.Museolehtori,taidepaja
	VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	99	Opas-valvoja
	VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja
2001	AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
	ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas-valvoja
	ATM	Aineen taidemuseo	28	Opas-valvoja
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
	EC	Emil Cedercreutz	55	Opas
	EC	Emil Cedercreutz	56	Opas
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
	EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori (opetus ja tiedotus)
	GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
	HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	101	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	63	Päällikkö
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	65	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	102	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	81	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	103	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Museot	104	Johtava museoemäntä
	HE	Heureka	70	Erikoissuunnittelija,opastus
	HE	Heureka	37	Opaspäällikkö (opastus)
	HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
	JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	vs. intendentti, (Museolehtori)
	KSM	Keski-Suomen museo	105	Museolehtori
	KLM	Kuopion luonnontieteellinen museo	89	Opas (museokauppa)
	LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
	LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	90	Vahtimestari (opastukset)
	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	6	Museolehtori, museotekninen toimisto

NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	vt.Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
POSM	Postimuseo	82	PR-emäntä (opastukset, museokauppa)
RITM	Riihimäen taidemuseo	106	Opas-lipunmyyjä
RTM	Rovaniemen taidemuseo	83	Museolehtori
SAMS	Saamelaismuseo Siida	107	Palveluvastastaava
SATM/LTA	Satakunta museo/Luontotalo Arkki	108	Museolehtori
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas
TAM	Taideteollisuusmuseo	85	Museolehtori
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TG	Telegalleria	86	Opas
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
VTM	Museopedagoginen yksikkö,At,Kiasma,Siff	2	Johtava museolehtori
VTM	Museopedagoginen yksikkö	86	Osastosihteeri(neuvonta)
VTM	Museopedagoginen yksikkö	94	Projektsihteeri, www-sivut
VTM	Museopedagoginen yksikkö	95	vs.Projektsihteeri, www-sivut
VTM	Museopedagoginen yksikkö/Kiasma	78	MuseolehtoriKiasman museopedagoginen ohjelma)
VTM	Museopedagoginen yksikkö/SIFF	77	Museolehtori (Sinebrychoffin Ateljee)
VTM	Museopedagoginen yksikkö	96	Projektsihteeri
VTM	Museopedagoginen yksikkö/Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VTM	Museopedagoginen yksikkö/Ateneum	97	vs.Museolehtori,taidepaja
VTM	Museopedagoginen yksikkö/Kiasman Paja	98	vs.Museolehtori,taidepaja
VTM	Museopedagoginen yksikkö/Kiasman Paja	109	projektsihteeri (saavutettavuusprojekti)
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	99	Opas-valvoja

	VTTS	Veturitali -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja
2002	AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
	ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas-valvoja
	ATM	Aineen taidemuseo	28	Opas-valvoja
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opastus, asiakaspalvelu, kuva-arkisto
	EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (esinehuolto)
	EC	Emil Cedercreutz	56	Opas (esinehuolto)
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
	EKM	Espoon kaupungin museo	22	Museolehtori (opetus ja viestintä)
	EKM	Espoon kaupungin museo	110	Museo-opas (Glims)
	EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
	GKM	Gallen-Kallela -museo	57	Museolehtori
	HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin mu- seo/ Esinekokoelmat	63	Päällikkö
	HKM	Hgin kaupungin mu- seo/ Esinekokoelmat	58	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin mu- seo/ Esinekokoelmat	59	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin mu- seo/ Esinekokoelmat	102	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin mu- seo/ Esinekokoelmat	81	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin mu- seo/ Esinekokoelmat	103	Museolehtori
	HKM	Hgin kaupungin museo/Museot	104	Johtava museoemäntä
	HE	Heureka	70	Erikoissuunnittelija,opastus
	HE	Heureka	37	Opaspäällikkö (opastus)
	HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
	JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	vs. intendentti, (Museolehtori)
	KSM	Keski-Suomen museo	105	Museolehtori
	KTM	Kuopion taidemuseo	111	Opas, (museokauppa)
	LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
	LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	90	Museomestari (opastukset)
	MV/SKM	Suomen kansallismuseo	112	Museolehtori,(näyttelyt ja avoinnapito)
	NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
	OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)

PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	vt.Museolehtori	
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori	
POSM	Postimuseo	113	Museolehtori	
RITM	Riihimäen taidemuseo	106	Opas-lipunmyyjä	
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori	
SAMS	Saamelaismuseo Siida	107	Palveluvastastaava	
SATM/LTA	Satakunta museo/Luontotalo Arkki	108	Museolehtori	
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)	
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori	
SLM	Suomen Lasimuseo	27	Opas	
TAM	Taideteollisuusmuseo	115	Museolehtori	
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori	
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija	
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)	
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja	
VTM	Ateneum	116	Museolehtori	
VTM	Kiasma	78	Museolehtori	
VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja	
VTM	Kiasma	117	Museoassistentti(museopedagogiset ohjelmat)	
VTM	Kiasman Paja	118	vs.Museolehtori	
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	99	Opas-valvoja	
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja	
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	119	Opas-valvoja	
2003-2004	AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori	
AA	Amos Anderson	29	Museolehtori	
D	Designmuseo	115	Museolehtori	
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto	
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (opastus,esinehuolto)	
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Intendentti (opetus ja viestintä)	
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)	
ETM	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori	
ETM	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori	
EKM	Etelä-Karjalan museo	122	Museolehtori-tiedottaja	
GASM	G.A.Serlachius.museo	123	Suunnittelija(tapahtumat, palvelut ym.)	
GKM	Gallen-Kallela -museo	124	Museolehtori	
HM	Helinä Rautavaaran museo	125	Lehtori	

HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Vastaava museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	63	Päällikkö
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	103	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Museot	104	Johtava museoemäntä
HE	Heureka	70	Erikoissuunnittelija,opastus
HE	Heureka	37	Opaspäällikkö (opastus)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	vs. intendentti, (Museolehtori)
KSM	Keski-Suomen museo	105	Museolehtori
KLM	Kuopion luonnontieteellinen museo	89	lipunmyynti, museopkauppa, opastus
KTM	Kuopion taidemuseo	111	Opas, (museokauppa)
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	90	Museomestari (opastukset)
MO	Mobilia	126	Museolehtori
MV/SKM	Suomen kansallismuseo	112	Museolehtori,(näyttelyt ja avoinnapito)
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
PPM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	vt.Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
POSM	Postimuseo	82	Museolehtori (opastukset)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	127	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	107	Palveluvastastaava
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
SATM	Satakunnan museo	93	Museolehtori
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori

	TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
	TM	Tekniikan museo	130	Tiedottaja (koulu yhteistyö)
	TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
	TYK	Työväen keskusmuseo	131	Museolehtori
	VATM	Ateneum	118	Museolehtori, taidepaja
	VATM	Ateneum	116	Museolehtori
	VATM	Kiasma	78	Museolehtori
	VATM	Kiasman Paja	132	Museolehtori, taidepaja
	VATM	Kiasma	133	Tuottaja (museopedagoginen ohjelma)
	VATM	Kiasma	117	Museoassistentti (museopedagogiset ohjelmat)
	VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
	VI	Virtain perinnekylän museot	135	Museolehtori
	WA	Wäinö Aaltosen museo	136	Museolehtori
2004-2005	AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
	ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	D	Designmuseo	85	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
	EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (opastus, esinehuolto)
	EKM	Espoon kaupungin museo	22	Intendentti (opetus ja viestintä)
	EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
	EKM	Espoon taidemuseo	137	Museolehtori (Wee-Gee-talon opastukset)
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas (Glims)
	EKM	Espoon kaupungin museo	138	museo-opas (Glims)
	ESTM	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
	ESTM	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
	GASM	G.A.Serlachius.museo	123	Suunnittelija (tapahtumat, palvelut ym.)
	GKM	Gallen-Kallela -museo	124	Museolehtori
	HM	Helinä Rautavaaran museo	125	Lehtori
	HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Vastaava museolehtori
	HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Museolehtori (taidepaja)

HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	118	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	103	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Museot	104	Johtava museoemäntä
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo/Kieppi	142	Luontopedagogi
KSM	Keski-Suomen museo	105	Museolehtori
KTM	Kuopion taidemuseo	111	Opas, (museokauppa)
LAM	Lappeenrannan museot	143	Museolehtori -tiedottaja
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	90	Museomestari (opastukset)
NM	Nelimarkka museo	93	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	Museolehtori (opastukset)
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	107	Palveluvastastaava
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
VTIS	Veturitalli -Salon taidemuseo	99	Opas-valvoja-siivooja
VTIS	Veturitalli -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori

	SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
	TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
	TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
	TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
	TM	Tekniikan museo	130	Tiedottaja (kouluyhteistyö)
	TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
	TYK	Työväen keskusmuseo	131	Museolehtori
	VATM	Ateneum	118	Museolehtori,taidepaja
	VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
	VATM	Kiasma	78	Museolehtori
	VATM	Kiasman Paja	132	vs. Museolehtori,taidepaja
	VATM	Kiasma	133	vs.Vastaava museolehtori
	VATM	Kiasma	117	Museoassistentti(museopedagogiset ohjelmat)
	VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
	VI	Virtain perinnekyllän museot	135	Museolehtori
	WA	Wäinö Aaltosen museo	136	Museolehtori
2006	AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
	ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas
	AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
	AA	Amos Anderson	29	Museolehtori
	D	Designmuseo	149	vs.Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
	EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (opastus,esinehuolto)
	EKM	Espoon kaupungin museo	22	Intendentti (opetus ja viestintä)
	EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
	EKM	Espoon taidemuseo	137	Museolehtori(Wee-Gee-talon opastukset)
	EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
	EKM	Espoon kaupungin museo	138	museo-opas(Glims)
	EKM	Espoon kaupungin museo	110	Museo-opas (Glims)
	ESTM	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
	ESTM	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
	GASM	G.A.Serlachius.museo	123	Suunnittelija(tapahtumat, palvelut ym.)
	GKM	Gallen-Kallela -museo	124	Museolehtori
	HM	Helinä Rautavaaran museo	150	va.museolehtori
	HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	151	Museolehtori, sij.

HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Vastaava museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	118	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo/Kieppi	142	Luontopedagogi
KM	Kajaanin taidemuseo	152	Opas-valvoja
KSM	Keski-Suomen museo	105	Museolehtori
KTM	Kuopion taidemuseo	111	Opas, (museokauppa)
LAM	Lappeenrannan museot	143	Museolehtori -tiedottaja
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	Museolehtori (opastukset)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	83	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	107	Palveluvastaava
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)

VTTS	Veturitali -Salon taidemuseo	99	Opas-valvoja-siivooja
VTTS	Veturitali -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	155	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SIB	Sibelius-museo	156	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
TUTM	Turun taidemuseo	157	Kuraattori(näyttelyt, taidekasvatus,aluetoiminta)
TYK	Työväen keskusmuseo	131	Museolehtori
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	95	Museolehtori
VATM	Kiasman Paja	132	vs. Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	133	vs.Vastaava museolehtori
VATM	Kiasma	117	Museoassistentti(museopedagogiset ohjelmat)
VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VI	Virtain perinnekyllän museot	135	Museolehtori
WA	Wäinö Aaltosen museo	136	Museolehtori
2007 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
D	Designmuseo	85	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (opastus,esinehuolto)
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Intendentti (opetus ja viestintä)
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
EKM	Espoon kaupungin museo	158	museo-opas(Wee-Gee)
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)

EKM	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
EKM	Espoon kaupungin museo	138	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	110	Museo-opas (Glims)
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
GASM	G.A.Serlachius.museo	123	Suunnittelija(tapahtumat, palvelut ym.)
GKM	Gallen-Kallela -museo	124	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	151	Museolehtori, sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Vastaava museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	160	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo	161	Museolehtori
KM	Kajaanin taidemuseo	152	Opas-valvoja
KSM	Keski-Suomen museo	93	Museolehtori
KRM	Keuruun museo	162	Palveluvastaava (opastukset)
LAM	Lappeenrannan museot	163	vs. Museolehtori -tiedottaja
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)

POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	Yleisöpalvelut
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	107	Palveluvastaava
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	99	Museopalveluvastaava
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	155	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SIB	Sibelius-museo	156	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TAML	Tampereen taidemuseo, Muumi-laakso	74	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)
TUTM	Turun taidemuseo	157	Kuraattori(näyttelyt, taidekasvatus, aluetoiminta)
TYK	Työväen keskusmuseo	131	Museolehtori
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori, taidepaja
VATM	Kiasma	95	Museolehtori
VATM	Kiasman Paja	132	vs. Museolehtori, taidepaja
VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	166	Amanuenssi (museopedagogia)
VI	Virtain perinnekylän museot	135	Museolehtori
WA	Wäinö Aaltosen museo	136	Museolehtori
2008 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas

AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
D	Designmuseo	85	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (opastus,esinehuolto)
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Intendentti (opetus ja viestintä)
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
EKM	Espoon kaupungin museo	158	museo-opas(Wee-Gee)
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
EKM	Espoon kaupungin museo	138	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	110	Museo-opas (Glims)
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	167	Museolehtori
FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
GASM	G.A.Serlachius.museo	169	Museolehtori
GKM	Gallen-Kallela -museo	170	vt.Museolehtori
HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	80	Vastaava museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Esinekokoelmat	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JOTM	Joensuun taidemuseo	173	Museo-opas
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo	161	Museolehtori
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja

KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori
KRM	Keuruun museo	162	Palveluvastaava (opastukset)
KYM	Kymenlaakson museo	176	Tutkija (museolehtori)
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
LM	Lähetysmuseum	177	Museolehtori
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	(näyttelyt ja tapahtumat)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseum Siida	178	vt.Palveluvastastaava
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
VTTS	Veturitali -Salon taidemuseo	99	Museopalveluvastaava
VTTS	Veturitali -Salon taidemuseo	100	Opas-valvoja
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	155	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SIB	Sibelius-museo	156	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SOKM	Suomen ortodoksinen kirkkomuseo	179	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TMKM	Turun maakuntamuseo	76	Tutkija (Museolehtori)

TUTM	Turun taidemuseo	157	Kuraattori(näyttelyt, taidekasvatus,aluetoiminta)
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	78	Vastaava museolehtori
VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja
VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	166	Amanuenssi (museopedagogia)
VI	Virtain perinnekyllän museot	182	Museolehtori
WA	Wäinö Aaltosen museo	136	Museolehtori
2009 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	68	Museolehtori
ATM	Aineen taidemuseo	79	Opas
AAM	Alvar Aalto-museo	14	Museolehtori
AA	Amos Anderson	157	Museolehtori
D	Designmuseo	85	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Opas (opastus,esinehuolto)
EKM	Espoon kaupungin museo	22	Intendentti (opetus ja viestintä)
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
EKM	Espoon kaupungin museo	158	museo-opas(Wee-Gee)
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
EKM	Espoon kaupungin museo	138	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	110	Museo-opas (Glims)
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	167	Museolehtori
FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
GASM	G.A.Serlachius.museo	169	Museolehtori
GKM	Gallen-Kallela -museo	124	Museolehtori
HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	151	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Vastaava museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.

HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	183	Yksikön päällikkö
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Esinekokoelmat	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	184	Tutkija-tiedottaja
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JOTM	Joensuun taidemuseo	173	Museo-opas
JOTM	Joensuun taidemuseo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo	161	Museolehtori
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja
KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
LU	Lusto	186	Isäntä
LM	Lähetysmuseo	177	Museolehtori
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	(näyttelyt ja tapahtumat)

RAMM	Rauman merimuseo	187	Amanuenssi (museopedagogiikka ja tiedotus)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	188	Kulttuuritulkki (museopeda ja tapahtumat)
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
VTTS	Veturitalli -Salon taidemuseo	99	Museopalveluvastaava
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	155	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SIB	Sibelius-museo	156	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SOKM	Suomen ortodoksinen kirkkomuseo	189	Museolehtori
SRM	Suomen rautatiemuseo	190	Asiakaspalveluemäntä
SUM	Suomen Urheilumuseo	191	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TUTM	Turun taidemuseo	192	Amanuenssi, palveluvastaava (taidekasvatus,kuvalainat, asiakaspalvelu)
TUUM	Tuusulan museot	193	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	78	Vastaava museolehtori
VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja
VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	166	Amanuenssi (museopedagogia)
2010 VA	Vantaan taidemuseo	194	Taidekasvattaja
VARM	Varkauden museot	195	Opas

VI	Virtain perinnekylän museot	182	Museolehtori
AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	196	Museolehtori
D	Designmuseo	85	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Museoemäntä
EKM	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
EKM	Espoon kaupungin museo	197	vs. vastaava museo-opas
EKM	Espoon kaupungin museo	198	vastaava museo-opas (GLIMS)
EKM	Espoon kaupungin museo	20	museo-opas(Glims)
EKM	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
EKM	Espoon kaupungin museo	138	Koordinaattorimuseo,Glims
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	167	Museolehtori
FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
GKM	Gallen-Kallela -museo	124	Museolehtori
GKM	Gallen-Kallela -museo	199	Museoemäntä
HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Vastaava museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	183	Yksikön päällikkö
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	184	Tutkija-tiedottaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	200	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	88	Opas, (vapaaehtoistoiminta)
JOTM	Joensuun taidemuseo	173	Museo-opas

JOTM	Joensuun taidemuseo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo	161	Museolehtori
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja
KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori
KOKM	Kouvolan kaupungin museot	201	Museopedagogi
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	202	Opas (tiedotus ja markkinointi)
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmuseo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
LU	Lusto	186	Isäntä
LM	Lähetysmuseo	177	Museolehtori
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	(näyttelyt ja tapahtumat)
RAMM	Rauman merimuseo	187	Amanuenssi (museopedagogiikka ja tiedotus)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	188	Kulttuuritulkki (museopeda ja tapahtumat)
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	155	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	169	Museolehtori
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	203	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	204	Assistentti-opas

SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	205	Assistentti-opas
SIB	Sibelius-museo	206	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuessi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SOKM	Suomen ortodoksinen kirkkomuseo	189	Museolehtori
SRM	Suomen rautatiemuseo	190	Asiakaspalveluemäntä
SUM	Suomen Urheilumuseo	191	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TUTM	Turun taidemuseo	192	Amanuessi, palveluvastaava (taidekasvatus,kuvalainat, asiakaspalvelu)
TUUM	Tuusulan museot	193	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	151	Vastaava museolehtori
VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja
VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	166	Amanuessi (museopedagogia)
VA	Vantaan taidemuseo	194	Taidekasvattaja
VARM	Varkauden museot	195	Opas
2011 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	196	Museolehtori
D	Designmuseo	85	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Museoemäntä
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	121	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	207	Museolehtori
FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
GKM	Gallen-Kallela -museo	208	Museolehtori
GKM	Gallen-Kallela -museo	199	Museoemäntä
HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori

HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Vastaava museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	209	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	210	Opas
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	183	Yksikön päällikkö
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	184	Tutkija-tiedottaja
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	200	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)
JOTM	Joensuun taidemuseo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	161	Museolehtori
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja
KAMU	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetus)
KAMU	Espoon kaupungin museo	197	Vastaava museo-opas (Kamu, Glims)
KAMU	Espoon kaupungin museo	198	vastaava museo-opas (GLIMS)
KAMU	Espoon kaupungin museo	158	museo-opas(Glims)
KAMU	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
KAMU	Espoon kaupungin museo	138	Koordinaattorimuseo,Glims
KAMU	Espoon kaupungin museo	211	Museo-opas(Kamu)
KAMU	Espoon kaupungin museo	212	Museo-opas(Kamu)
KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori
KOKM	Kouvolan kaupungin museot	201	Museopedagogi
KKHM	Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	202	Opas (tiedotus ja markkinointi)

LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
LU	Lusto	186	Isäntä
LM	Kumbukumbu Lähetysmuseum	177	Museolehtori
MV	Museovirasto/KM, näyttely- ja opetusyksikkö	112	Intendentti
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuessi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POSM	Pohjanmaan museo	213	Museopedagogi
POK	Pohjois-Karjalan museo	185	Amanuessi (Museo-opetus)
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	82	(näyttelyt ja tapahtumat)
RAMM	Rauman merimuseo	187	Amanuessi (museopedagogiikka ja tiedotus)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseum Siida	188	Kulttuuritulkki (museopeda ja tapahtumat)
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
SAGM	Sagalundin museo	214	Museopedagogi
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	155	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	169	Museolehtori
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	203	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	204	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	205	Assistentti-opas
SIB	Sibelius-museo	206	Museopedagogi

SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuessi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	215	vs.Museopedagogi
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SOKM	Suomen ortodoksinen kirkkomuseo	189	Museolehtori
SRM	Suomen rautatiemuseo	190	Asiakaspalveluemäntä
SUM	Suomen Urheilumuseo	191	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TUTM	Turun taidemuseo	192	Amanuessi, palveluvastaava (taidekasvatus,kuvalainat, asiakaspalvelu)
TUUM	Tuusulan museot	193	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	133	Vastaava museolehtori
VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja
VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VAKM	Vantaan kaupunginmuseo	216	Musolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	167	Amanuessi (museopedagogia)
VA	Vantaan taidemuseo	194	Taidekasvattaja
VARM	Varkauden museot	195	Opas
VI	Vihdin museo	217	va. Amanuessi, kouluyhteistyö
2012 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	196	Museolehtori
AI	Aineen taidemuseo	218	vs.opas-valvoja
AAM	Alvar Aalto-museo	219	Museolehtori
D	Designmuseo	85	Museolehtori
DI	Didrichsen	220	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Opas, opastus, kuva-arkisto
EC	Emil Cedercreutz	55	Museoemäntä
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori

EMMA	Espoon taidemuseo	121	Taidekasvatus- ja palvelupäällikkö
EMMA	Espoon taidemuseo	221	Museolehtori, sij.
KAMU	Espoon kaupungin museo	175	Museolehtori (opetus)
KAMU	Espoon kaupungin museo	197	Vastaava museo-opas (Kamu, Glims)
KAMU	Espoon kaupungin museo	222	museo-opas
KAMU	Espoon kaupungin museo	158	vastaava museo-opas
KAMU	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
KAMU	Espoon kaupungin museo	223	Vastaava museo-opas (Glims)
KAMU	Espoon kaupungin museo	138	Koordinaattorimuseo,Glims
KAMU	Espoon kaupungin museo	211	Museo-opas(Kamu)
KAMU	Espoon kaupungin museo	212	Museo-opas(Kamu)
EPMM	Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo	224	Museolehtori
FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
GKM	Gallen-Kallela -museo	199	Museoemäntä
HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	77	Vastaava museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	209	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	210	Opas
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	183	Yksikön päällikkö
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	184	Tutkija-tiedottaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	219	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	200	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	103	Museolehtori
HE	Heureka	140	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	141	Elämysjohtaja (näyttelyt)

JOTM	Joensuun taidemuseo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
JÄ	Järvenpään taidemuseo	225	Pääopas
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	161	Museolehtori
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja
KR	Keravan taidemuseo	226	Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori
KOKM	Kouvolan kaupungin museot	201	Museopedagogi
KLM	Kuopion luonnontieteellinen mu- seo	227	Luontopedagogi
LA	Lapuan kaupungin museot	228	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
LU	Lusto	186	Isäntä
LM	Kumbukumbu Lähetysmuseum	177	Museolehtori
MV	Museovirasto/KM, näyttely- ja opetusyksikkö	112	Yli-Intendentti
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POSM	Pohjanmaan museo	213	Museopedagogi
POK	Pohjois-Karjalan museo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	229	Projektisuunnittelija (museopedagogia, ryhmäpalvelut)
RAMM	Rauman merimuseo	187	Amanuenssi (museopedagogiikka ja tiedotus)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori

SAAMS	Saamelaismuseum Siida	188	Kulttuuritulkki (museopeda ja tapahtumat)
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
SAGM	Sagalundin museo	214	Museopedagogi
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	230	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus),sij.
SAS	Sastamalan museo	231	Tutkija (museopedagogiikka)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SATM	Satakunnan museo Toivo&Korsmannin talo	232	Museoemäntä
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	169	Museolehtori
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	203	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	204	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	205	Assistentti-opas
SIB	Sibelius-museo	206	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuenssi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	215	vs.Museopedagogi
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SLM	Suomen lelumuseo Hevosenkä	233	Pääopas
SOKM	Suomen ortodoksinen kirkkomuseo	189	Museolehtori
SRM	Suomen rautatiemuseo	234	Asiakaspalveluemäntä
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
SUM	Suomen Urheilumuseo	235	Museolehtori
SY	Syvärannan Lotta-museo	236	Museolehtori
SY	Syvärannan Lotta-museo	237	Museolehtori,sij.
TAM	Tampereen museot	129	Museolehtori
TAMT	Tampereen taidemuseo	238	Museolehtori (museopedagogia)
TAMT	Tampereen taidemuseo	239	Johtava museolehtori (museopedagogia)
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TMKM	Turun Museokeskus	240	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	241	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	242	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	243	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	244	Tutkija

TMKM	Turun Museokeskus	245	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	246	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	247	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	248	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	249	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	250	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	251	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	76	Tutkija
TUTM	Turun taidemuseo	192	Amanuessi, palveluvastaava (taidekasvatus,kuvalainat, asiakaspalvelu)
TUUM	Tuusulan museot	193	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
TYK	Työväen museo Werstas	252	Museoemäntä sij.
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
VATM	Kiasma	133	Vastaava museolehtori
VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja
VATM	Sinebryhoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
VAKM	Vantaan kaupunginmuseo	216	Museolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	167	Amanuessi (museopedagogia)
VA	Vantaan taidemuseo	194	Taidekasvattaja
VARM	Varkauden museot	195	Opas
2013 AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	196	Museolehtori
AI	Aineen taidemuseo	218	vs.opas-valvoja
AAM	Alvar Aalto-museo	253	Museolehtori
AR	Arkkitehtuurimuseo	254	Tutkija(arkkitehtuurikasvatus)/Museopedagogia
D	Designmuseo	85	Museolehtori
DI	Didrichsen	220	Museolehtori
EC	Emil Cedercreutz	30	Asiakaspalveluvastaava (opastus, kuva-arkisto)
EC	Emil Cedercreutz	55	Museoemäntä
EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
EMMA	Espoon taidemuseo	121	Intendentti (yleisötyö ja asiakkuudet)
EMMA	Espoon taidemuseo	221	Museolehtori, sij.
EMMA	Espoon taidemuseo	219	Museolehtori (taidepajat)
KAMU	Espoon kaupungin museo	46	Museolehtori (opetustoiminta, museokauppa)
KAMU	Espoon kaupungin museo	197	Museo-opas

KAMU	Espoon kaupungin museo	222	museo-opas
KAMU	Espoon kaupungin museo	158	Museolehtori
KAMU	Espoon kaupungin museo	198	Museolehtori Glims
KAMU	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
KAMU	Espoon kaupungin museo	138	Koordinaattorimuseo,Glims
KAMU	Espoon kaupungin museo	211	Museo-opas(Kamu)
KAMU	Espoon kaupungin museo	212	Museo-opas(Kamu)
KAMU	Espoon kaupungin museo	255	Museolehtori ts.
KAMU	Espoon kaupungin museo	256	Museo-opas(Kamu)
EPMM	Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo	224	Museolehtori
FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
GKM	Gallen-Kallela -museo	199	Museoemäntä
GKM	Gallen-Kallela -museo	257	Museolehtori
HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	93	Vastaava museolehtori (taidepaja)
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	210	Opas
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	183	Yksikön päällikkö
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	258	Verkkoviestijä
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	184	Tutkija-tiedottaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	219	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	200	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin mu- seo/Yleisöpalvelu	103	Museolehtori
HYM	Hgin yliopistomuseo/Observatorio	259	Pääopas
HE	Heureka	124	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	125	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	65	Yleisösuhtepäällikkö
HORM	Hotelli-ja ravintolamuseo	260	Museolehtori
JOTM	Joensuun taidemuseo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)

JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
JÄ	Järvenpään taidemuseo	225	Vastaava opas
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	161	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	261	Museoemäntä
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	262	Museoemäntä
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja
KSIM	Keski-Suomen ilmailumuseo	255	Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori (museokasvatus)
KMK	Kuopion museokeskus	256	Museolehtori
KLM	Kuopion luonnontieteellinen mu- seo	233	Luontopedagogi
LA	Lappeenrannan museot	257	Alue ja yleisötyö
LAP	Lapuan kaupungin museot	234	Museolehtori
LM	Lenin-museo	25	Museolehtori
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	153	Suunnittelija (opastukset)
LKM	Luonnontieteellinen keskusmu- seo/Näyttelyjaosto	90	Suunnittelija (opastukset)
LU	Lusto	186	Museoisäntä
LM	Kumbukumbu Lähetysmuseum	177	Museolehtori
MV	Museovirasto/KM, näyttely- ja opetusyksikkö	112	Yli-Intendentti
NM	Nelimarkka museo	91	Museolehtori
NM	Nelimarkka museo	258	Museo- ja koulusihteeri
OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
OTM	Oulun taidemuseo	259	Museolehtori(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POK	Pohjois-Karjalan museo	260	Tuottaja (Museo-opetus)
POK	Pohjois-Karjalan museo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
KOKM	Poikilo-museot	164	Museopedagogi (Museopedagogiset pajat ja opastukset)
PPM	Porin taidemuseo	164	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	145	Lasten kulttuuri
PPM	Porin taidemuseo	261	Lasten kulttuuri
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori(taidehistoria)

PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria, kuva-arkisto)
POSM	Postimuseo	229	Projektisuunnittelija (museopedagogia, ryhmäpalvelut)
RAMM	Rauman merimuseo	187	Amanuessi (museopedagogiikka ja tiedotus)
RAMM	Rauman merimuseo	262	Amanuessi (Museokauppa, museopedagogiikka ja tiedotus)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	114	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	188	Kulttuuritulkki (museopeda ja tapahtumat)
SAGM	Sagalundin museo	128	Opas (kuva-arkisto)
SAGM	Sagalundin museo	214	Museopedagogi
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	230	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	147	Museolehtori ja esihistoria
SATM	Satakunnan museo Toivo&Korsmannin talo	232	Museoemäntä
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	169	Museolehtori
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	203	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	204	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	263	Assistentti-opas
SIB	Sibelius-museo	206	Museopedagogi
SIB	Sibelius-museo	264	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	67	Amanuessi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	165	Museopedagogi
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	265	vs.Museopedagogi
SAS	Sastamalan museo Pukstaavi	231	Museolehtori
SKTM	Suomen käsityön museo	84	Museolehtori
SLM	Suomen lelumuseo Hevosenkä	266	Pääopas
SLKH	Suomen luontokeskus Haltia	267	Ympäristökasvatuspäällikkö
SMM	Suomen metsästysmuseo	268	Museopalvelupäällikkö (tied.,opastus ja museopedagogia)
SRM	Suomen rautatiemuseo	234	Asiakaspalveluemäntä
SRM	Suomen rautatiemuseo	269	Museolehtori (tiedotus)
SUM	Suomen Urheilumuseo	235	Museolehtori

SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	148	Museolehtori
SY	Syvärannan Lotta-museo	236	Museolehtori
KR	Keravan taidemuseo Taide- ja museokesk Sinkka	226	Museolehtori (peadagogia, opastus ja taidepajavaraukset)
TAMT	Tampereen taidemuseo	238	Museolehtori (museopedagogia) (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	270	Museolehtori (museopedagogia) (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	271	Museolehtori (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	272	Museolehtori (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	273	Johtava museolehtori (museopedagogia) (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	274	Kulttuuriohjaaja (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	275	Projektisuunnittelija (Taite)
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TKM	Tekniikan museo	276	Asiakaspalveluvastaava
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TITK	Tikanojan taidekoti	277	tp. Museopedagogi
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TMKM	Turun Museokeskus	240	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	241	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	242	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	243	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	244	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	245	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	246	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	247	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	248	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	249	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	250	Tutkija
TMKM	Turun Museokeskus	251	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	76	Tutkija
TUUM	Tuusulan museot	193	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	278	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
TYK	Työväen museo Werstas	279	Museolehtori
VATM	Ateneum	116	Vastaava museolehtori

	VTM	Ateneum	34	Museolehtori,taidepaja
	VATM	Kiasma	133	Vastaava museolehtori
	VTM	Kiasman Paja	98	Museolehtori,taidepaja
	VATM	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Museolehtori
	VAKM	Vantaan kaupunginmuseo	216	Museolehtori
	VA	Vantaan taidemuseo	167	Amanuenssi (museopedagogia)
	VA	Vantaan taidemuseo	194	Taidekasvattaja
	VARM	Varkauden museot	195	Opas
2014	AVAN	Aboa Vetus & Ars Nova	196	Museolehtori
	AI	Aineen taidemuseo	218	vs.opas-valvoja
	AAM	Alvar Aalto-museo	219	Museolehtori
	AR	Arkkitehtuurimuseo	254	Tutkija(arkkitehtuurikasvatus)
	D	Designmuseo	85	Museolehtori
	DI	Didrichsen	220	Museolehtori
	EC	Emil Cedercreutz	30	Asiakaspalveluvastaava (opastus, kuva-arkisto)
	EC	Emil Cedercreutz	55	Museoemäntä
	EMMA	Espoon taidemuseo	120	Museolehtori
	EMMA	Espoon taidemuseo	121	Intendentti (yleisötyö ja asiakkuudet)
	EMMA	Espoon taidemuseo	221	Museolehtori, sij.
	EMMA	Espoon taidemuseo	219	Museolehtori (taidepajat)
	KAMU	Espoon kaupungin museo	48	Museolehtori (opetustoiminta, museokauppa)
	KAMU	Espoon kaupungin museo	197	Museo-opas
	KAMU	Espoon kaupungin museo	158	Museolehtori
	KAMU	Espoon kaupungin museo	198	Museolehtori Glims
	KAMU	Espoon kaupungin museo	159	Museolehtori(ruotsinkiel. toiminta, arkeologia)
	KAMU	Espoon kaupungin museo	138	Koordinaattorimuseo,Glims
	KAMU	Espoon kaupungin museo	212	Museo-opas(Kamu)
	KAMU	Espoon kaupungin museo	256	Museo-opas(Kamu)
	KAMU	Espoon kaupungin museo	280	Museolehtori
	EPMM	Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo	224	Museolehtori
	FM	Forum Marinum	168	Tutkija (Museo-opetus)
	GKM	Gallen-Kallela -museo	199	Museoemäntä
	GKM	Gallen-Kallela -museo	281	Museolehtori
	HM	Helinä Rautavaaran museo	171	museolehtori
	HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	93	Vastaava museolehtori (taidepaja)

HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	172	Museolehtori (taidepaja), sij.
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	139	Museolehtori
HKTM	Helsingin kaupungin taidemuseo, Tennispalatsi	210	Opas
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	183	Yksikön päällikkö
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	58	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	59	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	258	Verkkoviestijä
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	184	Tutkija-tiedottaja
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	219	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	200	Taidepajaohjaaja
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	102	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	81	Museolehtori
HKM	Hgin kaupungin museo/Yleisöpalvelu	103	Museolehtori
HYM	Hgin yliopistomuseo/Observatorio	282	Pääopas
HE	Heureka	124	Ohjelmapäällikkö (yleisötapahtumat)
HE	Heureka	125	Elämysjohtaja (näyttelyt)
HE	Heureka	65	Yleisösuhtepäällikkö
HORM	Hotelli- ja ravintolamuseo	260	Museolehtori
JTM	Jyväskylän taidemuseo	12	Museolehtori
JÄ	Järvenpään taidemuseo	225	Vastaava opas
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	161	Museolehtori
KHR	K.H.Renlundin museo Ke-Pohj. maak.m	283	Museoemäntä
KM	Kajaanin taidemuseo	174	Opas-valvoja
KSIM	Keski-Suomen ilmailumuseo	255	Museolehtori
KSM	Keski-Suomen museo	175	Museolehtori (museokasvatus)
KMK	Kuopion museokeskus	256	Museolehtori
KLM	Kuopion luonnontieteellinen museo	233	Luontopedagogi
LA	Lappeenrannan museot	257	Alue ja yleisötyö
LAP	Lapuan kaupungin museot	234	Museolehtori
LNTK	Lasten ja nuorten taidekeskuksen säätio	284	Tuottaja (taidekasvatus)
LOM	Lottamuseo	285	Museolehtori
LU	Lusto	186	Museoisäntä
NM	Nelimarkka museo	258	Museo- ja koulusihteeri
NM	Nelimarkka museo	286	Museomestari, museolehtori

OTM	Oulun taidemuseo	40	Amanuenssi,(Taidekasvatus)
OTM	Oulun taidemuseo	259	Museolehtori(Taidekasvatus)
POSM	Pohjanmaan museo	144	Luontopedagogi
POK	Pohjois-Karjalan museo	260	Tuottaja (Museo-opetus)
POK	Pohjois-Karjalan museo	185	Amanuenssi (Museo-opetus)
POPOSM	Pohjois.Pohjanmaan museo	92	Museolehtori
KOKM	Poikilo-museot	287	Museopedagogi (Museopedagogiset pajat ja opastukset)
PPM	Porin taidemuseo	73	Museolehtori
PPM	Porin taidemuseo	288	Projektisuunnittelija (museopedagogiikka)
PORV	Porvoon Taidemuseo	154	Museolehtori
PORV	Porvoon Taidemuseo	146	Museolehtori(kulttuurihistoria)
POSM	Postimuseo	197	Projektisuunnittelija (museopedagogia, ryhmäpalvelut)
RAMM	Rauman merimuseo	155	Amanuenssi (museopedagogiikka ja tiedotus)
RAMM	Rauman merimuseo	260	Amanuenssi (Museokauppa, museopedagogiikka ja tiedotus)
RTM	Rovaniemen taidemuseo	144	Museolehtori
SAAMS	Saamelaismuseo Siida	156	Kulttuuritulkki (museopeda ja tapahtumat)
SAGM	Sagalundin museo	111	Opas (kuva-arkisto)
SAGM	Sagalundin museo	180	Museopedagogi
SAH	Sara Hildénin taidemuseo	134	Museosihteeri (tiedotus ja taidekasvatus)
SATM	Satakunnan museo	128	Museolehtori ja esihistoria
SATM	Satakunnan museo Toivo&Korsmannin talo	128	Museoemäntä
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	146	Vastaava museolehtori
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	287	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	170	Assistentti-opas
SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	171	Assistentti-opas

SER	Serlachius-museot Gustaf ja Gösta	261	Assistentti-opas
SIB	Sibelius-museo	135	Museopedagogi
SIB	Sibelius-museo	262	Museopedagogi
SMM	Savonlinnan maakuntamuseo	62	Amanuenssi (museolehtori)
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	145	Museopedagogi
SMS	Stundars museo/julttuurikeskus	263	vs.Museopedagogi
SAS	Sastamalan seudun museo Puks- taavi	231	Tutkija (museopedagogiikka)
SKTM	Suomen käsityön museo	78	Museolehtori
SLM	Suomen lelumuseo Hevosenkä	263	Pääopas
SLKH	Suomen luontokeskus Haltia	264	Ympäristökasvatuspäällikkö
SMM	Suomen metsästysmuseo	265	Museopalvelupäällikkö (tied.,opastus ja museopedago- gia)
SOKM	Suomen ortodoksinen kirkkomuseo	288	Kulttuurikasvattaja
SRM	Suomen rautatiemuseo	266	Museolehtori (tiedotus)
SUM	Suomen Urheilumuseo	289	Museolehtori
SVTM	Suomen valokuvataiteen museo	128	Yleisötyövastaava
SY	Syvärannan Lotta-museo	255	Museolehtori
KR	Keravan taidemuseo Taide- ja museokesk Sinkka	194	Museolehtori
TAMT	Tampereen taidemuseo	203	Museolehtori (museopedagogia) (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	270	Museolehtori (museopedagogia) (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	271	Museolehtori (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	272	Museolehtori (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	273	Johtava museolehtori (museopedagogia) (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	274	Kulttuuriohjaaja (Taite)
TAMT	Tampereen taidemuseo	275	Projektisuunnittelija (Taite)
TEM	Teatterimuseo	43	Museolehtori, projektitutkija
TITK	Tikanojan taidekoti	180	tp. Museopedagogi
TITK	Tikanojan taidekoti	277	tp. Museopedagogi

TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TMKM	Turun Museokeskus	136	Intendentti (pedagogiikka ja tapahtumat)
TMKM	Turun Museokeskus	241	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	243	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	247	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	248	Taideohjaaja
TMKM	Turun Museokeskus	251	Opas
TMKM	Turun Museokeskus	76	Tutkija
TTM	Turun taidemuseo	290	Museolehtori
TUUM	Tuusulan museot	193	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	131	Museolehtori
TYK	Työväen museo Werstas	181	Museoemäntä
TYK	Työväen museo Werstas	279	Museolehtori
SKG	Ateneum	116	Vastaava museolehtori
SKG	Ateneum	34	Museolehtori
SKG	Kiasma	133	Vastaava museolehtori
SKG	Kiasman Paja	98	Museolehtori,pajatoiminta
SKG	Kiasma	151	Museolehtori
SKG	Sinebrychoffin taidemuseo SIFF	134	Vastaava museolehtori
VAKM	Vantaan kaupunginmuseo	216	Museolehtori
VA	Vantaan taidemuseo	167	Amanuenssi (museopedagogia)
VA	Vantaan taidemuseo	194	Taidekasvattaja

Liite 12 Siffin senioriklubin ja klubin 60+ ohjelmat 2004–2016

(401=Ensimmäinen numero on vuosi, sen jälkeen on järjestysnumero.

SES= senioriklubi syksy ja SEK= senioriklubi kevät. Klubiohjelmissa on näin omat koodit.)

Koodi	SINEBRYCHOFFIN TAIDEMUSEON SENIORIKLUBIN OHJELMAT 2004-2016
SYKSY 2004	Perjantaisin 15.10 - 26.11.04 klo 11-13/Bakkanaalit
SES	15.10 Tutustuminen Bakkanaalit-näyttelyyn ja ateljeeistunto
401	
SES	20.10 Luento Ovidiuksen Metamorfooseista(huom! korvaa 19.11.)
402	
SES	22.10. Taiteilijasarja: Tizian /Siffin ateljee
403	
SES	29.10 Taiteilijasarja: Pieter Bruegel /Siffin ateljee
404	
SES	05.11. Antiikin Rooman arkea ja juhlaa
405	
SES	12.11. Antiikin Rooman ruokakulttuuri
406	
SES	26.11. Klubilaisten valitsema aihe ja kauden päätös
407	
KE- VÄT 2005	Perjantaisin 4.3 JA 1.4.-6.5.05/Ajan jalokivet
SEK	4.3. klo 11-13 Ajan jalokivet-näyttely. Kokoontuminen päärakennuksen neuvontapisteessä, mistä museolehtori vie ryhmän Ajan jalokivet-näyttelyyn.
501	
SEK	1.4. klo 11-13 Siffin ateljee. Kokoontuminen päärakennuksessa, mistä siirrymme Siffin ateljeehen. Suunnittelemme kevään ohjelman ja otamme huomioon mahdolliset toiveet.
501	
SEK	8.4. klo 11-13 Ranskalaista taidetta Sinebrychoffin taidemuseossa. Kokoontuminen kassalla. Tutustumme Sinebrychoffin taidemuseon esillä olevaan ranskalaiseen taiteeseen.
503	
SEK	15.4. klo 11-13 Jean de la Fontaine ja faabelit. Kokoontuminen päärakennuksessa. Tutustuminen näyttelyyn ja siirtyminen ateljeehen.
504	
SEK	22.4. klo 11-13 Kuminkaallisia tarinoita. Tutustumme Ruotsin kuninkaalliseen historiaan kirjallisuuden innoittamana. Keskustelua.
505	
SEK	29.4. klo 11-13 Siveltimen sipaisu. Tutkimme maalaustaiteen tekniikkaa kuvataiteessa. Voit kokeilla maalaamista työpajassa.
506	
SEK	6.5. klo 11-13 Tämän minä haluaisin tietää. Ryhmä tekee otsikon viimeiselle kerralle ja teemme ohjelman sen mukaan.
507	
SYK SY 2005	Perjantaisin 23.9. ja 7.10 -11.11.2005 klo 11-13/Lootuksen kukka
SES	23.9. klo 11-13 Lootuksen kukka-näyttely. Kokoontuminen päärakennuksen neuvontapisteessä, mistä museolehtori vie ryhmän Lootuksen kukka-näyttelyyn ja Siffin ateljeehen.
501	
SES	7.10. klo 11-13 Siffin ateljee. Kokoontuminen päärakennuksessa, mistä siirrymme Siffin ateljeehen. Tutustumme syksyn ohjelmistoon ja rääätälöimme ateljee-työskentelyn ryhmän tarpeita vastaavaksi.
502	
SES	14.10. klo 11-13 Nykytaide - vanha taide. Tutustumme Sinebrychoffin taidemuseon esillä olevaan taiteeseen ennakkoluulottomasti pohtimalla taiteessa eri aikakausina tapahtuvia ilmiöitä.
503	
SES	21.10. klo 11-13 Siffin ateljee. Kokoontuminen päärakennuksessa. Siirtyminen ateljeehen, missä piirretään/ maalataan /tehdään koruja.
504	
SES	28.10. klo 11-13 O tempora O mores - täydellinen skandaali? Tutustumme vanhaan tapakulttuuriin museon kokoelmien ja kulttuurihistorian välityksellä.
505	

506	SES	<i>4.11. klo 11-13 Taiteen muisti.</i> Perehdymme konservointinäyttelyyn (1.krs) ja siirrymme kieroksen jälkeen Siffin ateljeehen.
507	SES	<i>11.11. klo 11-13 Avoin ohjelma.</i> Siffin ateljeen viimeisen työpajan ohjelma suunnitellaan yhdessä kurssilaisten kanssa.
	KE-VÄT 2006	Perjantaisin 10.3 - 5.5 2006. klo 11-13/Maailmankuvan heijastumia
601	SEK	<i>10.3. klo 11-13 Kevään ohjelma.</i> Kokoontuminen päärakennuksessa, mistä siirrymme Siffin ateljeehen. Tutustumme kevään ohjelmistoon ja suunnittelemme sisällön ryhmän tarpeita vastaavaksi.
602	SEK	<i>17.3. klo 11-13 Maailmankuvan heijastumia.</i> Tutustumme Sinebrychoffin taidemuseon vanhan ulkomaisen taiteen grafiikkakokoelmaan.
603	SEK	<i>24.3. klo 11-13 Miniatyyrikokoelmat.</i> Sinebrychoffin taidemuseon museoassistentti FM Reetta Kuojärvi-Närhi kertoo museon miniatyyrikokoelmista.
604	SEK	<i>31.3. klo 11-13 ARS06 -Toden tuntu.</i> Tutustumme ARS06 näyttelyyn. Kokoontuminen Kiasman aulassa
605	SEK	<i>7.4. klo 11-13 Siffin ateljee.</i> Kokoontuminen päärakennuksessa. Siirtyminen ateljeehen, missä tutustumme pääsiäisen koristeluperinteeseen.
606	SEK	<i>21.4. klo 11-13 Taitelija esiin.</i> Tutustuminen Sinebrychoffin taidemuseon keskeiseen muotokuvamaalariin, Alexander Rosliniin.
607	SEK	<i>28.4. klo 11-13 Teoksen tarina.</i> Tutustumme senioriklubilaisten toiveen mukaisesti Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmateokseen.
608	SEK	<i>5.5. klo 11-13 Avoin ohjelma.</i> Siffin ateljeen viimeisen työpajan ohjelma suunnitellaan yhdessä kurssilaisten kanssa.
	SYK SY 2006	Perjantaisin 13.10 - 24.11. klo 11-13/Provence-näyttely
		<i>Huom! *Erityisohjelmat klubijäsenille 7.9. ja 29.9.</i>
601	SES	<i>*7.9. klo 14 Hevosajelu.</i> Historialliseen henkeen suunnattu hevosajelu Siffin Senioriklubin jäsenille. Piknik puistossa. Lähtö Siffin ateljeen edestä.
602	SES	<i>*29.9. klo 11-13 Provence menu.</i> Siffin Senioriklubin jäsenillä on mahdollisuus osallistua Provence -menun suunnitteluun ja nauttimiseen. Kokoontuminen Siffin ateljeessa.
603	SES	<i>13.10. klo 11-13 Provence-näyttely.</i> Tutustumme Provence- näyttelyyn. Kokoontuminen museon aulassa
604	SES	<i>20.10. klo 11-13. Tšarkka.</i> Kokoontuminen päärakennuksessa. Tutustumme Tšarkka-näyttelyssä Romanovien ajan venäläisen votkakupin perinteeseen.
605	SES	<i>27.10. klo 11-13 Ateneumin taidemuseo.</i> Kokoontumme Ateneumin neuvontapisteen luona. Tutustumme Ateneum-rakennukseen ja esillä oleviin taideteoksiin.
606	SES	<i>3.11. klo 11-13 Asetelma ranskalaiseen tapaan.</i> Kokoontuminen museon kassalla. Lämpimät vaatteet pientä kävelyretkeä varten. Työskentelyä ateljeessa.
607	SES	<i>10.11. klo 11-13 Muodin oikut renessansista nykypäivään.</i> Katsaus muodin historiaan taideteosten näkökulmasta. Tutustuminen museon kokoelmiin.
608	SES	<i>17.11. klo 11-13 Kansalliset kulttuurilaitokset.</i> Poikkitaideellinen kulttuuri ja kulttuurin historia tänään. Sinebrychoffin taidemuseo osana kulttuurihistoriaa.
609	SES	<i>24.11. klo 11-13 Kustavilaisuus -kuninkaan unelma.</i> Kustaa III loi tyylin, jonka vaikutukset elävät tänään hyvin vahvasti. Tutustumme kustavilaisuuden syntyhistoriaan ja vaikutukseen.
6010	SES	<i>1.12. klo 11-13 Historiallinen joul.</i> Siffin ateljeessa herätetään eloon vanhoja jouluperinteitä ja perehdytään seimen historiaan.
	KE-VÄT 2007	Perjantaisin 9.3 - 20.4. 2007. klo 11-13 (ei 6.4.)/ Naisten salonki

701	SEK	9.3. klo 11-13 Naisten salonki. Kokoontuminen päärakennuksessa, mistä siirrymme Siffin ateljeehen. Tutustumme kevään ohjelmistoon ja suunnittelemme sisällön ryhmän tarpeita vastaavaksi.
702	SEK	16.3. klo 11-13 Pastellimaalausta. Kokoonnumme museon aulassa ja tutustumme naistaiteilijoiden omakuviin. Siirtyminen Siffin Ateljeehen, missä työskentelemme pastellivärien innoittamana. Ei tarvitse osata tekniikkaa etukäteen. Aiheena omakuva.
703	SEK	23.3. klo 11-13 Ulrica Pasch. Tutustumme Ulrica Fredrica Paschin tuotantoon. Taiteilija oli eräs harvoista nimeltä tunnetuista, mutta merkittävistä 1700-luvun naistaiteilijoista.
704	SEK	30.3. klo 11-13 Naistaiteilijan silmin. Tutustumme Naisten salonki- näyttelyyn kuvataiteilija Merja Salosen kanssa. Siirtyminen Siffin ateljeeeseen.
705	SEK	13.4. klo 11-13 Tuttua ja tuntematonta. Sinebrychoffin taidemuseon taidekokoelmien aarteita ja niihin liittyviä tarinoita kerrotaan kokoelmien äärellä.
706	SEK	20.4. klo 11-13 Dekkariseniorit. Dekkariseniorit tutustuvat Marja Nykäsen johdolla Sederholmintaloon ja Rikos Helsingissä näyttelyyn. Osoite Aleksanterinkatu 16-18. <i>Huomio: ilman seniorikorttia Helsingin kaupunginmuseon pääsymaksu</i>
707	SEK	27.4. klo 11-13 Avoin ohjelma. Siffin ateljeen viimeisen työpajan ohjelma suunnitellaan yhdessä kurssilaisten kanssa.
SYK SY 2007	SYK	Perjantaisin 31.8, 14.9, 5.10 - 9.11.2007 klo 11-13/Goya-näyttely ja kotimuseo
		<i>* Huom! *Erityisohjelmat klubijäsenille</i>
701	SES	*31.8. klo 11-13 Kokoontuminen Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa (Kaisaniemenranta 2).Historiallinen puutarha. Aloitamme syksyn historiallisten puutarhojen teeman tutustumalla oppaan johdolla Helsingin yliopiston kasvitieteelliseen puutarhaan. Kokoonnumme kasvihuoneen sisäänkäynnin vieressä.
702	SES	*14.9. klo 11-13 Eurooppalaisia puutarhoja. Tutustumme eurooppalaiseen puutarhakulttuuriin museolehtorin johdolla.
703	SES	5.10. klo 11-13 Venäjän tsaariperhe Edelfelt- keräilijöinä. Edelfelt-tutkija Marina Catanin luento tsaariperheestä Edelfelt-keräilijänä.
704	SES	12.10. klo 11-13 Taiteiden välinen vuoropuhelu. Pehdymme Sinebrychoffin taidemuseon syysnäyttelyyn, jossa on esillä 1800-luvun taidetta, mm. Barbizon -koulukunnan teoksia ja Goyan Sodan kauhuja-grafiikkaa.
705	SES	19.10. klo 11-13 Perheen tarina. Sinebrychoffin perheen tarina ja aikalaiselämä Helsingissä. Tutustumme Kadun varrella - näyttelyyn ja siinä olevaan kuvaesitykseen Helsingissä asuneista kiehtovista henkilöistä.
706	SES	26.10. klo 11-13 Tutustumme taiteilijaan. Senioriklubin suosikkeja on ollut taiteilijaesittelyt, ja tällä kertaa tutustumme Goyaan aikakautensa kokijana ja näkijänä sekä siihen, kuinka nämä asiat heijastuivat häneen taitelijana.
707	SES	*2.11. klo 11-13 Siffin ateljee. Siffin ateljee tarjoaa mahdollisuuden omaan kuvalliseen ilmaisuun. Teemme syksyn kokemusten pohjalta maalauksen, piirroksen tai grafiikkaa vapaavalintaisella tekniikalla.
708	SES	9.11. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimii museon kokoelmat ja näyttelyt.
KE- VÄT 2008	KE- VÄT 2008	Perjantaisin 7.3.-9.5.2008(EI 2.5.)/Peru-näyttely
801	SEK	7.3. klo 11-13 Kokoontuminen kassalla. Perun taidetta 2000 vuoden ajalta. Tutkimme Perun hopeataidetta 2000 vuoden ajalta näyttelytiloissa. Lopuksi siirrymme Siffin ateljeehen tutustumaan toisiimme ja suunnittelemaan kevään ohjelmistoa.

802	SEK	14.3. klo 11-13 Koruntekoa Siffin ateljeessa. Perulainen korutaide on kertovaa ja usein melko suurikokoista. Siffin ateljeessa voimme kokeilla leikkimielellä perulaisen nenäkoristeen tekoa tai suunnitella käyttökelpoisia kaula- tai rannekoruja
803	SEK	4.4. klo 11-13 Italialainen taide ennen renessanssia. Pehdyimme Sinebrychoffin taidemuseon 1300-luvun italialaisen taiteen aihepiiriin. Puhumme alttarimaalauksista ja niihin kätkeyistä merkityksistä.
804	SEK	11.4. klo 11-13 Dante Alighierin Jumalainen näytelmä. F.M. Antonio Piccini pitää luennon Dante Alighierin tunnetuimmasta ja maailmankirjallisuuden arvostetuimmista teoksesta Jumalainen näytelmä (<i>La divina commedia</i>). Dante kertoo siinä kulkemisestaan helvetin ja kiihastulien läpi paratiisiin kirkkauteen, hänen oppaanaan toimii <u>Vergilius</u> , ja hän näkee niissä suuren joukon historiallisia henkilöitä ja aikalaisiaankin. Paratiisissa Danten oppaana on hänen rakastettunsa Beatrice. Jumalaisen näytelmän on kääntänyt suomeksi Eino Leino vuonna 1915 ja vuonna 1963 Elina Vaara.
805	SEK	18.4. klo 11-13 Renessanssi taideilmiönä. Renessanssi on eräs käytetyimpiä termejä puhuttaessa asioiden ja ilmiöiden uudelleensyntyisestä. Tarkastelemme, miten renessanssi on näkyvässä taiteessa..
806	SEK	25.4. klo 11-13 Pekka Halonen. Tutustumme Pekka Halosen näyttelyyn Ateneumissa, sisäänpääsy maksetaan itse. Oppaana Hannu-Matti Wahl
807	SEK	9.5. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon kokoelmat ja näyttelyt. Perulainen ruoka Yuca, Aji amarillo, rocoto, choclo, Pisco...perulainen ruoka ja juoma ovat tunnetusti maukkaita. Mistä aineksista herkut syntyvät. Tutustumme muutamaa perinneruokareseptiin.
SY 2008	SYK	Perjantaisin 6.10.-28.11.2008/Le notte italiani
801	SES	6.10. klo 10 Tuula Moilanen, Kyoto. Luento japanilaisesta puupiirroksista.
802	SES	10.10. klo 11 Vierailu Villa Tremondon muotitalossa. Tutustuminen kevään mallistoon.
803	SES	17.10. klo 11-13 Piirustuspaja. Kaivamme kynät ja värit esiin. Harjoitteleminen muotipiirustukseen liittyviä asioita, kuten ihmisen piirtämistä, materiaaliharjoituksia ym. Suunnitteleminen omasta asusta uuden luomuksen, joka toteutetaan seuraavalla kerralla.
804	SES	24.10. klo 11-13 Hogusai & Hiroshige -matkalla Edoon. Mustaa ja valkoista. Tutustumme Ateneumin taidemuseon japanilaiseen puupiirrosnäyttelyyn sekä japanilaisen valokuvan klassikoihin. Museo maksaa opastuksen, museon pääsylippu maksaa 6,50. Tapaaminen neuvontapisteessä klo 10:50.
805	SES	7.11. klo 11-13 Tuunausta. Keksimme keinoja rikastuttaa vanhoja vaateratkaisuja. Työpajassa tuunataan kaapin kätköistä löytyneitä aarteita.
806	SES	14.11. klo 11-13 Italialaisia makuja. Italialaisen ruokapöydän perusteet. Ravintola Piha, Eerinkatu 2
807	SES	21.11. klo 11-13 Joulu lähenee. Haemme vanhan ajan joulutunnelmaa oman tekemisen kautta.
808	SES	28.11. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt.
VÄT 09	KE-	Perjantaisin 6.3.-15.5.2009/Auringonjumalan tyttäret
901	SEK	6.3. klo 11-13 Japanilainen estetiikka. Tutustumme Auringonjumalattaren tyttäret -japanilainen nainen-näyttelyyn kauneusihanteiden näkökulmasta.
902	SEK	13.3. klo 11-13 Puupiirros1 Ukiyo-e puupiirrosten nainen. Puupiirrostekniikka ja vedostaminen. Teemme mustavalkoisen puupiirroksen tai pressprint-vedoksen.
903	SEK	20.3. klo 11-13 Puupiirros 2. Jatkamme puupiirroksen tekemistä työpajassa.
904	SEK	3.4. klo 11-13 Tunnin mittainen, taidepainotteinen kiertokäynti eduskuntatalossa ja tämän jälkeen puolen tunnin keskusteluhetki Sanna Perkiön kanssa. Tällöin vierailu päättyy klo 13.00. Ilmoittautuminen käynnille 25.3. mennessä.

905	SEK	17.4. klo 11-13 Japanilainen ruoka. Tutustumme japanilaiseen keittiöön ja perusruoka-aineisiin. Ohjelmaa tarkennetaan.
906	SEK	24.4. klo 11-13 Chakai -"teetilaisuus" Lyhyt reilun tunnin chakai - "teetilaisuus" Suomenlinnan Urasenken teehuoneessa. Lähtö Helsingin kauppatorilta noin klo 10:30.
907	SEK	8.5. klo 11-13 Oy Sinebrychoff Ab. Sinebrychoffin panimon historiaa. Viestintäpäällikkö Marja-Liisa Weckström kertoo Panimon 190 -vuotisesta taipaleesta. Avec.
908	SEK	15.5. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt.
SY 09	SYK	Perjantaisin 9.10.-27.11.2009/Kapakat ja kansanhuvit
901	SES	9.10. klo 11-13 Sano vaan reilusti KOFF. Suomen vanhin edelleen toimiva panimo täyttää 190 vuotta 13.10.2009. Sinebrychoffin taidemuseo järjestää Koffin mainontaa esittelevän näyttelyn. Kellarin punatiiliset seinät ja kauniisti kaartuva holvikatto luovat hämyisän olutkapakan tunnelman näyttelylle. Näyttelyn kuraattori Ulla Aartomaa esittelee näyttelyn.
902	SES	16.10. klo 11-13 Oktoberfestin tunnelmissa. Vanhat juoma- ja yhteislaulut ovat tehneet arjesta juhlahetkiä. Laulamme yhdessä ja erikseen rakkaimpia laulumme. Vetäjänä museolehtori Leena Hannula
903	SES	23.10. klo 11-13 Kapakat ja kansanhuvit. Näyttely tarjoaa katsauksen 1600-luvun hollantilaisiin laatukuvamaalauksiin, taverna- ja kapakkainterioöreihin sekä hollantilaista kansanelämää kuvaaviin maalauksiin ajalle tyypillisiä esineitä unohtamatta. Näyttely on toteutettu yhteistyössä virolaisen Kadriorgin taidemuseon kanssa. Näyttelyn esittelee intendentti Minerva Keltanen.
904	SES	30.10. klo 11-13 Historiallisia pelejä. Kortti- ja lautapelit, kuten Tric-Track, mylly tai tammi olivat suosittuja kuva-aiheita 1600-luvun hollantilaisten maalareiden joukossa. Lähinnä kasvatuksen apuvälineiksi suunnitellut pelit huomattiin viihdyttäväiksi ja niistä tuli leppoista ajanvietettä iltojen iloksi. Siffin ateljeessa on mahdollisuus pelata historiallisia pelejä.
905	SES	6.11. klo 11-13 Svenska Dagen. Kiehtovat ruotsalaiset muotokuvat Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmista. Kuulemme musiikillisia tarinoita 1700-luvulta.
906	SES	3.11. klo 11-13 Jailbird Retki entisajan Helsinkiin: menemme Katajanokan vanhaan vankilaan, joka on muutettu hotelliksi. Ravintolassa pääsee sananmukaisesti kiven sisään. Lounastamme vankilan kellarikerrokseen sijoitetussa ravintolassa, johon tuovat oman lisämausteensa vanhat vankikopit sekä vankilahenkinen sisustus. Sitova ennakoilmoittautuminen. Osoite Vyökatu 1, raitiovaunu 4
907	SES	20.11. klo 11-13 Workshop. Työpajan monipuolinen toimintaympäristö mahdollistaa luovan tavon ilmaista itseään. Omavalintainen tekniikka.
908	SES	27.11. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt.
KE-VÄT 2010		Perjantaisin 5.3.-7.5.2010 (ei 26.3., 2.4)/ Venetsia -naamiohuvien juhlaa
1001	SEK	5.3. klo 11-13 Venetsia -naamiohuvien juhlaa. Erikoisnäyttely Venetsia - naamiohuvien juhlaa esittelee Venetsian karnevaaliperinnettä, veduta-maalauksia sekä Commedia dell'Arte -perinnettä
1002	SEK	12.3. klo 11-13 Museon perjantaipalaveri. Tutustumme tämän hetken trendiin kulttuurin hyvää tekevästä vaikutuksesta. Mikä mahtaa olla kaiken takana? Tätä pohdimme kahvikupin ääressä työpajassa...
1003	SEK	19.3. klo 11-13 Italian kulttuuri-instituutti. Italian kulttuuri-instituutti edistää monella tavalla Italian kulttuurin tuntemusta Suomessa. Instituutin johtaja Franco Balloni toivottaa klubilaiset tervetulleiksi kirjaston tiloihin, osoite Ullankatu 3 A 2.. Hän esittelee italiaksi instituuttia ja sen toimintaa. Raitiovaunupysäkki on Kaivopuisto.

1004	SEK	9.4. klo 11-13 Konservattorin vastaanotolla. Pumpulitupot, valkoinen takki, suurennuslasi ja – valkoiset hansikkaat? Ei, se ei ole lääkäri, vaan konservattori, joka tutkii taulun kuntoa ja miettii korjaustoimenpiteitä. Sinebrychoffin taidemuseon konservattori Ari Tanhuanpää kertoo muutaman teoksen kautta konservattorin työstä.
1005	SEK	16.4. klo 11-13 Caravaggio. Sinebrychoffin taidemuseo on saanut harvinaisen tilaisuuden esittää Caravaggion maalauksia museossamme. Tutustumme taiteilijan tuotantoon ja elämään.
1006	SEK	23.4. klo 11-13 Paul ja Fanny Sinebrychoffin kokoelma. Tutkimme museon kokoelmia vuonna 2009 ilmestyneen kirjan "Sinebrychoffit" valossa.
1007	SEK	30.4. klo 11-13 Vappujuhlat. Teemme juhlakattauksen käyttämällä eri serviettitaitoksia. Suunnittelemme muutamia ruoka- ja juomareseptejä kesävieraiden varalle.
1008	SEK	4.5. klo 11-14 vahingossa pois jäänyt aloituskerta PIMA
1009	SEK	7.5. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt.
1010	SEK	11.5. klo 11:30-14:30 PIMA
1011	SEK	18.5. klo 11 – 14 PIMA
1012	SEK	HUOM!!!! 19.5. klo 11-14 Tule ja tutustu senioriklubiin
SYK SY 2010		perjantaisin 1.10.-19.11.2010 (ei 15.10.) Kotimuseo
1001	SES	1.10. klo 11-13 Kestävä kehitys ja Online. Mitä on kestävä kehitys ja Online? Tulemme syksyn aikana tutustumaan taiteen jännittävään verkkomaailmaan Metropolitanin taidemuseon ja Valtion taidemuseon opetusmateriaalin pohjalta. Harjoittelemme löytämään sieltä juuri sinulle sopivaa tietoa. Tapaamme kassalla ja siirrymme työpajaan.
1002	SES	8.10. klo 11-13 Night at the Museum-1-2. American Museum of Natural History (AMNH) New Yorkista on Sinebrychoffin taidemuseon Online-opetuksen yhteistyökumppani. Tutustumme sankarimyytteihin ja etsimme vastaavuuksia Siffin kokoelmien aihepiireistä.
1003	SES	22.10. klo 11-13 Flaamilaiset mestarit. Tutustumme flaamilaisten mestarien töihin sekä kokeilemme uusia tapoja piirtää sitä, mitä emme näe. Työpajaan voivat osallistua myös näkövammaiset.
1004	SES	29.10. klo 11-13 AMNH – SIFF. Perehdymme AMNH-museoon museolehtori Roberta Altmanin lähettämän materiaalin avulla. Valmistelemme hänelle yhdessä kysymyksiä Sinebrychoffin taidemuseon innostamana seuraavaa Online-tapaamista varten.
1006	SES	3.11. klo 18 Värit taiteessa. Kuvataiteilija Harald Arnkil luennoi väreistä museon Valkoisessa kellarissa. Senioreilla vapaa pääsy luennolle.
1007	SES	5.11. klo 11-13 ONLINE Museolehtori Roberta Altman on Online-yhteydessä Siffin ateljeehen. Pohdimme senioreiden esittämiä kysymyksiä ja kuulemme Robertan mietteitä omasta työstään museossa. Suunnittelemme oman verkko-opetusohjelman senioreille.
1008	SES	12.11. klo 11-13 Kulinarismia belgialaisittain. Sinisimpukoita, Belgen perunoita ja kanaa. Maistelemme tyypillisiä belgialaisia herkkuja bar&bistro Belgessä (Kluuvikatu 5).
1009	SES	19.11. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt.
KE- VÄT 2011		Perjantaisin 4.3. - 13.5.2011 klo 11-13 Luonto opettajana* 20.4. klo 18 * 16.3. klo 18 * tähdellä merkityt ovat musiikillisia iltatapahtumia (Huom! ei 25.3. ja 15.4.)
1101	SEK	4.3. klo 11-13 Luonto opettajana –näyttely. Maisemamaalaus Düsseldorfissa. Näyttelyn kuraattorina toiminut Claudia de Brün esittelee näyttelyn. Tutkimme teosten kautta luonnonilmiöitä, puun mytologiaa sekä tutustumme Düsseldorfin innoittamiin taiteilijoihin.

1102	SEK	11.3. klo 11-13 Slow Life – hauskaa elämää Slow Life antaa tilaa rentoutumiselle ja luovuudelle. Teemme keväällä kirjan alusta loppuun. Ompelemme sivut, liimaamme kannet ja muuta hauskaa. Kirja voi olla oma kuvapäiväkirjasi tai voit tehdä sen toiselle ihmiselle.
1103	SEK	* 16.3. klo 18 Saksalainen ooppera Pianisti ja kapellimestari Erkki Korhonen pitää luennon saksalaisesta oopperasta Valkoisessa kellarissa.
1104	SEK	18.3. klo 11-13 Vierailu Tennispalatsissa. Tutustumme Helsingin kaupungin taidemuseon museolehtoreiden opastuksella Samaan aikaan Intiassa -näyttelyyn. Keskustelemme museolehtoreiden kanssa näyttelystä.
1105	SEK	1.4. klo 11-13 Kirjansidontaa. Teemme kirjat valmiiksi liimaamalla kansiin kluuttikankaat sekä sivut. Työpaja.
1106	SEK	8.4. klo 18 Helsingin yliopiston Kasvitieteellinen puutarha. Luonnontieteellisen keskusmuseon museolehtori Satu Jovero opastaa meitä kasvien evoluutiokierroksella, minkä jälkeen museolehtori Leena Hannula pitää työpajan Kasvitieteellisen puutarhan tiloissa.
1107	SEK	* 20.4. klo 18 Romantiikan ajan musiikillinen opastus Museolehtori Leena Hannula(laulu) ja pianotaiteilija Raija Alestalo-Rahko sekä muita Suomen Kamarimusiikkiseuran muusikoita perehdyttävät romantiikan ajan musiikkiin.
1108	SEK	29.4. klo 11-13 Siffin museokokoelmat. Intendentti Minerva Keltanen kertoo Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmista ja niihin liittyvistä mielenkiintoisista yksityiskohdista.
1109	SEK	6.5. klo 11-13 ARS 11 ARS 11 käsittelee Afrikkaa nykytaiteessa. Näyttelyn teemat ovat globaaleja, meitä kaikkia koskevia asioita. Kiasman keskusteluopas ja senioriklubilaiset pohtivat suhdettaan nykytaiteeseen. Kokoontuminen keskusteluoppaan johdolla museon aulassa.
1110	SEK	13.5. klo 11-13 Senioriklubi exclusive. Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikokoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt. Tällä kertaa teemana Slow Food – syö nautiskellen.
	SYK	<i>Valoa ja heijastuksia</i>
SY 2011		
1101	SES	14.10. klo 11-13 Valoa ja heijastuksia -näyttely. Valokuvataiteilija Jorma Puranen on koonnut hienon kokonaisuuden Sinebrychoffin taidemuseoon. Valokuvien rinnalle on asetettu teosten esikuvia, porvarismuotokuvia 1600 - 1700 -luvulta. Puranen tulee teoksissaan lähelle antiikin kreikkalaisen filosofin, Platonin, käsityksiä, joita voimme pohtia ensimmäisessä sessiossamme.
1102	SES	21.10. klo 11-13 Valokuvausta. Mitä haluan kuvata, miten haluan tulla kuvatuksi? Tutkimme Sinebrychoffin taidemuseon ympäristöä suhteessa omaan itseän. Etsimme omat mielipaikkamme ja tallennamme sen kameralla.
1103	SES	28.10. klo 11 - 13 Keräilijöiden taidetta. Paul ja Fanny Sinebrychoffin kokoelmat sekä Paul Sinebrychoffin kirjeet. Tutustumme taiteen keräilijöihin ja taidekoteihin.
1104	SES	4.11. klo 11-13 Vierailu Kuvataiteen keskusarkistossa (Ateneum-rakennus, C-porras)
1105	SES	11.11.4. klo 11-13 Sinebrychoffin taidemuseon grafiikkakokoelmat, tekniikat ja aihepiirit.
1106	SES	18.11. klo 11 Kokeile taidetyöpajassa erilaisia tekniikkoja: puupiirros, maalaus, koristekirjonta, piirtäminen
1107	SES	*ke 23.11. klo 18 Schumann: Frauenliebe und Leben, Leena Hannula laulu, Wolfgang Thimm, piano
1108	SES	21.10. klo 11-13 Valokuvausta. Mitä haluan kuvata, miten haluan tulla kuvatuksi? Tutkimme Sinebrychoffin taidemuseon ympäristöä suhteessa omaan itseän. Etsimme omat mielipaikkamme ja tallennamme sen kameralla.
		KEVÄT 2012 Perjantaisin 10.2. - 11.5.2012
1201	SEK	10.2. klo * 13-15. Viivasta vedokseen -piirtämisestä grafiikkaan. Viivan ilme muuttuu tekniikoitten myötä. Vapaa käsivaralla piirretty viiva muuntuu grafiikan eri menetelmissä ja saa oman ilmeen. Opimme Aalto-yliopiston opiskelijan Salla Laamasen johdolla tunnistamaan erilaisia tekniikoita. Tehdävän luonnostelua.

1202	SEK	24.2. klo * 13-15. <i>Grafiikkapaja</i> . Kokeilemme Salla Laamasen opastuksella erilaisia grafiikan menetelmiä, kuten kuivaneulaa, etsausta ja kartonkigrafiikkaa.
1203	SEK	16.3. klo 11-13. <i>Rembrandt - Kuparilaatan mestari</i> . Grafiikkaa Valtion Eremitaasin Dmitri Rovinski -kokoelmasta. Museolehtori Leena Hannula esittelee Rembrandt-näyttelyn.
1204	SEK	30.3. klo 11-13. <i>Kotoa käsin. Paul ja Fanny Sinebrychoffin taidekokoelma</i> . Tutustumme kotimuseoiden historiaan ja Suomen keskeisiin keräilijöihin.
1205	SEK	13.4. klo 11-13. <i>Kurkistus Paciuksen aikaan</i> . Draamakasvattaja ja yleisötyöntekijä Erja Alander valottaa meille, kuinka Tilda johdatti Paciuksen ja Topeliuksen yhteen. Tutustumme Fanny Grahnin rooliin Paciuksen oopperassa Kaarle-kuninkaan metsästyks.
1206	SEK	20.4. klo 11-13. <i>Senioriklubi exclusive</i> . Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema ja museolehtorin toteuttama klubikokoontuminen, jonka innoittajana toimivat museon oma toiminta sekä kokoelmat ja näyttelyt.
1207	SEK	4.5. klo 11-13. Retki Tarvaspäähän. Tutustuminen Akseli Gallen-Kallelan ateljeehen ja Peter Dahlin näyttelyyn. Ruotsalainen Peter Dahl (s. 1934) lukeutuu pohjoismaisen nykymaalauksen klassikoihin. Näyttely luo läpileikkauksen Dahlin tuotantoon. Peter Dahl muistetaan mm. ruotsalaisen kansankodin porvarillisten arvojen kyseenalaistamisesta. Tarvaspään näyttelyssä keskitytään erityisesti muutamiin maalaussarjoihin. Monumentaalimaalaus Ylpeä kaupunki ylistää runoilija Bellmanin aikaa
1208	SEK	5.5. klo 11-13. Sinebrychoffin Karhusaaren huvila. Vietämme Kotoa käsin- päivää Karhusaaren huvilalla yhdessä lukiolaisten kanssa. Esityksiä, musiikkia ja luentoja.
1209	SEK	11.5. klo 11-13. Valtion taideteostoimikunta . Valtion taideteostoimikunnan sihteeri Erika Hyyryläinen ja amanuenssi Heli Ahmio kertovat toiminnastaan. Valtion taideteostoimikunta perustettiin vuonna 1956 "kaunistamaan valtion julkiset rakennukset taideteoksilla". Toimikunnan hallinnollista rakennetta ja työskentelytapoja on vuosien varrella useasti muutettu, mutta sen perustehtävä on pysynyt samana: hankkia "aikalaistaidetta" valtion tiloihin järjestämällä kilpailuja, tilaamalla ja ostamalla teoksia.
SY 2012	SYK	<i>Perjantaisin 5.10. - 14.12.2012 Romanttinen näkymä</i>
1201	SES	5.10. klo 11-13 <i>Romanttinen näkymä - kokoelma Rademaker</i> . Kirjailija, televisiotuottaja ja taiteenystävä Jef Rademakers on viime vuosikymmenien aikana kerännyt korkealaatuisen taidekokoelman. Kokoelma tarjoaa kattavan katsauksen 1800-luvun puolivälin hollantilaisen ja flaamilaisen romantiikan maalaustaiteeseen.
1202	SES	19.10 klo 11-13. <i>Tamminiemi</i> , Vierailemme Tamminiemessä omakustannushintaan à 15€ (sisältää opastuksen, pääsylipun sekä kahvin). Sitova ennakoilmoittautuminen.
1203	SES	26.10. klo 11-13. <i>Muotokuva/maisema/asetelma</i> . Siffin työpajan aiheena ovat muotokuvat, generemaalaukset, asetelmat ja maisemat Rademakersin innoittamina.
1204	SES	2.11. klo 11-13 <i>Musiikkitalon Laulupuut</i> . Valtion taideteostoimikunta on ollut vahvasti mukana taiteilija Reijo Hukkasen <i>Laulupuut</i> -veistoksen vaiheissa. Musiikkitaloa sisältä ja ulkoa...
1205	SES	9.11. klo 11-13 <i>Rosendahl, Skokloster...</i> Ruotsalaisuuden päivän 6.11. kunniaksi palautamme mieliin hallitsijaketjun mielenkiintoisia persoonia. Tutustumme niin henkilöiden kuin kuninkaanlinnojen kätköihin ppt-esityksen ja muotokuvien välityksellä.
1206	SES	16.11.4. klo 11-13. <i>Eläimet taideteoksissa</i> . Kirjallisuudessa eläinsadut ja faabelit saattavat ilmaista vastakkaisiakin pyrkimyksiä - miten tulkita tarinoita ja kuvia taiteessa?
1207	SES	30.11. klo 11-13. <i>Joulupallot ja muita viehäkkeitä</i> . Käsitöiden taikaa...mitä kaikkea voimme kaan ilmaista kutomalla, ompelemalla, neulomalla romantiikan hengessä...
1208	SES	14.12.11-13. Senioriklubi exclusive. Muuttohaukkojen Lucia-kulkue, joululauluja sekä Siffin senioriklubin jäsenten suunnittelema klubikokoontuminen.
VÄT 2013	KE-	<i>Perjantaisin 1.3. - 3.5.2013 Michelangelo</i>
1301	SEK	1.3. klo 11-13 <i>Michelangelo Buonarroti -piirustuksia ja taideteoksia Casa Buonarrotin kokoelmista Firenzeistä</i> . Näyttely esittelee Michelangelon luonnospöytäkirjoja, joiden kautta voimme tarkastella freskojen syntyprosessia.

1302	SEK	<i>*ke 6.3. klo 15:30 Michelangelon syntymäpäivät.</i> Museo viettää taiteilijan syntymäpäivää monipuolisella ohjelmalla:11:30 Lounasopastus 30 min./ opas Karoliina Arola ,Michelangelo-näyttely. 14:00 Sikstuksen kappelin kuvien taustoja / museolehtori Leena Hannula. 15:00 Madrigaaleista frottoihin - historiallinen musiikkimatka renessanssin aikaan /Leena Hannula ja pianotaiteilija Raija Alestalo-Rahko. 15:30 Seniorien drapeeraukset - croquis-piirtämistä saleissa / Leena Hannula ohjaa ja on yleisön parissa. 18:00 Pääluento: Museum Director Pina Ragionieri: Casa Buonarroti and Its Precious Collections of Michelangelo Drawings. Luento on englanninkielinen.
1303	SEK	<i>*to 14.3. klo 18-19:30 Elävä malli.</i> Museolehtori Leena Hannula ohjaa elävänmallin croquis-piirtämistä.
1304	SEK	5.4. klo 11-13 Michelangelo ja Rafael Vatikaanissa. Vatikaanin aarreaitta tarjoaa upeita taidekokemuksia, joista kannattaa nauttia paikan päällä. Tutustumme Michelangelon tuotannon lisäksi myös toiseen Vatikaanin merkittävään taiteilijaan Rafaeliin.
1305	SEK	5.4. klo 11-13 Michelangelo ja Rafael Vatikaanissa. Vatikaanin aarreaitta tarjoaa upeita taidekokemuksia, joista kannattaa nauttia paikan päällä. Tutustumme Michelangelon tuotannon lisäksi myös toiseen Vatikaanin merkittävään taiteilijaan Rafaeliin.
1306	SEK	19.4. klo 11-13 Renessanssiajan musiikki. Nykyajan iskelmät ovat vakiinnuttaneet paikkansa ihmisten arjessa. Aina ei ole ollut niin. Miten siirryttiin kirkollisista madrigaaleista arjen musiikkiin?
1307	SEK	26.4. klo 11-13. Seniorit You Tubessa. Suunnittelemme oman You Tubevideon museon sivuille.
1308	SEK	3.5. klo 11-13 Senior Exclusive. Kävelin kaduilla kerran - tutustumme Helsingin jugend-rakennuksiin kirjallisuuden inspiroimana. Kevätlounas.
	SYK	27.9.-13.12.2013
1301	SES	27.09. klo 11-13.Tall Ship Races-jälkimainingeissa. Solmujen tekoa
1302	SES	04.10. klo 11-13. Kävelin kaduilla kerran - tutustumme Helsingin jugend-rakennuksiin kirjallisuuden inspiroimana. Omakustanteinen kahvilavisitti.
1303	SES	11.10. klo 11-13. Puut ovat runoja-näyttely. Runoilimme - ja keskustelemme lempirunoistamme.
1304	SES	18.10. klo 11-13. Eläinsymboliikkaa. Eläinten eri luonteet ja asema ovat saaneet arkkityyppisiä piirteitä kirjallisuudessa ja kuvataiteessa. Tutustumme aihepiiriin esimerkkien kautta.
1305	SES	08.11. klo 11-13. Hanna Haaslahti. Projisointeja museotilassa. Kaksi päällekkäistä ripustusta, toinen on valikoitu vanhan taiteen kokoelmasta, toisen materiaana on valo, ääni ja tekniikka. Historialliset kuvat, joita ei ole järjestetty aikakausien, tyylisuuntien, tekijöiden mukaan ovat sekaisin, mutta toisaalta etsivät uutta järjestystä.
1306	SES	22.11. klo 11-13. Kuvan monet ulottuvuudet. Tuotamme omia kuvituksia eri tekniikoilla - leikkimielistä kuvankäsittelyä...
1307	SES	29.11. klo 11-13. Senior Exclusive. Senioreiden vapaavalintainen ohjelma
1308	SES	13.12. klo 11-13. Joulumusiikkia empiresalissa
	KE-VÄT 2014	Perjantaisin 14.3.-16.5.2014huom! Luennot! Kotimuseo
1401	SEK	pe 14.3. klo 11-13. Senioriklubi kokoontuu. Tapaamme museon kassalla. Siirrymme museon työpajaan ja katsomme senioreiden videon. Suunnittelemme tulevaa kautta ja keskustelemme kahvikupin ääressä.
1402	SEK	pe 28.3. klo 11-13 Seniorimuskari. Eira musiikkikoulun seniorimuskari. Klubilaisia varten suunniteltu ohjelma toteutetaan osoitteessa: Ratakatu 1b A 2, 2.krs/hissi.
1403	SEK	pe 28.3. klo 11-13 Seniorimuskari. Eira musiikkikoulun seniorimuskari. Klubilaisia varten suunniteltu ohjelma toteutetaan osoitteessa: Ratakatu 1b A 2, 2.krs/hissi.
1404	SEK	pe 11.4. klo 11-13 Rämpäreitä ja videostaroja. Harjun nuorisotalo, Aleksis Kiven katu 1-3. Rozza Dragozin vieraana. Harjun nuorisotalo tuli hopeasijalle Suomen Museoliiton järjestämässä propagandakilpailussa; museovideo Art, Life, Love oli yleisön suuri suosikki.

1405	SEK	<i>ke 23.4.2014 klo 18. Luentoilta Valkoisessa kellarissa.</i> FT Anna-Maria von Bonsdorff luennoi aiheenaan Hopeinen taivas – Bretagne ja ulkoilmamaalaus
1406	SEK	<i>pe 25.4. klo 11-13. Konservattorin taikaa.</i> Konservattori Ari Tanhuanpää kertoo museon konservoinnin alla olevista esineistä ja teoksista. Työpajassa teemme kaakelimaalausta kierrätysmateriaaliin.
1407	SEK	<i>pe 9.5. klo 11-13. Naisten matkassa.</i> Tutustumme Ateneumin ja Sinebrychoffin taidemuseon yhteiseen naistaiteilijoiden näyttelyyn. Jatkamme kaakelimaalausta.
1408	SEK	<i>pe 16.5. klo 11-13. Senioriklubi exclusive.</i> Senioreiden itse suunnittelema ohjelma
SY 2014	SYK	10.10. - 5.12.2014 Pehr Hilleström
1401	SES	<i>pe 10.10. klo 11 - 13 Senioriklubi kokoontuu.</i> Tapaamme museon kassalla. Siirrymme museon työpajaan ja tapaamme museonjohtaja Kirsi Eskelisen. Suunnitellamme tulevaa kautta ja keskustelemme kahvikupin ääressä.
1402	SES	<i>Pe 17.10. klo 12 - 14. Veistoksellisen kaunis.</i> Antiikin mytologian hahmot ovat asettuneet museon Punaiseen kellariin. Tutustumme veistosten kiehtoviin tarinoin kynän ja paperin vauhdittamana.
1403	SES	<i>Pe 24.10. klo 12-14. Pehr Hilleström-näyttely.</i> 1700-luvun mestarin tuotantoa. FM Reetta Kuojärvi ja amanuenssi Claudia de Brün esittelevätajankohtaisia näyttelyitä.
1404	SES	<i>Ke 7.11. klo 18-19. Bellmanin hengessä.</i> Leena Hannula luennoi Bellmanista, 1700-luvun kulttuurista sekä Fredmanin epistoloiden ja laulujen henkilöiden elämänmenosta.
1405	SES	<i>Pe 14.11.2014 klo 12-14. Puikkovirkkausta.</i> Tervetuloa Heidi Kallioisen kanssa Pehr Hilleströmin näyttelyyn ja työpajaan Kustaan hovin tunnelmissa. Opetellaan puikkovirkkausta 1700-luvun hovidaamien tapaan.
1406	SES	<i>21.11. klo 12-14. Tutustu taiteilijaan.</i> Tutustumme aikamme merkittäviin taiteilijaelämäkertoihin luennon muodossa. Valkoinen kellari.
1407	SES	<i>28.11. klo 12-14. Eurooppalainen jouluperinne.</i> Valmistamme Keski-Euroopan malliin joulukoristeita kuivatuista hedelmistä sekä maistelemme joulun historiallisia herkkuja.
1408	SES	<i>5.12. klo 12-14. Senioriklubi exclusive.</i> Senioreiden toiveiden mukaan suunniteltu ohjelma.
KE-VÄT 2015	KE-	6.3. - 15.5.2015. KEVÄÄN OHJELMA: KOTIMUSEO INSPIRAATION LÄHTEENÄ
1501	SEK	<i>6.3. klo 11-13. Gösta ja Paul –Sinebrychoffin ja Serlachiuksen kokoelmat kohtaavat.</i> Tutustumme kahden intohimoisen ja mielenkiintoisen taiteenkeräilijän elämään ja taiteeseen.
1502	SEK	<i>6.3. klo 11-13. Gösta ja Paul –Sinebrychoffin ja Serlachiuksen kokoelmat kohtaavat.</i> Tutustumme kahden intohimoisen ja mielenkiintoisen taiteenkeräilijän elämään ja taiteeseen.
1503	SEK	<i>27.3. klo 11-13. ORTON.</i> Professori, ortopedi Seppo Seitsalo kertoo taiteen hyvää tekevistä vaikutuksista ja esittelee ORTONin taidetoimintaa. Mukaan mahtuu 15 ensin vastaavalle museolehtorille ilmoittautunutta osallistujaa. Käyntiosoite Orton, Tenholantie 10
1504	SEK	<i>10.4. klo 11-13. Museoammattilaisen puheenvuoro.</i> Näitä en jättäisi väliin! FL Anne-Mari Forss luennoi aiheesta Arjen estetiikkaa. Forss on tehnyt mm. mielenkiintoisia julkaisuja Paikan estetiikka ja Kaupunkien estetiikka, joihin voi tutustua etukäteen. Paikkana on museon Valkoinen kellari. Registraattorin työ on välttämätöntä näyttelyiden aikaansaamiseksi. Kuulemme pääregistraattori Maria Liljan näyttelyprosessin uskomattoman kiehtovista yksityiskohdista.
1505	SEK	<i>17.4. klo 11-13. Paperisydän.</i> Tutustumme erilaisiin paperilatuuihin ja työskentelemme hiusteillä ja pastelliliiduilla käyttäen vaihtelevia tekniikoita.
1506	SEK	<i>24.4. klo 11-13. Senioripiknik.</i> Ulkoilmamaalausta Kaivopuistossa herkullisen piknikin merkeissä. 10 ensin ilmoittautunutta pääsevät hevoskyydillä. Muut tapaavat Kaivopuistossa. Säävaraus. Huonon sään sattuessa maalaamme Siffin ateljeessa ja nautimme piknikin puutalon yläkerrassa.
1507	SEK	<i>15.5. klo 11-13. Sohlbergin kotimuseo.</i> Sitova ilmoittautuminen 30.4. mennessä vastaavalle museolehtorille. Mukaan pääsee 15 ensin ilmoittautunutta.
SY 2015	SYK	Taidesalonki/Livio Ceschini

1501	SES	4.9. klo 11-13 Rokokoo
1502	SES	11.9. klo 11-13 Akvarelli- ja pastellimaalaus
1503	SES	9.10 klo 11-13 Taidesalonki 100 vuotta ja Livio Ceschini
1504	SES	30.10. klo 11-13 grafiikan paja Hands on!
1505	SES	6.11. klo 11-13 Miten käyttää iPadia virtuaaliseen kokemukseen - etsimme tietoa maailmalta hand in a hand!
1506	SES	13.11. klo 11-13 Vierailu ulkopuolisessa kulttuurikohteessa (ennakkoilmoittautuminen)(hinta riippuu kohteesta)
1507	SES	20.11. klo 11-13 Taiteilijaesittely omista kokoelmista
1508	SES	4.12. klo 11-13 Seniori Exclusive
1601	KE-VÄT 2016	Venäläiset mestarit
1602	SEK	Perjantai 19.2. klo 11 Amanuenssi Salla Heino, Tiepolo-taiteilijana
1603	SEK	Lauantai 20.2. klo 13 Teatterimuseo, Tallberginkatu 1, Kaapelitehdas (kaksi yhden hinnalla, yht 6€)
1604	SEK	Keskiviikko 16.3. klo 18 Mauno Järvelä ja Timo Ala-Kotila: Kaustislaiset mestaripelimannit
1605	SEK	Perjantai 18.3. klo 11 Amanuenssi Reetta Kuojärvi-Närhi, Venäläinen maalaustaide
1606	SEK	Perjantai 8.4. klo 11 Kun nuorisomusiikki rantautui Suomeen - Kari Bergström ja Ilari Hannula
1607	SEK	Perjantai 15.4. klo 11 Keräilijän koti - Fanny ja Paul.
1608	SEK	Perjantai 22.4. klo 11 Piirtäen ja maalaten - ihmisen mittasuhteet ja maiseman valot
1609	SEK	Perjantai 29.4. klo 11 Taidepiknik. Ulkoilmamaalausta säiden salliessa. Omat eväät.
1610	SEK	Asetelma - Elämä tarjottimella
1611	SEK	7.10. klo 11:15-13 Filosofian tohtori Minna Tuominen avaa historiallisen asetelman saloja nykykatsojalle. Tämän jälkeen kokoontuminen Siffin ateljeessa.
1612	SEK	14.10. klo 11:15-13Kukkien kieli ja muuta symboliikkaa. Leena Hannula tutustuttaa historiallisiin kasveihin ja niiden kuvasyboleihin maalaustaiteessa.
1613	SEK	21.10. klo 11:15-13 Ruotsin suurvalta-ajan pyörteissä. Sinebryhoffin taidemuseon taidearteet ovat määrätietoisien keräilytulosta. Tutustumme niin taulujen henkilöiden kuin kuninkaanlinnojen kätköihin ja henkilöhistorioihin.
1614	SEK	28.10. klo 11:15 -13 Siffin senioriklubi ilmiönä. Nostalgia katsaus yli kymmenen vuotta toimineeseen senioriklubiin. Tule muistelemaan tai tutustumaan kuvakavalkadien avulla mm. Ladies' Night of the Museum.
1615	SEK	18.11. klo 11:15 -13 Asetelmamaalausta joulun henkeen. Mitkä ovat joulun ajan hedelmät ja minkälaisia korttiviritelmiä niistä saisi maalaustaiteen keinoin. Työpajatyöskentelyä Siffin ateljeessa. Leena Hannula
1616	SEK	25.11. klo 11:15 - 13 Ikoninäyttely. Filosofian tohtori Ira Westergård opastaa museon harvoin esillä olevan Ikoninäyttelyn Punaisessa kellarissa.
1617	SEK	2.12. klo 11:15 -13. Sinebryhoffin perhe.Oletko jo oppinut tietämään kenestä Annasta tai Paulista olikaan kyse? Tämän luennon jälkeen perhe on tullut tutuksi.
1618	SEK	9.12. klo 11:15 - 13 Senioriklubin joulukonsertti. Liedejä ja joululauluja yhdessä ja erikseen: laulu, Leena Hannula; piano forte Maija-Liisa Grenefalk.

Liite 13 Esimerkki klubinvetäjän kirjeestä senioreille.

Hyvät seniorit,

Nyt on aika aloittaa kevätkausi! Aika on mennyt niin uuden tuotannon suunnittelussa, kirjoitushommissa kuin harrastuksissa. Mitä tulee viime syksyn suunnitelmiin, niin lupauksen mukaisesti se alkaa Teatterimuseon taiteilijatapaaminen-vierailulla, jolloin 20.2. vieraana on Kansallisoopperan lavastaja/pukusuunnittelija Anna Kontek.

Siff60+ kaikki tapahtumat ovat maksullisia eli 10€ paitsi Teatterimuseon tapahtumiin pääsee kaksi yhden hinnalla, koodilla Siff. Eläkeläisen lippu sinne on 6 €, eli heidän tapahtumiin pääsee siis 2 henkilöä tuolla yhdellä lipulla. Normaalihintainen lippu on 8 € ja Museokortti käy myös. Ennakoilmoittautumista ei tarvi. Voitte valita myös muun ajankohdan kuin tämän ensimmäisen Anna Kontekin luennon, joka kuuluu virallisesti ohjelmaamme, koska nämä Teatterimuseon tapahtumat ovat lauantaisin ja kaikille ei luonnollisesti sovi välttämättä sama aika.

*Tapahtuman [www-sivu](http://www.teatterimuseo.fi/ajankohtaista/tapahtumakalenteri/puovun-tarina-taiteilijatapaamiset/) löytyy [täältä:](https://www.facebook.com/events/1529052984090161/)
<http://www.teatterimuseo.fi/ajankohtaista/tapahtumakalenteri/puovun-tarina-taiteilijatapaamiset/> ja [FB-event](https://www.facebook.com/events/1529052984090161/) [täältä:](https://www.facebook.com/events/1529052984090161/)
<https://www.facebook.com/events/1529052984090161/> "*

Siff60+ OHJELMA kevät/10€ kukin ohjelma erikseen(paitsi Teatterimuseo):

KE1601 Perjantai 19.2. klo 11 Amanuenssi Salla Heino, Tiepolo-taiteilijana

KE1602 Lauantai 20.2. klo 13 Teatterimuseo, Tallberginkatu 1, Kaapelitehdas (kaksi yhden hinnalla, yht 6€)

KE1603 Keskiviikko 16.3. klo 18 Mauno Järvelä ja Timo Ala-Kotila: Kaustislaiset mestaripelimannit

KE1604 Perjantai 18.3. klo 11 Amanuenssi Reetta Kuojärvi-Närhi, Venäläinen maalaustaide

KE1605 Perjantai 8.4. klo 11 Kun nuorisomusiikki rantautui Suomeen – Kari Bergström ja Ilari Hannula

KE1606 Perjantai 15.4. klo 11 Keräilijän koti - Fanny ja Paul.

KE1607 Perjantai 22.4. klo 11 Piirtäen ja maalaten – ihmisen mittasuhteet ja maiseman valot

KE1608 Perjantai 29.4. klo 11 Taidepiknik. Ulkoilmamaalausta säiden salliessa. Omat eväät.

Terveisin Leena

leena.hannula@siff.fi

Liite 14

Liitetaulukko 3. Väestö sukupuolen ja iän mukaan 2017/04 - 2018/04

		Vuosi/Kuukausi		Muutos	Muutos
		2017/04	2018/04	2017/04 - 2018/04	2017/04 - 2018/04
		1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä	Prosenttia, %
Sukupuoli	Ikäluokka				
Sukupuolet yhteensä	15-74	4 109	4 122	13	0,3
	15-64	3 457	3 440	-17	-0,5
	15-24	632	621	-11	-1,7
	25-34	705	707	2	0,3
	35-44	673	687	14	2,1
	45-54	710	693	-17	-2,4
	55-64	736	732	-5	-0,6
	65-74	652	682	30	4,5
Miehet	15-74	2 063	2 071	7	0,4
	15-64	1 754	1 747	-7	-0,4
	15-24	324	318	-6	-2
	25-34	363	366	3	0,7
	35-44	345	353	8	2,2
	45-54	359	349	-10	-2,8
	55-64	363	362	-1	-0,3
	65-74	309	324	15	4,7
Naiset	15-74	2 046	2 051	5	0,3
	15-64	1 703	1 693	-10	-0,6
	15-24	308	303	-4	-1,4
	25-34	342	341	-1	-0,2
	35-44	328	335	6	1,9
	45-54	352	344	-7	-2,1
	55-64	374	370	-4	-1
	65-74	342	357	15	4,4

Lähde: Työvoimatutkimus 2018, huhtikuu. Tilastokeskus

Lisätietoja: Henri Lukkarinen 029 551 3704, Pertti Taskinen 029 551 2690,
tyovoimatutkimus@tilastokeskus.fi

Vastaava tilastojohtaja: Jari Tarkoma

Liite 15 Roberta Altmanin Online-luento senioriklubilaisille 5.11.2010.

"I'm in my home right now talking to you all but I just wanted to show you this. This is a kind of specimen jar that we have had at the Museum of Natural History (AMNH) for many decades – these jars are handblown glas and inside is a mystery fossil. So, I'm just getting it out for you and see if I can get a good view. So, this is a famous - is it a "shark tooth" or dinosaur tooth – and Leena is arguing with me, she thinks it is a claw. So I try take it as close as possible so that you can see that it is deffinitely fossilized. If I hold it this way (up), it makes me think that I need to take Leena's ideas more seriously, it can possibly be a claw. But I should also remind you that shark teeth ???inside so that once the food or the fish got inside it really can't get out because it makes a trap.

So, I hope you enjoyed two power points, I was making those because the museum was closed and it's six in the morning. The dinosaurs are alive and still running around like in Night at the Museum, we haven't put them back, yet. And actually at certain days families are allowed to have sleep overs at the museum, they bring their sleeping bags, and we provide...and families and the children sleep over night in front of diaramas at the museum. At six in the morning they are waking everybody up. Then they are making them ready to leave at eight o'clock. So, the museums are a little bit dark, so what I'll do is take resources of museum, we have an ixstensive web site, either I have taken photos of the museum gallery or I've gone to museum website , it has special digitalized images, so I can answer your questions and pose questions for you and we can have a dialog.

I have a list of the questions that Leena sent and these are just wonderful questions. Here is one I would like to answer. Has the tooth been a talisman or other decoration with magical powers or has someone made special power powder out of it?

The inland sea in United states produced those enormous sharks, Megadolon, and the remains of shark teeth –if this is the shark tooth – were available for native americans who would find them on the planes or the river bank where rivers had washed them, they were very hard and survive errosion and the native americans who lived on the plane did think that they were something very different and knew that this wasn't a regular rock even though it's fossilized and it feels like a rock.

We can get DNA from dinosaur from the insects that are trapped inside the amber. It's incredible, but it has been possible to extract the insects, what they have been eating on. So there are many new technologies now that makes it possible to know how the life has been on earth.

I want to tell you that I was so delighted and happy when Leena said about the beautiful image of the painting Nautilus. Nautilus is something that I think is so beautiful. It is a part of nature that puzzles us, and also make us wonder. How does the creature grow? Each year it adds another chamber. It is so beautiful when you slice it in half, then you can see each little chamber. This is an amazing body design. How can a creature grow bigger when it has a hard shell? If it's a crab or a lobbster, the shell cracks and an animal comes out of there, and grows bigger and grows a new shell. But Nautilus couldn't do that , soi t keeps adding new room. Sometimes I would like to add a new

room to my little New York apartment! The Nautilus is, what we called, a chambered creature. It is beautifully captured in the painting that you saw today. Nautilus comes from a very fine line of fossils that were very successful millions and millions of years...

Megadolon lived actually later than dinosaur. First sharks are much older than dinosaur because life evolved in sea. Actually sharks are living fossils as well. They have to keep swimming in order to breathe. If they were stopped from swimming they would suffocate?. Modern fishes that evolved later than sharks do not have that problem. The Megadolon was as big as the biggest whale, maybe 20 times bigger than modern sharks. It was a monster of the sea. It liked to live in those warm oceans and during the ice age the ice made oceans much cooler and Megadolon couldn't survive. As the water life gets cooler the animal life gets smaller. It could not survive cooling of the water at that time. This is a perfect example how the life in earth is always evolving, always changing and responds to the conditions of the world. It shows that evolution is a living process and it's with us at this very moment.

You can have other choices what you would like to see at AMNH. I will also have some surprises for you we will look at animals and people and the nature in the connection in your museum. I'm very curious to see which paintings you would choose in relation of people and animals. I was just so happy and excited when Leena sent me the beautiful still life of Nautilus and I can share our Nautilus with mosaics and Nautilus diorama. About culture, we create those cultures in dioramas but we also have exhibits of cases of very special artefacts from those cultures. So I will have you some few surprises for you next time and in the meantime you have time to look at the websites and choose images from your museum."

Roberta Altman 5.11.2012

Liite 16 Leena Hannulan kuvituksia Sinebrychoffin taidemuseon eläinsuunnistukseen

Liite 17 Fanny Sinebrychoffin Ekbergin ostoskuitti.

Fredr. Edv. Ekberg
BAGERI & KONDITORI
52 Alexandergatan 52
Helsingfors.

Helsingfors den 28 Sept. 1909

Räkning

för Fru Kammerer Sinebrychoff

An Sandströmsar	2 "
Skarpar	1 "
Pipparkakor	1 50
Bullar	1 "
<hr/>	
Restens totalsumma	5 50
den 27/9/09 Ekberg gädd.	

Liite 18 Punajuurijuoma

4 suurta punajuurta, vettä, fariinisokeria, tavallista sokeria, rusinoita, hiivaa, hapanleipäviipale

Marttojen resepti punajuurijuoman valmistamisesta. Alkuperäisessä reseptissä on ollut ruisleipä, verkkosivuilta löytyi lähes identtinen ohje hiivaleivällä:
<http://www.lehmusvuori.net/nv/hannu/homewine.html>

Liite 19b

Thinking Aloud/Friendly Stranger-seurannan prosessikuvaus. (Muurimäki, Korhonen)

	ENNEN MUSEOKÄYNTIÄ			MUSEOKÄYNNIN AIKANA			MUSEOKÄYNNIN JÄLKEEN	
	Tunnettuus	Päätökset	Matka	Saapuminen	Vierailu	Lähteminen	Muistelu	Uudelleenkäynti
Museokävija Vakitunen Satunnainen Potentiaal		Motivit Tiedolliset Elämykselliset Sosiaaliset Tilannesidonnaiset			Kontekstit Fyysinen Sosiaalinen Persoonallinen			
					Kokemus Mukavuus Vangitsevuus Vahvistaminen Merkityksellisyys			
					Samanmielisyydet Erimielisyydet	Odotusten vastaavuus Tyytyväisyys		
Yleisölähtöisyys Asiakasystävällisyys								
Kinnostavuus Ajankohtaisuus								
Saavutettavuus								
Evaluointi	Etukäteisarviointi			Jatkuva arviointi			Jälkikäteisarviointi	
Museo	Markkinointi Tiedotus	Puitteet	Liikenne- yhteydet	Palvelut Tuotteet	Palvelut Tuotteet	Palvelut Tuotteet	Palaute Jälkihoito	